TRACTATUS

DE

CAPITULIS

AUCTORE

D. BOUIX.

PARISIIS,

APUD JACOBUM LECOFFRE ET SOCIOS, BIBLIOPOLAS,

VIA VULGO DICTA DU VIEUX-COLOMBIER, 29.

INSTITUTIONES
JURIS CANONICI
IN
VARIOS TRACTATUS DIVISÆ.

VENIT :

ROMÆ.................apud Merle.
— .... Bonifazio.
MEDIOLANI............... Dumolard.
— .... Bonardi Pogliani.
TAURINI.................. Hyac. Marietti.
FLORENTIÆ............... P. Ducci.
GENUÆ... .... Bettolo Antonio.
NEAPOLI................. G. Dura.
CAMBERII................. Puthod.
GENEVÆ.................. Berthier Guers.
— .... Marcum Mehling.
FRIBURGI................. Meyll.
MADRITI.................. Carolum Monnier.
LONDINI .... Burns et Lambert.
BRUXELLIS................ Goemaere.
SILVÆ DUCIS.............. Vanhoeven.
COLONIÆ................. Heberle.
LIPSIÆ................... Alph. Durr.
CRACOVIÆ................ Val. Wieloglowski.
PETROPOLI................ Isakoff.

Parisiis. — Excudebant F. Didot fratres, via Jacob, 56.

TRACTATUS

DE

CAPITULIS

AUCTORE

D. BOUIX.

PARISIIS,

APUD JACOBUM LECOFFRE ET SOCIOS, BIBLIOPOLAS,

VIA VULGO DICTA DU VIEUX-COLOMBIER, 29.

1852.

8 martii 1852.

IMPRIMATUR.

Fr. Dominicus Buttaoni, Ordinis Prædicatorum,
sacri Palatii apostolici Magister.

---

3 martii 1852.

IMPRIMATUR.

F. R. Ligi-Bussi, Archiepiscopus Iconiensis, vicesgerens.

Dilecto filio presbytero Dominico Bouix

PIUS PP. IX.

Dilecte fili, salutem et apostolicam benedictionem.

Litteræ tuæ, sensibus erga Nos et hanc Apostolicam Sedem præclaræ devotionis et observantiæ undequaque refertæ, propensionem erga te Nostram non mediocriter augent; quam studium sacrarum disciplinarum, canonum præsertim, animo tuo alte defixum Nobisque perspectum, jam sibi conciliabat. De quo sane studio certum præbet ecclesiasticis viris indicium opus tuum, cui titulus : *Du Concile provincial, ou Traité des questions de théologie et de droit canon qui concernent les Conciles provinciaux*, ad Nos dono missum humanissimum in modum. Nos de ingenio ac sedulitate tibi plurimum gratulamur, quibus gravissimum ejusmodi ecclesiasticæ disciplinæ argumentum expendis, unaque scite demonstras quibus revera legibus eorumdem conciliorum decreta subjiciantur. Pignus interim Nostræ in te caritatis sit apostolica Benedictio, quam omnis auspicem gratiæ cœlestis, tibi ipsi, dilecte fili, intimo paterni cordis affectu amanter impertimur.

Datum Romæ apud S. Petrum, die 20 decembris anni 1851, pontificatus Nostri anno VI.

PIUS PP. IX.

TRACTATUS

DE

CAPITULIS.

PROŒMIUM.

De veneranda Capitulorum institutione jus canonicum expositurus, præmonitum lectorem volui, quo ordine tota tractatio distribuenda visa sit. Quinque scilicet partibus universa materia comprehensa est : 1° *Quid sit Capitulum;* ubi expenditur Institutionis hujus historia, essentia et interna ordinatio. 2° *A quo sit,* sive de potestate ad quam pertineat capitula, dignitates et canonicatus erigere, aut eosdem canonicatus et dignitates conferre. 3° *Ad quid teneatur,* seu de Canonicorum obligationibus. 4° *Quid possit*, seu de Capitulorum prærogativis. Et 5° tandem *quid evadat sede vacante.*

PARS PRIMA.

QUID SIT CAPITULUM.

In quatuor sectiones propositum argumentum dividitur : 1° Quid sit Capitulum quoad sua constitutiva fundamentalia,

seu de ipsius essentia. 2° Quid sit quoad varias personas quibus coalescit vel quæ ipsi aptantur. 3° Quid sit quoad bona temporalia quibus sustentatur. 4° Quid sit quoad legem ipsius coadunationes regulantem.

SECTIO I.

QUID SIT QUOAD SUA CONSTITUTIVA FUNDAMENTALIA, SEU DE IPSIUS ESSENTIA.

CAPUT I.

DE CAPITULORUM INSTITUTIONE NOTIO HISTORICA.

« Eminent in antiquitate splendidis conspicui attributio« nibus Canonici. » (Nardi, *Dei Párochi*, t. 2, p. 209.) Quas prærogativas in hac dissertatione commemoraturus, statim ab exordio præmonitos lectores volo, ne quid sinistri adversus recentem Ecclesiæ disciplinam in mente revolvant, quum viderint Capitulorum priscam in aliquibus coarctatam præpotentiam atque imminuta jura. Recordari enim debent, hæc, quantacumque olim fuerint, non ex ulla institutione divina, sed ex disciplinari et variabili Ecclesiæ ordinatione Capitulis inhæsisse. Quod cum in confesso sit etiam apud eos qui summo studio Capitulorum jura tueri conantur, non est cur eorum zelus reformidetur. At illi reformidandi novatores ac prorsus repellendi, qui, recentibus etiam temporibus, parochorum institutionem divinam jactitarunt; qui dum unico diœcesis pastori, nempe episcopo, prætensos illos alios pastores, ex quodam ipsis proprio et divino jure, fere exæquant, totius ecclesiasticæ hierarchiæ subversionem et ruinam moliuntur (1). Nec mirum istiusmodi venenatos scri-

(1) Confutatam illam presbyterianismi doctrinam vide in Tractatu *De Parochis*.

ptores quanto ardentius parochis favent, eo acrius in Capitula injuriis atque mendaciis debacchari. Genuina enim de Canonicorum institutione reserata historia, jam totum ruit, ut videbimus, atque in fumum evanescit jansenisticum presbyterianismi systema.

§ I.

Quid fuerit antiquum presbyterium.

« Petrus (cujus successores auctoritate minores non sunt), « et Episcopi Ecclesiam regunt; atque universi orbis in diœ« ceses sive ecclesias facta divisio est. *Episcopi per terræ* « *terminos definiti ex Jesu Christi sunt sententia*, aiebat « magnus ille Apostolorum discipulus sanctus Ignatius mar« tyr (epistola ad Magnes.) Quisque porro Episcopus, etiam « dum adhuc viverent Apostoli, sibi clerum efformavit, « quem in sacro munere adjutorem haberet. » Id postquam variis monumentis probavit Nardi, cujus verba hic in latinum translata referimus, sic prosequitur: « Clerus ille tri« bus prioribus sæculis fere ubique constabat duodecim sa« cerdotibus (collegii apostolici formam exhibentibus, ipso « vero Episcopo Christi Domini personam referente), et se« ptem diaconis, ad instar eorum qui in Actibus Aposto« lorum commemorantur. Addebantur pro varia locorum « necessitate ministri inferiores, qui et minores clerici voca« bantur, e quibus assumerentur presbyteri et diaconi. Illi « ergo 12 presbyteri et 7 diaconi soli efformabant *senatum* « Ecclesiæ et *consilium* Episcopi. Præter istos, non extabant « primis omnino Ecclesiæ exordiis alii presbyteri aut diaconi. « Adhærebant semper Episcopo, a quo et omnino pende« bant. Ingens ipsamet Alexandrina civitas nonnisi duodecim « presbyteros et septem diaconos majores habebat. Ex isto « numero eligebatur Patriarcha; qua facta electione novus « ordinabatur presbyter aut diaconus. Canon 62 Nicæno-

« Arabicus vult, *ut non sint pauci presbyteri in Ecclesia,*
« *ne deficiat oratio et ministerium Ecclesiæ;* at non vult
« esse nimis multos, *ne sumptus Ecclesiæ augeatur.* Erant
« autem duodecim cum septem diaconis, ut perpetuo me-
« morant antiqui canones.

« Excipienda tantum Sedes Apostolica, quæ, ita exigente
« multiplicitate negotiorum, et ad majorem, qui tali Ec-
« clesiæ decebat splendorem, duplum habebat presbytero-
« rum cardinalium numerum, id est 24 cum archi-presby-
« tero.

« Si quando necesse foret impendi sacrum ministerium
« extra civitatem episcopalem, mittebatur unus e presbyteris
« vel diaconis, qui, expleto ministerio, vel habita ad conver-
« tendos gentiles ruri degentes concione, redibat ad Episco-
« pum; atque is modo unum, modo alterum ad hujusmodi
« ministerium pro arbitrio deputabat. Nullus autem ruri
« degebat; sed fideles ruri commorantes, qui pauci tunc
« temporis erant, ad cœtum episcopalem in civitatem con-
« veniebant. Atque ita est frequentatum ad IV usque sæcu-
« lum. Tunc solummodo cœperunt ab Episcopo ruri consti-
« tui aliqui clerici, ubi ingens numero residebat fidelium
« populus. Hinc ortæ plebaniæ, sive parochiæ rurales. In
« civitatibus autem nulla per *mille annos* extitit parochia.
« Presbyteri autem et diaconi illi qui ruri sæculo IV consti-
« tuti sunt, valde differebant a presbyteris et diaconis se-
« natus episcopalis. Licet enim veri sacerdotes essent et
« diaconi, censebantur tamen inferioris gradus; tum quia
« alii, ut vidimus, institutionis erant apostolicæ, tum quia
« consilium Episcopi efformabant, tum quia una cum
« Episcopo diœcesim, clerum scilicet et populum, regebant,
« tum denique quia, absente, impedito aut mortuo Episcopo,
« jurisdictionem ordinariam exercebant. Inferioritatem illam
« presbyterorum et diaconorum qui non erant de gremio se-
« natus episcopalis (aut, ut nos dicimus de Capitulo), a primo
« Ecclesiæ sæculo usque ad hodierna tempora sine ulla

« omnino interruptione permanasse, probabimus tanto monu-
« mentorum splendore, qui oculos *Parochialistis* (1) eruat. »

« Ille porro uniuscujusque ecclesiæ senatus statim ab « ipso Apostolorum tempore constitutus, nullo unquam « temporis intervallo interruptus usque nunc perseveravit; « profecto usque ad finem mundi duraturus, ad confusionem « eorum qui indefesso molimine illum de medio tollere ten- « tant. Apostolicitatis enim sigillo, Ecclesiæ Christi sponsæ « nunquam non acceptissimo, insignitur.

« Quod prioribus olim temporibus principalis ille post « Episcopum clericorum cœtus varia induerit nomina *co-* « *ronæ*, *senatus*, *presbyterii...*, postea vero *collegium*, « *capitulum*, *canonici...* dictus sit, id nihili refert : sub « vocabulorum diversitate res semper eadem permansit, nec « potest erroneis novatorum aut minus eruditorum inter- « pretationibus immutari.

« Antiquiori tamen et frequentiori usu viguit olim ad « designandum senatum ecclesiasticum, sive Capitulum, id « est, duodecim prædictos presbyteros et septem diaconos « cathedrales, *presbyterii* denominatio. Quæri posset cur « hujusmodi collegium, cum non presbyteris tantum sed et « diaconis constaret, presbyterii potius quam *diaconii* vel « *presbytero-diaconii* nomen sortitum sit. De quo triplex « afferri potest ratio : 1° Quia pars dignitate major inferio- « rem includebat, unde et æquum erat *presbyterium* a po- « tiori collegii parte vocitari. 2° Quia solet a majori nu- « mero nomen usurpari : duodecim porro extabant presby- « teri et septem tantum diaconi. 3° Quia vox *presbyterium* « initio inducta non est ad significandum sacerdotii ordi- « nem, sed, prout græce sonat, *seniorum coadunationem*, « sub quo sensu non minus diaconos quam presbyteros « ipsos comprehendebat. » (Nardi, *Dei Párochi*, tom. II, pag. 216 et seq.)

(1) Hoc nomine *Parochialistarum* vocat Nardi novatores, qui jura parochorum ultra modum extollunt.

§ II.

Quod postea vocatum fuit Capitulum eamdem institutionem esse videtur ac antiquum presbyterium, ac proinde apostolicam dici posse.

Probatur 1°. Ex regula sancti Augustini, *quod universa tenet Ecclesia nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur.* Percurrendo totam sæculorum seriem ab apostolicis temporibus usque nunc, semper et ubique reperitur in unaquaque cathedrali Capitulum, id est, collegium presbyterorum et diaconorum auxiliantium Episcopo in Ecclesiæ regimine, et mortuo vel absente Episcopo diœcesim episcopali et ordinaria jurisdictione regentium. Aliunde nunquam assignari potuit nec tempus, nec locus, nec concilium, nec pontificia constitutio quibus hujusmodi collegia instituta fuerint; sed quaquaversum pervolvantur monumenta ecclesiastica, ubique jam constituta et vigentia occurrunt : ergo apostolicis institutionibus adscribenda sunt.

Probatur 2°. Argumentis positivis. Extitisse olim ab Ecclesiæ exordiis collegium cathedrale clericorum, auxilians Episcopo in Ecclesiæ regimine et diœcesim mortuo Episcopo gubernans, consensu unanimi tradunt et tanquam omnino certum et exploratum agnoscunt omnium temporum canonistæ, theologi et eruditi quique scriptores, nec in dubium ullus unquam revocavit. Extare hodiernis temporibus in qualibet cathedrali clericorum collegium quod pariter de jure communi sit consilium Episcopi, et mortuo Episcopo jurisdictionem ordinariam in regenda diœcesi explicet, videre suis oculis quisque potest. Aliunde percurrendo juxta sæculorum seriem monumenta ecclesiastica, nullum reperitur vacuum, nulla interruptio; sed pro qualibet ætate extant documenta, hujusmodi institutionem vigentem supponentia et positive testantia. Posset quidem hic describi illa monumentorum series; sed cum adeo facile ab unoquoque explo-

rari possit et a nullo negetur, ne in immensum tractatus præsens excrescat, omittendam duximus. Si ergo Capitulum hodiernum sine ulla intermissione veteri presbyterio successit, non diversa institutio est, sed prorsus identica. Prior autem certo apostolica, ergo posterior. Mutata scilicet nomina; res eadem substantialiter permansit.

Si probationem ex doctorum consensu modo solito afferre vellemus, omnes fere transcribendi essent qui de hac re scripserunt canonistæ et eruditi.

At non dubitamus quin unius aut alterius ex præcipuis testimonio facile lector acquiescat. Sic Thomassinus de antiquo presbyterio :

« Quanquam nulla esset communis vitæ societas inter « clericos cathedralium ecclesiarum per quinque priora « sæcula, nec inter se nec cum episcopo, coalescebant illi « tamen in unum quoddam veluti corpus cum eo, et in « partem sollicitudinis atque imperii sacri quandam socie- « tatem veniebant... Ergo presbyteri diaconique civitatum « episcopalium, qui clerus erat superior diœceseos, et quem « jam hinc donabimus Capituli nomine, quanquam illud « eis posterius tantum accesserit, clerus hic, inquam, in « unum corpus, in unum senatum consiliumque cum Epi- « scopo coibat; cumque eo principe et capite suo, clericis « populisque diœceseos omnibus moderabatur. » (Vetus et nova Disc., part. I, l. 3, c. 7.) Deveniens postea ad Capitula, qualia, verbi gratia, extabant sub Carolo Magno, probat ex professo institutionis identitatem : « Implebant ergo cer- « tissime capitula eumdem locum idemque præstabant mi- « nisterium, quod et antiquissimus ille singularum eccle- « siarum clerus, quo inconsulto nihil gerebatur. » (Part. I, lib. II, c. 9.)

Illam Capitulorum hodiernorum cum antiquo *presbyterio* seu *senatu* Ecclesiæ primitivæ identitatem confirmasse videtur Tridentina synodus, dum eodem *senatus* Ecclesiæ nomine canonicos appellavit.

Illam apostolicam Canonicorum institutionem declaravit Concilium Aquisgranense anni 816, dum eam pronuntiavit *Evangelica et apostolica auctoritate fultam et cæteris supereminentem institutionibus.* (Apud Nardi, tom. II, pag. 230.)

Inde vero jam patet ingens discrimen Canonicos inter et Parochos. Somniarunt quidem Jansenistæ divinam parochorum institutionem et eorum 72 discipulis Christi successionem. At mendacia hæc sunt. Parochi siquidem ante sæculum IV extiterunt nulli, et in civitatibus ante undecimum sæculum introductos non fuisse demonstrat inter alios Nardi in suo eruditissimo tractatu *Dei Párochi.* Unde libere ab initio ab Episcopis deputati sunt, idque ut meri ipsius præsulis vicarii, et ad ejus arbitrium revocabiles. Quod postea ipsis accessit juris, ex consuetudinibus, et non antiquis Ecclesiæ decretis, promanavit. Unus enim tantum est jure divino in qualibet ecclesia parochus seu pastor, isque Episcopus. At vero Capitulum ab initio in partem sollicitudinis Episcopo adjunctum. Et hinc perpetua omni tempore Ecclesiæ cura ut canonicis supra parochos et cæteros quoscumque de clero debitus honor et præcellentia servaretur.

Ex dictis satis confutatus remanet Barbosa, *laboriosissimus quidem jurisconsultor, sed inter eruditos sane non numerandus* (1), qui originem Canonicorum ex nescio quibus psalmistis et cantoribus antiquis expiscatur, absque ulla cæteroquin probatione. Probationem tamen assertioni Barbosæ quæsivit obscurus quidam auctor de quo meminit Nardi (tom. II, pag. 227). Legit nempe in Laodiceno canone 15: *Non oportet præter canonicos cantores, aliquos alios canere in Ecclesia;* et vocem adjectivam *canonicos*, quæ ibi idem sonat ac *legitime constitutos,* putavit designare cathedrales Canonicos. Cujus crassæ ignorantiæ lapsus luce meridiana clarius patet ex antiquis versionibus quæ sic ha-

(1) Ita eum vocant Marius Lupus et Nardi (*Dei Párochi*, t. II, p. 227).

bent : *Non licere præter canonicos psaltes, id est, qui regulariter cantores existunt,* etc. In alia versione legitur : *Quod non oporteat amplius præter eos qui regulariter cantores existunt.*

Notandum tamen est circa identitatem illam Capitulorum cum antiquis presbyteriis seu cathedralibus collegiis non omnino concordes reperiri eruditos omnes. Muratori, verbi gratia, a superius exposita doctrina tantisper dissonat :

Primitivum quidem presbyterium non aliter describit ac citati jam auctores : « Qui in ecclesiastica eruditione ver- « sati sunt, ait, satis norunt vel antiquis post Christum sæ- « culis unamquamque ecclesiam (matricem intelligo, sive « cathedralem et parochiales) ad suum ministerium varios « delegisse presbyteros, diaconos et clericos, qui ejusdem « gremio inserti atque albo inscripti, perpetuo famulatu illic « Deo ac populo inserviebant. Paucis erant contentæ paro- « chiales ecclesiæ, multis ecclesia cathedralis; atque ita « conformatus clerus istius ut collegium constitueret, ac « formam quamdam senatus, cujus caput Episcopus fuit. « Adstabant autem præcipui sacerdotes et diaconi Episcopo « ad sacra ministranda et ad varias ecclesiastici regiminis « opportunitates. Aderant et episcopalibus conciliis; ma- « jorisque momenti negotia non sine illorum consilio expe- « diebantur. » Ast non omnino concordat cum Thomassino et Nardi in affirmanda identitate hujus antiqui cathedralis collegii cum institutione Canonicorum proprie dicta : sic enim subjungit : « Attamen in sacra ejusmodi republica « nondum quidem perspicis nisi levia lineamenta *Canoni-* « *corum,* de quibus nunc mihi futurus est sermo. Eorum « originem plerique statuunt post annum a Christo nato 700... « Mihi tamen videtur altius repetenda illorum origo, scilicet « sæculo Christi IV mihi pæne certum est Eusebium Ver- « cellensem Episcopum... sacri hujus instituti fundamenta « jecisse. » Cæteroquin sustinet idem Muratori clericos sub

forma et regula sancti Eusebii Vercellensis Episcopi viventes, nullatenus monachos proprie dictos fuisse, in quo Thomassinum deserit; et idem putat dicendum de simili sancti Augustini institutione, et de subsecuta sæculo VIII a Chrodogando Metensi Episcopo data clero regula. « Sæculares « adhuc, non monachi : monachorum tamen vitam ac disci-« plinam non modica ex parte æmulantes. » (Antiquitates Italicæ, t. V, dissert. 62.)

§ III.

Falsum est Capitula derivasse ab institutione monastica, seu Canonicos ab exordio fuisse monachos.

Sic habetur in concilio Cachuthensi, anni 787, canone 4: *Episcopi diligenti cura provideant, quo omnes Canonici sui canonice vivant, et monachi seu monachæ regulariter conversentur tam in cibis quam in vestibus; ut discretio sit inter Canonicum et monachum vel sæcularem.* Ibi certe jam clare satis exprimitur discrimen Canonicos inter et monachos.

At vero in celebri Concilio Aquisgranensi, anni 816, res ita patet ut nullus relinquatur effugii exitus : *Quia evidenti auctoritate liquet canonicam institutionem cæteris præstare institutionibus, debeant necesse est qui hujus professionis censentur nomine, procurare qualiter in semetipsis eamdem institutionem vita et moribus exornent... Quia qui tantæ auctoritatis institutione pollent, et se aliis imitabiles præberi debent... Quamquam enim Canonicis, quia in sacris canonibus illis prohibitum non legitur, liceat linum induere, carnibus vesci, dare et accipere, proprias res et Ecclesiæ cum humilitate et justitia habere (quod monachis qui secundum regularem institutionem arctiorem ducunt vitam penitus inhibitum est), non tamen in cavendis vitiis et amplectendis virtutibus eorum a monachorum distare debet vita. Monachi nam-*

que, qui, evangelicum præceptum sequentes, renuntiatis patrimoniis, sua Christo dedere, merito de facultatibus Ecclesiæ subsidium accipiunt temporale... Et quia nihil sibi proprium reliquerunt, manifestum est illos copiosioribus Ecclesiæ sumptibus quam Canonicos, qui suis et Ecclesiæ licite utuntur rebus, indigere. Unusquisque enim, ut ait Apostolus, proprium donum habet a Deo. (Can. 115.)

Solet in plerisque Canonicorum congregationibus irrationabiliter fieri ut nonnulli clerici qui et divitiis affluunt, majorem cæteris annonam accipiant... Quapropter communi consensu statuere placuit ut accipiant singuli Canonici per singulos dies quatuor libras vini... (Can. 121 et 122.)

Reprehensibilem apud plerosque Canonicos inolevisse comperimus usum, eo quod cucullas, quibus solis monachis utendum est, induant : cum utique illorum habitum penitus usurpare non debeant, a quorum proposito quodammodo distant... Sicut enim turpe est virum vestem muliebrem, et mulierem vestem virilem induere, ita valde indecorum est Canonicum vestem monasticam induere, nisi tamen cum veste etiam propositum voluerit assumere. (Can. 125.) *Quamvis Canonicis proprias licitum sit habere mansiones, debet tamen a prælato mansio infirmorum et senum intra claustra Canonicorum fieri; ut qui suam forte non habent...* (Can. 142.)

Notandum vero est acta hujus Concilii, ut in eorum exordio declaratur, non ad mutandam disciplinam, sed ad rememorandos canones et Patrum sententias, habita et concinnata fuisse.

Porro ex prædictis textibus sic argumentari licet : tempore citatorum conciliorum, octavo nempe et nono sæculo, Capitula habebantur tanquam institutio ab institutione monachorum omnino diversa. Tanquam certum tenebant Patres Aquisgranenses, a nullo unquam canone prohibitum fuisse Canonicis possidere bona temporalia, et de iis pro arbitrio

disponere; nihil alienum ab officio Canonicis proprio reperiunt in eo quod canonici sint divites, et qui propriasdomos possident in iis habitent, et non in claustro canonicali. Atque ista affirmant et sentiunt, non tanquam factum sui temporis, sed tanquam ad institutionem ipsam Canonicorum pertinentia et ex canonum priscorum exploratione. Imo Canonicos aliquid usurpare in habitu quod monachis erat proprium, vituperandum existimant. Ergo ante nonum sæculum Canonici a monachis semper diversi fuerant, licet et ipsi sub quadam lege et norma degentes. Ergo falsum est Canonicos, ex primæva sua institutione fuisse monachos, qui postea degeneres ad vitam sæcularem migraverint.

Nec dicatur Canonicos aliquando saltem fuisse monachos seu regulares, cum illud exprimat et testetur ipsummet eorum nomen.

Nam *primo* ostendetur infra, Canonicos multo probabilius dictos esse non a *canone*, *regula*, sed a *canone* quatenus olim exprimebat *catalogum*, quo registrati seu descripti erant omnes clerici alicui ecclesiæ addicti. Dicebantur scilicet *De Canone* hujus Ecclesiæ, seu hujus Ecclesiæ canonici. *Secundo*. Etiamsi ita dicti fuissent ob aliquam regulam ab iis servatam, non sequeretur eam regulam fuisse monachalem, et ipsos confundendos esse cum iis quos hodie vocamus regulares, et qui tribus votis solitis vitam religiosam profitentur. Regulam illam priscam Canonicorum observabant ipsimet Episcopi, nec ideo eos monachos fuisse quis somniabit. *Tertio*. Tota illa argumentatio ex etymologia nominis omnino subvertitur per istud ratiocinium : Ante Concilium Aquisgranense Canonici nunquam fuerant monachi, ut constat ex actis hujus synodi; atqui tamen jam a longo tempore vocabantur Canonici; ergo non vocati sunt Canonici ex eo quod fuerint monachi. Quod autem jam ante nonum sæculum usurpata fuerit *Canonicorum* appellatio eodem prorsus sensu quem illi hodie annectimus, videre est apud S. Gregorium Turonensem, qui scripsit sæculo sexto,

et qui (Hist. lib. 10) meminit *mensæ Canonicorum* ecclesiæ Turonensis et ecclesiæ Bituricensis; et in canone II tertii Concilii Aurelianensis, anni 538; et in quodam diplomate Chilperici regis, anni 580, in quo etiam agitur de *mensa Canonicorum* (Miræus, Diplom. Belg., tom. II, pag. 1310); in concilio Romano anni 607; et in aliquibus monumentis annorum 615 et 625 relatis a Mabillonio (Vitæ Episcoporum Cenoman.); et in statutis ecclesiæ Remensis quæ ad septimum sæculum referuntur. In subsequentis autem ævi monumentis adeo abundant exempla, ut illa memorare supervacaneum sit.

Muratori (Dissertatione 62) ostendit quam absonum sit confundere Canonicos sæculares antiquorum temporum, licet vitam communem agentes, cum Canonicis regularibus recentioris ævi et cum monachis. Existimat monachos non fuisse illos qui quarto sæculo vitam communem ducebant cum sancto Eusebio Vercellensi Episcopo, nec eos quos sanctus Augustinus ad simile institutum adduxerat; sed congregationes illas nihil aliud fuisse quam ipsosmet presbyteros et diaconos cathedrales, id est, Canonicos cum clericis minoribus. Addit Muratori illorum *Canonicam*, id est, domum, aliquando monasterium fuisse vocatam, non quod a monachis incoleretur, sed quod monasterii speciem quamdam referret. Quod satis aperte indicat Paulus Diaconus in Vitis Episcoporum Metensium, ubi loquens de Chrodogando sic habet : *Clerum adunavit, et ad instar cœnobii intra claustrorum septa conversari fecit.* Dum dicit *ad instar*, indicat simile aliquid vitæ monasticæ inductum fuisse, non ipsam monasticam institutionem. Legi etiam de hac re potest Vita sancti Augustini a Possidio, capite 25.

§ IV.

Quid fuerint olim presbyteria seu Capitula quoad exercitium parochialitatis.

I. Præmittitur notio de variis nominibus quibus cathe-

dralis Ecclesia antiquitus designari solebat. — Statim ac in monumentis antiquitatis janseniani et presbyteristæ occurrunt in hæc verba, *presbyter plebis, presbyter matricis Ecclesiæ*, contendunt ibi agi de parocho, et parochos quales nunc exstant in tali et tali remoto sæculo se reperisse exclamant. Eruditi autem viri jampridem pro explorato habent, illis vocibus presbyterum cathedralis, unum scilicet de presbyterio, designari. Non igitur abs re erit novatorum illam fraudem vel ignorantiam retundere. Nos quidem hodie *Plebanam* sive *Matricem* dicimus parochiam illam ruralem quæ baptisterium habet et illud sabbato sancto renovat assistentibus circumjacentium ecclesiarum parochis. Sed quemadmodum *parochiæ* vocabulum in antiquitate non alind significat quam *diœcesim*, ita voces *plebs* et *matrix* nil aliud remotis sæculis quam *cathedralem* designabant. *Plebs* insuper significat totum civitatis et diœcesis populum, quatenus sub uno pastore episcopo gregem unum efformantem. *Ursacius et Valens Romanæ plebis episcopum adeunt*, inquit sanctus Hilarus (fragm. 2, Collectio concil., t. III, col. 668). In concilio Carthagiuensi anni 318, can. 5, prohibetur ne episcopus in ecclesia sua recipiat clericum *de plebe aliena* absque consensu et litteris *ejus episcopi de cujus plebe est*. Item in concilio Carthagineusi anni 347, can. 40, legitur : *In eadem plebe, cui ordinandus est episcopus*. In celebri collatione Carthaginensi catholicos inter et donatistas subscriptio episcoporum est hoc modo : *N. episcopus plebis N.;* quod et in multis aliis monumentis reperitur. Apud Prudentium (hymno de sancto Quirino) legitur : *Sanctæ plebis episcopus*. Exstat epistola sancti Eusebii Vercellensis episcopi sic inscripta : *Plebibus Vercellensibus, Novariensibus, Hipporegiensibus et Dertonensibus* (Biblioth. Patrum, tom. XV, pag. 627); ubi *plebibus* idem sonat ac diœcesibus. *Plebium cathedræ* dicuntur cathedrales in Vita S. Fulgentii ab auctore synchrono conscriptæ, in concilio Hipponensi quarti sæculi, in ponti-

ficali Damasiano, in carminibus S. Damasi Papæ, et passim apud Patres, verbi gratia, capite 1 et 6, epistolæ 12, sancti Leonis Magni. *Plebes dicta etiam cathedralis,* inquit Ducange, quod probat citando cartam quamdam Caroli Calvi. Reperitur et vocabulum *archiepiscopi plebani* (Concil. tom. XXII, col. 298). Plura monumenta vide apud Nardi (*Dei Párochi,* t. II, pag. 219). At ex allatis satis constat *plebem* antiquitus dici solitam fuisse cathedralem Ecclesiam et totam episcopi diœcesim. Imo quando sola occurrit illa vox in monumentis veteribus, de *plebe episcopi* intelligenda est, non alterius sacerdotis.

Frequentius *matricis* et *matris ecclesiæ* appellatione vocari solebat cathedralis; ex quo etiam intelligitur quare cathedrales presbyteri et diaconi dicerentur *matricularii.* In actibus authenticis sancti Gaudentii martyris et Riminensis episcopi, de illo sancto præsule ad civitatem suam reduce dicitur : « Dolosum Arianorum typum, in laqueum « et deceptionem simplicium adinventum, presbyterio expo- « suit, et coram universa Ecclesia damnavit. Martianum « quoque presbyterum *matricularium suum*, Arianis per- « tinaciter adhærentem, catholica communione privavit. » Per *matricem* intelligi olim solitam cathedralem, ingenti monumentorum mole probat Nardi (loco citato, pag. 220). Unica ergo erat in tota diœcesi ecclesia proprie dicta. Unica eadem erat parochia, antequam sæculo IV *plebaniæ* ruri constituerentur; in civitatibus autem unica hæc per mille annos parochia permansit, quamvis fere ubique adessent simul Oratoria et Collegiatæ. « Toutes les paroisses du « diocèse sont les filles de la cathédrale, parce qu'il n'y en « a point une seule qui n'en soit sortie, du moins médiate- « ment. Ceci est aisé à comprendre. Avant qu'il y eût des « paroisses à la campagne, la cathédrale était *la seule cure* « du diocèse. Les autorités que M. Huillier rapporte sont « sans réplique. » (Mémoires du clergé de France, tom. VI, pag. 1171.)

II. Ante IV sæculum nullus in mundo extitit parochus quales hodie extant; sed Episcopus ex iis quæ hodie per parochos fiunt, alia ipse explebat, prædicando nempe, et sacramenta administrando, alia per Collegium seu Capitulum cathedrale; idque tum in civitate Episcopali, tum extra.

III. Quarto sæculo constituti sunt ruri in præcipuis locis plebani seu rurales parochi, iique non tantum Episcopo, sed et Capitulo cathedrali remanebant subjecti.

IV. Per mille annos nullus ullibi extitit parochus in civitatibus cathedralibus. In iis ergo totum munus quod hodie parochiale dicitur, per Episcopum et Capitulum cathedrale exercebatur; et unica erat parochia, nempe cathedralis; cæteræ ecclesiæ, collegiatæ erant vel tantum oratoria.

Tria ultima puncta hic affirmamus tantum, non adductis probationibus; quia materiam illam ex professo discutimus in tractatu *De Parocho*. Videri etiam potest Nardi (*Dei Párochi*), qui doctrinam illam (nullos scilicet fuisse ullibi parochos ante sæculum IV, et nullos in civitatibus ante sæculum XI, atque adeo ad collegium cathedrale simul cum Episcopo pertinuisse id omne quod hodie parochialitatis est), tanta documentorum mole corroborat, ut apud eruditos extra controversiam jam ivisse existimandum sit. Unde dum unicus in tota diœcesi fuit parochus, Episcopus scilicet, ante sæculum IV, et unicus idem in civitate per mille annos, in exercitio parochialitatis sicut in cæteris ei auxiliabatur cathedrale collegium.

Ne autem aut novam aut minus receptam illam doctrinam esse aliquis suspicetur, aliquod ex recentioribus documentum subjungemus.

In Sacra Congregatione concilii die 27 maii 1820 sic disserebat secretarius ejusdem Congregationis (in Thesauro, t. LXXX, pag. 159): « Et certe animadvertendum est, per « tria fere priora sæcula nullam in ecclesiasticis monumentis « parochorum mentionem occurrere. Una enim in principe « diœceseos civitate erat ecclesia, ad quam christiani omnes

« non modo urbis illius, sed etiam vicinorum pagorum con-« fluebant; præsentibusque Eucharistia dispensabatur, ab-« sentibus per diaconos mittebatur, qui in præfato Episcopi « senatu sua munera gerebant. Aucto deinceps fidelium nu-« mero, aliisque in civitatibus ædificatis ecclesiis, certi pre-« sbyteri ad eas diebus festis mittebantur; qui tamen per-« petui non erant earum ecclesiarum rectores. Serius autem « constitutæ sunt parœciæ; primo quidem in vicis et pagis, « dein in civitatibus, si majores quædam Romani imperii « excipiantur urbes. » Auctoritates autem ibi citatæ sunt Petavius, Thomassinus, Muratorius, Marius Lupus, etc.

§ V.

Quæ fuerint olim præcipua Capituli sive collegii cathedralis jura et prærogativæ.

I. Generatim dicendum est hujusmodi collegia in quadam fuisse auctoritatis et dignitatis Episcopi participatione et societate, quod apud eruditos quoscumque prorsus compertum est. « Quis ambiget, ait Thomassinus (parte III, lib. 2, « cap. 115, n. ultimo) quin hujusmodi presbyterorum et « diaconorum collegium in eandem copularetur gloriæ et « auctoritatis societatem cum Apostolicæ Sedis præsule; « non aliter atque Ecclesiæ cujuscumque seu cathedralis « seu metropolitanæ clerus, pro suo quisque modo cum « Pontifice suo? »

II. *Tituli seu nomina quibus olim capitula fuerunt condecorata.* — Quando in veteribus monumentis agitur de eo quod Episcopus facere debet cum præsentia et consilio *clericorum suorum*, monent eruditi per illos clericos intelligendum cathedrale collegium duodecim presbyterorum et septem diaconorum, minime vero reliquos de clero; ita ut illa vox *sui* ex usu designaverit solos cathedrales. Designantur etiam sæpe per ista verba *clerici qui circa ipsum sunt.* Sanctus Basilius memorat *senatum presbyterii per singulas civitates* (epist. 319). Sanctus vero Hieronymus,

loquens de modo quo Episcopus agere debeat erga clerum, memorat verbum oratoris Domitii ad imperatorem : *Cur ego te habeam ut principem, cum tu me non habeas ut senatorem ?* (Epist. ad Nepotianum.) Quod autem allusionem faciat ad antiquum presbyterium quod nunc vocamus Capitulum, innuunt hæc alia ipsius verba : « Ecclesia habet « senatum, cœtum presbyterorum... Senatum quoque Ro- « mani habebant, quorum consilio cuncta agebant; et nos ha- « bemus senatum nostrum cœtum presbyterorum. » (S. Hieron. in Bibliotheca Patrum, t. IV, col. 1201.) Honorifica autem Capitulis antiquitus attributa nomina fuse recenset Nardi, a quo hæc pauca excerpimus :

« Jam *consiliarios episcopi* et *Ecclesiæ coronam* vocant « *Constitutiones apostolicæ* (1) (l. II, c. 28) presbyteros et « diaconos episcopalis presbyterii. *Consilium et senatus* « *Ecclesiæ* iidem dicuntur in trigesimo septimo Canonum « apostolorum. Eos *coronam* vocat sanctus Ignatius martyr « in epistola ad Magnesianos (cap. 13), *consessum episcopi* « in epistola ad Philadelphienses (n. 8), *collegium* in epi- « stola ad Smyrnenses, et *concilium* in epistola ad Tral- « lianos; in qua ultima commendat reverentiam *presbyterio* « debitam non solum ob characterem, sed insuper quia est « *consilium Dei*. Sæpius tamen eos nomine presbyterii me- « morat. Istos autem titulos reperimus ad posteriora sæ- « cula transisse. *Collegii* denominatio reperitur usurpata « in conciliis, in jure canonico, in litteris Pontificum. Una, « verbi gratia, ex istis litteris, anni 1072, memorat *reve-* « *rendum collegium matris Ecclesiæ Cabilonensis* (Gallia « christiana, Appendix, n. 11); idem dicendum de aliis ti- « tulis, præcipue vero de nomine *consilii et senatus*. *Con-*

(1) Quamvis constet nunc librum Constitutionum quæ dicuntur *apostolicæ* non fuisse ab ipsis apostolis nec a sancto Clemente conscriptum, pro explorato habent eruditi, eum esse antiquissimum et quarti ad minus sæculi. Idem fere dicendum de collectione quæ inscribitur *Canones apostolorum*. Vide in tractatu meo de *Principiis juris canonici* rem discussam.

« *siliarios* passim Tridentina synodus canonicos vocat, et « *senatum Ecclesiæ*, in sessione 24, c. 12. Senatum pariter « eos dixerat S. Gregorius Nazianzenus, dum scilicet (in « carmine iambico 23) querelam contra eos sic expressit : « *Secundos qui tenent templi sacri thronos, senatus ille* « *splendidus plebique præsidens, in me fuerunt haud* « *boni : quis credidisset hoc ?* Quinque post sæculis, id est, « anno 900, eamdem vocem reperimus in Vita sancti Bru- « nonis Coleniensis ecclesiæ capitulo applicatam : *Episcopi* « *autem qui frequentes aderant, et hujus sancti clerus* « *senatus super cathedralem pontificalem sedere fecerunt.* « Et anno 1085, Ambianensis episcopus adhuc eodem vo- « cabulo capitulum cathedrale designat : *Totius senatus* « *nostri assensu.* (Conc., t. XX, col. 611.) » Ita Nardi (*Dei Párochi*, t. II, p. 382 et seq.)

Ostendit pariter idem auctor canonicos tum in antiquitate, tum recentioribus sæculis vocatos fuisse *seniores, conseniores, primores* et *primates, majores*, clericos in *gradu et dignitate, prioris gradus, e latere episcopi ;* et tandem *canonicos*, quia *ex canone : diaconi septem esse debent ex canone, etiamsi sit magna civitas* (Conc. Neocæsar., can. 15, anno 314); item *ordinarios et fratres*. Quanto honore haberentur et superiores cæteris de clero semper habiti sint, multis probat monumentis, e quibus unum aut alterum depromimus: *Prælati nostræ ecclesiæ*, ait Ambianensis Episcopus duodecimo sæculo. (Gallia christ., Append., n. 13.) *Membra nostra principalia*, ait alius episcopus, anno 1234. Anno vero 1252, Perchtoldus Patavinus episcopus prohibet ne archidiaconus fiat qui non sit canonicus, *cum Canonici cathedralis ecclesiæ sint supra prælatos* (intelligit abbates monachorum) *suæ diœcesis universos, sicut cardinales Sedis Apostolicæ cum Summo Pontifice super Ecclesiam universam.* (Germania sacra, t. I, p. 392.) *Pertinent canonici ad caput qui est episcopus, tanquam nobiliora membra.* (Conc. Aquileiense, 1596, c. 10.)

III. *Cardinales nihil aliud fuerunt quam collegium cathedrale, et canonici nihil aliud quam cardinales cujuslibet ecclesiæ.* — Hanc thesim ex professo et cæteris fusius demonstravit Nardi in suo opere *Dei Párochi.* Quam summi momenti materiam rejicimus ad tractatum *De Parocho,* hic tantum paucissima delibaturi.

Muratori, in sua dissertatione 62 *de Canonicis,* fatetur jam ab anno 615 canonicos vocatos fuisse *Cardinales.* In « epistola 7 sancti Zachariæ Papæ ad Pipinum (anno 741) « cardinales vocatos videmus canonicos. In capitulari « anni 810 ipsa cathedralis *cardinalis* ecclesia vocatur. In « synodo Patavina anni 955 cathedralis item vocatur ec« clesia *cardinis.* Usque ad annum 1208 metropolis Ra« vennatensis appellatione *cardinariæ* memoratur. Diploma « quoddam anni 1190 probat *canonicatum et cardinariam* « fuisse voces synonymas. Joannes Diaconus in Vita sancti « Gregorii Magni sic habet : *Cardinales violenter in pa« rœciis ordinatos forensibus, in pristinum cardinem « Gregorius revocabat.* Qui textus Thomassino adeo visus « est clarus, ut sic concludere coactus sit : *Quo liquet ejus « ævo solitos non dici cardinales, nisi presbyteros, diaco« nos et subdiaconos urbium episcopalium.* Idem liquet « ex epistola *Zachariæ Papæ ad Pipinum :* de presbyteris « agrorum, quam obedientiam debeant exhibere episcopis et « presbyteris cardinalibus. *Ad quod refertur ab eo* (nempe « Zacharia Papa) *canon Neocæsariensis quo sancitur qua « observantia prosequi debeant agrestes* (presbyteri) *pre« sbyteros urbanos.* In civitate parochi nulli erant. At paro« chi rurales, ut ibi dicitur, obedire debebant canonicis. »

« Apud sanctum Gregorium Magnum videmus officium « celebrandi missam quibusque vice sua, attribui presbyteris « cathedralis *cardinalibus.* In diplomate quodam anni 859 « reperitur : *Reginaldus archipresbyter cardinalis civi« tatis Placentinæ et præpositus xenodochii in loco et « fundo Luciano.* In alio diplomate memorantur presbyteri

« et diaconi *cardinales* ecclesiæ Placentinæ. Et item in diplo-« matibus ann. 886 et 896. (Apud Campi, part. 1, Append. « n. 10.) Joannes VIII, anno 872, epist. 22, ad clerum Mila-« nensem, jubet in archiepiscopum eligi *qui de cardinalibus* « *presbyteris aut diaconis dignior fuerit*. Referente Ar-« nulpho. » (Hist. Mediol., l. I, c. 1, apud Muratori, t. IV.)

« Ugo Italiæ rex, videns non eligi in archiepiscopum « nisi *unum de cardinalibus quos vocant ordinarios* (1), « procuravit filium suum cathedralis Mediolanensis fieri « canonicum. Item legitur, *Vincentius archipresbyter car-* « *dinis* (nempe civitatis Lucensis) *et vicedominus;* et alii « canonici subscribunt cum nomine *cardinalis*. (Apud Mu-« ratori, Antiq. med. ævi, t. VI, col. 407.) » Hujusmodi citationes per plures paginas congerit Nardi, ingentem numerum ecclesiarum memorando, in quibus cardinales vocabantur canonici. Postea sic concludit (t. II, p. 414) :

« Ne unum quidem reperire est diploma in quo titulus « cardinalis aliis quam canonicis tribuatur, non solum ante « annum 1000, ante quem nulli extiterunt in civitatibus « parochi, sed neque etiam post XI sæculum quo cœperunt « introduci. Ex allatis monumentis constat in plurimis ca-« thedralibus cardinalibus cardinales vocari solitos fuisse « canonicos..., idque in Gallia, Hispania, Italia, Germania, « in Oriente; unde et concludi debet generalem fuisse illum « usum... Non ergo ex titulis, aut ex ecclesiis titularibus « nomen traxere tum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinales, « tum aliarum cathedralium canonici, sed ex ipsorum ad-« hærentia *Cardini*, id est, ex eo quod priores Summo Pon-« tifici, posteriores cujuslibet ecclesiæ episcopo adhærerent. « Idipsum fatetur Thomassinus (l. 2, c. 15, num. ult.), « præeminentiam nempe Cardinalium Romanorum inde ma-« nare, quod Summo Pontifici, id est, cardini, adhæreant,

(1) Adhuc hodie Canonicos cathedralis Mediolanensis *ordinarios* vocari notat Nardi.

« atque cum ipso in unum corpus coeant; et idem prove-
« nisse Canonicis ex eadem cum episcopo suo coadunatione.
« Cum eo tamen immenso discrimine (addimus nos) quod
« presbyterium inter Ecclesiæ Universalis, et presbyteria
« ecclesiarum particularium intercedit. » Confutat postea Nardi objecta a Parochistis qui contendunt antiquitus cardinales dictos fuisse ipsosmet parochos; et objiciunt canonem 54 concilii Meldensis anni 845 : *Ut titulos cardinales in urbibus et suburbiis constitutos Episcopi honeste sine retractatione ordinent et constituant.* Ibi nempe agitur de oratoriis civitatis et suburbiorum. In civitate autem nulli tunc erant parochi; concludendum ergo istos titulos pertinuisse ad collegium canonicorum, *ad cardinem* scilicet, id est, ad cathedralem. Ad quod probandum adducit Nardi inter alia insigne monumentum in quo expressis terminis iidem qui dicuntur *cardinales* dicuntur *Canonici* : *Sanctæ Bergamensis ecclesiæ cardinalibus, canonicis, presbyteris diaconibus, subdiaconibus, quos Dominus nunc in sede ipsius ordinis gubernat.* Agitur ibi de iis qui degebant *in sede ipsius ordinis*, id est, in cathedrali, quæ vocabatur ordo; unde et clerici cathedralis dicebantur *de ordine* seu *ordinarii.* Porro ii degentes in sede ordinis seu in cathedrali dicuntur *cardinales canonici.* Idem probat sequens documentum (apud Nardi, t. II, p. 410) : *Nostræ autem ecclesiæ antiquo honore sacerdotibus pastum præparet atque tribuat, quo tantummodo cardinales sacerdotes, presbyteri scilicet ac diaconi et subdiaconi ad comedendum conveniant.* Oratoria autem quæ in civitatibus constituebantur sub nomine *titulorum cardinalium* « non habebant sibi ad-
« dictum sive incardinatum aliquod membrum presbyterii :
« id enim pugnabat cum canonibus tunc vigentibus, sicut
« pugnat cum historia et factis; sed pertinebant ad *cardi-*
« *nem*, sive ad cardinales collective sumptos, id est, ad ca-
« pitulum, non ad individua membra. » (Nardi, loco citato, p. 421.) Docet auctor ille in prædictis oratoriis civitatum

a capitulis collocatos fuisse in temporum decursu sacerdotes secundi gradus, qui veluti capellani loco ipsiusmet capituli illis oratoriis inserviebant et ea custodiebant. Ex negligentia autem et desidia capitulorum evenisse, ut hujusmodi capellani paulatim in parochos a cathedrali seu capitulo independentes transierint.

Notandum vero jampridem a Summis Pontificibus decretum fuisse, sicut nomen *Papæ*, olim Episcopis commune, soli Romano Pontifici; ita nomen *cardinalium* solis Romanæ Ecclesiæ cardinalibus esse tribuendum. Ex indulto speciali excepti canonici Sancti Jacobi Compostellæ, et quidam alii, quibus nomen illud retinere permissum est.

IV. *Potestas et præeminentia.* — Episcopus non poterat causas judicare sine interventu et consilio sui senatus, id est, cathedralis collegii : *Assistant autem judicio diaconi et presbyteri* (Constitutiones Apostolicæ, l. 2, c. 47). Concilium autem Illiberitanum anni 305 sic habet canone 74 : *Si autem non probaverit conventus clericorum, placuit per quinquennium abstineri.*

Episcopus nullius causam audiat absque præsentia clericorum suorum, alioquin irrita erit sententia Episcopi, nisi clericorum sententia firmetur. (Concil. Carthag. IV, can. 23.)

Illa necessitas præsentiæ et consilii canonicorum in judiciis Episcopi firma permanebat adhuc media ætate. Sic enim legitur in *excerptionibus Egberti*, canone 45 : *Episcopus nullius causam audiat absque præsentia clericorum suorum, excepta causa confessionis.* Juxta concilium Elvense anni 1065 causæ adhuc pertinebant *ad judicium Episcopi et Canonicorum.*

Dicebat S. Chrysostomus de suo collegio cathedrali : *Qui nobiscum navim gubernant, navim demergere sunt conati.* (Sermo post reditum, n. 5.)

Sicut hodie, ita ab initio et per non interruptam seriem sæculorum, mortuo Episcopo, gubernium ecclesiæ ad colle-

gium cathedrale pertinebat. (Vide Conc. Arausic. I, canone 30.) Ordinationes fieri nequibant absque ejusdem collegii consilio : *Episcopus sine consilio clericorum suorum clericos non ordinet.* (Conc. Carthag. IV, c. 22.) De qua disciplina aliquid retinere volens Tridentina synodus decrevit ordinationes fieri in cathedrali *vocatis præsentibusque ad id ecclesiæ canonicis.* (Sess. 23, c. 8, de ref.).

Summus erat honor adscribi presbyterio seu Capitulo cathedrali (vide Nardi id variis monumentis statuentem, t. II, p. 240:) Ita etiam, ut Episcopi qui in suis civitatibus non recipiebantur, collegio cathedrali adderentur; episcopalia tamen ibi exercere non poterant nisi permittente loci Episcopo. (Conc. Ancyranum, can. 17. — Antiochenum, can. 18. — Nicænum, can. 8.)

Olim sicut hodie sedebant in subselliis elatis ad dexteram et sinistram Episcopi, quæ subsellia modo secundi throni, modo tribunalia, modo cathedræ apud veteres nuncupantur (Nardi, *Dei Párochi*, t. II, pag. 242.) Sanctus Gregorius Nazianzenus, de suo presbyterio sic queritur : *Secundos qui tenent templi sacri thronos* (*senatus ille splendidus plebique præsidens*), *in me fuerunt haud boni : quis crediclisset hoc ?* (carmen 23.) Archipresbyter erat semper presbyterorum senior; at archidiaconus electione constituebatur. Sedebant autem sicut hodie ordine (ut dicunt canonistæ) ancianitatis. Cujus ordinis turbatio quam gravis æstimaretur, videri potest epistola 19 sancti Leonis Magni ad Dorum episcopum.

Potestatem excommunicandi habebant cumulative cum episcopo, et ita in multis capitulis perseverasse usque ad Concilium Tridentinum videre est. (Sess. 25, c. 6.)

Præcipuam partem in electione episcopi exercebat collegium cathedrale. Totum id quod hodie parochis proprium est, ab episcopo, adjuvante et supplente cathedrali capitulo in tota diœcesi per tria sæcula, in civitatibus per mille

annos fuisse peractum, jam in præcedenti paragrapho indicavimus.

Quæ prærogativarum antiqui cathedralis collegii, tenuissima licet expositio, si bene expendatur, quisque facile genuinam ab eruditis tradi hujus institutionis notionem fatebitur, quum affirmant, id esse capitulum cathedrale cum Episcopo, quod collegium cardinalium cum Summo Pontifice : superiores dignitate omnibus in toto orbe cardinales, quia unum corpus cum Papa et membra ipsius : superiores dignitate omnibus de diœcesi canonici, qui unum corpus cum Episcopo. Universam Ecclesiam defuncto Papa regit cardinalium collegium : universam diœcesim mortuo Episcopo gubernat capitulum. Tota præeminentia et potestas cardinalium, quia capitulum seu consistorium Summi Pontificis : tota præeminentia et potestas canonicorum, quia episcopi cardinales.

In cardinalibus honoratur vicarii Christi dignitas et universalis potestas : in capitulo dignitas et potestas episcopalis culminis. Splendore cardinalitii gradus fulget et exaltatur Pontificia dignitas : decore et amplitudine capitulorum splendet et dilatatur episcopalis auctoritas.

§ VI.

Unde et quando cœperint dissensiones ac lites inter episcopum et capitulum.

« Eo etiam tempore quo canonici vivebant in communi « sub immediata cura episcopi ante expletum Ecclesiæ mil- « lenarium, haud dubitarim lites aliquas et discordias eos « inter et episcopum fuisse; nam talis est humanæ naturæ « conditio, ut humanum defectum secum præferat, nec « omnes pro omni circumstantia intra virtutum limites se « contineant. Certe observat Thomassinus (t. II, l. 3, c. 8) « ex prærogativis et honorificentiis quæ canonicorum cœtui « tribuebantur, *subrepsisse nonnunquam minus modestis* « *ut inflarentur, et minus obsequentes suo se præberent*

« *episcopo. Inde*, ait ipse, *tot conciliorum canones quibus* « *vetantur presbyteri, nisi consentiente episcopo, tentare* « *quidquam*.

« Cæterum, ut hæc vetera prætermittam, et recentiora « dumtaxat post millenarium persequar, tunc graves inter « episcopum et capitulum discordias ortum habuisse cre- « diderim, cum ex occasione defectionis quam fecerant ca- « nonici a vita communi, tentarunt episcopi ut eos ad « pristinam vivendi formam revocarent; quod contigit circa « millenarium et tenuit duo subsequentia sæcula. Per to- « tam enim eam ætatem multis frustra conatibus captis « adnixi sunt episcopi, imo etiam ipsi Romani Pontifices, « ut ad veterem disciplinam canonicos adducerent. Hinc « gravissimæ lites, ac dissensiones permultæ. Celebris inter « alias est quæ tunc temporis, nempe sæculo undecimo, « exarsit inter sanctum Anselmum Lucensem episcopum et « suos canonicos de qua fuse agit Andreas Rota (in sancti « episcopi historia, cap. 13); ubi apparet canonicorum ali- « quot in extremam efferatos rabiem extrema potius subire « voluisse, quam sancto episcopo parere et vitæ communi « sese accommodare.

« Quinimo sæculo eodem sanctus Gregorius VII (1), « ut episcopi ea in re canonicos sibi obtemperantes habe- « rent, decretalem constitutionem edidit (de vita et honest. « Clericorum, cap. *Quoniam*) : *Quoniam*, inquit, *statuimus* « *ut facultatibus ecclesiarum vestrarum, proventibus et* « *expensis diligenter inspectis, certum in eis valeatis* « *ponere numerum clericorum, et statuere ut bona eorum* « *veniant in commune, in una domo vescantur, atque* « *sub uno tecto dormiant et quiescant : si vero contra-*

(1) Auctor citatus, tribuendo hanc decretalem sancto Gregorio VII, contradicit canonistis qui ut Gonzalez illam esse Gregorii VIII existimant. Videri etiam potest in causa Brugensi 24 augusti 1850, probabilius esse, in hac decretali agi tantum de canonicis regularibus.

« *dictores extiterint, licitum vobis sit per suspensionem* « *officii et beneficii, ac graviori etiam pœna, si opus fuerit,* « *ad hanc observantiam eos appellatione compellere non* « *obstante.* » Ita Andreucci societatis Jesu, initio sui tractatus *De tuenda concordia inter episcopum et capitulum.*

§ VII.

Quænam fuerint celebriores aliquot discordiæ a millenario Ecclesiæ ad hæc usque tempora.

« Prima inter episcopum et capitulum discordia fuit ex occasione, ut diximus, vitæ communis, quam episcopi urgebant acerrime, canonici vero omnino recusabant : unde Leonis IX, Alexandri III, Gregorii VII, aliorumque Romanorum Pontificum constitutiones prodiere. Hæc tandem compressa est post sæculum decimum tertium, persistentibus canonicis in suscepto vitæ singularis consilio ; adeo ut frustra ipse sanctus Carolus nuperis temporibus veterem vivendi morem in suis canonicis exoptaverit.

« Altera fuit ex eo quod aliqui ex episcopis non uterentur consilio canonicorum in abbatibus, abbatissis et aliis ecclesiasticis personis instituendis : quare cum id permoleste ferrent capitulares, litem intentarunt et ad Romanum Pontificem recursum habuerunt, qui (ut extat in citato capite *Novit*) causam capitularibus adjudicavit, ac tales institutiones carere robore firmitatis decrevit.

« Tertia fuit ex eo quod in Senonensi provincia non vocarentur ab archiepiscopo capitula cathedralium ad provinciale concilium. Hac de re graviter conquesti sunt canonici apud Romanum Pontificem, qui (uti habetur capite 10, *de his quæ fuerint a prælato sine...*) scripsit archiepiscopo, videri sibi, ut capitula ipsa ad hujusmodi concilia debeant invitari, et eorum nuntii ad tractatum admitti, maxime super illis quæ ipsa capitula contingere dignoscuntur.

« Quarta controversia fuit super materia fructuum cano-

nicatus. Nam canonici Meldenses constitutionem fecerant, juramento interposito confirmatam, quod canonici nihil perciperent, nisi cum in ecclesia residerent, illis exceptis qui propter infirmitatem excusarentur, et qui essent in servitio Apostolicæ Sedis. Cum autem episcopus haberet aliquos canonicos in servitio suo, capitulum occasione illius constitutionis subtrahebat illis fructus præbendarum suarum : quare episcopus id ægre ferens, ad Pontificem rem detulit, qui mandavit ut duo canonici in servitio episcopi existentes integre suarum præbendarum fructus perciperent. (Ex capite *Ad audientiam* 15, *de clericis non residentibus.*)

« Quinta fuit ex occasione residentiæ : Nam canonici nonnulli prætextu privilegiorum aberant ab Ecclesia; unde maxima oriebatur divini cultus diminutio. Petiit episcopus super hoc Ecclesiæ suæ provideri. Quocirca edixit Pontifex ut, non obstantibus privilegiis apostolicis, et prædecessoris episcopi silentio, absentes canonicos ad residendum episcopus revocaret, et, si dicto audientes non fuerint, de ipsorum beneficiis congruam subtraheret, quam in substitutos inservientes contribueret. (Ex capite *Cum ad hoc* 16, *De clericis non resid.*)

« Sexta et gravis disceptatio sub Honorio III orta est ex auctoritate quam capitulares sibi arrogabant : nam Parisienses canonici, irrequisito episcopo suo, et sine ejus consensu quasdam consuetudines ecclesiæ suæ immutabant, et quasdam faciebant de novo. Cum autem id nollet episcopus, ad Romanum pontificium tribunal causa inducta est. Hinc vero prodiit decretum, ne canonici absque episcopi sui consensu constitutiones et consuetudines ecclesiæ suæ approbatas immutarent, vel novas inducerent. (Ex capite *Cum consuetudinis*, de cons.)

« Septima controversia fuit ex causa visitationis, nolentibus alicubi capitulis propter exemptionem vel consuetudinem subjici episcopali visitationi. In qua controversia

Concilium Tridentinum (sess. 6, de ref., c. 4) ab episcopis stetit, decernens capitula omnia, sive cathedralia, sive alia, posse visitari, corrigi et puniri ab episcopo, non obstante exemptione, consuetudine etc., in contrarium. Propter executionem talis decreti magna illa lis ac dissensio orta est inter sanctum archiepiscopum Carolum (Borromæum) et capitulum canonicorum de Scala; quæ tandem sancti Pii V auctoritate et Sancti archiepiscopi ecclesiastica fortitudine, in ipsius archiepiscopi laudem et archiepiscopalis potestatis incrementum cessit.

« Octava controversia fuit super administratione bonorum Ecclesiæ, seu fabricæ : contendentibus alicubi canonicis plenam sibi esse potestatem de iis disponendi independenter ab episcopo ; et ex alia parte id negante episcopo. Pro qua controversia allegabatur a canonicis caput *Relatum* 12, *De testamentis*, ubi capitulis, consequenter et iis qui a capitulis constituuntur, sacristæ vel thesaurarii, tribuitur administratio bonorum omnium Ecclesiæ acquisitorum, cum exclusione episcopi. Ex opposito proponebatur ab episcopo, quod pro administratione bonorum fabricæ episcopus habet assistentiam generalem juris, et fundatam intentionem. (Can. 3, 5, 6, causæ 10, quæst. 1. — Trid., sess. 22, c. 9, de ref., et sess. 24, c. 3, de ref.) Tandem sacra Rota, teste Emerio, decisione 1083, et sæpius sacri concilii congregatio ab episcopo pronuntiavit.

« Nona valde contumax controversia fuit ex occasione Cæremonialis, nempe pro associationibus (les occasions où il faut accompagner l'évêque), assistentia, aliisque honoris significationibus, quas episcopi putarunt hic et nunc sibi deberi, non ita existimantibus capitularibus. De qua multæ prodierunt atque identidem prodeunt sacrarum Urbis Congregationum decisiones ac declarationes. » Hactenus eximiæ vir doctrinæ Andreucci, initio sui tractatus *De tuenda concordia inter episcopum et capitulum.*

Discordiæ autem quas memorat laudatus auctor nemini

admirationi esse debent, nedum scandalo. Cum enim hierarchicæ in Ecclesia potestates aliæ aliis subnectantur, multa necessario oriri debuerunt dubia donec uniuscujusque fines ultimatim fuerint determinati. Ecclesia vero, Spiritus sancti inspiratione ducta, non statim ab initio legibus præcavet orituras circa instituta sua difficultates omnes; sed sensim variis occurrentibus casibus, experientiæ documentis innixa, rationem quoque habens locorum et temporum, suam complet legislationem; atque ita extruitur mirabile illud juris ecclesiastici ædificium, cujus sapientiam simul cum suavi fortitudine, divinum aliquid redolet, ita ut stuporem etiam iis qui foris sunt non semel excitaverit. Cum ergo contendunt duæ potestates ecclesiasticæ de materia in limitibus quasi utriusque posita, nullum inde per se exsurgit sponsæ Christi Ecclesiæ dedecus aut macula, cum præsto sit semper supremus controversiarum judex, qui omnia componat, ille nempe cui dedit Christus pascendos agnos et oves, ligandique et solvendi potestatem. Exsurgit tantummodo occasio qua institutiones ecclesiasticæ novis enuntiationibus determinatæ magis ac magis divinæ sapientiæ decore resplendeant. Hinc et sancte possunt viri ecclesiastici de talibus litigare, id est, dubiorum hujusmodi legitimam solutionem quærere. Quod autem interdum ex devio affectu minus recte contentio efferveat, hoc evenit per accidens ex humana infirmitate, quæ institutionum ecclesiasticarum utilitati et intrinsecæ bonitati nihil detrahere potest. Fuerunt innumeræ metropolitanos inter vel patriarchas et episcopos contentiones : imo non paucæ episcopos inter et Summum Pontificem. Quis vero adeo insaniat, ut de instituta in Ecclesia vel pontificia, vel metropolitana, vel episcopali dignitate, aliquid sinistri autumet?

Illud tamen advertendum circa ea de quibus acturi sumus capitulorum jura, facilem hisce temporibus non esse jurium illorum cognitionem, ob graves præsertim mutationes, ex recentiorum temporum tempestatibus ubique fere

exortas. Hinc non paucas speramus per quantulumcumque tractatum hunc, contentiones et difficultates posse præpediri. Quæstiones enim etiam quammaxime practicas atque in præsenti rerum statu occurrentes, nobis est in proposito pro posse discutere atque resolvere.

§ 8.

Quomodo notio historica de capitulis in quoddam systema a Joanne Polito fuerit ordinata.

Joannes Politi, juris utriusque doctor et ecclesiæ Montis-Asii archipresbyter, scripsit de *jurisprudentia ecclesiastica universa* non ultimo reponenda loco novem volumina. Quod opus Pii VII judicio et correctioni expressissima humilitatis et obedientiæ formula subjecit. Caute tamen legendus ille auctor atque in non paucis omnino derelinquendus; qui scilicet intemperantis eruditionis fuco nimis fretus affirmat sæpe potius quam probat, atque in opiniones quasdam a sana doctrina alienas abripitur. Id prænotari necesse fuit, ne forte, dum eum in præsenti materia citandum duximus, nos ejus doctrinæ in omnibus assentire quis existimet. Quem scilicet auctorem, non ut normam sentiendi, sed ut noscat lector varia de præsenti argumento excogitata, commemoramus.

Institutionem capitulorum a prisco temporum apostolicorum presbyterio esse deducendam, prout viris eruditissimiis Thomassino, Berardo, Nardio, aliisque non paucis certum et exploratum visum est, ita et Polito :

« Quis nescit, inquit, eos quos nunc *canonicos* nomina« mus, longe ante extitisse quam *canonici* appellarentur ? « Sive enim canonici hoc suum cognomen a vita communi « et canonica sunt mutuati, certum est vitam hanc com« munem canonicamque ante nominis hujus honorem sub « auspiciis Eusebii Vercellensis, atque Augustini Hipponen« sis eos coluisse : sive illud ab Ecclesiæ canone, seu albo, « seu matricula, in qua descripti erant, sibi assumpserunt,

« haud dubium est quin ii in hunc canonem seu album « jam inde usque a primis Ecclesiæ sæculis relati sint, dic« tique proinde a Cyrillo Hierosolymitano, et a S. Basilio « (Epist. 1. can.) clerici matricularii : sive demum ex ca« none stipendii canonicorum nomen traxerunt, noto notius « est Cypriani tempore eos extitisse, vocatosque *sportulan« tes fratres* (ep. 66).

« Altius igitur quam scriptorum vulgo fertur canonico« rum origo ducenda est. Unde autem nisi ex primis illis « presbyteris, quos apostoli apostolorumque discipuli illis « quas fundabant ecclesiis, initio statim præfecerunt... « Hisce enimvero majoribus nostri orti sunt canonici ; ex « hisce recta linea descendit nostrarum cathedralium eccle« siarum clerus ; in eorum presbyteriorum locum, nostro« rum temporum successere capitula. Quod si temporum « lapsu atque decursu non minimam capitis diminutionem « passa sunt, si e suo principatu dejecta, si in servitutem « adducta, non genus, sed fortuna eorum desiit digni« tati (1). Nec varia vitæ genera mutationesque, nec status « conversiones, nec rerum temporumque inclinationes « efficere unquam possunt, ut qui orti sunt ex stirpe anti« quissima, ii ejusdem stirpis ac generis esse desinant. De « canonicorum igitur juribus disputaturi, ab apostolicis « illis presbyteris cursum auspicemur, ac per omnes eorum « vicissitudines casusque discurramus, donec ad sequiora « hæc nostra sæcula perventum fuerit. » (Politi, Jurisprudentia ecclesiastica universa, tom. V, quæst. 1, pag. 2, edit. Venet. 1790.)

Quo in antecessum adnotato, citatus auctor varios canonicorum status historice distinguit hoc modo :

(1) Nimius in hoc loco citatus auctor : quod enim a prisca eminentia et prærogativarum amplitudine lantisper defecerint capitula, id non fortunæ tribuendum, sed sapientissimo semper et nunquam non laudando Ecclesiæ regimini, quæ pro temporum ratione disciplinæ universalis regulas moderatur atque attemperat.

Primus status : A primo exordio ecclesiarum usque ad annum 61, quo cœpere episcopi *diœcesani* ecclesiis præfici, christianorum cœtui cuilibet præerat constitutorum ibi ab apostolis presbyterorum collegium. Illi nempe presbyteri, divinum Eucharistiæ sacrificium celebrabant, sacramenta ministrabant, concionibus et catechesibus vacabant, et cum fideli populo sacram agebant *in hymnis* et *canticis spiritualibus* psalmodiam. Ab iis porro primitivis presbyteris, existimat Politus, nulla unquam interrupta successione, canonicos exordia sumpsisse.

Secundus status : « Incipit ab anno 61, quo decretum « fuit ut presbyterorum unus cæteris præficeretur, qui « diœcesanus episcopus dictus postea fuit, et desinit circa « finem sæculi III, cum parœciæ condi cœperunt. In secundo « hoc ecclesiarum statu, in eam potestatem, qua antea « potiebantur presbyteria, ingressi sunt presbyterorum « præfecti, scilicet ii qui a nobis diœcesani episcopi no- « minantur. Non amplius igitur singuli presbyteri ab « sui collegii nutu, sed ab episcopi jussu pendebant; non « amplius singula mandata ab presbyterorum universitate, « sed ab episcopo recipiebant. Hinc illæ sancti Ignatii vo- « ces : *Sine episcopo nemo quidquam eorum faciat quæ* « *ad Ecclesiam pertinent. Nemini licet baptizare sine* « *episcopi jussu. Nulli licitum est Eucharistiam celebrare* « *absque venia episcopi.* » (Epistola ad Smyrnenses.)

« Quemadmodum vero antea presbyterii scita irrita « erant, nisi omnium, vel saltem plurimorum presbytero- « rum sententia accessisset, ita etiam postea episcopi « jussa rata minime erant, quæ presbyteri suffragio suo « non comprobarant. Verbo, presbyteri uti singuli in hoc « secundo statu ne tantillum quidem suo loco moti fue- « runt; presbyteri vero uti universi, juribus suis exci- « derunt, præsidisque imperium senserunt. » (Politi, Jurisprudentia ecclesiastica universa, tom. V, pag. 39; edit. Venet. 1790.)

Ut probet citatus auctor quod ibi affirmat, episcopi nempe jussa rata antea non fuisse quam accessisset assensus presbyterii, remittit ad plura operis sui loca. At vero hæc nisi caute et præeunte definitionum Ecclesiæ face quis accipiat atque interpretetur, periculum ei imminet ne in certissimum et damnatum errorem abripiatur, quo negabatur episcopi supra presbyteros ex divina ordinatione superioritas; quod in tractatu *de Episcopo* sedulo ostendemus. Nec audacia caret asserere ecclesias primitus exstitisse absque ullo episcopo a presbyterorum tantum collegio gubernatas, et episcopos dein ab ejusdem presbyterii consensu fuisse in toto diœcesis regimine dependentes.

Tertius status : « Finis sæculi III initium attulit tertio « ecclesiarum statui. Vertente sæculo III in singulis diœce- « sibus christianorum numerus adeo creverat, ut unius « templi augustiæ eos capere non amplius possent. In id « igitur res redierat, ut necesse fuerit ecclesiarum nume- « rum augeri. Quamobrem non amplius in singulis diœ- « cesibus singulæ ecclesiæ, sed in una eademque diœcesi, « atque adeo in una eademque urbe plures ecclesiæ exstrui « cœperunt, quæ tamen cathedrali obsequentes essent, ac « secundas agerent. Ut autem essent qui in secundis hisce « ecclesiis rem divinam peragerent, Verbum Dei explana- « rent, sacra administrarent, ab ecclesia cathedrali mis- « sitabantur presbyteri qui hisce muneribus fungerentur, « quin tamen suum locum, dignitatem et rem in ecclesia « cathedrali amitterent. Innocentius I, anno 404, in ea « quam ad Decentium Eugubinum scripsit epistola rem « hanc planissime et apertissime illustrat : *De fermento « quod die dominica per titulos mittimus, superflue nos « consulere voluisti, cum omnes ecclesiæ nostræ intra « civitatem sint constitutæ; quarum presbyteri, quia die « ipsa propter plebem sibi creditam nobiscum convenire « non possunt, ideo fermentum a nobis confectum per « acolythos accipiunt, ut se a nostra communione maxime*

« *illa die non judicent separatos*. (Epist. I, c. 5; apud « Labbæum Concil. tom. II, p. 1247.) Ex hisce Innocentii « verbis tria intelligimus : 1° Romæ tunc temporis plures « secundarum partium exstitisse ecclesias : *cum omnes ec-* « *clesiæ nostræ intra civitatem sint constitutæ*. 2° Illas « in presbyterorum fidem ac curam concessisse : *propter* « *plebem sibi creditam*. 3° Hosce presbyteros suam pristi- « nam in ecclesia episcopali dignitatem retinuisse : *quia* « *eo die nobiscum convenire non possunt*. Hujusce disci- « plinæ præclarissima vestigia adhuc habemus in Romanæ « Ecclesiæ cardinalibus, in quibus et veteris presbyterii et « priscorum parochorum expressam imaginem intuemur. » (Politi, Jurisprudentia eccl. universa, t. V, p. 81; edit. Venet. 1790.)

Concordat Thomassinus (part. I, lib. 3, cap. 9, § 13): « Venio ad ecclesias græcas, ubi illud primum edocet Ju- « stinianus (in Novellis) Constantinopoli unam primo dun- « taxat fuisse ecclesiam, cui postquam tres aliæ accesse- runt, tum prioris illius ministros in has per vices missitari « solitos, ut divina ibi munia obirent. » Idem Thomassinus (part. I, lib. 3, cap. 7, § 8) : « Præcipua autem anti- « quissimi illius cleri et hodiernorum capitulorum discri- « mina erant istiusmodi : 1° Non constabat clerus ille nisi « presbyteris et diaconis. 2° Presbyteri et diaconi hi, parochi « ipsi erant et pastores omnium civitatis ecclesiarum ; aut « si necdum essent divulsæ a cathedrali parochia, in ea « ipsa parochorum munia omnia implebant. 3° Ipsa sua « ordinatione hunc gradum consequebantur. 4° Clerus « etiamnum Romanæ Ecclesiæ formam præ se fert splendi- « dissimam expressissimamque ejus cleri, qui olim singulis « in cathedralibus ecclesiis episcopo copulabatur. »

Concordat Selvagius (lib. I, pag. 299, edit. Patav., 1780) : « Duo sunt observanda : primum, nullos antiqui- « tus presbyteros vel alios clericos ad peculiares in eadem « civitate vel diœcesi ecclesias fuisse alligatos; at vero ad

3.

« harum ministerium de ecclesia matrice, seu cathedrali, « fuisse indiscriminatim adhibitos. Concordat Berardi (Jus « eccl. universum, part. 2, diss. 1, cap. 1) : Observo opus « tum fuisse, ut quidam clerici aut diaconi (causa oblationum « vel prædiorum) diœceses lustrarent, aut sacerdotes prout « res incideret, fideles constitutos in vicis divinis mysteriis « recrearent; singuli tamen brevi ad cathedralem ecclesiam « redituri. Tum vero clerici illi adhuc adscripti dicebantur « cathedrali ecclesiæ, a qua non nisi ex temporaria causa « aberant; propterea que eodem jure quo ceteri in cathedrali « ecclesia perpetuo residentes censebantur. »

Quartus status : « Octava christiani nominis ætas vide-« batur, atque ecclesiastica disciplina in pejus quotidie « ruere pessumque ire videbatur, cum Chrodogandus Me-« tensis episcopus, de suorum clericorum licentia præci-« denda, eorumque vita in melius componenda cogitavit. « Itaque clerum suum *adunavit*, *et ad instar cœnobii* « *intra claustrorum septa conversari fecit*, *normamque* « *eis instituit qualiter in ecclesia militare deberent*. (Pau-« lus Diaconus, apud Duchesne, t. II, Hist. Franciæ.) « Chrodogando facem prætulerant Eusebius Vercellensis « atque Augustinus Hipponensis; sed tanti ædificii pro-« vehendi altiusque educendi gloriam posterioribus sæculis « reliquerant. Huic operi fastigium imposuere sæculo IX « Patres Moguntini (Conc. Mog., anno 813, c. 9), Turo-« nenses (Conc. Turon. 3, can. 23), Aquisgranenses, ac tan-« dem Eugenius II in Concilio Romano (anno 826, can. 7).

« Hæc res clericorum familiæ herciscundæ causam dedit. « Antehac omnis diœceseos clerici cathedralis ecclesiæ erant « alumni; nec parochiales ecclesiæ ullos alios sacrorum « suorum habuere ministros, quam cathedralis ecclesiæ « presbyteros... At post Chrodogandi institutum, mutata « repente scena est. Nam cum ii presbyteri, quibus pa-« rœciarum ministeria mandabantur, non possent cum « episcopo episcopalisque ecclesiæ clericis diu noctu-

« que una esse, una degere, una vivere, uno conclavi, « uno cubiculo, uno triclinio uti, necesse fuit inter « cathedralis ecclesiæ clericos ac parœciarum presbyteros « hæreticum quodammodo cieri, atque hosce in tot rur- « sus familias scindi quot erant ecclesiæ. Ex illo singulæ « ecclesiæ res suas sibi habere et procurare cœperunt, « singulæ suos clericos alere, sua bona, suas possessiones « unaquæque agnoscere, suisque territoriis terminos ac « fines pangere. Licet autem vitæ communitas principio « nonnisi in cathedrales ecclesias illata fuerit, postea tamen » in illas etiam parochiales introiit, quæ clericorum numero « et bonorum copia abundabant; unde collegiatæ ecclesiæ. « Harum numerum auxerunt alia præterea clericorum col- « legia, qui nulla animarum cura onerati in divinis tantum « laudibus persolvendis occupabantur.» Joannes Politi, Jurisprudentia eccl. univ., tom. V, pag. 93, edit. Venet, 1790.)

« Quæ res impulerant canonicos ut vivendi rationem e « monachorum regula sumerent, eædem etiam perpulere « ut et psallendi formam indidem mutuarentur. Neque vero « ante Chrodogandum cathedralis ecclesiæ clerici statis diei « horis... ad solemnem psalmodiam quotidie compellebantur; « sed satis erat si dominicis festisque diebus matutinas vesper- « tinasque Deo laudes persolvissent... Post Chrodogandi « tempora horæ canonicæ ex cœnobiis in cathedrales colle- « giatasque ecclesias pedem intulerunt. » (Loco citato, p. 99.)

Quintus status : « Communis canonicorum vita ac mensa « ad Chrodogandi regulas exacta, sæculo 10 vertente dissui « cœpit, quo tempore ecclesiastica disciplina denuo fluere « ac retro ferri visa est (1). Vitæ communis dissolutio « aliam (2) peperit bonorum divisionem. Non amplius ca-

(1) Testatur id Trithemius in Chron. Hirsaug., ann. 977. — Vide etiam Muratori (Antich. ital., dissert. 62, tom. III, pag. 341).

(2) Prior bonorum divisio tunc evenerat, quando occasione regulæ Chrodogandi bona omnium clericorum diœcesis, quæ semper ad unicam cathedralem ecclesiam pertinuerant, cœperunt ex parte variis aliis ecclesiis attribui.

« nonicis una mensa, una domus, una arca, sed singuli « suam mensam, suam domum, suam arcam habuere. « Quinimo ipsos ecclesiæ fundos, qui communem victum « canonicis eo usque suggesserant, inter se partiri, singuli- « que suos agros possidere (quos præbendas dixerunt), « iisque suo arbitratu frui voluerunt. Hinc avaritia,... « ambitio,... tota vitiorum cohors in canonicorum ordinem « exundavit. Huic pesti tam exitiali mederi omni ope om- « nique studio annisi sunt viri pietate et doctrina eximii. « Nec ullum remedium potius ac præsentius visum fuit, « quam si aut monachi in canonicorum locum subrogaren- « tur, aut canonici monachorum compedibus constringe- « rentur. Rem totam narrat Dubois, Hist. eccl. Paris., lib. XI, « pag. 788. » (Loco citato, pag. 108.)

Sextus et ultimus canonicorum status. Sub illa rubrica citatus auctor mutationem illam describit, qua capitulum ab episcopo in diœcesis regimine adhiberi desiit. « Hinc inter « caput ac membra factum divortium. Episcopus non am- « plius nativis suis membris uti, sed adscititiis ; alios vica- « rios, alios adjutores, alios notarios, alios administros sibi « adjungere ; canonici non amplius naturale caput, sed « insitivum ; non amplius episcopum, sed præpositum aut « decanum sui corporis caput habere ; ita ut episcopus et « capitulum non amplius unum corpus, sed duo corpora « jam esse videantur. Quinimo inter episcopum et capi- « tulum tantum factum est dissidium, tantaque inde discor- « diarum seges orta, ut necesse fuerit capitulo immunitates « dari, quæ tanquam murus essent tranquillitatis. » (Loco cit. pag. 123.) Cætera quæ subjungit citatus auctor de episcoporum in capitula tyrannice declamata magis quam considerate dicta non referimus.

Præsentem certe capitulorum statum plus æquo lamentatur atque lugubribus depingit coloribus. Illa enim quæ nunc viget de capitulis disciplina, a Tridentinis Patribus probata fuit atque sancita. Temerariæ autem audaciæ est, quod concilio

œcumenico et *Spiritui sancto visum sit* universali jure decernere, in quæstionem de sapientia et opportunitate vocare. Jus autem commune de capitulis a Tridentina synodo deliberatum atque firmatum, si alicubi ab episcopis illæsum non servetur, id quidem, non vero ipsam ab Ecclesia statutam disciplinam, canonista redarguat. Quin imo æquum etiam est, dum abusus ex parte episcoporum (si qui sint) commemorantur, meminisse quanta vicissim ex capitulorum attentatis moliminibus non raro passa sit legitima atque indubitata præsulum auctoritas.

CAPUT II.

DE INSTITUTIONIS HUJUS ESSENTIALI ET PRÆCIPUO FINE.

PROPOSITIO I.

Finis essentialis et primarius capitulorum cathedralium est auxiliari et supplere episcopo in ecclesiæ seu diœcesis regimine.

Dicitur *auxiliari*, nempe sede plena : *supplere*, nempe vacante sede. Quo in antecessum adnotato, sic probatur propositio.

Ex synopsi historica in sectione præcedenti delineata manifestum fit capitulum ab ipsis Ecclesiæ incunabulis et fuisse de facto, et vocatum fuisse *consilium episcopi;* item manifestum est capitulum ab Ecclesia habitum fuisse tanquam cujuslibet ecclesiæ particularis seu diœcesis *senatum;* item certum est capitula id muneris semper exercuisse, auxiliandi nempe et supplendi episcopo in ecclesiæ suæ regimine.

Porro hoc ipsum munus est finis principalis et essentialis, propter quem instituta fuere capitula, quod sic probatur : Nisi propter dictum finem instituta fuissent, dicendum esset illa instituta fuisse principaliter vel ut vitam regularem aut communem ducerent, vel ut publicæ officii divini celebrationi vacarent, vel ut fruerentur quibusdam bonis tempora-

libus, nempe præbendis; nihil enim aliud excogitari potest tanquam finis ab Ecclesia intentus in capitulorum institutione. Atqui triplex dicta hypothesis rejicienda est. Nam quod capitulum induerit formam vitæ regularis et communis, fuit aliquid ipsi accidentale. Initio enim exstabat *consilium episcopi* ex presbyteris et diaconis civitatis episcopalis efformatum, licet isti nondum in eadem domo communitatem efformarent, ut videre est apud Thomassinum et alios de hac materia tractantes. Postea quidem multiplicato clero, quidam electi sunt ad idem munus episcopo auxiliandi in diœcesis regimine, et hi ab aliis segregati in domo episcopi vitam communem egerunt; sed hac nova forma non creatum fuit *consilium episcopi* et *senatus ecclesiæ*, sed jam exsistens perfectiori et utiliori disciplina ordinatum est. Tandem vita illa regularis et communis iterum sublata est, quin Ecclesia existimaverit capitula fuisse sublata aut aliquid de constitutione sua essentiali amisisse; ita ut nunc ubique exstent sine vita communi vera capitula. Porro id quod initio non viguit in capitulis, et quod postea introductum, tandem omnino remotum est, remanentibus in suo esse capitulis, est aliquid accidentale, non essentiale; ergo non est finis capitulorum proprius, principalis et essentialis. — Idem concludendum videtur de celebratione et recitatione divini officii. Equidem omni tempore capitula hoc munere functa sunt. At vero, quemadmodum de parochis, licet de facto dominicis et solemnioribus diebus dictum officium celebrent, insulse quis diceret eos in præcipuum finem persolvendarum solemniter horarum canonicarum fuisse institutos, ita prorsus absone id diceretur de canonicis. A cathedrali quidem capitulo celebratum semper fuit divinum officium : at antiquitus statutis diebus, non quotidie : at cum populo sicut hodie a parochis : at matutinæ tantum et vespertinæ Dei laudes. Si enim verum sit quod ex eruditis viris in superiore capite adnotavimus, a Chrodogandi tantum tempore invaluit mos; a cœnobiis mu-

tuatum, ut collegium cathedrale quotidie statutis horis choro adesset et persolvendis in choro septem officii divini partibus adstringeretur. Quod ergo post tot sæcula jam exsistentibus capitulis accessit, et sine quo tamdiu exstiterant, minime potest dici principaliter ab Ecclesia intentum fuisse tanquam præcipuum in capitulis instituendis finem.

De præbendis vero lucrandis quatenus fine ab Ecclesia intento dum capitula instituit, vix quæstio moveri potest. Nam quod affixi sint quidam reditus temporales ad sustentandos canonicos, id fuit medium ad finem per capitulorum institutionem obtinendum, non vero finis ipse. Repugnat scilicet Ecclesiam instituere collegium clericorum in hunc præcipuum et primarium finem, ut hi clerici pecuniam lucrentur. Et præterea ut certum ab omnibus admittitur posse clericum habere canoniam sine ulla præbenda; ex quo solo patet præbendas et reditus temporales, quocumque vocentur nomine, non esse de essentia capituli, nec proinde etiam de fine essentiali seu primario ab Ecclesia intento.

Ergo remanet in institutione capitulorum Ecclesiam tanquam finem primarium et præcipuum intendisse, ut sint *senatus Ecclesiæ, consilium episcopi*, id est, ut episcopo auxilientur in Ecclesiæ regimine.

Confirmatur hæc de capitulorum institutione et fine quam tradimus doctrina, analysi eorum quæ de eodem argumento scripsit Thomassinus. (Vetus et nova Ecclesiæ disciplina, parte I, l. III, c. 7.)

1°. Probat Thomassinus presbyteros et diaconos civitatis episcopalis ab initio efformasse *consilium* episcopi et *senatum*, cum quo et per quem episcopus diœcesim suam regebat. « Quanquam nulla esset communis vitæ societas « inter clericos cathedralium ecclesiarum per quinque « priora sæcula, nec inter se, nec cum episcopo; coalesce- « bant illi tamen in unum quoddam veluti corpus cum eo, « et in partem sollicitudinis atque imperii sacri quamdam « societatem veniebant... Ergo presbyteri diaconique civita-

« tum episcopalium, qui clerus erat superior diœceseos, et « quem jam hinc donabimus capituli nomine, quamquam « illud eis posterius tantum accesserit, clerus hic, inquam, « in unum corpus, in unum senatum consiliumque cum « episcopo coibat, cumque eo principe et capite suo, cleri- « cisque populisque diœceseos omnibus moderabatur. » Hoc probat Thomassinus refertissima monumentorum copia.

2° Probat deinde presbyterium Romanæ Ecclesiæ, id est, presbyteros et diaconos Summi Pontificis jam ab initio in universalis Ecclesiæ regimine Romano episcopo adlaborasse. « Depositionis sententiam coutorsit Felix Papa in pseudo- « pontificem Antiochenum Petrum Cnapheum, eamque pro- « mulgavit suo et eorum nomine qui una secum apostolicum « thronum regerent, hoc est, presbyterorum et diaconorum « Ecclesiæ Romanæ : *Firma sit hæc tua depositio a me,* « *et ab his qui una mecum apostolicum thronum regunt...* « Ex his splendet capitulorum antiquitas dignitasque summa, « hoc est, collegii presbyterorum et diaconorum episcopo « adunatorum in tractandis gubernaculis Ecclesiæ cathedra- « lis, immo et throni Romæ apostolici... Ut intelligas clerum « superiorem metropolitani, primatis, patriarchæ, adeoque « Summi Pontificis, illum esse senatum ad quem referebam- « tur causæ omnes quæ ad ipsum præsulem perferuntur, « quocumque se exporrigat ejus potestas... Romanis hisce « conciliis (nempe ex Papa et presbyterio suo efformatis) « lites dirimebantur, aliis ex provinciis, imo et a patriar- « chatibus aliis ad Papam devolutæ, nec alibi primum quam « in ejus senatu seu consistorio presbyterorum et diaconorum « disceptandæ, quod olim Romæ *presbyterium* dicebatur, « nunc passim in Occidente capitulum. »

3° Ad probandam hanc capituli seu presbyterii in regimine diœcesis participationem, citat Thomassinus duos concilii Carthaginensis 4 canones : *Episcopus sine consensu clericorum suorum clericos non ordinet* (can. 22). *Ut episcopus nullus causam audiat absque præsentia clerico-*

rum suorum : alioquin irritaerit sententia episcopi, nisi clericorum sententia confirmetur (can. 23). — Citat præterea Thomassinus sequentia Patrum dicta : *Et nos habemus senatum nostrum, cœtum presbyterorum.* (Hieronymus in c. 3, Isaiæ.) *Senatum presbyterii quod est in civitate*, τὸ συνέδριον σοῦ πρεσβυτερίου τοῦ κατὰ τὴν πόλιν (S. Basilius, epist. 319). *Consiliarii et assessores episcopi, in locum senatus apostolorum*, σύμβουλοι καὶ συνεδρευταὶ τοῦ ἐπισκόπου, εἰς τόπον συνεδρίου τῶν ἀποστόλων. (S. Ignatius martyr, ad Trallianos.)

4° Ita concludit Thomassinus : « Ex his manifeste patet « primis his Ecclesiæ adolescentis temporibus clerum superiorem cujusque civitatis in consilium et quasi senatum « episcopi coaluisse, et tum spiritalem, tum etiam temporalem administrationem Ecclesiæ capessivisse. Ea tum ca« pitulorum primigenia natura, ea erant officia. Communi « non utebantur domo, nec mensa, uti nec nunc : sed in « communi possidebant res omnes Ecclesiæ... »

5° Exhibet postea Thomassinus collegium cardinalium tamquam permanentem et perfectissimum primitivorum capitulorum typum : « Clerus etiam nunc Romanæ Ecclesiæ for« mam præ se fert splendidissimam expressissimamque ejus « cleri, qui olim singulis in cathedralibus ecclesiis episcopo « copulabatur. Constat enim Romani Pontificis clerus presby« teris diaconisque cardinalibus, seu titularibus ecclesiarum « omnium Romæ parochialium parochis, cum Pontifice et « sub Pontifice conspirantibus et collaborantibus Romano « in consistorio de negotiis omnibus, quæ ex pontificia spi« ritali ditione, ex universo, inquam, christiano orbe Romam « referuntur. »

6° Probat etiam Thomassinus, mortuo aut etiam absente episcopo, regimen Ecclesiæ non vicario alicui, sed capitulo, id est, clero cathedralis, devolvi solitum : « Migrante e terris « episcopo, diœcesim universam administrabat clerus eccle« siæ cathedralis, tractandis his sacris habenis superstite

« episcopo jam edoctus et insuefactus. Abunde patuit quam « vere clero Romano incumberet Romanæ Ecclesiæ regimen « vacante sede, cum ad clerum Carthaginensem scripsit in « hunc modum : *Et cum incumbat nobis, qui videmur « præpositi esse, et vice patris custodire gregem, si negli- « gentes inveniamur, dicetur nobis... quoniam perditum « non requisivimus, et errantem non correximus.* Et alia « rursus epistola : *Omnes enim nos decet pro corpore totius « Ecclesiæ, cujus per varias quasque provincias membra « digesta sunt, excubare...* Clerus Romanus hic scribit ut « sarcinam gestans et sollicitudinem omnium ecclesiarum; « nec ab ea sententia recedit Cyprianus in suis ad eum re- « sponsis... Palam est, cum non raro abesse ab Ecclesia sua « episcopus cogeretur, regimen devolvi solitum fuisse ad « clerum universum, nullo specialiter designato vicario epi- « scopi absentis. »

7° Tandem, postquam narravit Thomassinus (cap. 9, libri II, partis I) quomodo deventum sit ad formam quam exhibuerunt capitula sub Carolo Magno, concludit unum et idem ministerium fuisse, tum primitivi illius priorum sæculorum *consilii* et *senatus* episcopo adjuncti, tum collegiorum quæ postea *capitula* dicta sunt et in hanc usque diem perseverant : « Implebant ergo certissime capitula eumdem « locum, idemque præstabant ministerium quod et antiquis- « simus ille singularum ecclesiarum clerus, quo inconsulto « nihil gerebatur. »

Ex illa vero doctrinæ ab eruditissimo Thomassino expositæ, quantulacumque analysi, quisque facile concludet non immerito institutioni capitulorum assignari tanquam *essentiale et primarium*, munus auxiliandi et suppleudi episcopo in diœcesis regimine, non vero munus vitam agendi communem, aut cantandi in choro, aut jus ad præbendas.

Licet auctores venenatos, qualis inprimis est Van Espen, citare refugiamus, cum tamen ex iis qui scriptore illo utpote gallicanissimo plurimum delectantur, non pauci ten-

tent capitulorum venerandam institutionem ad jus stalli et præbendæ reducere, non abs re erit illis ex suo Van Espenio contrariam thesim obtrudere. Thesim illam sic inscribit Van Espen : « *Præcipuum* officium canonicorum cathedralium est opera et consilio episcopis in ecclesiæ regimine « assistere. » Quam ut probet, memorat priscum illum primitivæ Ecclesiæ *senatum*, vetus illud episcopi *consilium*. Tum de illis episcopi consiliariis et assessoribus sic affirmat : « Quos « *canonicos cathedrales*, tamquam *cathedræ* episcopali pro- « pius adhærentes, posterior ætas nuncupavit, hi in pristi- « num presbyterorum et diaconorum *presbyterium* atque « *senatum* successerunt : quo fit ut, quemadmodum olim « presbyteri et diaconi civitatis episcopalis unum cum epi- « scopo tamquam capite corpus constituerent, fratresque epi- « scopi dicerentur, ita canonici cathedrales in locum ipsorum « suffecti unum cum episcopo corpus componere dicantur ; « et ut episcopi ipsos tanquam fratres agnoscant canonica « decrevit auctoritas. Hi sunt, sine quorum consilio hodie, « ut olim, majora ecclesiæ negotia episcopus absolvere non « potest ; qui similiter, ut olim, absente aut mortuo episcopo, « pro corpore totius diœcesis debent excubare (cap. *Novit* « extra, de his quæ fiunt a prælato sine consensu capituli). « Non mirum proinde quod, ut martyr Ignatius presbyterium « *ecclesiæ senatum* vocavit, eodem titulo synodus Triden- « tina hodierna cathedralia capitula exornet. Quare jam- « pridem canonicos suos monuit magnus ille Gaudensium « Antistes Lindanus : *Ut nulla ratione putarent se apud* « *Deum excusari, si solum officio recitando occupentur* : « *inprimis vero,* inquit, *per Germaniam qui ad docendum,* « *episcopoque suo serviendum præcipue sunt a Carolo* « *Magno instituti, quemadmodum tabulæ fundationum* « *sonant*. Totum hoc canonicorum officium brevi verborum « periodo complectitur synodus Rothomagensis (anno 1681, « tit. de episc. et capit. n. 28), dum declarat : *Præcipuam* « *in ecclesiis auctoritatem ad episcopos pertinere, eosque*

« *consilio et opera capitulorum et dignitatum juvari de-*
« *bere, ut membrorum capiti cohærentium et obsequen-*
« *tium.* Decet proinde, ut, cum synodo Burdigalensi « (an. 1624, c. 9, n. 8) loquar, *metropolitanam et alias ca-*
« *thedrales ecclesias, eas personas ita probitate ac scien-*
« *tia commendatas ad canonicatus eligere et assumere, ut*
« *ex iis corpus capituli coalescens, senatus episcoporum*
« *unde consilium accersant, merito dici possit.* » (Van Es-« pen De institutione et officio canonicorum, parte I, cap. 2, § 1.) — Paulo post § 3, varia ex principiis positis consectaria eruens, sic habet : « Cum ex dictis hoc capite constet « canonicos institutos esse ut episcopos *opera* et *officio* ju-« vent, facile ex illis colligere licet : primo, multum a vero « aberrare qui totum canonicorum officium in sola divini « officii persolutione consistere credunt. Secundo, verissime « jampridem a Guillelmo Parisiensi notatum fuisse quod, « *canonicus nomen sit officii, operis et militiæ clericalis*, « *non autem redituum, præbendarum aut emolumento-* « *rum.* »

Concordat Barbosa (De canonicis cap. 1, p. 47 et 48.) : « Ut episcopi fratres essent consiliarii, et cum eo unum « quodammodo corpus efficerent, et eidem consilium et « auxilium in negotiis ecclesiæ pertractandis præstarent... « Hoc autem Canonicorum Collegium sive corpus cum ipso « episcopo, olim dicebatur *consilium episcopi* ; hodie voca-« tur capitulum a capite sub quo regi vel congregari debet ad « præstanda consilia ; hujus vero caput est ipse episcopus. »

PROPOSITIO II.

Non antiquo tantum, sed etiam novo jure canonici sunt consiliarii nati episcoporum.

Hanc thesim sic probat Thomassinus (part. 1, l. 3, c. 10) : « Nec ambigi certe potest quin novo etiam jure canonici « haberi debeant consiliarii, ut vocant, nati episcoporum.

« Concilium Eluense anni 1065 causas rejicit ad judicium « episcopi et canonicorum : *Emendet ad judicium episcopi « et canonicorum... Querela ad Episcopum vel ejus cano- « nicos fiat.* Prohibuit Callistus II ne archipresbyteri vel « archidiaconi clericos interdicerent injussu archiepiscopi « et capituli : *Præter archiepiscopi et totius capituli « vestri commune consilium* (epist. 13). Alexander III « Papa scitissime patriarcham Hierosolymitanum admonebat, « cum unum se in corpus cum suis canonicis conjunxisset, « cujus illi membra, ipse caput esset, præposterum esse ut « non ipsos præ cæteris omnibus in consilium adhiberet, et « iis inconsultis destitueret, institueretque abbates, abbatissas « aliosque beneficiarios quoscumque : *Novit plenius tuæ dis- « cretionis prudentia, qualiter tu et fratres tui unum « corpus sitis : ita quod tu caput et fratres tui membra « esse comprobentur. Unde nec decet, omissis membris, « te aliorum consilio in ecclesiæ tuæ negotiis uti : cum id « non sit dubium et honestati tuæ et sanctorum Patrum « institutionibus contraire. Innotuit autem auribus nostris « quod tu sine consilio fratrum tuorum abbates, abbatissas « et cæteras personas ecclesiasticas instituis et destituis...* « (cap. *Novit* et cap. *Quanto,* de his quæ fiunt a Præl. sine « cons. cap.). Synodus Augustana anno 1548 statuta syno- « dalia episcopi assensione capituli corroborat : *Approbante « cathedralis ecclesiæ nostræ venerabili capitulo statui- « mus et ordinamus* (can. 3). Cardinalis Polus in articulis « reformationis Ecclesiæ Anglicanæ fatetur institutos esse « canonicos ut consiliarii sint et collaboratores episcoporum, « utque divinis laudibus decantandis indefessi incumbant : « *Cum canonicatus et præbendas in Ecclesia instituendi « ratio et causa hæc fuerit, ut qui ad eos assumuntur, epi- « scopo assistant, eumque in muneris sui functione, con- « silio et opera adjuvent, et in divinis officiis celebrandis « ecclesiæ deserviant.*

« In concilio Tridentino (sess. 24, c. 12) : Ubi *senatus*

« *ecclesiæ* vocatur capitulum, usque adeo reviviscere visa « est prisca illa concordia inter episcopum et capitulum, ut « sanctus Carolus... intercedendum duxerit iis qui modum « non tenebant, infringebantque eo auctoritatem episcopi, « ut semper sententiæ capituli sui obsequi teneretur. Ea « ergo super re declaratum ab eo est (Concil. Mediolan. V, « c. 11) non esse locum ei sententiæ nisi ubi id expressis- « sime cautum est a Concilio Tridentino : *Ubi a Tridentina « synodo aut provincialibus conciliis constitutum est, de « capituli clerive consilio aliquid agendum esse, non pro- « pterea tamen illud sequendi necessitatem sibi impositam « esse episcopus existimet, nisi in iis tantum de quibus « id speciatim nominatimque cautum est.* » (Concilium Tridentinum mandat ab episcopis requiri consilium capituli : Sess. 5, c. 1. — Sess. 24, c. 12. — Sess. 23, c. 18. — Sess. 24, c. 15.) — Si quis tamen dicere maluerit publicam divini officii recitationem esse quid *præcipuum* et *essentiale* et ab Ecclesia *præcipue* intentum in capitulorum institutione, non contendemus, modo simul tanquam non minus essentiale et præcipuum admittat munus auxiliandi episcopo in ecclesiæ regimine.

Objicere quis posset capitula non fuisse ad aliquem finem fixum et immutabilem instituta, sed pro variis temporibus ad diversos fines efformata, ornata fuisse variis ab Ecclesia juribus. — Sed respondetur hypothesim illam monumentis ecclesiasticis omnino repugnare. Videmus enim capitulorum institutionem tanquam aliquid constans et in quibusdam præcipuis exercendis officiis et juribus, in tota sæculorum elapsorum serie viguisse. Videmus etiam legislationem Ecclesiæ perpetuo supponere eadem capitula tanquam institutionem quamdam specialem, omnino determinatam et juribus sibi propriis pollentem. Et inter jura et officia capitulorum hæc duo videmus permanenter et immutabiliter vigere, munus nempe auxiliandi episcopo, et in ornamentum divini cultus, offi-

ciorum sacrorum publicam celebrationem. Quod etiam confirmant facta recentia :

In brevi 16 Julii 1801, Summus Pontifex expostulavit a præsulibus tum Galliæ tum Belgii spontaneam suarum sedium demissionem : *Dimittendæ a vobis sponte episcopales vestræ sedes sunt; eædemque in manibus nostris liberæ resignandæ.* Consensum autem capitulorum simul requisivit : *Cogimur, urgente temporum necessitate... significare vobis omnino necesse esse nobis saltem intra decem dies, iis responsum e scripto dari a vobis, idque responsum una cum capitulorum vestrorum libero consensu extradi, a quo litteræ nostræ vobis reddentur... Nisi intra decem dies absolutum responsum dederitis... perinde cogemur habere vos vestraque capitula, ac si obsequi postulationibus nostris recusaretis.* (Hæc verba excerpsimus e sigillato exemplari subscripto *Michael Patriarcha hierosolymitanus*, apud P. Angelini in collegio Romano asservato, fasciculo 2 monumentorum pontificatus Pii VII.)

In sua constitutione *Ecclesia Christi* (18 kalendas septembris 1801), sic de capitulis et seminariis loquitur idem Pius VII : *Cum vero tum clericorum institutioni, tum episcoporum consilio suæque ecclesiæ administrationi consulere necesse sit, illud non omisimus, ut iidem episcopi unum habeant in cathedrali ecclesia capitulum unumque seminarium.* Item in concordato quod hoc anno 1851 iniit Pius IX cum Hispania quid sint etiam hodie capitula iis exprimitur terminis qui in tota retro antiquitate usurpari solebant : *Cum cathedralia capitula archiepiscoporum et episcoporum senatum consiliumque constituant* (art. 15.) Similia frequenter occurrunt in recentioribus monumentis de fine capitulis essentiali et præcipuo testimonia. In thesauro resolutionum sacræ congregationis concilii, paginæ 167 et 347, anni 1817, dicitur esse Ecclesiæ mentem ut episcopus consilio capituli utatur; et capitula esse consilia-

rios natos episcoporum. Unde quod initio fuerunt, quod postea constanter permanserunt, idem etiamnum esse pergunt capitula : nec ex factis aliquarum diœcesium, ubi episcopi capitula intra fines exercitii choralis coercuissent, existimandum est illam ideo institutionem a fine et jure sibi proprio excidisse.

CAPUT III.

DE DEFINITIONE ET VARIIS SPECIEBUS CAPITULORUM.

§ I.

De voce ipsa capituli.

« Nomen hoc usurpatur 1° pro distinctione unius materiæ « ab alia; et sic dicuntur *capitula* decretalium. 2° Pro loco « in quo canonici congregantur resque ad eos pertinentes « ab iis deciduntur. 3° Ejus appellatione venit universitas « sæcularium vel regularium, seu collegium certarum per« sonarum ecclesiasticarum, certæ alicui ecclesiæ aut mo« nasterio adscriptarum, in unum congregatarum seu col« legialiter convenientium. » (Leurenius, Forum ecclesiasticum, lib. 3, tit. XI, quæst. 123). « Capitulum sic dictum, « inquit Papias, quod capitula ibi legantur : *Capitula* « *librorum dicta, quod breviter capiant et contineant ali*« *quam sententiam, sive quasi caput et titulus majoris* « *scripti. Unde clericorum capitulum dictum, quod capitula* « *ibi exponantur*, nempe regulæ. » (Dufresne, Glossarium, verbo *Capitulum.*) Aliqui dixerunt capitulum dici collegium canonicorum cathedralium ex eo quod sit in ecclesia seu diœcesi *parvum caput*, dum episcopus est caput magnum seu principale. Ita, sua risibili eruditione celebris Bordenave, canonicus Lescarensis, qui per 14 paginas in-folio de voce *Capitulum* mirabilia profert. (L'estat des Églises cath., pag. 32, Paris, 1643.) « Ainsi que Dieu, inquit, en la

« création du monde, print l'homme et le plaça dans le pa-
« radis terrestre, en lui donnant un adjoinct (non est bo-
« num, dixit Dominus, hominem esse solum, faciamus ei
« adjutorium simile sibi); l'épouse du Seigneur, trouvant
« au commencement qu'il n'était pas bon que le Prélat fût
« seul (væ soli, quia cum ceciderit non habet sublevantem
« se), elle lui fit un aide semblable à lui. Si bien qu'après
« avoir formé l'un et l'autre, elle vit comment elle les nom-
« merait; et imposant à l'évêque le titre de superintendant
« soubs ce nom *caput*, elle voulut que la compagnie des
« chanoines qui devait être avec luy s'appelast *capitulum* :
« avec ordonnance expresse qu'ils se joignissent ensemble,
« et fussent deux en une église. »

Inter multas etymologias quas refert Sarnellus (Il clero secolare nel suo splendore, cap. VI), illi adhæret opinioni quæ tenet capitulum ita dictum *quia capitatim decernunt de rebus suis* canonici. Putat eadem de causa capitularia dictas fuisse leges Caroli Magni, quia nempe fiebant dante sensum suum quolibet consiliario. Cæterum adnotat idem auctor vocem capitulum quatenus collegium canonicorum designantem valde antiquam non esse, cum non reperiatur in conciliis Aquisgranæ et Moguntiæ noni sæculi, in quibus tamen agitur de canonicis. (Vide etiam Sarnellum, Litt. eccl. tom. V, lettera 10.)

§ II.

De accurata capitulorum definitione.

Sic Schmalzgrueber : « Capituli nomine intelligitur con-
« gregata universitas, sive collegium clericorum, qui sub
« uno prælato, ut membra sub uno capite, degunt et cum
« eo unum corpus constituunt. Ita Gonzalez (in caput 1,
« tituli XI. *De his quæ fiunt a majore parte capituli*), et
« quoad rem passim doctores reliqui. » (In lib. III decretalium, tit. XI, n. 1.)

Porro descriptio hujusmodi, a multis canonistis usurpata, haberi nequit tanquam rigorosa et proprie dicta definitio. Nedum enim capitulum accurate discernat ab aliis omnibus coadunationibus quæ capitula non sunt, illud e contra confundit cum qualibet clericorum congregatione sub aliquo sibi proprio superiore viventium. Congregatio Sancti Sulpitii, verbi gratia, juxta prædictam definitionem dicenda esset capitulum: siquidem quælibet Sulpitianæ familiæ domus est *clericorum collegium sub uno prælato, ut membra sub uno capite, degentium.* Cur autem rigorem in definiendo capitulo doctores veteres ita neglexerint, ratio esse videtur, quod omnibus perfecte notum esset quid essent capitula, nec ulla videretur utilitas in collimanda et discutienda stricta definitione. Nunc vero temporis, cum ipsa essentialia capitulorum jura, (quod nunquam olim acciderat) in quæstionem vocentur, non abs re erit a definitione proprie dicta ordiri, et omnem ambiguitatem a notione rei, de qua tractandum est, removere.

Primo, certum est et extra controversiam, capitulum esse aliquod genus societatis clericalis, seu esse *aliquam clericorum societatem:* componitur enim clericis qui communi actione concurrunt ad communem aliquem finem.

Secundo, certum est pariter, societatem illam efformare verum et integrum corpus sociale ecclesiasticum, in quo nempe aliquis præemineat tanquam caput, et alii subsint tanquam membra. Ita supra allata definitio affirmat, et tenent unanimiter doctores omnes.

Tertio, ut recte definiatur capitulum, definitio enuntiare debet differentiam proximam qua illud sociale clericorum corpus ab omni alia clericorum societate quæ capitulum non sit, accurate distinguatur.

Quarto, differentia illa proxima desumenda est ex fine primario et essentiali capitulis proprio. Nam societates ejusdem generis optime distinguuntur per varios fines uni-

cuique proprios. Et aliunde non perfecte cognoscitur aliqua societas, nisi cognoscatur proprius ejus finis.

Quinto, tota ergo difficultas in eo est ut determinetur proprius et essentialis capitulorum finis.

Jam vero in præcedenti capite probatum est finem illum essentialem et primarium esse munus *auxiliandi et supplendi episcopo in diœcesis regimine.* Hinc patet via ad rectam capituli definitionem, quæ sic statui potest : *Collegium clericorum ab Ecclesia institutum ad auxiliandum et supplendum episcopo in diœcesis suæ regimine.*

Dicitur *ab Ecclesia institutum*, ut institutio illa juris communis et universalis distinguatur a particulari institutione, qua episcopus aliquos clericos in corpus quoddam coadunaret ut sibi essent a consiliis. Dicitur *ad auxiliandum episcopo*, nempe sede plena; et additur *ad supplendum*, nempe sede vacante seu mortuo episcopo.

Ex illa autem definitione quædam immediate fluunt corollaria : 1° Aliquis non constituitur canonicus per jus ad aliquam præbendam; 2° nec per jus ad habendum stallum in choro; 3° nec per obligationem ad publicam officii recitationem. Hæc omnia scilicet secundaria sunt, et a jure capitulis annexa, non autem ipsam capituli essentiam constituunt. Constituitur autem canonicus per incorporationem in collegium illud quod ad auxiliandum et supplendum episcopo ab Ecclesia est institutum. Quod collegium, etiamsi nullo temporali reditu donaretur, et etiamsi ab Ecclesia aliquando tolleretur obligatio officii in choro publice recitandi, nihilominus vere remaneret capitulum, nec putandum esset a suis essentialibus excidisse. E contra vero si capitulum aliquod spoliaretur jure auxiliandi et supplendi episcopo, etiamsi pergeret frui præbendis et cantare in choro, jam rationem capituli amisisset, et in novum aliud transiisset. Unde potest quidem Ecclesia capitula supprimere, non vero facere ut amisso munere auxiliandi episcopo in eccle-

siæ regimine, collegium aliquod clericorum sit jam verum et proprie dictum capitulum.

§ III.

Capitulorum variæ species.

Distinguitur 1° In capitulum proprie dictum seu *cathedrale*, cui soli convenit supra allata definitio; et in capitulum improprie dictum, seu *collegiale*, quod nempe in alia quam cathedrali ecclesia erectum fuit. In collegialibus capitulis deficit illud quod supra ostendimus esse primarium et essentiale in capitulis proprie dictis, munus nempe episcopo auxiliandi vel supplendi in ecclesiæ regimine. Canonici collegiatarum nullam jurisdictionem episcopalem exercere habent mortuo episcopo, nec sunt de jure *episcopi consilium*, nec *senatus ecclesiæ;* sed instituti sunt tantummodo ad decorem cultus publici in aliqua ecclesia celebrandi; ad quem finem sustentantur præbendis et aliis temporalibus proventibus. Hinc finis capitulo collegiali proprius et primarius inveniri quidem potest, et de facto invenitur in capitulis cathedralibus, sed tanquam finis secundarius seu accessorius. Et ideo licet nomen capituli sit utrisque commune, merito tamen cathedrale canonicorum collegium habendum est ut capitulum proprie dictum, collegiale vero sensu lato tantum et improprio, ac longe diverso.

Distinguitur 2° In sæculare et regulare. 3° In exemptum et non exemptum. 4° In numeratum et non numeratum, quæ distinctiones suo loco explanabuntur.

Capitula autem Collegiatarum ipsa in duas species subdividuntur, de quo in sequenti paragrapho.

§ IV.

De Collegiatarum dignitate, et in insignes et non insignes distinctione.

« Illustrior et excellentior est ecclesia collegiata qualibet

simplici parochiali. Collegiatæ sunt secundariæ post cathedrales (Concil. Coloniense 2, p. 3, cap. 2). Ecclesiæ collegiatæ majores sunt titulo quam parochiales. Et proinde ab episcopo primum visitantur cathedrales, et postea collegiatæ; denique parochiales ecclesiæ. Et hæ possunt per alios inferiores ab episcopo visitari; collegiatæ vero per episcopum tantum. Parochialis non solum in civitate, sed et in villis et pagis quibuscumque instituitur; at collegiata non conceditur nisi in civitatibus vel oppidis, aut terris insignibus, in quibus habitant homines civiles et populus numerosus; quod fit ne Collegiatæ dignitas vilescat. In odiosis appellatione *ecclesiæ parochialis* non includitur collegiata, licet in ea exerceatur cura animarum; ratio est quia habet qualitatem collegii supra curam. Quæ collegii qualitas tam considerabilis est, ut si ecclesia filialis, dependens a parochiali baptismali (quæ dicitur Matrix), erigatur in collegiatam, anteponenda sit in præeminentiis ipsi Baptismali Matrici... Ecclesia parochialis non parum recipit honorificentiæ incrementum, si erigatur in collegiatam; quod facile suadetur ex eo quod episcopus potest instituere parochialem, non vero collegiatam. Nec potest destruere collegiatam, et de collegiata facere non collegiatam; nam qui non potest instituere, non potest destituere. Quod si ecclesia collegiata fuerit diruta absque facultate Summi Pontificis, statim reædificata continuat privilegia collegiatæ. »

« Quinimo ecclesia quæ olim fuit collegiata, quamvis in præsentiarum ob ejus paupertatem non habeat actu collegium, nihilominus si non constet fuisse auctoritate pontificia destructam, nuncupari potest collegiata; atque si venerit ad pinguiorem fortunam, uti poterit juribus collegii uti prius, quia numquam fuit extincta habita. »

« Collegiatæ prælatio eo magis emicat, si fuerit *insignis;* cum hæc præferatur non insignibus etiam prius institutis; ratio est quia qualitas *insignitatis* attenditur. Collegiata dicitur *insignis* dum pro tali fuerit a Papa enun-

tiata. Appellatur etiam insignis ea collegiata quæ retinet eas qualitates quæ ipsam talem reddunt ex fama, sive communi hominum opinione ac æstimatione, licet de hujusmodi insignitate nullum fuerit factum verbum a Papa in ejus diplomate. Pariformiter iusignis per se dicitur collegiata, quando est in loco non parum conspicuo constituta. » (Ceccoperius apud Scarfantonium, t. I, p. 27, editio Lucæ 1723.)

Addit Scarfantonius (ib. pag. 29) quæstionem, utrum aliqua collegiata quæ a Papa non declarata est insignis, talis nihilominus nuncupari debeat, relinqui arbitrio prudentis judicis; qui perpensis tum loci, tum structuræ ædificii qualitate, insimul cum numero et qualitate canonicorum, aliisque similibus circumstantiis, statuere debet an tali prærogativa digna existat. Ita etiam Cardinalis de Luca (De præeminentiis, discursu 8. p. 14.)

Illud singulare est in ecclesiis collegiatis, prærogativa insignitatis fulgentibus, ut primæ dignitates earum conferri tantum debeant magistris et doctoribus aut licentiatis in theologia seu in jure canonico (Trid. sess. 24, c. 12, de ref.) Ita etiam decisum a Rota refert Scarfantonius (loco citato.)

« Scire autem collegiatam esse insignem vel non insignem « ad plura confert, tum ob differentiam residentiæ et servi- « tii chori inter unam et aliam, tum etiam ad alios effectus « inductos per Tridentinum (sess. 24 c. 12). Jure autem « canonico definitum non est quænam ecclesia dicatur *in-* « *signis;* unde res ex facto dependet, attento nomine *insi-* « *gnis*, quæ ecclesiæ nobilitatem et excellentiam præ se fert, « quodque collegiata insignis proximior est cathedrali ac « fere illam æmulatur. Unde doctores pro inspiciendo an « collegiata sit insignis, rem arbitrio judicis relinquunt, ad « instar probationis nobilitatis.» (Cardinalis Petra, comment. in Const. 7 Innocentii IV, sect. 2, n. 35, in tom. III.)

Obligatio ad quotidianum officium in choro, a Tridentina synodo sancita (sess. 24, c. 12, de ref.), non attingit

nisi capitula cathedralia et collegiatas *insignes*. Collegiatæ enim non insignes, licet regulariter ad idem teneantur, in triplici tamen casu eximuntur, nempe *primo*, si ecclesia sit ruralis; *secundo*, si consuetudo contraria sit immemorabilis; *tertio*, si reditus sint valde tenues (Vide Cardin. Petra, loco modo citato, n. 27.)

CAPUT IV.

DE DEFINITIONE ET VARIIS SPECIEBUS CANONICORUM.

Licet definito, quid sit capitulum, et expositis capitulorum variis speciebus, inutile videri possit eamdem quæstionem instituere quoad canonicos, qui nihil aliud sunt quam capituli membra, quædam tamen notiones, ad melius introspiciendam hujus institutionis ecclesiasticæ naturam non parum juvantes, cum voce ipsa *canonicorum* colligantur; quas ideo sub hoc speciali capite colligere et exhibere maluimus.

§ I.

De origine illius vocis, *canonicus*.

Inter varia quæ apud auctores occurrunt circa illius vocabuli etymologiam, duplex tantum opinio attendenda est. Cætera enim a viris parum eruditis prolata, omni fundamento destituuntur.

I[a] *Sententia* — Desumit vocem illam a *canone*, sumpto pro *regula*, et indicante vitam regularem et communem, quam ducebant canonici eo tempore, quo hoc nomine donati sunt, per quam denominationem ab aliis clericis, eamdem vitam regularem non agentibus, distinguebantur. Et illa quidem opinio ab auctoribus generaliter recepta est. Jam, suo tempore, Alcuinus ad eam inclinasse videtur dum dicit (in homilia de zizania): *est namque canon vitæ, ut*

dictum est, et est canon pecuniæ, videlicet alicujus pensionis certæ : unde solet dici : solve mihi canonem meum, id est, pensionem meam. Eia ergo, o canonice, inveniamus a quo derivaris, id est, a canone pecuniæ, non a canone vitæ : id est a canone regionis, non a canone religionis. Ivo Carnutensis in sua epistola 203 sic habet : *Canonici appellati estis, quod canonicas regulas vos velle observare cæteris arctius devovistis.* Hinc generatim canonistæ vocabulum illud a *regula* derivare consueverunt : *dicitur canonicus a canone, hoc est, a regula recte et bene vivendi, sub qua recipitur,* ait Scarfantonius (t. , p. 5, edit. Lucæ, 1723).

II^a^ *Sententia* — Existimat vocem illam derivari a *canone* sumpto pro *catalogo,* in quo inscripti erant clerici alicui ecclesiæ inservientes, qui ideo dicebantur de canone seu de catologo ecclesiæ, seu illius ecclesiæ canonici. Quam opinionem sustinet eruditus Sarnelli, Vigiliensis episcopus, Lettere ecclesiastiche, tom. 1, lettera 4.) Per canonem autem intellectum olim fuisse prædictum catologum, et per *canonicos* prædictos clericos huic catalogo inscriptos, probat præcipue ex sequentibus monumentis : Auctor græcus Balsamon, explicans quo sensu sanctus Basilius vocem canonicos usurpasset, sic habet : *canonicos eos dicit qui in canone numerantur, scilicet clericos, monachos...* — Concilium autem Nicænum (canone 16) : *sacerdotes, aut diaconi, aut generatim quicumque sunt in canone recensiti.* — Concilium Antiochenum, canone 2 : *Si quis deprehensus fuerit episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut alius qui de canone sit, cum excommunicatis communicans...* — Idem concilium, canone 6 : *Idem sit decretum circa sacerdotes et diaconos et omnes qui de canone sunt.* — Et iterum eadem synodus, canone 11 : *Si quis, episcopus vel presbyter, aut generatim quis de canone.* — Concilium Chalcedonense canone 2 : *Si quis episcopus per pecunias promoveat vel œconomum, vel defensorem, vel*

mansionarium, vel omnino aliquem qui sit in canone... Concilium Laodicenum, canone 15: *Non aliis licere intra ecclesiam canere quam canonicis cantoribus, qui ambonem conscendunt et de membranis legunt.* — Concilium Turonense II, anno 570, canone 20: *Quotiescumque archipresbyter, seu in vico manserit, seu ad villam suam ambulaverit, unus lector canonicorum suorum...* Ex illis monumentis putat Sarnelli se posse concludere canonicorum nomen olim attribui solitum fuisse iis omnibus clericis qui descripti erant in *canone* seu catalogo illius ecclesiæ, in cujus servitium fuerant ordinati.

Sententiam illam ante Sarnellum propugnaverat Cabassutius. Disserens enim in supra citatum canonem 15 Concilii Laodiceni sub Damaso papa, sic habet: *Observa hic etiam vocem canonicorum fuisse olim quoque cantoribus ecclesiasticis attributam... isto itaque Laodiceno canone vocem canonicorum in ecclesiis affectam clericis cantoribus, observa esse vetustioris usus quam opinantur illi qui ejus originem ad canonicos regulares referunt, eo quod canon regulam apud Græcos significet. At Laodiceni concilii temporibus nondum institutio emerserat canonicorum dictorum regularium, hoc sensu, quod ad religiosam et asceticam professionem addicti erant, quæ eos a clero ut vocant sæculari secerneret. Enimvero ante istiusmodi institutionem regularem votis adstrictam, canonici denominabantur a canone, quatenus pro matricula seu catalogo usurpatur in ecclesia, ut tertii quartique sæculi testimoniis, plerisque huc adducendis compertum fiet, in quibus clerici de sportulis et oblationibus ecclesiarum participantes, clerici* DE CANONE *aut canonici vocabantur.* (Notitia Conciliorum, pag. 153, edit. Lugduni, 1680.)

Existimat insuper Sarnelli vocabulum *canonicorum* non designasse primitus sacerdotes et diaconos qui proprie efformabant *presbyterium* seu *consilium episcopi*, sed alios clericos inferiores; et officium cantandi hisce inferioribus

fuisse proprium. Sacerdotes autem et diaconos presbyterii nedum divino cantui deputarentur, prohibitos fuisse ne tali officio vacarent, cum ad altiora intenti esse deberent. Quod probat hoc sancti Gregorii Magni decreto : *In sancta Romana ecclesia dudum consuetudo est valde reprehensibilis exorta, ut quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur, et in diaconatus ordine constituti modulationi vocis inserviant, 'quos ad prædicationis officium et eleemosynarum studium vacare congruebat. Unde fit plerumque ut ad sacrum ministerium, dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur, et cantor minister Deum moribus stimulet, cum populum vocibus delectat. Qua in re præsenti decreto constituo, ut in hac sede sacri altaris ministri cantare non debeant, solumque evangelicæ lectionis officium inter missarum solemnia exsolvant : psalmos vero ac reliquas lectiones censeo per subdiaconos, vel si necessitas exigit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentaverit, anathema sit.* (C. *in sancta Romana*, dist. 92.) Quo citato monumento addit Sarnellus sibi non tantum risum, sed et admirationem movisse episcopum illum, qui ut persuaderet canonicos ad cantum divini officii esse adstrictos, sic arguebat : Vultis videre canonicos ad cantum ecclesiasticum teneri? Attendite ad vocis etymologiam : *canonicus a canendo.* Hic tria adnotabimus : 1° Certissimum est canonicos ad cantandum in choro divinum officium omnino teneri (ut infra fuse probabitur), licet non ex vocis etymologia, ut volebat memoratus episcopus; 2° Si vera sit opinio Sarnelli, nempe eos qui primitus *canonici* dicti sunt non efformasse *presbyterium, seu consilium episcopi et ecclesiæ senatum*, sed fuisse clericos inferiores ab illo presbyterio, utpote solis presbyteris et diaconis constante distinctos; dicendum esset id mutatum postea fuisse, sive membra presbyterii nomen canonicorum induerint, sive collegium canonicorum in locum presbyterii

transierit. Unde verum semper remaneret quod tradunt Thomassinus et alii communiter, cathedralis capituli institutionem veteri presbyterio seu consilio episcopi successisse. Atque adeo æstimandam esse canonicorum institutionem non ex eo quod forte fuerunt qui primitus dicti sunt canonici, sed ex eo quod fuit antiquum illud episcopi consilium et ecclesiæ senatus cui certo successit cathedrale capitulum. 3. Si vera sit etymologia quam tradit Sarnellus, omnino evanescit difficultas apud auctores discussa, quomodo canonici dici potuerint alii *regulares*, et alii *non regulares* : in altera enim opinione canonicus regularis idem sonat ac *regularis regularis*.

Quonam vero tempore *canonicorum* denominatio apud Occidentis ecclesias in usum venerit, in latebris antiquitatis latet. At vero jam a sexto saltem sæculo usurpari solitum fuisse illud vocabulum eodem quo apud nos sensu, facile probant eruditi.

« Si, uti nonnulli existimant, rerum ortus ad tempus « sibi parti cognominis est referendus, canonici haud magno « sunt natu, nec sæculo sexto grandiores. Prima enim ca- « nonicorum mentio et usurpatio occurrit in Concilio Arve- « nensi, canone 25, anno 531 : *Si quis ex presbyteris aut « diaconis qui neque in civitate, neque in parochiis cano- « nicus esse dignoscitur, sed in villulis habitans, in ora- « toriis officio sancto deserviens celebrat divina mysteria, « festivitates præcipuas, Domini natale, Pascha, Pente- « costen, et si quæ principales sunt, nullatenus alibi, nisi « cum episcopo suo in civitate teneat.* Alia canonicorum « commemoratio habetur in Canone XI, synodi Aurelia- « nensis III, anni 538 : *Inter reliquos canonicos clericos, « ne hac licentia alii vitientur, nullatenus habeantur; « neque ex rebus ecclesiasticis cum canonicis stipendia « aut munera ulla percipiant.* Si in Gregorii Turonensis « scripta incidis, canonicorum etiam mensam offendis, « anno 574, in vita S. Patrocli, c. IX : *Sanctus Patroclus*

« *officium diaconatus sumens vacabat jejuniis, atque in* « *oratione assidua promptus effundebatur, ut nec ad* « *convivium mensæ canonicæ cum reliquis accederet cle-* « *ricis; quod audiens archidiaconus ait : aut cum reli-* « *quis fratribus cibum sume, aut certe discede a nobis;* « *non enim rectum videtur ut dissimules cum his habere* « *victum, cum quibus ecclesiasticum implere putaris* « *officium*. Et in historia lib. X, de Dandido Turonensi « episcopo hæc scribit : *Hic mensam canonicorum insti-* « *tuit*. Canonicorum nomen reperitur etiam in testamento « Berticranni episcopi Cenomanensis, anno 615 exarato, in « quo hæc leguntur : *Agericus episcopus Turonensis nobis* « *vendidit portionem villæ, quæ S. Martini fuit, et ven-* « *ditionem cum canonicis suis nobis fecit*. Atque itidem « in tabulis Lonegisili monachi, conscriptis anno 625, in « quibus is spondet, *se soluturum ad opus canonicorum* « *Cenomanensium duo modia vini ad charitatem facien-* « *dam*. Quod si alia quæris monumenta quæ tibi ante « Pipini et Chrodogandi tempora canonicorum mentionem « injiciant, habe ea apud Dubois (in hist. eccl. Paris. « l. IV, c. 5, pag. 180), ubi Landericus episcopus Pari- « siensis ita ait : *Quapropter noverit omnium Catholicæ* « *Ecclesiæ cultorum generalis universitas, quod dominus* « *gloriosissimus Clodovicus Francorum rex, divino irra-* « *diatus lumine, religiosa petitione humilitatis nostræ* « *extremitatem poposcit, ut et nos et canonicorum nostro-* « *rum communis fraternitas*... Et apud Mabillonium (in « præf. act. Benedict. ad sæcul. III, part. 1, pag. 20), ubi « recitantur litteræ Stephani Papæ hisce ferme verbis : *Et* « *quoniam ad preces Chludovici filii Dagoberti regis,* « *Dominus Landericus Parisiacæ Urbis Episcopus a sua* « *et omnium suorum successorum potestate deinceps cum* « *consilio suorum canonicorum et fratrum suorum coepis-* « *coporum regionis illius*... Vide eumdem Mabillonium « (Part. II, ad sæcul. III, act. Benedict. Pag. 336). » Ita

Joannes Politi in suo opere cui titulus *Jurisprudentia ecclesiastica universa*, tom. V, pag. 1, edit. Venet. 1790.

§ II.

Quænam sit recta canonicorum definitio.

Cum supra definitum fuerit quid sit capitulum, et canonicus nihil aliud sit quam unus ex membris capituli, jam supervacaneum est huic quæstioni immorari. Notandum tamen, cum dicitur canonicum esse unum de capituli membris, addendum esse *proprie dictis*; quia capitulum sibi adjuncta habere potest in auxilium ad varia obeunda munia clericos alios sub nomine beneficiatorum, vel coadjutorum, vel capellanorum, vel mansionariorum; qui licet aliquo sensu ad capitulum pertineant et unum quid cum eo efficiant, non tamen sunt capituli stricte sumpti membra.

§ III.

Canonicorum variæ species.

1° Distinguuntur in *cathedrales* et *collegiales*, juxta sensum modo enuntiatum quoad capitula. 2° In *canonicos præbendarios*, qui nempe præbendam habent; et simpliciter canonicos qui præbenda carent. 3° In *numeratos*, et *supranumerarios*. Quando nempe determinatus fuit aliquis certus canonicorum numerus qui mutari non debeat, canonici præter istum numerum admissi dicuntur supranumerarii. 4° Supranumerarii subdividuntur in tres species, quorum alii a Summo Pontifice creantur canonici cum *expectativa* primæ præbendæ vacaturæ, alii fiunt canonici tantum ad honorem, et dicuntur canonici honorarii; alii superadduntur cum fundatione novæ præbendæ. 5° Præcipue olim

distinguebantur in regulares et sæculares. Cum autem de canonicis regularibus vix quidquam in decursu operis dicturi simus, ne omnino prætermittatur notio de jure quo regebantur, et ut intelligi valeant quæ de ipsis apud canonistas occurrunt, in sequenti paragrapho magis scitu necessaria subjungimus.

§ IV.

Notio de canonicis regularibus.

Licet jam a multo tempore sæcularisata fuerint capitula canonicorum regularium, et fere ubique desierint, non tamen abs re erit, præcipuas saltem indicare juris quæstiones quas fuse olim canonistæ tractabant. Hæc de hujusmodi capitulis tradit et probationibus firmat Barbosa in suo tractatu de canonicis, capite 1 :

1° Canonici regulares cathedralium seu aliarum ecclesiarum habent bona saltem ad usufructum, et possunt de illis bonis inter vivos ad opera pia disponere.

2° Episcopus in canonicos regulares cathedralium (exceptis iis quæ concernunt regularia instituta) habet omnimodam jurisdictionem, licet non sit religiosus.

3° Episcopus si fuerit simul abbas in sua cathedrali regulari, habet omnimodam jurisdictionem in canonicos regulares suæ cathedralis, etiam in iis quæ concernunt regularia instituta.

4° Episcopus, si fuerit simul abbas in sua cathedrali regulari, repræsentat duplicem personam, videlicet proprii et veri abbatis in concernentibus regularia instituta, et simul proprii episcopi quoad reliqua; et sic potest dici abbas et episcopus.

5° Episcopus abbas dum confert canonicatum vel dignitatem in sua cathedrali ecclesia regulari, non confert tamquam abbas, sed tamquam episcopus, et canonicus sic provisus non potest amoveri per superiorem regularem.

6° Episcopus abbas, in iis quæ ad regulam canonicorum regularium pertinent, pro vicario uti debet aliquo monacho, non autem sæculari.

7° Episcopus in puniendis delictis canonicorum regularium, non indiget consensu neque etiam consilio capituli.

8° Non potest mutare statum regularitatis.

9° Canonicus regularis qui portionis vel bonorum sibi concessorum dominium usurpat, et non est paratus ea relinquere ad nutum superioris sui, peccat contra votum paupertatis.

Ex paucis istis intelligi potest, cujus conditionis olim essent et quo jure regerentur capitula canonicorum regularium, seu communem et aliquatenus monasticam vitam agentium.

SECTIO II.

QUID SIT QUOAD VARIAS PERSONAS QUIBUS COALESCIT VEL QUÆ IPSI APTANTUR.

Jam ad introspiciendam capitulorum institutionem propius accedendum est. Imprimis autem ad accuratam hujusmodi notionem confert Personarum quibus coalescit capitulum enumeratio, et de cujusque earum ordine, officio, juribus et prærogativis indagatio.

CAPUT I.

QUIBUS PROPRIE PERSONIS CONSTITUATUR CAPITULUM.

1. *Episcopus et abbas non sunt proprie de capitulo.* — « Prælatus, puta episcopus, abbas, non venit nomine capi« tuli, seu una cum capitularibus constituit capitulum; sed « ut diversa, et unum in altero non contentum, distin« guuntur, licet de cætero faciant unam ecclesiam, velut « caput et membra unum corpus; et sic dici potest (epi-

« scopus) spectare ad ecclesiam, non vero ad capitulum « ecclesiæ. (Tamquam idem docentes citat Leurenius Bar- « bosam, Pirrhing, Reiffenstuel et alios, tum addit:) Et hæc « quidem proprie et in rigore loquendo; nam in largiori « significatione et in materia favorabili nomine capituli « comprehendi etiam Prælatum velnti caput illius princi- « pale, fatetur Ancharanus et Abbas. » (Leurenius, Forum eccles., lib. III, tit. 11, quæst. 125.)

II. *Utrum Decanus sit proprie de capitulo?* — Eum esse de capitulo contendit Leurenius (Forum eccles., lib. III, tit. 11, quæst. 125), et adducit Pirrhing et Reiffenstuel tamquam eamdem amplexos sententiam. Nihilominus tenent Fagnanus et Barbosa decanum non esse de capitulo, nisi simul sit canonicus, vel nisi sic habeat consuetudo. (Vide Leurenium loco citato.) Non videtur aliter dicendum de decano ac de aliis dignitatibus : seclusa scilicet contraria consuetudine decanus non est de capitulo nisi simul sit canonicus.

III. *Vicarius generalis episcopi non est de capitulo.* — « Vicarium generalem episcopi, dum canonicus est, esse « de capitulo, et vocem in eo habere dubium non est; « quamvis sedere debeat et dare votum loco suo capitulari, « habito nimirum respectu ancianitatis et dignitatis cæte- « rorum canonicorum (Vintrig., t. II, annot. 14, § 2, n. 14. « —Barbosa, De canonicis, cap. 15, n. 12); et si tractandum « sit de rebus ad sui vel episcopi sui commodum spectanti- « bus, debet exire de capitulo. » (Ventrig. et Barbosa, locis citatis, testantes sic decisum a congregatione episcoporum et regularium.)

« Si vero canonicus non est, adeoque nec de capitulo, « eidem intervenire nequit, etiam absente episcopo. (Pigna- « telli, consult. 154, n. 6.) Unde etiam eum admittere non « tenentur canonici, etsi possint, nisi forte de consuetu- « dine vel alio speciali jure id ei competeret, aut etiam in- « terveniret ad sedanda scandala tumultuantium in capi-

« tulo canonicorum. In quo casu eum admittere tenentur, « etsi tunc nullum possit ferre suffragium. » (Leurenius, Forum eccles., lib. III, tit. 11, quæst. 125.)

IV. *Aliæ dignitates, præter decanatum* (1), *non sunt de capitulo.* — « Soli canonici constituunt capitulum seu « sunt capitulares ; ita ut etiam Præpositi, dum non sunt « canonici, non constituant una cum canonicis capitulum. « Idem est de aliis dignitatibus, si canonicali præbenda ca- « reant... De jure communi dignitates non sunt de capitulo, « nisi in earum erectione exprimatur concessio stalli in « choro, et vocis in capitulo, vel nisi statuto vel consuetu- « dine disponatur quod sint de capitulo. » (Leurenius, Forum eccles. in tit. 11, lib. III, decretalium, quæst. 124.)

« In ecclesia sæculari nomine capituli venire tantum « canonicos, regulariter est dicendum. (Rota, decisio 144, « n. 2, Partis 19 recentium.) Unde excluduntur dignitates, « quæ non dicuntur de capitulo, quamvis in Italia de con- « suetudine dicantur de capitulo... Et sic regula extra « Italiam est, ut dignitates non sint de capitulo, in Italia « vero quod sint ; utraque tamen regula limitationem ac- « cipiente ex contrario usu. » (Card. Petra, commentarium in 1 constitutionem S. Leonis Magni, Sect. 2, n. 9.)

« De jure dignitates cathedralium non sunt de gremio et « corpore capituli, quod per solos canonicos constituitur... « Verum quotiescumque consuetudo invaluerit, per quam « dignitates fuerint admissæ ad pertractanda negotia capi- « tularia, ac in eis vocem activam et passivam habuerint « insimul cum canonicis ; vel ex statuto Ecclesiæ, sive ex « fundatione vocem habeant in capitulo, de ejus gremio « reputandæ sunt... Eoque maxime prædictæ dignitates re- « putandæ sunt de corpore capituli, si in traditione posses- « sionis fuerit eisdem dignitatibus assignatum capitulariter

(1) De quo aliquatenus controvertitur, sed sine fundamento, ut modo dictum est.

« stallum in choro et locus in capitulo ; cum talis installatio « importet concessionem pleni juris canonici. » (Scarfantonius, T. I, p. 177, editio Lucensis, 1723.)

V. *Coadjutor episcopi non est de capitulo nisi sit simul canonicus.* — Illud etiam docet Leurenius, loco citato, quæstione 125. Si autem coadjutor episcopi sit canonicus, an debeat exire quando tractatur negotium illius aut coadjuti utilitatem principaliter concernens? Affirmant Barbosa, Garcia, Vintrig.; sed negant alii. (Vide Leurenium loco citato.)

VI. *Cæteri qui non sunt de capitulo.* — Inter eos qui de capitulo non sunt, enumerat Leurenius coadjutores canonicorum (loco citato, quæst. 125, n° 4), capellanos, vicarios, portionarios, aliosque beneficiarios non canonicos, licet hi omnes in celebratione missarum choroque assistant. Item canonici supernumerarii (alias nuncupati Domiciliares) non pertinent ad capitulum, nec sunt ad illud vocandi.

« Nomine capituli nec etiam veniunt beneficiati, nec ca- « pellani, seu portionarii, etsi perpetui. Beneficiati enim « debent obsequi canonicis, nec eis parificari. » (Petra, in 1 const. S. Leonis Magni, Sect. 2, n. 11, tom. I).

« Rota sæpius approbavit, etiam de jure communi, quod « capitulum constituunt soli canonici, et non portionarii... « et hanc opinionem doctores communiter sequuntur.

« Limitatur communiter ut non procedat ubi statuto vel « consuetudine aliter cavetur, scilicet portionarios esse de « capitulo.

« Prout etiam dicitur, quod licet decanus et aliæ digni- « tates non sint de capitulo, tamen secus ubi statutum vel « consuetudo ecclesiæ disponit quod censeantur esse de ca- « pitulo. » Ita Rubeus (Singularia ex Rotæ decisionibus, T. II, p. 29, edit. Rom. 1637), qui multis allegationibus hæc asserta probat.

VII. Ex præmissis concludendum est, attento rigore

juris communis dignitates non magis esse de capitulo, quam beneficiatos, capellanos et portionarios ; utrosque tamen ex statuto et consuetudine posse esse de capitulo. Est tamen, dignitates inter et cæteros dictos, magnum discrimen. Nam dignitates solent ex statuto vel consuetudine esse de capitulo ; ita ut in Italia, testante cardinali Petra, id regulariter locum habeat, et in aliis regionibus frequenter. At contra rarissimum est ut ex statuto vel sufficienter probata consuetudine, ad cæteros supradictos pertineant jura canonialia.

Dignitates quidem admitti in gremium capituli decet valde, et honorificum est capitulo, nedum noxium. Cæteris autem, cum sint canonicis inferiores, si concedantur omnia jura canonialia, ita ut de capitulo haberi debeant, est quidem honorificum et proficuum ipsis, non capitulo; nam ex illa accessione aliquo modo capitulum decrescit.

CAPUT II.

DE DUPLICI CAPITULI CAPITE.

I capituli cujuslibet caput duplex est, nempe principale et numerale. *Principale* est episcopus, sive alius prælatus habens territorium et jurisdictionem quasi episcopalem. *Numerale* est primus in numero sive in ordine eorum quibus constat capitulum. (Apud Scarfantonium, lib. IV, tit. 1, n. 8.)

Ex eo tamen quod duplex caput habeat capitulum, tanquam monstruosum corpus non est habendum. Non enim habet duo illa capita sub eodem respectu, sed sub diverso. Quatenus scilicet constituit *senatum ecclesiæ* et *concilium natum* episcopi, habet pro capite ipsummet episcopum; et sic considerata, membra capituli sunt ipsius episcopi adjuvantia membra ; sub quo respectu episcopus est vere de corpore capituli, ipsius nempe pars principalis et nobilissima : repugnat enim eum non esse de corpore capituli sub eo respectu, sub quo est illius corporis caput.

Quatenus vero capitulum habet jura, et interesse, et officia sibi propria, efformat corpus ab episcopo sejunctum. Et sub hoc respectu episcopus non est de corpore capituli; sed capitulum aliud habet proprium sibi caput, cum quo efficit integrum aliquod corpus sociale; unde fit ut episcopus non habeat vocem in negotiis capitularibus, ut docent canonistæ omnes; ex quibus satis erit adduxisse Scarfantonium (Tom. II, pag. 105, n. 19, edit. Lucæ, 1723) : « Episcopus, « sive Prælatus gaudens jurisdictione quasi episcopali, licet « sit semper caput principale capituli, nihilominus regu- « lariter non veniunt nomine capituli, nec dicuntur esse de « capitulo, neque habent vocem in negotiis capitularibus. « Ratio est quia sunt contradistincti et segregati a capitulo. »

Attendenda omnino est fundamentalis hæc et propria capitulorum constitutio, ut intelligatur ratio eorum quæ a jure de hujusmodi clericorum corporibus statuta sunt.

II. Jam vero si quæratur quodnam sit caput *numerale* capituli, fatemur nobis occurrisse difficultatem, cujus plenam solutionem nondum apud auctores invenimus. Docent quidem eum qui præest capitulo, et qui hoc ipso de jure (nisi aliter statuatur) jus habet coadunandi capitulum, quocumque nomine vocetur, censeri debere tanquam *primam* capituli *dignitatem*.

Sed docent simul (ut capite præcedenti vidimus, et ut plenius dicetur infra cap. V, ubi agemus de dignitatibus in genere) dignitates de jure non esse de capitulo. Unde inferunt etiam dignitatem illam quæ convocat capitulum et illi præest non esse de corpore capituli, nec habere vocem in capitulo, nisi hoc obtineat ex locali statuto aut consuetudine, aut sit simul canonicus (1).

Hinc difficultas an archidiaconus, verbi gratia, aut præ-

(1) Beneficium quod habet titulum archidiaconatus, aut propositurae, aut decanatus, non est præbenda *canonialis*, ac proinde per se solum non dat jus ad *canoniam*, sed ad *dignitatem* vel *officium* quæ his titulis correspondent.

positus, in diplomate apostolico erectionis tanquam *prima dignitas* enuntiatus, sit necne caput numerale capituli. Si enim est caput, quomodo non est de corpore cujus est caput, et non habet vocem sicut alia membra, et quomodo stare potest quod nulla dignitas, etiam prima, de jure, et præscindendo a speciali statuto et consuetudine, sit de capitulo? Si autem non sit caput, quomodo ad eum pertinet præsidere et convocare, et præterea, quodnam erit tunc verum caput et quænam ipsius jura?

In praxi quidem evanescit prædicta difficultas, quando primæ dignitati assignatur non tantum stallum in choro, sed insuper locus in capitulo; quia per talem installationem certum est acquiri plenum jus canoniæ, ac proinde etiam vocem activam et passivam; unde tali modo installata prima dignitas erit procul dubio de corpore capituli et ipsius caput. Si vero capitulares ei denegent locum et vocem in capitulo, redit exposita difficultas, quam doctioribus enodandam relinquimus.

III. « Non est de essentia capituli hujusmodi caput « (nempe *numerale*)... sed sufficit quod illud habeat in po- « tentia. Unde eo defuncto vel absente, remanet capitulum, « et antiquior canonicus, hoc est, major de capitulo, restat « caput. » (Ceccoperius l. IV, t. I.)

IV. « Canonici non dicuntur membra hujusmodi capitis. « Præfatum tamen caput numerale, sive in ordine, est mem- « brum nobilius ipsius capituli. » (Ceccoperius loco cit. n. 12.)

CAPUT III.

QUOMODO EX LEGE TRIDENTINA OMNES CANONICATUS ANNECTI DEBEANT TRIBUS MAJORIBUS ORDINIBUS, NEMPE PRESBYTERATUS, DIACONATUS ET SUBDIACONATUS.

I. In capitulis diu non fuere nisi presbyteri et diaconi. « Sicut instituta a Christo hierarchia, inquit Thomassinus,

« non constat nisi episcopis, presbyteris et diaconis, ita ca« pitula, ceu sacri principatus effigies luculentissimæ, pre« sbyteris tantum constabant olim et diaconis, in unum cum « episcopo senatum consiliumque conscriptis. Pascalis II, « (epist. 10.) Episcopo compostellano formam delineans « componendæ ecclesiæ suæ, jubebat ut presbyteros in ea « et diaconos cardinales institueret, quibus consiliariis et « cooperatoribus uteretur : *Cardinales in Ecclesia tua pres« byteros seu diaconos tales constitue, qui digne valeant commissa sibi ecclesiastici regiminis onera sustinere.* »

« II. At cum Urbani II tempore cœpisset subdiaconatus « in sacros ordines evehi, tunc quoque cum subdiaconis « communicari cœpere potissima quæque canonicorum jura « et ornamenta, ut et superiores sedes implerent, et jure suf« fragii potirentur in capitulo. » (Thomassinus, vetus et nov. discipl. Parte I, l. III, c. 10.) Irrepente autem abusu multis in locis invaluerat et capitula deturpabat consuetudo in canonicos recipiendi etiam eos qui ne subdiaconatui quidem initiati fuerant, nec ad eam quæ decet ætatem pervenerant.

III. His mederi volens sacrum Concilium Tridentinum, non tantum (sess. 24, c. 4) voce privatum in capitulo voluit quemlibet canonicum subdiaconatui nondum initiatum, sed prætcrea ita decrevit sessione 24, c. 12 : *In omnibus ecclesiis cathedralibus, omnes canonicatus et portiones habeant annexum ordinem presbyterii, diaconatus vel subdiaconatus. Episcopus autem cum consilio capituli designet ac distribuat prout viderit expedire, quibus quisque ordo ex sacris annexus in posterum esse debeat ; ita tamen ut dimidia saltem pars presbyteri sint; cæteri vero diaconi aut subdiaconi. Ubi vero consuetudo laudabiliter habet ut plures vel omnes sint presbyteri, omnino observetur.*

IV. Ex lege illa Tridentina hæc concludenda veniunt :

Primo. Non comprehenduntur hoc decreto præbendæ dignitatum, cum de ipsis Tridentina synodus sileat, sed tantum præbendæ canoniales et portiones. Unde præbendæ di-

gnitatum non sunt de jure annexæ, nec annectendæ alicui certo ordini sacro; sed remanent quoad illud subjectæ juri communi ante Concilium Tridentinum vigenti. Ita canonistæ communiter. Item non comprehenduntur capitula collegiatarum, de quibus silet Tridentinum.

Secundo. Ubi viget consuetudo ut omnes canonici sint sacerdotes, nullam tenetur episcopus facere ordinum sacrorum annexionem præbendis canonialibus. Nam cum Tridentina synodus expresse decreverit hanc servari laudabilem consuetudinem, jam alicui ex majoribus ordinibus, nempe presbyteratui, omnes præbendæ canoniales sunt ex vi ipsiusmet consuetudinis et decreti Tridentini annexæ. Imo in hoc casu violaretur lex Tridentina si aliqua pars canonialium præbendarum annecteretur *proprie* diaconatui aut subdiaconatui; quia ex ista annexione proprie dicta sequeretur diaconos et subdiaconos posse de his præbendis provideri, quod expresse reprobat Tridentinum dum jubet servari, ubi viget, consuetudinem non promovendi ad canonicatum nisi sacerdotes.

An autem in casu talis consuetudinis debeat nihilominus episcopus annexionem facere improprio sensu et mere *nuncupativam*, ita ut scilicet, quamvis omnes canonici debeant esse sacerdotes, alii tamen titulum canonicorum presbyterorum, alii canonicorum diaconorum, alii canonicorum subdiaconorum sortiantur, et juxta titulos istos præcedentia reguletur? Omnino negandum videtur, cum nihil hujusmodi præscribat præallatum decretum Tridentinum. Nulla, mihi saltem, occurrerunt jura quæ id suadeant. Nec afferatur exemplum sacri cardinalium collegii aut aliquorum Romæ capitulorum, in quibus retinentur tituli diaconales et subdiaconales, etiam quando cardinales aut canonici illos obtinentes sunt presbyteri : nam ideo ibi retinentur tituli diaconales et subdiaconales, quia eos obtinere possunt diaconi et subdiaconi, licet de facto sæpe accidat ut presbyteris aut etiam episcopis conferantur. Id vero locum non habet ubi, ita exigente consuetudine per Tridentinum fir-

mata, presbyteratui exclusive debentur omnes canoniales præbendæ.

Tertio. In facienda distributione sacrorum ordinum tenetur episcopus consilium capituli expostulare, sed non tenetur illud sequi. Ita doctores communiter.

Quarto. Prædictam ordinum sacrorum distributionem et annexionem, faciendam quidem ab episcopo præscripsit Tridentina synodus, sed ipsamet non fecit. Hinc ubi executioni nondum fuisset ab episcopis mandata lex illa Tridentina, occurrit magni momenti consectarium : ibi nempe non applicari posse jus Tridentinum quoad ætatem et ordinem sacrum requisitos, sed adhuc ea pendere a jure communi ante Tridentinam synodum vigenti. « Dicendum est, ante « specialem annexionem episcopi, ad obtinendos canonicatus « vel portiones in cathedrali ecclesia non exigi ætatem ad « ullum sacrum ordinem requisitam ; sed sufficere habilita« tem præscriptam a jure communi. Et hanc sententiam « jam pridem probavit sacra congregatio cardinalium ejus« dem concilii interpretum. Nam Ferdinandus, ætatis anno« rum 18, obtinuit canonicatum in cathedrali Ovetensi ; quo « cum episcopus vellet eum privare, quia non erat in tali « ætate ut infra tempus a jure statutum saltem ad subdia« conatum promoveri posset, adiit sacram congregationem « concilii dicens, sufficere ut sit in ætate habili de jure « communi ad obtinendum canonicatum, nempe 14 annis « completis. Nam concilium in hoc casu non potest habere « locum, cum in dicta ecclesia adhuc non sit facta ordinum « distributio. — Sacra congregatio censuit non posse pri« vari, etsi non sit in ea ætate qua ad subdiaconatum promo« veri possit, si episcopus nondum distribuit quibus quisque « ordo ex sacris annexus esse debeat, prout concilium man« dat. Itaque monendum eum ne id facere differat amplius. » « (Fagnan in C. *Cum in cunctis*, de electione, n. 71.)

V. Quid juris quoad præsentem ecclesiarum Galliæ statum ? — Quando anno 1801 vi Bullæ Qui *Christi Domini*

suppressæ et penitus extinctæ fuerunt omnes ecclesiæ Galliæ, novæ quæ erectæ sunt, hoc ipso quod nasci tunc tantummodo incipiebant, nullam habebant consuetudinem, nullum proinde jus ex consuetudine. Consuetudo ergo illa laudabilis (de qua in modo citato Tridentino decreto) ut non nisi sacerdotes canonicatibus provideantur, in hujusmodi recentibus ecclesiis non vigebat; etsi viguisset in ecclesiis extinctis. Attento ergo solo jure communi, potuissent primi harum sedium episcopi, potuissent et successores per aliquot annorum spatium, canonicatus annectere alios presbyteratui, alios diaconatui, alios subdiaconatui : quo facto, recipi potuissent in canonicos etiam diaconi et subdiaconi. Laudabilius tamen, ad mentem Tridentini concilii, sacerdotes tantum in capitulis admissi sunt.

Jam vero elapsis plusquam 40 annis, laudabile illud factum vim consuetudinis obtinuit, quæ consuetudo ubicumque reperiatur in legem omnino servandam a Tridentino erecta est. Ergo quod potuissent, attento jure communi, priores illi Galliarum præsules, jam nullatenus possunt hodierni episcopi. Non possunt scilicet aliquas canoniales præbendas annectere diaconatui aut subdiaconatui; sed ex ipsa jam invecta consuetudine omnes canonicatus sacerdotibus conferendi sunt. Unde jam videtur nullam existimandam fore factam canonicatus collationem clerico non sacerdoti, aut qui ad sacerdotium saltem infra annum evehi nequeat.

CAPUT IV.

DE NUMERO CANONICORUM, ET QUATENUS AUGERI VEL MINUI POSSIT.

1. « In cathedralibus ecclesiis tot numero canonici debent « esse, quot pro servitio ecclesiæ satisfacere possint. » (Barbosa De can., cap. 3, n. 1.) Quisnam autem sit numerus ille sufficiens, non determinatur a jure, et relinquitur judicio

Summi Pontificis, ad quem solum pertinet capitula cathedralia erigere.

In collegialibus ecclesiis nihil pariter statuitur a jure, et certum est tantum collegiatam erigi non posse cum paucioribus quam tribus; licet semel erecta, subsistere possit collegialitas in duobus membris, et etiam in uno.

2. Ecclesia est vel *numerata*, vel *non numerata*. Quando per aliquod statutum determinatus fuit numerus canonicorum ea lege ut nequeat alterari, Ecclesia dicitur *numerata*. Quando non ita determinatus fuit canonicorum numerus, Ecclesia non est nec dicitur *numerata*. (Vide Barbosam De canonicis, cap. 3.)

3. Ecclesia cathedralis potest effici *numerata* tripliciter : nempe vel a Papa ipso numerum canonicorum determinante, et irritante omne in posterum hujus numeri augmentum; vel abepiscopo de consilio capituli; vel a diuturna consuetudine habendi numerum canonicorum tanquam determinatum et non augendum. (Barbosa, loco citato.)

4 Ecclesia collegialis potest insuper effici *numerata* per ipsorummet canonicorum statutum, accedente consensu episcopi. (Barbosa, loco citato.)

5. A solo Papa augeri potest canonicorum numerus in triplici sequenti casu : *primo,* quando Ecclesia facta est *numerata* per statutum Summi Pontificis; *secundo,* quando facta est *numerata* per diuturnam consuetudinem; *tertio,* quando licet *numerata* fuerit tantum per episcopum et capitulum, canonici juramentum coram Papa emiserunt de non augendo numero. Extra illos tres casus potest numerus augeri per episcopum cum capitulo, etiam in ecclesiis numeratis; potest scilicet episcopus de consensu capituli abrogare statutum de non augendo numero.

6. « Supernumerarii canonici illi dicuntur, qui in canonicorum collegium cooptantur et canonici creantur ultra « numerum certum præbendarum et canonicatuum, absque « ulla præbenda ipsis statim attributa...; in ecclesiis scilicet,

« in quibus consuetudine, privilegio, vel statuto est *certus* « *numerus* præbendarum constitutus, non in aliis : quia ubi « non est certus numerus præbendarum vel canonicorum « si unus aut plures recipiantur in canonicos, ii numerum « non excedunt. Ita Azor *in Institutionibus moral., par-* « *te* 2, *l.* III, *c.* 11, *q.* 14. » (Barbosa De can., cap. 3, n. 12.)

7. Certum est numerum canonicatuum et præbendarum posse in aliquibus casibus ab episcopo et consentiente capitulo minui : sic enim decrevit Concilium Tridentinum (sess. 24, c. 15, de ref.) : *In ecclesiis cathedralibus et collegiatis insignibus, ubi frequentes, adeoque tenues sunt præbendæ simul cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo decenti canonicorum gradui pro loci et personarum qualitate non sufficiant, liceat episcopis cum consensu capituli, vel aliquot simplicia beneficia (non tamen regularia) iis unire; vel si hac ratione provideri non possit, aliquibus ex eis suppressis (cum patronorum consensu si de jure patronatus laïcorum sint), quarum fructus et proventus reliquarum præbendarum distributionibus quotidianis applicentur, eas ad pauciorem numerum reducere; ita tamen ut tot supersint quæ divino cultui celebrando, ac dignitati Ecclesiæ commode valeant respondere.*

Ad rectam intelligentiam hujus Tridentini decreti quædam advertenda sunt : *primo*, facultas concessa episcopo supprimendi, cum consensu capituli, quosdam canonicatus cum suis præbendis, non extenditur ad canonicatus auctoritate Papæ firmatos cum decreto de non mutando numero. (Barbosa De canonicis, c. 4, n. 19.) *Secundo*, facultas hæc non datur nisi quoad cathedrales et collegiatas *insignes*, unde non extenditur ad collegiatas quæ *insignes* non sunt. *Tertio*, facultas illa tribuitur episcopo, non autem prælato collegiatæ etiam jurisdictionem quasi episcopalem habenti, et exempto a jurisdictione ordinarii. (Barbosa De canon., c. 4, n. 22). *Quarto*, prædictas suppressiones et uniones efficere non potest episcopus sine consensu capituli; id enim

in decreto Tridentino expresse continetur, et docent canonistæ communiter. *Quinto*, hæc facultas episcopo concessa non transit ad capitulum sede vacante, nec ad vicarium capituli. (Barbosa De canonicis, c. 4, n. 24.)

8. Quid juris in regionibus in quibus præbendæ mutatæ sunt in pensiones gubernii, verbi gratia in Gallia? — Capitula in hujusmodi regionibus non habenda sunt ut *numerata*, id est, nullum exstat statutum ecclesiasticum de non augendo numero, licet gubernium aliquem numerum pensionum determinaverit. Statutum enim de non augendo numero ideo fit, ne distributiones et reditus præbendarum non distinctarum, inter nimis multos canonicos distributi, tenuiores et insufficientes evadant. Pensiones autem gubernii præbendarum distinctarum rationem habent. Hinc canonici qui capitulo adderentur, præter eos qui habent pensionem gubernii, non essent nec dicendi essent *supranumerarii*, sed simpliciter canonici. Bene autem possunt in capitulis Galliæ addi hujusmodi canonici proprie dicti, id est, habentes communia canonicorum jura et onera. Potest enim aliquis fundare in perpetuum canonicatum cum præbenda, quamvis lex civilis fundationes hujusmodi non agnoscat nisi a gubernio approbentur. Dispositio enim illa legis civilis, utpote libertati et immunitati Ecclesiæ, imo et juri naturali contraria, invalida est, nec obligat in conscientia. Eludi autem potest multiplici modo. Imo sufficere posset promissio alicujus familiæ piæ et divitis solvendi quotannis certam pensionem ex fundo ad id in perpetuum deputato, præmonitis hæredibus de tali assumpto onere. Licet enim aliquando deficere posset talis præbenda, utpote quæ non posset coram tribunalibus exigi, et a conscientia hæredum penderet, tamen in aliquibus familiis tanta est vis promissionis factæ, ut sufficienter solidata talis fundatio reputanda esset. Posita vero præbendæ fundatione aut quasi fundatione, potest ex jure communi de ea provideri clericus duplici modo; nempe vel per Summum Pontificem, qui potest statuere ut aliquis

in capitulo recipiatur tanquam verus canonicus, ex sua propria præbenda sustentandus; vel per episcopum simultane cum capitulo. Posset insuper fundator sibi reservare jus patronatus, id est, jus præsentandi clericum. At forte parum expedit, ut accipiantur fundationes cum hujusmodi jure patronatus, ne redeant abusus olim ex tali jure exorti et Ecclesiæ tam perniciosi.

CAPUT V.

DE DIGNITATIBUS IN GENERE.

§ I.

Quid sit dignitas, et quomodo a personatu et officio differat.

Dignitas est titulus beneficialis annexam habens præcedentiam cum jurisdictione. *Personatus* est titulus beneficialis annexam habens præcedentiam sine jurisdictione. *Officium* est titulus beneficialis annexam habens aliquam administrationem absque jurisdictione et absque præcedentia. (Vide Ferraris in verbo *Beneficium*, art. n. 26.) Quam notionem sic evolvit Barbosa (De can., c. 4, n. 14 et seq.):

« Est notandum, in ecclesia cathedrali seu collegiata « ultra *dignitates* reperiri nonnunquam *personatus* et « *officia*, quæ inter se maxime differunt.

« Dignitas namque annexum habet officium, vel rerum « ecclesiasticarum administrationem, cum jurisdictione « etiam in modicis causis... Habere enim dignitatem est ha- « bere jurisdictionem in foro exteriori; unde olim habebant « omnes (dignitates) hujusmodi jurisdictionem; quamvis « hodie non omnes, sed aliqui tantum secundum consuetu- « dinem ecclesiarum. Et qui habet jurisdictionem large « dicitur dignitatem habere, quod de jurisdictione eccle- « siastica in foro exteriori intelligitur, et de ea quæ est « perpetuo annexa personæ ratione dignitatis, vel beneficii « quod quis in titulum perpetuo obtinet. Quare vicarius

« episcopi, qui habet jurisdictionem, non habet propterea « dignitatem. Verum quandoque officium simplex cum « perpetua rerum administratione, dignitas appellatur, se- « cundum consuetudinem ecclesiarum, quamvis de jure « communi dignitas non dicatur, ut sunt thesauraria Ita- « liæ, de quibus infra. Et quamvis hodie multis in locis « dignitates jurisdictionem non habeant, non propterea mi- « nime est dignitas quæ de jure communi dignitas nomi- « natur.

« *Personatus* autem est quædam prærogativa in ecclesia « post existentes in dignitate, sicut habere locum hono- « rabiliorem in choro, et primum locum in processionibus « et capitulis et hujusmodi, supra cæteros ejusdem collegii, « sed minus quam illi qui sunt in dignitate constituti. Est « tamen sine officio vel jurisdictione. Etsi quandoque « sit nomen etiam competeps dignitati, et nonnunquam « officio simplici... Nec per istam simplicem prærogativam « quam super alios sui ordinis canonicos habet, dicitur « habere dignitatem, quia sola præeminentia non ponit « quem in dignitate.

« *Officium* vero simplex in Ecclesia est quid diversum « a dignitate et personatu, ut colligitur ex capite *Quia* « *sæpe* et capite finali *De præbendis* in *sexto*... Officium « non esse dignitatem, etiamsi haberet quis ratione officii « administrationem aliquarum rerum sine tamen aliqua « prærogativa et in capitulo ultra alios sui ordinis; ut est « sacrista..., œconomus...; etiamsi tale officium esset per- « petuum. Verum quando officio esset annexa dignitas, « tunc officium diceretur habere dignitatem. Idem erit « quando in officio concurrunt ea signa ex quibus eccle- « siastica dignitas discernitur, quia tunc certissimum est « stricta appellatione dignitatis ipsum quoque officium « contineri, sicut et ipse personatus continetur. »

2. Hinc in rigore terminorum concludendum esset jam a multo tempore veras dignitates non esse eas omnes, quæ

hoc nomine in cathedralibus insigniuntur; si quidem archidiaconatus et archipresbyteratus, quibus olim competebat jurisdictio in foro externo, jam nullam hujusmodi jurisdictionem annexam habent, nec ulla alia est quæ titulo suo annexam habeat dictam jurisdictionem ; sed solus episcopus seu prælatus loci ordinarius hac jurisdictione pollet. Falsa tamen esset illa conclusio, quia ex praxi, a jure communi firmata, tanquam veræ dignitates habentur tum eæ quæ olim annexam habuere jurisdictionem, tum aliæ quæ ex statuto vel consuetudine ut tales admittuntur.

3. Unde dignitates, quales a pluribus jam sæculis a jure intelliguntur, definiendæ sunt : tituli beneficiales quibus olim annexa erat jurisdictio, vel qui ut dignitates a statuto aut consuetudine habiti sunt. Et sic dignitates hodie de facto et in se non differunt a *personatu;* sed differunt in jure, et etiam ex eo quod olim aliquæ ex ipsis habuerint annexam jurisdictionem, quales sunt archidiaconatus et archipresbyteratus, et ex eo quod cæteræ per statutum aut consuetudinem fuerint in gradu dignitatum constitutæ, quales sunt in pluribus locis decanatus, præpositura, primiceriatus, etc.

§ II.

Quinam sint dignitates, et quomodo discernatur in qualibet ecclesia an aliquis sit necne dignitas.

« Quædam sunt dignitates quæ de jure tales ex nomine tantum præsumuntur, aliæ quæ ex institutione ecclesiæ, vel consuetudine dignoscuntur, aliæ demum quæ ex administratione cum jurisdictione vel prærogativis cognosci possunt.

« 1. De jure communi sonant tantum in dignitatem archidiaconatus et archipresbyteratus... Et hoc intelligo etiam de archidiacono et archipresbytero collegiatæ...; imo etiam de archipresbytero rurali, si collegium, conventum,

vel duas capellas, vel saltem prærogativam in cathedrali aut præeminentiam in collegiata habuerit, alias secus.

« 2. Inprimis ex institutione et fundatione ecclesiæ aut dignitatis dignoscitur an sit talis; et sic spectari debet quid fuerit ab initio constitutum, ut inde deflectendum non sit... Et circa id crederem standum esse libris ipsius ecclesiæ, præsertim si essent antiqui et diligenter custoditi.

« 3. Ex consuetudine quoque, ultra institutionem ecclesiæ, dignoscuntur cathedralium et collegiatarum dignitates... Nam illa dicitur dignitas, quam consuetudo vel statutum dignitatem facit. Licet dignitas in jure non habeatur, debet tamen judicari pro tali secundum reputationem loci, atque ita verissimum manet... non posse tradi certam regulam de dignitatibus, sed consuetudini cujusque ecclesiæ id relinquendum esse.

« Illa enim (nempe *consuetudo*) plurimum operatur ad dignoscendum quænam sit prima dignitas in aliqua ecclesia; et ideo attenditur potius solitum ipsius ecclesiæ, quam jus commune.

« 4. Probatur etiam dignitas esse talis, ubi etiam obtinens habet administrationem rerum ecclesiasticarum cum jurisdictione.

« 5. Pariter dignitas dicitur ubi illam obtinens habet prærogativas sedendi ante alios, tam in choro quam in capitulo, cum nomine dignitatis, quamvis jurisdictionem non habeat. » (Barbosa De canonicis, cap. 4.)

« Ex quibus primo colligitur præposituram non esse dignitatem, quia non habet nomen sonans in dignitatem a jure communi introductum, et consequenter officium appellatur... Hoc verissimum, etiamsi præpositus sederet ante omnes in choro, quia per hoc non censeretur habere dignitatem, nisi ex consuetudine Ecclesiæ, vel de consuetudine loci aliud fuisset institutum; quia præeminentia sedendi est signum personatus, non dignitatis; vel nisi prima in cathedrali aut collegiata seu conventuali exsisteret, vel haberet

sub se clerum et capellas. » (De præpositura agit iterum Barbosa, c. 9, n° 14.)

« Secundo colligitur Primiceriatum esse officium, non dignitatem... Tunc primiceriatus est dignitas, quando probatur ipsum communi opinione habitum fuisse pro dignitate; alias secus.

« Tertio colligitur Plebaniam officium appellari, non dignitatem... etiamsi plebanus haberet curam animarum et baptismum et chrisma, possetque capellanos sui plebanatus excommunicare, mittere edictum, et confirmare, quoniam talia non facerent dignitatem, cum possent de consuetudine etiam ad canoniam pertinere ratione suæ præbendæ, et tamen canonicus non dicitur esse in dignitate.

« Verum quando Plebania esset in collegiata, ipsiusque ecclesiæ plebanus esset caput, haberetque præeminentiam et jurisdictionem in canonicos ecclesiæ, tunc censeretur in dignitate constitutus.

« Quarto colligitur quod dictum est de Plebanis, idem quoque dicendum de Prioribus.

« Quinto colligitur Decanatum acceptum pro simplici beneficio non esse nomen dignitatis, nisi habeat jurisdictionem, aut nisi pro dignitate habeatur in Ecclesia. De jure namque nullam habet jurisdictionem, cum careat jure prælaturæ in capitulo cujus ipse est pars.

« Dum vero locum archipresbyteri in ecclesia obtinet, tanquam subrogatus eadem potest quæ archipresbyter, et hac ratione dicitur dignitas.

« Sexto colligitur Cantoriam de jure communi non esse dignitatem, sed officium ecclesiasticum.

« Septimo colligitur Thesaurariam de jure communi non esse dignitatem, sed officium ecclesiasticum habere. De consuetudine autem, et omnium fere ecclesiarum cathedralium statutis, inter dignitates referri cœpit. » (Barbosa, c. 4.)

Quæ tradunt canonistæ circa præsentem materiam, sub hac brevi regula coarctari possunt : Dignitates sunt certo et

ex jure communi. 1° Archidiaconus et archipresbyter, hoc ipso, quod tali nomine insigniantur in cathedralibus et collegiatis. 2° Qui est caput et præses capituli, quocumque nomine nuncupetur. 3° Nulli alii dignitates sunt nisi tales probentur, vel per decretum erectionis ipsorum tituli in dignitatem, vel per consuetudinem et existimationem loci, vel per jurisdictionem perpetuo annexam titulo suo. 4° Certum est vicarium generalem episcopi non esse dignitatem; quia licet habeat jurisdictionem in foro externo, illam tamen non habet tanquam perpetuo annexam alicui titulo quem in perpetuum obtinuerit.

§ III.

Unde factum fuerit ut dignitates de jure non sint de capitulo.

Dignitates non esse de capitulo, spectato jure communi et præscindendo a privilegio vel consuetudine in contrarium, in confesso est apud canonistas omnes; et idem probavimus supra (cap. I præsentis sectionis), dum expendimus *quinam sint de capitulo.*

Sed quo certior res est, eo majorem excitat admirationem : eos scilicet qui canonicos præcedunt et stalla habent in choro, imo eum qui tanquam prima dignitas et præses et caput capituli, non esse tamen de ejusdem capituli corpore, nisi hoc eis tribuat privilegium aut consuetudo. Existimavit doctissimus Thomassinus causam investigandam esse in ipsomet dignitatum ortu atque primitiva institutione. Initio nempe eadem munia, quæ postea in administrationes stabiles et in dignitates evecta sunt, nihil aliud fuerunt quam officia quædam in servitium temporale capituli, quæ ad certum tempus et ad certa negotia nomine capituli tractanda committebantur etiam laïcis et extraneis. Qui autem tales commissiones a capitulo acceperat, administrationis suæ rationem reddebat; de qua ut capitulum liberius deliberaret, eum in capitulari cœtu non admittebat. Quæ exclusio a ca-

pitulo perduravit etiam postquam hujusmodi demandatæ administrationes instabiles et in dignitates transiere. De quo sic laudatus Thomassinus (De veteri et nova disc., p. 1, l. 3, c. 70, n° 7) :

« Qui ad aliquas tantum administrationes vel functiones « delegabantur, minus mirum erat eos capitulo excludi, « ubi eorum administrationes ad examen vocabantur. Adde « quod extraneis quandoque, imo et laïcis eadem ipsa com-« mittebantur. Denique his delegationibus fiebat ut non-« nunquam diutissime abessent; quod canonicis minime « congruebat. Id genus fortasse primum fuerant præposi-« tura, archidiaconatus, et œconomorum officia. Si ergo di-« gnitates de quibus agimus, arbitrariæ primo et revocabiles « fuere delegationes, quæ tandem in stabiles aliquando et « irrevocabiles evaserint dignitates (ut de archidiaconis va-« lidissime supra multis locis demonstratum est), fieri potuit « ut novum hoc stabilis dignitatis incrementum, inveteratæ « non derogaret consuetudini, nec de capituli corpore cen-« serentur. »

Hac tamen explicatione solvi non videtur difficultas quoad archipresbyteratum, sed tantum quoad alias dignitates.

§ IV.

De prærogativis dignitatum.

1° Etiam ubi non sunt de capitulo, antecedunt canonicos, tum in choro, tum in processionibus, tum in aliis actibus extra capitulum. (Cardin. de Luca, de Præem., discursu 19, n. 11.) Si sint de capitulo, præcedunt etiam in actibus capitularibus.

2° Ad ipsas pertinet, impedito episcopo, exercitium functionum quæ dicuntur *Pontificales*, sive sint, sive non sint de capitulo; « ita ut, ait Scarfantonius (t. I, p. 177, « edit. Lucensis, 1723), vel ad primam dignitatem, vel ad « sequentem in gradu, non ad canonicum hebdomadarium,

« spectet; neque per episcopum alteri, nec ipsi suo gene-
« rali vicario, committi possit. Eodem modo quo, impedita
« prima dignitate, non potest eadem pro libito alium sub-
« rogare in ejus locum; sed in illum subintrat dignitas
« subsequens in gradu. (De Luca, de Præem., disc. 19,
« n. 11. — Idem, de Regul., disc. 64, n. 2. — Idem,
« Miscell., discurs. 37, n. 8. — Pignatelli, Consult. 27,
« n. 5, t. IV. — Barbosa, De canonicis, c. 5, n. 46.)
« Concordat dispositio cæremonialis episcoporum, l. 1,
« c. 26; et resolvit sacra Rituum Congregatio (11 februar.
« 1702 in Gerundensi.)

3° « Suffragari non posset adversus eamdem dispositio-
« nem (nempe *Cæremonialis episcoporum*) contraria con-
« suetudo, ut decrevit sacra Rituum Congregatio (in Britti-
« noriensi, 26 septembris 1682.) Consuetudo immemorabilis
« videtur suffragari posse.

4° « Ultra recensitas functiones episcopales spectantes ad
« primam dignitatem, vel, ea impedita, ad sequentem in
« gradu, pertinet etiam illa administrationis sacramentorum
« episcopo decumbenti; eoque defuncto celebratio funebris
« officii.

5° « Pariter ad primam dignitatem, sive ad alium dignio-
« rem ea impedita spectat fungi officio presbyteri assistentis
« episcopo celebranti in pontificalibus, ut habetur in *Cæ-
« remoniali Episcoporum* (tit. *De officio presbyteri assis-
« tentis*, c. 7).

6° « Licet multum conveniens exsistat ut primæ dignitates
« cathedralium sint insignitæ laurea doctorali, juxta dispo-
« sita per sacrum concilium Tridentinum (sess. 24, c. 12,
« de ref.), attamen non præcise arctantur ad suscipiendam
« lauream prædictam. » (Scarfantonius, t. I, p. 177 et seq.,
edit. Lucens., 1723.)

CAPUT VI.

DE OFFICIO ET PRÆROGATIVIS PRIMÆ DIGNITATIS.

Jam in præcedenti capite aliqua ad primam dignitatem spectantia ex canonistarum auctoritate attigimus. Sed juvat sic præcipuas hujusmodi prærogativas et obligationes auctoritate sacræ Congregationis Rituum firmare.

I. Ad primam dignitatem pertinet, absente vel impedito episcopo, functiones sacras in solemnioribus anni festivitatibus peragere. Ita sacra Rituum Congregatio declaravit pluries. (Apud Gardellini, n. 162-216, etc.)

II. Adeo ut neque vicarius generalis episcopi, neque vicarius capitularis possint prædictas functiones absente vel impedito episcopo sibi usurpare. (Apud Gardellini, n. 188-335-464-548-555.)

III. Illud autem jus primæ dignitatis est simul obligatio. Nam ad dubia : « 1° an episcopo non celebrante in festi« vitatibus solemnioribus, præpositus prima dignitas ec« clesiæ Maurianensis teneatur ad celebrationem missæ, « nisi sit ipse absens vel impeditus ? — 2° An capitulum « condere possit statutum quo decernatur præpositum pri« mam dignitatem teneri ad celebrationem missæ solemnis « dictis diebus ? — Sacra Congregatio rescribendum cen« suit. — *Ad* 1. *Teneri juxta aliàs decreta*. — *Ad* 2. *Posse « in omnibus*. — Die 23 maii 1846. » (In collectione Gardelliana, n. 4901.)

IV. Quænam autem sint functiones solemniorum festivitatum quæ *Pontificales* nuncupari solent, et quæ ad primam dignitatem absente vel impedito episcopo pertinent, determinavit sacra Rituum Congregatio hoc decreto : *Eadem sacra Congregatio... declaravit : functiones pontificales esse festum Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Ascensionis, Pentecostes, Apostolorum Petri et Pauli, Assumptionis*

B. M. Virginis, Omnium Sanctorum, Dedicationis ecclesiæ cathedralis, Titulum ejusdem ecclesiæ, Patroni civitatis, nec non Commemorationem omnium Defunctorum, distributionem candelarum, cinerum, palmarum, celebrationem officii feriæ V in cœna Domini, feriæ VI in parasceve, festum Paschatis Resurrectionis Domini Nostri Jesu Christi, diem solemnem Corporis Christi cum processione. Hac die 3 *decembris* 1672. (Apud Gardellini, n. 2451.)

V. In prædictis functionibus nequit prima dignitas aliquem sibi substituere, dum ipsa vel nequit vel non vult eas obire; quia prima dignitate absente vel impedita, functiones illæ de jure pertinent ad eum qui proxime succedit ratione dignitatis. Ita sacra Rituum Congregatio. (N. 404-2720, collectionis Gardellianæ.)

VI. Sede vacante, prima dignitas, quatenus repræsentans capitulum, præit vicario capitulari. (Gardellini, n. 539.)

VII. Ad eam pertinet capitulum convocare. (Gardellini, n. 3926 et 2720.)

VIII. Ipsi competit dare inchoandi officii signum, etiamsi ex localibus statutis alteri commissa fuisset directio chori. (Apud Gardellini, n. 3139.)

IX. Ad primam dignitatem insuper pertinet ministrare aspersorium episcopo cathedralem ecclesiam ingredienti. (Ita decisum a S. Rituum Congregatione. Vide apud Gardellini, n. 128-1218-204.)

X. Et facere tabellam missarum, et assignare missas per turnum. (Apud Gardellini, n. 2720.)

XI. Et habere generatim præeminentiam in præscribendis et ordinandis quæ respiciunt directionem chori. (*Ibid.*, n. 3286.)

XII. Et fungi officio presbyteri assistentis, dum episcopus solemniter celebrat. (Ibid., 162.)

XIII. Et habere presbyterum assistentem cum pluviali,

aliasque prærogativas, dum celebrat pro episcopo. (Ibid., n. 737-851.)

XIV. Non tamen dare trinam benedictionem cum sacramento, nec habere mensam ad instar episcopi, aut sedem cum tapete, aut in matutinis quatuor presbyteros cum pluvialibus. (Ibid., n. 1536-1549.)

Plura reperies de primæ dignitatis officio et prærogativis apud Scarfantonium. (Lib. II, tit. 13.) Sed nonnulla ibi asserta a consuetudine potius uniuscujusque ecclesiæ pendere, quam jus commune constituere videntur.

CAPUT VII.

DE ARCHIDIACONIS.

§ I.

De origine, incrementis et imminutione dignitatis archidiaconalis synopsis historica.

1° *Quid fuerint archidiaconi primis quinque sæculis.*— « Antiquissima procul dubio in Ecclesia archidiaconorum dignitas. Ut singulis in episcopalibus ecclesiis erant diaconi (initio ducto ab illis septem, qui ab apostolis ipsis in ecclesia Hierosolymitana ordinati sunt), ita necesse erat, ut unus inter eos primus esset, sicut Stephanus. At qui primus inter diaconos, hic archidiaconus erat. » (Thomassinus, De veteri et nova disciplina, part. 1, l. 2, cap. 17.)

Probat ibidem Thomassinus archidiaconum jam ab Ecclesiæ exordiis fuisse *manum et oculum* episcopi, id est, ministrum seu vicarium generalem in exercenda jurisdictione contentiosa, et regenda re temporaria.

« Clericorum minorum dux erat ille et rector et magister, ejusque domum illi ut scholam eruditionis et pietatis sanctissimam frequentabant. » (Thomass., ibid.)

In ordinandis minoribus clericis, ejus erat porrigere in-

strumenta sacra (Concil. Carthag. 4, can. 5, 6, 9). « Addit et aliquid majus Hieronymus, Romæ presbyteros ad testimonium archidiaconi ordinarii : *Sed, dicis, quomodo Romæ ad testimonium diaconi presbyter ordinatur?...* Hinc forte diaconi ansam arripuerant efferendi se supra presbyteros. (Thomass., ibid.)

Quanta fuerit prioribus sæculis archidiaconi potestas et dignitas, manifestum facit celebris historia de Aetii archidiaconi a suo munere dejectione. « Anatolius Constantinopolitanus episcopus, Aetium archidiaconum, intrepidum illum Flaviani patriarchæ defensorem, et ob infractam animi constantiam sibi invisum, ut a se removeret, presbyteratu initiavit. Gravate tulit Leo Papa hanc fraudem, nec de ea siluit in datis ad imperatorem et ad Anatolium ipsum litteris : ubi declarat quam improbum sit optime meritum de Ecclesia virum *augere, ut minuas : extollere, ut deprimas; dejectionem innocentis per speciem provectionis implevit.* » (Thomass., loco citato.) Paruit Romano Pontifici Anatolius, amovendo illum quem substituerat archidiaconum, et Aetio licet jam sacerdoti in officium archidiaconatus restituendo.

Probatur ex facto illo archidiaconos, licet ordine presbyteris inferiores, dignitate tamen jam ab Ecclesiæ initiis superiores habitos fuisse. Nec immerito; cum enim essent episcoporum *manus* et *oculi*, ut eos tota traditio vocat, ipsammet præ se ferebant dignitatem episcopalem quæ sacerdotali superior est. Sic etiam hodie cardinales, licet diaconatus tantummodo ordine insigniti, episcopos et patriarchas dignitate superant, eo quod sint membra per quæ Summus Pontifex universalem regit Ecclesiam, unde et pontificalem repræsentant ac participant dignitatem, cui nulla non subjicitur.

Quam archidiaconalis dignitatis super presbyteratum eminentiam invicte insuper probant hæc sancti Hieronymi verba : *Certe qui primus fuerit ministrorum, quia per sin-*

gula concionatur in populos, et a Pontificis latere non recedit, injuriam putat si presbyter ordinatur. (In Ezech., cap. 18. — Apud Thomassinum, loc. cit., cap. 20.) In hunc sensum sese defendebat, pluribus posthac sæculis, Petrus Blesensis, archidiaconus Londinensis, dum episcopo suo resistebat ne presbyter ordinaretur : *Porro dignitatis turbato ordine archidiaconi hodie presbyteris præeminent, et in eos vim et potestatem suæ jurisdictionis exercent. Eapropter archidiaconum in presbyterum promoveri, non est honorem ejus augeri, sed minui* (Epist. 123). Idem probat Nardi pluribus aliis monumentis. (Dei Párochi, part. 2, cap. 28.) Erat præterea archidiaconus secretarius natus conciliorum tum generalium tum provincialium. (Nardi, t. II, pag. 328.)

Putat Nardi archidiaconatum fuisse electivum : mortuo scilicet archidiacono, alterum a sex aliis diaconis elegi fuisse solitum ; licet existimet etiam episcopum partes suas in hac electione habuisse (t. II, pag, 331, dei Párochi). In quo recedit ille auctor a doctrina Thomassini, qui putat non potuisse archidiaconum constitui nisi a solo episcopo.

Quod autem episcopus non potuerit solus archidiaconum destituere sine causa et sine figura judicii, extra controversiam est : « Archidiaconum episcopus instituere solus poterat, destituere et exauctorare solus non poterat sine causa et sine figura judicii. » (Thomass., loco citato.)

2° *Quid evaserit archidiaconatus* 6°, 7° *et* 8° *sæculo.* — « Secunda hac ætate Ecclesiæ fuere archidiaconi « veluti vicarii generales et officiales episcoporum, in de- « promenda eorum jurisdictione omni, sive voluntaria sive « contentiosa. » (Thomassinus, Vetus et nova discip., part. 1, l. 2, cap. 18.)

« In clericos certe, præsertim inferiores, sacrum imperium « suum exercebat archidiaconus... Peritia dexteritasque ar- « chidiaconos tum episcopali jurisdictione vestivit, tum « evexit eos supra presbyteros parochosque, maxime ruris.

« Observari hactenus potuit, unum fuisse archidiaconum, eumque in ecclesia cathedrali. Rem ita expressit « Concilium Emeritense, ut contra non possit omnino dici. « Unus tantummodo poterat esse primus, sive inter diaconos, et is archidiaconus : sive inter presbyteros, et is « archipresbyter dicebatur. » (Thomass., loco citato.)

3° *Qualem sese exhibuerit archidiaconorum potestas sub Carolo Magno.* — Plura exstant hujus temporis monumenta, ex quibus liquet archidiaconos eo potestatis ex consuetudine devenisse, ut jurisdictionem haberent in presbyteros et archipresbyteros (quod tamen in Ecclesia græca locum non habuit); visitationem diœcesis cum episcopo et sæpius loco episcopi peragerent; beneficia unirent; jurisdictionem denique episcopis propriam omnimode exercere solerent.

Jurisdictio autem illa archidiaconorum, quæ initio fuerat tantummodo delegata, ex diuturno et perpetuo usu evaserat ordinaria. (Ita Thomassinus, loco citato, cap. 19, n. 12.)

Illud autem notandum, quod sæculo nono videmus jam exempla plurium archidiaconorum in eadem diœcesi. Duos archidiaconos habebat Hincmarus archiepiscopus Remensis, ut testantur scripta ad eos hujus præsulis monita (Thomass. ibid. n. 8); et licet Hincmarus vocet illos presbyteros, non putat Thomassinus adhuc tunc invaluisse usum archidiaconorum presbyteratu initiatorum.

4° *Quomodo se habuerit dignitas hæc in jure communi a Gratiani tempore usque ad Concilium Tridentinum.* Jure novo nihil detractum est de prisca archidiaconorum gloria et potestate, cum in decretalibus Gregorianis dicantur adhuc vicarii generales episcoporum : *Archidiaconus post episcopum sciat se vicarium esse ejus in omnibus* (l. 1 decretalium, t. XXIII, c. 1, 7). *Secundum Romani ordinis constitutionem* (ait Innocentius III), *major post episcopum et ipsius episcopi vicarius reperitur. Omnem curam in*

clero tam in urbe positorum quam eorum qui per parochias habitare noscuntur, ad se pertinere sciat; sive de eorum conversatione, sive de honore et restauratione ecclesiarum, sive de doctrina... et delinquentium Deo rationem redditurus est.

Cum autem archidiaconi non essent ad nutum episcopi revocabiles, sicut sunt hodie vicarii generales episcoporum, sed perpetui; cum insuper eorum jurisdictio jam non esset delegata, sed ordinaria; ita ut ipsi haberent suos officiales, sicut episcopus habebat suos; cumque sæpius accideret tanta dignitate insigniri viros indignos, multi emersere abusus, multi episcopos inter et archidiaconos conflictus. Videmus anno 1131 Theobaldum quemdam archidiaconum Parisiensem, ne præmonito quidem suo episcopo ecclesias omnes sui archidiaconatus interdicentem, et eidem episcopo interdictum illud solventi resistentem. Jam antea Fulbertus Carnutensis episcopus scribebat de Lisiardo item Parisiensi archidiacono: *cum deberet esse oculus episcopi, factus est episcopo suo clavus in oculum, prædo pauperibus*, etc. (Epist. 34).

His contumeliis exulcerati episcopi.... novos et vicarios et officiales sibi adscivere, hosque revocabiles: arctata paulatim in conciliis fuit archidiaconorum potestas: Cassati sunt eorum officiales, prohibitum ne graviores causæ, præsertim matrimoniales, alibi quam in episcopali foro definirentur; cessavit Romæ et Constantinopoli archidiaconatus: atque eo tandem devenit ea dignitas quo illam nunc videmus; nullam scilicet sibi adjunctam necessario habens jurisdictionem nisi ex locali consuetudine, et ab eadem consuetudine a primo inter dignitates cathedrales loco, imo sæpe a secundo et tertio dejecta, ut jam merito dici queat magni nominis umbra.

Suam historicam expositionem de archidiaconis sic paucis resumendo concludit Thomassinus (part. 1, l. 2, c. 20, n. 12): « Summatim ergo illud constat, archidiaconum

« quem inter ordinarios judices recensuit Innocentius III, per
« plura sæcula extremæ etiam hujus ætatis, spectatum fuisse
« ut vicarium generalem episcopi, sed *vicarium perpe-*
« *tuum*, *vicarium non ab episcopo assumptum*, *sed a*
« *jure datum*, ut loquuntur canonistæ. Eo porro nomine
« penes eum erat depositum onus contentiosæ totius epi-
« scopalis jurisdictionis : sicut nomine et jure *primi dia-*
« *coni*, in officiis ecclesiasticis plurimum poterat. Cum
« post annum Christi 1000 cœpissent episcopi accersere
« sibi vicarios generales et officiales, quos ad nutum pos-
« sent exauctorare, archidiaconi quoque paulatim spoliari
« cœperunt antiqua latissimaque auctoritate illa. Quo factum
« est ut, præeuntibus conciliorum placitis, eos ad has an-
« gustias adegerint, *ut modicam pœnam possint im-*
« *ponere, vel ad modicum tempus suspendere.* »

§ II.

Quid sint archidiaconi ex jure communi, a Tridentino Concilio usque nunc.

De archidiaconis sic statuit Concilium Tridentinum (Sess. 24, c. 12, de ref.):

Archidiaconi etiam, qui oculi dicuntur episcopi, sint in omnibus ecclesiis, ubi fieri poterit, magistri in theologia, seu doctores, aut licentiati in jure canonico : ad cæteras autem dignitates vel personatus quibus animarum cura nulla subest, clerici alioquin idonei, 22 annis non minores, adsciscantur.— Et sess. 24, c. 20 de ref.: *Causæ matrimoniales et criminales, non decani, archidiaconi, aut aliorum inferiorum judicio, etiam visitando, sed episcopi tantum examini et jurisdictioni relinquantur.*

Hæc decreta probant archidiaconatum proprie dictum non sublatum fuisse a Concilio Tridentino, sed tantum ipsius jurisdictioni subtractas fuisse causas matrimoniales et criminales, et ei impositam conditionem graduum academicorum. Unde ipsi detracta quidem fuit jurisdictionis pars,

maxima : at vero remansit in aliis jus commune circa archidiaconos, quale vigebat ante Tridentinum.

Jus autem commune, habita ratione modificationis a Tridentina synodo inductæ, sic paucis resumit Fagnanus (in 2 part. 1 decretal. cap. *Ad hæc, de officio archidiaconi*) : « 1° Jurgia audit singulorum, id est, civilia, et ubi de cri« mine civiliter agitur, vel jurgia humilia et minima. « 2° Instituit ; intellige auctoritate et mandato episcopi ; « non autem auctoritate propria, nisi institutio sit corpo« ralis, ut dictum est supra (1). 3° Præcipit subjectis ob« sequia. 4° Imperat diaconis et levitis. 5° Examinat cle« ricos promovendos ad sacros ordines et ad beneficia, ut « qui beneficiis eclesiasticis præficiendi fuerint, à suo prius « examinentur archidiacono, et per ipsum postmodum epi« scopo præsentetur. Quam quidem facultatem ex sententia « sacræ Congregationis Concilium Tridentinum non sustu« lit, nisi quoad parochiales, quæ conferendæ sunt prævia « forma examinis per concursum. Cum enim quæsitum « fuerit, an facultas de jure antiquo competens archidia« cono examinandi nedum promovendos ad sacros ordines, « sed etiam instituendos in ecclesiis, sit sublata per Concilii « Tridentini dispositionem, quæ habetur sess. 24 c. 18, « ubi quoad ecclesias parochiales hoc munus demandatur « examinatoribus electis in synodo : secundo, quatenus sit « derogatum prærogativæ archidiaconi, ut non possit solus « hæc facere, an saltem debeat intervenire cum examina« toribus, licet ipse non sit unus ex deputatis in synodo : « sacra Congregatio ad primum censuit concilium privasse « archidiaconum sua facultate examinandi. Ad secundum « respondit, non debere, nisi sit unus ex deputatis in sy« nodo. 6° Loco episcopi per episcopatum prospiciens, quæ « corrigenda viderit, corrigit et emendat ; et ideo oculus

(1) Jam dixerat Fagnanus *institutionem corporalem tam super beneficiis quam etiam dignitatibus debere ad archidiaconum pertinere.*

« episcopi dicitur... Corrigit verbis, monitionibus et præ-
« ceptis : pœnam tamen sine episcopo non imponit... Si
« quis tamen dicat eum modicam pœnam imponere posse,
« vel ad modicum tempus suspendere, forsitan non erra-
« bit. 7° Curam habet tam in urbe positorum, quam
« eorum qui per parochias habitant, et delinquentium ra-
« tionem coram Deo redditurus est. 8° Visitat diœcesim
« de triennio in triennium, impedito episcopo. 9° Post epi-
« scopum est ejus vicarius in omnibus, et consequenter
« habet jurisdictionem ordinariam, tum quia jurisdictio-
« nem ordinariam tribuit perpetua vicaria, tum quia ejus
« jurisdictio est ad universitatem causarum. »

Si ergo hodie in aliqua ecclesia cathedrali constitueretur verus et secundum jus commune archidiaconus, potestate modo descripta polleret. Sed desiere jam fere ubique archidiaconi proprie dicti, id est, ordinariam jurisdictionem eamque perpetuam habentes; et tum per ipsummet decretum erectionis capituli, tum ex statutis capitularibus, tum ex consuetudine, archidiaconatus ferme ubique evasit dignitas mere honorifica.

§ III.

Utrum de jure communi post Tridentinum ad archidiaconum pertineat examinare promovendos ad ordines et ad parochialia beneficia.

I. *Sententia affirmans.* — Vidimus modo Fagnanum illam amplecti : aperte siquidem affirmat ille auctor, hanc facultatem archidiacono a Concilio Tridentino non fuisse sublatam *nisi quoad parochiales quæ conferendæ sunt prævia forma examinis per concursum.* Equidem decisio Congregationis quam in probationem affert, contrarium enuntiare videtur; proposito enim dubio an Concilium Tridentinum privaverit archidiaconum facultate examinandi *promovendos ad sacros ordines et instituendos in ecclesiis*, Congregatio, referente ipso Fagnano, respondit, *concilium*

privasse. Sed, quidquid sit de illa decisione, cujus textum authenticum nobis nondum comparare potuimus, non desunt alii auctores magnæ notæ, sententiam affirmantem cum Fagnano amplectentes, quos sic invenimus allegatos in edito folio Congregationis concilii 10 junii 1848, circa causam Triventinæ diœcesis infra referendam.

« Catalanus (Comm. in Pontif. Rom., part. 1, de ordin. « diaconi, ad verba *Scis illos dignos esse*) defendit eam « attestationem nequaquam fieri posse ab archidiacono, « non tantum quando ordinandos indignos esse novit, sed « etiam quando eos *dignos esse non novit*. Et pro hac « opinione affert auctoritatem Van Espenii (Jur. eccle. univ. « p. 1, t. 12, c. 1)... Licet fateatur (nempe Catalanus) « archidiaconorum auctoritatem et jurisdictionem fere totam « a consuetudine pendere, paucosque esse qui suæ antiquæ « auctoritatis vestigia retinuerint, nihilominus contendit « hodie adhuc de *jure communi* archidiaconis competere « jus interveniendi ordinandorum atque promovendorum « ad beneficia examini : *Licet concilium Tridentinum*, ait, « *aut synodi locales vel episcoporum decreta aliquos spe-* « *ciales examinatores nominent, nullatenus ipse archidia-* « *conus censetur exclusus, sed hi archidiacono censebun-* « *tur adjuncti*... Si archidiaconus, ut tenet Pignatelli « (Consult. 181, tom. IV, n° 1), peccaret mortaliter pro « indignis et imperitis testando, hoc profecto nequiret « peccatum evitare, nisi ordinandorum examini interesset... « Nec dici potest hac ratione archidiaconum fieri arbitrum « ordinandorum, cum ipsi complures examinatores adjun- « gere possit episcopus. »

II. *Sententia negans*. — Concludi posse videtur ex textu concilii Tridentini. Nam si agatur de examine ordinandorum, Tridentina synodus totam rem videtur commisisse episcopo, cui tantum injungit ut examinet ordinandos adscitis sacerdotibus et viris prudentibus et peritis (sess. 23, c. 7 de ref.); ubi nulla mentio fit de archidiacono. Ergo vi

hujus decreti, licite ordines conferre potest episcopus facto examine cum aliquot sacerdotibus peritis, quos ipse pro arbitrio elegerit, ac proinde non vocato ad examen archidiacono. Imo concludit Benedictus XIV (de syn. diœc. l. 4, c. 7, n° 2) minime teneri episcopum in ordinandorum examine adhibere examinatores synodales, id est, in synodo diœcesana electos; nam isti non imponuntur episcopo nisi quando agitur de promovendis ad parochias per concursum obtinendas. Sed neque in examine promovendorum ad parochias per concursum jus interessendi habet archidiaconus, etiamsi ipse sit unus ex synodalibus examinatoribus : nam concilium Tridentinum (sess. 24, c. 18 de ref.) hoc tantum præscribit episcopo, ut adhibeat saltem *tres quos ipse maluerit* ex synodalibus examinatoribus; ergo si tres adhibeat, non vocato archidiacono, rite fient examen et provisio. Fatendum tamen, textus illos Tridentini non omnino rigorose excludere quod affirmat Catalanus, nempe per assignatos a Tridentino examinatores nullatenus archidiaconum censeri exclusum, *sed hos censeri archidiacono adjunctos*.

Pro sententia tamen negante exstant aliæ auctoritates ita decisivæ, ut causa jam tanquam finita haberi debeat. Inprimis autem celebris responsio Innocentii III ad Auriensem episcopum, quæ reperitur in Corpore juris (capite unico *de Scrutinio*), et quam in continuatione Annalium Baronii refert Raynaldus (ad ann. 1206, n° 36) his verbis : « Quæsi« visti per sedem apostolicam edoceri, ut cum episcopi ad « consecrationes episcoporum ab archiepiscopo suo vel « etiam alio evocentur, et ipsi metropolitano electum offe« rant consecrandum, dicentes, *reverende pater, postulat « sancta Mater Ecclesia hunc electum in episcopum con« secrari*, et interrogante archiepiscopo, si sciant illum esse « dignum, respondeant, quod illum sciunt et credunt pari« ter esse dignum; et te in responsione hujusmodi ne offen« deres hominem, Deum existimes offendisse, quandoque « contra conscientiam respondendo, cum electi conversatio

« aut minus bene tibi cognita, aut penitus sit ignota; qua-« liter in hujusmodi interrogationibus salva conscientia « valeas respondere; ad quod fraternitati tuæ taliter duxi-« mus respondendum. Quod cum nos aliquem in diaconum « vel presbyterum promovemus, prior diaconorum qui « nobis assistit, dicit : *postulat*... Et nobis interrogantibus « si eum cognoverit esse dignum, idem respondet, quod « quantum humana fragilitas nosse sinit, et scit et testifi-« catur illum ad hujusmodi onus esse dignum. Unde in tali « responsione aliquem peccare non credimus, dummodo « contra conscientiam non loquatur; quia non simpliciter « se scire illum asserit esse dignum, sed in quantum hu-« mana fragilitas nosse sinit; cum illum quem indignum « esse non novit, dignum debeat æstimare. Datum Romæ « apud S. Petrum, id. Mart. anno IX. »

Tanquam certum asserit Benedictus XIV prædictam archidiaconi attestationem esse nunc merum ritum et cæremoniam, ita ut tuto possit archidiaconus dignitatem affirmare, licet ignorans an ordinandus dignus sit vel indignus.

« Quamquam autem nunc in ipso ordinationis actu scru-« tinium non fiat, attamen ut antiquissimæ illius disciplinæ « quam commemoravimus, memoria exstet, et saltem vestigia « remaneant, episcopus diaconatum aut sacerdotium colla-« turus, populi testimonium exquirit, dicens : *Quid de « eorum*, etc... et archidiaconum postea interrogat an sciat « esse dignum quem ordinandum exhibet : cui archidiaconus « respondet : *Quantum humana fragilitas nosse sinit, et « scio et testificor*... Quia porro prædicta archidiaconi « attestatio nunc merus ritus et cæremonia est, cum jam « aliunde ordinandi vitam et mores episcopus antea explo-« raverit, idcirco Innocentius III (in cap. unic. *de « Scrutinio in ordine faciendo*) culpa vacare dixit archidia-« conum, illum dignum affirmantem quem indignum esse « non novit, quamvis ignoret an revera dignus exsistat » (de Syn. diœc. l. v, c. 3, n° 4).

Ne nimis excrescat de re jam satis explorata oratio, prædictis auctoritatibus adjiciemus tautum recentem sacræ Congregationis concilii decisionem (10 junii 1848) in causa cujus expositionem ex folio ipso sacræ Congregationis transcripsimus. « Mastrojacono archidiaconus ecclesiæ cathedralis « Triventinæ, necnon examinator pro-synodalis, cum ex « munere debeat in generalibus ordinationibus non tantum « ordinandos præsentare, sed episcopo interroganti respon« dere promovendos ad diaconatum et ad presbyteratum « *dignos esse*, exponit a se id muneris tuta conscientia « expleri non posse quin ordinandorum examini cum aliis « examinatoribus interveniat. Episcopus autem consilium « iniit de archidiacono amplius non advocando ad præfa« tum examen, sicuti neque ad aliud quod fit super qualitates « concurrentium ad beneficia parochialia obtinenda... « Quare orator in duplici suo munere archidiaconi et exami« natoris prosynodalis sese læsum esse existimans, ad hanc « Congregationem confugit ut ipsi facultatem faciat utrique « examini promovendorum tum ad sacros ordines, tum ad « ecclesias parochiales, etiam invito episcopo, interve« niendi. »

A suo duplici postulato dejectum fuisse Triventinum archidiaconum refert his verbis publicatio periodica *La Correspondance de Rome* (année 48, seconde édition, p. 2) : *la double demande de l'archidiacre de Trivento a été rejetée par la S. Congrégation.*

Ergo jam ut certum tenendum est archidiaconum nullum jus sibi vindicare posse interveniendi examinibus tum ordinandorum, tum promovendorum ad parochialia beneficia. Item certum est posse archidiaconum tuta omnino conscientia episcopo sciscitanti an sciat talem ordinandum *esse dignum*, respondere affirmative juxta formulam Pontificalis, licet prorsus ignoret an ordinandus ille dignus sit necne.

Si tamen *certo sciret* indignitatem ordinandi ab episcopo nihilominus admissi, an posset etiam tunc affirmare se scire

esse dignum? Respondendum negative. Ad hunc enim casum sese non extendunt præmissæ decisiones et auctoritates; imo illum expresse excludit decretalis Innocentii III per hæc verba *dummodo contra conscientiam non loquatur*. Sed casus ille, ut patet, in praxi est fere chimericus, cum debeat tunc archidiaconus indignitatem ordinandi episcopo indicare antequam procedatur ad ordinationem, et verisimile non sit episcopum, si vere probetur prædicta indignitas, in proposito suo remansurum. At vero, si quando (quod Deus avertat!) archidiaconus omnino persuasum haberet indignum esse quem vult episcopus ordinare, graviter peccaret dignum affirmando, ut tenent communiter doctores.

§ IV.

Quid juris circa archidiaconatum, quando per statutum vel localem consuetudinem evasit dignitas mere honorifica, absque ulla ordinaria jurisdictione? — Et quid sentiendum de archidiaconis ad nutum episcopi revocabilibus, quales nunc alicubi existunt in Gallia?

1° Certum est etiam tunc archidiaconatum esse veram et proprie dictam *dignitatem;* et archidiaconus illam obtinet, non a consuetudine, sed a jure communi ex sola sua denominatione. Unde omnia consectaria juris quoad *dignitates*, verbi gratia, quod possint delegari a Sancta Sede tanquam judices, etc., etiam hodiernis archidiaconis omni jurisdictione ordinaria destitutis, applicanda veniunt.

2° Remanet verum quod *de jure* archidiaconi sint *prima* dignitas, licet ex statuto aut consuetudine possint esse ultima. (Ita decisum a Rota in *Andriensi,* 5 decemb. 1625, refert Pittonius, in sua Collectione decisionum pro canonicis, n. 613.)

3° Non requiritur ætas 25 annorum, neque doctoratus; quia concilium Tridentinum hæc non requisivit nisi pro archidiaconis jurisdictionem ordinariam exercentibus. Ita communiter canonistæ, et fuit pluries a S. Congregatione concilii decisum.

4° Non videtur episcopus posse alii quam archidiacono committere officium ordinandos præsentandi, quando adest aliquis archidiaconus in cathedrali.

5° Statutis et consuetudini standum est ad determinandum ordinem dignitatis archidiaconalis; ita ut possit esse prima, vel secunda, etc., pro statutis et consuetudine loci. Idem dicendum de competenti ipsi loco, tum in choro tum in processionibus et aliis hujusmodi.

6° Non abs re erit quasdam hic indicare decisiones sacræ Congregationis Rituum quæ archidiaconos spectant.

Archidiaconus, qui assistere debet episcopo, si recuset, compelli potest etiam per censuras. — Ita decisum a S. Congregatione Rituum.—Apud Gardellini, n° 250 et 1450.

Dum assistit episcopo solemniter celebranti, vel in cathedrali, vel extra, intelligitur præsens in choro. Ita decisum a S. Congregatione Rituum. — Apud Gardellini, n° 225.

Archidiaconus prima dignitas, etsi protonotariatus gaudeat titulo, debet tamen divinis officiis interesse in habitu chorali, si frui velit distributionibus, neque ei licet assistere episcopo in habitu protonotarii. Ita decisum a S. Congregatione Rituum.—Apud Gardellini, n° 1425. Et nequit uti pulvinari serico, sed coraceo tantum. — Ibid. n° 2362.

Etsi in ordine diaconali constitutus, præcedit presbyteris. Ita decisum a S. Congregatione Rituum. — Apud Gardellini, n° 1326.

Archidiaconus assistens episcopo in ordinatione generali ministrare debet detecto capite, non cum bireto. Ita decisum a S. Congregatione Rituum. — Apud Gardellini, n° 2378. — Debet ducere ostiarios ad ecclesiæ januam, nec ei licet alteri hoc munus demandare.— Ibid. n° 2653 ad 4.

An ad archidiaconum, quando est prima vel sola dignitas, pertineat dare signum pro inchoando officio et intonare orationem dominicalem? S. Congregatio Rituum respondit servandum esse cæremoniale, l. 2, c. 6. — Apud Gardellini, n° 3209.

An ad eumdem, quando est prima vel sola dignitas, pertineat determinare horam celebrationis officii? S. Congregatio Rituum respondit servandas esse quoad hoc ordinationes episcopi. — Apud Gardellini, n° 3209.

An ad eumdem, quando est prima vel sola dignitas, pertineat deferre pluviale in processione solemni Corporis Christi? S. Congregatio Rituum respondit servandum esse cæremoniale, l. 2, c. 33. — Apud Gardellini, n° 3209.

Archidiaconus prima dignitas, absente vel impedito episcopo, debet peragere functiones ad normam cap. *Alma mater*, sed ei debetur tantum assistentia diaconi et subdiaconi. — Ita decisum a S. Congregatione Rituum. — Apud Gardellini, n° 3224.

Quod intelligendum est quoad festa expressa in cæremoniali episcoporum. — Ibidem, n° 3235.

Nec licet archidiacono pro suo arbitrio solemniter celebrare, sed tantum in diebus expressis in cæremoniali. — Ibidem, n° 3280.

Archidiaconus pontificalibus assistens nequit sumere et exuere paramenta in solio et loco proprii scamni, sed debet descendere ad immediatum gradum. — Ita S. Congregatio Rituum. — Apud Gardellini, n° 4207.

I. Quid vero sentiendum de archidiaconis ad nutum episcopi revocabilibus, et qui moriente episcopo suum titulum amittunt, quales alicubi in Gallia reperire est? Alicubi scilicet episcopus titulum archidiaconi suis vicariis generalibus addidit. Et cum vicarii generales revocabiles sint ad nutum episcopi, quando quis ex eis a munere suo amovetur amittit simul sui archidiaconatus titulum, et qui ei succedit in vicariatu succedit etiam in honorifico illo archidiaconatu. Mortuo vero episcopo, sicut vicariatum generalem amittunt istiusmodi archidiaconi, ita et archidiaconatum. Porro ad hæc usque tempora id inauditum et in Gallia et in toto orbe catholico fuerat (1). Est autem prorsus anticanonicum.

(1) Ego saltem nullum talis subversionis vestigium reperire potui.

Archidiaconatus enim tam ex natura sua perpetuus est quam canonicatus. Sicut ergo absonum est dicere canonicos esse ad nutum episcopi revocabiles, et capitulum desinere et jam non exsistere statim ac moritur episcopus, ita contradictorium est aliquem esse archidiaconum, et ipsius archidiaconatum cum morte episcopi expirare. Et hoc verum est etiam de archidiaconatu considerato quatenus mere honorifico. Nam quatenus talis consequitur de jure communi varias prærogativas : est scilicet *dignitas* in sensu juris; ita ut possit a Sancta Sede pro causis in partibus delegari; et habet præcedentiam super cæteros de capitulo qui non sunt dignitates. Ista autem jura non constituunt archidiaconatum etiam mere honorificum, nisi quatenus sunt perpetua. Quod etiam patet exemplo canonicatus mere honorarii, qui minime cessat moriente episcopo, nec est ad nutum Episcopi revocabilis. Concludendum ergo vicarios generales de quibus loquimur, titulo archidiaconorum haud recte decorari, ipsosque minime obtinere verum archidiaconatum etiam mere honorificum, nec ipsis quatenus archidiaconis deberi ullam præcedentiam, nec eos quatenus archidiaconos esse delegabiles pro causis in partibus. Unde non videtur talis usus potuisse irrepere, nisi valde confusis jam juris canonici notionibus.

CAPUT VIII.

DE ARCHIPRESBYTERIS.

I. Quid antiquitus fuerint. — Sicut archiepiscopus sonat primum inter episcopos, et archidiaconus primum inter diaconos, ita archipresbyter primum inter presbyteros designat.

Duæ semper exstitere archipresbyterorum species, urbani nempe et rurales. Rurales successere chorepiscopis qui in oppidis et villis diœceseos prius constituebantur cum jurisdictione limitata. Quoniam scilicet hujusmodi chorepiscopi

jurisdictionis suæ fimbrias plus justo dilatabant, sublati sunt, et in eorum locum substituti quos Græci protopapas, Latini archipresbyteros vocarunt. Plebani etiam et archirurales dicti sunt. Hujusmodi ergo archipresbyteri vicarii erant episcopi, unde et vicarii foranei dicti sunt. Et quando sub jurisdictione sibi commissi vicariatus decem habebant presbyteros, *decani* vocabantur; quod nomen remansit paucioribus aut pluribus quam decem sibi subjectis.

Porro dum ita vigeret extra urbem episcopalem hujusmodi institutio, multo magis in cathedrali, ita ut archipresbytero subjicerentur omnes civitatis presbyteri. Erat autem archipresbyteratus, attenta ipsius institutione, prima post episcopalem dignitas; unde in antiquis canonibus memorantur archipresbyteri primo loco etiam ante archidiaconos : *statuimus ut singuli nostrum cathedralibus ecclesiis archipresbyterum, archidiaconum et primicerium habere debeamus* (Conc. Emerit. can. 10). Alia hujusmodi monumenta citat Sarnelli (Lettere eccles. tom. I, lettera 26.) Curam animarum et jurisdictionem ordinariam exercebant. In exercenda vero jurisdictione ordinaria, archipresbyter sicut et archidiaconus erat vicarius natus episcopi : in hoc differens ab hodiernis vicariis generalibus, qui revocabiles sunt ad nutum.

Quamvis autem ambigi vix queat quin initio archipresbyteri antecelluerint archidiaconis utpote ordine sacro inferioribus, tamen certum est iisdem postea subjectos fuisse : *Ut archipresbyter sciat se subesse archidiacono, et ejus præceptis omnibus, vel præceptionibus, sicut episcopi obedire debet* (c. *Ut archip.*, de officio archid.). *Archidiaconus secundum statuta B. Isidori imperat sacerdotibus. Archipresbyteri qui decani a plebibus nuncupantur, ejus jurisdictioni se noverint subjacere* (c. *Ad hoc* de officio archid.). Vide Sarnelli loco modo citato. Videri etiam potest Thomassinus, (part. 1, l. 2, c. 3 et seq.), qui multa de archipresbyteris congerit, sed fuse potius quam dilucide.

II. Quid sit hodie ex jure communi archipresbyter cathedralis. — « Hodiernos archipresbyteros non secus ac archi-« diaconos retinere solum quamdam antiquæ dignitatis ima-« ginem seu reliquias ait cardinalis de Luca, *De canonicis*, « discursu 30, n. 7. » (Leurenius, for. eccl. in l. 1. decret. quæst. 654.)

Archipresbyter tamen cathedralis, licet hodie jurisdictione destitutus nec curam animarum gerens, sed habens tantum aliquam præcedentiam quoad canonicos, est dignitas. Ruralis autem archipresbyter non est dignitas, unde nec potest esse delegatus sedis apostolicæ. (Leurenius loco cit.)

Si quis autem velit prærogativas, etiamnum de jure communi archipresbytero competentes, describere, in vanum cantabit; cum jam a multo tempore consuetudo, statuta et praxis locorum unica sint regula certa ad hujusmodi prærogativas determinandas. Quando autem archipresbyter est simul prima dignitas, ei applicanda veniunt quæ supra de prima dignitate notavimus; quibus et duo sequentia addimus :

Archipresbyter prima dignitas nequit ab episcopo cogi nisi ad missas quas celebrare debet ut dignitas, vel vice episcopi absentis aut impediti. Neque ei celebranti deneg610anda est solita assistentia canonicorum. (Ita S. Congregatio Rituum apud Gardellini, n° 624.)

Archipresbyter prima dignitas, in processione sanctissimi Corporis Christi debet incedere ad dexteram decani canonicorum, vel si numerus sit dispar, medius inter duos antiquiores, sed nunquam solus. (S. Congregatio Rituum apud Gardellini, n° 2608.)

CAPUT IX.

DE THEOLOGO ET THEOLOGALI PRÆBENDA.

§ I.

Institutio canonici theologi quomodo introducta et perfecta; et quid de theologali ad nutum episcopi revocabili.

« Quam cordi semper fuerit Summis Pontificibus atque « ecclesiasticis conciliis theologiæ propagatio, elici libet ex « Lateranensi concilio IV sub Innocentio III, coacto « anno 1215, in quo fuit salubriter provisum in ecclesia « qualibet metropolitana ad interpretationem sacrarum « Scripturarum, atque ad edocendum quæ ad animarum « curam spectant, theologum omnino eligi debere, eidem « unius præbendæ reditibus assignatis. Hujusmodi gene- « ralis concilii dispositionem, Basileensis consessus inter « plura quæ sibi indebita auctoritate arrogavit, ad ecclesias « cathedrales quascumque extendit (sess. 31, c. 3) his ver- « bis : *Cum per generalis concilii statuta ordinatum exi- « stat, quod quælibet metropolitana ecclesia unum debeat « habere theologum, ordinat hæc sancta synodus quod « extendatur hujusmodi ordinatio ad ecclesias cathe- « drales*. Quam quidem dispositionem Galli in pragmatica « Sanctione inseruerunt; deinde in concordatis retulerunt « legitima interveniente auctoritate Leonis X, in concilio « Lateranensi V, anno 1516; in quo fuit constitutum ut in « Galliæ et Delphinatus ecclesiis cathedralibus et metropo- « litanis addiceretur præbenda theologalis doctori sive licen- « tiato in theologia, ut bis saltem in hebdomada Scripturas « legeret, referente Thomassino. (De Benef., p. 1, l. II, « c. 10, n. 3.) Profecto autem omnem perfectionem hujus- « modi disciplinæ Concilium Tridentinum adjunxit. » (Card. Petra, Comm. in Const., *quasi* Inn. VI, Summ., n. 8.)

En Tridentini Concilii decretum : *Eadem sacro-sancta*

synodus, piis Summorum Pontificum et probatorum conciliorum constitutionibus inhærens, easque amplectens et illis adjiciens; ne cœlestis ille sacrorum librorum thesaurus, quem Spiritus sanctus summa liberalitate hominibus tradidit, neglectus jaceat, statuit et decrevit, quod in illis ecclesiis, in quibus præbendæ aut præstimonium, seu aliud quovis nomine nuncupatum stipendium pro lectoribus sacræ theologiæ deputatum reperitur, episcopi, archiepiscopi, primates et alii locorum ordinarii eos qui præbendam, aut præstimonium, seu stipendium hujusmodi obtinent, ad ipsius Scripturæ sacræ expositionem et interpretationem per se ipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneum substitutum ab ipsis episcopis, archiepiscopis, primatibus, et aliis locorum ordinariis eligendum, etiam per subtractionem fructuum cogant et compellant. De cætero vero præbenda, præstimonium aut stipendium hujusmodi nonnisi personis idoneis et quæ per seipsos id munus explere possint conferantur; et aliter facta provisio nulla sit et invalida.

In ecclesiis autem metropolitanis vel cathedralibus (si civitas insignis vel populosa), ac etiam in collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius diœcesis (si ibi clerus numerosus fuerit), ubi nulla præbenda aut præstimonium seu stipendium hujusmodi deputatum reperitur, præbenda quomodocumque (præterquam ex causa resignationis) primo vacatura..., ad eum usum ipso facto perpetuo constituta et deputata intelligatur. Et quatenus in ipsis ecclesiis nulla vel non sufficiens præbenda foret, metropolitanus vel episcopus ipse, per assignationem fructuum alicujus simplicis beneficii... de capituli consilio ita provideat, ut ipsa sacræ Scripturæ lectio habeatur... Statuit eadem sancta Synodus neminem ad hujusmodi lectionis officium, tam publice quam privatim admittendum esse, qui prius ab episcopo loci, de vita,

moribus et scientia examinatus et approbatus non fuerit. (Sess. 5, c. 1 de Ref.)

Quomodo canonicatus theologalis exordium sumpserit et tandem a jure communi determinatus fuerit, exarat etiam Benedictus XIV in suo libro *Institutionum ecclesiasticarum.* (Institutio 57.) Sed monumenta historica quæ pertinent ad erectionem præbendæ theologalis præcipue videri possunt apud Thomassinum. (De veteri et nova Ecclesiæ discipl., parte 1, l. II, c. 10.)

Quod autem nuper aliqui in Gallia somniarunt, theologalem hodie in ista regione haberi posse ut revocabilem ab episcopo ad nutum, refutationem non meretur. Pugnat enim in terminis quod canonicus theologalis non sit canonicus. Ergo primo non potest facere episcopus ut qui canonicus non est sit canonicus theologalis. Secundo, nec potest canonicum jam constitutum in munere theologalis ad nutum revocare eo sensu quod possit idem munus alteri canonico committere. Nam non potest episcopus canonicatum theologalem creare, nisi per decretum erigendo in theologalem canonicatum aliquem determinatum, et illi canonicatui in perpetuum annectendo munus theologi; ita ut quicumque in posterum canonicatum illum consequetur, teneatur de jure theologi officium explere. Aliter facta erectio est ipso jure nulla. Nec tenebitur unquam prædictum officium explere ullus canonicus præter illum cujus præbenda in theologalem semel pro semper erecta est. Dum ergo prima vice episcopus elegit aliquem canonicum theologalem, vel ipsius præbendam erigit modo prædicto in theologalem, vel non : si non erigit, electus sic ab episcopo non est canonicus theologalis in sensu juris, nec tenebitur officium theologalis explere, nec abesse a choro ei licebit in casibus quibus vero theologali licitum est, uno verbo, nullus existeret in diœcesi canonicus theologalis, quamvis aliquis ficte et indebite nomen illud indueret : si erectio canonice facta est, provisus de canonicatu sic in

theologalem erecto, sicut tenetur munus theologalis explere, et ad id potest pœnis et censuris ab episcopo cogi, ita nequit munere privari, nisi simul privetur præbenda, id est, per canonicum judicium. Nam si relicto ipsi canonicatu episcopus tentaret munus et nomen theologalis alteri conferre, nulliter omnino ageret. De jure enim canonicus retinens præbendam theologalem remanet semper et hoc ipso canonicus theologalis; et potest juridicè impedire ne quis alius titulum et munus suum usurpet; unde, ut privetur munere, debet et præbenda privari. Ergo nullatenus potest episcopus ad nutum revocare canonicum theologalem; et si quis sit alicubi canonicus theologalis qui de facto ad nutum revocetur, fictitie omnino et indebite hoc nomen gerit. Quod autem dicitur de canonicatu theologali, eodem modo dicendum est de pœnitentiali, cujus munus est pariter perpetuum et præbendæ determinatæ inhærens.

§ II.

Ad erectionem canonicatus theologalis requiritur deputatio ab episcopo.

Ut præbenda primo vacatura erigatur in theologalem, requiritur provisum deputari tanquam theologum ab episcopo; ita communiter canonistæ, et decisum refert cardinalis Petra (Comm. in Const. *quasi* Innoc. VI, Summarium, n. 18, in tom. III) : *Sacra Congregatio concilii censuit, approbante sanctissimo, ad erectionem præbendæ theologalis requiri actualem deputationem; et ideo, si in provisione præbendæ non fuerit facta actualis deputatio, non posse provisum cogi obire munus lecturæ.*

§ III.

Ad quem pertineat collatio præbendæ theologalis.

Quamvis aliqua præbenda erigatur in theologalem, non

mutatur jus illam *conferendi*, sed tantum jus personam *eligendi*. Unde cum jus conferendi canonicatus seu præbendas canoniales, regulariter ex jure communi pertineat simul ad episcopum et capitulum, præbenda theologalis vacans conferri debebit simultanee ab episcopo et capitulo. Ubi autem ex speciali jure collationes hujusmodi ad solum episcopum vel ad solum capitulum spectant, et hanc conditionem sequetur collatio præbendæ theologalis. Cum autem certum sit, ut infra statuitur, electionem personæ ad solum episcopum pertinere, sequitur jus capituli in conferendo hujusmodi præbendam ad meram formalitatem fere reduci, siquidem conferre tenetur ei quem in theologum elegerit episcopus. (Vide Card. Petra in Const. *quasi* Innoc. VI, Summarium, n. 30, in tom. IV.)

§ IV.

Ad episcopum exclusive pertinet eligere personam cui conferatur præbenda theologalis.

« Personæ autem electio in hujusmodi præbenda instituendæ semper atque inconcusse spectat ad episcopum, etiamsi ante erectionem nominatio canonicorum pertinuisset ad capitulum. » (Card. Petra in Const. *quasi* Innoc. VI, Summ., n. 31. — Idem docet Barbosa, De canonicis, c. 27, n. 12 et seq.)

Excipiendus tamen casus in quo vigeret alicubi reservatio Sanctæ Sedi quoad præbendas in certis mensibus vacantes. Tunc enim si vacaret præbenda theologalis in dictis mensibus, collatio et electio personæ ad Papam pertinerent. Est item exceptio pro Italia et insulis adjacentibus; nam ibi præbenda theologalis dari debet per concursum, et determinatio seu electio personæ pendet a judicio examinatorum, ut statutum est per bullam *Pastoralis Officii* Benedicti XIII, de qua dicetur infra.

De jure olim in Gallia et Hispania circa prædictam colla-

tionem vigente sic habet cardinalis Petra (loco citato, n. 33) : « In regno Franciæ præbenda hujusmodi in quo-« cumque mense vacaverit, semper confertur ab episcopo et « capitulo (ex Concordato, rubr. *de Collationibus*, § 1, « ibique Rebuffus, verbo *Theologalem*). In regnis vero « Castellæ et Legionis Hispaniarum, canonicatus theologales « providentur ab episcopis per concursum, in quocumque « mense vacaverint, et nequaquam a Sede Apostolica, ut « cætera beneficia, teste Garcia et Gonzales; qui subdunt « sibi ipsis non bene compertum esse ex quo id proveniat « indulto, vel an totum operetur patientia et tolerantia « Papæ. »

« Advertat episcopus, ait Monacelli (tit. II, formula 5, « adnotatio 1) quod erectio præbendæ theologalis in illis « cathedralibus in quibus adhuc erecta non fuit, non solum « potest fieri quando actu canonicatus est vacans, sed etiam « pro primo canonicatu vacaturo, juxta textum Concilii « Tridentini (sess. 5, c. 1). »

Canonicatus autem theologalis conferendus est clerico sæculari, nunquam regulari (ita S. Congregatio Rituum. — Apud Gardellini, n. 74).

§ V.

Qualitates in canonico theologali requisitæ. — An debeat eligi per concursum, et an debeat esse in theologia doctor.

I. Quoad qualitates requisitas sic animadvertit cardinalis Petra (in Const. *quasi* Innoc. VI, Summ. n. 34 et seq.) : « Profecto autem ad hujusmodi præbendam eligendus est ab « episcopo theologus qui habilis dici possit ad sacram « Scripturarum lectionem (ex Tridentino). Et quidem, ut pin-« guius adimpleatur sacri Concilii mens , in theologia « doctor deputari debet. Cæterum si commode reperiri ne-« queat, sufficit ut præbenda provideatur de theologo non « laureato alias idoneo, ut dixit sacra Congregatio concilii

« (in Astensi, 3 febr. 1646), in qua causa, proposito dubio, « an theologus non doctor possit præbendam hujusmodi « obtinere, censuit : *Affirmative, si non adsit doctor æqua-* « *lis idoneitatis...*

« Et quidem si theologus idoneus in civitate non repe- « riatur, quod providere debeat (*episcopus*) præbendam de « extero, dixit Sacra eadem Congregatio (in Venafrana, 3 « aprilis 1593, l. 7 Decretorum, pag. 103)...

« Persona vero quæ ad præbendam theologalem adscisci- « tur, debet esse adeo idonea, ut per se munus congrue « subire valeat; alioquin collatio nulla quidem est et invalida « ex Tridentini dispositione. » (Sess. 5, c. 1, de Ref.)

II. Quoad collationem per concursum, distinguendum est inter jus commune et jus particulare.

De jure communi non requiritur collatio per concursum, cum nulla lege generali ante Tridentinum præscripta fuerit hæc forma, et Tridentinum de adhibendo concursu in conferendo canonicatu theologali omnino sileat, imo electionem personæ arbitrio episcopi relinquat.

De jure vero particulari, et quidem valde extenso, aliter dicendum est. Nam Clemens XIV in sua constitutione *Nuper pro parte* (29 novembris 1769) ad regnum Sardiniæ extendit quæ decreta fuerant a Leone X, Sixto V, et Gregorio XIV pro regnis Navarræ, Granatæ, Castellæ et Legionis, nempe ut canonicatus theologalis et pœnitentiarii *prævio concursu, per edictorum affixionem, coram ordinariis locorum et respective ecclesiarum capitulis habendo, conferantur*. Benedictus vero XIII, anno 1725, in sua constitutione *Pastoralis officii* pariter concursum et necessitatem doctoratus in theologia præscripserat pro Italia et insulis adjacentibus. In recenti autem concordato Pii IX feliciter regnantis cum Hispaniarum gubernio remansit et confirmata est concursus necessitas : *Canonicatuum de officio provisio ad prælatos et capitula prævio concursu pertinebit. Cæteris dignitatibus ac canonicatibus Majestas*

sua et archiepiscopi atque episcopi stricte alternando providebunt (art. 18). Unde adhuc viget tum in Hispania, tum in Italia et insulis adjacentibus jus prædictum particulare concursum decernens in conferendo canonicatu theologali. Sanctus vero Carolus Borromæus hanc disciplinam de concursu pro theologali præbenda jam suo tempore in ecclesia sua induxerat.

Quoad Galliam jus commune applicandum venit, cum omnes hujus regionis ecclesiæ recens erectæ, sub jure communi ortæ sint, nec concursus lex quoad præbendam theologalem a Sancta Sede imposita fuerit. Difficultas oriri tantum posset quoad diœcesim Ajaciensem in insula Corsica, utpote quæ censenda foret comprehensa sub dispositione Benedicti XIII pro Italia et insulis adjacentibus. Sed etiam illa Ecclesia exstincta fuit per bullam *Qui Christi Domini*, in qua inter suppressas enumeratur; unde quæ ipsius loco per eamdem constitutionem erecta est, sub jure communi sicut et ceteræ ecclesiæ Galliarum censeri debet.

III. Quoad necessitatem doctoratus in theologali canonico, pariter distinguendum est inter jus commune et jus particulare.

Ad jus commune quod attinet, nullum verbum facit concilium Tridentinum de necessitate gradus academici in suo decreto sessionis quintæ (c. 1); sed requirit tantum ab episcopo eligi *idoneum*. Dici quidem potest fuisse mentem sacræ synodi ut non eligeretur nisi doctor in sacra theologia; cum enim id expresse statuerit pro pœnitentiario et pro scholastro, concludi potest a fortiori eam idem intendisse pro theologalis munere; sed tamen id expresse non dixit, ac proinde doctoratus ad theologalem præbendam obtinendam de jure communi non præcipitur.

Affertur a multis constitutio Benedicti XIII requirens lauream in sacra theologia et prævium concursum; sed in ipsamet bulla ista dicitur id decerni *pro Italia et insulis adjacentibus*. De quo non monens Benedictus XIV in suo

tractatu de synodo diœcesana (lib. XIII, c. 9, n. 16 et 17) non paucos forsan lectores in errorem induxit, ita ut existimaverint et concursum et doctoratum requiri de jure universali.

Item quoad responsiones sacrarum congregationum, attendendum est utrum factæ sint ad eos qui sunt de Italia et insulis adjacentibus, an autem ad alios. Si ad priores, nihil probant declarationes illæ quoad jus commune, sed tantum quoad jus locorum in constitutione Benedicti XIII expressorum.

Ad jus particulare, verbi gratia, referenda videtur declaratio de qua Benedictus XIV sic loquitur: « Merito a sacra « Congregatione responsum fuit *generaliter loquendo*, non « satis esse ut quis in jure canonico doctoris gradum adeptus « fuerit; in casibus tamen particularibus videri posse an « expediat eamdem præbendam alicui sacrorum canonum « magistro conferre, qui scilicet cum juris canonici lectione « ea quoque conjungere valeat quæ pertinent ad theologiam « moralem. » (Benedictus XIV de syn. diœc. l. XIII, c. 9.) Nam declaratio illa facta est pro casu, quo in diplomate provisionis inserta fuit clausula de assumendo infra annum gradu *in theologia*, et petebatur an sufficeret sic provisum lauream *in jure canonico* assumere. Cui dubio responsum est: *Negative, et habebitur ratio in casibus particularibus.* (Thesaurus resolut. t. II, pag. 321.)

Unde quoad jus commune concludendum videtur nullum gradum academicum in rigore requiri pro præbenda theologali. Esse autem mentem concilii Tridentini ut eligatur doctor, et quidem in theologia. Ac proin si præsto sit sive in diœcesi sive extra aliquis idoneus et simul doctor in theologia, ad mentem Tridentini, anteponendum esse et non-doctoribus et doctoribus in jure canonico.

Si vero episcopus eligat non-doctorem, cæteroquin idoneum, aut doctorem in jure canonico, relicto doctore in theologia etiam idoneo, valebit electio, et nulla opus erit

dispensatione, cum non exsitat proprie dicta lex in contrarium.

§ VI.

Quomodo procedere possit episcopus contra canonicum theologalem qui recte officio suo non fungitur.

« Theologum alias idoneum detrectantem munus sibi in-« junctum exequi, episcopus ad id compellere potest com-« minationibus pœnarum, sequestratione fructuum, assi-« gnatione portionis de eisdem fructibus alteri qui ipsius loco « legat; demum, crescente contumacia, potest ad censuras, « nec non privationem devenire, ad præscriptum sacri con-« cilii Tridentini (sess. 24, c. 12 de Ref.). Factaque priva-« tione, ad corroborandum concilii decretum, episcopus « ipse declarare debet talem præbendam sive canonicatum « affectum fuisse pro sacræ Scripturæ lectore; tum deleget « personam idoneam quæ id muneris per seipsam exequi « valeat, ut resolvisse sacram Congregationem testantur « Fagnanus (in c. *Quia nonnullis,* de magist. n. 35), Bar-« bosa (De canonicis, c. 27, n. 30). Et consonat resolutio « emanata (in Placentina, 29 martii 1607), his verbis : « *Theologalem præbendam obtinens potest compelli ut « per se, non per substitutum, muneri suo satisfaciat; qui « si in residendo se præbuerit contumacem, debet epi-« scopus adversus eum procedere ad præscriptum capitis* « 12 *sessionis* 24, *et pro tempore quo cessante legitima « causa et justo impedimento abfuerit, idem episcopus « debet alium ejusdem canonici sumptibus substituere* « (In lib. 10 decretorum, p. 162).

« Quam quidem sollicitudinem, ut theologus suo mu-« nere fungatur, episcopus habere debet in ecclesiis etiam « ordinariis inferioribus subjectis, in quibus hujusmodi « præbendæ theologales sunt erectæ, si ipsi ordinarii negli-« gentes in hujusmodi cura se præbuerint, ut eo ejusdem

« sacræ Congregationis mente firmant Pignatelli, Barbosa;
« quod tamen intellige de prælatis non existentibus in vera
« qualitate *Nullius.* » (Card. Petra, comment. in Constit.
quasi Innocentii VI, in Summario, n. 41, in tomo IV.)

§ VII.

Describitur officium theologalis canonici.

I. *An de aliis quam de sacra Scriptura tractare possit?* — « Theologale munus versatur in sacræ Scripturæ exposi-
« tione sive interpretatione, sacri concilii Tridentini littera
« inspecta (sess. 5, c. 1, de ref.). Scopus namque hujusce
« dispositionis fuit, ne cœlestis librorum sacrorum *thesau-*
« *rus neglectus jaceat*, ut Tridentinum ait. Opulentissimus
« quidem et nobilissimus scientiarum thesaurus qui Deum
« ipsum habet auctorem et argumentum!

« Verumtamen sacri concilii menti non refragatur, si, sa-
« cræ Scripturæ loco, theologiæ scholasticæ habeatur lectio;
« cum in ejusmodi sanctione promiscue etiam de theologiæ
« lectione fiat mentio; et merito, cum theologia non aliud
« doceat quam sacræ Scripturæ intelligentiam.

« Quinimo neque theologiæ moralis, quæ casuum con-
« scientiæ dicitur, improbari potest impositio; potissime in
« nostris Italiæ regionibus, aliisque, in quibus de fidei do-
« gmatibus et theologicis quæstionibus cum hæreticis et
« schismaticis, Deo juvante, disputare non est opus. Quo-
« circa utiliorem theologia, opportunioremque pro moribus
« christianis efformandis, atque pro sacramentorum admi-
« nistratione, moralium expositionem, ubi pacifica est ca-
« tholicæ fidei professio, dixit cardinalis de Luca (ad conc.
« Trid., disc. 2, n. 5 et 19). Et videtur approbasse sacra
« Congregatio (in Pharensi, 13 aprilis 1595) dum resolvit :
« *Theologalem præbendam alicui ex collegii Illyrici alu-*
« *mnis idoneis conferri posse, tametsi in casus conscien-*

« *tiæ tantum sit explicaturus.* » (Lib. VIII decretorum, p. 116.)

« Et cum fuerit (ut inferius dicam) res remissa episcopo, « iste juxta sui prudentiam, si agnoverit auditores capaces, « præsertim etiam laïcos, quos sub nomine populi sacrum « concilium comprehendit, debet sacram Scripturam e sug- « gestu, ut regulariter fieri debet, explanandam demandare. « Sed si secus populus non adsit, nec clerus tam doctus, « melius instruendi sunt in theologia morali magis eis ac- « commodata. » (Cardin. Petra, comm. in const. *quasi* Innoc. VI, in Summ., n. 46, in tomo IV.)

II. *Ad quem pertineat determinare lectionum theologalium tempus, materiam et modum?* — « Profecto lectio- « num theologalium quantitas, materia, modus, tempus et « hora, arbitrio episcopi remittitur, ut novissime sacra « congregatio resolvit (in Amerina, 15 martii 1710), atque « omnes conveniunt doctores. Hujusmodi vero arbitrio in « his decernendis pro libera voluntate episcopus abuti non « potest; regulari namque debet ex rationabili consuetudine « ipsius ecclesiæ aliarumque circumpositarum, ut sacra Con- « gregatio quoad tempus et numerum lectionum censuit (in « Patavina, 15 julii 1645). » Circa quæstionem an lectiones fieri debeant memoriter, addit cardinalis Petra curare debere episcopum ne theologus materiam quam defert puerili modo in charta scriptam legat, ita ut sit causa derisionis; improbandum autem non esse ut chartula utatur ad fovendam memoriam, quia, ex mente concilii Tridentini, theologus non debet concionari, sed more doctorum docere. (Comment. in constit. *quasi* Innoc. VI, in Summ., n. 48.) Ex decreto Benedicti XIII in concilio Romano (tit. I, c. 7) tenetur canonicus theologus saltem 40 lectiones publicas in ecclesia habere : sed illud decretum facit jus particulare, non commune, ut supra diximus.

III. *Quo in loco docere debeat theologus?* — Locus ubi haberi debet theologalis lectio, regulariter est in cathe-

drali, in publico suggestu (Monacelli, in formul. t. I, tit. 2, form. 5, n. 5 et 7). Justis tamen de causis potest episcopus disponere ut fiat alibi, modo omnino publice et in loco publico, ut non ecclesiastici tantum, sed omnes de populo in lege divina instruantur. Unde locus cathedralis non est immutandus nisi maxima urgente causa, cum Tridentina synodus respectum habuerit ad cleri et populi confluentiam. Id firmat ex decisionibus sacræ Congregationis concilii cardinalis Petra, loco supra citato, n. 52.

« Menti propterea concilii non videtur satisfactum, sed « potius a tam salutari provisione illos episcopos aberrare « qui tolerant, imo et præscribunt quod canonicus theolo-« gus... non clero neque populo, sed paucis parochis et « confessariis sæcularibus, loco explicationis Scripturæ, « quæstiones morales semel vel bis in mense extra ecclesiam « proponat. Sit igitur explanatio Scripturæ e suggestu pu-« blice in ecclesia cathedrali; et illius partis et loci qui faci-« lius intelligitur, et populo fructuosus est : prout sunt « præcepta decalogi, mysteria fidei et novissima hominis. « Et si conferentiæ casuum episcopo placeant, hoc unum « faciat, et aliud non prætermittat. » (Monacelli, tit. II, formula 5, adnot. 6 et 7.)

IV. *An theologus teneatur respondere quæsitis, et solvere difficultates propositas in ejus lectione?* — Negative respondit sacra Congregatio concilii, 13 martii 1677, testante cardinali Petra (loco citato, n. 47).

V. *Quandonam theologalis canonicus possit aut debeat per substitutum munus suum explere?* — « Legitima sub-« sistente causa per substitutum ab episcopo eligendum in-« servire potest (Rota, decis. 1294); potissime si diutiue « causa hujusmodi impedimenti persisteret, ratione pu-« blicæ utilitatis, ne salutari pabulo fideles priventur. « Quippe si ad breve tempus legitime theologus impedire-« tur, neque per substitutum inservire esset cogendus, ut « paris conditionis habeatur ac cæteri canonici, qui ex le-

« gitima causa a residentia excusantur. » (Card. Petra, loco supra citato, n. 42.)

VI. Theologalis canonicus jus habet lectiones suas suspendendi mensibus æstivis, nempe julio, augusto et septembri. (Vide probatum apud Card. Petra, loco citato, n. 58.)

Canonicus theologus non debet explicare populo sacram Scripturam inter missarum solemnia, ac præcise post evangelium. (Ita S. Congregatio Rituum, apud Gardellini, n. 4318).

VII. Canonicus theologalis eo die quo lectionem habere debet, eximitur ab obligatione assistendi choro per totum diem illum. Quod licet olim in controversia positum fuerit, nunc omnino certum est ob concessionem Gregorii XIII. Et certum est pariter ipsum illo die lucrari non tantum fructus præbendæ, sed etiam distributiones quotidianas et alia emolumenta quæ ipsi evenirent si præsens esset. (Vide inter alia decisionem S. Congregationis Rituum, apud Gardellini, n° 3448.)

VIII. Etiam diebus festivis quibus non habet lectionem, excusare se potest a servitio et assistentia in choro, ex causa studii. Et tunc quidem lucratur fructus præbendæ, non vero distributiones quotidianas (quod vide expositum apud Card. Petra, loco citato, n. 57).

IX. Videri etiam potest descriptum theologalis canonici munus a Benedicto XIV in suo libro *Institutionum ecclesiasticarum*, (inst. 57, n. 7).

§ VIII.

An canonici aliique clerici ab episcopo cogi possint ut lectioni theologali intersint.

Valde intricatam quæstionem illam dilucidavit atque petitus enodavit clarissimus cardinalis Petra in suo commentario in bullam Innocentii VI quæ incipit *Quasi* (n° 62, tomo IV). Et cum huic quæstioni affinis omnino sit alia,

an nempe episcopus possit omnes sacerdotes cogere ut intersint conferentiæ casuum conscientiæ, utramque simul discutit laudatus auctor, cujus doctrinam summatim hic exponendam duximus.

1° Cogi posse ab episcopo canonicos et alios de clero ut lectioni theologali intersint, docuerunt Barbosa, Jordanus Pax, Monacelli, et cardinalis de Luca. 2° Idem senserunt Pignatelli et alii quidam, quando theologalis canonicus materias morales tractat; secus si tractet speculativas, quo casu non tenentur accedere qui non intelligunt. 3° Sacra Congregatio concilii (in Fundana 15 octobris 1619) respondit : *Lectioni Scripturæ sacræ teneri saltem assistere canonicos ecclesiæ cathedralis; ideoque canonicum theologum injunctum sibi munus hoc certe prætextu detrectare non posse, quod scilicet nullum habeat auditorem.* 4° Prædicta canonicorum obligatio probari posset a pari ex obligatione certa interessendi concionibus Quadragesimæ et Adventus. 5° Non valet argumentum ab obligatione interessendi concionibus Quadragesimæ et Adventus; quia illæ conciones connexionem habent cum divino officio ad quod obligantur canonici : lectiones vero theologales minime. 6° Ad conferentias casuum conscientiæ certum est posse cogi ab episcopo omnes parochos tam sæculares quam etiam regulares. Et si capitulum ipsum curam habitualem animarum habeat, tenentur accedere omnes canonici curam per turnum exercentes, ut resolutum fuit a sacra Congregatione (11 decembris 1621). 7° Olim sacra Congregatio senserat confessarios sæculares cogi non posse ad conferentias casuum; quod variis allatis decisionibus probat cardinalis Petra. 8° Eadem sacra Congregatio, anno 1692, respondit episcopum ad conferentiam casuum conscientiæ *posse compellere omnes sacerdotes sæculares, confessarios, etiamsi sint canonici, cæteros vero non posse compellere, sed hortari.* Unde hodie certum est et communiter admissum posse ab episcopo ad conferentiam casuum compelli parochos et confessarios

sæculares omnes. 9° Quoad lectionem theologalem sacra Congregatio (in Cæsenatensi, 18 julii 1648) respondit canonicos quidem hortandos, sed compelli posse tantum pœnitentiarium. Qua posita decisione, jam in contrarium argui nequit ex anteriori supra relata anni 1619, quæ oppositum quoad canonicos statuere videbatur. 10° Quoad confessarios an compelli possint ad lectionem theologalem, distulit respondere anno 1662; sed die 2 julii 1707 respondit: *quoad interventum* teneri confessarios et curatos, reliquos vero esse hortandos et non cogendos.

Ex quibus omnibus fuse expositis concludit cardinalis Petra ab episcopo compelli posse, tum ad conferentias casuum conscientiæ, tum ad lectiones canonici theologalis, 1° parochos, etiam regulares et exemptos; 2° canonicum pœnitentiarium; 3° confessarios omnes sæculares: reliquos vero hortandos esse, non cogendos.

Vix tamen ab omni culpa in praxi excusari possent canonici et alii clerici ecclesiæ cathedrali addicti, si dum episcopus publice eos hortatus esset (sicut certo hortari potest) ad interessendum, nihilominus ordinarie abessent; quia id absque aliquo populi scandalo non eveniret. Vide Monacelli (titulo 2, form. 5, adnot. 8).

§ IX.

An in statu præsenti ecclesiarum Galliæ et aliarum quæ reguntur ex concordato anni 1801, obligatoria permanserit canonicatuum theologalium erectio?

1. Possibilis est talis erectio. Adsunt enim pro præbendis stipendia annua singulis canonicatibus affixa. Unde præscriptum Tridentini primum canonicatum vacaturum erigendi in theologalem, non indiget nisi decreto episcopi hanc erectionem declarantis, et personam idoneam eligentis et deputantis. Jam vero tale decretum nihil impedire videtur, nec ex parte sancitorum in concordato, nec ex parte relationum cum Gubernio habendarum.

2. Posita autem possibilitate dictæ erectionis, præceptum Tridentini urgere dicendum est. Si enim non urgeret, esset vel quia disciplina Tridentini non esset recepta in Galliis, vel ob legitime jam præscriptam contrariam consuetudinem. Porro neutra valet ratio. Disciplina enim Tridentini falso dicitur non fuisse in integrum recepta in Galliarum ecclesiis, ut alibi statuimus (1). Sed etiamsi sustineri posset eam integre non fuisse introductam, certum est et ab omnibus admissum eam in multis fuisse receptam : porro præceptum de quo agimus in primis adnumerandum est iis disciplinæ legibus quæ omnino et certissime receptæ fuerunt, cum usque ad magnam perturbationem anni 1793 ubique in Gallia viguerit theologalium præbendarum institutio.

3. Præterea certum est Pium VII per bullam concordati extinxisse omnes antiquas Galliæ ecclesias cum *omnibus privilegiis et prærogativis cujuscumque generis*; ergo si quod exstitisset antea contra jus commune privilegium, sive ex consuetudine, sive ex alio quovis titulo, privilegium illud extinctum est; ita ut ex tunc omnes novæ Galliarum ecclesiæ sub jure communi ipso facto positæ fuerint; jus autem commune est ipsummet jus Tridentinum. Ergo statim a concordato urgebat præceptum Tridentini de canonicatibus theologalibus erigendis.

5. Tandem præceptum illud expresse renovavit Pius VII his verbis : *Curent præterea ut in unoquoque capitulo duo adsint canonici, quorum alter pœnitentiarii, alter theologi officio fungatur* (bulla *Commissa divinitus* anni 1817, § 25, bullarium continuatum, t. XIV, pag. 369). Et licet concordatum istud anni 1817 quoad quasdam dispositiones revocatum postea fuerit, prædictum tamen præceptum revocatio non attingit, cum inter revocata minime numeretur, et bulla dicatur in cæteris firmitatem retinere.

6. Verum quidem est Galliæ episcopos tot tantisque curis

(1) Id exposuimus in tractatu de *Concilio provinciali* gallice edito, p. 500.

tunc temporis distractos, de tali erectione non ubique curasse, seu potius eos prudenter ad meliora tempora eam erectionem distulisse, cum non præsto essent viri ad tale munus idonei, et de parochis ante omnia providendus esset christianus populus. At nunc feliciter adaucto, ex Dei gratia, in Galliis clero, nulla objici posse videtur solida ratio cur Tridentinum præceptum non urgeat. Consuetudo enim contraria nedum sit immemorabilis, ab anno 1801 initium desumit : præterea etiam si longior esset, quatenus irrationabilis, nihil contra legem valeret : tandem nec vim etiam consuetudinis habere censenda est ab anno 1801 ; simplex enim omissio qua non observatur lex, eo quod talis observatio nondum facta fuerit possibilis, non constituit consuetudinem contra legem. Unde, salvo doctiorum et præsertim superiorum judicio, nobis videtur nunc saltem urgere generatim loquendo in Galliæ ecclesiis præceptum de erigendo theologali canonicatu, ubi non fuisset erectus. Quod firmant insuper zelus et tentamina plurium episcoporum qui theologales lectiones quodammodo supplere, extra jus commune et sub forma institutionum localium, jam passim in Gallia moliuntur.

CAPUT X.

DE PŒNITENTIARIO.

In omnibus cathedralibus ecclesiis, ubi id commode fieri poterit, pœnitentiarius aliquis, cum unione præbendæ proxime vacaturæ, ab episcopo instituatur, qui magister sit vel doctor aut licentiatus in theologia vel jure canonico, et annorum quadraginta ; seu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur; qui dum confessiones in ecclesia audiet, interim præsens in choro censeatur. (Trid., sess. 24, c. 18, de ref.)

§ I.

Describitur ipsius officium et potestas.

1. Pœnitentiarius, ut ipsius nomen sonat, ad audiendas confessiones institutus est.

2. Eo ipso quod est institutus, habet a jure et concilio Tridentino facultatem audiendi confessiones et jurisdictionem ad absolvendum a peccatis absque alia ordinarii licentia, et est veluti parochus totius diœcesis. Pœnitentiario quilibet potest peccata sua confiteri et sic satisfacere præcepto. Ita Ferraris (ad vocem canonicus, art. 9, n. 67); Monacelli (tit. 2, formula 6, adnot. 28); Barbosa (in c. 8, sess. 24 conc. Trid.).

3. Non habet tamen hanc potestatem in aliena diœcesi, sed in sua tantum (Ferraris, ibid. n. 69).

4. Non potest absolvere a casibus reservatis Papæ; neque etiam a casibus reservatis ab episcopo, nisi ipsemet episcopus talem specialem facultatem ei expresse concesserit. Ita decisum a sacra Congregatione concilii testatur Ferraris (loco cit. n. 71); sanctus Liguorius (l. VI, tract. 4, n. 599); Monacelli (loco citato, adnotatione 29).

5. Casus reservatos sibi ab episcopo commissos, non potest alteri subdelegare (Ferraris, ibid. n. 72.—Et sanctus Liguorius, loco citato).

6. Tenetur confessiones integras audire, non vero tantum peccata reservata. Ita sacra Congregatio concilii (apud Ferraris, ibid., n. 73).

7. Audire confessiones parochianorum civitatis nullatenus recusare potest. Ita sacra Congregatio Rituum (apud Ferraris, ibid., n. 74).

8. Etiam non vocatus, debet de mane assistere et residere in sede confessionali ab episcopo ipsi destinata diebus festis solemnioribus, videlicet tempore jejuniorum Quadragesimæ, Adventus et quatuor temporum, Resurrectionis, Ascensionis,

Pentecostes, Corporis Christi, Assumptionis B. M. V, omnium Sanctorum et Nativitatis Domini. Testatur a sacra Congregatione concilii decisum Ferraris (ibid., n. 76), Monacelli (tit. 2, form. 6, adnot. 5). Prædictam declarationem S. Congregationis concilii refert per extensum Crispinus (de Visit., parte II, n. 2).

9. Confessiones audire si recuset, poterit ab episcopo puniri. Decisum a sacra Congregatione concilii testatur Ferraris (ibid., n. 75). « Alias, ait Monacelli (tit. II, form. 6, « adn. 3), poterit præcepto pœnali cogi, et contumacia illius « perdurante, præbenda quoque privari. Ita sacra Congre- « gatio concilii in *Verulana*, quam allegat Crispinus (De « visit., parte II, §, XXIV, n. 1). »

10. Non tamen potest cogi ab episcopo ad interessendum in sua sede pro audiendis confessionibus eo tempore, quo non adsunt pœnitentes qui sua opera uti velint. Decisum a sacra Congregatione episcoporum et reg., 18 septembris 1637 (Ferraris, ibid., n. 77).

11. Regulariter non est admittendus in confessarium monialium : si tamen constaret ipsum posse utrique muneri satisfacere, admitti posset. Ita Congregatio concilii (in Januensi 11 septembris 1666 — relata apud Pignatelli, t. VII, consult. 13).

12. Regulariter non potest esse vicarius generalis episcopi, ne suspicionem ingerat quod in administratione justitiæ utatur scientia confessionis : si tamen tantæ esset opinionis apud omnes, ut prorsus excluderetur hujusmodi suspicio, posset esse simul vicarius generalis. Ita sacra Congregatio episc. et reg., 15 julii 1611 (apud Ferraris, loco cit., n. 85).

13. Canonicus pœnitentiarius, licet ultimo loco provisus, cogi non debet ad obeundum munus diaconi et subdiaconi, quacumque consuetudine non obstante. Ita S. Congr. Rituum. Apud Gardellini, n. 2464).

An, quomodo, et a quo compelli possit canonicus pœni-

tentiarius ut assistat confessionario tempore convenienti, vide declaratum a sacra Congregatione Rituum (apud Gardellini n. 3221 et 3256).

§ II.

De qualitatibus ad pœnitentiarii munus requisitis.

1. Debet esse in theologia laureatus, vel in jure canonico, ut expresse habetur in citato Tridentini decreto. Nec sufficit ipsum esse doctorem diplomate, sed re etiam debet esse. Aliquando scilicet accidit aliquos scientia minime pollentes obtinere nihilominus doctoris titulum. De quorum numero si constaret esse aliquem pœnitentiarium, posset et deberet a munere removeri. Ita decisum a congregatione concilii refert Ferraris (loco cit., n. 46).

2. Si non invenirentur in diœcesi doctores aut licentiati in jure canonico vel in theologia, posset episcopus alium non laureatum, idoneum tamen, eligere; cum dicat Tridentina synodus, *seu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur.*

3. Debet esse 40 annorum, ut expresse sancivit Tridentina synodus. Illos autem 40 annos debere esse completos tenent communiter canonistæ, contra Azorium, qui putabat sufficere incœptum quadragesimum annum. (Vide Ferraris, loco citato, n. 50).

Si tamen nullus talis ætatis idoneus in diœcesi reperiretur, posset episcopus aliquem idoneum, licet ætate minorem eligere; nec enim tenetur illum extra diœcesim quærere. Ita canonistæ citati a Ferraris (loco cit. n. 51).

« Pro validitate collationis hujus præbendæ, ait Mona-
« celli (tit. II, form. 6, adn. 2), non est necesse quod pro-
« visus sit doctor vel theologus, sed sufficit quod in loco
« sit aptior, quando doctores et licentiati in jure canonico
« vel theologia apti non inveniuntur; et idem procedit quoad

« ætatem 40 annorum, ut probant Garcia (de Benef. part. VII, « c. 4, n. 32), et Barbosa (in c. 8 sess. 24, c. Trid.). »

§ III.

Quæ particularia privilegia habeat, et quibus aliis canonicis communibus careat.

1. Dum audit confessiones, pro præsente habendus est in choro, ita ut lucretur fructus præbendæ et distributiones et emolumenta alia, prout si de facto adesset; cum expresse dicat Tridentinum : *interim præsens in choro censeatur.* Et censetur etiam præsens processionibus, orationibus et exequiis defunctorum, et lucratur ex iis emolumenta. Ita decisum a sacra Congregatione concilii testatur Ferraris (loco cit., n. 81).

2. Quid vero, si tempore chori maneat in confessionali, exspectans pœnitentes ? — Aliqui docuerunt eum pro absente habendum esse, pro quo et decisiones quasdam sacræ Congregationis citant. Sed alii cum sancto Liguorio distinguunt, et putant eum ita licite agere et pro præsenti habendum esse, si pœnitentes accedere soleant, et eo animo agat ut se ipsis promptiorem efficiat et non cogantur cum rubore eum perquirere. (S. Liguorius, lib. 4, c. 2, n. 131.) Et idem dicendum de canonico quem episcopus ad supplendum pœnitentiarium deputaret : potest enim episcopus, impedito pœnitentiario, aliquem canonicum in ejus locum subrogare ad confessiones audiendas.

3. Pœnitentiarius non potest cogi ad majorem residentiam quam alii canonici, qui per tres menses abesse possunt, modo tamen non absit tempore quo frequentes pœnitentes accedunt, id est, circa festa supra descripta in § 1.

4. Sicut alii canonici non possunt canonicatum pœnitentialem jure optionis cum suo permutare quando vacat, ita nec ipse pœnitentiarius jus habet optandi aliam præbendam pinguiorem vacantem. Quia nempe ad obtinendum ipsius

titulum requiruntur examen et electio et qualitates speciales, et quia in pœnitentiario eligitur industria personalis. (Ferraris, loco cit., n. 65.)

5. Potest tamen resignare suam præbendam pœnitentialem, etiam in favorem alterius, qui tamen habeat qualitates requisitas. (Ferraris, loco cit., n. 65.

6. Non præcedit aliis, quia non est dignitas; sed sedere et incedere debet eo loco quem obtineret si fuisset capitulo adscriptus tanquam simplex canonicus; nec valent contrariæ consuetudines. Duas in hunc sensum sacræ Congregationis concilii decisiones allegat Ferraris (loco cit., n. 83).

§ IV.

Ad quem pertineat electio personæ et collatio præbendæ pœnitentialis.

1. Pœnitentiarium instituere et eligere pertinet ad solum episcopum, cum hoc a concilio Tridentino solius episcopi arbitrio relinquatur; et ita decisum a sacra Congregatione refertur apud Ferraris (loco cit. 53). Excipiendus casus quo vigeret alicubi reservatio Sedi Apostolicæ præbendarum in certis quibusdam mensibus vacantium; quia tunc si in dictis mensibus vacaret præbenda pœnitentiaria, ad Summum Pontificem pertineret collatio et electio personæ.

2. De jure particulari, in Italia et insulis adjacentibus, institui debet concursus, et ille eligendus est et providendus, qui ab examinatoribus vel synodalibus vel aliis ab episcopo deputatis, æstimatur aptior. Et requiritur *in theologia* gradus academicus. Ita statuit Benedictus XIII in sua constitutione *Pastoralis officii.*

3. Nihil mutatum est quoad jus collationis. Unde si collatio præbendarum canonialium pertineat simultanee ad capitulum et episcopum, sicut regulariter pertinere infra (1) dicimus, debebit præbenda pœnitentiaria conferri simul ab

(1) In parte II hujus tractatus.

episcopo et capitulo, licet capitulum non possit illam conferre nisi ei quem elegerit episcopus. (Ferraris, ex decisione S. Congregationis, loco cit. n. 59.)

4. Si vacet illa præbenda tempore quo vacat sedes episcopalis, non potest capitulum ad illam nominare, etiamsi ad ipsum solum pertineret collatio canonicatuum. Ita decisum est a Sacra Congregatione concilii (Ferraris, loco cit., n. 55.).

5. In prædicto casu, electionem et collationem pertinere ad Papam, etiam seclusa reservatione, et non esse reservandam futuro episcopo, tradit Ferraris tanquam a Sacra Congregatione concilii decisum (loco cit. n. 50).

6. Capitulum non potest sese intromittere in electione pœnitentiarii, etiam in casu quo ad ipsum pertineret collatio; et hoc quamvis episcopus esset absens. Potest autem episcopus absens, ubicumque fuerit, eligere pœnitentiarium; et etiam potest facultatem eligendi suo vicario generali delegare. Ita Ferraris citans duas S. Congregationis decisiones (loco cit. n. 57 et 58).

§ V.

Quomodo episcopus possit vel teneatur canonicatum pœnitentialem erigere.

1. Non est obligatio pœnitentiarium instituendi nisi in cathedralibus, cum de cathedralibus tantum loquatur decretum Tridentinum. Unde nullum exstat præceptum eumdem constituendi in collegiatis. Et ita decisum a S. Congregatione refert Ferraris (loco cit. n. 52).

2. Erigi tantum potest in pœnitentiariam præbenda canonicalis, non autem portio, aut aliud inferius beneficium. (Ferraris, loco cit. n. 61.)

3. « Potest episcopus adnectere pœnitentiariam præben-« dæ plenæ cum consensu possessoris, ea lege quod transeat « ad successores in eadem præbenda. (S. Congregatio concilii « in *Senensi*, 16 aprilis 1695.) Nec non potest et debet « episcopus eligere canonicum pœnitentiarium, quanquam

« capitulo competat jus conferendi canonicatus vacantes. » (Monacelli, tit. 2, form. 6, adnot. 1.)

4. Ubi simul non posset erigi theologalis et pœnitentialis canonicatus, sed alteruter tantum, erigi debet theologalis. Et ut aliter fieri posset, requirenda foret confirmatio Sanctæ Sedis. Ita decisum testatur Ferraris (loco cit. n. 63), et Monacelli (parte 1, tit. 11, form. 6, adnot. 1).

§ VI.

Quomodo procedendum sit contra pœnitentiarium si sit privandus sua præbenda.

Si pœnitentiarius residendi obligationi non satisfaciat, et episcopus velit procedere contra eum ad privationem canonicatus, tenetur servare regulam præscriptam in sacro concilio Tridentino (sess. 24, c. 12 de ref.), ut respondit Sacra Congregatio concilii episcopo Curiensi, qui cum supplicasset declarari : *an absente canonico pœnitentiario ultra tres menses, et per alium inservire faciente quoad munus pœnitentiarii, contra eum servanda sit regula a sacro concilio Tridentino (sess. 24, c. 12) super privatione canonicatus ecclesiæ cathedralis ; vel potius sit diversimode procedendum ?* — Die 7 decembris 1697, *Sacra Congregatio censuit canonicum pœnitentiarium esse comprehensum sub dispositione concilii.* (Apud Monacelli, part. 1, tit. 11, form. 6, adnot. 27 — Edit. Venetiana 1772, pag. 24.)

§ VII.

Quid juris quoad statum præsentem ecclesiarum Galliæ.

Idem dicendum videtur quod supra de canonicatu theologali innuimus. Possibilem scilicet in statu præsenti ecclesiarum Galliæ videri talem erectionem, cum pendeat ab episcopo decernere ut primus canonicatus vacans huic mu-

neri in perpetuum deputetur. Posita vero possibilitate, desuetudo ab anno concordati, ob deductas supra rationes, non videtur impedire, quominus præceptum Tridentinum nunc urgere incipiat. Quod tamen salvo semper superiorum judicio dictum volumus.

CAPUT XI.

DE PRIMICERIO, SACRISTA ET CUSTODE.

« Primicerius sic dictus ab ordine ceræ (1), quo nimi« rum primus descriptus est in catalogo seu tabulis ceratis. « In genere, primicerius ille vocatur qui in quibusvis officiis « quæ pluribus communicantur primum locum tenet. Sanctus « Stephanus a divo Augustino vocatur *primicerius marty« rum*. Pari modo in ordine secundus dicitur *secundicerius*, « (uti Gregorius Magnus, l. vi, epist. 29) : tertius *ter« tiocerius*, etc.

« Nomine primicerii hodiedum fere venit qui choro psal« lentium et scholæ cantorum præest. Soletque vocari cantor « seu *præcentor* (dum qui ejus vices gerit, vocatur *succen« tor*); vel etiam in aliquibus ecclesiis *scholasticus*.

« Officium illius est (prout describitur can. *Perlectis*, « dist. 25, et cap. unico, de Officio primicerii) diaconos et « cæteros clericos ad chorum deputatos docere modum et « ordinem psallendi in choro pro varietate et solemnitate « temporum; lectiones, responsoria, aliaque hujusmodi as« signare et distribuere, ac ita choro præesse. Quamvis hæc « in plerisque ecclesiis cathedralibus, præcipue Germaniæ, « succentori relinquantur; quin etiam pro diversitate eccle« siarum et de jure speciali, ejus potestas et auctoritas sit « longe diversa, major aut minor. De cætero, licet pertineant « ad eum acolythi, psalmistæ et lectores, incumbatque ei

(1) Videtur potius *primicerii* vocabulum nihil aliud esse quam ipsa vox *primus*, usu introducta nova desinentia.

« cura, ut quoad chorum potissimum inter clericos suæ curæ « commissos observetur disciplina, cum tamen id ipsum non « nisi directione, monitione et correctione omnino extraju- « diciali efficiat, ita ut defectus in his commissos quos ita « emendare nequit, ad episcopum aut etiam ad archidiaco- « num deferre debeat; jurisdictionem proprie, aut etiam cu- « ram animarum, quantum est de se seu jure communi, non « habet. » (Leurenius, For. eccl. in 1 l. decr., quæst. 664 et 665.) Certum est primiceriatum seu cantoriam non esse dignitatem de jure communi, sed potest esse dignitas ex statuto vel consuetudine.

Invaluit usus in variis locis, ut a primæva illa et communi vocis *primicerii* interpretatione recederetur. Constat enim in quibusdam cathedralibus et collegiatis primam post episcopum dignitatem esse primicerium, idque etiam ex pontificio erectionis diplomate, ut videre est in collectione decisionum Pittonii (in tomo pro capitulis). Et sic in Gallia nuper dum ageretur de erigenda Sancti Dionysii prope Parisios collegiata, præficiendus erat *primicerius*. Porro in hoc casu vox illa idem sonat ac *prima dignitas*, nec habet sensum supra a Leurenio expositum.

II. « Sub nomine *Sacristæ* venit is ad quem proxime sacro- « rum vasorum et thesauri ecclesiastici cura spectat. Quem- « admodum enim locus in quo vasa et vestes sacræ cæte- « raque supellex ad ministerium ecclesiasticum deputata re- « ponitur et asservatur, dicitur *sacrarium*, ita qui harum « rerum curam et custodiam habet, *sacrista* appellatur. Di- « citur quoque in aliquibus ecclesiis *thesaurarius*, et *sce- « vophylax* (Thomassinus, parte 1, l. II, c. 103, n. 11), « id est, sacrorum vasorum custos.

« Munus illius est calices, patenas, thuribula, candelabra, « aliaque hujusmodi instrumenta, ornamenta et vestimenta « ecclesiastica, totumque ecclesiæ thesaurum custodire « (cap. un., de Officio sacristæ, in lib. 1 decretalium). In- « super, ut habetur in capite *Perlectis* (dist. 25), ad ejus

« officium spectat basilicarum et ostiarii ordinatio, incensi « præparatio, cura chrismatis conficiendi, baptisterii ordi-« nandi, præparatio luminarium in sacrario et in sacrificiis. « His non obstante quod custodia ecclesiæ et omnium vaso-« rum ad archidiaconum spectare dicatur (c. *Ad hæc*, de « off. arch.). Nam bene respondet Reiffenstuel (ad titul. « *de Officio archidiaconi*, n. 5), quod, juxta caput *Ut* « *sciat*, *de sacrista*, archidiacono sacrista subjectus sit; « atque adeo quæ proxime ad sacristæ custodiam spectant, « eo mediante pertineant primario et principaliter ad ipsius « archidiaconi curam.

« Quamvis Thomassinus (loco citato) referat sanctum « Euthymium vaticinatum Anastasio presbytero chorepiscopo « et sacristæ ecclesiæ patriarchalis Hierosolymitanæ, fore « ut ipse quandoque hujus ecclesiæ culmen conscenderet, « et hinc liquere dicat quanti ponderis esset illa scevophy-« lacis dignitas, utque presbyteris semper commendaretur; « indubitatum tamen videtur sacristam olim passim non ob-« tinuisse dignitatem; quin et ejus administrationem vi in-« stitutionis suæ perpetuam non fuisse, adeoque ne quidem « beneficium proprie tale. Postmodum tamen consuetudine « et statuto multarum ecclesiarum cathedralium introdu-« ctum, ut inter beneficia et dignitates ecclesiasticas nume-« retur; ita etiam ut causarum ecclesiasticarum cognitio et « definitio a Sede apostolica delegari possit : uti ea jam olim « ab Innocentio III delegata ei fuit (c. *Cum olim*, de jure « competenti). » (Leurenius, For. eccles. ad 1 librum decretalium, quæst. 667.)

III. « Custos ex institutione sui officii est quasi minister « sacristæ. Non quidem in custodiendis vasis aureis et ar-« genteis, vestimentis pretiosis et ecclesiæ thesauro asser-« vando, utpote quæ custodia et asservatio propria est sa-« cristæ ipsi seu thesaurario, sed in custodiendis cæteris « minus pretiosis ecclesiæ utensilibus et rei divinæ instru-« mentis. Insuper ad ejus officium spectat signa dare divi-

« norum officiorum, pallia et linteamina altarium curare, « panem et vinum reliquaque ad altaris ministerium procu- « rare, lampades et luminaria debito tempore accendere et « exstinguere, oblationes et eleemosynas (de consensu tamen « archidiaconi) fideliter custodire et inter fratres distribuere, « prout hæc habentur capite 1 et 2 *de Officio custodis*. Et « hæc quidem de jure communi; pro consuetudine siquidem « variarum ecclesiarum officium illius diversum est, ita ut « in aliquibus ecclesiis illud gerens dicatur thesaurarius « minor (Barbosa, *De canonicis*, c. 8, n. 11); in aliis « sacrista et custos sit unus idemque utriusque munus; in « aliis, retento a canonicis titulo ac præbenda talium officio- « rum, administratio et executio eorumdem potiore parte « translata in æditaum; quin et in pluribus totaliter (sub « inspectione tamen et directione adhuc aliqua canonici qui « hunc titulum gerit) sit penes vicarios, etiam laïcos eccle- « siæ ministros. Ac denique, licet, spectato jure communi, « officium custodis multo minus quam sacristæ quo inferior « est sit dignitas aut beneficium, sed purum ministerium, « in pluribus tamen ecclesiis cathedralibus, etiam custodis « officium est dignitas. » (Leurenius, loco cit., quæst. 669.)

CAPUT II.

DE PUNCTATORE ET EJUS OFFICIO.

Punctator dicitur canonicus vel alius deputatus ut absentes annotet. Quod nomen sortitus videtur ex eo quod soleat punctum inscribere post nomen cujusque absentis.

Quot decretis et quanta cum sollicitudine Ecclesia residentiam et sacrorum officiorum debitam expletionem canonicis et beneficiatis præscripserit testantur juris ecclesiastici monumenta innumera.

Verum, ait Benedictus XIV (de syn. diœc. l. IV, c. 4) « facile eluderentur tot salutares constitutiones, nisi in sin-

« gulis cathedralibus et collegiatis ecclesiis certi designati « forent canonici, seu alio quocumque nomine nuncupentur « beneficiarii, quibus onus incumberet accurate adnotandi « quotquot in choro aliisque sacris functionibus desideran- « tur, et quibus nominatim diebus, aut a qua speciatim divini « officii parte hic aut ille se subducat. Qui vero ad ejusmodi « munus destinantur olim dictos fuisse *obedientiales* (quasi « ex mera obedientia invisum munus subirent inquirendi in « aliorum negligentiam) ex quodam diplomate Innocentii III « autumat Petrus Morettus (de ritu dandi presbyterium, p. 1, « sect. 5, n. 3). Nunc autem communiter vulgo dicuntur « *punctatores*. Atque ad id muneris in singulis ecclesiis « duo plerumque deliguntur; tum ut uno impedito alter « non desit, tum potissimum ut alicujus a choro absentiam « ambo uniformiter testantes, omnem a se removeant suspi- « cionem fraudis. Ex his duobus, unum deputandum a capi- « tulo, alterum ab episcopo, decrevit S. Carolus Borromæus « in primo concilio provinciali Mediolanensi;... quibus vesti- « giis laudabiliter et sancte plures alii episcopi inhæserunt. »

« Universim loquendo electos in punctatores, priusquam « officium assumant esse jurejurando obstringendos ad « illud fideliter obeundum edixit Sacra Congregatio concilii « (in Maceratensi, 26 aprilis 1664, libro XXIV decretorum, « pag. 328). »

Formulam autem juramenti sic præscripsit in sua provincia sanctus Carolus Borromæus: *Ego N. punctatoris officium quod suscepi, per hæc sancta Dei Evangelia juratus sancte promitto ac spondeo me fideliter et sincere, quantum in me est, executurum. Sic me Deus adjuvet et hæc sancta Dei evangelia.*

« Cum dubitatum fuisset coram quo prædictum jura- « mentum præstandum esset, Sacra Congregatio præstandum « censuit coram illo a quo punctator esset electus. In causa « enim Senensi (13 julii 1686), proposito sequenti dubio : « *an qui punctatoris munere fungi debet, teneatur et cogi*

« *possit ad præstandum juramentum in manibus archi-* « *episcopi et in capitulo, vel saltem alterutro modo, de* « *fideliter exercendo dictum munus :* — Sacra Congrega- « tio respondit *: punctatorem teneri jurare coram depu-* « *tante.* » (Benedictus XIV, de syn. diœc. l. IV, c. 4.)

Prædictum juramentum voluit sanctus Carolus Borromæus a punctatoribus emitti, non tantum quando officium suum accipiunt, sed insuper in diœcesana synodo. Quæ consuetudo in plures dein ecclesias est propagata.

Punctator ad mensem vel ad annum juxta loci consuetudinem constituitur unus ex ejusdem ecclesiæ canonicis, qui tempore sui officii non potest deputari sacristiæ præfectus, nec hebdomadarius. Ratio est, quia permanere debet in choro ab exordio divinorum usque ad ultimum. (Ceccoperius, lib. II, tit. XIV. — Apud Scarfantonium, t. I, p. 174, edit. Lucæ 1723.)

Qui dignior est de choro, cavere debet ne exeant plures quam duo, et inobedientes a punctatore punctentur. (Ceccoperius loco citato.)

Si quisquam sæpe sæpius exiret, hujusmodi absentiæ causa in pleno capitulo esset aperienda et probanda. Ita Sacra Congregatio (apud Barbosam de Canonicis, cap. 24, n. 27).

Certe censenda est causa rationabilis, et fragilitati humanæ congrua, si interdum Canonicus ob capitis fatigationem ex cantus prolixitate aliquantisper exeat a choro, ut spiritum assumat et animum reficiat... Possunt adduci plures aliæ causæ; sed videatur ut sint veræ, et non tantum apparentes. (Ceccoperius, loco citato.)

A principio divini officii usque ad finem punctator persistere debet in choro cum suo libro et calamo, ut absque alia jussione punctet, ac mulctet omnes reos, humanis affectibus remotis. Alias ipse de proprio, in choro bene servientibus tenetur restituere. (Ceccoperius, loco citato).

Canonicum punctatorem a choro absentem, partes sunt antiquioris canonici punctare ac mulctare, prout etiam omnes

alios absentes, seu præsentes qui defectus ibi patrant. Sed melius videtur (juxta Gavantum in sua praxi de synodo part. 1, cap. 34, n. 1) quod eligantur duo punctatores, qui possunt esse etiam extranei a capitulo, dummodo sint sacris ordinibus initiati. (Ceccoperius, loco citato.)

Punctatoris munus est insuper punctare canonicos absque justa causa non intervenientes publicis processionibus, quæ loco corollarii veniunt sub obligatione recitandi publice divinum officium. His processionibus assignantur distributiones, et regulariter major portio attribuitur interessentibus processioni quam uni horæ canonicæ. (Ceccoperius, loco citato. — Gavantus Manuale episc. verbo *Processio*, n. 28.)

Memoratis processionibus interesse tenentur non tantum canonici, sed et alii clerici beneficiati.

Denique quoniam missa venit appellatione divinorum officiorum, et æquiparatur horæ canonicæ, assignantur distributiones pro missis quæ canonicis a rubricis cantandæ præscribuntur. Idcirco a punctatore punctandi ac pro absentibus habendi sunt canonici, qui ad præfatas missas ante finem ultimi *kyrie* non veniunt; et insuper ii qui non cantant, vel qui confabulantur, vel qui huc illuc vagantur aut alios defectus committunt. Et eamdem pœnam incurrunt qui ante finem missæ a choro discedunt. (Ceccoperius, loco citato).

Canonici et etiam dignitates, prima tamen excepta, quando exeunt a choro divinorum officiorum tempore, tenentur punctatori rationabilem egrediendi causam innuere. Quod nisi agant, punctandi sunt. (Ceccoperius, l. II, tit. 13).

Quæ huc usque de punctatoris officio descripsimus præsertim ad distributiones quotidianas referuntur; unde quis concludere posset, nullum requiri punctatorem ubi nulla fit distributio; quod applicandum venit capitulis Galliæ et aliarum regionum, in quibus a concordato anni 1801 cessarunt hujusmodi distributiones.

Sed, ut alibi dicimus, præceptum Tridentinum in distri-

butiones convertendi tertiam partem fructuum præbendæ, videtur etiamnum urgere quoad stipendium annuum quod canonici loco præbendæ a Gubernio accipiunt; atque potest episcopus canonicos compellere ad reponendam tertiam illam partem in massam communem pro quotidianis distributionibus. Quod si fiat, jam non minus hodie quam olim necessarium erit punctatoris officium. At præterea abstrahendo etiam a prædictis distributionibus certum, est episcopo et primæ dignitati obligationem incumbere invigilandi ut omnes qui ad officia chori tenentur iis et intersint et debite satisfaciant. Tenetur prima dignitas in delinquentes fraterna correctione animadvertere. Episcopus vero debet contra non assistentes procedere, et etiam, in casu quo alia juris remedia non sufficiant, ad privationis pœnam devenire. Porro ad talia omnino necesse est ut aliquis absentias observet et annotet, sive ut punctatoris officium expleat.

CAPUT XIII.

DE BENEFICIARIIS.

« Ultra dignitates, canonicatus seu præbendas, in Ecclesia « cathedrali seu collegiata, alia reperiuntur inferiora be- « neficia, quæ non sunt de corpore capituli. Hujusmodi « sunt :

« *Assisii* seu *Mansionarii*, qui videlicet in eadem ecclesia « assidue, et veluti permanenter officium canendi in choro, « et divina celebrandi obire tenentur. Antonius Fabricius « ita vocatos assisios dicit quasi *assiduos*, forte propter « assiduitatem. Pro supplendis ipsorum canonicorum de- « fectibus adciti, et ecclesiasticorum proventuum participes « effecti. Quidam *hebdomadarii* vel etiam *choristæ* dicun- « tur, et in secundo ordine clericorum primas tenent. Alii « vero a canonicis magis remoti, simpliciter ad serviendum « ecclesiæ obligati sunt, vocanturque aliquando mansio-

« narii, aliquando matricularii, et aliquando habituati; « quibus beneficiatorum nomen denegandum, nisi eis per « modum beneficii et non simplicium stipendiorum certi « proventus ecclesiastici destinarentur. »

« *Portionarii* item, qui videntur idem importare quod « assisii, et sunt de inferioribus beneficiis, non dicuntur « habere præbendam, sicut dignitates et canonici, sed *por-« tionem*. Idem dicendum de dimidiis *portionariis*. Et « denique sunt quartenarii, tertionari et dimidii præben-« dati. » (Barbosa de Canonicis, c. 4).

Quando canonici habent administrationem massæ seu redituum hujusmodi beneficiatorum, an teneantur ipsis rationem reddere? Certum est a canonicis rationem hujusmodi administrationis reddi debere tantum episcopo, non autem ipsis beneficiatis; jus tamen habent beneficiati assistendi redditioni rationis factæ coram episcopo, et petendi ostensionem computorum. Ita decisum est a Sacra Congregatione concilii (in Astensi 12 julii 1682), quam decisionem refert Scarfantonius (tom. II, p. 142, edit. Lucæ 1723).

Licet beneficiati non sint proprie de capitulo, ei tamen aptantur et sunt ipsius naturale quoddam complementum, atque ad splendorem cultus divini multum conferunt. Hinc in præcipuis et olim in omnibus forte cathedralibus, præter præbendas canonicorum extabant, non impari sæpe numero, beneficia illa secundi ordinis.

Ad residentiam, et assistentiam in choro et divinorum officiorum expletionem non minus de jure communi astringuntur quam ipsimet canonici.

Vocem non habent in capitulo nisi in deliberationibus quæ tangunt commune interesse ipsorum et canonicorum. Sedes ipsis fixæ deputantur in choro; at non inter stalla canonicorum, sed in inferiori ordine.

CAPUT XIV.

DE COADJUTORIBUS.

Quando canonicus, aut dignitas aliqua capituli, vel impeditur vel non vult officium suum explere, aliquando obtinet a Summo Pontifice ut aliquis in dicto servitio sibi subrogetur; et ille qui autoritate apostolica deputatur ad supplendum dicitur coadjutor.

Licet habeat exspectativam seu jus succedendi coadjuto, non tamen est verus canonicus, sed fictus, ejusque munus officium est, non autem beneficium, ideoque non venit appellatione canonicorum in statutis aliisque dispositionibus; nec tenetur emittere professionem fidei nec insigniri gradibus academicis (quos alioquin requireret coadjuti munus), quandiu vivit coadjutus, sed tantum quando illi mortuo succedit.

Interesse capitulo prohibetur, etiam absente coadjuto. Effectus inhabilis ad servitium Ecclesiæ, verbi gratia, si evadat cæcus, amittit jus ad successionem.

Non verum est ipsi deberi omnes præeminentias coadjuto debitas, pro quo vide varia decreta Sacræ Congregationis Rituum a Scarfantonio relata (t. I, pag. 68 et 69, editio Lucensis, 1723).

Quid de talibus coadjutoriis quoad generale Ecclesiæ bonum sentiendum sit, satis colligi potest ex sequentibus Benedicti XIV animadversionibus : « Juxta sacros canones, « synodumque Tridentinam, haud permittuntur coadjuto- « res ea conditione, ut ad canonicatus vel inferiora benefi- « cia admittantur. Nam hujusmodi coadjutoriis alienæ « mortis desiderium inhærere solet, quod maxime adversatur « capiti *Detestanda, de concessione præbendæ, in sexto.* « Attamen Romani Pontifices, qui solum id possunt, ali-

« quando coadjutores concedunt, ita ut in canonicatus et « inferiora beneficia deinde subrogentur. » (Institutiones « canonicæ, inst. 107, § 9, n. 65.)

An lucra provenientia ex punctaturis et absentiis canonicorum, quæ præsentibus accrescunt, debeantur canonicis coadjutoribus, sive potius coadjutis? — Sacra Congregatio concilii (10 augusti 1730) respondit : *Deberi canonicis coadjutis.* (Apud Benedictum XIV, loco citato.)

Non competit coadjutori privilegium abessendi a choro et nihilominus lucrandi fructus sui beneficii ex causa studiorum; quo tamen privilegio gaudent canonici sub certis quibusdam conditionibus.

CAPUT XV.

DE CANONICIS SUPERNUMERARIIS.

1. « Tres sunt istorum canonicorum supranumerario« rum differentiæ : Prima, eorum qui sunt creati a Papa « cum exspectativa, nimirum quibus Papa contulit canoni« catum et præbendam primo vacaturam in ecclesia; se« cunda eorum qui sunt creati ad simplicem honorem sine « præbenda, ac sine exspectativa, ac proinde canonici ho« norarii nuncupantur; tertia eorum qui ultra numerum « antiquum, mediante fundatione et erectione novæ præ« bendæ, recipiuntur in canonicos; prout in has tres spe« cies dividuntur a cardinali de Luca, De canonicis, dis« cursu 6. »

2. « Quatenus autem pertinet ad primam dictorum ca« nonicorum speciem, habentium nempe spem ad primo « vacaturam præbendam, distinguendum est inter eos qui « ultra exspectativam, habent etiam jus admissionis ad stal« lum in choro et locum in capitulo; et alios qui habent « simplicem exspectativam. Primi namque... consequuntur

« omnia jura canonica... Hi vero qui tantum habent ex-
« spectativam, non sunt proprie ac vere canonici... sed nun-
« cupantur canonici *in herbis*.

3. « Horum canonicorum creatio cum exspectativa, quo-
« rum est frequens mentio in sacris canonibus, non est
« amplius in usu, propter dispositionem sacræ Tridentinæ
« synodi, quæ hujusmodi gratias exspectativas vetuit in ca-
« pite 19, sess. 24, *de Reformatione.* » (Scarfantonius, De canonicis, lib. 1, tit. XIV.)

3. « Quoad secundam speciem canonicorum creato-
« rum ad simplicem honorem sine præbenda et sine spe ad
« illam, dicuntur habere nomen sine re, et nomenclaturam
« vacuam et inanem, cum per talem creatiouem nihil om-
« nino consequantur, nec stallum in choro, uec vocem in
« capitulo (Abbas, in cap. 1, de Judic. in fine. — Riccius
« in Praxi aurea, resolut. 263). »

« Aliquando tamen, ex mandato Papæ, sive ex consuetu-
« dine, aut capituli permissione, habent stallum et locum
« in choro; et tunc ad limites conditionum sub quibus
« creati sunt, mensurantur eorum privilegia. »

« Per istam tamen stalli concessionem non adstringun-
« tur ad residentiam; cum solum dicantur acquirere se-
« dem honorariam in Ecclesia, quæ non importat necessita-
« tem, sed solum facultatem residendi; cum eatenus quis
« compelli possit ad residentiam, quatenus sit conjuncta
« cum fructuum perceptione. Et exinde sequitur hujus-
« modi canonicos posse simul retinere beneficium residen-
« tiale, veluti parochiam, ut declaravit Sacra Congregatio
« concilii, in una Fulginatensi, 14 mars 1648. »

« Quatenus denique pertinet ad tertiam speciem canoni-
« corum *extra numerum*, nempe illorum qui supra nume-
« rum antiquum in ecclesia per statutum vel immemora-
« bilem consuetudinem firmatum, cum assignatione novæ
« præbendæ recipiuntur... præmittere oportet, quod aliquæ
« ecclesiæ non habent *certum numerum* canonicorum

« neque præbendarum, sed ad mensuram et proportionem « redituum massæ capitularis, modo plures, modo pau- « ciores recipiuntur canonici... Aliquæ vero habent *certum* « *numerum* canonicorum, sed in eis non est constitutus « numerus vel distinctio præbendarum. Aliæ item ecclesiæ « habent *certum numerum* canonicorum cum determinato « pariter numero præbendarum correspondente numero « ipsorum canonicorum, sed earum præbendarum dis- « tinctio non datur, utpote quia omnia bona massæ ca- « pitularis sunt ad dominium et administrationem capi- « tuli in communi, quod eas per suos officiales administrat, « et proportionaliter inter canonicos distribuit; aliæ tan- « dem habeant certum numerum canonicorum et præ- « bendarum, quarum dominium licet sit penes capitu- « lum, attamen administratio residet apud particulares ca- « nonicos. Et hæ differentiæ numeri præbendarum et ca- « nonicorum magistraliter declarantur per *Rotam*. » (Scarfantonius De canonicis, l. 1, tit. XIV.)

Ecclesiæ ergo in quibus canonicorum est certus seu fixus numerus, dicuntur *numeratæ*: aliæ vero *non-numeratæ*. Non agitur de canonicis supranumerariis præbendatis, nisi relative ad ecclesias *numeratas*. De illis autem canonicis sic pergit citatus Scarfantonius :

« In illis ecclesiis in quibus certus canonicorum nume- « rus firmatus est auctoritate Papæ, augeri seu frangi « præfixus numerus non potest, nisi cum expressa deroga- « tione statuto seu indulto; si vero ecclesiæ *numerata* fuerit « auctoritate solius episcopi, tunc potest augeri canonico- « rum numerus per ipsum episcopum de consensu capituli, « ut docent Abbas (in cap. *Cum accessissent*, de constitu- « tionibus), Barbosa (De canonicis, cap. 3, n. 3), cardi- « nalis de Luca (De canonicis, disc. 6, n. 4.)

« Hæc tamen regula (nempe quod Papa debeat expresse de- « rogare præfixo numero) non habet locum quoties agitur

« de erectione novi canonicatus cum assignatione particu-
« laris præbendæ... Quia nimirum præfinitio numeri cano-
« nicorum ideo fit, ne mensa capitularis sustinere cogatur
« majorem numerum quam ferre possint ejus facultates; ac
« proinde cum hæc ratio cesset quotiescumque non tanguntur
« præbendæ aliorum, nihilque detrahitur de mensa capitulari,
« taciturnitas numeri non inficit gratiam apostolicam. »

« Eodem pariter modo quo valet gratia erectionis novi
« canonicatus in ecclesia *numerata* per indultum Sanctæ
« Sedis, facta per Summum Pontificem, ita pariter sustine-
« tur erectio facta per episcopum, quatenus non tanguntur
« reditus massæ seu præbendarum canonicorum antiquorum.
« In erectione tamen facienda per episcopum est necessarius
« capituli consensus, quem etiam conditionatum præstare po-
« test, dummodo conditiones sint rationabiles et justæ...Quod
« si capitulum... sine justa et legitima causa suum assen-
« sum præstare renueret, posset ille per episcopum sive
« alium superiorem suppleri... Inter potiores causas ob quas
« capitulum juste denegat suum assensum novæ fundationi
« canonicatus, numeratur tenuitas redituum assignando-
« rum pro illius dote, nimirum si ea non sit sufficiens ad
« sustinendum pro qualitate ecclesiæ decentem statum novi
« canonici, ne propter ejus tenuitatem conferri oporteat
« viris illitteratis et vilis conditionis, in dedecus ipsius Ec-
« clesiæ... » (Scarfantonius de canonicis, l. I, tit. XIV.)

CAPUT XVI.

DE CANONICIS HONORARIIS.

Jam in capite præcedenti vidimus inter varias species canonicorum qui *supranumerariorum* nomine ab auctoribus designantur, computandam etiam esse illam *honorariorum* classem. At cum aliquæ non parvi momenti quæstiones occurrant circa hujusmodi canonicos, non abs re erit, de illis seorsim tantisper disserere.

§ I.

Præmittuntur quædam documenta ex quibus determinari valeat jus circa hujusmodi canonicos.

I. *Doctrina Fagnani.* — « Nota... licitum esse recipere « aliquem in canonicum sine beneficio seu præbenda. « Quamvis enim canonicus esse non possit sine spe et ex- « spectatione futuræ præbendæ, tamen actualis præbenda « non est de substantia canonicatus. Declara *primo* præ- « dictam conclusionem, ut procedat dummodo receptio in « canonicum sine præbenda *fiat ex causa;* puta, ut re- « ceptus instituatur in moribus et officiis ecclesiasticis, et « inserviat prioribus et antiquis canonicis et ecclesiæ. Alio- « quin Superior ex officio cassabit; præsertim si multi sic « fuerint recepti (Hostiensis, n. 6, in c. *Cum dilectus,* de « præbend.), ubi ait non multos debere sic recipi, ne hoc « tendat in dedecus Ecclesiæ. Quot autem recipi possint, « et qualis proportio in hoc haberi debeat ad numerum « antiquorum canonicorum, vide hic per Joannem Andream « n. 12. Declara *secundo,* eamdem conclusionem, ut locum « non habeat si receptio in canonicum fieret cum pacto ut « receptus nec de canonia, nec de præbendis, nec de com- « munibus proventibus quidquam perciperet. Fallit hoc si « Papa vellet facere canonicum honorarium, ut notat Ho- « stiensis (in c. 1. n. 1 infra de instit.), dicens videri corrigen- « dam formam litterarum apostolicarum, quibus mandatur « quotidie ut aliquis recipiatur, licet præbenda non vacet; « nisi Papa velit facere canonicos honorarios. Subdit tamen : « *Quidquid sentiamus, non possumus* (scilicet corrigere), « *quia non debemus ponere os in cœlum.* Ad quod vide « quod de his canonicatibus et dignitatibus honorariis et « ventosis scripsi in caput *Ad hæc,* de præbendis, n. 22. » (In 1 partem tertii decretalium c. *Dilectus,* de præbendis, n. 8, 9 et 10.)

II. *Excerpta e thesauro resolutionum S. Congregationis concilii.* — Die 6 augusti 1808 in sacra Congregatione concilii examinatus et discussus fuit casus sequens circa honorarios canonicos :

« Rogatu capituli collegiatæ sanctissimi Salvatoris civi-
« tatis Fulginii (Foligno), episcopus Ginanni ex decreto 18
« martii 1785 in eadem collegiata erexit *auctoritate ordi-
« naria quatuor canonicatus honorarios, cum omnibus et
« singulis honoribus et oneribus solitis, quibus uti et potiri
« consueverunt alii consimiles canonici supranumerarii,
« et cum facultatibus necessariis et opportunis, et signan-
« ter deferendi in choro et aliis functionibus ecclesiasticis
« rocchettum et mozzettam cum capucio violacei coloris;
« sub obligatione tamen ecclesiæ præfatæ et choro inser-
« viendi in stallo assignando, saltem in solemnioribus,
« et in hebdomada magna, et tandem incedendi in soli-
« tis processionibus una cum aliis canonicis.* Ab eo tempore
« inolevit capitulum eligere canonicos honorarios, qui cer-
« tis diebus, præcipue solemnioribus, cum reliquis canonicis
« choro intersint. Rite necne facta sit hæc canonicorum
« honorariorum erectio, hoc est de quo vos, eminentis-
« simi Patres, modernus episcopus consulit. »

Secretarius Congregationis qui sic exposuerat casum coram eminentissimis Patribus, illum postea discussit hoc modo :

« Secernendum est duplex canonicorum supranumerario-
« rum genus : Supranumerarii alii sunt instituti sine præ-
« benda, sed cum exspectativa; alii (quos etiam *honorarios*
« appellant), qui ad simplicem honorem sine præbenda et sine
« exspectativa. Hæc distinctio, quam tradunt cardinalis de
« Luca (discursu 37 de Canonicis, in suppl., part. IV), et Scar-
« fantonius (ad Ceccoperii lucubrationes, l. 1, tit. XIV, n. 1),
« conducere videtur ad dirimendam quæstionem, utrum scili-
« cet liceat episcopo, consentiente capitulo canonicos honora-
« rios facere. Canonicos quidem supranumerarios facere non
« potest episcopus, quia, cum habeant adnexam *exspectati-*

« *vam,* hæc ab episcopo concedi non potest, ita jubente decreto « Tridentini (sess. 24, c. 19 de ref.). Quare translatitium est « apud canonistas, quod horum canonicorum supranumerario« rum genus creari nequeat nisi a Summo Pontifice, cui a Tri« dentino adempta non est potestas has exspectativas conce« dendi. At de canonicis honorariis, quibus non inest « exspectativa præbendæ, ut propterea ab episcopo creari « posse videantur, alia disputant auctores. Negant enim « ullum esse posse canonicum sine præbenda aut sine spe « futuræ præbendæ; cum canonia et præbenda adeo con« junctæ sint, ut *cui confertur canonicatus, debeat assignari* « *præbenda, si quæ vacat; et si non vacat, debeat expec*« *tari vacatio,* ex doctrina Fagnani (in c. *Cum Ferrarien*« *sis,* de constit., n. 17). Maxime cum canonici hujusmodi « honorarii nil prodessent ecclesiæ; cum per simplicem « assignationem stalli non teneantur residere; neque ad « interessendum compelli possint, utpote qui non habent « distributiones et præbendas.

« Nihilominus teste Fagnano (in cap. *Dilectus,* de præ« bend. n. 9) inolevit ut recipiantur canonici hujusmodi « honorarii, qui *in minoribus, et officiis ecclesiasticis in*« *serviant prioribus et antiquis ecclesiæ canonicis et* « *ecclesiæ,* quique revera semper aliquid servitio ecclesiæ « prosunt. Hos autem admitti posse ab episcopo et capitulo « tradunt (ex capite *Cum Ferrariensis,* de constitutionibus); « Milar. (assert. 1, n. 3), Ceccoperius (loco citato, n. 7 et « seq.), Riganti (ad regulam 52 cancellariæ, n. 30). Et « in *Fulginatensi,* 26 februarii 1639, proposito dubio, « *An episcopus auctoritate ordinaria possit in sua eccle*« *sia creare canonicos supernumerarios absque capituli* « *consensu et canonicorum,* Sacra Congregatio respondit « *non posse* (libro 16 decretorum, pagina 160 a tergo). « Ex qua resolutione concludunt, quod, accedente consensu « capituli, possit episcopus auctoritate ordinaria canonicos « hujusmodi creare.

« Quatenus porro vobis, eminentissimi Patres, videatur « non posse episcopum canonicos honorarios creare, tum « statuendum erit, num sit impetranda sanatio decreti « episcopi Ginanni, qui anno 1785 quatuor canonicos ho- « norarios creavit; cum de potestate Pontificis dubitare « esset nefas... »

Duo declarari postulabat modernus episcopus Fulginatensis : primo, utrum valeret decretum prædecessoris sui Ginanni. Secundo, in hypothesi quod declararetur validum, petebat ut capitulo non liceret in posterum facere canonicos honorarios nisi eos, quos episcopus approbasset. Die 17 decembris 1808 responsum est pro valido habendum esse decretum episcopi Ginanni, et electos a capitulo in canonicos honorarios fore ab ordinario approbandos. (Thesaurus resolut. tom. LXXIV, pag. 117 et 161.)

Die 4 junii 1836, in S. Congregatione concilii discussa est causa cujusdam Fiorettæ, in civitate Hipporegiensi apud Pedemontanos parochi, qui in canonicum mere honorarium tantum receptus fuerat, et qui postea contendebat sibi competere vocem in capitulo. Sacra Congregatio contra ipsum pronuntiavit. Illam autem causam memoramus, quia exemplum præbet canonici mere honorarii, quales existunt plures hodie, verbi gratia, in Gallia. Nulla scilicet prædicto Fiorettæ incumbebat obligatio interessendi choro, nec partem habebat in distributionibus, nec poterat se immiscere negotiis capituli; sed tantum ipsi concessa fuerant insignia et stallum in choro. (Litem integram vide in thesauro resolut. tom. XCVI, pag. 265.)

Die 17 decembris 1836 discussa est causa quatuor canonicorum quos creaverat episcopus Vintimiliensis, quos vero capitulum acceptaverat tantum ut mere honorarios, ea conditione ut vocem non haberent in capitulo, nec quemquam verorum canonicorum unquam præcederent. Non obstantibus illis exceptionibus a capitulo appositis, contenderunt canonici honorarii sibi competere vocem in capitulo

et jus ordinarium ancianitatis quoad præcedentiam ; et ita decreto firmavit episcopus. Sacra Congregatio judicavit pro nullo habendum esse illud decretum episcopi, et in favorem capituli contra prætentionem canonicorum honorariorum judicavit.

Rationes autem a capitulo adductæ istæ erant : 1° Certum esse prædictos quatuor canonicos a capitulo non fuisse acceptos nisi tanquam mere honorarios. 2° « Porro capituli « assensum in canonicorum supernumerariorum creatione « omnino requiri, vel ipsi fatentur adversarii, et legitur in « *Fulginatensi* 26 februarii 1639. » 3° Cum ergo consensus capituli fuerit conditionatus, servandas esse conditiones. 4° « Ad naturam canonicatus honorarii et supernumera« rii quod attinet, hunc appellat Ceccoperius (Lucubrat. « canon. l. I, tit. xiv, n. 7), *nomen sine re, et nomencla« turam vacuam ac inanem præ se ferens*. Ac inductus « dicitur remotioribus sæculis ut receptus in canonicum ho« norarium seu supernumerarium instituatur in moribus, « et officiis ecclesiæ, inservintque antiquioribus canonicis. « 5° De talium canonicorum juribus eos illa tantum jura et « honores obtinere posse, qui in illorum canonicatuum ere« ctione concessa ac concordata sint docent Abbas (in c. « *Cum M. Ferrariensis*, de const. n. 29); Fagnanus (in c. « *Dilectus*, de præbend. n. 21 et 24), de Luca (de canoni« cis, disc. 37, n. 2). » (Thesaurus resol. t. XCVI, pag. 543.)

Die 28 januarii 1837 in causa Januensi, hæc in Congregatione concilii dicebantur : « Quod ad canonicos honorarios « attinet, animadvertendum quod, licet caute admodum ad « eorum institutionem procedendum sit, tamen novum non « est ut aliquando instituantur canonici honorarii, ubi id « postulat ecclesiæ necessitas. Ast in themate, ubi capitula« rium numerus ad sextenum arctetur,... jam quædam « exurget necessitas aliquos addendi choro mancipatos, ut « si qui canonicorum senio confecti, infirmitate laborantes « vel legitime impediti reperiantur, eorum suppleant offi-

« cium, ne alias sacra liturgia absolvi nequeat. » (Thesaurus resolut., tom. XCVII, pag. 11.)

§ II.

A quo tempore invaluerit mos creandi canonicos honorarios proprie dictos.

Fateor nulla mihi occurrisse sat clara documenta e quibus quæstionem hanc utcumque solvere possem. Veteres quidem canonistæ memorant canonicos supranumerarios sine præbenda et sine promissione vacaturæ præbendæ; at supponunt ipsis aliquod jus ad vacaturam competere, vel saltem ad distributiones; insuper nolunt admitti posse hujusmodi supranumerarios nisi aliquo modo inserviant ecclesiæ, cujus capitulo adscribuntur. Porro tales canonici diversi sunt ab illis quos nunc proprie vocamus *honorarios*, qui nempe ad nullum servitium obligantur in ecclesia cujus fiunt canonici, nec jus aliud habent quam honorem nominis, stalli et insignium. Aliunde tamen multa exstant in præteritis sæculis exempla episcoporum, regum, aliorumque insignium virorum qui nomen dabant alicui capitulo, et a canonicis in fratres recipiebantur; inter quos eminet Carolus Magnus non unius capituli, sed plurium canonicus. Non tamen mihi liquet hujusmodi canonicos fuisse mere honorarios, ita scilicet ut nullum ipsis ex receptione oriretur jus, nulla obligatio; licet illud innuat Nardi (*Dei Párochi*, tom. II, pag. 36 et seq.).

Unde forsan absonum non erit dicere, canonicos mere honorarios quales hodie exstant, verbi gratia, in Gallia, sat recentioribus incœpisse temporibus. Id tamen doctioribus expendendum relinquo.

§ III.

An legitima sit creatio canonici mere *honorarii*, qui scilicet nullatenus inserviat ecclesiæ cui adscribitur.

Vidimus supra, non admitti tanquam licitam a Fagnano receptionem canonici absque præbenda, nisi fiat *ex causa, puta ut receptus inserviat antiquioribus canonicis et ecclesiæ*. In thesauro autem resolutionum sacræ Congregationis concilii (tom. LVII, pag. 8) videri potest quomodo secretarius ad casum ibi propositum anceps hæreat, et saltem tanquam dubium relinquat utrum possit aliquis sub nomine *canonici honorarii* ita recipi, ut omni careat jure canoniali præterquam ad honorifica nominis, stalli, et insignium. Recentiori etiam tempore, nempe die 6 augusti 1808, in documento supra transcripto, videre est, quomodo secretarius non audeat absolute affirmare posse creari canonicos honorarios, nisi sub restrictione a Fagnano apposita, id est, ex causa, ita ut inserviant ecclesiæ.

At quæcumque fuerit hac de re priscorum canonistarum opinio, de facto invaluit mos hujusmodi canonicos mere honorarios recipiendi, ut advertit Nardi (*Dei Pàrochi*, t. II, p. 307). « Viget hodie (ait) in universo orbe catholico usus *honorarios* canonicos creandi quosdam clericos doctrina et « meritis insignes. Id Romæ, quæ exemplar est cæteris ecclesiis, id in Germania, Italia, aliisque regionibus frequentatur. « In Gallia item solent ii sacerdotes, quorum eximia æstimantur ergo religionem gesta, titulo canonicorum honorariorum condecorari et cathedrali capitulo adscribi. » Intelligit autem Nardi honorarios proprie dictos; addit enim : « Canonicus honorarius jus non habet ad canonicatum « vacaturum : id enim esset jus expectativæ; porro expectativæ a concilio Tridentino abrogatæ sunt (sess. XXIV, « c. 19). Item non habet vocem in capitulo, nec jus aliud « quodcumque, præterquam ad nominis et insignium hono- « rifica. Differunt hujusmodi canonici honorarii a supranu-

« merariis quos constituit Summus Pontifex cum expe-
« ctativa, cum voce in capitulo, etc. A quantocumque
« tempore nominati fuerint, nunquam ullum acquirunt jus
« præcedentiæ in veros canonicos et eorum coadjutores.
« Unde et fictitii canonici dictitantur. »

Porro quod ita universaliter hodie frequentatur, simul dicendum est legitimum. Nam in præallatis Sacræ Congregationis concilii documentis et aliis quibusdam quæ adjungi possent, videmus ab eminentissimis Patribus non reprobari talem ecclesiarum praxim; etiam quando canonicus est mere *honorarius*, et nullum præstat aut præstare tenetur ecclesiæ cui adscribitur servitium, ut in *Hipporegiensi*, 4 junii 1836. Legitimitas illius praxis inde etiam erui potest, quod nulla ei contraria lex ecclesiastica afferri possit. Jura enim quæ prohibent creari canonicum sine præbenda aut expectativa præbendæ, commode interpretantur de canonicis proprie dictis, ita ut applicanda non veniant *honorariis* qui jus canoniæ proprie dictum non habent. Et tandem praxis quæ ita generalis evasit et cui assentit stylus congregationum Romanarum, satis ex hoc ipso canonizatur, si quid dubii circa ejus liceitatem antea obfuisset.

Imo nemo non videt quam utile sit in Ecclesia, posse viros ecclesiasticos qui de religione bene meriti sunt, publico honoris testimonio ab episcopis et capitulis condecorari.

§ IV.

Non potest episcopus canonicos honorarios creare absque capituli consensu.

Sic habet Scarfantonius (de Canonicis, lib. 1, tit. XIV, n. 13): « Creatio autem dictorum canonicorum honorariorum non « potest fieri a solo episcopo; sed in illa est necessarius « etiam capituli assensus. »

Eamdem tradit doctrinam supra citatus Nardi : « Valde « conspicua videtur prærogativa illa, qua possunt capitula

« honorarios creare canonicos, cum nulla alia auctoritas, « præter pontificiam, talem concedere honorem valeat. « Verum est tamen, sicut episcopus sine capituli assensu ho- « norarios canonicos facere nequit, ita a capitulo factam no- « minationem, nisi ab episcopo confirmetur, carere robore. »

Idem expresse declaravit Sacra Congregatio (in Fulginatensi 26 februarii 1639). Nam proposito dubio : *An episcopus auctoritate ordinaria possit in sua ecclesia creare canonicos supranumerarios absque capituli consensu et canonicorum*, respondit : *Episcopum non posse*. (Hanc declarationem refert Scarfantonius, loco modo citato).

Idem tenuisse Patres illius Congregationis vidimus in transcripta supra Fulginatensi, 6 augusti 1808.

Jus autem illud simultaneum episcopi et capituli in creandis canonicis honorariis, intime cohæret cum jure veros canonicatus conferendi, quod ad episcopum simul et capitulum regulariter pertinere probamus infra (Parte secunda hujus Tractatus).

Ex illa vero communiter admissa ut certa auctorum doctrina sequitur, nominationem canonici honorarii, vel a solo episcopo, vel a solo capitulo factam, invalidam remanere et irritam, ita ut, verbi gratia, capitulum possit ad tribunal ecclesiasticum vocare sacerdotem illum qui, a solo episcopo canonicus honorarius nominatus, titulum istum aut insignia capituli gerit; atque eum cogere ut ab istis abstineat.

Posse autem a Summo Pontifice canonicos honorarios creari in quolibet mundi capitulo, imo et canonicos pleno canoniæ jure munitos, absque controversia est apud doctores catholicos, neque licitum est illud in dubium revocare. (Vide in tractatu *De principiis juris canonici* dicta de hac re ubi *de regulis cancellariæ* agitur.)

Quid vero dicendum de consuetudine quæ alicubi in Gallia a tempore concordati 1801 invaluisset, ut canonici honorarii ab episcopo nominarentur, absque ullo capituli consensu? Neganda videtur hypothesis; nulla enim, quod

sciamus, in temporibus præteritis facta est a capitulis reclamatio : Ergo nominationibus ab episcopo factis consensum præbuerunt capitula. Qui consensus inde etiam manifestus fuit, quod tales canonicos tanquam legitimos receperunt in stallis suis et tabulis inscripserunt. Talis autem consensus, licet tacitus seu per facta potius quam per scripta instrumenta datus, sufficere videtur ad legitimam canonici receptionem, præsertim honorarii. Hinc dici potest canonicos honorarios de facto fuisse cum consensu capituli ubique creatos in Gallia, a tempore erectarum hujus regionis recentium ecclesiarum. Nec obstat alicubi forsan capitulares ignorasse suum requiri consensum, et ideo tantum non reclamasse; quod revera evenire potuit ob interrupta sat longo tempore, in Gallia præsertim, juris canonici studia. Nam quæcumque fuerit assentiendi causa, assensus certo extitit. Unde episcopi Galliæ dici nequeunt contra jus commune in hoc præscripsisse et acquisivisse jus creandi canonicos honorarios absque capituli consensu ex consuetudine a tempore concordati invecta: talis scilicet consuetudo allegari nequit, cum de facto capitula nominationibus ab episcopo factis consenserint.

Hinc, statim ac suum dissensum quoad aliquam hujusmodi nominationem exprimen capitula, nominationem illam hoc ipso irritam facient. Et si generaliter exprimant se nulli nominationi honorariorum canonicorum consensura, nisi prius de ea sibi proposita deliberaverint, absque ulla alia declaratione cassæ remanebunt nominationes ab episcopo solo decretæ. Idemque poterit episcopus statuere relative ad nominationes a capitulo factas. Hæc videntur rigorose fluere ex posito principio, quod jus canonicos honorarios creandi *simultaneum* sit episcopum inter et capitulum. Principium autem illud, ut vidimus, tanquam certum a canonistis admittitur, nec in controversiam adduci potest post expressam præcipue Sacræ Congregationis supra relatam declarationem, *episcopum non posse supranumerarios canonicos absque capituli consensu creare.*

§ V.

Quot possint creari in unoquoque capitulo canonici honorarii.

Ad quæstionem illam sic habet Joannes Andreas citans glossam et alios veteres : « Si sint 40 præbendæ, poterunt « recipi sex vel septem ultra numerum. Si vero 10, poterunt « recipi duo vel tres. Si 5 vel 4, unus tantum. » (Ad cap. *Dilectus*, de præbendis, n. 12.) Ad illam autem regulam et proportionem, ab Andrea traditam remittit Fagnanus in textu supra (§ 1) transcripto. Agunt quidem illi auctores de canonicis supranumerariis; sed et supranumerarii sunt *honorarii ;* imo et de honorariis loquitur Fagnanus cum ad eam regulam remittit.

Quæ tamen regula si stricto sensu non videatur assumenda, certum saltem remanebit caute procedendum esse quoad canonicorum hujusmodi instituendorum numerum :

« Hujusmodi vero canonicorum creatio debet fieri ex « causa... Sicuti etiam in illorum receptione habendus est « respectus tam ad numerum titularium, quam ipsorum jam « receptorum, ne adeo excrescat ut vilescat, et nimia cano- « nicorum multitudo in Ecclesiæ dedecus tendat, ut adver- « tit Joannes Andreas (in cap. *Dilectus*, 1, n. 12 de præ- « bendis), et Fagnanus (n. 9, eodem titulo de præbendis). » (Scarfantonius, de Canonicis, lib. 1, tit. XIV.)

§ VI.

Quonam jure potiantur canonici honorarii.

« Isti canonici honorarii (ait Scarfantonius, l. 1, tit. XIV, « n. 13), etiamsi creati fuerint a Summo Pontifice, non ve- « niunt appellatione canonicorum, quoties, præsertim in « jure, de canonicis fit mentio; cum sub isto nomine non « comprehendantur nisi habentes præbendas in ecclesiis ca- « thedralibus seu collegiatis, non autem tales canonici ha-

« bentes simplex ac vacuum nomen sine effectu et executione « canonicatus, et jus adeo tenue et exile ut de vento repu- « tetur, et canonicatum in aere habere dicantur, ut notant « Abbas (in cap. *Dilectus*, 2, n. 8), et Innocentius IV (in « idem cap. n. 2). »

Nec habent vocem in capitulo hujusmodi canonici honorarii. Cum tamen ipsis conferatur jus stalli in choro, et insignia quoad habitum deferendi, dubium esse potest num ad deliberationem capitularem vocandi sint, quando ageretur de immutando habitu canoniali, vel stallorum ordine. Nam et ipsi beneficiati, quantumvis certum sit ipsos non esse de capitulo, vocandi tamen sunt et audiendi, quando de communi ipsorum et capituli interesse instituenda est disceptatio. Quod et ad canonicos honorarios extendendum videtur, quando tangitur illud quantulumcumque jus quo donati sunt.

Cæterum nullum jus habent ad vacaturos canonicatus, imo nec ad distributiones aut alia quævis emolumenta, nisi aliter in eorum receptione cautum esset. Nec sunt de illis in *dignitate aut personatu constitutis*, quibus possint a Sancta Sede causæ in partibus delegari. Jus ergo eorum reducitur ad stallum in choro occupandum, et gestandum nomen canonici cum insignibus canonialibus in habitu.

Vicissim autem, nec ad residentiam, nec ad ullum in choro servitium, nec ad assistentiam tenentur.

§ VII.

Canonici honorarii non magis sunt ad nutum revocabiles quam canonici præbendati.

Licet enim valde restricta sint ipsorum jura, sunt tamen jura canonialia, id est, aliqua pars jurium quæ ad canonicatum proprie dictum pertinent; ergo sequuntur naturam juris vero canonico competentis. Porro canonicus proprie dictus non potest ad nutum episcopi privari jure suo, sed

tantum ob culpam et via judiciaria; ergo idem dicendum de canonico honorario. Unde quando canonicus honorarius exauctorandus est et de catalogo canonicorum expungendus, eodem modo procedi debet, ac si de canonico præbendato ageretur.

Notandum est circa hanc quæstionem rescriptum Sacræ Congregationis Rituum ad episcopum Valentinensem directum die 11 septembris 1847, tenoris sequentis: « Reve« rendissime D. uti frater, Sanctissimus Dominus Noster « Pius IX preces Amplitudinis tuæ ad hanc Sacram Rituum « Congregationem de more remisit, ut de jure super expo« sitis decerneretur. Expositum vero fuit in Gallia episcopos « nonnullis sacerdotibus optime meritis indulgere faculta« tem gestandi eadem insignia quibus canonici cathedralium « decorantur, eosque canonicos honorarios decernere. Hi « autem sacerdotes etsi præbendam non consequantur, nec « actis capitularibus interveniant, jus tamen habent perso« naliter choro interessendi quoties illis arriserit, et sedendi « post canonicos titulares. Post hæc Amplitudo tua expostu« labat utrum necne sola voluntas episcopi satis esset ad « interdicenda prælaudata insignia, quando gravis ratio « adesset judicio ipsius relinquenda, an potius quæstio ad « forum esset trahenda? Sacra eadem Congregatio ad Quiri« nales ædes subscripta die coadunata ordinariis in comitiis, « audita super expositis plena relatione a R. P. D. secre« tario facta, maturo ac diligenti examine adhibito, satius « duxit rescribere —*scribatur particulariter episcopo juxta « mentem* —, quam quæstionem de jure dirimere. Quamvis « enim (et hæc fuit Sacræ Congregationis mens) nulli du« bium sit atque in ipso jure fundatum, episcopos ex se « indignos posse ab honoribus quos contulerint repellere, « cum tamen expoliatio hujusmodi quasi mortem civilem « importet, et quamdam infamiæ notam sacerdoti inurat « cum non minori certe populi scandalo, propterea Ampli« tudo tua curet ad hæc non devenire, nisi quando sacer-

« dotis indigna conversatio exigat ut contra illum de more « procedere necesse sit ad majora scandala prævenienda. « Hanc S. Congregationis mentem dum Amplitudini tuæ « communico, diuturnam ex animo exopto felicitatem. « Romæ, 11 septembris 1847. »

Quæstionem juris Sacra illa Congregatio noluit dirimere, ex ea forte ratione, quod canonici honorarii de quibus in casu, utpote a solo episcopo absque interventu capituli creati, non sunt veri nec legitimi canonici honorarii (1). Unde cum Sancta Sedes vellet forte pro tunc de hac praxi episcoporum Galliæ silere, respondetur considerando eos canonicos honorarios solummodo tanquam clericos quoscumque aliquo publico æstimationis testimonio ab episcopo donatos, et casus tantum sub illo respectu resolvitur.

CAPUT XVII.

DE CANONICIS ET BENEFICIATIS JUBILATIS.

« Ex benignitate Ecclesiæ introductum fuit quod cano- « nici sive beneficiati ecclesiarum cathedralium sive col- « legiatarum, post præstitum laudabile et continuum ser- « vitium quadraginta annorum, eximantur ab interessentia « chori, et nihilominus consequantur tum fructus, tum « distributiones quotidianas. Circa quod advertendum « est quod statuta ecclesiarum prædictarum, per quæ con- « ceditur indultum jubilationis post quadragenarium ser- « vitium, tanquam rationi innexa, servanda sunt, cum... « spes hujusmodi immunitatis alacriores reddat Ecclesiæ « ministros ad diligentius servitium exhibendum. Hinc est « quod a Sacra Congregatione concilii, etiam non exstante « statuto concedente prædictam jubilationem, passim con-

(1) Abstrahendo a consensu tacito capituli; si enim adsit ille consensus, pro veris canonicis honorariis habendos esse supra adnotavimus.

« ceditur... Quod autem dictum est circa statuta conce-« dentia dictam jubilationem, puto intelligendum ut eate-« nus valeant quatenus a Sede apostolica sint specifice « confirmata, vel habeant centenariam aut immemorabilem « observantiam; quia capitulum non nisi cum episcopi au-« ctoritate hujusmodi statutum condere potest. » (Scarfantonius, t. I, p. 134, n. 8 et seq., editio Lucensis, 1723.)

« Equidem jure communi non decernitur illud privi-« legium, ut immunitatem a choro obtineat et fructus ac « distributiones accipiat qui per annos 40 ecclesiæ inserviit; « sed cum nonnulla peculiarium ecclesiarum statuta idem « privilegium impertirent, Gregorius XIV, ductus etiam con-« silio Sacræ Congregationis concilii eadem statuta minime « improbanda censuit. Hinc Sacra Congregatio immunita-« tem hanc generatim elargitur canonicis ac beneficiatis qui « per annos 40 assidue ac laudabiliter munere suo perfuncti « fuerint. Argumentum de his immunitatibus antea diffi-« cile implicatumque valde fuerat; sed expedire difficul-« tates magno studio curavimus cum in Sacra Congregatione « concilii secretarii munus ageremus. Plura decreta super « hac re condita simul collegimus, ut leges quædam gene-« rales ex illis conficerentur; uti contigit die 14 septembris « anno 1718. Primo decretum fuit canonicos immunes, « neque ullius residentiæ legibus teneri; secundo, pro « mercede vitæ anteactæ, rerumque præclare gestarum « percipiendos esse ab illis, licet absentibus, fructus, distri-« butiones, et augmentum distributionum quod dimanat « ex aliorum absentia qui sine legitima causa chorum di-« mittunt; tertio, si divinus cultus aliquid detrimenti ca-« piat, canonicos immunes revocari posse ab episcopo ut « resideant et choro intersint. » (Benedictus XIV, *Institutiones ecclesiasticæ*, inst. 107, § 9, n. 64.)

CAPUT XVIII.

DE SCOLASTRO.

Olim munus scholasteriæ erat simplex officium, amovibile ad nutum superioris, et illud obtinens tenebatur adolescentes clericos in bonis moribus et vitæ sanctitate erudire. Verum postmodum in aliquibus ecclesiis hujusmodi officium in titulum beneficii et etiam dignitatis constitutum fuit. Et quia illud obtinentes per alios suo muneri satisfaciebant, Concilium Tridentinum (sess. 23, c. 18) statuit ut per seipsos explere deberent, non obstantibus consuetudinibus etiam immemorabilibus. Item decrevit ipsis necessarium fore doctoratum aut magisterium in sacra theologia vel jure canonico : *De cætero vero officia vel dignitates illæ quæ scholasteriæ dicuntur, non nisi doctoribus vel magistris aut licentiatis in sacra pagina, aut in jure canonico, et alias personis idoneis, et qui per se ipsos id munus expleant, conferantur : et aliter facta provisio nulla sit et invalida, non obstantibus quibusvis privilegiis et consuetudinibus etiam immemorabilibus.*

CAPUT XIX.

DE HEBDOMADARIIS.

I. Quid fuerint antiquitus. — Quum antiquitus capitulum totam administrationem et curam animarum cum episcopo et sub ejus regimine gereret, deputabantur pro qualibet hebdomada unus canonicus presbyter et unus canonicus diaconus, quibus illa hebdomada cathedralis ecclesiæ servitium specialiter incumberet. « Diebus tamen feria« libus canonici a choro eximebantur; his scilicet diebus « divinas laudes canebat clerus minor cum populo, præsi« dentibus duobus prædictis hebdomadariis; qui præterea

« præsto esse debebant cæteris occurrentibus vel morien« tium, vel parvulorum in periculo baptizandorum neces« sitatibus. Ut autem illi hebdomadarii canonici, a cæteris « de clero minore (qui et ipsi sua quisque hebdomada de« putabantur et ideo vocabantur etiam hebdomadarii) « distinguerentur, archihebdomadarii appellari solebant. In « Concilio Constantinopolitano anni 536 mentio fit de « *diacono archihebdomadario*. Illi porro hebdomadarii « edebant et pernoctabant in *diaconico*. Diaconicum autem « seu *diaconium*, quod etiam *postophorium* et *secretarium* « vocabatur, erant illæ ædes in quibus asservabantur vasa « sacra, thesaurus, cæteræque res pretiosæ et archivium; « sic nempe dictæ, quod essent sub inspectione diacono« rum. Diaconium idipsum fuisse quod postea sacristia vo« catum est, tota testatur antiquitas, atque ipsa etiam li« turgia sancti Marci, et quædam antiqua vita apud Surium « (aug. p. 301). Ostendunt Ughellus et Lupus hebdomadarios « solitos fuisse presbyterum unum, unum diaconum, unum « subdiaconum, et unum ostiarium. Cibum habebant in « diaconio, ut præsto semper essent variis servitii necessi« tatibus. » (Nardi, *Dei Párochi*, tom. II, pag. 343, edit. « Pesaro, 1830.)

II. Quid hodie hebdomadarii. — Hodie hebdomadarius dicitur ille canonicus cui per hebdomadam celebrandi divini officii munus incumbit. « Hebdomadarius officium « faciens primum locum habere debet super omnes canoni« cos et dignitates, si ipse est canonicus vel dignitas. Si « vero est clericus, debet accedere in medio chori. S. Cong. « Rit. 17 junii 1616. — Hebdomadarius in decantandis « horis canonicis non debet uti stola. S. Cong. Rit. 4 augusti « 1663. — Hebdomadarius etiam non paratus, quando est « facturus officium, debet sedere in primo loco supra omnes « canonicos et dignitates. Cæremoniale episcoporum, l. 2, « c. 6. — Hebdomadarius non potest prætendere celebra« tionem missarum et officiorum, quæ ad primam dignita-

« tem pertinent; ea vero absente vel impedita, tunc secunda « dignitas debet illa celebrare. S. Cong. Rit. in Andriensi « 15 martii 1608. — De canonico hebdomadario parato « quæritur utrum is sedere debeat in scamno panno « cooperto a cornu Epistolæ præparato, an in primo stallo « ab ea parte chori in qua hebdomada contingit? Dubium « inde nascitur quod Cæremoniale episcoporum l. 2, c. 3, « § 4, non absolute jubet ut canonicus hebdomadarius « paratus sedeat in primo stallo ab ea parte chori in qua « contingit hebdomada, sed alternative, ut sedeat vel in « dicto scamno panno cooperto a cornu Epistolæ præparato, « vel in primo stallo ab ea chori parte in qua hebdomada « contingit. Distingui autem debent missæ a vesperis. Porro « si de missis agatur, chorusque sit retro altare, canonicus « hebdomadarius paratus, non in primo stallo ab ea parte « chori in qua obtingit hebdomada, sed in scamno panno « cooperto a cornu Epistolæ præparato sedere debet, ne « alias toties accedere et recedere de loco ad locum tenea- « tur. Et de his sane functionibus intelligi debet Cæremo- « niale episcoporum, dum canonico hebdomadario parato « potestatem facit sedendi in scamno panno cooperto a « cornu Epistolæ præparato. Concordatque rubrica Missalis « Romani, t. 17, de ordin. sedend. in missa solem. n. 6.

« At si res sit de vesperis, pariterque sit chorus retro « altare, canonicus hebdomadarius paratus, qui semper in « choro assistere debet, excepto modico illo spatio in quo « dum cantatur *Magnificat* incensatur altare, non in « scamno panno cooperto a cornu Epistolæ, sed in primo « stallo ab ea parte chori in qua hebdomada obtingit, sedere « debet, ut ita semper assistat, prout tenetur in choro. Et « de hisce aliis functionibus intelligendum est Cæremoniale « episcoporum, ubi ait canonicum hebdomadarium sedere « posse in primo stallo ab ea parte chori in qua obtingit « hebdomada. Non ignoro S. Rit. Congregationem (anno « 1758 in Balneoregiensi) sensisse quod et in vesperis

« canonicus hebdomadarius paratus sedere debeat in scamno « panno cooperto a cornu Epistolæ. At ita sensit ex pecu- « liaribus facti circumstantiis. » (Ferraris, cum addit. ad v. *Hebdomadarius.*)

CAPUT XX.

DE ÆTATE REQUISITA AD DIGNITATES ET CANONICATUS CATHEDRALES.

Nemo igitur deinceps ad dignitates quascumque quibus animarum cura subest promoveatur, nisi qui saltem vigesimum quintum suæ ætatis annum attigerit.

Ad cæteras autem dignitates vel personatus quibus animarum cura nulla subest, clerici alioquin idonei, et viginti duobus annis non minores adsciscantur.

Neminem etiam deinceps ad dignitatem, canonicatum, aut portionem recipiant, nisi qui eo ordine sacro aut sit initiatus quem illa dignitas, præbenda aut portio requirit, aut in tali ætate, ut infra tempus a jure et ab hac synodo statutum initiari valeat. In omnibus vero ecclesiis cathedralibus, omnes canonicatus ac portiones habeant annexum ordinem presbyterii, diaconatus, vel subdiaconatus. (Concilium Tridentinum, sess. 24, c. 12, de ref.)

1° Ad dignitatem cui principaliter annexa est cura animarum, certum est requiri ætatem 25 annorum. Sufficit autem annus vigesimus quintus inchoatus.

2° « Provisi de dignitatibus, quibus accessorie ac minus « principaliter unita sit ecclesia curata, sufficit agere annos « 22, prout si esset simplex dignitas; et memorata ecclesia « curata, prævio examine episcopi, confertur vicario per- « petuo ad nominationem dignitatis prædictæ. Qui vicarius « est verus curatus, et de grege commisso primitivo curato « respondere tenetur. Quia hujusmodi dignitates habentes, « dicuntur retinere duntaxat habitualem curam, quæ non

« veniat appellatione curæ animarum. » (Ceccoperius, l. iv, tit. viii, n. 8).

3° Si ab episcopo facta fuerit distributio ordinum a Tridentino præscriptum, requiritur pro unaquaque præbenda aut portione talis ætas, ut provisus possit saltem infra annum recipere ordinem huic præbendæ vel portioni annexum. Ætas autem pro unoquoque ordine sic decreta est a Tridentino : *Nullus in posterum ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum annum, ad diaconatus ante vigesimum tertium, ad presbyteratus ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promoveatur* (sess. 23, c. 12). Anni autem in hoc decreto determinati, intelliguntur *incœpti*, non autem completi, prout declaravit Sacra Congregatio concilii, et tradunt canonistæ (vide Scarfantonium, t. II, p. 163, n. 13). Unde pro subdiaconatu sufficiunt 21 anni completi, pro diaconatu 22 completi, et pro presbyteratu 24 completi. Proinde cum sufficiat ut *infra annum* apti sint ad recipiendum ordinem suæ præbendæ affixum, concludendum est pro præbenda subdiaconali satis esse 20 annos completos, pro diaconali 21 completos, et pro presbyterali 23 completos.

4° Quando non facta est ab episcopo distributio ordinum, seu, quod idem est, quando unicuique præbendæ canoniali aut portioni non est annexus certus ordo, sufficit annus vigesimus secundus, et idem est pro qualibet dignitate (non habente curam animarum) et personatu; sed tunc annus ille videtur debere esse completus, cum dicat Tridentinum *viginti duobus annis non minores*. (Vide Scarfantonium, loco citato.)

5° Ubi est consuetudo ut omnes canonicatus sint presbyterales, cum talis consuetudo tanquam *laudabilior* decernatur a Tridentino servanda, non potest clericus canonicatum obtinere nisi ea sit ætate qua possit infra annum ad presbyteratum promoveri, id est, nisi habeat 23 annos completos.

6° Quoties cura animarum ita residet penes capitulum, ut illam exerceant per turnum omnia ipsius membra, promovendus debet habere talem ætatem, ut suo adveniente turno possit jam esse sacerdos et curam animarum exercere, ac proinde debet esse jam sacerdos, vel proxime ante suum turnum sacerdotio initiandus. Secus foret si cura animarum exerceretur per unam determinatam dignitatem aut unum canonicum, ita ut ille esset verus curatus, et capitulum non esset curatus nisi habitu.

7° Decretum Tridentini, præscribens aliquem ordinem sacrum annecti præbendis et portionibus, non attingit dignitates; cum in hoc decreto concilium de dignitatibus siluerit. Quod et declaravit Sacra Congregatio concilii (in Arbensi 19 decembris 1648) hoc modo : *Sacra Congregatio respondit, ex dispositione sacri concilii* (c. 12, sess. 24) *episcopum non teneri designare nec distribuere singulis dignitatibus ecclesiæ cathedralis ordinem sacrum, cum de hujusmodi dignitatibus non loquatur* (apud Scarfantonium, tom. II, p. 164, n. 26, editio Lucæ, 1723). Unde sequitur etiam hodie ex jure communi posse existere dignitates quæ ne subdiaconatum quidem receperint, modo 22 annum compleverint. Ex quo etiam sequitur aliquem sacris ordinibus nondum initiatum posse esse primam dignitatem cathedralis, ac proinde capitulo præsidere, et alia primæ dignitatis jura (exceptis quæ pendent ab ordine) exercere. Quod tamen, cum parum proficuum et rationi consonum videatur, concludendum est sacram Tridentinam synodum, quæ tot abusus jamdudum invectos tam feliciter abscidit, in iis quæ non ita urgebant nec saluti animarum obnoxia erant, abstinuisse a mutationibus quæ magnam forte tunc temporis commotionem excitassent.

8° « Collatio canonicatus facta non habenti ætatem requisi-
« tam est nulla..., etiamsi desit modicum tempus, etiam unius
« diei vel horæ...; quia in iis quæ sunt a jure determinata,
« non licet arbitrari. » (Scarfantonius, loco citato, n. 22.)

SECTIO III.

QUID SIT QUOAD BONA TEMPORALIA QUIBUS SUSTENTATUR.

CAPUT I.

DE PRÆBENDIS.

§ I.

Earum origo.

« Communes erant antiquitus ecclesiæ reditus ac proven- « tus episcopi et capituli, itemque communis victus... Locus « in quo degebant canonici cathedralis erat contiguus, seu « saltem valde vicinus palatio episcopali, cum hoc necesse « esset ut posset episcopus eamdem vitam vivere et frequen- « tare regularem societatem cum suis canonicis... Ex me- « morata autem communi massa redituum, episcopi et « capituli sustentatio pendebat, ut notavit Thomassinus « (Nova et vetus disciplina, p. 1, l. 3, c. 5, n. 8). Sed « sensim frigescente charitatis fervore et regulari observan- « tia, eadem massa ex communibus ecclesiæ reditibus con- « flata, divisa fuit inter episcopum et capitulum. Ac deinde « singulis de capitulo proportionata bonorum portio in par- « ticularem administrationem concessa fuit, quæ sub nomine « præbendæ fuit appellata. Thomassinus, ubi supra cap. 8, « § 5. » (Scarfantonius, t. I, p. 10, n. 8 et seq., edit. Lucæ, 1723.)

§ III.

Quid sit præbenda ; quid canonia ; et quomodo differant.

« Præbenda canonicalis est jus percipiendi proventus in « Ecclesia, competens uni de collegio. Et honorabilior est « capellaniis et beneficiis curatis. Quamobrem canonicatus

« et præbenda non veniunt sub nomine beneficii in materia « odiosa. Hinc si Papa mandaret conferri beneficium alicui « in certa ecclesia, non includitur præbenda canonialis. « Canonicatus et beneficium differunt ut species et genus.

« In canonicatu duo diversa jura concurrunt, scilicet ca- « noniæ et præbendæ. — Canonia est quædam peculiaris præ- « rogativa ex qua quis consequitur receptionem in fratrem, « stallum in choro, locum in circuitu, vocem in capitulo, « facultatem participandi de distributionibus, et jus ad præ- « bendam. Quæ in favorabilibus venit sub nomine beneficii, « quod est quædam portio fructuum quæ datur ministro « Ecclesiæ pro servitio. Et quamvis beneficium non in cano- « nicatu, sed in præbenda consistat, nihilosecius canonia est « dignior præbenda, et eo magis aliis beneficiis ob tot præ- « rogativas ex ea provenientes. Et quia canonia in om- « nibus cathedralibus et collegiatis Italiæ est annexa præ- « bendæ, ratione connexionis, corpus incorporale et indi- « viduum censetur, quod duobus communicari non debet. « Et nomine canonicatus accipitur præbenda et e contra. « Canonicalis præbenda dicitur a *præbeo*, quia præbere « debet canonico fructus ex quibus possit commode vivere... « Episcopus debet attendere ut canonici habeant præbendas « sufficientes ad victum; atque pro sustinendo decenti ca- « nonicorum gradu, tam collegiatæ insignis, quam cathe- « dralis, potest præbendas tenues vacantes in mensibus non « reservatis (*Sanctæ Sedi*) ad pauciorem numerum reducere, « vel simplicia beneficia iisdem unire. Ita provisum fuit a « sacro concilio Tridentino (sess. 24, c. 15, de ref.). » (Cecco- perius apud Scarfantonium, t. I, pag. 30, edit. Lucæ 1723.)

Multum ergo differt canonia a præbenda. Canonia est *titulus juris*, quo solo, si plenus sit, illum obtinens constituitur verum et proprie dictum capituli membrum, habens proinde stallum in choro et vocem in capitulo, et alia jura canonicis communia participans. Præbenda vero est aliquod beneficium, id est, aliqua portio bonorum tempora-

lium canonico attributa. Unde præbenda canonialis non potest quidem esse talis sine canonia ipsi annexa; at vero canonia concipitur et absolute existere posset absque præbenda canoniali.

Dicunt quidem canonistæ non posse ex jure canonico *dari canoniam sine præbenda;* et ita inter alios cardinalis Petra (t. III, p. 546, n. 25, editio Romana, 1708) : sed hoc ex dispositione de facto vigente, non autem de possibili. Imo in usu fuere institutiones et installationes canonicorum cum jure tantum *exspectativæ,* id est, cum jure ad primam vacaturam præbendam. Porro isti actu veri erant canonici, licet actu nullam haberent præbendam, sed exspectarent tantum. Hinc cum Fagnano (1) asserere solent canonistæ, *præbendam non esse de substantia canonicatus.*

An autem pensio annua quam canonicis hodie solvit Gubernium in Gallia et aliis quibusdam regionibus, rationem habeat veræ præbendæ, ita ut ipsi applicari debeant leges ecclesiasticæ circa præbendas, discutimus infra, capite 3.

§ III.

De jure optandi præbendas vacantes.

« In plerisque cathedralibus et collegiatis adest usus op-« tandi vacantes præbendas... Optio est quoddam jus, cujus « vigore antiquiores canonici gradatim vacantem præ-« bendam (quæ reservata non sit), propria dimissa, intra « certum tempus eligere et consequi valent.

« Ex hac definitione promanat quod optio sit debita ca-« nonico anteriori in possessione, et competat, non ratione « muneris, sed longioris servitii ecclesiæ præstiti; ac per « consequens, si non adsit speciale statutum quod præferat « canonicos sacerdotes, jus optandi spectat ad antiquiorem

(1) In c. *Dilectus*, de præbendis, n. 8.

« in servitio Ecclesiæ qui postea sacerdotio fuerit insignitus; « prout sequitur in cardinalibus qui optant titulos, si sint « antiquiores in diaconatu supra cardinales presbyteros. Per « optionem prædia et bona mutantur, et retinetur prior ti- « tulus canonicalis; ideoque cum non fiat mutatio tituli, « non est opus auctoritate ordinarii pro obtinenda colla- « tione. Denique ex eadem definitione colligitur quod optio « vacantis præbendæ ab antiquiori fieri debeat infra certum « tempus, nempe de jure communi infra viginti dies a die « vacationis, sive potius illius verisimilis notitiæ... Eo negli- « gente vel recusante, statim jus optionis devolvitur ad ca- « nonicum antiquiorem immediate sequentem. » (Scarfantonius, t. II, p. 147, edit. Lucæ, 1723.)

In statu præsenti ecclesiarum Galliæ, cum præbendæ consistant in Gubernii stipendio, æquali pro omnibus canonicis, nulla est ratio cur introducatur jus optandi.

CAPUT II.

DE DISTRIBUTIONIBUS.

§ I.

Earum origo, et textus juris de eis decernentes.

1. Ivo Carnotensis episcopus distributiones hujusmodi primus excogitavit (1):

Cum in quampluribus, inquit, *canonicorum Carnotensium desuevisset disciplinæ regularis observantia, ut de negligentibus facerem diligentes, de tardis assiduos ad frequentandas horas canonicas, deliberavi apud me, ut darem eis dimidiam præposituram, ut inde fieret quotidianus panis quem acciperent assidui, amitterent tardi; ut quos panis interni dulcedo non movebat, panis corporis*

(1) Ita affirmat Benedictus XIV in suis *Institutionibus eccles.* (Inst. 207, § 7).

refectio provocaret, quamvis eorum annua præbenda ad hoc sufficiens esse deberet (epist. 219).

Idem postea a jure canonico constitutum est, ut constat ex capite *Licet, de præbendis;* ex capite *Olim, de verborum significatione;* et ex capite unico *De clericis non residentibus* in sexto decretalium libro.

2. Hanc disciplinam confirmavit Tridentina synodus (sess. 22, c. 3, de ref.) : *Episcopi, etiam tanquam delegati apostolici, ex fructibus et proventibus quibuscumque omnium dignitatum, personatuum, et officiorum, in ecclesiis cathedralibus vel collegiatis existentium, tertiam partem in distributiones eorum arbitrio assignandas dividere possint; ut, scilicet... si personaliter competens ibi servitium... non impleverint, illius diei distributionem amittant; nec ejus quoquo modo dominium acquirant, sed fabricæ ecclesiæ, quatenus indigeat, aut alteri pro loco arbitrio ordinarii applicetur.* Et in sessione 21, capite 3, sic habetur : *In ecclesiis tam cathedralibus quam collegiatis in quibus nullæ sunt distributiones quotidianæ, vel ita tenues ut verisimiliter negligantur, tertiam partem fructuum et quorumcumque proventuum et obventionum, tam dignitatum quam canonicatuum, personatuum, portionum et officiorum separari debere, et in distributiones quotidianas converti... non obstantibus consuetudinibus etiam immemorabilibus.* Postremo eadem synodus, sessione 24, capite 12, sic decernit : *Distributiones vero qui statutis horis interfuerint recipiant : reliqui, quavis collusione aut remissione exclusa, his careant.*

3. Neque episcopus, neque capitulum, potest condonare illi qui privationem distributionis ex absentia incurrit; sed debet omnino illa distributione quam præsens accepisset carere. Ita declarant plures responsiones Sacræ Congregationis concilii, quas refert Benedictus XIV in suo libro *Institutionum eclesiasticarum* (inst. 107, § 7, n. 42).

§ II.

Determinatur jus commune quoad distributiones.

Totam illam materiam de distributionibus sic breviter exposuit Monacelli (tit. 2, formula 6, adnot. 8 et seq.) : « De distributionibus hæc pauca quæ sequuntur nota. 1° « Quod taxa pro distributionibus constituendis debet « esse in tertia parte fructuum præbendarum, ad formam « præscriptam a concilio Tridentino (sess. 12, c. 3); et de- « cisum a Sacra Congregatione concilii (in Albanensi 9 « decembris 1690). Quæ tertia pars, si non adest aliud as- « signamentum, neque alia dos pro distributionibus, debet « effective separari et deponi, ut eadem Congregatio re- « spondit (in Aquipendii 29 novembris 1692 et in civitatis « Castellæ 5 maii 1696).

2° « Quod distributiones debent dividi et lucrari ad præ- « scriptum ejusdem capitis tertii (sessionis 12 concilii Tri- « dentini), non obstante statuto, consuetudine aut pactione « contraria canonicorum, qui illas sibi invicem remittere, « cedere, et condonare non possunt. Ita Sacra Congregatio « concilii (in Gienensi 24 aprilis, et in Avenionensi 25 se- « ptembris 1700).

3° « Quod distributiones a canonicis absentibus amissæ, « inservientibus accrescunt, adeo ut ab episcopo non pos- « sint applicari fabricæ, sacristiæ, aliisve usibus, ut in dicto « capite 3 (sessionis 12 Tridentini) statuitur, et sæpe de- « claravit Sacra Congregatio concilii, ac nuper (in S. Seve- « rini 16 julii 1695, et in Cathacensi 18 julii 1699 — « Apud Nicolaum in Flosc. verb. *distributiones*, n. 6).

4° « Quod distributiones amissæ a dignitatibus et perso- « natibus ob non interessentiam divinis officiis, cedunt ar- « bitrio et dispositioni episcopi, nec cum aliis canonicorum « distributionibus commisceri valeant (Barbosa in c. 3, « sess. 22 concilii Trid. — et Sacra Congregatio concilii

« in *Cephaludensi* 6 mars 1694); dummodo tamen tertia « pars fructuum earumdem præbendarum reperiatur pro « distributionibus separata, alias secus; ut distinguit Nico- « laus (in Flosc. verbo *distributiones*, n. 6). Tunc enim por- « tiones dignitatum et personatuum absentium arbitrio epi- « scopi applicantur fabricæ aut alteri loco pio, quando pro « fallentiis detracta effective reperitur tertia pars fructuum.

5° « Quod canonico jubilato, vigore indulti debentur dis- « tributiones et fallentiæ canonicorum absentium, etiamsi « choro non intersit, ita ut ei non obstet statutum vel con- « suetudo contraria Ecclesiæ. Sic censuit Sacra Congregatio « Concilii (in Romana 19 aprilis 1692 — et in Aquipendii « 23 mars 1697 —); et est contra Fagnanum (in c. *Cum* « *percusso*, de clerico ægrot., n. 28 et seq.).

6° « Quod canonicus qui in ecclesia cathedrali curam « animarum exercet, computat distributiones in congruam « (Congregatio concilii in Acernensi 14 novembris 1693 — « et in Isorniensi 20 aprilis 1698).

« 7° Quod canonici quamvis pauci sint, puta duo vel tres, « tenentur canere officium in choro : alias possunt ab ordi- « nario distributionibus punctatura privari. Ita censuit Sacra « Congregatio concilii (in Nullius Orbitelli 31 martii 1696.)

8° « Quod canonico inquisito, et postea absoluto uti non « culpabili, ex hactenus deductis debentur distributiones « totius temporis quo talem ob causam ecclesiæ inservire « non valuit (Barbosa De canonicis, c. 24, n. 41. — Sacra « Congregatio concilii in Arianensi 28 aprilis 1635 — et « Sacra Congregatio episcoporum et regul. in Lucerina « 17 augusti 1696).

9° « Quod ad effectum recuperandi distributiones amissas « tempore absentiæ causatæ ex justa causa et impedimento, « debet probari aliud, nempe quod canonicus absens esset « solitus inservire ante impedimentum : alias, etiamsi in « casu inquisitionis plenarie fuisset absolutus, distributio- « nes non recuperaret, ut de communi tradunt Monetus

« (De distrib., parte 2, c. 5, n. 35), et Fagnanus (in c. *De* « *cætero*, de cler. non resid. n. 26).

10° « Quod canonicus dispensatus super ætate ad « obtinendum canonicatum, si promoveri non curavit ad « ordines, postquam ad legitimam ætatem pervenit juxta « formam in dispensatione præscriptam, distributiones non « acquirit, quamvis choro inserviat, ut declaravit Sacra « Congregatio concilii (in Florentina 12 januarii 1697).

11° « Quod canonici sive dignitates protonotarii, si « choro intersint cum habitu protonotarii, distributiones « non percipiunt.

12° « Quod canonicus qui surdus evasit, ut acquirat « distributiones, præsentiam in choro præstare debet, ut « censuit Sacra Congregatio episcoporum et reg. (in Theau- « nensi 12 martii 1619) — secus si evaserit cæcus, quia hic « distributiones acquirit quamvis non intersit; cum iste « connumeretur inter miserabiles personas, quamvis dives « sit, ut plene probat Fagnanus hanc miseriam passus (in « c. *Licet*, de præb., n. 143 — et in c. *Cum percusso* de « cler. ægrot. n. 26 — et in c. *Significantibus*, de officio « deleg. n. 50).

13° « Quod dignitates et canonici, non obstante quod « velint amittere tertiam partem fructuum præbendarum « pro distributionibus applicatam, adhuc ab episcopo compelli « possunt ad residendum personaliter, ut declaravit Sacra « Congregatio concilii. Decretum autem ex libris secretariæ « excerptum sic loquitur : *Congregatio censuit dignitates* « *in cathedralibus et collegiatis posse compelli ad residen-* « *dum personaliter pœnis præfixis decreto concilii Triden-* « *tini* (sessione 24, cap. 14, § *Præterea*), *non obstante* « *quod velint amittere tertiam partem fructuum pro dis-* « *tributionibus quotidianis applicatam.*

14° « In materia distributionum notanda est differentia « inter caput 3 sessionis 22, concilii Tridentini et aliud « caput 3 sessionis 21, in quorum intelligentia nonnulli

« falluntur, et hæc est : quod illud loquitur de dignitatibus, « a quarum præbendis ordinarii tertiam partem fructuum « in distributiones quotidianas convertendam separare pos- « sunt, dato etiam quod distributiones quotidianæ non sint « tenues; et id in odium obtinentium dignitates et negligen- « tium residere ; et quando ista tertia pars ita subtracta per « non intervenientes amittitur, locis piis est applicanda.

15°. « Caput 3 sessionis 21 loquitur solum quando distri- « butiones ita sunt tenues ut negligantur : et hoc casu tertia « fructuum præbendarum pars ita separata et in distribu- « tiones ab ordinario concursa, si per non inservientes « amittitur, proportionaliter servientibus accrescit, non « obstante contraria consuetudiue. »

His a Monacello traditis, sequentes adnotationes subjungimus.

1. « Obtinentem in cathedralibus et collegiatis dignita- « tem, licet vocem in capitulo non habeat, nec distributiones « quotidianas cum cæteris participet, detractioni tertiæ partis « fructuum esse obnoxium, » concludit Barbosa cum aliis canonistis ex textu decreti Tridentini (De canonicis, c. 2, n. 31). Unde talis dignitas tenetur in massa pro distributionibus reponere tertiam partem fructuum suæ præbendæ, ut et ipse suam distributionem lucrando ad majorem assiduitatem excitetur.

2. Ex hac Tridentina lege circa distributiones, sequitur obligatio constituendi aliquem qui quotidie absentes notet. Ad quod munus ordinarie deputatur a capitulo canonicus qui *punctator* vocari solet, et cujus officium supra describitur.

3. Certum quidem est distributiones a canonicis absentibus amissas accrescere præsentibus. At vero in quem usum converti debeant distributiones quas amiserunt dignitates, non parva occurrit in hac solvenda quæstione difficultas, ob duplicem Tridentinæ synodi sanctionem, quarum altera alteri adversari videtur. Etenim in supra citato capite III sessionis 22, hujusmodi distributiones jubentur applicari

fabricæ ecclesiæ, quatenus indigeat, aut alteri pio loco arbitrio episcopi. At vero in sessione 21 capite III, sic habetur : *tertiam partem... separari debere, et in distributiones quotidianas converti, quæ inter dignitates obtinentes et cæteros divinis interessentes... dividantur;* quæ verba clare indicant distributiones ab absentibus amissas, accrescere præsentibus, et inter ipsos esse dividendas. Vidimus explicationem a Monacello traditam. Illi alteram subjungimus : « Sed omnis repugnantiæ species tollitur, ait Bene« dictus XIV (Instit. 107, § 7, n. 41), si discrimen statuatur « inter dignitates quæ proventus suos ex mensa capitulari « percipiunt, et inter dignitates quæ secretos ab eadem « mensa proventus obtinent. Itaque juxta concilium distri« butiones primarum dignitatum inter præsentes dividendæ « sunt : distributiones autem aliarum dignitatum *fabricæ* « *ecclesiæ sive alteri pio loco* conferendæ. Hæc habet « Fagnanus (in cap. *Quia nonnulli*, de clericis non resi« dentibus, n. 22 et seq.), auctoritate Sacræ Congregationis « adductus, quæ rem eamdem non semel definivit. »

Unde concludendum videtur distributiones ab absentibus tum canonicis tum etiam dignitatibus amissas ex regula generali accrescere præsentibus; et applicandas tantum esse *fabricæ ecclesiæ aut alteri pio loco* distributiones quas amittunt illæ dignitates, quæ habent proventus a massa seu bonis capituli diversos et separatos.

4. Ex concilio Tridentino (sess. 21, c. 3) ad episcopum pertinet modum determinare quo distributiones quotidianæ fieri debeant : *Statuit sancta synodus... tertiam partem... separari debere et in distributiones quotidianas converti, quæ inter dignitates et cæteros divinis officiis interessentes, proportionaliter juxta divisionem ab episcopo... faciendam, dividantur.*

CAPUT III.

AN STIPENDIUM CANONICIS A GUBERNIO GALLIÆ HODIE SOLVI SOLITUM, HABEAT VERAM RATIONEM PRÆBENDÆ, ET OBNOXIUM SIT PRÆCEPTO TRIDENTINO DE CONVERTENDA TERTIA PARTE IN DISTRIBUTIONES.

I. Dicendum est hujusmodi annuas Gubernii pensiones tanquam veras præbendas habendas esse; siquidem ex pacto Gubernium inter et Sanctam Sedem statuta est illa pensio pro reditibus bonorum ecclesiasticorum; quæ scilicet bona ea conditione alienata sunt, ut sufficienter provideretur sustentando clero. Unde quemadmodum olim si vendita fuissent alicui prædia quæ præbendam constituebant, ea conditione ut emptor in perpetuum certam pecuniæ summam quotannis solveret, reditus ille annuus vere et proprie præbenda fuisset, ita nunc pensio Gubernii.

Præterea si quod dubium de hac re occurrere antea poterat, jam per Sanctæ Sedis declarationem, certa omnino evasit. Factam autem fuisse hujusmodi declarationem testatur sequens responsum Sacræ Pœnitentiariæ diei 19 januarii 1819 relative ad Belgium. Quæsitum fuerat: *An salaria quæ in Belgio solvuntur pastoribus et canonicis induant naturam beneficiorum seu bonorum ecclesiasticorum, et annexam habeant obligationem inhærentem his bonis, scilicet strictam et canonicam obligationem expendendi superflua pauperibus seu piis causis, et residendi sub pœna non faciendi fructus suos.*—Sacra Pœnitentiaria rescripsit jam alias a Sancta Sede responsum fuisse *affirmative.*

Idem etiam eruitur ex sequenti responsione Sacræ Congregationis Rituum:

« Cum reverendissimus Cameracensis episcopus sacrorum
« Rituum Congregationem enixe rogavit, ut declarare digna-
« retur: utrum canonicis prout a tempore concordatus
« 1801 in Galliis instituti sunt, incumbat obligatio non

« tantum assistendi in choro celebrationi divinarum lau-
« dum, prout in respectivis capitulis est instituta, sed
« etiam cantandi horas canonicas in choro; ita ut canonicus
« in Galliis assistens quidem in choro, sed non decantans
« publicas preces canonicas peccet mortaliter, et teneatur
« ad restitutionem partis fructuum omissioni correspon-
« dentis?—Eminentissimus cardinalis... præfectus... rescribi
« mandavit : canonicum in casu, juxta alias decreta, obli-
« gationi non satisfacere. Die 22 maii 1841. » (Apud Gardellini, t. VIII, n. 4769.)

II. Jam vero semel admisso hoc principio, pensiones nempe Gubernii pro veris præbendis esse habendas, invicte sequitur præceptum convertendi in distributiones quotidianas tertiam redituum partem, utpote omnes capitularium præbendas afficiens, extendi etiam ad hujusmodi pensionem Gubernii canonicis attributam.

De facto tamen invaluit consuetudo contraria, tum in Gallia tum in aliis quibusdam regionibus, ubi canonici non coguntur tertiam partem pensionis reponere in communem massam, choro assistentibus quotidie distribuendam. Tota ergo quæstio est an valeat contra jus commune consuetudo illa.

Et quidem non invalida dici potest illa consuetudo ex defectu sufficientis durationis, cum jam in Gallia sit plus quam quadragenaria. Sed contraria est decretis Tridentinis; illa vero decreta, per bullam *Benedictus Deus* Pii IV, munita sunt clausula irritante omnes futuras in contrarium consuetudines. Disputant quidem doctores utrum valere possit consuetudo etiam contra leges hujusmodi clausula munitas; sed quoad Tridentinas leges intercedit praxis tribunalium et congregationum Romæ, a quibus ita constanter defenduntur decreta Tridentina contra consuetudines oppositas, ut consensus Pontificis quoad istas consuetudines legitime supponi nequeat nisi exprimatur. Deficiente autem consensu etiam tacito Summi Pontificis, prorsus nulla est

consuetudo contra legem. (Quod fusius discussimus in Tractatu *De principiis juris canonici*, sectione 4 de fontibus juris can., cap. 8 de consuetudine, articulo 4, § 2). In eodem vero tractatu, sectione 3, probavimus per erectionem novarum ecclesiarum in Gallia anno 1801 antiquatum fuisse jus Galliæ antea proprium, quodcumque illud olim fuerit, et novas ecclesias ortas esse sub jure communi, ac proinde sub jure concilii Tridentini, exceptis derogationibus in ipsamet bulla erectionis contentis. Jam vero hæc si admittantur, sequitur vim non habere illam de qua agimus consuetudinem ; unde bene potest episcopus cogere canonicos ut tertiam pensionis suæ partem reponant in massam communem, assistentibus choro quotidie distribuendam, quamdiu pro sua contraria consuetudine indultum a Sancta Sede non obtinuerint capitula.

Confirmatur autem hæc conclusio recenti decisione Sacræ Congregationis concilii die 23 novembris 1850. Mos erat capitulo cathedrali Tergestino (Trieste), ut nulla redituum pars quotidianis distributionibus assignaretur. Hinc ab episcopo Tergestino inter alia dubia propositum est illud :

5° *An et quomodo teneatur episcopus partem redituum capitularium cathedralis Tergestinæ assignare pro distributionibus quotidianis*. Porro, non obstante longa in contrarium consuetudine respondit sacra Congregatio : *Ad quintum affirmative, et episcopus procedat ad formam sacri concilii Tridentini, sessionis* 22, *c.* 3 *de ref.* Videri potest relatus ille casus cum decisione , in publicatione periodica cui titulus *Correspondance de Rome*, numeris 4 octobris 1850 et 4 decembris ejusdem anni. Et notat auctor hujus publicationis posse episcopos ad evertendas hujusmodi consuetudines Tridentinis decretis contrarias, procedere tanquam delegatos Sanctæ Sedis, cum revera hac potestate delegata a concilio Tridentino muniti fuerint.

III. Occurrit nihilominus sat gravis in praxi difficultas, si episcopus velit statuere ut tertiam partem pensionis a

quolibet canonico pro distributionibus reponatur. Cum enim pro executione talis statuti episcopalis lex civilis non concurrrat, posset identidem reperiri aliquis canonicus recalcitrans, et cauterisatæ conscientiæ, qui (illegitime quidem) depositionem hujus tertiæ partis recusaret.

At difficultas illa plene tolli potest alia via omnino canonica, et a Sancta Sede approbata, per viam nempe mulctarum. Potest scilicet episcopus decretum edicere quo pro absentiis canonicorum statuantur mulctæ ad concurrentiam tertiæ partis pensionis sive præbendæ, et hoc modo Tridentinam legem urgere.

Fas esse episcopo hac via procedere, satis nuper declaratum est a Sacra Congregatione concilii in causa Ragusinæ diœcesis die 30 augusti 1851. Canonici cathedralis Ragusinæ pensionem a Gubernio recipiunt, nullosque habent reditus quotidianis distributionibus affectos. Quando confecta sunt statuta capituli anno 1846, decretæ sunt, articulo 26, punctaturæ et mulctæ contra absentes, hoc modo : *Distributiones quotidianæ, introductæ animo fovendi diligentiam, nunquam extiterunt in ecclesia hac cathedrali, neque extitit vel extat massa communis bonorum ex quibus, juxta mentem concilii Tridentini, tertia pars in dictis distributionibus converti queat. Conditionibus hisce stantibus, juxta prælaudati mentem concilii recurrendum est ad media in finem, ad mulctas videlicet et ad punctationes; et hinc præbendati omnes hujus cathedralis sine causa legitima a choro absentes, punctandi et mulctandi erunt ad tramites juris canonici.* Determinatur deinde in iisdem statutis quomodo mulctæ in fine anni solvendæ sint, et cui objecto applicandæ.

Remanebat dubium, utrum hujusmodi mulctæ afficere deberent absentias totius anni, an vero tantum absentias novem mensium, demptis scilicet tribus legitimis vacationum mensibus. Ragusinus episcopus, ut in perpetuum omnibus de hac re jurgiis viam præcluderet, difficultatem

Sacræ Congregationi decidendam proposuit sub his terminis : *Utrum tertia pars proventuum qui juxta* § 26 *statutorum converti debent in mulctas absentium a choro, dividi debeat per dies novem mensium, quibus ex præscripto Tridentini canonici tenentur interesse choro et divinis officiis, aut per integros duodecim menses unius anni. — Utrum in secundo casu punctationibus et mulctis subjaceat absentia trium mensium a jure concessa ?* Cum de jure communi etiam canonici qui absunt tribus mensibus permissis amittant distributiones, expectandum erat Sacram Congregationem hoc jus commune mulctis applicaturam; et in hunc sensum revera respondit, his scilicet verbis : *Mulctas esse partiendas per totum annum, easque amittere absentes tempore vacationum trimestrialium, juxta alias editas resolutiones.* Hæc declaratio, utpote per *summaria precum* discussa, non edetur in *thesauro resolutionum.* Unum ex paucissimis foliis impressis, ex quo illam excepimus, exstat in archivio publicationis periodicæ *La Correspondance de Rome*, et citatur ab eadem publicatione anno 1851, pagina 372. Hodiernis Galliæ capitulis plene applicabilem illam cathedralis Ragusinæ ordinationem nemo non videt.

SECTIO IV.

QUID SIT QUOAD LEGEM IPSIUS COADUNATIONES REGULANTEM.

Cum capitulum rationem habeat societatis, tota ejus actio exercetur socialiter seu, ut dici solet, capitulariter ; ac proinde per coadunationes et comitia. Nisi autem capitularibus comitiis normam lex Ecclesiæ fecisset qua legitima acta ab illegitimis accurate secernerentur, omnia fuissent dubiis, altercationibus, confusione plena. Hinc varia jura congressuum capitularium legem et formam determinantia, et in hac sectione exponenda.

CAPUT I.

DE REQUISITO CAPITULARIUM PRÆSENTIUM ET SUFFRAGIORUM NUMERO UT ACTUS CAPITULARIS VALEAT.

§ I.

De requisito præsentium numero.

1. In omni casu, ut valide procedi possit ad actum capitularem, sufficit præsentes esse duas tertias partes capitularium; quia quod fit a duobus tertiis partibus a tota universitate seu communitate fieri censetur : ita habent jura, et tenent canonistæ communiter. Sufficit, inquam, duas tertias partes adesse ut valide ad actum capitularem procedi possit; non autem semper, ut decretum capitulare non obnoxium sit rescissioni. Nam,

2. Si tertia pars non præsens, aut aliqui ex non-præsentibus, non vocati fuerint, cum potuissent et debuissent vocari, isti non vocati, possunt decretum capitulare per reclamationem suam irritum reddere. Imo id potest unicus capitularis qui vocandus non vocatus fuit. Si autem qui in convocatione neglecti sunt non reclament, et præsentes fuerint duæ tertiæ capitularium partes, valebit omnino actus capitularis, in quantum ejus valor pendet a præsentium numero. Qui autem neglectus fuit habet sex menses ad reclamandum, quibus elapsis censetur confirmare actum capitularem (1).

3. E contra si aliqui ex vocandis non vocati sunt, nec adfuerint duæ tertiæ capitularium partes, non tantum actus erit rescissioni obnoxius, sed erit ipso jure irritus et nullus.

4. Si superior ad quem spectat convocatio omnes de

(1) Ceccoperius, l. IV, tit. 2, n. 39, — et fuit decisum a Rota, testante eodem Ceccoperio, loco citato.

jure vocandos vocaverit, præsentes ad actum capitularem legitime procedere possunt, quantumvis parvus sit eorum numerus; eo quod talis convocatio superioris constituat non-venientes in quadam contumacia, quæ privat illos pro hac vice jure ferendi suffragii : unde totum jus capituli pro tunc in præsentibus merito residere censetur; nec est rescissioni obnoxius actus capitularis ex titulo insufficientis præsentium numeri. Hoc autem punctum pro sui gravitate confirmabimus auctoritate Ceccoperii, qui rem fuse exposuit (lib. 4, t. II) :

« Quod si nonnulli ex canonice vocatis tempore præfixo « non accesserint ad locum capitularem, cæteri constituunt « capitulum, et gesta ab his valent ac si acta fuissent ab « omnibus, etiamsi qui convenerunt essent in minori nu- « mero duarum partium ex tribus. Ratio est, quia convo- « catio facta per habentem auctoritatem, comparere re- « nuentes constituit in contumacia, hoc est, voluntaria ino- « bedientia, et uti contumaces habentur pro illa vice quoad « actum illum, ac si non essent de capitulo; et valet quod « faciunt reliqui capitulares qui venerunt. »

« Huic autem doctrinæ non obstat quod quamplures « tradunt, opus esse ad constituendum capitulum et expe- « diendum actum, quod adveniant et sint præsentes in loco « capitulari duæ partes ex tribus canonicorum residentium « et habentium vocem in capitulo; quia dicti doctores lo- « quuntur de capitulo ordinario, ad quod accedunt non « intimati aut citati, et propterea excusantur a contu- « macia. »

« Cæterum canonicis secundum modum debitum citatis, « jussu præfecti vel alterius ad quem ex dispositione sta- « tuti attinet, et multis non comparentibus in solito vel « designato loco, non solum major pars, sed tres tantum « canonici qui convocati comparuerunt, possunt explere « actum; si quidem ternarius numerus facit capitulum. « Quinimo duo, vel unus, aliis convocatis et in termino

« non venientibus, possunt et potest eligere et actum explere,
« nominando coram scriba et testibus. »

« Et quamvis capitulum ab initio per unum institui nequeat, si tamen ad unum redigatur, adhuc potest nomen retinere; non quia unus sit capitulum, sed quia jura et privilegia capituli, devolutive resident in illo uno, qui eo casu pro pluribus consideratur. »

« Idipsum procedit omnibus canonicis voce privatis, vel suspensis, aut interdictis, sive excommunicatis, vel mortuis, præter unum. Siquidem non dissolvitur capitulum nisi per mortem omnium capitularium, vel auctoritate Papæ ob delictum singulorum. »

(Vide etiam Scarfantonium, tom. II, p. 116, editio Lucæ 1723. — Et Leurenium, Forum eccl., tit. XI, quæstio 130.)

§ II.

Quænam sit pars major et sanior et quomodo æstimanda.

1. Utrum *major pars* computanda sit respectu totius capituli, an tantum respectu capitularium hic et nunc intervenientium, non omnino clare expressum reperitur, neque in juris textibus, neque apud canonistas. *In hoc videntur confusæ doctrinæ et conclusiones*, ait cardinalis Petra (t. I, pagina 62, n. 31, edit. Romæ 1705). Hinc enucleatius discutienda est quæstio de computanda *majori parte* capituli, et certa a dubiis discernenda.

2. Tanquam certum habetur apud canonistas majorem partem non computandam esse relative ad unamquamque plurium aliarum partium in quas capitulum scinderetur. Sit in exemplum deliberatio capitularis de alienando aliquo prædio. Si ex duodecim capitularibus præsentibus, 4 consentiant in venditionem, 3 in retentionem, et 5 in locationem, quinque isti ultimi non constituunt id quod jus vocat *majorem* capituli *partem*, licet isti quinque capitu-

lares numero præstent unicuique ex duabus aliis partibus. (Ita Leurenius, Forum eccl. in tit. XI, libri III decretalium, quæst. 130; — Wiestner, in eumdem tit., n. 20, — et alii communiter.) Posse valere consuetudinem in contrarium admisit unus aut alter canonista; sed opinionem illam rejicit Laurenius, loco citato.

3. Nec computanda major pars relative ad omnes præsentes tantum, omissis iis qui, cum potuerint et debuerint vocari, vocati non sunt, nec intersunt. Verbi gratia, si capitulum constet membris 8, et duo contempti sint, id est, non vocati, cum vocari potuissent et debuissent, consensus quatuor membrorum ex sex præsentibus non efficiet *majorem partem;* sed requiruntur quinque; quia in minori parte computandi sunt duo neglecti licet abfuerint. (Leurenius, loco citato, quæst. 130, — et Wiestner, loco citato, n. 22.) Alioquin enim, ut merito advertunt canonistæ, aperiretur via fraudibus.

4. Facta per Superiorem ad quem spectat vocatione omnium qui de jure vocandi erant, *major pars* computanda est relative ad præsentes tantum, quamtumvis parvus sit præsentium numerus. Hoc quidem non expressis terminis tradunt multi canonistæ; sed evidenter supponunt. Admittunt enim in isto casu capitulares valide posse procedere. Cum autem aliunde unanimiter tradant non valere actum capitularem nisi consentiente *majore parte*, necesse est ut majorem partem hic et nunc *præsentium* intelligant; alioquin sibi contradicerent. Tamen ad vitandas lites, consultius erit ut quodlibet capitulum in statutis suis quomodo intelligenda sit apud ipsum major pars clare omnino determinet.

5. Ad constituendam majorem partem sufficit quicumque excessus supra medietatem, etiamsi excessus ille esset tantum dimidia pars unitatis. Verbi gratia, si summa relative ad quam æstimanda est major pars constet membris 13, et consentiant 7, illi 7 efficient *majorem partem*, licet ille nu-

merus 7 non excedat medietatem nisi dimidia parte unitatis; siquidem medietas numeri 13, est 6 1/2. (Leurenius, loco citato.)

6. Hic modus computandi majorem partem capituli, valet etiam apud ecclesias et ordines religiosos in quibus vigeret statutum requirens *unum* votum supra medietatem. « Eo « quod talia statuta particularia, in materia juris, interpre« tationem recipiant a jure communi. »(Leurenius, loco citato.) Unde illud *unum votum* intelligeretur etiam adesse per excessum dimidii voti, verbi gratia, 7 capitularium, si totum capitulum præsens constaret 13.

7. « Sanior pars dicitur quæ constat viris dignitate, pru« dentia, scientia, pietate et zelo boni publici magis con« spicuis. Circa quod notandum quod major pars numero..., « censeatur etiam sanior, nisi *manifeste appareat*, aut *le« gitime probetur* partem majorem numero *corruptam* « fuisse, aut alio sinistro affectu in transversum agi.

« Unde etiam, cum ex investigatione, quænam sit pars « sanior, multa oriantur incommoda, hodiedum (maxime « stante dispositione Tridentini sess. 25, c. 6, de regularibus) « non inquiritur amplius quæ pars suffragiorum sit sanior, « sed tantum attenditur major numerus; cum regulariter in « dubio stetur pro pluralitate, nisi contrarium probetur; « adeoque major pars capituli præsumatur etiam sanior. » (Leurenius, *Forum eccles.*, l. III, tit. XI, quæst. 130.)

§ III.

Qualiter requiratur votum majoris aut sanioris partis.

1. Posito quod numerus præsentium sufficiens sit, juxta dicta in § 1, ut valeat actus capitularis non requiritur ut omnes præsentes consentiant, sed sufficit *regulariter* votum majoris partis, intelligendo majorem partem ut dictum est in § 2. Jura enim requirunt consensum sub hac disjunctione,

vel *omnium*, vel *majoris partis*. Et hoc sapientissimum. Nam cum in plerisque negotiis consentire omnes difficile et rarum sit, et sæpe in capitulis reperiantur heteroclita capita, consultum non est valorem actus semper pendere ab unanimi omnium consensu. « In omnibus capitulis ordi« narie reperitur aliquis spiritus contradictionis discrepans « a voluntate ac judicio cæterorum. » (Ceccoperius, l. IV, tit. V, n. 26.)

2. « Unde jam etiam non valet statutum vel consuetudo « etiam juramento firmata, vi cujus omnes de capitulo vel « etiam duæ partes debeant consentire ad hoc ut actus ca« pitularis valeat; quia hoc ipsum statutum vel consuetudo « damnosa est Ecclesiæ, cum per hoc facultas statuendi quæ « justa et utilia sunt impediatur, et quilibet de capitulo « commoda ecclesiæ impedire possit; adeoque etiam tale « juramentum, utpote tendens contra utilitatem ecclesiæ, non « obligat, et censetur potius perjurium. » (Leurenius, Forum eccles., l. III, tit. XI, quæst. 131) (1). Vide etiam Ceccoperium (lib. IV, tit. V, n. 22.)

3. Requiritur præterea a jure ut major pars sit etiam *sanior;* sed « hoc ita intelligendum non est quod semper pars « major constare debeat viris dignitate, prudentia, zelo « magis conspicuis, sed requiri quod non appareat aut le« gitime probetur corruptam aut sinistro affectu occupatam « procedere irrationabiliter, nihilque in damnum ecclesiæ « aut præjudicium minoris partis moliri; hoc ipso enim quod « major sit numero, censetur etiam sanior, seu est sanior « præsumptive : quod, et non plus, requirunt jura. » (Leurenius, loco citato.)

Sanior autem pars quæ simul est minor numero, potest

(1) Eædem videntur urgere rationes ut in synodo provinciali episcopi non ineant inter se pactum de nullo ferendo decreto nisi ex consensu unanimi. Tale enim pactum multum obesse posset Ecclesiæ utilitati, et ideo sese obligare in conscientia nequeunt per tale pactum, etiamsi fuerit juramento firmatum.

quidem decreta majoris partis irrita reddere, si *probet* eam irrationabiliter egisse; at ipsa minime potest quidquam decernere, quandiu remanebit numero minor. Ita communiter canonistæ.

4. Diximus sufficere *regulariter* votum majoris partis. Dantur enim casus in quibus non sufficit. Nempe *primo*, dum capitulum gratiam alicui facit : *secundo*, dum negotium de quo agitur principaliter et directe, et non tantum in consequentiam, singulos *separatim* concernit : in his duobus casibus requiritur consensus *omnium* capitularium. *Tertio*, si major pars decerneret aliquid cedens in damnum Ecclesiæ, vel in præjudicium minoris partis (1); in quo casu pars minor contradicere et rescissionem actuum persequi potest. *Quarto*, si major pars statueret in præjudicium vel unici capitularis; tunc enim ille unicus jus habet contradicendi et sese opponendi. *Quinto*, in electione Papæ a cardinalibus, non sufficit suffragium majoris partis, sed necesse est consentire duas tertias partes præsentium cardinalium. Vide Leurenium, loco citato. Vide etiam cardinalem Petra (t. I, pag. 62, n. 31, edit. Romæ, 1705) qui, postquam ita posuit regulam generalem : *Regulariter dico quod sufficiat major pars intervenientium*, plurimas huic regulæ exceptiones subjungit, præsertim circa faciendam a capitulo aliquam bonorum alienationem.

§ IV.

Quibusnam in casibus major pars decernere possit cum præjudicio minoris, et singulorum.

1. Episcopus seu prælatus cum majore parte capituli, contradicente minore, potest ob necessitatem vel utilitatem ecclesiæ decernere, tum de bonis et juribus communibus

(1) Tamen in certis casibus major pars potest statuere in præjudicium minoris, ut dicitur in sequenti paragrapho.

capituli, tum etiam de bonis et juribus spectantibus ad capitularium singulos, adeoque in præjudicium singulorum, modo hæc bona et jura ad ipsos pertineant quatenus canonicos seu, ut dicitur, *jure collegii.* Statuere potest, verbi gratia, ut quilibet canonicorum partem aliquam suorum redituum canonicalium pro reparatione ecclesiæ conferre teneatur. Imo si evidenter constet capitulum habere abundantes reditus et fabricam egere, potest solus episcopus compellere capitulum ut ex iis subveniat fabricæ. (Vide Leurenium, loco citato, quæst. 132.)

2. In prædicto casu, nempe ob necessitatem vel utilitatem ecclesiæ, posse majorem partem capituli, etiam non interveniente episcopo, decernere in præjudicium minoris partis, tenent Layman (Th. Mor., l. 1, trac. 4, c. 7, n. 10), et Leurenius (citato loco.)

3° Major pars decernere nequit in præjudicium minoris de bonis quæ ad singulos spectant jure proprio, ut sunt bona patrimonialia cujusque canonici et quæ ex patrimonialibus fluunt. Et de his bonis ad singulos pertinentibus *jure proprio,* non jure collegii, intelligenda est regula juris 26, in 6 : *quod omnes tangit debet ab omnibus approbari,* ubi summarium sic habet : *in iis quæ communia sunt pluribus ut singulis, requiritur consensus omnium.* (Vide Leurenium, loco citato.)

4° Ut major pars disponere possit circa reditus spectantes ad singulos *jure collegii,* requiritur, *primo,* causa pia; *secundo,* necessitas, vel utilitas tanta quæ necessitati comparari possit; *tertio,* ut agatur de necessitate vel utilitate illius Ecclesiæ cujus capitulares ad contribuendum coguntur. Si enim ageretur de opere pio quidem sed extraneo, et ad propriam capitularium ecclesiam non pertinente, minor pars, imo unicus capitularis impedire posset decretum majoris partis, suum singulare interesse prætendendo.

5° Quia ad utilitatem ecclesiæ cathedralis spectat erectio

et conservatio seminarii clericorum, subventionem seminario a singulis canonicis ex bonis canonialibus faciendam decernere potest major pars contra minorem, juxta decretum Tridentini (sess. 23, c. 18 de Refer.).

CAPUT II.

QUO IN LOCO HABENDUM CAPITULUM.

I. « Secundum jus commune, capitulum celebrari debet « in ecclesia et loco ad hoc determinato, nec *sine justa* « *causa* transferri potest ad locum alium. » (Leurenius, For. eccl., tit. XI, libri III Decret., quæst. 128.)

« Sane quod spectat ad jus commune, absolutum est « sine justa causa capitulum ad alium locum transferri « non posse, quia de jure celebrari debet in ecclesia et loco « ad hoc determinato. » Ita Fagnanus (in 2 partem libri V Decretalium, cap. *Cum ex injuncto*, de novi operis nuntiatione, n. 17), qui citat varios textus juris ex quibus id concludit.

Huic generali et generaliter admisso principio videtur non concordare cardinalis Petra dum sic asserit : « Ego « tamen dicerem, quod nulla exsistente causa, possent ca« pitulares mutare locum... Et quidem sine peccato, cum « in jure non sit præfinitus pro substantia locus, dummodo « sit honestus... Si tamen fieret mutatio a præsidente ca« pituli tantum, tunc deberet attendi causa legitima, sine « qua nec ipse, nec minor pars capituli potest alterare so« litum ; quia etsi non sit præfinitus a jure locus, id intel« ligi debet, quando in mutatione concurrant extrema ne« cessaria, vel causæ, vel consensus capitularium. » (Comm. in 1 Const. S. Leonis Magni, sect. 2, n. 21.)

II. Episcopus ipse non potest capitulum congregare et celebrare in suis ædibus, sed debet accedere ad ecclesiam locumque alias consuetum capituli. Ita Leurenius (in suo

Foro ecclesiastico, l. III, tit. XI, quæst. 128). Et Fagnanus (in cap. *Cum ex injuncto*, n. 18) testatur sic fuisse decisum a Sacra Congregatione concilii.

Si tamen invaluisset consuetudo capitulum celebrandi in aula episcopi, servanda esset. Ita decisum a Sacra Congregatione quoad canonicos cathedralis Turritanæ, 26 novembris 1650, testatur Petra (loco supra citato n. 23). Imo denuo supplicantibus iisdem canonicis declarari an, etiam quando in capitulis agendum est de negotiis concernentibus interesse archiepiscopi teneantur capitula celebrare in eadem aula, ipso archiepiscopo seu vicario præsente, vel potius sit eis permissum alibi celebrare pro libertate votorum; die 14 junii 1651 Sacra Congregatio concilii respondit, *locum aulæ archiepiscopalis non esse immutandum; sed quando agendum de interesse privato ipsius archiepiscopi, ipsum et ejus vicarium abstineri ab interessentia in capitulo.*

III. Urgente justa causa, certum est extra locum consuetum celebrari posse capitulum. Si, verbi gratia, episcopus violenter prohiberetur ab ingressu suæ civitatis, adest justa causa translationis capituli extra illam. Cum enim ex Tridentino episcopus jus habeat convocandi capitulum, et per idem Tridentinum prohibeatur jus illud exercere per vicarium suum generalem, consequens est ut possit capitulum congregare extra civitatem, quando ipse civitatem ingredi nequit. Hoc probat Leurenius, citato loco. Ita etiam Fagnanus (in cap. *Cum ex injuncto*, de novi oper. nuntiatione, n. 16 et seq.), et est sententia communis post decisum casum pro episcopo Leodiensi per bullam *Ecclesias* Clementis VI.

IV. Item ex rationabili et publica causa possunt canonici capitulum transferre extra consuetum locum; ita etiam ut minor pars, tali exsistente causa, locum consuetum adire non teneatur et juste appellare possit.

V. Electio episcopi per capitulum in loco non consueto

sed tamen honesto facta (1) etiam sine causa rationabili, non est ipso jure irrita, nec jure irritanda; quod stat etiamsi fiat in loco interdicto, aut abdito et secretissimo. Excipienda tamen electio Papæ, quæ si fiat extra conclave, nulla est, juxta caput *Ubi periculum, de electione in* 6, et juxta bullam *Æterni Patris* Gregorii XV. (Vide Leurenium, loco citato.)

CAPUT III.

QUANDO ET PER QUEM CONVOCANDUM CAPITULUM.

I. *Quando?* — Capitulum, etsi non ad libitum illius cu- « jus est illud convocare, convocandum, sed consuetis tem- « poribus et diebus ad hoc destinatis; potest nihilominus « convocari quoties illi ad quem spectat videbitur expedire « servitio ecclesiæ; aut etiam quoties illud convocari instite- « rint canonici. » (Leurenius, Forum eccles., lib. III, tit. XI, quæst. 126, ubi citat Barbosam qui testatur sic censuisse congregationem *episcoporum et regul.*, in causa Ripana die 6 oct. 1617.)

II. *Per quem?* — « Respondeo convocandum per *præsi-* « *dem* illius; quem Fagnanus (in c. *Ut abbates, de ætate et* « *qual.*, n. 27) dicit esse archidiaconum, et hinc ad eum « spectare convocare capitulum. Sed quidquid sit de su- « perioritate archidiaconi supra decanum, et jure convo- « candi capitulum, hoc jus de consuetudine spectare ad de- « canum, ut addit Fagnanus (in c. *Auditis*, de elect., n. 3), et « habet communis, videmusque passim sic fieri in ecclesiis « cathedralibus Germaniæ. Deficiente vero decano, convo- « care capitulum actusque capitulares dirigere, de jure vel « consuetudine spectat ad antiquiorem ex canonicis.

« Nequaquam autem vicarius episcopi convocare potest

(1) Olim capitula eligebant episcopos; sed illam disciplinam mutavit Ecclesia.

« capitulum, aut etiam ejus convocationem impedire ratione « sui officii, absente etiam episcopo, juxta quod statuitur a « Tridentino, sess. 25, c. 6; nisi forte ubi urgente causa id « posset episcopus (Pignatelli, consult. 154, n. 5); vel « etiam deficiente decano, ubi vicarius ille esset senior ca- « nonicus.

« Episcopus vero convocare potest capitulum suum, vota « exquirere, et juxta pluralitatem eorum concludere, dum « quid canonicis proponere habet spectans ad episcopalem « dignitatem, jurisdictionem, administrationem, regimen « (non vero spectans ad suum suorumque commodum...); « nulla etiam consuetudine obstante, tam juxta jus com- « mune (1), quam juxta Tridentinum, sess 25, c. 6. » Leurenius, Forum eccles., l. III, tit. XI, quæst. 126.)

Ad illud autem quod dixerat, non posse episcopum convocare capitulum ad tractandum aliquid concernens proprium episcopi commodum, restrictionem istam apponit Leurenius : *Nisi illud privatum interesse spectaret ad illum tanquam episcopum*, et ita decisum fuisse refert a Sacra Congregatione concilii in causa Seguntina 3 septembris 1587. Subjungit autem ex Barbosa, *quod quamvis dum de suo suorumque commodo agitur possit episcopus capitulum convocare et rem proponere, debeat tamen relinquere canonicos solos, ut ipsi libere rem discutiant et determinent; ipse episcopus nullam in hoc casu vocem habeat; uti etiam alias nullam habet in capitulo vocem, nisi forte esset simul canonicus et interveniret ut talis.*

Quidquid dicant Leurenius et alii, de jure archidiaconi vel decani convocandi capitulum, hoc tantum certum est jus illud pertinere ad *præsidem* capituli seu ad *primam dignitatem*. Quænam autem sit illa prima dignitas, jam a multo tempore jus non determinat, sed pendet a consuetudine lo-

(1) Jus commune vocant plures jam sat antiqui canonistæ, illud quod erat commune ante Tridentinam synodum.

corum, et ex decreto erectionis capituli. Magna enim in hoc viget varietas, ita ut in quibusdam capitulis prima dignitas sit archidiaconus, in aliis præpositus, in aliis decanus, in aliis primicerius, ut facile demonstrari potest ipsismet decretis erectionum quæ refert Pittonius in sua collectione *decisionum pro canonicis*. Ergo quocumque nomine vocetur *prima* post episcopum *dignitas*, ipsa est præses capituli, et ad ipsam pertinet convocare capitulum. Item ex consuetudine vel statuto fieri potest ut impedita prima dignitate, jus convocationis ad secundam pertineat, non vero ad antiquiorem ex canonicis. Unde quoad hoc, decretis erectionum, et statutis capitularibus præsertim consuetudine firmatis standum videtur.

III. Quid si convocare renuat is ad quem pertinet convocatio? — « Capitulum coadunandum est ab iis quorum in-« terest, semper et quando per capitulares instatur (Ga-« vantus, in Man. episc. voce, *Capitulum*, n. 6). Amplia « etiamsi talis instantia fiat per unicum canonicum, aliquod « negotium non leve ibi proponere cupientem. Quod si effi-« cere renuerint, vel neglexerint, duæ partes capitularium « hujusmodi actum facere valent, et tali eventu capitulum « dicitur seipsum convocare. Et canonicus antiquior ex his « qui congrediuntur, stat pro capite; omnis quippe domus « dirigitur a majori aut seniori. » Ceccop., lib. IV, tit. II. 47.)

Quædam autem ex præmissis Ceccoperii dictis non satis forsan deliberate fuerunt prolata; et sequendus potius est cardinalis Petra, qui rem ita exponit et gravibus firmat auctoritatibus (Comm. in Const. I. S. Leonis Magni, sect. 2, n. 46, t. I) :

« Ut legitima sit convocatio, debet fieri a capite capituli, « quod secundum consuetudinem cujusque ecclesiæ verifi-« catur, vel in archidiacono, vel priore, aut canonico anti-« quiore, et uno verbo, spectat ad caput corporis capitularis, « non autem ad membra... Ad eum qui præsidet spectat « proponere negotia, et primum ferre suffragium... Convo-

« catio debet fieri ab eo ad quem pertinet præsidentia in « capitulo de jure vel consuetudine, et concessa facultate « convocandi necessario infertur facultas præsidendi, stante « actus correspectivitate. (Rota in Gerundinensi, 14 junii « 1702, coram Priolo.)

« In hoc autem quod convocatio spectet ad caput ca- « pituli, videtur advertendum quod non est refrænatum « arbitrium capituli illud convocandi. Sed hoc procedet si « conveniant omnes de capitulo; nam major pars poterit « solum cogere caput capituli ad convocationem faciendam « mandato superioris legitimi : vel procedit ut, renuente « capite capituli illud congregare, possit fieri convocatio « a subsequenti in gradu, facta debita requisitione ipsi ca- « piti (decisio Rotæ modo citata). Tunc enim existente in « contumacia eo qui debet congregare, devolvitur jus ad « subsequentem. Hinc in Sacra Congregatione concilii (in « Bononiensi, 13 februarii 1683) ad quæsitum, *an ad dictum « Priorem spectet jus convocandi capitulum privative « quoad canonicos, et an capitula alias congregata essent « nulla,* noluit decidere dubium, sed censuit esse respon- « dendum in casibus particularibus, quia debent conside- « rari circumstantiæ justæ causæ convocationis, et contuma- « ciæ ipsius capitis in non-convocando. »

De jure episcopi et vicarii generalis quoad convocationem capituli et jus in eo interveniendi fusius tractamus parte 3, cap. 1, § 3. Vide etiam parte 4, c. 7, ubi de jure capituli sese congregandi absque licentia episcopi.

CAPUT IV.

QUOMODO FIERI DEBEAT CONVOCATIO UT SUFFICIENS SIT ET CANONICA.

I. Quando capitulum est *extraordinarium*, id est, extra consueta tempora celebrandum, vocari debent omnes in loco præsentes, et non longe absentes; sed *regulariter* non

necesse est vocari eos qui longe absunt (Leurenius, Forum eccles. lib. III, tit. XI, quæst. 127). « Ista convocatio fieri « debet respectu præsentium per campanæ pulsationem, « sive alio modo (Pignatelli, cons. 43, n. 1); ac debet pu-« blicari dies, hora et locus, et certiorari capitulares præsen-« tes per diem ante. » (Scarfantonius, t. II, p. 109, — citans card. Petra et alios, cum decisionibus Rotæ.)

II. Ad capitulum tamen *extraordinarium* vocari debent etiam *longe absentes* in sequentibus casibus : *primo*, quando eligendus est prælatus ; *secundo*, quando quis recipiendus est in canonicum, aut facienda est capitulariter collatio præbendarum vel beneficiorum ; *tertio*, cum indicenda est cessatio a divinis ; *quarto*, communiter addunt canonistæ, idem procedere in casibus similibus, id est, notabiliter arduis. At supponitur eos commode citari posse, licet longe absentes, et non esse periculum in mora, et non stare in contrarium loci consuetudinem, quæ semper est in hoc attendenda.

III. Quando capitulum est *ordinarium*, celebrandum scilicet consueto tempore, *regulariter* non est necessario facienda vocatio; quia sciens capitulum habendum tali tempore, et negligens aut nolens interesse, sibi imputare debet quod sine suo consensu tractetur et decidatur aliquid.

IV. Licet capitulum sit *ordinarium* seu consueto tempore celebrandum, si tamen in eo aliquid *arduum* tractandum esset, id singulis capitularibus prævie indicandum esset, et facienda citatio. Ita Leurenius, loco supra citato.

V. An qui convocationem facit vel petit, teneatur dicere rem ipsam pro qua petitur vel facienda est convocatio? — Respondendum est negative : « Non tenetur convocator « notum facere capitularibus quid in capitulo sit agendum ; « ut declaravit Sacra Congregatio concilii (12 martii 1655, « in Lunens. Sarzinen.), quia capitularibus liberum est, « audita materia proposita, dilationem petere ad consultius « respondendum. Et circa hoc est advertendum, quod at-

« tendendus est stylus et consuetudo sive statutum, quo « alterato, semper capitulares possunt actum irritare. » (Scarfantonius, t. II, pag. 109, n. 25, edit. Lucæ, 1723.)

Hanc Scarfantonii doctrinam confirmat quod legitur in thesauro resolutionum S. Congregationis concilii, in tomo anni 1829, pag. 48 : « Id satis compertum ex hujus S. Con- « gregationis decreto in (Lunensi Sarzinensi, 12 martii 1655), « quo declaratum fuit eum ad quem spectat capituli con- « vocatio non teneri ad rem in ipsa convocatione signifi- « candam, quia nimirum capitularibus inducias ad delibe- « randum denegare non licet ; atque etiam ex S. Rotæ « judicio, quæ (in Avenionensi, 17 martii 1752, coram « Bussio) statuit, canonicos capituli convocationem cupien- « tes, minime obstrictos esse negotia in comitiis extraordi- « nariis proponenda palam facere ei qui jus habet indicendi « capitulum, illique præsidendi. »

VI. Etiamsi *unicus* ex illis qui vocari *debuerunt* non vocatus fuerit, actus capitulares erunt nulli, si ille recla- met et se despectum fuisse, id est, non vocatum probet. Cu- randum ergo inprimis est in modo convocationis faciendæ, ut nullus omittatur ex iis qui possunt et debent vocari.

CAPUT V.

QUINAM VOCEM HABEANT IN CAPITULO.

1° « Vox competit tantummodo canonicis in sacris ordi- « nibus constitutis (concil. Trid., sess. 24, c. 4, de Ref.). « Non existentes in sacris nequeunt ab aliis canonicis ad- « mitti ad dandam vocem in actis capitularibus... Et ita « censuit Sacra Congregatio ad dictum caput concilii Tri- « dentini. Nec valet contraria consuetudo. Nec episcopus « potest in hoc dispensare. » (Ceccoperius, lib. IV, tit. III.)

2° Quid de canonico, minoribus tantum ordinibus initiato et qui possessionem sumpsit sui canonicatus? — Cum ei

concedatur stallum in choro, et locus in capitulo, conceditur etiam vox in eodem capitulo, sed *habitu* tantum, non actu, donec sit sacris initiatus. Et propterea dicta possessione asseeuta, statim dicitur de capitulo et verus canonicus. Eidem canonico, non in sacris, de consensu capituli permittitur ut assistat capitulis ad effectum addiscendi quæ sunt muneris canonicorum. Prædictus autem canonicus, licet actu careat voce activa, non tamen caret voce passiva. (Ita Ceccoperius, loco citato, n. 6.)

3. Canonici instituti ad præbendam diaconalem, et qui sunt tantummodo subdiaconi, carent voce activa donec diaconatus ordinem receperint. (Ceccoperius, loco citato, n. 13.)

4. Coadjutor canonici, initiatus ordine sacro quem postulat præbenda sui coadjuti, habet vocem activam et passivam in capitulo. Si tamen coadjutus intersit capitulo et velit ferre suffragium, coadjutor silere debet. (Ita Ceccoperius, loco citato, n. 15.) At non tantum silere debet, sed ex Monacello (tit. II, formula 4, adnot. 29) « nec potest capitulo « interesse quando intervenit coadjutus, » ut decisum a Sacra Congregatione concilii in *Narniensi* 5 maii et 22 septembris 1636, refert Pignatelli (t. I, consult. 260).

5. Canonicus supranumerarius, cum plenitudine juris canonicalis receptus, debet convocari ad capitulum et ibi habet vocem quando tractatur de condendis statutis et decretis omnes obligantibus, et in aliis casibus, prout inseri solet in hujusmodi canonicorum diplomate. Et nequeunt alii canonici eorum potestatem limitare. (Ceccoperius, loco citato, n. 17.)

6. Caput collegiatæ, quando est prælatus exemptus jurisdictionem habens, habet vocem in capitulo. (Ceccoperius, ibid. n. 18.)

7. « Aliæ vero, tam cathedralium quam collegiatarum « dignitates, quantumvis in sacris existant ac locum in « choro retineant, nullam habent vocem in capitulo. (Re-

« buffus, Cons. 24, n. 5.) Ratio est quia vox pendet a ca-
« nonia. In duobus tamen casibus memoratæ dignitates « voce in capitulo fruuntur : primo, si his sit annexa præ- « benda canonicalis ; secundo, ex præscripta consuetudine..., « aut saltem possessione decennali. Quibus casibus sunt « convocandæ ad capitulum modo quo dictum est de cano- « nicis. » (Ceccoperius, ibid., n. 22.)

8. « Si episcopus non sit ejusdem ecclesiæ canonicus, « nulla ei competit vox in actibus capitularibus. » (Idem, ibid., n. 35.) (1)

9. « Canonici suspensi sunt privati voce in actibus ca- « pitularibus... Idem sequitur de canonicis interdictis aut « irregularibus. »

10. « Canonici majoris excommunicationis vinculo ir- « retiti, si fuerint denuntiati, aut publici clericorum per- « cussores, qui nulla queant tergiversatione celari, sunt « omni voce destituti, et non convocantur ad capitulum. « Quod si tales fuerint ad dandum suffragium admissi, vi- « tiantur actus capitulares. »

11. « Immo canonici quos constat in majorem excom- « municationem incidisse, quamvis non sint publicati, aut « manifesti clericorum percussores, capitulo destituuntur; « nec tenet electio de his facta ; et possunt a cæteris capi- « tularibus repelli, ne intrent in capitulum : veruntamen « eos admittentes non peccant, neque eapropter ab aliis

(1) In recenti concordato Pii IX cum Hispania, juri communi in hac re fuit derogatum. Legitur enim sub articulo 14 : « Quotiescumque capitulo præ- « sint (archiepiscopi et episcopi), vocem et votum in iis omnibus negotiis ha- « bebunt quæ eorum personam directe non afficiant ; ac præterea ubi capitu- « lorum suffragia sint paria, episcopi votum rem definiet. In qualibet « personarum electione seu nominatione ad capitulum spectante, prout capitu- « lares fuerint sexdecim, viginti aut supra, tria quatuor vel quinque vota ha- « bebit episcopus. Quod si hic capitulo minime adsit, aliqui de suo gremio « deputati illum ad vota recipienda convenient. Episcopo non præsidente, « præerit decanus. » Non puto derogationem hujusmodi in ullo ex præceden- tibus concordatis reperiri ; sed et aliis in rebus, ut suo loco dicetur, a jure communi capitula Hispaniæ dejecta sunt.

« acta irrita remanent : imo valet ejus vox si faciat ut per-« sona publica. »

12. « Canonici, minori excommunicatione palam inno-« dati, non arcentur a capitulo, nec a facultate porrigendi « suffragia. Siquidem minor excommunicatio excludit a « participatione sacramentorum, non a communione fide-« lium. Ipse tamen sic excommunicatus non potest eligi. » (Ceccoperius, loco citato.)

CAPUT VI.

AN VICARIUS GENERALIS EPISCOPI, SIVE CANONICUS SIT SIVE NON, INTERESSE POSSIT CAPITULO, ET VOCEM HABEAT?

Vicarius generalis episcopi, quando est simul canonicus, « in casibus in quibus agendum est in capitulo de re « spectante ad episcopum sive suorum commodo, non de-« bet interesse, ut respondit Sacra Congregatio concilii (in « Mediolanensi... januarii 1587, lib. IV Decretorum, fo-« lio 104). Immo in Turritana (24 januarii 1615) absolute « fuit dictum, episcopi vicarium debere abstinere ab assi-« stentia in capitulo (lib. XIV, fol. 104. (Et quod, si vicarius « non sit de capitulo, non possit interesse, et si est de ca-« pitulo, debeat egredi quando agitur de re pertinente ad « episcopum, tenuit Sacra Congregatio episcoporum et re-« gularium (in Brundusina, 17 januarii 1585). Et alia decreta « refert Pignatelli (consult. 354, t. IV). Et quod non possit « interesse, neque vocem habere etiamsi episcopus sit ab-« sens, declaravit Sacra Congregatio concilii (in Hydruntina, « 11 aprilis 1699).

« Posset tamen intervenire ad sedandas factiones et tu-« multa vitanda canonicorum ne oriantur scandala; et ca-« nonici tenerentur illum admittere, ut assistat, non tamen « ut suffragium habeat, ut docet Ventriglia. » (Monacelli, tit. II, formul. 4, adnot. 26.)

CAPUT VII.

QUATENUS VOX IN CAPITULO PER PROCURATOREM DARI QUEAT.

« Dignitates et canonici, voce in capitulo gaudentes, « qui ob distantiam, infirmitatem vel aliud impedimentum « interesse non valent, possunt, etsi in loco residentiæ « existant, procuratorem constituere ad eorum nomine « votandum, non solum in electionibus ad canonicatus, « beneficia et officia, sed et pro resolvendis certis negotiis « capitularibus pro quibus convocandi sunt, quotiescumque « fit capitulum extraordinarium.

« Debent vero eidem suo procuratori speciale mandatum « præbere ad jurandum in animam suam de absentia a civi- « tate vel loco, quod sint taliter et tali modo impediti. « Alias procuratori non creditur super dictis obstaculis ca- « nonicorum.

« Atque in omni casu tenentur subrogare aliquem qui « sit de eodem capitulo et sacris ordinibus decoratus.

« Procurator electus a concanonico ad eligendum, cum « sic penes eum sint duæ voces, non poterit in electionibus « quæ fiunt per vota secreta, suam vocem dare uni, et aliam « procuratorio nomine alteri. Siquidem electio fit nomine « ejus cui commissa est, et non committentis, et quoniam « tenetur eligere meliorem.

« Canonicus absens, vel residens, sed infirmus, potest « per litteras sigillatas præsidenti capituli mentem suam « circa aliquam electionem significare, vel mandatum alicui « capitulari dare de certa persona eligenda ; qui sic poterit « unum nomine principalis, alium proprio eligere. Vel ad « infirmum ad hoc accedat qui in capitulo recipit voces.

« Unus canonicus potest a pluribus deputari ad ferendum « suffragium. Et potest constitui procurator per litteras « privitas authentico sigillo constituentium sigillatas.

« Si nullus de capitulo vellet esse procurator, non po-« terit deputari extraneus ad dandam vocem, nisi major « pars capituli consentiat, prout etiam ad dandum votum « consultivum. Ut autem possit (*extraneus*) ferre votum « decisivum, requiritur consensus omnium vocalium. » (Hæc tradit et variis auctoritatibus hic omissis probat Ceccoperius, lib. IV, tit. III.)

Ita quidem ille auctor. At 1° sustinet Monacelli (Formularium, parte I, tit. I, form. 2, n. 7) non posse absentes constituere procuratorem, nisi ita vigeret consuetudo aut locale statutum. 2° Etiam posita hujusmodi consuetudine, non est intelligenda de absentibus extra provinciam seu extra territorium metropoleos, quod decisum (in Hydruntina, 11 aprilis 1699) a Sacra Congregatione concilii refert laudatus auctor. 3° Omnino rejicienda est opinio Ceccoperii et aliquorum qui putarunt absentes per schedulas scriptas posse suffragium mittere. Id plene probavit et decrevit Rota in decisione, quam relatam vide infra, parte V, ubi eadem quæstio de absentibus iterum tractatur quoad electionem vicarii capitularis.

CAPUT VIII.

DE RATIONE DANDI VOTUM IN CAPITULO.

Quando olim capitula cathedralium suum episcopum, et collegiatæ suum prælatum eligebant, tenebantur, in modo suffragii fundendi seu faciendæ electionis, omnino sequi formam ab Innocentio III in concilio Lateranensi præscriptam, quæ talis erat :

Quia propter diversas electionum formas, quas quidam invenire conantur, et multa impedimenta proveniunt et magna pericula imminent ecclesiis viduatis, statuimus, ut cum electio fuerit celebranda, præsentibus omnibus qui debent et volunt et possunt commode interesse, assu-

mantur tres de collegio fide digni, qui secrete et sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant, et in scriptis redacta mox publicent in communi : nullo prorsus appellationis obstaculo interjecto : ut is collatione habita eligatur in quem omnes, vel major et sanior pars capituli consentit. Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium ecclesiæ viduatæ provideant de pastore. Aliter electio facta non valeat : nisi forte communiter esset ab omnibus quasi per inspirationem absque vitio celebrata. (Lib. I decretalium, tit. VI, *de Electione*, c. *Quia propter*, 42.)

Lex illa obligatoria quidem fuit in electione episcopi a capitulo cathedrali, et prælati a capitulo collegiali; minime vero in electionibus aliarum dignitatum, canonicatuum et beneficiorum inferiorum, vel in resolutionibus capitularibus. (Scarfantonius, tom. II, p. 144, n. 24, editio Lucæ 1723.)

2. Unde forma emittendi suffragii in capitulis (excepta materia de qua in capite citato *Quia propter*) non est a jure communi determinata; sed pendet a localibus statutis et consuetudinibus.

Quid vero usu frequentiori usurpetur, et quid de jure observandum sit prout tali vel tali modo proceditur, hic exponendum duximus.

3. « In resolvendis negotiis vel decernendis rebus perti-« nentibus ad capitulum, aliquando voces porriguntur per « secreta, aliquando per aperta suffragia. » (Ceccoperius, l. IV, tit. V, n. 30.)

4. Dum vota proferuntur palam, hoc est, viva voce, ac aperte quisque dicit suum sensum, attenditur non solum ad majorem, sed etiam ad saniorem partem. Tunc scilicet omnia vota non censentur habere eamdem vim. « Quatuor « reddunt potentiorem vocem unius capitularis quam alte-« rius : *Primo* major auctoritas, ut si canonicus esset « etiam episcopus. *Secundo*, si sententiam proferens esset

« prima collegiatæ dignitas et caput. *Tertio*, ponderosior « censetur vox canonici litterati, vel antiquioris ob ejus « experientiam. *Quarto*, quemadmodum, ut supra diximus, « in quolibet collegio reperitur aliquis imperitus contra- « dictor, ita nullum collegium est adeo desperatum, in « quo nemo ex decem sit sana mente ac scientia præditus. « Hujusmodi canonici vox, ratione majoris peritiæ, quia est « magis instructus in his quæ sunt de jure, reputatur sanior « et magis æstimanda quam cæterorum qui non sunt tali « doctrina præditi...

« Aperta vota vel minus peritorum canonicorum sunt « libenter audienda... Quando vero a doctis eorum dicta « reprobantur, debent acquiescere ; alias non excusantur « ob simplicitatem columbinam quæ in capitulis debet esse « mista cum serpentina; veluti misericordia in principe, « altera sorore Justitia destituta, est stultitia, ut inquit « D. Chrysostomus. » (Ceccoperius, l. IV, tit. 5, n. 30 et seq.)

Quamvis autem habeatur ratio *sanioris partis* in votis quæ viva voce dantur, *major* pars nihilominus præsumitur semper *sanior*, nisi minor quæ saniorem se prætendit, *probet* coram superiore majorem partem fuisse pravo affectu aut aliter in transversum actam, et decisionem sibi favorabilem reportet, ut supra dictum est.

5. Quando vota porriguntur secreto, nulla habetur ratio sanioris partis, sed attenditur solummodo major suffragiorum numerus. Dum enim funduntur vota secreto, sciri non potest quis contulerit affirmativum vel negativum. Et quamvis nonnulli affirmarent se votum tulisse pro aut contra, nihil juvaret, quia testibus singularibus in suo dicto non creditur. (Ceccoperius, l. IV, lit. V, n. 78.)

6. « Canonicus videns non posse victoriam reportari per « vota aperta de re justa proposita, tenetur petere partitum « per secreta suffragia. Nec valet dicere se suum votum, « tam loquendo quam secrete ballottando, vanum existi- « mare, cum majorem partem capituli perspiciat paratam

« quovis modo velle superiorem discedere; quoniam confidere « debet quod Dominus qui illuminat abscondita tenebrarum, « eos perducet in viam veritatis, quæ omnia vincere solet. » (Ceccoperius, l. IV, tit. V, n. 60.)

7. Electio ad aliquam dignitatem, vel ad aliquem canonicatum, vel ad aliquod officium fieri potest tribus modis : *primo*, per quasi-inspirationem, quando scilicet nullo præcedente tractatu proclamatur aliquis : sed electio non potest hoc modo valide fieri in iis capitulis, in quibus per statutum speciale requiruntur tacita suffragia, cum clausula irritante electionem aliter factam. *Secundo*, per compromissum, scilicet ubi committitur alicui clerico (qui ideo compromissarius dicitur) potestas eligendi personam quam idoneam reputaverit. *Tertio*, per scrutinium. (Vide Ceccoperium, lib. IV, tit. VI, n. 9 et seq.)

8. Electio per scrutinium multiplici modo fieri potest :

« *Primo*, per suffragia vivæ vocis, aperte notificando « suum sensum.

« *Secundo*, per schedulas ab electoribus scriptas, sub- « scriptas ac sigillatas, ita ut foris non appareant nomina eli- « gentium ; expresso tantum nomine ejus quem volunt eli- « gere, et alterato charactere, ne scriptores agnoscantur. « Deinde schedulæ ponuntur in bussula, ex qua a tribus « deputatis extrahuntur; et facta diligenti inquisitione, pu- « blicatur electus a majori parte vocalium, et schedulæ com- « buruntur.

« *Tertio*, electiones, et maxime capitulares resolutiones, « secreto efficiuntur per ballottationes, hoc pacto : in patenti « loco capituli exponuntur duæ urnæ sive bussulæ. In altera « foris apparet *sic*, et in altera *non*. Et cathedralis sive « collegiatæ prima dignitas (vel alius juxta consuetudinem « et dispositionem statutorum ecclesiarum) nominat N. ad « canonicatum, beneficium aut ministerium, vel proponit « aliquod negotium peragendum... Et statim per vota secreta « a collegialibus respondetur calculis seu pilis sive fabis,

« albis et nigris, sibi prius a syndico capituli consignatis. « Et sic qui proposita amplecti voluerint, pilam albam im- « mittunt in bussulam positam a dextris (*cui nempe inscri-* « *bitur* sic), et nigram in urnam positam a sinistris. Et e « contrario, qui rem propositam noluerint, nigram in eam « a dextris, et albam in urnam sinistrorsum collocatam de- « ponunt. Quo facto, is ad quem spectat, primo extrahat fa- « bas in bussula dextrorsum locatas, hisque palam enume- « ratis per se, sive per capituli secretarium, enuntiet albas « et nigras. Atque idem observet de calculis exsistentibus « in urna ad sinistram. Si in prima bussula pilæ albæ fue- « rint in majori numero, habetur res proposita pro obtenta « et admissa, uti canonice conclusa a majori parte capituli, « cui standum est. Si vero pilæ nigræ in eadem fuerint « majoris numeri, intelligatur rem propositam esse rejectam, « de qua in illo capitulo nil amplius loquendum. Quod si « ab aliquibus canonicis in eamdem urnam intromissæ fue- « rint eorum fabæ albæ et nigræ, hoc idem esset ac si ab « eis votum non fuisset porrectum, et valida remaneret « electio, sive resolutio, dummodo appareat de votis majo- « ris partis.

« Quod modo dictum fuit habendam pro admissa rem, « quando apparet per fabas albas de majori numero voca- « lium, explica id procedere de negotiis capitularibus et « officiis. In electionibus enim ad canonicatus et beneficia, « post unum ut supra propositum et ballottatum, in eodem « capitulo proponitur alter, et deinde alius; et qui pluribus « suffragiis ultra majorem partem dignatus fuerit, habetur « pro electo. » (Ceccoperius, loco citato.)

9. Nisi statuta capituli, dum præscribunt secreta suffra- gia, illud statuant sub clausula irritante, valet quod canonici omnes viva voce concludunt. (Ceccoperius, ibid., n. 22.)

10. Quando capitulum procedit per viam secreti suffragii, si quis capitularis votum suum palam dare ausus fuerit, non solum arguendus est a capituli præsidente, sed pro illa

vice in pœnam repellendus est a dando secreto suffragio. (Idem, ibid., n. 41.)

11. Nulla sunt, ac proinde non computanda vota *incerta, alternativa, conditionata* et *inutilia*. Incertum dicitur, si quis dicat : consentio in eum cui Franciscus suum votum dederit. Alternativum, si quis dicat : nomino Petrum aut Paulum ; item si dicat nomino Paulum et Petrum. Conditionatum, si quis dicat : eligo Antonium, si præposito placuerit. Inutile si quis eum nominet quem jura vel ecclesiæ statuta faciunt incapacem. (Idem, ibid., pag. 145.)

12. Simoniacus est qui alteri suffragium dat eo pacto quod vicissim in electione ad præbendam alter ipsi suffragabitur.

13. Stante paritate votorum pro utraque parte, aut inter duos electos, et perseverante post repetitum bis aut ter scrutinium, putant doctores posse adhiberi sortes : nam, licet a jure prohibeantur fieri electiones per sortes, non prohibetur dirimi per sortem dubium ex paritate votorum inter duos divisorum. (Vide Ceccoperium, lib. IV, tit. VI, n. 67 et seq.)

CAPUT IX.

DE ORDINE, MODO ET CONGRUO TEMPORE QUO FIERI DEBET CAPITULARIS TRACTATIO.

I. « In Congregationibus capitularibus, prius et ante « omnia pertractari oportet de iis quæ concernunt celebra- « tionem divini officii, ac de correctione delinquentium in « Ecclesiæ servitio, ac demum de privatis rebus ac tempora- « libus negotiis ; cum nihil justius ac rationabilius sit quam « negotia majoris ponderis, videlicet quæ ac divinum cul- « tum pertinent, præferri negotiis minoris momenti, ut « sunt temporalia. » (Scarfantonius, t. II, p. 3, n. 46, editio Lucæ, 1723.) Id decernebat synodus Bituricensis anno 1564, tit. XXXIII, can. 9 : *Convenientes ad capitula, primum tractent de celebratione divini officii, et quoscumque defectus delinquentium corrigant, tum de temporalibus*

negotiis statuant. Item synodus Tolosana anni 1590, parte 1, cap. 2, § 7 : *In comitiis sodalitiis et capitulo, de iis primum quæ ad divinum cultum spectabunt, tum de justa morum reformatione, delictorum debita animadversione, demum de privatis rebus temporalibusque negotiis agant.* Idem decernit synodus Avenionensis anni 1594, tit. XXXIII: *De iis quæ ad Ecclesiæ cultum..., demum de bonorum ecclesiasticorum administratione tractabunt.*

Hunc tamen ordinem servandi obligatio nulla generali Ecclesiæ lege imponi videtur, sed tantum niti convenientia quadam quam dictat recta ratio. Unde, secluso locali statuto dictum ordinem præscribente, non videtur ex proprie dicta obligatione servandus, sed tantum ut quid perfectius; et a fortiori absque ulla culpa inverti posset rationabili superveniente causa. Certum autem est ex tali ordine non pendere actuum capitularium valorem, nisi forsan ita expresse a statuto locali fuisset provisum.

II. Quoad modum, notant canonistæ vitandas esse clamosas contentiones; cum ex se et ratione scandali plus minusve peccaminosæ sint. Non tamen actus capitulares, aliunde regulariter gestos, irritant.

III. Quoad tempus, a Sacra Congregatione concilii decisum est : *Congregationes hujusmodi capitulares habendas non esse eo tempore quo divina celebrantur officia, nisi causa aliqua urgens eas ad aliud tempus non pateretur differri : quod si hæ congregationes absque causa prædicta, tempore celebrationis divinorum habitæ fuerint, canonicum jure ab his ut choro intersit posse abesse, nec propterea esse multandum.* Item eadem Sacra Congregatio respondit : *Neque episcopum, neque capitulum debere exigere rationum redditionem, tempore quo recitantur horæ canonicæ et divina celebrantur.* Quas decisiones refert Scarfantonius (t. II, pag. 3, editio Lucæ 1723).

IV. Quoad ordinem sedendi in capitulo, « prima sedes « competit præsidenti capituli, etsi adesset episcopus ut

« canonicus; qui tamen ob culmen suæ dignitatis, sedet in « capitulo post præsidentem, non attento ipsum in rece- « ptione canonicalis præbendæ esse aliis canonicis posterio- « rem. Si vero episcopus interveniat capitulo, non ut ca- « nonicus, sed ut episcopus, in casibus quibus habet jus « coadunandi capitulum, sedet in prima sede capituli, quæ « debet esse pulchrior et ornatior cæteris. — Canonicus et « idem episcopi vicarius generalis, in capitulo et congrega- « tionibus capitularibus sedet in loco sibi debito ut cano- « nico, nullo habito respectu ad officium vicariatus quod « retinet. — Reluctantibus canonicis, nequeunt prædicti « vicarii interesse capitulo dum in eo tractatur de re spe- « ctante ad episcopum (Barbosa de Canonicis, c. 42, n. 12); « quia eo ipso quod suspectus redditur episcopus, conse- « quenter sunt suspecti ejus officiales. » (Ceccoperius, l. iv, tit. IV.)

V. De oratione præmittenda, et an ad juniores spectet vel potius ad digniores suam ante alios proferre sententiam, et cætera hujusmodi, solent statuta particularia et consuetudines locales determinare; atque illis standum est.

CAPUT X.

DE MODO CAPIENDI POSSESSIONEM.

« Possessio canonicatus quomodocumque capta, etiam « non capitulariter, est manutenibilis, quando capitulum « possessionem capi denegat vel impedit sine justa causa. » (Monacelli, part. III, tit. III, ad formul. 10, adnot. 4, p. 553, edit. Venet. 1772.) Vide etiam Barbosam (de Canon. c. 15, n. 13). Unde recusante capitulo installationem facere more solito, posset provisus possessionem capere ducendo secum duos testes et notarium qui instrumentum publicum de capta hoc modo possessione conficeret.

Modus autem quo solet fieri receptio, per capitulum et

installatio satis patet ex formula in appendice ad finem tractatus sub n° X posita, per quam datur testimonium de apprehensa possessione. Cæterum modus ille a consuetudine et statutis cujusque capituli determinari solet; nullus enim ritus a jure communi præscriptus reperitur.

PARS SECUNDA.

A QUO SIT CAPITULUM, SEU DE POTESTATE CANONICATUS ET DIGNITATES ERIGENDI ET CONFERENDI.

In superiori Parte capitulum consideravimus quale ipsum reperimus in cathedralibus ecclesiis; naturam scilicet illius institutionis sive constitutiva attributa, necnon intimam illius socialis corporis ordinationem exposuimus. At de ipsius causa efficienti, de potestate scilicet ecclesiastica quæ valeat cathedrales et collegiatas ecclesias, cathedralia et collegialia capitula erigere; vel novas dignitates, canonicatus et beneficia iisdem capitulis jam exsistentibus addere; vel vacantes eosdem canonicatus et dignitates conferre, omnino siluimus. Id vero nunc investigandum atque determinandum aggredimur.

CAPUT I.

AD QUEM PERTINEAT ERIGERE CATHEDRALEM ET CAPITULUM CATHEDRALE.

§ I.

Quid sit ecclesia cathedralis et quid collegiata.

« Inprimis, ait Barbosa (de Canonicis, c, 2. n. 2), quædam sunt ecclesiæ cathedrales, quædam ecclesiæ collegiales. Est autem ecclesia collegialis, seu collegiata, in qua ex clerico-

rum coadunatione et congregatione corpus conficitur, quod collegium appellatur. Cathedralis vero dicitur in qua, præter collegium, cathedra superioris sive prælati sedes existit (cap. *Statutum*, de rescriptis in 6 — Cap. *Ne pro defectu*, de elect.). Omnis enim cathedralis ecclesia collegiata quoque est..; sed non e converso omnis collegiata est cathedralis. »

§ II.

Ad solum Papam pertinet ecclesiam erigere in cathedralem vel metropolitanam.

« Indubitati juris existit solum Papam ad augendum cultum divinum eligere et constituere posse ecclesiam in cathedralem (cap. *Præcipimus* 16, quæst. 1 — Rebuf. Praxis beneficialis, tit. de Erectione in ecclesiam cathedralem n. 1 et 5 — Azor Institutiones morales, part. II, lib. 5, c. 29, quæst. 25, et lib. VI, c. 30, quæst. 2 et 4, idem dicit de Erectione ecclesiæ cathedralis in metropolitanam, late Lotterus de Re benef., l. 1, quæst. 2 — ego ipse de Officio et Potestate episcopi, part. III, alleg. 68, n. 8 — de Jure eccles. universo l. 1, c. 2, n. 139). » (Barbosa, de Canonicis, c. 2, n. 2.)

« Quod attinet ad cathedralem.., dubium non est ejus « erectionem nonnisi solius Summi Pontificis auctoritate fieri « posse. » (Card. Petra, t. III, p. 68, n. 3, edit. Romæ, 1708.)

§ III.

Ad solum Papam pertinet erigere capitulum cathedrale.

Dum Summus Pontifex ecclesiam aliquam erigit in cathedralem, simul et eadem bulla erigit in illa capitulum cathedrale. Et quoties capitulum cathedrale erigitur hoc modo, id est, ipsamet erectione cathedralis, clarum est illud non posse nisi a Papa erigi.

Sed quæri posset de casu exceptionali in quo Summus

Pontifex erigeret cathedralem aliquam sine capitulo, an postea posset capitulum alia quam Sanctæ Sedis auctoritate, verbi gratia, ab episcopo constitui? Sed neque tunc hac potestate polleret episcopus; cum enim ne collegiale quidem capitulum valeat erigere, ut infra statuitur, a fortiori nequit erigere cathedrale. Hinc tenent quidam canonistæ posse episcopum semel erecto a Papa capitulo, novos canonicatus erigere; at erectionem ipsam capituli ab episcopo fieri posse negant omnes.

CAPUT II.

COLLEGIATA ET COLLEGIALE CAPITULUM ERIGI NEQUIT NISI A SUMMO PONTIFICE.

Sic Scarfantonius, tom. I, pag. 26, editio Lucensis, 1723: « Advertendum est quod episcopus non valet sua auctoritate ordinaria ecclesiam simplicem ad statum collegialitatis elevare; cum hoc sit solummodo reservatum supremæ auctoritati Sedis apostolicæ, prout docet opinio et praxis curiæ Romanæ (de qua post Rebuffum de Beneficiis) testantur Lotterus (l. 1, quæst. 14, n. 49), de Luca (de Beneficiis, discursu 14, n. 12, et in relat. Romanæ curiæ, discursu 2, n. 43), Rota (decis. 99, n. 9, part. VII, recent.); contra id quod senserunt veteres canonistæ, similem facultatem episcopali dignitati etiam attribuentes. Ac proinde neque potest ecclesiam collegiatam ad parochialem simplicem reducere, ac illius statum immutare, neque expresse, neque implicite illam conferendo uti parochialem; quia semper remanet saltem habitu collegiata, neque extincta intelligitur, nisi appareat de illius suppressione totali, Papæ auctoritate facta, sublata omni spe reviviscentiæ (Rota, decis. 376, n. 11 et 12 et decis. 22, n. 23, parte VI, recent.....). Potest tamen idem episcopus, sive etiam illius vicarius generalis, si ecclesia collegiata, etiam per plura sæcula destituta fuerit canonicorum collegio, per sententiam declarare di-

ctam qualitatem collegialitatis, eamque in pristinum statum restituere, canonicatus erigendo, ac alia statuendo ad hoc ut ad actum reducatur habitualitas, ut luculenter probavit Pittonius (Disceptationum ecclesiasticarum I per totum, et signanter sub n. 23 et sequentibus). »

Apud Barbosam autem sic habetur :

« Nullum etiam inferiorem a Papa posse erigere ecclesiam, etiam parochialem in collegiatam, merito concludunt Rebuffus (Praxis benefic., tit. de erect. in collegiatam), Azor (Institutiones morales, part. II, l. 5, c. 29, q. 25, et c. 30, q. 8). Et censuit Sacra Congregatio concilii (in causa Conversana 27 junii 1626). Quamvis nonnulli non contemnendæ auctoritatis viri existimaverint episcopum posse erigere parochialem ecclesiam in collegiatam... Licet Nicolaus Garcia (de Benef., part. XII, c. 5, n. 4.) asserat aliquando ecclesiam erigi in collegiatam per episcopum, sed solere fieri auctoritate apostolica. » (Barbosa, de Canonicis, cap. 2, n. 8.)

Fatendum est quidem ex textibus ipsis juris canonici rigorose probari non posse collegiatæ erectionem ad solum Romanum Pontificem pertinere; *cum vere non adsint textus rem perspicue decidentes,* ut adnotat cardinalis Petra (t. III, pag. 69, n. 7, edit. Romana, 1708). Nec ideo mirum est veteres canonistas in duplicem abiisse sententiam. Sed quod ex ipsis textibus remanserat dubium, certum jam fecit opinio et praxis Romanæ curiæ. Certa enim est et constans observantia quod ejusmodi collegiatarum erectiones semper fiant a Papa, ut testatur cardinalis de Luca (de Benef. disc. 14, n. 12), et in hunc sensum pluries respondisse Sacram Congregationem concilii monet cardinalis Petra (loco citato, n. 11); qui etiam hanc refert decisionem (1 septembris 1691, in Catanensi) : « Proposito dubio : *an erectio « collegiatæ facta per episcopum in actu visitationis in « ecclesia S. Antonii Oppidi S. Philippi de Argyro susti- « neretur?* Respondit *negative*. Et de quodam motu proprio « Clementis VII prohibentis de cætero episcopis erigere pa-

« rochiales in collegiatas, testatur Rebuffus (titulo de erc-« ctione in colleg.). » Hinc licet olim res fuerit aliquatenus controversa, tanquam certum hodie tenendum est erectiones collegiatarum ad solum Romanum Pontificem pertinere.

Cum autem ecclesia nequeat dici et esse collegiata nisi ob capitulum collegiale in ipsa institutum, sequitur neque capitulum collegiale erigi posse absque Summi Pontificis auctoritate.

« Porro hujusmodi erectiones collegiatarum, quæ, ut dixi, requirunt auctoritatem Papæ, expediri solent per Datariam cum solutione notabilis componendæ. Et dum primo pro hac re exhibentur preces Pontifici, hic solet consulere Sacram Congregationem concilii, quæ prævio voto alicujus ex eminentissimis Patribus ejusdem Congregationis, et expensis qualitatibus in erectione concurrentibus, annuit vel abnuit. Regulariter tamen in talibus considerari solet qualitas et amplitudo loci in quo facienda est erectio, docilitas et numerositas populi et cleri, structura et capacitas ecclesiæ erectæ aut erigendæ, sacrarum supellectilium pretiositas et diversitas, dos congrua pro præbendis canonicorum et distributionibus; ulterius, quod conditiones in fundatione apponendæ non sint a jure exorbitantes... Potiora tamen quæ movent sunt congrua dos et populi frequentia seu qualitas loci. » (Cardinalis Petra, commentarium in const. 7 Innocentii IV, sect. 2, n. 37, in tom. III.).

CAPUT III.

AN EPISCOPUS, SEMEL ERECTO CAPITULO, NOVOS CANONICATUS ET NOVAS DIGNITATES CREARE POSSIT?

Propositio 1ª. — Absque consensu capituli non potest episcopus novos canonicatus neque novas dignitates creare.

« Quanquam Corradus (Praxis benef., l. 11, c. 3, n. 61

« et seq., et l. IV, c. 7, n. 24) videatur sentire quod episcopus « propria auctoritate erigere possit, tam in cathedrali quam « in collegiata ecclesia canonicatus ; nihilominus hæc doctrina « in praxi tenenda non est neque sequenda. Quia si sine « consensu capituli episcopus canonicatum seu dignitatem « (quam cum eodem consensu creare potest) erigeret, nul- « liter ageret, ut per doctrinam Felini (in c. *Cum acces- « sissent*, n. 15, de constit.), necnon Fagnani (in c. *Di- « lecto*, n. 18, de præbendis), decisum reperies a Sacra « Congregatione concilii (in Clodiensi, 5 julii 1608; Aqui- « natensi, 20 februarii 1677; Mazariensi, 20 septembris « 1692; et in Sabinensi, 14 aprilis 1696).

« Verum tamen est, quod si capitulum irrationabiliter « erectioni se opponeret, et consensum præstare nollet, « illum supplet Sacra Congregatio concilii, ut practicatum « vidi in dicta Sabinensi, 2 julii 1696. Et iterum suppleri « petebatur in alia Amerina, 25 junii 1695; in qua episco- « pus cupiens in executionem legati testatoris duos canoni- « catus erigere de novo, capitulum assensum præbere renuit « ob deficientiam redituum, et ideo fuit rescriptum *firmetur « status hæreditatis*, ut dignosci posset an capitulum ra- « tionabiliter se opponeret, necne. » (Monacelli, pars 1, tit. II, form. 4, adnot. 14.)

In thesauro resolutionum Sacræ Congregationis concilii (tomo XXXV, pag. 12) sic eadem quæstio expenditur : « De erigendis autem novis dignitatibus vel canonicatibus, « certum est consensum capituli requiri (Felinus, in cap. « *Cum accessisset*, n. 15, de constit. — In cap. *Dilecto*, « n. 18, de præbend.). Alias sine hoc consensu irrita erectio « esset (cap. *Sicut* 28, de elect.); Sacra Congregatio (in « Clodiensi, 5 julii 1608, — et in una Aquinatensi, 20 fe- « bruarii 1677); in qua disceptatis dubiis : 1° *An possit « episcopus erigere præposituram secundam dignitatem in « dicta collegiata; 2° An in eadem in qua non est præ- « finitus canonicorum numerus possit erigere canonicatum,*

« rescripsit ad utrumque : *Affirmative de consensu capituli* « (decretorum libro xxix, folio 371). In una Sabinensi, « proposito : *An erectio archidiaconatus facta sine con-* « *sensu capituli sustineatur*, rescripsit die 14 aprilis 1696 : « *Negative, et erectionem sine consensu capituli non sus-* « *tineri* (libro xlvi decretorum, pag. 162). Pariter in Ma- « ceratensi, 30 augusti 1704 (l. liv decret., p. 348), et « in Firmina, 13 septembris 1734.

« Unice inquiri tunc potest num injuste vel juste dis- « sentiat capitulum. Nam si juste contradicit, non obligatur « ut invitum socium accipiat. » Id ibidem confirmatur pluribus Sacræ Congregationis declarationibus. Postea sic pergit secretarius (1) Congregationis : « At tantummodo si « injuste dissentiat, etiam reluctante capitulo erectio de- « mandari posset, ut in Cæsenatensi, in qua capitulum re- « nuebat novam dignitatem..., die 6 maii 1723 rescripsit « Sacra Congregatio : *Esse locum erectioni*. Et in Firmina, « in qua postquam die 12 septembris 1734 rescripserat « *erectionem capitulo reluctante factam non sustineri*, « proposito deinde die 5 martii 1735 *an esset locus sana-* « *tioni*, rescriptum est, *affirmative*. »

« Quando autem consensus datur, sed cum conditionibus, « idem jus est; de iis inquiritur num justæ fuerint. » Id probat secretarius relatis pluribus declarationibus e Sacra Congregatione emanatis. Ex quibus sic concludendum est : si conditiones a capitulo oppositæ fuerunt justæ, et non servatæ, nulla est erectio ab episcopo facta : si injustæ, obtinere poterit episcopus a Sacra Congregatione ut nonobstante oppositione capituli, detur locus erectioni.

Propositio 2ª. — Assentiente capitulo potest episcopus

(1) In Congregatione concilii expositio et discussio causæ fit per secretarium qui solet esse episcopus; qua expositione audita eminentissimi Patres de causa pronuntiant. Hujusmodi expositiones causarum cum adjunctis decisionibus a tempore Benedicti XIV editæ sunt in *thesauro*. Anteriores remanserunt manuscriptæ.

novos canonicatus erigere. — Id probant auctoritates in præcedente propositione allegatæ. Dum enim probant requiri consensum capituli, simul testantur accedente hoc consensu nihil obstare quin episcopus ad hujusmodi erectiones procedat. Idem insuper sic tradit Barbosa (*de Canonicis*, cap. 2) : « Videtur concludendum ad illum spectare ca-
« nonicatus in ecclesiis cathedralibus et collegiatis instituere
« in actu erectionis, cui de jure spectat illam facere, hoc est
« Papæ...; quia unum sine alio stare non potest, cum saltem
« numerus trium canonicorum ad collegiatam constituen-
« dam requiratur. Post erectam vero et dictum numerum
« creatum, episcopi erit, si velit, alios canonicos antiquis
« adjungere, vel ultra exstantes cum congrua portione alios
« de novo creare; nam cum canonicatus sint beneficia, et
« illorum appellatione in materia non odiosa comprehen-
« dantur, et quævis beneficia auctoritate episcopali creari
« possint, bene sequitur ipsum sua episcopali auctoritate
« canonicatus creare posse; sed de dignitatibus est magis
« inter doctores controversum. »

Propositio 3ª. — Episcopus, consentiente capitulo, potest erigere dignitates usitatas, non vero inusitatas. — Institui non posse novas dignitates in ecclesia cathedrali absque apostolica auctoritate olim tradebant multi. (Vide Barbosam, *de Canonicis*, c. 4, n. 1.)

Alii vero existimabant absolute posse episcopum hujusmodi cathedralium dignitates creare. (Barbosa, ibid., n. 2.)

« Ego tamen (ait Barbosa, ibid., n. 3) sub distinctione totam hanc rem componendam esse existimo; vel enim dignitas quæ erigenda venit est omnino nova, quippe quod alia non reperitur in ecclesia, et tunc non potest creari sine licentia Papæ... vel fuit jam instituta communiter pro universa Ecclesia, quales sunt archidiaconatus, archipresbyteratus et similes, et tunc non solum episcopum, sed etiam capitulum de illius consensu hujusmodi dignitatem in aliqua ecclesia creare posse observat Imola... »

Præmissa Barbosæ sententia, quæ olim potuisset ut mera opinio haberi, jam evasit certa ob varias Sacræ Congregationis concilii declarationes, ut satis patebit ex sequenti citatione Thesauri resolutionum (tom. XXXV, pag. 11):

« Certum est potuisse auctoritate episcopi erigi hanc di-« gnitatem, quæ ex eis est quæ in cathedrali erigi consue-« verunt, ac sacris canonibus cognitæ sunt; dum profecto « aliæ novæ et inusitatæ non potuissent, ut distinguitur « communiter. » (Hic secretarius congregationis citat octo canonistas ita docentes, inter quos Fagnanum in c. *Perniciosum*, n. 70, de officio ordinar. et in c. *Dilecto*, n. 16, de præbend.; et Monacellum, Formularium, parte 4, in supplem. ad 12, n. 314. Postea adducit auctoritatem ipsiusmet Congregationis, his verbis:) « Ac etiam distinguendo (1) « pluries edixit Sacra Congregatio; et speciatim in Sabi-« nensi 26 novembris 1695 (l. XLV decretorum, p. 603), « et in Spoletina, 24 mart. 1736. »

Propositio 4ª. — Neque episcopus neque capitulum possunt, etiam ex mutuo consensu, instituere canonicatus supranumerarios cum exspectativa præbendæ. — Hujusmodi enim exspectativas sustulit et prohibuit s. concilium Tridentinum, sessione 24, capite 19: *decernit sancta synodus mandata de providendo, et gratias quæ exspectativæ dicuntur nemini amplius concedi.* Ex quo decreto jam non licere nec valere concessionem canonicatuum cum expectativa concludunt unanimiter doctores. Unum satis erit citasse:

« Non poterit tamen episcopus nec alius inferior a Papa, « etiam post erectionem (2) creare canonicatum supernu-

(1) Nempe inter dignitates usitatas quas erigere possunt episcopi, et insolitas quas non possunt, et pro quibus erigendis necessaria esset Sanctæ Sedis auctoritas.

(2) Nempe capituli.

« merarium ad futuram præbendam, ut censuit Congre-« gatio concilii his verbis : *Ex hoc decreto expectativa-« rum abrogatarum colligitur non posse erigi canonicatum « supernumerarium ad futuram præbendam*... Et Gon-« zales (ad reg. 8 Cancell. § 1, procem., n. 64) subdit « procedere in capitulis, ut neque capitula ecclesiarum pos-« sint canonicos supernumerarios creare super futuram « præbendam, et testatur sic censuisse eamdem Congrega-« tionem. » (Barbosa. de Canonicis, cap. 2.)

CAPUT IV.

AD QUEM PERTINEAT COLLATIO CANONICATUUM ET PRÆBENDARUM CATHEDRALIS.

Occurrit hoc loco gravissima quæstio, olim inter canonistas valde discussa, hodie unanimiter resoluta, an scilicet certum sit collationem canonicatuum et præbendarum cathedralis pertinere *simultanee* ad episcopum et capitulum.

§ I.

Jus collationis simultaneæ olim aliquatenus controversum fuit.

Controversiam illam fuse refert Fagnanus dum disserit in caput *Cum ecclesia Vulterrana*, de electione, auctorum qui ipsum præcesserant varias opiniones recensens, et cujusque præcipuas rationes expendens. Quæ a Fagnano exposita sic breviter contraxit cardinalis de Luca :

« Expresse in jure statutum non est ad quem pertineat « collatio canonicatuum ac præbendarum ecclesiæ cathe-« dralis, dum Fagnanus diligenter ac elaborate disputata « quæstione (in caput *Cum ecclesia Vulterrana*, de elect. « n. 2) quatuor refert opiniones : quarum prima est, « ut spectet ad solum espiscopum; altera, ut sit episcopi de

« capituli consensu ; tertia, ut sit episcopi, sed requiratur « capituli consilium ; et quarta, ut sit simultanea inter « episcopum et capitulum. Ista vero hæc posterior opinio « est magis communi doctorum calculo, ac in Rota et « Curia recepta *pro regula;* ut late probat Fagnanus (ibid. « n. 11 et sequentibus)... Cessantibus limitationibus, ista « opinio non recipit amplius controversiam. » (Cardinalis de Luca, *de Beneficiis*, discursus I, n. 25). Unde factum istud a nullo negari potest, extitisse aliquam de hac materia apud doctores controversiam.

§ II.

Sententia tamen admittens collationem simultanee esse faciendam, multo communior semper fuit, et meliori etiam olim fundamento nitebatur.

1. Quod pauci admodum fuerint auctores tribuentes episcopo præbendarum collationem excluso interventu capituli, constat ex recensione a Fagnano facta, de qua modo diximus; in qua videmus duos tantum celebrioris nominis, nempe Joannem Andream et Hostiensem pro illa opinione stetisse. Dum econtra jam suo tempore abbas Panormitanus contrariam sententiam esse *communem* testabatur (in cap. *Cum ecclesia Vulterrana*, de electione, n. 8).

2. Ita etiam solido jam tum nitebatur fundamento doctrina de jure simultaneæ collationis, ut etiamsi novæ auctoritates non accessissent, adhuc sola sequenda esset. Verum est illam in textibus juris omnino expressis terminis non reperiri, ut notat cardinalis de Luca. Adsunt tamen textus eam satis clare innuentes : unum aut alterum subjiciamus :

Ita Innocentius III archiepiscopo Florentino, anno 1206 (c. *Cum ecclesia Vulterr.* de electione):

Cum ecclesia Vulterrana debito canonicorum obsequio longo fuisset tempore destituta, Vulterranus episcopus canonicos quosdam elegit et instituit in eadem, quos canonici

recipere noluerunt, asserentes quod talis electio fuerat in eorum præjudicium attentata. Mandamus quatenus super primo articulo petitionis episcopi (in quo postulavit a te, ut canonicos ab injuria quam ei super electione canonicorum Vulterranensis ecclesiæ inferunt prohiberes), dictos canonicos absolvere non postponas : quia non videtur injuriam facere qui utitur jure suo, cum per testes longe melius sit probatum quod canonici supradicti hoc jure usi fuerint antequam episcopus memoratus. In secundo quoque articulo (quo idem petebat episcopus ut dicti canonici episcopum ipsum jure electionis uti libere paterentur) absolvere studeas canonicos sæpe dictos ; maxime si sit notorium quod in Thuscia generalis consuetudo servetur ut in cathedralibus ecclesiis solum capitulum irrequisito episcopo eligendi canonicos habeat facultatem.

Episcopus Vulterranus duo petebat a metropolitano suo : 1° Ut declararet capituli agendi rationem fuisse erga episcopum injuriosam; 2° ut decerneret a canonicis liberum relinqui debere episcopo jus electionis. Metropolitanus autem pro gravitate causæ existimavit recurrendum ad Sanctam Sedem. Et in sua decretali de hac re, Innocentius III, ut patet, collationes ab episcopo solo factas nullas declarat. Potest absolute objici capitulum Vulterranum hoc jus quidem habuisse ex consuetudine, sed non ex jure communi.

Et fatendum illud effugium a textu ipso decretalis non omnino præcludi. At certe sensum oppositum multo magis innuit. Et ita vetus glossa intellexit; commentans enim illam decretalem, sic habet :

« Dico quod de jure communi simul ad episcopum et « capitulum pertinet collatio beneficiorum. Sed consuetudo « in pluribus ecclesiis derogat huic juri, ut hic in fine hujus « decreti. »

Glossa autem illa, utpote *generaliter recepta* (quemadmodum testatur Rota in textibus mox afferendis), magnæ auctoritatis est. In probationem etiam adduci potest caput

Postulastis, de concessione præbendæ in qua sic decernit Innocentius III, anno 1210 :

Postulastis per Sedem apostolicam edoceri, ut cum ad vos et archiepiscopum vestrum simul donatio præbendarum ecclesiæ vestræ pertineat, utrum præbendæ vacantis donatio penes archiepiscopum ipsum remanet, si eam intra semestre tempus neglexeritis ordinare? Ad quod breviter respondeo quod si vos et idem archiepiscopus intra tempus præscriptum circa hoc negligentes extiteritis, sicut nec ab illo ad vos, ita nec a vobis ad illum potestas devolvitur conferendi; sed secundum statuta Lateranensis concilii, ad superiorem transit donatio : nisi forte archiepiscopus non ut prælatus, sed ut canonicus vobiscum jus habeat conferendi. Et in hoc casu, cum dolose impedierit, dolus ei suffragari non debet.

Existimat Fagnanus per ista verba, *cum ad vos et archiepiscopum vestrum simul donatio præbendarum ecclesiæ vestræ pertineat,* aperte exprimi et declarari jus collationis simultaneæ esse jus commune. Sustinet particulam *cum* ibi eumdem sensum habere ac *quia;* et affirmationem illam Summi Pontificis non referendam esse ad casum particularem capituli de quo agitur, sed ad dispositionem generalem juris; quasi dixisset : *quia ex dispositione juris communis ad vos et archiepiscopum vestrum, etc.* Fatendum autem est sensum illum ex toto contextu naturaliter fluere, licet rigorose demonstrari non videatur.

Jus simultaneæ insuper legitime deducebatur ex illo principio generaliter admisso, collationem beneficiorum pertinere ad eos de quorum bonis fundata seu dotata fuerant; id est ad episcopum si ex mensa episcopi; ad capitulum si ex mensa capituli; ad utrumque si ex bonis episcopi et capituli communibus præbendæ fuissent constitutæ. Aliunde autem quoties nec instrumentis, nec præscripta possessione demonstrari potest ex quibus bonis dotatæ fuerint præbendæ cathedralis, præsumi debent ex bonis episcopi et capituli

communibus initio fundatæ. Hinc merito concluditur collationem dictarum præbendarum *regulariter* esse debere simultaneam; et exceptionem non dari huic generali regulæ, nisi in casu particulari, quo vel episcopus vel capitulum ex longa possessione sibi vindicare potest exclusivum jus conferendi.

Ex illa ratione et ex allatis textibus tum decretalium, tum glossæ, satis patet doctrinam, jus collationis simultaneæ asserentem, non tantum multo communiorem fuisse ante tempus quo scripsit Fagnanus, sed etiam valde gravibus nixam fuisse momentis. Non tamen, ut diximus, extra omnem omnino controversiam erat. Et notatu dignum est quod refert Fagnanus de quadam declaratione S. Congregationis concilii : in ecclesia scilicet Placentina ex statuto fundationis et observantia immemorabili electiones et provisiones dignitatum, canonicatuum et portionum ad capitulum simul cum episcopo pertinebant. Quando ibi ex decreto Tridentino (sess. 24, c. 8) erectæ fuerunt Theologalis et Pœnitentiaria præbendæ, pro quibus *electio* personæ ad episcopum solum certo pertinet, quæsitum fuit a Sacra Congregatione concilii an etiam *collatio* illarum præbendarum ad episcopum pertineret. Et fuit rescriptum *collationem præbendæ fieri debere ab eo ad quem antea spectabat, electionem vero et deputationem personæ ad solum episcopum pertinere*. (Fagnanus in c. *Cum ecclesia Vulterrana*, de elect. n. 15.) Ubi videtur Congregationem noluisse præcise dicere collationem esse simultaneam, sed pertinere ad *eos ad quos antea* : ideo forte quia tunc temporis adhuc res erat inter doctores aliquatenus controversa. At jampridem extra controversiam abiit, quod nunc ostendendum est.

§ III.

Omnino nunc certum est canonicatuum et præbendarum cathedralis collationem ad episcopum simul et capitulum *regulariter* pertinere.

Jus aliquando controversum omnino certum evadit, quando doctores in sententiam unanimem convenientes jus illud absque hæsitatione asserunt, et simul Sanctæ Sedis tribunalia jus idem tanquam firmam et inconcussam regulam constanti praxi et stylo admisere. Atqui ita jampridem evenit quoad prædictum jus collationis simultaneæ.

I. Unanimitatem recentiorum doctorum sic expressis terminis testatur cardinalis de Luca : *Ista opinio non recipit amplius controversiam* (de Beneficiis discursus, n. 25). Idem testatur Rota : *Licet per dispositionem juris communis, inter doctores non amplius controversam, tale jus conferendi simultaneum statuatur inter episcopum et capitulum* (parte XVI, decis. 244, recent. 4 junii 1670). Idem colligere est ex sequenti documento authentico : « Sane « extra dubitationem plana est regula quod collatio cano- « nicatuum et dignitatum in ecclesia cathedrali pertinet ad « simultaneam episcopi et capituli collationem (cap. *Postu-* « *lastis*, de concess. præb. — Et communiter glossa et ca- « nonistæ in cap. *Cum ecclesia Vulterrana*, de elect. — « Fagnanus, n. 11, et seq. in dictum caput *Cum ecclesia* « *Vulterrana ;* et n. 2, 3, 4, in dictum caput *Postulastis*— « Gonzales ad regulam 8 cancellariæ, glossa 45, n. 50 — « Cardinalis de Luca, de Beneficiis, discursu 1, n. 26, et « disc. 28, n. 19, et disc. 30, n. 15 — cum cæteris adductis « per Rotam in Fanensi, 5 maii 1700, § *Quamvis*, coram « card. Caprara).

« Cum propter illam unionem quæ intercedit inter Epi- « scopum tanquam caput et canonicos suæ cathedralis tan- « quam membra, omnino rationi consentaneum sit, ut non- « nisi de communi assensu eorumdem membrorum electio

« fiat, ne personæ episcopo aut capitulo invisæ in canonicos « assumantur, » ut observant Gonzales, (ad reg. 8 Cancel. Gloss. 45, n. 46), — Lotterus (*De beneficiis*, l. II, c. 21, n. 135).

Hæc citatio desumitur e voto consultoris in causa inter Pratense capitulum et ipsius episcopum. Capitulum prætendebat ex quibusdam titulis sibi exclusive competere collationum canonicatuum et dignitatum. Episcopus contendebat collationem simultanee ad capitulum et episcopum pertinere. Archiepiscopus Lucanus, ad cujus tribunal causa pendebat, votum consultoris probavit et pronuntiavit in favorem episcopi Pratensis. (Apud Scarfantonium, tomo II, in Appendice, pag. 213, editio Lucana, 1723.)

Hinc videmus auctores passim illam doctrinam asserere tanquam certam et quasi nulla jam probatione indigentem. « Maxime, ait Riganti (in reg. 2 cancel. § 3, n. 324), si « agatur de præbendis et dignitatibus in cathedralibus, quæ « regulariter non sunt liberæ collationis episcopi, sed simul- « taneæ cum capitulo, sive ex eo quod episcopus unum cor- « pus constituere dicatur cum capitulo, sive ratione præ- « sumptæ earum fundationis de bonis communibus, capituli « scilicet et episcopi. »

II. At etiamsi aliquis auctor ex recentioribus contrariam opinionem sustinuisse reperiretur, omnino deserendus esset, ob auctoritatem Rotæ et Curiæ Romanæ. Quod autem apud Rotam et Curiam Romanam *pro regula* receptum sit collationem præbendarum cathedralis ad episcopum simul et capitulum regulariter pertinere, jam supra testantem cardinalem de Luca audivimus. Idem tamen directe, allatis documentis, pro rei gravitate ostendendum existimavimus.

« Decessit in mense Augusti 1676 Julius Cæsar, propter « cujus mortem vacavit in cathedrali Novariensi canonicatus, « quem Capitulum contulit Philippo, episcopus vero Jacobo « Antonio : unde orta controversia eaque ad Rotam delata, « proposui dubium : *an et cui esset adjudicandum canoni-*

« *catum.* — Et Philippo Domini dixerunt. Quamvis enim de « jure collatio canonicatuum in cathedrali simultanee spe- « ctare præsumatur ad episcopum et capitulum (ut per « *glossam* communiter receptam in cap. *Cum ecclesia Vo-* « *laterr.* de electione—Rota, decisio 124, n. 1, parte 3, rec.), « consuetudo tamen in contrarium attendi debet; videlicet « quod ad solum episcopum siue capituli interventu, vel e « converso ad solum capitulum privative quoad ipsum epi- « scopum collatio pertineat. Quam consuetudinem non esse « irrationabilem, dicit glossa in caput ultimum *de consue-* « *tudine*, et notat Barbosa (de potest. episc. alleg. 127, « n. 9 et 10). In præsenti autem casu visum est non posse « dubitari de legitima consuetudine conferendi solius capi- « tuli; nam illud ab immemorabili consuevit hujusmodi ca- « nonicatus conferre. » (Decisio 121, partis XIX, recentium.)

« Beneficia et præbendas cathedralium ecclesiarum non « esse, de jure communi, liberæ collationis episcopi. » (Rota decisio 635, n. 4, parte 18, recent. — Et ibi citatur Gonzalez, glossa 45, n. 35; citatur et celebris glossa ad cap. *Cum ecclesia Vulterrana*, 31 de electione; et remittitur ad commentaria canonistarum in prædictum caput.)

« *Licet per dispositionem juris communis, inter docto-* « *res non amplius controversam, tale jus conferendi si-* « *multaneum statuatur inter episcopum et capitulum...,* « *prout sæpe decisum est a Rota* (ut in decisione 22, 56, « 980 et 95); *attamen hoc non procedit quoties in capi-* « *tulo viget consuetudo quod capitulum soleat canonica-* « *tus et dignitates irrequisito episcopo conferre... Quæ con-* « *suetudo ad exclusionem simultaneæ collationis præ-* « *scribit spatio* 40 *annorum, ut tenent communiter docto-* « *res.* » (Rota, parte XVI, decisio 244, recent., 4 junii 1670.)

« Cum agatur de dimidia portione exsistente in cathe- « drali, collatio est simultanea inter ordinarium et capitu-

« lum; et propterea provisio ordinarii fuit nulla. » (Rota, decisio 585, n. 40, partis v, rec.) Et ibi citantur plures aliæ decisiones.

« Sacri canones præsupponentes beneficia existentia « in aliqua ecclesia, et præsertim cathedrali censeri fun-« data de communibus reditibus ipsius ecclesiæ, tri-« buunt pariter in consequentiam capitulo non minus quam « episcopo jus illa conferendi, eodem modo quo commu-« nis fuisset administratio sive dominium eorumdem re-« dituum (*hic citat Rota plures auctores et decisiones « antecedentes Rotæ, et tandem cardinalem de Luca, « de quo addit*) : licet cum Fagnano diversas recenseat sen-« tentias, adhuc tamen testificatur hanc opinionem com-« muniter jam fuisse receptam in curia sæpiusque canoni-« zatam in Rota.

« Verum cum totum in hac materia faciat consuetudo, « fidelis interpres rerum actuumque sub annosæ antiquita-« tis caligine latentium.., eadem consuetudo multoties efficit « quod jus conferendi præbendas et beneficia sita in eccle-« sia cathedrali, vel ad solum spectet capitulum, vel ut plu-« rimum ad solum attineat episcopum.

« Quamvis... receptum appareat (*vigore præfati textus « seu glossæ in caput Cum ecclesia Vulterrana*), hujus-« modi jus simultaneæ collationis locum habere in istis por-« tionibus, et generice in quibuscumque beneficiis inferiori-« bus.., tamen non defecere contrarii assertores acerrimi. » (Rota, coram Ansaldo, decisione 252; tom. III, in ven. 23 junii 1702.)

Ex allatis documentis satis patet verum esse quod affirmat cardinalis de Luca, in Rota et curia Romana *pro regula* receptum jam pridem esse collationem præbendarum et canonicatuum cathedralis simultanee, spectato jure communi, ad episcopum et capitulum pertinere. Ergo quod erat olim sententia receptissima, licet aliquatenus controversa, jam in *regulam* erectum est extra controversiam po-

sitam, a doctoribus probatæ doctrinæ unanimiter receptam, et ab omnibus, ut videtur, tenendam.

Conclusio autem illa de canonicatibus et præbendis cathedralis, etiam extenditur ad dignitates. « Idem dicendum « de dignitatibus, ait Leurenius (Forum beneficiale pars, II, « sectio 3, c. 2, quæst. 670); quantum est de jure communi « spectant ad collationem simultaneam episcopi et capituli. « (Garcia, p. 5, c. 4, n. 20—juxta decisionem Rotæ in *Tar-« raconensi* 9 junii 1600; et Abbatem Panormitanum, in c. « *Cum ecclesia Vulterrana*, de electione). »

§ IV.

Ex origine aut consuetudine potest collatio præbendarum ad solum episcopum vel ad solum capitulum pertinere.

« Potest..... præbendarum collatio ad solum episcopum, « vel capitulum pertinere (Fagnanus in c. *Cum ecclesia « Vulterrana*, de electione). Et si constare posset quod il-« larum erectio, non ex dicta communi massa (loquitur hic « Scarfantonius de massa communi inter episcopum et ca-« pitulum), sed ex particulari capituli effecta fuisset, vel « si adesset diuturna et immemorabilis observantia, per « quam appareret quod capitulum solum collationes exple-« visset absque interventu episcopi, tunc ad illud duntaxat « spectaret, ut in terminis immemorabilis consuetudinis « respondit Rota (decisione 244, parte XVI, ex collectione « recentiorum), et (*in terminis*) æquipollentis centenariæ « (decis. 124, part. III, n. 2, recentiorum); ac etiam so-« lius quadragenariæ (eadem decisione 244, n. 3, part. XVI), « etiam sine obligatione deducendi titulum, cum solus « lapsus dictæ consuetudinis quadragenariæ de se sufficere « possit ad præscribendum contra episcopum, ut dixit Rota « in his specialibus terminis (decis. 637, p. 4, et decisione « 74, n. 8, p. 11, rec.); quamvis non desint qui censeant « non sufficere ad præscribendum contra episcopum jus

« simultaneæ collationis, pro quo ut diximus, habet epi-
« scopus assistentiam juris communis, sed necessarium esse
« saltem titulum putativum; et hanc esse opinionem in
« praxi et curia receptam testatur de Luca (*De Beneficiis*,
« discursu 1, n. 27 et 28). » (Scarfantonius, t. I, pag. 11, n. 18, edit. Lucæ, 1723).

Unde consuetudo sive immemorabilis, sive centenaria, sive quadragenaria cum titulo saltem putativo in favorem episcopi, collationem exclusive tribuit episcopo. Et eadem consuetudo in favorem capituli, collationem exclusive tribuit capitulo. Quando nec episcopus nec capitulum possunt allegare talem suam possessionem, nec liquet aliunde præbendam conflatam esse ex sola mensa episcopali, vel ex sola mensa capituli, collatio est hoc ipso simultanea, id est, ex æquo ad episcopum et capitulum simul pertinens.

§ V.

Unde ortum jus commune simultaneæ.

Est sententia communis canonistarum jus illud ortum esse ex eo quod primitus communes essent reditus episcopi et capituli. Cum massa communis redituum tam vere pertineret ad capitulum quam ad episcopum, non æquum erat ut aliquis clericus ad participationem hujus massæ admitteretur nisi consentiente utroque, id est, episcopo simul et capitulo. Et licet postea divisa fuerit massa primordialis inter episcopum et capitulum, et dein etiam in multis locis ipsa massa capitularis fuerit distributa in portiones distinctas singulis canonicis tradendas seu præbendas, perseveravit tamen collatio simultanea. « Ex hac primordiali com-
« munione redituum, ait Scarfantonius (t. I, p. 11, n. 16,
« edit. Lucæ, 1723) profluxit quod collatio canonicatuum
« et præbendarum ecclesiæ cathedralis, ab episcopo et capi-
« tulo simultanee explenda esset (in text. in cap. *Postula-*
« *stis*, de concess. præb.); ut animadvertunt communiter

« canonistæ, et signanter Fagnanus (in cap. *Cum ecclesia* « *Vulterrana*, de elect., n. 11 et seq.). Ita tamen ut tam « penes episcopum quam capitulum in solidum resideat po- « testas et jus conferendi prædictas præbendas cathedralis. »

Alia ratio quam solent afferre canonistæ, et quæ valde etiam notatu digna est, desumitur ex eo quod episcopus et capitulum unum efficiant corpus tanquam caput cum membris; ita ut non debeat caput separatim, sed una cum membris operationes suas perficere. Canonistis autem in tradenda hujusmodi doctrina præiverat glossa in caput *Cum Ecclesia Vulterrana*, de elect., quæ sic habet :

« Arguit contra (1) titulus *de his quæ fiunt a prælatis* « *sine consensu capituli, in Sexto, cap. primis :* quia hujus- « modi ecclesiastica debent facere (2) de consensu capituli, « ut ibi dicitur : et cum quibus est in ministerio, cum his « disponat (93, d. diacon.). Præterea, ex eo quod dicit (3) « in fine, *si consuetudo est quod canonici eligant irrequi-* « *sito episcopo,* patet quod de jure communi simul debeant « eligere ; sicut et alia negotia simul facere debent, cum « episcopus sit caput capituli, et canonici membra (de his « quæ fiunt a præl. sine consensu capituli, cap. *Novit,* et « caput *Quanto*). Et quod simul eligere debeant, habes ti- « tulo *de concessione præbendæ,* capite *Postulastis.* Dico « quod de jure communi simul ad episcopum et capitulum « pertinet collatio beneficiorum, per jura proxime dicta, et « hic in fine satis patet ita esse. Sed consuetudo in pluribus « ecclesiis derogat huic juri, ut hic in fine hujus decreti. « Sed illa consuetudo non est rationabilis : imo est contra « decus Ecclesiæ, quæ ideo non est præscriptibilis. »

Notandum autem hanc glossam, licet antiquitate vene-

(1) Nempe contra objectiones quas immediate antea sibi proposuerat glossator.

(2) Nempe episcopi.

(3) Nempe caput *Cum ecclesia Vulterrana*, quod ibi glossator explanat.

randam, caute esse intelligendam et limitandam, dum dicit generatim episcopum debere omnia peragere de consensu capituli, et dum irrationabiles vocat consuetudines quæ derogant juri communi de collatione simultanea : alioquin enim in errorem induceret.

Notandum etiam jus simultaneæ vocari *jus commune*, non eo quod in aliquo textu juris omnino expresse contentum reperiatur ; sed quia ex unanimi doctorum interpretatione et stylo Romanæ curiæ in jus commune receptum est. « Minime ita recipiendum est, ait Lotterus (de Benef., l. II, « q. 21, n. 9) ut lex aliqua sive canon idipsum expresse « disponat, sed est intelligendum inductum per interpreta« tionem doctrinalem, quæ ubi ratione constat et per glos« sas et doctores communiter est recepta, facit jus, venit« que appellatione juris communis. »

§ VI.

In quo consistat jus collationis simultaneæ.

Quomodo intelligendum sit jus collationis simultaneæ, sic explicat laudatus cardinalis de Luca : « Ubi vero, ces« sante consuetudine, versamur in terminis juris commu« nis, attendendi juxta dictam receptam opinionem pro si« multanea, tunc in ista pariter est receptum quod est « æquale jus episcopi et capituli, ita ut tanta sit vox unius, « quanta sit alterius; non collegiative, sed sejunctim, per« inde ac si essent duæ personæ quarum una repræsentatur « ab episcopo, altera vero a capitulo; quarum utraque col« lationis actum in tempore ac loco diverso explicare po« test (*ibi in probationem multas decisiones Rotæ alle« gat de Luca*). Istum vero conferendi modum frequentior « experientia comprobat raro ad praxim deducibilem, plu« riumque inconvenientium productivum; quoniam cum in « diversas personas abire soleant, atque ob vocum æquali-

« tatem neutra collatio concludat, idcirco aperiri solet locus « devolutioni ad Papam... Hinc proinde prudenter praxis « frequentius induxit turnariam divisionem per menses, vel « hebdomadas, aliaque tempora; ut unus uno, alter alio « tempore in solidum, ac pleno jure conferat. Quod etiam « in ipsismet capitulis inter canonicos introductum est, cum « turno per menses vel hebdomadas. In isto vero casu, cum « jus conferendi vel præsentandi sit de sui natura indivi- « duum, habitualiter competens omnibus in solidum, diviso « solum exercitio..., sequitur quod quando per unum fit « collatio, tunc per omnes fieri dicitur; eorumque manda- « tarius seu vicarius dicitur ille qui tunc exercitium habet. » (*De beneficiis*, discursus 1, n. 30 et seq.)

§ VII.

Effectus juris simultaneæ.

« Varii sunt effectus dicti juris solidalis penes episcopum « et capitulum :

« *Primus*, quod si alter ex eis neglexerit intra legi- « tima tempora explicare suum actum collationis, vel illum « invalide perfecerit, in altero totum jus consolidetur; « illiusque collatio firma et efficax remaneat; taliter ut « neque per succedentem provisionem apostolicam haben- « tem clausulam *dummodo tempore datæ præsentium*, etc., « jus provisi sublatum censeatur. Quia nempe provisio non « devolvitur ad Sanctam Sedem nisi in casu quo episcopus « et capitulum tempore legitimo collationem fecerint et « non concordaverint; et consequenter provisio Sanctæ « Sedis hunc casum semper supponit.

« *Secundus* effectus est, quod quoties episcopus obtinuit « a Sancta Sede apostolica facultatem conferendi beneficia, « etiam in mensibus reservatis (1), hujusmodi indultum

(1) Nempe Sedi Apostolicæ, ubi vigent hujusmodi reservationes.

« suffragatur etiam capitulo respectu beneficiorum simul-
« taneæ collationis;... et in hoc casu capitulum venit appel-
« latione episcopi, ut pluries respondit Rota... Hæc tamen
« opinio non est sequenda post novissimam constitutionem
« Urbani VII de die 10 septembris 1626, in qua declaravit
« indulta prædicta non suffragari capitulo habenti simulta-
« neam. Et firmavit Rota...

« *Tertius* effectus est, quod, sede episcopali vacante, to-
« tum jus conferendi hujusmodi præbendas consolidatur in
« capitulo, quod tunc jure proprio tanquam unicus et solus
« collator easdem præbendas confert. »(Ibi plures auctoritates
citat Scarfantonius.)

« *Quartus* effectus est, quod quoties episcopus sive capi-
« tulum, propter aliquod impedimentum (veluti propter
« excommunicationem, interdictum, seu absentiam), non
« possunt actum collationis explere... tunc in omnibus
« prædictis casibus alterius non impediti sola collatio sus-
« tinetur... Et in unoquoque ex prædictis casibus, tam
« episcopus, quam capitulum, non conferunt jure devoluto,
« sed jure proprio.

« *Quintus* effectus est, quod etiam mortuo episcopo, et
« secuta interim, ante promotionem episcopi, successoris va-
« catione canonicatus simultaneæ collationis, ad capitulum
« solum spectat collatio; ex quo attendi debet tempus secutæ
« vacationis, in quo nimirum totum jus conferendi conso-
« lidatum fuerat in eodem capitulo per obitum episcopi.

« *Sextus* effectus est, quod licet sacrum concilium Tri-
« dentinum (sess. 24, c. 8 de ref.) statuerit electionem ad
« canonicatum pœnitentiariæ ad solum episcopum spectare,
« attamen, si... facta fuerit erectio canonicatus pœnitentiarii
« de præbenda quæ ad collationem episcopi conjunctim cum
« capitulo pertinebat, præscindendo a dicta electione, actus
« collationis spectans ad capitulum præservatus censetur;
« ita ut possit idem præbendam conferre personæ ab episcopo
« præelectæ, ut declaravit etiam Sacra Congregatio con-

« cilii... » (Scarfantonius, t. I, pag. 12, editio Lucæ 1723.)

§ VIII.

De concordia inita episcopum inter et capitulum pro exercitio collationis simultaneæ, et de effectibus inde fluentibus.

Sæpe concordiam inire solent episcopi cum capitulis suis, per quam dividitur per *turnum*, ut aiunt, id est, per alternas vices, exercitium juris conferendi.

« Talis divisio collationis fieri nequit nisi de consensu « capituli simul et episcopi; ita ut, altero ex eis reluctante, « non possit ad divisionem prædictam deveniri, non ob- « stante regula *quod nemo in societate invitus permanere* « *cogatur*...; ut optime discussis utriusque opinionis fun- « damentis respondit Rota (in Hispalensi, 4 julii 1700). » (Scarfantonius, pag. 13, n. 42, tom. I, edit. Lucæ 1723.)

Effectus autem ex tali pacto sequentes sic enumerat ibidem laudatus Scarfantonius :

« Primus effectus dictæ divisionis est, quod translato « episcopo de uno ad alium episcopatum, statim fit conso- « lidatio totius juris conferendi in capitulo, etiam ante no- « titiam translationis factæ in consistorio; ita ut collatio « post dictam translationem facta ab episcopo, sed tamen « ante ejusdem translationis notitiam habitam, non consu- « mat turnum, nec præjudicet episcopo successori; qui, « non obstante prædicta collatione facta de tempore quo ad « capitulum ex dicto jure consolidationis spectabat, et « illam neglexit perficere, debet conferre; ut articulo ma- « ture discusso firmavit Rota (in Segobiensi, 11 aprilis 1704). « Et ratio præmissorum in eo consistit quod statim post « translationem episcopi, prior Ecclesia remanet viduata, et « resoluto vinculo quo episcopus primæ Ecclesiæ alligaba- « tur, remanet alligatus secundæ, licet dictam translationem « ignoraverit (*ibi multas auctoritates citat Scarfantonius,* « *inter quas, Barbosam,* De potestate episc. *alleg.* 5, *n.*

« 92, *part.* 3); quia hoc operatur præconisatio facta in « consistorio (decis. Rotæ 475, part. I recent.). Sicuti etiam « si episcopus in eodem consistorio depositus fuisset; cum « etiam ante notitiam depositionis remaneat irritum quid- « quid per eum gestum fuerit. Et quamvis ante notitiam « translationis quam solent episcopi translati habere per « litteras secretarii sacri collegii, vel per aliam certam « scientiam, possint iidem exercere ea quæ pertinent ad or- « dinariam jurisdictionem, nihilominus cum beneficiorum « collatio non sit de jurisdictionalibus (1), sed connume- « retur inter fructus, ideo non potest pertinere ad episco- « pum post translationem.

« *Secundus* effectus resultans a divisione simultaneæ col- « lationis per alternas vices, est quod collatio facta ab « exsistente in turno, reputatur ac si ab utroque expleta « fuisset.

« *Tertius* effectus est, quod ille qui est in turno, dicitur « absolutus dominus et solus collator, cum in eo translatum « dicatur totum jus conferendi.

« *Quartus*... altero deficiente, collatio pertinet ad supersti- « tem, ac propterea etiamsi vacatio succedat in turno epi- « scopi, adhuc ob illius obitum, jus conferendi consoli- « datum remanet in capitulo... Cumque jus conferendi « prædictum sit individuum, divisio illius per turnum « censetur semper facta quoad simplex exercitium; ita ut « illa numquam impediat consolidationem juris in capitulo, « quoties contingit mors episcopi, vel aliis casibus supra « expressis, » (*depositionis scilicet vel translationis epi- scopi*).

Ex duobus sequentibus effectibus a Scarfantonio exposi- tis id tantum adnotamus: Si quis libere renuntiet præben- dæ suæ, vel ab ea deponendus sit, debere tum ad actum ac-

(1) Pro quo citat Scarfantonius plures canonistas, inter quos Lotterum et Rebuffum.

ceptandi renuntiationem, tum ad actum privandi concurrere episcopum et capitulum, si præbenda sit collationis simultaneæ.

« *Septimus* est, quod non inducitur consumptio turni « ante acceptationem factam ab eo cui collatus fuit canoni- « catus. »

« *Octavus* est, quod turnus dicitur legitime consumptus « ab eo ad quem spectabat collatio, si tacens permisit alte- « rum non existentem in turno conferre.

« *Nonus* est, quod quando capitulum ob mortem episcopi « confert canonicatum, sede episcopali vacante, sed nondum « ab episcopo in turno exsitente collatum, collatio tunc « expleta per dictum capitulum non operatur consumptio- « nem sui turni, sed potest in successiva vacatione conferre. »

« *Decimus* est, quod si in concordia inita super alternativa « provisione dictarum præbendarum, cautum fuerit, quod « existens in turno teneatur conferre certo generi persona- « rum, seu aliqua qualitate pollenti, esset etiam quoad hoc « concordia religiose observanda; alioquin provisio esset « nulla; quia, cum collator metiatur suam potestatem ab « ipsa concordia, si non servet formam præscriptam, actus « corruit ex defectu potestatis, etiamsi in ipsa concordia « non adesset decretum annullativum. (Lotterus De re be- « neficiali, l. II, quæst. 21, n. 33 et seq.). »

§ IX.

De falsa opinione eorum qui putarent jus conferendi beneficia pertinere vel ad ordinem episcopalem, vel ad essentialia jurisdictionis ordinariæ episcopalis.

Doctrina Rotæ. « Conferre beneficia non est ordinis, sed « jurisdictionis; quo fit ut etiam hi qui nullum ordinem ha- « bent, conferre quandoque possint. » (Rota decisione 15, n. 1, partis III recent. — Ubi hoc variis indicatis auctoritatibus confirmatur.)

« Collatio enim est juris concessio. » Ita Rota (decisione 343,

n. 10, part. IV, rec.), citans Gonzalez (ad reg. 8, gloss. 16, n. 8).

Doctrina Leurenii. « Quis sit et dicatur collator ordinarius? Respondeo, illum qui jure proprio beneficia confert, « tametsi jurisdictionem nullam habeat; et sive hanc potestatem conferendi habeat a jure, sive ex præscriptione, « consuetudine, privilegio. Et sic in specie capitulum, dum « legitime justificavit consuetudinem conferendi privative « ad episcopum, venire sub nomine ordinarii collatoris, ait « cardinalis de Luca (De beneficiis, discursu 31, n. 15) : « Episcopus inter collatores ordinarios primum locum habet, utpote cui ex jure communi et ratione episcopatus « concessa est hæc potestas conferendi beneficia suæ diœcesis... Omnium beneficiorum in diœcesi existentium collatio « de jure communi spectat ad episcopum, isque de iis conferendis de jure communi fundatam intentionem habet, « sub limitatione tamen et exceptione danda inferius circa « beneficia ecclesiæ cathedralis. — Unde hoc jus conferendi « origineter episcopo? Respondeo : tametsi bene dicatur « originari in episcopo a jure communi (Lotterus l. II, q. 2, « n. 3), non tamen originari in episcopis immediate, sed « defluxive; nimirum defluere a Papa in eos, utpote in quo « sola hujus potestatis plenitudo residet, cui alii episcopi « subsunt tanquam membra et vocati in partem sollicitudinis. — An hæc potestas episcopi circa conferenda beneficia spectet ad ejusdem jurisdictionem? Respondeo : nullatenus, saltem proprie, ad potestatem jurisdictionis spectat, « seu competit ei jure magistratus. Non enim omnia quæ magistratui alicui competunt, competunt ei jure magistratus; sed « aliqua competere possunt a lege citra imperium et omnem « jurisdictionem... Multoque minus hæc potestas est potestas « ordinis episcopalis, cum (ut dicitur capite *Nosti*, de electione) « conferre possit statim ac electio ejus est confirmata, etsi « nondum sit consecratus. Sed est accidentalis cujusdam potestatis, eodem nihilominus tempore impressæ quo imprimuntur jurisdictionalia, nimirum ex speciali concessione legis. »

(Forum beneficiale, parte II, sect. 3, c. 2, quæst. 664 et seq.)

Doctrina Rigantii. — « Sive auctoritates, sive exem-
« pla, sive rationum momenta expendantur, affirmari debet
« beneficiorum collationem nihil commune habere cum ju-
« risdictione, neque ad legem jurisdictionis pertinere. Hanc
« enim opinionem tenuere Joannes Andreas,... Pavinus,...
« Rebuffus (in praxi tit. de devolutione n. 89, ibi : *Con-*
« *ferre non est jurisdictionis episcopalis, sed est cujusdam*
« *facultatis extrinsecæ*) ; Lotterus (l. I, quæst. 21, n. 34 —
« et latissime, l. 2, q. 2, n. 5 et seq.); Fermosinus (de capitulo
« sede vacante quæst. 23, n. 7), Solierus (in addit. ad pastor.
« de benef. l. 3, tit. finali, litt. D). — Idque melius ab
« exemplis comprobatur. Episcopus resignans ecclesiam,
« administrat pertinentia ad jurisdictionen donec adveniat
« successor, et tamen beneficia minime confert. Concessa
« generali jurisdictione vicario, non censetur concessum
« jus conferendi, utpote quia istud non venit sub generali
« dispositione, nisi specifice exprimatur. Cautum est in jure
« quod capitulum sede vacante succedat in universali juris-
« dictione episcopali : et tamen *nusquam invenitur cautum*
« *in jure quod capitulum vacante sede fungatur vice epi-*
« *scopi in collationibus præbendarum* (sunt verba capitis
« *illa*, ne sede vacante); si autem concessa jurisdictione ve-
« niret jus conferendi, inepta esset ratio hujus textus; nam
« dum jus attribuit capitulo jurisdictionem, jam concessisset
« jus conferendi, si istud esset necessarius effectus jurisdi-
« ctionis, et sub concessione jurisdictionis esset comprehen-
« sum. Et demum videmus quod cardinalibus elargitur
« Summus Pontifex universalem jurisdictionem in suis ti-
« tulis; et tamen illi beneficia conferre non possunt, nisi
« specialiter Papa id concedat. — Et præmissorum ea est
« ratio, quod ex nullo canone demonstrari potest quod
« episcopo jus conferendi competat jure *magistratus* ; unde
« impossibile est quod pertineat ad ejus jurisdictionem. Nec
« omnia quæ competunt episcopo, competunt jure magistra-

« tus (Lotterus, l. 2, q. 2), quem omnium optime fuisse in « hac materia locutum dicit Solier... his verbis: *Collatio be- « neficiorum non spectat ad jurisdictionem, cum non com- « petat episcopo jure magistratus, sed speciali legis con- « cessione, citra imperium aut jurisdictionem.* Hinc non « obstant Glossæ in C. *Transmissum*, de electione, aliique « doctores attribuentes jus conferendi jurisdictioni, quia « nullo solido fundamento moventur, nec considerarunt « mox allegatas rationes ; nec adverterunt quod licet jus « conferendi eodem tempore imprimatur quo imprimuntur « jurisdictionalia, attamen hæ sunt duæ operationes di- « stinctæ quas facit lex, quæ eodem tempore tribuit jurisdi- « ctionem episcopo, et tribuit jus conferendi quod est quid « distinctum a jurisdictione, et quod proprie non est episco- « pale, ut ait Joannes Andreas... et Lotterus... »

« Sed quando etiam jus conferendi beneficia liberæ col- « lationis comprehensum censeretur sub generali conces- « sione jurisdictionis, adhuc applicari id non posset bene- « ficiis cathedralis, quæ tam de jure quam de consuetudine « spectant ad promiscuam collationem episcopi et capituli. « Jus enim simultaneæ non provenit a jurisdictione, sed a præ- « sumpta dotatione facta ab episcopo et capitulo de bonis « utrique communibus ; et in hoc radicatur jus et ratio si- « multaneæ... Sicuti in hac communione conferendi nulla « potest considerari jurisdictio in capitulo, quod etiam dicitur « ordinarius collator, quamvis jurisdictione careat ; ita nec « potest considerari in episcopo, cujus respectu non potest « regulari hoc jus conferendi diverso jure ac regulatur in ca- « pitulo. » (Riganti in regul. 2, Cancellariæ, § 3, n. 44 et seq.)

Ex his auctoritatibus et allatis rationibus satis patet jus conferendi beneficia, licet jurisdictioni episcopali valde congruum, ipsi tamen non esse essentialiter alligatum, sed accidentaliter tantum. Unde mirari nullus debet jus conferendi canonicatus simultanee et quandoque etiam exclusive pertinere ad capitulum.

§ X.

An in hodiernis Galliæ ecclesiis collatio canonicatuum pertineat simul ad episcopum et capitulum.

Vidimus collationem de jure communi esse simultaneam; at juri communi derogari potuit in erectione recentiorum ecclesiarum Galliæ; et de jure speciali vel consuetudine, ut etiam vidimus, potest collatio vel ad solum episcopum, vel ad solum capitulum pertinere. Quomodo res se habeat in Gallia nunc expendendum.

I.

Ante concordatum anni 1801, jus collationis simultaneæ de facto vigebat in multis Galliarum capitulis; et jus illud esse jus commune tanquam certum habebatur.

De facto viguisse multis in locis collationem simultaneam testantur innumera historiæ monumenta; sed plane sufficiunt quæ nuper camdem quæstionem tractando indicavit publicatio periodica *la Correspondance de Rome*, his verbis : « La collection des décrétales contient plusieurs anciens « exemples de la nomination simultanée des chanoines par « les évêques et par les chapitres dans les diocèses de « France. C'est ainsi que la décrétale *Si pro te* de Boni« face VIII prouve qu'à Bourges la collation appartenait à « l'archevêque et au chapitre à la fois. On peut voir égale« ment la décrétale d'Innocent III, chap. *Postuslatis* de « concessione præbendæ.

« Le canoniste d'Ostie fait foi de l'observation de cette « même règle dans l'église d'Embrun et les autres de la pro« vince.

« Au reste, une preuve irrécusable du fait énoncé plus « haut se trouve dans l'édit concernant l'usage de la régale « du mois de janvier 1682. Voici quels étaient les différents

« modes de nomination en vigueur selon la diversité des « provinces : 1° La collation simultanée : l'édit parle des égli- « ses *où la collation des prébendes appartient à l'évêque « et au chapitre conjointement, par indivis.* 2° Le système « de la nomination à tour de rôle : *Dans celles* (les églises « cathédrales et collégiales) *où les chanoines et l'évêque « les confèrent* (les canonicats) *par tour de semaine, de « mois ou autres temps; dans celles où le tour est réglé « par les vacances; dans celles où les prébendes d'un côté « du chœur sont affectées à la collation de l'évêque, et « celles de l'autre, à la collation des chanoines*, l'édit porte « *que l'alternative, les tours et l'affectation soient gardés « et entretenus durant l'ouverture de la régale tout ainsi « qu'ils le sont pendant que le siége est rempli.* 3° Enfin « il y avait des endroits où les chapitres pouvaient invoquer « le bénéfice de la chose prescrite, et conféraient à eux « seuls les canonicats. On voit dans l'édit, qu'il y avait des « églises cathédrales et collégiales *où les chapitres étaient « en possession de conférer toutes les dignités et les pré- « bendes.*

« Il n'est pas nécessaire de rechercher d'autres preuves; « l'édit de 1682 établit le fait suffisamment. »

Quod in Gallia olim sicut in reliquo orbe catholico jus collationis simultaneæ habitum fuerit tanquam jus commune, ita ut *regulariter* servari deberet, nisi aliquo speciali titulo vindicaretur exclusive collatio vel episcopo vel capitulo, testantur hujus regionis canonistæ. Vide Rebuffum aut alios Galliæ scriptores de hac materia tractantes. Cæteroquin etiamsi ante concordatum anni 1801, aliquod jus speciale circa collationem canonicatuum viguisset in Gallia, exstinctis per prædictum concordatum priscis ecclesiis cum suis prærogativis atque usibus, exstinctum pariter fuisset jus illud particulare; nec ad recens erectas diœceses dimanasse dicendum esset, nisi Sancta Sedes illud expresse a generali exstinctione præservasset. Unde potissimum atten-

dendum est cum quo jure Pius VII novas ecclesias cum suis capitulis constituerit.

II.

Nec per bullam concordati anni 1801, nec per ullum aliud subsecutum Sanctæ Sedis decretum reperitur derogatum fuisse juri communi de simultanea quoad ecclesias Galliæ.

1° Non reperitur derogatum *directe* seu expressis terminis. Nullibi enim nec in bulla concordati 1801, nec in decreto quo legatus pontificius cardinalis Caprara illud concordatum executioni mandavit, nec in concordato 1817, nec in subsequenti anni 1822, exprimitur a quo præbendæ et canonicatus conferri debeant.

2° Nec reperitur derogatum *indirecte*, id est, aliqua dispositione ex qua sequatur et concludi debeat illa derogatio. Quæcumque enim in his documentis respiciunt capitula, hæc fere sunt : *Poterunt iidem episcopi habere unum capitulum in cathedrali ecclesia. — Cum vero tum clericorum institutioni, tum episcoporum consilio, suæque Ecclesiæ administrationi consulere necesse sit, illud non omisimus, ut iidem episcopi unum habeant in cathedrali ecclesia capitulum unumque seminarium in sua quisque diœcesi, — tum dignitates et canonicos cujuscumque capituli juxta præscriptum sacrorum conciliorum. — Ad quod præstandum amplissimas quasque ei facultates, etiam subdelegandas ad probanda statuta respectivorum capitulorum...* Hæc in litteris apostolicis quæ ad concordatum anni 1801 referuntur. In decreto autem cardinalis Capraræ, quo potestatem suam constituendi capitula episcopis subdelegat, sic legitur : *Ut posteaquam canonice instituti ecclesiarum suarum regimen actu consecuti erunt, capitulum in metropolitanis et cathedralibus respective ecclesiis erigere ipsi possint juxta formam a sacris canonibus conciliisque præscriptam, et ab Ecclesia huc usque*

servatam. — Similiter quæ in concordato anni 1817 et 1822 extant relative ad capitula, agunt de erectione capitulorum et condendis statutis, non vero determinant a quonam collatio præbendarum facienda sit. Porro ex iis omnibus erui non potest derogatum fuisse juri simultaneæ collationis, et collationem exclusive ad episcopum pertinere. Nam dum subdelegatur episcopis potestas erigendi capitula, et eorum statuta conficiendi, expressis terminis injungitur ut hæc peragant, *juxta præscriptum sacrorum conciliorum, juxta formam a sacris canonibus conciliisque præscriptam, et ab Ecclesia hucusque servatam.* Ergo nedum potuerint episcopi capitula constituere extra jus commune, debuerunt e contra illa juxta jus commune disponere, exceptis iis quæ non poterant aptari temporum illorum circumstantiis. Ergo minime mutare potuerunt jus commune de collatione simultanea; ergo ex facultatibus quas Sancta Sedes episcopis concessit quoad capitulorum erectionem et ordinationem, concludi nequit jus commune de collatione simultanea fuisse sublatum. Ergo nec ex bulla concordati nec ex subsecutis Sanctæ Sedis actibus ullo modo vindicari potest solis episcopis collatio canonicatuum in hodiernis Galliæ ecclesiis; sed e contra dicendum nihil quoad hujusmodi collationem derogatum fuisse juri communi.

III.

An consuetudo juxta quam episcopi Galliæ a tempore concordati anni 1801 præbendas et canonicatus soli contulerunt, jam privaverit capitula jure collationis simultaneæ?

1° Versamur in materia præscriptibili. Fatentur scilicet communiter doctores posse ob longam et pacificam possessionem jus conferendi canonicatus firmari vel in solo episcopo, vel in solo capitulo. Nam possessio illa probat vel alterutri ab initio pertinuisse collationem, vel alterutrum cessasse ab

exercitio juris sui; quæ cessatio si facta est scienter et libere, totum jus conferendi in alterum transtulit.

2° Item communiter doctores requirunt in hac materia possessionem quadraginta annorum.

3° In diœcesibus erectis anno 1822, aut postea, licet episcopus solus collationes fecerit, capitulum jus suum collationis simultaneæ nondum amisit, cum possessio episcopi sit minor quam quadragenaria.

4° In aliis diœcesibus ubi a quadraginta annis solus præbendas confert episcopus, non deest quidem requisita in possessione diuturnitas.

5° At potest inquiri an adfuerint aliæ requisitæ conditiones. Videtur nempe requiri ut capitulum libere et non ex necessitate abstinuerit ab exercitio juris sui. Porro duo obstare potuerunt huic libertati capitulorum, ignorantia nempe juris sui et timor alicujus damni. Capitula scilicet exclusivam collationem canonicatuum episcopo probabiliter non reliquissent, si certo cognovissent illam collationem simultanee ad canonicos pertinere; unde præsumi potest hanc juris communis dispositionem capitulis Galliæ a tempore concordati anni 1801 non fuisse cognitam. Nec illam ignorantiæ hypothesim circa punctum illud particulare mirabitur aut canonicis Galliæ injuriosam reputabit quisquis resciverit a dimidio circiter sæculo interrupta fuisse in Galliis juris canonici studia, ita ut viros etiam præstantissimæ in re ecclesiastica doctrinæ reperire sit in hac regione, qui libenter fateantur se multas hujusmodi juris dispositiones non callere. Toti enim in debellandis incredulorum et hæreticorum erroribus intenti atque absorpti, hæc minus pro tempore necessaria juris ecclesiastici studia prætermisere. Si ergo jus suum ignorarunt, reclamare non potuerunt. Præterea non adeo a tempore concordati ad hanc usque diem facilis fuisset ejusmodi reclamatio contra episcopi possessionem in exclusiva collatione præbendarum. Non enim perfici potuisset absque recursu ad Sanctam Sedem; cujus-

modi adversus episcopos recursus vix ac ne vix quidem a doctrina Gallicana clericis permittitur. Unde ad præcavendas dissensiones et damna potuerunt canonici deterreri a tutando suo jure quoad collationem simultaneam.

6° Si vero alicubi capitula scienter et libere cesserunt jure suo, et a quadraginta annis episcopus canoniales præbendas solus conferat, videtur dicendum ibi jam non esse locum simultaneæ, sed episcopum contra capitulum præscripsisse. Nam quod præter possessionem quadragenariam episcopi requiratur insuper titulus, mihi non videtur solide probari posse. Hinc ubi episcopus habet pro se quadragenariam observantiam, si capitulum velit collationem simultaneam recuperare, debebit probare se per totum illud tempus, libertate ad reclamandum necessaria caruisse.

7° Expositæ doctrinæ objici potest, a Gubernio non recognosci alios quam ab episcopo nominatos; nec posse alio modo obtineri pensionem quæ præbendam canonialem constituit; inde autem sequi non posse exeri a capitulo jus simultaneæ. — Deductio autem ista non videtur rigorosa. Gubernium quidem non tribuet pensionem nisi illi quem canonice nominatum testabitur episcopus; at non curat utrum episcopus nominationem solus vel simultanee cum capitulo peragat. Unde posito simultaneæ collationis exercitio, eodem modo testari posset episcopus talem esse legitime nominatum, et eodem modo tribueretur Gubernii subventio.

8° Diximus episcopum jus libere conferendi canonicatus præscribere posse contra capitulum spatio 40 annorum : at necessariam esse in capitulo libertatem reclamandi, ut invocari possit præscriptio in favorem episcopi. Hæc duo principia quæ tanquam regulam admisimus, confirmantur ut certa a Rota (in decisione 74, n. 19, partis XI rec.), quæ sic habet : *Non valenti agere, non currit præscriptio, ut notant omnes;* et n. 12 dicitur sufficere 40 annos ut episcopus præscribat contra capitulum jus libere conferendi.

§ II.

Quomodo ex regulis cancellariæ collationes multæ ad Romanum Pontificem pertineant.

Quæ hucusque de jure conferendi canonicales præbendas disseruimus, intelleximus de jure *ordinariorum* collatorum, abstrahendo a jure Romani Pontificis hujusmodi collationes sibi reservandi. Si enim sedes apostolica sibi alicujus beneficii reservaverit collationem, a nullo alio poterit hæc collatio fieri. Hanc reservationum potestatem Romano Pontifici vindicavimus in tractatu *de principiis juris canonici* (ubi disseruimus de cancellariæ regulis tanquam juris canonici fonte). De facto autem per dictas regulas Summus Pontifex sibi reservat, tum omnia beneficia vacantia in curia, tum primam dignitatem omnium cathedralium, tum beneficia vacantia octo determinatis anni mensibus, vel saltem mensibus sex, si ab episcopo accipiatur alternativa.

Vigere porro cancellariæ regulas ubi per concordata aliove modo eis non est derogatum, in præcitato tractatu ostendimus. In Gallia autem quoad beneficia parochialia videmus a concordato anni 1801 factam derogationem, non autem quoad præbendas canonicales.

Et licet praxi jam quadragenaria episcopi Galliæ omnes canonicatus et dignitates conferant quasi regulæ cancellariæ nullo modo in ea regione jam vigerent, graves exposuimus rationes dubitandi an id recte ageretur.

Difficile præsertim nobis persuademus consentire apostolicam Sedem, ut primæ saltem dignitatis in cathedralibus collatio ipsi libera non relinquatur. Nondum quidem reclamavit Summus Pontifex; sed œconomicum videri illud silentium, ita ut nullum tacitum consensum involvat, sed opportuniora tempora ad reclamandum exspectari tantum probet, in tractatu de *principiis juris canonici*, adnotavimus.

CAPUT V.

DE PAROCHO SEU VICARIO PERPETUO CATHEDRALIS, AN AB EPISCOPO, AN VERO A CAPITULO ELIGENDUS ET DEPUTANDUS SIT?

Gravis est hæc quæstio relative ad præsentem ecclesiarum Galliæ statum. In aliis vero regionibus difficultatem non movet. Eam hoc ordine expendemus : 1° Præmittentur quædam notiones de vicariis illis perpetuis curam animarum gerentibus. 2° Probabitur illorum electionem seu nominationem ad capitulum pertinere, quando capitulo annexa est animarum cura. 3° Expendetur quid juris hodie quoad Galliarum cathedrales.

§ I.

Præmittuntur notiones quædam de vicariis perpetuis in cathedralibus.

Quando agitur de parocho proprie dicto, modus quo debet promoveri ad parochiam vacantem, a sacro concilio Tridentino determinatus fuit. Vacante scilicet aliqua parochia debet Episcopus concursum instituere, et peracto examine, inter eos qui ab examinatoribus synodalibus reperti sunt idonei, digniorem eligere et ei titulum parochialem conferre.

At dispositio illa non habet locum quoad capitulum, quando curam animarum gerit (in cathedralibus autem cura plerumque reperitur sic unita capitulo). Nam capitulum non moritur, nec proinde vacat parochia cujus est parochus, nec proinde datur unquam locus concursui pro vacante tali parochia.

Olim capitulo liberum erat curam animarum exercere eo quo volebat modo : id est, vel deputando ad id aliquem vel aliquos determinatos, vel decernendo, ut quisque canonicus per turnum curam exerceret.

Hanc facultatem capitulis abstulit Tridentina synodus dum (sess. 7, c. 7) voluit ut episcopi exerceri facerent curam animarum *per idoneos vicarios, etiam perpetuos.* Hoc decretum cum exequi teneantur episcopi, sequitur nullibi posse jam capitulum per seipsum curam exercere, sed tantum per aliquem vicarium ab episcopo approbandum. Ita ut capitulum sit quidem parochus in *habitu*, non vero actu seu exercitio. Quæ sic exponuntur in *Thesauro resolutionum* Sacræ Congregationis concilii :

« Concilium Tridentinum (sessione 7, c. 7) decrevit « quod episcopi in parochialibus unitis cathedralibus, col« legiatis, monasteriis aut aliis locis piis exercere facerent « curam animarum *per idoneos vicarios, etiam perpetuos.* « A quorum verborum tenore inferunt doctores pendere ab « arbitrio episcopi, a circumstantiis regulando, deputatio« nem vicariorum sive *perpetuorum*, sive *temporalium.* » (Thesaurus resolutionum S. Congr. conc., t. III, p. 104.) « Sanctus Pius in bulla 139 bullarii tom. II, in qua loqui« tur de vicariis constituendis in parochialibus quæ sunt « unitæ capitulis Urbis, vult vicarios esse perpetuos; et « Fagnanus (in c. *Ex parte*, n. 9, De officio vicarii) ait « expedire ut Sedes Apostolica decernat quod capitula ca« thedralium et collegiatarum ecclesiarum curam animarum « habentium cogantur ad deputandos vicarios perpetuos qui « curæ incumbant. » (Thesaurus, tom. III, pag. 255.)

« Concilium Tridentinum ad providendum curæ anima« rum statuit (sess. 7, c. 7) ut *beneficia, curata,* etc... « Hanc concilii dispositionem nedum probavit S. Pius V in « constitutione quæ incipit *Ad exequendum*, edita die 1 « Novembris 1567; verum etiam illius executionem omnibus « episcopis commendavit, addiditque ut nominatio vicarii « perpetui ad illum spectaret, cui parochia erat unita. Huic « dispositioni adhærens Sacra Congregatio, etc. » (Thesaurus resol. S. Congr. conc., t. LIII, p. 36.)

« Exploratum pariter in jure est, dum erigitur vicaria

« perpetua, habitualem curam residere quidem penes capi-
« tulum; at actualem sive illius exercitium transferri *omni-
« mode* in vicarium perpetuum. Hinc nullo modo potest
« principalis, spreto vicario, se ingerere curæ animarum. »
(Thesaurus resol. S. Cong. conc., tom. LXXX, pag. 161
et 262.)

His præmissis, quæstio nunc solvenda est ista : ad quem pertineat eligere seu nominare hujusmodi vicarium? An ad capitulum, an ad episcopum?

§ II.

In cathedralibus electio et nominatio vicarii perpetui curati pertinet ad capitulum, approbatio ad episcopum.

In toto hoc paragrapho supponitur cura annexa capitulo ut ordinarie contingit in cathedralibus. Quid juris exurgat in casu contrario, adnotatur in fine paragraphi.

Probationem thesis e quintuplici fonte hauriemus, nempe : 1° E textibus juris. 2° E constitutione sancti Pii V. 3° Ex auctoritate S. Congregationis concilii. 4° Ex auctorite S. Rotæ. 5° Ex auctoritate doctorum.

I. Probatur variis juris textibus—Alexander III, Vigoriensi archiepiscopo anno 1170 : *De monachis qui vicarios parœcialium ecclesiarum gravant, eam providentiam habeas, quod ad præsentationem monachorum nullum recipias, nisi tantum si de proventibus ecclesiæ coram te fuerit assignatum, unde jura episcopalia possit persolvere et congruam sustentationem habere* (c. *De monachis*, de præbendis). Ibi agitur generaliter de monasteriis, *quæ gravant vicarios parœcialium ecclesiarum*. Monasteria autem olim in quibusdam parochialibus ecclesiis habebant curam animarum, in alias exercebant jus patronatus; porro generaliter supponitur in citato textu ad monasteria illa pertinere *præsentationem* hujusmodi vicariorum per per quos exercenda erat cura, ad episcopum vero approba-

tionem. Idem autem jus intelligendum et intellectum fuisse quoad capitula, sic inter alios animadvertit cardinalis de Luca : « Ubi agitur de ipsamet principali ecclesia regulari « seu monasteriali, cui annexa sit animarum cura per « unum vicarium quamvis sæcularem ac perpetuum exer- « ceri solita, tunc casus videtur indubitatus, ut non intret « dispositio conciliaris (sess. 24, c. 18) (1), sed potius « locum habeat dicta constitutio Pii V (2); ut hujusmodi « vicarii provideri debeant ad nominationem seu præsen- « tationem eorum quorum ecclesiis annexa est cura... Ex « quibus liquet id procedere sive ageretur de ecclesiis sæcu- « laribus sive regularibus. (De parochis discursu XI.) Idem sic clarius reperitur in capite unico *de capellis monachorum in Sexto : Presbyteri, qui ad curam populi per monachos in eorum ecclesiis præsentantur episcopis et instituuntur ab ipsis (cum debeunt esse perpetui, consuetudine vel statuto quovis contrario non obstante), ab iisdem nequeunt ecclesiis nisi per episcopos et ex causa rationabili amoveri.* Et tandem Clementina *Ut constitutio, de jure patronatus*, cujus Clementinæ scopus fuit magis determinare primum textum supra citatum, expresse illum intelligit de ecclesiis *tam regularium quam sæcularium.*

Illa autem juris documenta concilio Tridentino anteriora memoramus, non quod necessaria sint ad probationem thesis, quæ aliunde, ut modo videbitur, firmatur plenissime, sed ut intelligatur jus illud capitulorum eligendi et nominandi vicarios, quos sibi substituebant quando nolebant per seipsa curam exercere, in tota retro antiquitate viguisse. Quod jus minime mutavit Tridentinum; sed tantum decrevit curam animarum in posterum exercendam fore, non per totum simul capitulum, aut per canonicos

(1) Nempe dispositio concilii Tridentini decernentis parochiales vacantes provideri per concursum.

(2) Constitutionem illam modo citabimus.

vice quisque sua in parochialibus sibi succedentes, sed per fixum et determinatum aliquem vicarium.

II. Probatur constitutione sancti Pii V. — In bulla nempe *Ad exequendum*, 1 novembris 1567, sic decernitur: *Volumus insuper et ita mandamus, quod dicti vicarii perpetui non ad liberam ordinariorum electionem, sed ad nominationem illorum in quorum ecclesiis unitis ponentur, cum ipsorum ordinariorum seu eorum vicariorum prævio examine et approbatione, deputentur* (1). Quæ lex adeo clara est, ut quæstionem omnino definiat, quod et consensu unanimi fatentur doctores. Expresse scilicet decernit ibi S. Pius V, 1° electionem et nominationem dictorum vicariorum non pertinere ad episcopum; 2° pertinere vero ad eos, quorum ecclesiis annexa est cura animarum, ac proinde ad capitulum, quando capitulo annexa est cura. 3° Unde sequitur decretum Tridentini de habendo concursu minime attingere hujusmodi vicarias perpetuas; nam si tales vicarii sunt ad nominationem capituli, non sunt per formam concursus eligendi, ut patet.

Ex sola ergo bulla Piana inconcusse probatur thesis. Addemus nihilominus S. Congregationis concilii, et Rotæ, doctorumque auctoritatem.

III. Probatur auctoritate S. Congregationis concilii. — Declarationes quasdam hujus Congregationis sic collegit Garcia (de beneficiis, parte IX, c. 2, n. 294) : « Et ita censuit « S. Congregatio, ut in sequentibus declarationibus super « cap. 7, sessionis 7 concilii Tridentini : — *Sacra Congre-* « *gatio censuit nominationem vicariorum ad beneficiatos* « *pertinere, hoc est, ad eos, ad quos beneficia spectant.* « *Sic etiam Pius V dicta bulla, addens : ordinarii vel* « *ejus vicarii prævio examine approbationem necessariam* « *esse. — Ex dicta bulla Pii V nominatio vicariorum* « *perpetuorum spectat ad ecclesias seu loca quibus dictæ*

(1) Bullarium Romanum, tom. IV, partis II, pag. 402.

« *parochiales sunt unitæ; et ad dictam nominationem* « *poterit episcopus præficere terminum decem dierum.* — « *Nominationem vicarii perpetui sanctissimus Dominus* « *Noster Gregorius decimus tertius, audita relatione Con-* « *gregationis respondit : Spectare non ad ordinarium,* « *sed ad eum, cujus est beneficium in quo erigitur vica-* « *ria.* — Et fuit responsum episcopo Abulensi de anno 1593 « ut in declaratione sequenti : *Illustrissimi et reverendis-* « *simi Domini, pro parte reverendissimi episcopi Abu-* « *lensis supplicatur declarari sequentia, circa quæ dubi-* « *tari contingit : Primum dubium : An in assignanda* « *portione vicariis attendenda sit dispositio S. concilii* « *Tridentini sessione 7, c. 7, an vero bulla Pii V; et an* « *illa sit revalidata* (1), *et nominatio vicarii spectet ad* « *eum, cujus dignitati vel beneficio parochialis est unita,* « *ut in dicta bulla : Secundum dubium, etc... Perillus-* « *tris et reverende Domine uti frater, quatuor dubitatio-* « *nibus, quæ amplitudinis tuæ nomine per libellum his* « *litteris adjunctum propositæ fuerunt illustrissimis car-* « *dinalibus, ita sigillatim responsum fuit : Nempe ad* « *primam : utique servandam esse S. memoriæ Pii V* « *constitutionem, et nominationem vicariorum sæcula-* « *rium ad tempus in beneficiis curatis unitis spectare ad* « *amplitudinem tuam; perpetuorum vero in vim ejusdem* « *constitutionis spectare ad nominationem illorum, in* « *quorum ecclesiis unitis ponentur. Ipsi tamen prævio* « *examine et approbatione erunt ab amplitudine tua* « *deputandi. Ad secundum, etc...* »

Postquam hæc documenta retulit Garcia, subjungit : « Prædicta resolutio et declarationes sacræ Congregationis « approbantur et confirmantur per breve Sixti V positum « per Man. Rodriguez in collectione privilegiorum regula-

(1) Contendebant quidam illam bullam fuisse revocatam per quoddam subsequens Sanctæ Sedis decretum.

« rium, bulla 22, Sixti V, pag. 1173. » Inutile duximus plures congerere illius Congregationis declarationes.

4° Probatur auctoritate S. Rotæ Romanæ. — Unicam citabimus hujus tribunalis decisionem, sed in qua indicantur aliæ quam plurimæ.

« Vacante vicaria perpetua, unita ecclesiæ cathedrali ci-
« vitatis Reatinæ, reverendissimus episcopus indixit con-
« cursum; a qua indictione (habita notitia) per capitulum
« et canonicos dictæ cathedralis ecclesiæ fuit interposita
« appellatio. Sed, ea minime attenta, concursum complevit;
« iterumque appellatione interposita nec pariter attenta,
« Petrum Scossam in vicarium elegit. Qui cum ulterius, in
« spretum inhibitionis Rotalis sibi et vicario D. episcopi
« personaliter præsentatæ possessionem illius fuerit assecu-
« tus, dubitavi (1), *An constet de attentatis quæ veniant*
« *revocanda, et sit apponendum sequestrum.* — Et domini
« affirmative responderunt. »

« Constat siquidem de attentatis tam respectu reveren-
« dissimi D. episcopi, quam Scossæ ab eodem electi : re-
« spectu enim episcopi, dum prædicta vicaria unita fuit
« dictæ cathedrali ecclesiæ, jus nominandi seu deputandi
« vicarium spectat ad capitulum et canonicos, quorum ec-
« clesiæ reperitur facta unio, juxta constitutionem sanctæ
« memoriæ Pii V, pluries canonizatam tam a Sacra Con-
« gregatione concilii, ut referunt Gonzales (ad reg. 8 Can-
« cell. gloss. 9, § 3, n. 53), Garcia..., quam a Rota (*ibi*
« *citantur plures Rotæ decisiones*). Nec est locus concur-
« sui, sed institutio fieri debet ad electionem et nominatio-
« nem illorum, cum approbatione ordinarii (*ibi iterum ci-*
« *tantur plurimæ decisiones*). Indicto itaque concursu li-
« cuit dictis capitulo et canonicis appellare; et consequen-
« ter tam complementum illius concursus, quam ipsa ele-

(1) Ista vox *dubitavi* in stylo Rotæ significat *proposui Rotæ hoc dubium decidendum.*

« ctio, omniaque gesta post interpositam appellationem sunt « omnino attentata. » Rota, decis. 48, part. x, recent.

In decisione 103, parte x, eadem causa iterum tractata fuit, et sententia confirmata contra episcopum et vicarium ab ipso electum. « Quoad D. episcopum, dum vicaria de « qua agitur unita fuit cathedrali ecclesiæ Reatinæ, non « erat locus concursui, sed institutio fieri debebat ad ele- « ctionem et nominationem capituli et canonicorum, cum « approbatione ordinarii. Ideoque, indicto concursu, licuit « illis appellare (ut responsum fuit in Gerundinensi 3 junii « 1645), et consequenter tam ipsa electio quam omnia gesta « post interpositam appellationem sunt omnino attentata. »

5° Probatur auctoritate doctorum. — Jam supra vidimus eam doctrinam ut certissimam habitam fuisse a cardinali de Luca. Idem etiam exprimit (discursu 10 de Parochis, n. 2), his verbis : « Posita unione, firmatur etiam conclusio, ut in « hujusmodi parochialibus alteri ecclesiæ vel beneficio uni- « tis (cum non agatur de principali rectore, sed potius de « vicario deputando ad nudum excercitium curæ, quæ ha- « bitu residere dicitur penes eum cui annexa est), non in- « tret dispositio conciliaris (1), sed potius constitutio 47 « Pii V) (2); non obstante quacumque contraria observan- « tia, quæ abusui potius et corruptelæ referenda est, ut in « dicta decisione (3) (330, parte IX, recent.), ubi ad satie- « tatem concordantes. » Vide insuper ejusdem auctoris discursum 12 De parochis.

Concordat Garcias (de beneficiis, parte IX, c. 2, n. 285) : « An in vicariis perpetuis parochialium unitarum debeat « fieri concursus, sicut in parochialibus saltem juris patro- « natus ecclesiastici? — Dicendum est in hujusmodi vicariis

(1) Nempe decretum concilii Tridentini de instituendo concursu pro parochiis vacantibus.

(2) Bulla scilicet *Ad exequendum*, quam supra citavimus.

(3) Nempe S. Rotæ.—Has apponimus notulas in gratiam tyronum, qui hirsuto cardinalis de Luca stylo nondum sunt assuefacti.

« non debere fieri concursum, sed solum ad nominationem « seu præsentationem illorum quorum dignitati vel ecclesiæ « parochialis est unita et annexa, deputandos et instituen- « dos esse. » Ibi adducit citatus auctor varios juris textus, variosque auctores, et tandem decisionem Rotæ in Tirasonensi 27 maii 1588, quæ sic habet : « Domini concor- « diter tenuerunt jus præsentandi competens capitulo Tira- « sonensi ad vicarias de quibus agitur non esse sublatum « per concilium Tridentinum (sess. 25, c. 9)... Quia capi- « tulum Tirasonense non habet hoc jus præsentandi ex pri- « vilegio, sed ex dispositione juris communis. Cum enim ca- « pitulum et canonici sint rectores, ad ipsos ex dispositione « juris communis pertinet jus præsentandi vicarios qui exer- « ceant curam animarum, et ut sustineant vices suas et deser- « viant in locum suum; et jus instituendi spectat ad epi- « scopum. » Adductis variis aliis auctoritatibus, et præsertim Piana bulla, sic concludit Garcias n. 293 : « Unde in hujus- « modi vicariis non solum non requiritur concursus, sed « nec examen nominati cum examinatoribus synodalibus; « sed sufficiet examen et approbatio ordinarii. »

Eamdem reperimus doctrinam apud Leurenium (Forum beneficiale, parte 1, c. 3, quæst. 116) : « A quo constituendi « vicarii perpetui ? Respondeo primo in genere : vicarium « perpetuum non constitui nisi vel per Papam, vel per epi- « scopum, vel per ipsum curatum seu principalem recto- « rem. Hæ enim sunt tres illæ personæ, a quibus omnino « necesse est pendere, et quidem immediate cujuscumque « ecclesiæ curam. Respondeo secundo in particulari : vica- « rios perpetuos in parochialibus unitis, non ad liberam « ordinariorum deputationem, sed ad nominationem illorum « ad quos spectant ecclesiæ unitæ vel beneficia in quibus « erigitur vicaria, spectare. Sic expresse statuit Pius V. » Supervacaneum esset, plura canonistarum congerere testimonia, cum in hac materia communis sit eorum sententia.

Contrarium quidem est decretum 24 actionis 2 concilii

Toletani anni 1565; sed respondent doctores in hoc a recta tramite declinasse provincialem illam synodum : « Dictum « decretum concilii Toletani (ait Garcias loco cit. n. 296) « videtur contra jus, et egere confirmatione Papæ, et alias « non valere. »

In toto hoc paragrapho supposuimus curam animarum annexam cathedrali seu capitulo, ita ut capitulum censeatur parochus in habitu, licet actu curam non exerceat. Et hoc modo unio curæ existit in plerisque cathedralibus. Videtur autem absolute fieri posse ut in cathedrali erigatur parochia capitulo non-unita. Tunc vero vicarius perpetuus ibi constitutus, habendus est tanquam parochus proprie dictus; et improprie vocatur vicarius curatus, quando nullus extat rector principalis curam habens saltem in habitu. Unde tali curato applicanda veniunt eadem jura quæ cæteris parochis. Id est, ipsius nominatio non pertinet ad capitulum, sed institui debet facto concursu et examine per synodales examinatores. (Vide Garciam, De benef., parte XI, c. 2, n. 229 et seq.)

Hucusque facili gressu juris communis tramitem prosecuti sumus, præeunte scilicet autoritatum face. At nunc dum ad præsentem ecclesiarum Galliæ statum devenimus, reliquum viæ pro quæstionis novitate soli cogimur decurrere atque aperire. In quo si quid ad dexteram vel sinistram deflexerim, post me venturis cursoribus corrigendum libenter submitto.

§ III.

Quid juris quoad cathedrales hodiernas Galliæ et aliarum regionum quæ concordato anni 1801 reguntur?

1. Certum est in plerisque istis cathedralibus curam capitulis fuisse unitam, ita decernentibus, tum primis post prædictum concordatum episcopis, a cardinali Caprara legato Pontificio quoad hujusmodi dispositiones perficien-

das subdelegatis, tum etiam in diœcesibus nonnullis a successoribus præsulibus. Uni scilicet e canonicis cura in perpetuum committi solet.

2. Peracta hac unione, certum est de jure communi supra exposito, in dictis cathedralibus electionem et nominationem vicarii curati ad capitulum pertinuisse et pertinere ; approbationem vero ad episcopum.

3. At non minus certum est prædictam electionem et nominationem de facto a solis episcopis a tempore concordati ad hunc usque diem fuisse peractam. Quod quidem si ex indulto apostolico alicubi gestum sit, nullam difficultatem habet, cum Sanctæ Sedi non desit potestas juri communi derogandi.

4. At vero casum expendimus abstrahendo ab hujusmodi concessione episcopis a Summo Pontifice facta. Et sic posita quæstione hæc videntur concludenda : *Primo*, initio potuisset capitulum nominare atque episcopo approbandum suum electum præsentare, et nominationis ab episcopo factæ via juridica executionem impedire. *Secundo*, non reclamantibus capitulis consuetudo inducta est in favorem episcopi. *Tertio*, consuetudo illa versatur in materia præscriptibili : nam neque ex natura sua est irrationabilis, neque ut talis ab ullo juris textu reprobatur; unde videtur omnino admittendum episcopos contra jus illud capitulorum præscribere potuisse; ita ut tota quæstio reducatur ad hos terminos : utrum inducta jam consuetudo in favorem episcoporum habeat conditiones ordinarias a jure communi requisitas ad præscribendum. *Quarto* in quibusdam diœcesibus, anno scilicet 1822 erectis, deest spatium temporis necessarium ad præscriptionem; cum nondum elapsi fuerint 40 anni. Et idem dicendum quoad alias diœceses, in quibus cura annexa fuit capitulo annis aliquot post bullam concordati *Qui Christi Domini*, ita ut possessio episcopi nondum evaserit quadragenaria. In his ergo diœcesibus deficiente requisito temporis spatio, episcopi nondum præscri-

pserunt; ac proinde capitula adhuc possunt nominationem vicarii curati cathedralis exequi, et ne illa nominatio ab episcopo ulterius fiat impedire. *Quinto*, quid vero in cæteris diœcesibus, ubi jam a quadraginta annis solet episcopus dictum vicarium perpetuum cathedralis eligere et nominare? Etiam quoad istas, sustineri forsan potest defuisse conditionem ad præscribendum necessariam, nempe libertatem in canonicis utendi juro suo. Nam ut aliquis præscribat contra jus alterius, requiritur ut iste alter sciens et volens patiatur se jure suo spoliari : alioquin si reclamare nequeat, ipsius silentium et patientia etiam per quadraginta annos non sufficiunt ad inducendam præscriptionem. Porro capitulorum libertas, ut supra notavimus quoad jus simultaneæ, duplici modo potuit impediri : ignorantia scilicet juris sui, et timore ne ex reclamatione aliquid damni sibi accideret. Hypothesis ignorantiæ quoad jus capituli eligendi vicarium curatum cathedralis, neminem offendere debet, cum sit factum omnibus in Gallia notum, interrupta fuisse studia juris canonici in illa regione per dimidium sæculum; qua etiam ignorantia ego plane laboravi, etiam ad sacerdotium jam evectus, donec data occasione animum ad prædicta studia converti. Nec paucos novimus præstantissimæ doctrinæ viros in Gallia, qui multas hujusmodi juris canonici dispositiones ne suspicantur quidem atque id libenter fatentur. Potuit ergo accidere ut canonici, videntes nominationem prædictam ab episcopo peragi, existimaverint id ita a jure decerni, ne suborta quidem suspicione suas in hoc partes capitulum habere. Porro ubi talis extitit ignorantia, nec adfuit ut patet libertas reclamandi et utendi jure suo. Prius enim est aliquem scire jus aliquod sibi competere, quam posse jus illud repetere. Item bene notum est in Gallia non ita facile fuisse alicui ex canonicis, qui jus prædictum capituli novisset, contra inceptam episcopi possessionem juridicæ oppositionis processum instituere. Vigentibus enim quibusdam præjudiciis supponebatur clerico vix ac ne vix

quidem licere quacumque de causa contra suum episcopum ad Sanctam Sedem recurrere; unde canonicus qui juridice et per recursum ad Sanctam Sedem tentasset nominationem vicarii curati cathedralis capitulo vindicare, id non sine inusta sibi invidia et illato notabili damno fecisset. Et hæc quidem de tempore omnino præsenti nolumus asserere; sed de retroactis annis multi forsan etiam Galliæ episcopi compertum satis habent. Ex his autem circumstantiis defuisse iterum videtur libertas sufficiens in capitulo ad reclamandum contra incœptam possessionem episcopi. Si tamen prædictæ timoris et ignorantiæ circumstantiæ non adfuerunt, et possessio episcopi in nominando vicario perpetuo cathedralis quadragenaria evaserit, putamus inductam legitimam præscriptionem, et frustra jam reclamaturos canonicos. Nisi quis diceret requiri præter possessionem quadragenariam titulum aliquem coloratum in episcopo. Titulum illum requirere videtur Lotterus, ut spoliari possit capitulum jure collationis simultaneæ per possessionem episcopi quadragenariam, quod et applicari posset ad jus nominandi curatum cathedralis; sed illa opinio Lotteri non videtur nobis ut certa habenda, et in dubio standum pro episcopo qui a quadraginta annis possidet.

Contra prædictas juris communis applicationes ad præsentem cathedralium Galliæ statum, gravis objectio fieri potest : Gubernium non agnoscit nisi nominationem ab episcopo factam, non autem factam a capitulo ; ergo ex necessitate nominatio curati cathedralis ad episcopum devolvitur, cum illam efficaciter explere nequeat capitulum. — Sed videtur responderi posse : Gubernium non agnoscit quidem pro curato cathedralis, nisi quem testatur episcopus legitime fuisse constitutum; at vero de modo illum constituendi non curat Gubernium, nec ad ipsum id pertinet. Unde nulla intercedit necessitas ut nominatio fiat ab episcopo. Sed nominatum a capitulo bene potest episcopus, si dignum reperiat, approbare et instituere, et hunc esse

parochum cathedralis a se institutum Gubernio attestari. Quo posito pensionem solitam dicto curato Gubernium solvet; et sic salva remanent capituli jura.

§ XIII.

An vicarius curatus cathedralis debeat necessario esse perpetuus.

Propositio 1. — Potest episcopus, si ita opportunum judicaverit, permittere capitulo ut curam exerceat per vicarium amovibilem. — Sic decrevit Tridentina synodus : *Beneficia ecclesiastica curata quæ cathedralibus annexa reperiuntur, ab ordinariis locorum singulis annis visitentur: qui sollicite providere procurent, ut per idoneos vicarios (etiam perpetuos, nisi ipsis ordinariis aliter expedire videbitur), cura laudabiliter exerceatur* (sess. 7, c. 7 de ref.). Cum dicat sancta synodus *etiam perpetuos, nisi ipsis ordinariis aliter expedire videbitur,* profecto sequitur posse capitulum nominare vicarium ab eodem capitulo revocabilem, quando id permittit, et attentis circumstantiis utile reputat episcopus.

Objici quidem potest decretum ejusdem concilii (sess. 24, c. 13), in quo sic statuitur : *in iis quoque locis, ubi parochiales ecclesiæ certos non habent fines, nec earum rectores proprium populum, mandat sancta synodus episcopis... ut distincto populo in certas propriasque parochias, unicuique suum perpetuum peculiaremque parochum assignent.* At respondetur id verificari et servari, quando ipsum capitulum est parochus habens certos limites et populum assignatum, ut docent Corradus (Praxis benef., l. 2., c. 2, n. 51), Gratianus (Disceptationes forenses, c. 865, n. 35), Gonzales (Comment. ad regulas cancellariæ, glossa 7, n. 71), Barbosa (de officio Parochi, part. 1, c. 1, n. 44), Rota (coram Puteo, decis. 290). Confirmatur ex praxi multis in locis post concilium Tridentinum servata, ubi annuentibus episcopis, et sacra Congregatione

concilii et ipsis Romanis Pontificibus, capitula perrexerunt curam exercere per vicarium amovibilem, et quotannis, verbi gratia, a capitularibus eligendum.

Propositio 2ª. — Potest episcopus statuere ut capitulum curam non exerceat nisi per vicarium perpetuum, seclusa immemorabili in contrarium capituli possessione, aut speciali privilegio. — Sequitur ex citatis Tridentini decreti verbis : *procurent ut per vicarios, etiam perpetuos, cura exerceatur.* Et ita tenent unanimiter doctores; qui varias insuper citant sacræ Congregationis concilii in hunc sensum declarationes. Semel autem erecta vicaria perpetua, episcopo jam liberum non est illam supprimere, ut iterum cura committatur vicario per capitulum revocabili.

Propositio 3ª. — Etiamsi capitulum ab immemorabili esset in possessione nominandi vicarium amovibilem, videtur posse episcopus illum mutare in perpetuum, seu erigere vicariam perpetuam. — Decretum enim Tridentinum potestatem facit episcopo exigendi ut per vicarium perpetuum cura exerceatur, *privilegiis et exemptionibus minime suffragantibus.* Præterea Corradus (Praxis benef. l. 3, n. 6) refert declaratum fuisse a sacra Congregatione concilii hoc modo : *per hoc decretum tollitur consuetudo immemorabilis, ut in illis beneficiis unitis deserviatur per capellanos amovibiles, nisi aliter episcopo videbitur.* Aliæ prodierunt ejusdem Congregationis declarationes, quibus consuetudo vicariorum amovibilium variis in locis sublata est. Atque inter alias, die 5 septembris 1846, id effectum est in diœcesi Narniensi; et die 5 junii 1847, similis prodiit decisio pro diœcesi Novariensi (vide in *Thesauro resolutionum* causam Narniensem, 9 septembris 1848). Ob illas auctoritates, non videtur capitulum, opponendo suam praxim immemorabilem curam exercendi per vicarium a se revocabilem, posse impedire episcopum ne erigat vicariam perpetuam et dictam praxim auferat, quantumvis immemorabilem.

Nihilominus in citata Narniensi causa, 9 septembris 1848, noluit sacra Congregatio statim decidere in favorem episcopi, sed jussit rescribi : *dilata*. In Narniensi nempe cathedrali capitulum curam animarum exercebat per vicarium ab eodem capitulo quotaunis eligendum et confirmandum. Voluit episcopus vicarium illum perpetuum reddere. Obstitit capitulum, objiciens possessionem immemorabilem (quam non negabat episcopus), et privilegium multo antiquius synodo Tridentina, anno nempe 1201 ab Innocentio III concessum. Præcipue autem urgebant capitulares rationem hanc : licet citatum Tridentini decretum derogaverit privilegio ponendi vicarium temporalem, et reliquerit episcopi arbitrio et judicio ut poneretur perpetuus, non tamen posse episcopum mutationem illam efficere libere et sine causa, sed tantum id postulante Ecclesiæ utilitate. Postea vero contendebant talem mutationem in cathedrali Narniensi minime esse utilem. Postea citabant inter alias auctoritates declarationem sacræ Congregationis concilii in causa Tiburtina, 9 junii 1757, in qua agebatur de ponendo uno vicario perpetuo loco duorum, qui per alternas hebdomadas curam exerçebant : ita nempe declaratio prodiit : *an sit locus reductioni duorum parochorum ad unum solum parochum... — Negative, et episcopus incumbat exerceri dictam curam animarum per utrumque, sublata alternativa.*

Illæ vero capituli Narniensis rationes mihi videntur vim non habere. Hoc ipso enim, quod relinquatur judicio episcopi ut pro revocabili vicario ponatur perpetuus, relinquitur illi et judicium de utilitate mutationem illam suadente : dum autem episcopus mutationem decernit, hoc ipso censetur judicare illam esse utilem. Citata autem declaratio in causa Tiburtina non est ad rem, et potius contrarium innuit; nam S. Congregatio aufert quidem alternativam et vult curam simultanee exerceri per duos, sed non dicit se velle ut sint amovibiles. Adhuc pendet causa illa

Narniensis, aut saltem nondum vulgatum est Sacræ Congregationis definitivum judicium. Quæ memoravimus, desumpsimus ex relatione pro hac causa edita a clarissimo viro, reverendissimo d'Andrea, archiepiscopo Melitenensi, Sacræ Congregationis concilii secretario. (Vide in Thesauro resolut. anno 1848, pag. 400.)

Quoad privilegia apostolica concedentia capitulis ut exercere valeant curam per vicarios revocabiles, vel sunt anteriora Tridentinæ synodo, et his derogavit illa synodus, ac proinde non valent; vel sunt posteriora, et si de illis vere constat, non poterit episcopus erigere vicariam perpetuam.

Propositio 4ª. — Generaliter loquendo, expedit ut in cathedralibus cura animarum per perpetuum, et non per revocabilem ad nutum capituli vicarium exerceatur. — Ita tenent unanimiter doctores, eadem fere urgentes rationum momenta, quæ in memorata causa Narniensi hoc modo exhibebat contra suum capitulum episcopus : « Cura ec« clesiæ hujus cathedralis est maximi momenti, tum ob ani« marum copiam, tum etiam ob primatus honorem. Porro « parochi confirmatio quotannis periclitatur; atque contingere « potest (hisce præcipue temporibus), ut qui electus est, post « annum rejiciatur etiam absque causa. Tunc contingeret « ut pastor amoveretur cum inciperet oves cognoscere : « quid abnormius? Multa insuper parochus odiosa agere « debet : at quis odiosa suscipiat, si periculum remotionis ab « officio immineat? Et remotionis periculum nonne eo magis « augetur, quo odiosa suscipiantur? — Atqui, arguit contra« dictor, nullam anteactis temporibus remotionem evenisse « quoad parochos, qui si officium suum expleant, eam pavere « nequeunt. — Nullam vel fere nullam remotionem anteactis « temporibus contigisse concedo. An autem odiosa prout « juris erat, parochi obierint, ne perscrutemur. Res hæc « (vere odiosa) sub judice sit. Ipsis fortasse agendi animus « non defuit; sed ne in odium inciderent, fortasse etiam juris

« remedia non adhibuerunt. Hæc saltem suspicio in re tanti « momenti ad parochum perpetuandum urgere debet. »

CAPUT VI.

AD QUEM DE JURE COMMUNI PERTINEAT COLLATIO CANONICATUUM ET PRÆBENDARUM ECCLESIÆ COLLEGIATÆ.

Vidimus collationem canonicatuum cathedralis regulariter pertinere simul ad episcopum et capitulum. « Diversa tamen « est regula quoad provisionem illorum in ecclesiis colle- « giatis; nam illorum provisio *regulariter* facienda est ad « electionem ipsius collegii (text. in cap. *Transmissa*, De « renunc. — et cap. *Significatur*, de præbenda, — Garzia, « De beneficiis, parte v, c. 4, n. 58 et seq., — cardinalis de « Luca, De beneficiis, discursu 17, n. 5,—Rota, decisio 157, « n. 22, part. vi, — decisio 133, n. 3, parte vii). Tamen « hoc est solummodo verum, quoties præsumptio stet quod « canonicatus dotati fuerint de bonis ac juribus ipsius colle- « giatæ, prout semper militat dicta præsumptio ad ejus fa- « vorem (Rota, decisione 157, n. 25, part. vi). Secus vero « quoties constaret, quod illorum erectio secuta fuisset me- « diante unione seu suppressione beneficiorum liberæ colla- « tionis episcopi. » (Scarfantonius, t. I, pag. 14, n. 76, editio Lucæ, 1723.)

Item cardinalis de Luca dicit esse *dispositionem juris communis, ut in ecclesiis collegiatis, canonicatuum vel beneficiorum provisio pertineat ad ipsum collegium seu capitulum.* (De beneficiis, discursu, 17, n. 5.)

Idem reperimus decisum a S. Rota his verbis :

« De jure communi jus eligendi canonicos in collegiatis « spectat ad capitulum et canonicos; jus vero instituendi « spectat ad episcopum » (ibi citantur multi doctores); « et « quamvis dispositio juris communis recipiat limitationem « quando episcopus in limine fundationis dedit dotem de

« bonis suis, videlicet mensæ episcopalis, attamen in præ-
« senti casu non potest episcopus allegare talem donationem...
« Alleganti hoc tale fecisse ex bonis propriis, incumbit onus
« probandi plene et concludenter...; eo quia beneficia præ-
« sumuntur dotata de bonis propriis ejusdem ecclesiæ. »
(Decisio 226, n. 1 et seq., partis VII, rec.)

PARS TERTIA.

AD QUID TENEATUR CAPITULUM, SEU DE CANONICORUM OBLIGATIONIBUS.

In prima hujus tractatus Parte vidimus *quid sit capitulum;* introspeximus scilicet venerandæ et perantiquæ hujus institutionis naturam essentialiaque attributa et intimam ordinationem. In secunda Parte inquisivimus *a quo sit capitulum*, id est, a quanam potestate creari seu constitui possint tum capitula, tum capitulorum membra. Nunc dicendum *ad quid teneatur.* Corpus enim illud clericorum varia habet exercenda officia; variis, tum ex fine suo essentiali, tum ex jure positivo, subjacet obligationibus; quibus exponendis præcipue intentus esse debet quisquis voluerit utiliter de capitulis tractationem instituere.

CAPUT I.

OBLIGATIONES ERGA EPISCOPUM, SEU DE JURIBUS EPISCOPI ERGA CAPITULUM.

Correlativum est episcopum habere jus aliquod in capitulum, et capitulum erga episcopum obligari. Summopere autem præstat apprime discernere ad quænam sese extendant jura episcopi in capitulum; tum ne indebita exigat

episcopus, tum ne debita episcopo recusent canonici, et sic lites et conflictus præcaveantur.

§ I.

Quænam honorifica teneatur capitulum exhibere episcopo.

PUNCTUM I.

Honorifica episcopo exhibenda quoad locum.

1° Debetur episcopo tum in choro, tum in capitulo, tum in processionibus et aliis actibus publicis, prima sedes et locus et præcipua agendorum auctoritas. Sequitur ex natura ipsa dignitatis episcopalis : sed idem insuper decrevit Tridentina synodus (sess. 25 de ref. c. 6) : *Episcopis ubique is honor tribuatur qui eorum dignitati par est, eisque in choro et in capitulo, in processionibus et aliis actibus publicis sit prima sedes et locus quem ipsi elegerint, et præcipua omnium rerum agendarum auctoritas*. Primus autem locus ille existimandus est, quem episcopus elegerit, Vide patrem Andreucci (De tuenda concordia, parte 1, cap. 2.)

2° Debetur baldachinus unus, aut etiam plures, si episcopus elegerit plures locos fixos ad varias functiones. « Hic « autem locus, si sit in ecclesia vel alibi statutus ac fixus ad « functiones publicas, cooperiri debet umbella seu balda« chino, et quidem etiamsi plures in eadem ecclesia ad plu« res functiones statuti sint loci; unde potest episcopus in « una eademque ecclesia plures habere fixas sedes cum bal« dachino ad varias functiones. (Andreucci, loco modo citato.)

Ad dubium, « an episcopo Pontificalia exercenti compe« tat retentio baldachini seu umbraculi etiam pretiosi et « aurati supra sedem positam a latere altaris majoris, — S. « Rituum Congregatio rescribendum censuit : *Competere,* « *dummodo non sit pretiosum nec auratum*. 20 augusti « 1729. » Apud Gardellini, n° 3837, ad 5.)

PUNCTUM II.

Honorifica episcopo debita quoad assistentiam.

Tanquam certum atque extra omnem controversiam positum tenendum est principium illud generale, *episcopo solemniter celebranti aut alia pontificalia exercenti deberi assistentiam a dignitatibus et capitulo.* Id ipsa exigit episcopalis præeminentia et dignitas : id tanquam legem sanctissime tota retro antiquitas servavit : id expresse sancivit Tridentina synodus, de dignitatibus et canonicis ita præcipiens : *Compellantur... episcopo celebranti aut alia pontificalia exercenti assistere et inservire.* (Sess. 24, c. 12, de ref.)

At vero, prout in materiis frequentem præsertim praxim respicientibus accidere solet, multa circa modum generali huic obligationi variis in casibus satisfaciendi orta sunt dubia ; quæ ab apostolica Sede mediantibus Romanis cardinalium congregationibus fuerunt diversis temporibus decisa. E quibus præcipua saltem et scitu utiliora hic commemoranda sunt.

1° Assistentia præstari debet juxta formam quam regulæ Pontificalis Romani præscribunt. — A Sacra Congregatione Rituum sequens dubium inter alia declarari supplicaverat cardinalis de Castro Hispalensis archiepiscopus : « An quando « ipse cardinalis archiepiscopus solemniter celebrat vel alia « pontificalia munera exercet, compellere possit dignitates et « canonicos, universumque capitulum ecclesiæ suæ metro- « politanæ ut sibi assistant et inserviant? Et posito quod « eos cogere possit, prout sibi jure licere existimat, quonam « ritu et a quibus inserviendum et assistendum sit? — Con- « gregatio respondit : *Posse archiepiscopum ex decreto « concilii Tridentini (sess. 24, c. 12) eos compellere ut sibi « assistant et inserviant. Modus autem assistendi et inser- « viendi is esse debet, quem regulæ Pontificalis Romani*

« *præscribunt.* Die 23 martii 1592. » Quod decretum confirmatum fuit litteris in forma brevis a Clemente VIII, die 13 junii 1592. (Apud Gardellini in tomi 7 appendice sub n° 21, pagina vero 19.) Idem probari posset multis aliis decisionibus; sed eas omittimus, cum nulla circa hoc extet controversia.

2° Debetur etiam assistentia episcopo, quando pontificalia exercet alibi quam in cathedrali ecclesia, modo tamen non extra civitatem aut suburbia. — Inter varia proposita dubia a cardinali de Castro Hispalensi archiepiscopo ita legebatur sub numero 2 : « Præterea, si quando contingeret « ut missa per eumdem archiepiscopum solemniter celebranda vel aliæ functiones pontificales essent exercendæ « extra metropolitanam ecclesiam, in aliqua tamen ejusdem « civitatis vel suburbiorum, an similiter possit compellere « capitulares ut sibi inserviant et assistant, etsi prædicta « ecclesia esset collegiata, in eaque aliæ dignitates et ca« nonici adessent? » S. Congregatio rituum respondit : *Licere etiam ipsi archiepiscopo eosdem compellere, quoties ad alias ejusdem civitatis et suburbiorum ecclesias accedit ad aliquod pontificale munus exercendum. Verum cum honoris et servitii sui causa voluerit ab ecclesia metropolitana dignitates et canonicos aliosque capitulares extrahere, qui sibi solemniter celebranti vel pontificalia exercenti assistant et inserviant, curet (ut par est) ne ipsa ecclesia metropolitana ministris omnibus destituatur, debitoque cultu et officio defraudetur. Accedens vero ad ecclesias, in quibus aliæ adsint dignitates et canonici... sciat dignitates et canonicos ecclesiæ metropolitanæ debere omnino præcedere dignitates et canonicos ecclesiæ collegiatæ.* (Apud Gardellini in citata appendice, tomi VII, n. 21.) Quod decretum a Clemente VIII confirmatum est per litteras in forma brevis, die 13 junii 1592.

Eadem S. Congregatio die 20 novembris 1628, Fesulano episcopo ita censuit rescribendum : *S. Congregatio manda-*

vit servari decretum in Salamantina factum die 10 *januarii* 1604, *in quo fuit dictum canonicos cathedralis non solum teneri, sed etiam cogi posse, ut episcopo inserviant, quando accedit ad alias ecclesias extra cathedralem ad episcopales functiones exercendas.* (Apud Gardellini, t. I, n. 627.) Idem reperies decisum sub numero 1414 ejusdem collectionis.

Concordant etiam canonistæ, inter quos vide Scarfantonium (tom. II, pag. 52, edit. Lucæ, 1723), Pignatellum (tom. V, consult. 83), Benedictum XIV (Inst., eccles., inst. 107). Certum ergo omnino est deberi assistentiam episcopo etiam extra cathedralem pontificalia exercenti.

3° In prædicto casu, episcopi nempe extra cathedralem pontificalia exercentis, non tenetur totum capitulum assistere : et quot numero tunc assistere debeant? — Quod totum capitulum non teneatur in hoc casu assistentiam præstare, jam vidimus a S. Congregatione rituum declaratum his verbis : *Curet* (nempe archiepiscopus) *ne ipsa ecclesia metropolitana ministris omnibus destituatur debitoque cultu et officio fraudetur.* Sed idem per plura decreta apostolica provisum fuisse testatur cardinalis de Luca (Miscell. discursu, 33); atque id extra omnem controversiam est. At vero inquirendum remanet quot canonicos episcopus ad sibi extra cathedralem inserviendum abducere possit. Barbosa (De canonicis, 34) existimat duos saltem canonicos ad talem assistentiam esse deputandos. Scarfantonius putat quinque esse necessarios, nempe duos qui diaconum et subdiaconum agant, et insuper primam dignitatem cum duabus aliis dignitatibus vel duobus canonicis (t. II, pag. 53, edit. Lucæ, 1723). Regula autem potius e responsionibus Sacræ rituum Congregationis est desumenda. Ad dubium, « an « canonici cathedralis teneantur assistentiam præstare ar- « chiepiscopo (1) pontificalia exercenti extra cathedralem?—

(1) Nempe Ragusino qui casus decisionem postulabat.

« Sacra Congregatio respondit : *Tres canonicos cathedralis « in civitate teneri assistere archiepiscopo pontificalia « exercenti : at extra civitatem non esse cogendos.* Die 13 « julii 1658. » (Apud Gardellini, n. 1763).

In causa autem Aquilana 19 decembris 1665, Sacra eadem Congregatio declaravit, *capitulum et canonicos cathedralis civitatis Aquilæ teneri assistere episcopo pontificaliter celebranti, etiam extra cathedralem, dummodo numerus sufficiens canonicorum remaneat in cathedrali pro servitio dictæ ecclesiæ.* (Apud Gardellini, n. 2202). Perpensis autem iis declarationibus, non videtur aliquem certum numerum canonicorum posse assignari, quos liceat episcopo in sui assistentiam abducere, ita ut ille numerus tanquam regula servari ubique debeat. Tres quidem canonicos ad assistentiam teneri declaravit dicta congregatio; at dici potest eam assignationem ecclesiam Ragusinam tantum respicere, et ita ob hujus ecclesiæ circumstantias particulares fuisse responsum ; cum in altera citata responsione id tantum præcaveatur, ut in cathedrali *sufficiens* canonicorum numerus remaneat. Unde concludendum videtur non restringi episcopum ad talem vel talem numerum, sed rem ex circumstantiis pendere, et id tantum certum esse, non posse episcopum tot canonicos ad sibi assistendum extra cathedralem assumere, ut non remaneat sufficiens in cathedrali pro convenienti servitio numerus.

4° An et quomodo teneantur canonici episcopo ordinationes extra cathedralem peragenti assistere? — Licet ille casus sub præcedentis generalitate comprehendatur, dubia tamen de illo in particulari sunt orta. En autem aliquas decisiones quæ illum respiciunt : « Sacra rituum Congregatio « inhærendo decretis alias in similibus casibus factis respon- « dit : *Canonicos teneri ministrare, assistere et inservire « archiepiscopo ordinationes tam intra quam extra eccle- « siam cathedralem celebranti, dummodo in cathedrali « tot canonici et ministri remaneant, qui satis sint ad di-*

« *vina officia celebranda*, 7 julii 1612. » (Apud Gardellini, n. 312.) Idem reperitur decisum in citata collectione, numero 1392. Certa ergo est assistentiæ obligatio etiam quando episcopus extra cathedralem ordinationes celebrat.

Sed occurrit dubium, utrum id intelligendum sit non solum de ordinationibus solemnibus, sed etiam de privatis. Ad cujus difficultatis solutionem faciunt duæ sequentes decisiones :

« Canonici cathedralis ecclesiæ Ducalis a S. rituum Con-
« gregatione declarari enixe postularunt : an ipsi teneantur
« capitulariter assistentiam præstare episcopo ordinationes
« peragenti ? — S. Congregatio respondendum esse cen-
« suit : *Canonicos prædictos teneri ad præfatam assi-*
« *stentiam, quando solemniter in cantu inter divina officia*
« *fiunt ordinationes ; si vero fiant privatim, tres tantum*
« *ex ipsis debere episcopo inservire.* Die 7 decembris
« 1658. » (Apud Gardellini, sub numero 1797.)

« An canonici cathedralis teneantur assistentiam præ-
« stare episcopo extra cathedralem ipsam sacras ordinatio-
« nes facienti ? — Eminentissimi ac reverendissimi patres
« sacris tuendis ritibus præpositi... perpendentes alias ab
« hac sacra Congregatione decretum fuisse, canonicos ca-
« thedralis teneri ad assistentiam episcopo præstandam tam
« intra quam extra cathedralem, atque etiam privatim or-
« dinationes peragenti, rescribendum censuerunt : — *Ser-*
« *ventur decreta in una Veliterrana diei* 6 *septembris*
« 1698, *in Grossetana diei* 16 *septembris* 1655, *ac civi-*
« *tatis Ducalis diei* 7 *septembris* 1698, *necnon cæremo-*
« *niale episcoporum* 23 *maii* 1835. » (Apud Gardellini, tom. VIII, n. 4591.)

Ex illis porro decretis videtur concludendum, episcopo *privatim* ordinationes peragenti deberi quidem assistentiam, sed trium canonicorum tantum.

5° Etiam quando episcopus pontificalia exercet extra tempus divinorum officiorum, et etiam, quando solemnes

ad populum conciones habet, debetur ei capitularis assistentia.

Ad dubium 2 (in Calaritana 3 decembris 1701) sic propositum : « An archiepiscopus possit cogere etiam per « censuras dignitates et canonicos ad sibi capitulariter assistendum, quando pro suo arbitrio et extra tempus divi« norum officiorum vult exercere pontificalia, vel solemnes « ad populum conciones habere ? — S. rituum Congregatio « censuit respondendum — *Ad 2. Teneri, et posse cogi* « *canonicos assistere archiepiscopo concionanti pontifi*« *caliter cum pluviali, mitra et baculo.* » (Apud Gardellini, n. 3456.)

6° « An duo primi canonici post primam dignitatem se« dentes debeant assistere episcopo celebranti in habitu « diaconali; vel potius unus servire debeat in officio diaconi « evangelii, et alter in officio subdiaconi? — Eminentissimi « et R. Patres tuendis ritibus præpositi... rescribendum « censuerunt : *Affirmative ad primam partem, negative* « *ad secundam.* » (Apud Gardellini, t. VIII, n. 4679.)

7° Quando episcopus ad cathedralem pontificaliter accedit, aspersorium ei a prima dignitate capituli cathedralis esse porrigendum multoties decisum est. At vero quando ad aliam ecclesiam assistente cathedrali capitulo accedit, aspersorium non a digniore de cathedrali capitulo, sed a superiore ecclesiæ, ad quam acceditur, est porrigendum. Quod a S. rituum Congregatione vide decisum apud Gardellini, tomo VIII, n. 4738.

8° « An episcopo alicui sacræ functioni in cathedrali aut « in ecclesiis civitatis assistenti, debeatur assistentia duorum « canonicorum? — S. Congregatio (Rituum)... censuit : *af*« *firmative, sed extra cathedralem cum moderatione, ne* « *fraudetur chori servitium.* Die 7 decembris 1844. » (Apud Gardellini, t. VIII, n. 4858.)

9° An canonici episcopo assistentes possint uti pileolo ? — Vel actu ministrant episcopo, vel non : Si prius, uti

nequeunt. Si posterius, verbi gratia, dum sedent sedente episcopo, possunt uti. Concluditur ex duobus sequentibus decisionibus :

« An pileolo uti possint canonici assistentes episcopo in « functionibus ecclesiasticis, tam in altari quam in cathedra « episcopali ? » S. rituum Congregatio die 20 aprilis 1822, respondit : *Negative ad primam partem, et quoad secundam, affirmative, dummodo non ministrent.* (Apud Gardellini, n. 4435, ubi vide notam editoris de hac re.)

Propositis inter alia sequentibus dubiis : « 4° An pileo- « lum retinere possint canonici in choro et solio assis- « tentes, dum descendunt ad circulum ad *Gloria*, *Credo*, « *Sanctus* et *Agnus Dei ?* — 5° An canonici utcumque « episcopo ministrantes in sacris functionibus, debeant « semper id præstare capite detecto et absque pileolo ? — « 6° An iidem canonicie piscopo ministrantes dum sacrum « peragit, saltem possint retinere pileolum usque ad conse- « crationem, illudque resumere sumptione peracta ? » — Sacra congregatio respondendum censuit : *Ad* 4, *negative in omnibus expressis circumstantiis. Ad* 5, *semper sine pileolo. Ad* 6, *in sacris functionibus nunquam pileolo uti posse.* Die 14 junii 1845. (In collectione Gardelliana, n° 4873.)

10° An canonici compelli possint ad assistendum et inserviendum episcopo dum privatim missam celebrat ? Eos cogi non posse vide decisum a Sacra rituum Congregatione apud Gardellini (n. 2418 et 1727); et præsertim si celebret extra cathedralem (n. 3169 et 3184). Imo ultro volentes prohiberi possunt a detrectantibus (n. 4059).

Fossanensi tamen episcopo die 15 januarii 1661 a S. rituum Congregatione rescriptum est, posse per censuras cogi canonicos ad ei in cathedrali *privatim* celebranti assistendum (Gardellini n. 1944). Sed jus illud videtur ex consuetudine particulari fuisse inductum in Fossanensi ecclesia et propter illam particularem consuetudinem ita fuisse deci-

sum. Quod autem titulo consuetudinis possit tale jus episcopo competere, innuit eadem Sacra Congregatio in supra citata decisione numeri 1727, ubi sic declarat: « Et non posse cogi canonicos ad inserviendum archiepiscopo in missis privatis, *præter consuetudinem.* »

11° Certum est præterea, ut infra stabiliemus, posse episcopum apud se detinere duos de capitulo, qui sibi in administratione ecclesiastica auxilientur et perpetuo inserviant.

12° Episcopo pontificaliter celebranti missam canonici debent ministrare septem candelas, etiamsi aliter statuta ecclesiæ disponant (Gardellini, n. 630). Assistentes episcopo sedere debent in scabellis nudis (Gardellini, n. 727). In porrigendo aspersorio et benedictione incensi, osculari debent manum episcopi (n. 1455).

13° Canonici in confectione sacrorum oleorum implere debent numerum duodecim presbyterorum, quatenus sine ipsis numerus sufficiens non reperiatur (Gardellini, n. 161.)

14° Canonici accedentes in habitu ordinario ad aliquam ecclesiam, ad quam episcopus in habitu pariter ordinario accedit, non tenentur genuflectere, dum ipse populo solemniter benedicit, neque eum abeuntem usque ad rhedam associare (apud Gardellini, n. 1486 — 1499 — 1546).

15° Prima dignitas capituli fungitur officio presbyteri assistentis episcopo celebranti seu assistenti. Idem præstare debet in benedictione candelarum, cinerum et palmarum: ita decisum a S. Congregatione rituum vide apud Gardellini, t. VIII, n. 4484.

16° Canonici assistere episcopo renuentes plectendi sunt aliis pœnis ultra amissionem distributionum (n. 1447, collectionis Gardellianæ).

PUNCTUM III.

Debita episcopo quoad associationem.

Sicut debetur pontificalia exercenti episcopo assistentia,

ita et iisdem de causis certum est ei deberi associationem. Quæ episcopi associandi lex sic in Cæremoniali episcoporum exprimitur (l. I, c. 15) : *Cum episcopus rei divinæ peragendæ causa ad ecclesiam venturus erit, sive ipsemet celebraturus sit, sive alter, debent canonici omnes, in eorum ecclesiastico et canonicali habitu, appropinquante hora, ad illum accedere, eumque cappa indutum... ad ecclesiam progredientem, comitari et deducere. Præibunt familiares episcopi, et (si aderit) magistratus, aut alii nobiles et illustres viri immediate ante episcopum : tunc ipse episcopus, et post eum sequentur Canonici bini, juxta antiquam et canonicam disciplinam. Quod si fuerit archiepiscopus aut alius utens cruce, ipsa crux immediate ante archiepiscopum per aliquem capellanum deferetur, imagine crucifixi ad archiepiscopum conversa, inter quam et archiepiscopum nullus omnino incedat ; est enim insigne ipsius. Eo ordine procedent usque ad portam primariam ecclesiæ. Ibi dignior ex capitulo porriget episcopo aspersorium cum osculo aspersorii et manus... In redeundo idem ordo servatur.* — In libri autem I capite 2, sic præscribitur quoad reditum : *procedet ad locum suæ habitationis ; quem dignior ille de capitulo dimisso pluviali, et alii canonici in habitu canonicali comitentur, si habitatio erit contigua vel vicina ecclesiæ ; si vero distantior, usque ad portam ipsius ecclesiæ.*

Certa quidem in hoc textu expressa associandi episcopi obligatio. At vero quomodo sit multis in casibus intelligenda, dubitatum fuit ; unde et plurimæ prodierunt hac de re S. Congregationis rituum declarationes. Quasdam tantum scitu utiliores recensebimus.

Cardinalis de Castro Hispalensis archiepiscopus inter alia hæc declarari postulaverat : « 3° An dignitates, canonici et « capitulum teneantur archiepiscopum euntem ad ecclesiam « diebus festis cappa indutum comitari, et ex quo loco ? Item, « an etiam in reditu debeant eum deducere et usque ad

« *ad ecclesiam... insuper declarat quod, quando archiepi-*
« *scopus finita missa vel aliqua hora canonica est ab ec-*
« *clesia discessurus, tantisper cessandum est a reliquis*
« *horis decantandis, quousque capitulares abeuntem ar-*
« *chiepiscopum reducere possint... Declarat præterea,*
« *quod si interdum contingat archiepiscopum vel proces-*
« *sione, vel aliqua hora canonica nondum finita abire*
« *compelli..., satis erit, si quatuor de capitulo eum domum*
« *reducant.* — Secundo declarat, *quod archiepiscopo ac-*
« *cedente ad chorum cum cappa pontificali, capitulares*
« *eum associantes eumdem habitum gestare debeant*
« *quem in ipso choro deferre solent.* — Tertio declarat,
« *Omnes dignitates, omnesque capitulares qui ad cho-*
« *rum vadunt, teneri omnino archiepiscopum associare.*
« *Qui autem sint legitimo impedimento detenti, disposi-*
« *tioni juris communis relinquitur.* — Quarto declarat,
« *tunc dici archiepiscopum privatim ad ecclesiam acce-*
« *dere, cum sine cappa pontificali accedit.* » Ita S. Congregatio rituum die 23 martii 1592, cujus decretum a Clemente VIII litteris in forma brevis die 13 junii anni ejusdem confirmatum est. Habetur integrum illud decretum in appendice tomi VII collectionis Gardellianæ sub n. 21.

Aliarum decisionum textum vitandæ prolixitatis causa omittere cogimur : eas tantum commemorabimus indicato numero, sub quo jacent in authentica Gardellini collectione.

1° Tenentur canonici episcopum exspectare in aula episcopali; convenit autem ut episcopus non sit nimis morosus (apud Gardellini, n. 1797).

2. Tenentur cum eo progredi per viam ab ipso electam, etsi altera sit multo brevior (1277).

3° Eo solo casu non tenentur eum ab episcopali palatio excipere, si hoc nimis distet (n. 693-697). In casu numeri 693, episcopium 228 passibus ab ecclesia cathedrali distabat; et responsum est non teneri canonicos ad illud se transferre ad associandum episcopum.

4° Tenentur tamen episcopum ab ipsius aula excipere, quamvis episcopium bis centum passibus distet (n. 2056).

5° Quamvis in casu supra citato, in quo nempe passibus 228 distabat episcopium, declarasset Sacra Congregatio, non teneri capitulum ad aulam episcopi se transferre, nihilominus die 26 aprilis 1704 (apud Gardellini, n. 3538), ad dubium, *an capitulum et canonici Turritani teneantur processionaliter accedere ad palatium D. archiepiscopi, nonobstante distantia bis centum et ultra passuum*, respondit, *affirmative*. Sed hoc forte ob peculiarem jam ibi vigentem consuetudinem. Nam ob alias decisiones et sat communem canonistarum sententiam videtur assignanda passuum 200 distantia, citra quam teneatur capitulum ad aulam episcopalem accedere, ultra quam non teneatur; salvo tamen contrariæ consuetudinis locali jure.

6° Ad dubium, an quot et quales canonici et dignitates teneantur ad ostium ecclesiæ excipere et associare episcopum, quando rochetto et mozetta indutus accedit ut intersit benedictioni Sanctissimi Sacramenti aliisque functionibus ecclesiasticis, Sacra Congregatio rituum (in Pranensi 26 augusti 1702) respondit *teneri duos canonicos... saltem duos*. (Apud Gardellini, n° 3483.) Videtur autem Sacra Congregatio liberum reliquisse capitulo ut quos vellet ad id deputaret, cum non dixerit quales duo essent deputandi.

7° Cum canonici cathedralis Compostellanæ renuerent associare reverendissimum archiepiscopum ab aula ad ecclesiam, a Sacra Congregatione rituum, die 23 maii 1835, rescriptum est : — *Servetur dispositio Cæremonialis (l. I, c. 20) et detur decretum in Turritana diei 26 aprilis* 1704. (Apud Gardellini, t. VIII, n. 4592.)

8° Canonici accedentes ad excipiendum episcopum debent exspectare in aula ejus adventum. Episcopus vero debet esse discretus. (Gardellini, 2879.)

9° Non excusantur ab associatione prætextu modicæ pluviæ. (Gardellini, n. 2127.)

10° Non tenentur, si episcopus accedat in sede portatili. (N. 2737.)

11° Episcopum venientem cum cappa magna tenentur associare etiam diebus dominicis et minus solemnibus (n. 3954). Tamen Sacra Congregatio monet episcopum ut raro sic veniat cum cappa in diebus minus solemnibus (n° 3996 et 4014).

12° Canonici associantes episcopum debent accedere induti insignibus canonicalibus et contraria consuetudo est evellenda (n° 1826).

13° Ad associandum compelli possunt etiam sub censuris (n° 1944 et 2423).

14° Non tenentur eum associare, dum mozzetta indutus supra rochettum accedit ad ecclesiam ut divinis assistat (n° 486-1228-1392).

15° In associatione non debent diaconi hinc inde incedere a latere episcopi, nisi is sit paratus cum mitra (n° 11).

16° Tenentur exspectare episcopum ad ecclesiam accedere volentem, ut horis canonicis intersit, nec licet divina inchoare officia ante ejus adventum; sed episcopus diu morari non debet ultra statutam horam (n° 128-541). At si inchoatis horis adveniat, sat est ut quatuor vel quinque eum ad januam excipiant (n° 541).

Alias decisiones quoad associationem,

Vide apud Gardellini sub numeris : 9-14-24-32-59-60-81-138-186-389-415-447-452-551-568-599-600-645-798-849-861-881-1157-1380-1418-1450-1451-1514-1522-1527-1607-1995-2102-2264-2499-2553-2564-2587-2655-2968-3086-3117-3173-3178-3954-4168.

Quamvis autem plurimum juvent hujusmodi S. Congregationis rituum decisiones ad jus determinandum, advertendum tamen est sæpe ex deciso casu quoad aliquam ecclesiam particularem, non posse concludi ad omnes casus similes; quia scilicet eminentissimi Patres intuitu consuetudinum et circumstantiarum particularium alicujus loci

quandoque moventur ad decidendam rem uno modo, quam alio modo, attento tantum jure communi definivissent. Ubi vero dubium propositum versatur tantummodo circa sensum alicujus decreti Summorum Pontificum vel concilii Tridentini, vel Pontificalis, etc., decisio facit legem pro omnibus.

Hinc in præsenti materia adeundi etiam sunt canonistæ, atque eis multum deferendum, ubi præsertim pariformiter sentiunt. Unicum citabimus Andreucci, ne nimis de re minoris momenti excrescat nostra tractatio.

« Quando episcopus venit ad ecclesiam ad celebrandum « pontificaliter, tenentur dignitates, canonici et portionarii, « non ex urbanitate, sed ex debito, illum associare ad ec- « clesiam cathedralem, ita ut ad talem effectum teneantur « illi obviam ire, et quidem usque ad ejus palatium, aut « aulam ad id destinatam, quamvis palatium non sit conti- « guum ecclesiæ, dummodo non sit distans ultra centum « sexaginta passus; tunc enim deberet episcopus associari « ex aliquo loco ad id destinato prope ecclesiam, vel in « ecclesiæ ipsius atrio aut scalis. Post peractam vero rem « sacram, debet capitulum associare episcopum recedentem, « saltem usque ad portam ecclesiæ. Idem intelligas, quando « episcopus ad ecclesiam venit ut solemniter rei divinæ as- « sistat... Alicubi ex laudabili consuetudine debet capitulum « associare episcopum recedentem usque ad ejus palatium « et aulam destinatam. Hinc Sacra Congregatio die 24 maii « 1619 in *Thelesina* censuit, quod quoticscumque episcopus « indutus cappa se confert ad ecclesiam, ut in eadem di- « vinis officiis intersit, aut solemniter celebret, vel alias « functiones pontificales exerceat, canonici, habitu canonicali « induti, episcopum ab ejusdem episcopi domo ad ecclesiam, « et ab ecclesia ad eamdem domum associare teneantur.

« Præscindendo autem a consuetudine vel particulari ali- « qua lege, hæc tam stricta obligatio associandi episcopum « non incumbit capitulo toties quoties episcopus ad eccle-

« siam venit, sed duntaxat in festis solemnioribus : solem-
« niora autem festa, ut eruitur ex Cæremoniali, et ex aliis
« litteris apostolicis, ac declarationibus cardinalium, sunt :
« festum Paschatis, Pentecostes, Nativitatis Christi, Epi-
« phaniæ, feriæ V in Cœna Domini, Annuntiationis, et As-
« sumptionis B. Virginis, sanctorum apostolorum Petri et
« Pauli, omnium Sanctorum et patroni principalis. Excipe
« nisi aliter consuetudo præscripserit : Nam si consuetudo
« invaluerit ut capitulum etiam in aliis festis episcopo ve-
« nienti ad celebrandum vel assistendum, tali forma occur-
« rat, hæc consuetudo ex præscripto Sacræ Congregationis
« (apud Barbosam, loco citato) servanda erit. Aliis vero
« diebus quibus episcopus voluerit pontificaliter celebrare
« vel assistere (potest enim episcopus in sua diœcesi pontifi-
« caliter celebrare quovis die festo, vel quoties ratio congrua
« id exegerit, uti constat ex capite 31 Cæremonialis, et
« præsertim quia a nullo canone tale jus pontificalium epi-
« scopis restringitur. Imo olim ex privilegio idem poterant
« abbates monachorum ; et deinde anno 1628 fuit his tale
« privilegium limitatum per decretum Sacræ rituum Con-
« gregationis. Quare accepimus in historiis, quod sanctus
« Carolus Borromæus sæpissime missam pontificaliter cele-
« brabat... Ac de servo Dei D. Petro Georgio Odescalcho
« Alexandrino episcopo, ac deinde Viglebanensi, legimus in
« in ejus vita quod *indefessus erat in cunctis functioni-
« bus pontificalibus, et tam frequens,* ut passim diceretur
« Viglebani D. Odescalchum plura paramenta attrivisse
« quam septem prædecessores ejus episcopos), aliis, inquam,
« diebus non tenentur canonici nisi ex urbanitate illi obviam
« prodire usque ad palatium inclusive : quanquam etiam
« talibus diebus teneantur aliqui ex canonicis ad portam
« ecclesiæ illi occurrere : sicuti pariformiter servandum est,
« quando episcopus ob aliam quamcumque causam ad ec-
« clesiam venerit privatim.

« Ne vero turbentur divina officia propter solemnem

« illam præstitam a toto capitulo associationem, debet episcopus certam horam sui adventus significare, quæ sit « tempore congruo. Quod si statuta de consensu episcopi « hora officii, fuerit datum ultimum campanæ signum, non « tenentur canonici amplius exspectare, sed possunt inchoare « officium; ac deinde, quando inchoato officio episcopus « venerit, satis erit quod aliqui ex canonicis e choro discedant, et obviam illi eant ad portam, porrigentes aspersorium.

« Dubitabis, an capitulum debeat interesse concioni « tempore adventus et quadragesimæ, quando eidem interest episcopus? Respondeo affirmative : et ita asseritur decisum a Sacra Congregatione per cardinalem de Luca « (discursu 33 Miscell.); quia, inquit ipse, talis interventus « est capitularis; siquidem tunc repræsentari debet corpus « mysticum Ecclesiæ, ex episcopo tanquam capite, et capitulo tanquam membris constitutum. Post absolutam vero « concionem, vel episcopus expectat usque ad finem missæ « solemnis, vel non. Si expectat, canonici omnes eum « comitari debent usque ad portam ecclesiæ, ac deinde redire ad chorum : Si vero non expectat, aliqui saltem ex « canonicis illum recedentem usque ad portam ecclesiæ « comitentur, ac deinde ad chorum redeant. » (Andreucci, *De tuenda pace inter episcopum et capitulum*, parte 1, cap. 2, n. 46 et seq.)

§ II.

An et quatenus canonici debeant e sacristia cathedralis episcopo paramenta præstare.

« Cum episcopus vult exercere pontificalia, tam in ecclesia « cathedrali quam in aliis, subministranda erunt a canonicis « e sacristia cathedralis paramenta sacra; nec tenetur sibi « de illis providere, ut censuit Sacra Congregatio particularis (*illius decretum refert in extensum Scarfantonius*,

« *l.* 2, *tit.* 11). Et hanc sententiam communiter tenent...
« Quatenus vero sacristia cathedralis non haberet reditus
« sufficientes pro comparandis prædictis paramentis, et pro
« restauratione ecclesiæ, tenetur episcopus pro quarta
« parte fructuum suæ mensæ, et quoad reliquum tenentur
« contribuere canonici... De cætero quando adsunt reditus
« destinati pro dicta comparatione supellectilium, et repa-
« ratione ecclesiæ, ex eis facienda est reparatio et compa-
« randa sunt eadem supellectilia juxta consuetudinem, quæ
« unice attendenda est. » (Scarfantonius, tom. II, pag. 52,
n. 12, editio Lucensis, 1723.)

Vicissim autem capitulo ecclesiæ cathedralis debentur post mortem episcopi plura utensilia ab eodem episcopo decedente relicta, quod nuper confirmavit Pius IX litteris apostolicis *Cum illud plurimi*, 1 junii 1847, in hunc modum : *Sacra utensilia, quæ vigore constitutionis S. Pii V incipientis,* Romani Pontificis, *ecclesiis cathedralibus debentur, hæc esse edicimus : mitras scilicet, planetas, pluvialia, tunicellas, dalmaticas, sandalia, chirothecas, albas cum cingulis, lineos amictus, et his similia ; item missalia, gradualia, libros cantus firmi et musicæ, libros pontificales, alterum, cui titulus canon missæ ; item calices, patenas, pyxides, ostensoria, thuribula; vas aquæ benedictæ cum aspersorio, pelvim cum urceo, vasa sacrorum oleorum, et urceolos una cum pelvibus et tintinnabulo, palmatorios, icones pacis, cruces archiepiscopales, candelabra cum cruce pro altaris usu, baculum pastoralem, faldistorium, aliasque res sacras sive paramenta, sive ornamenta, sive vasa, si quæ sunt etiam ex eorum natura usui profano congrua, dummodo non per accidens, sed permanenter divino cultui sacrisque functionibus fuerint destinata : exceptis annulis et crucibus pectoralibus etiam cum sacris reliquiis, et iis omnibus utensilibus cujusvis generis, quæ legitime probentur ab episcopis defunctis comparata fuisse bonis ad ecclesiam non perti-*

nentibus, neque constet ecclesiæ fuisse donata. Volumus propterea teneri, ac debere episcopos conficere in forma authentica inventarium sacrorum utensilium, in quo pro rei veritate exprimant quando acquisita fuerint, et speciali nota describant, quæ ex Ecclesiæ reditibus et proventibus sibi compararunt, ne alias præsumi debeat ea omnia reditibus Ecclesiæ comparata fuisse.

Quoad statum præsentem ecclesiarum Galliæ notandum est pensionem episcopis a gubernio attributam rationem induere reditus ecclesiastici. Unde utensilibus ex hujusmodi pensione comparatis, applicanda venit citata constitutio Pii IX. Cum autem lex civilis, si episcopus ab intestato moriatur, plures hujusmodi res hæredibus attribuat, videtur concludendum episcopis Galliæ obligationem incumbere, per testamentum aliudve medium idoneum præcavere, ne ecclesia cathedralis suo jure fraudetur et prædicta constitutio violetur. Consequenter vero hæredes, in casu quo episcopus nulla adhibita cautione decederet, hujusmodi res tuta conscientia retinere nequeunt, quamvis ex lege civili id eis concedatur.

§ III.

An et quomodo ad episcopum et ejus vicarium generalem pertineat jus convocandi capitulum et in eo interveniendi.

Sic habet concilium Tridentinum, sess. 25, c. 6 : *Quod si aliquid canonicis ad deliberandum proponant, nec de re ad suum vel suorum commodum spectante agatur, episcopi ipsi capitulum convocent, et vota exquirant, et juxta ea concludant.*

1° Certum est ad episcopum quoque pertinere jus convocandi capitulum : sequitur ex citato Tridentini concilii decreto. Et ita unanimiter canonistæ.

2° Non potest convocare capitulum pro negotiis respicientibus administrationem bonorum suorum, id est, respicientibus suum vel suorum interesse, bene vero pro cæteris

omnibus et etiam pro respicientibus dignitatem episcopalem. Eruitur ex textu Tridentini, et est sententia communis canonistarum. (Vide Scarfantonium, t. II, p. 109.)

3° An episcopo liceat propria auctoritate capitulum convocare absque alia requisitione illius ad quem spectare prætenditur convocatio? Sacra Congregatio concilii (in Pharensi, 13 novembris 1649) respondit : *affirmative, dummodo non agatur de suo vel suorum commodo.* Refertur hæc decisio a Scarfantonio, loco citato, n. 30.

4° An episcopus negotia in capitulo proposita et non resoluta ob varietatem votorum, possit decidere et terminare? Eadem Congregatio in eadem causa respondit : *Episcopum non posse.* (Scarfantonius, ibid.) Ideo autem in prædicto casu non potest episcopus decidere, quia in capitulo nullum habet votum. (Rota, decis. 37, n. 1, — et decis. 156, n. 18, parte 12, recent.)

5° Episcopus jus habet interessendi capitulis ab ipso convocatis; in aliis autem quæ canonici convocant pro negotiis capitularibus, non tenentur episcopum admittere. (Vide hoc probatum infra, parte 4, cap. 7, De jure capitulis proprio sese congregandi absque episcopi licentia.)

6° « Quod tamen limitatur, quando ex consuetudine, vel « ex jure speciali, episcopus jus haberet interveniendi in « omnibus capitulis; quia esset servanda; excepto casu quo « agendum esset de suo vel suorum privato interesse; quia « in hoc casu facta convocatione deberet exire de capitulo. » (Scarfantonius, loco citato, n. 32.)

7° Licet ex consuetudine vel ex aliquo privilegio episcopus jus haberet interessendi in omnibus capitulis, non tamen haberet jus voti. Ita decisum a Sacra Congregatione concilii refert cardinalis Petra, et Scarfantonius (loco citato, n. 33).

8° « Dum vero episcopus intervenit in capitulo, in se« quelam facultatis convocandi debetur eidem præsidentia, « tam in sessione quam in cæteris, veluti tenere campanu-

« lam, moderari horlogium, vota recipere, ac negotia pro-
« ponere, cum episcopo ubique primus honor debeatur. » (Scarfantonius, loco citato, n. 36. — Citans Barbosam, card. Petra et Rotam.)

9° Vicarius generalis episcopi regulariter non habet facultatem convocandi, nec interveniendi : *Absente vero episcopo, omnino hoc ab iis de capitulo ad quos hoc de jure vel consuetudine spectat perficiatur, nec ad id vicarius episcopi admittatur.* (Conc. Trid. sess. 25 , c. 6, de ref.) Sacra Congregatio concilii (in Amerina, 24 Januarii 1632, decretorum folio 558) respondit : *canonicos non teneri, si nolint, admittere vicarium episcopi* (relata a Scarfantonio, t. II, pag. 109, n. 37, edit. Lucæ, 1723). Et ita communiter canonistæ. Si tamen vicarius episcopi esset simul canonicus, posset intervenire, eo loco et gradu tantum quem obtinet quatenus canonicus.

10° Quoad negotia in quibus de jure requiritur consilium vel consensus capituli, potest vicarius generalis episcopi convocare capitulum non exemptum, ut cum cardinali Petra docet Scarfantonius. (Loco citato, pag. 110, n. 39.)

11° Item potest vicarius episcopi intervenire capitulo ad sedandos tumultuantes canonicos, ne oriantur scandala; sed etiam tunc nullum potest ferre suffragium. (Scarfantonius, ibid, n. 40.)

12° Quando ex consuetudine aut privilegio, episcopus jus habet interessendi omnibus capitulis, debet certior fieri de qualibet convocatione facienda, ut possit uti jure suo; exceptis tamen convocationibus quæ certis et fixis temporibus regulariter fierent, quia de illis sufficienter præmonetur ex ipsa earum regulari celebratione. Tenentur autem canonici episcopum præmonere tantum de futura convocatione, non vero de rebus in ea tractandis. Hæc probat ex duabus decisionibus congregationis concilii Scarfantonius. (Loco citato, n° 41.)

13° Quando episcopus ad suum tribunal citare vult ca-

pitulum, « citatio seu monitio exequi debet dum canonici « sunt capitulariter congregati ; et ad hunc effectum or- « dinarius mandabit ei qui habet jus convocandi capitu- « lum ut ipsum convocet ; qui si noluerit illud congregare, « habebitur pro citato per affixionem citationis in loco ubi « capitulum solet congregari : vel si dum canonici sunt « congregati, claudatur porta nuntio ut ingredi nequeat, « citatio affigi poterit in valvis ejusdem loci ; vel poterit « capitulum citari in persona syndici, vel œconomi, vel « procuratoris. »

« Requisitio autem facienda pro convocatione capituli, « ei qui habet jus convocandi sic erit concipienda : *Citatur « et requiritur N, ad congregandum et congregari fa- « ciendum pro die... capitulum cathedralis, ut moris est, « in loco solito, in quo citari possit juridice pro justitia « administranda ; alias habebitur pro citato per affixio- « nem in loco seu valvis loci capituli, instante*, etc. » (Monacelli, parte III, tit. 3, ad form. 19, adnot. 5.)

14° Quoad prædicta, videtur hodie in Gallia vigere et servandum esse jus commune. Recentes enim Galliarum ecclesiæ sub jure communi ortæ et constitutæ sunt, ut alibi probavimus. Nec attendendum est jus particulare olim ecclesiis gallicanis forte acquisitum ; extinctæ enim sunt illæ ecclesiæ ; extincta proin simul ipsis inhærentia privilegia. Unde nisi a tempore concordati a Sancta Sede juri communi in aliquibus derogatum sit quoad recentes Galliæ ecclesias, jus commune in eis vigere censendum : porro quoad materiam præsentis paragraphi, nulla reperitur facta hujusmodi derogatio.

At non idem dici potest nunc de Hispania. In recenti enim concordato Pii IX cum Gubernio Hispanico, mensis septembris 1851, tributa sunt episcopis relative ad capitula quædam quæ ipsis ex jure communi non competebant. Sic habetur articulo 14 : « Quotiescumque capitulo præ- « sint (archiepiscopi et episcopi), vocem et votum in iis om-

« nibus negotiis habebunt, quæ eorum personam directe « non afficiant; ac præterea, ubi capitularium suffragia sint « paria, episcopi votum rem definiet. In qualibet persona- « rum electione seu nominatione ad capitulum spectante, « prout capitulares fuerint sexdecim, viginti aut supra, tria, « quatuor, vel quinque vota habebit episcopus. Quod si hic « capitulo minime adsit, aliqui de suo gremio deputati illum « ad vota recipienda convenient. » Ubi videtur concedi vocem episcopo in omnibus negotiis quæ ipsius personam non respiciunt, quod profecto ei ex jure communi non competit. Imo in electionibus seu nominationibus ad capitulum pertinentibus, episcopus plura vota habet; et valent illa vota episcopi etiam data extra-capitulariter, id est, etiamsi capitulo non assistat. Dum autem ibi agitur de nominationibus ad capitulum pertinentibus, non intelligi debent nominationes ad canonicatus vacantes; sed tantum ad inferiora officia aut munia : Jus enim collationis simultaneæ omnino capitulis Hispaniæ ablatum est, ut constat ex articulo 18 ejusdem concordati; in quo, postquam Summo Pontifici reservata est collatio canonicatus cantoriæ in omnibus metropolitanis ecclesiis et in 22 cathedralibus, et præterea unius canonicatus ex iis qui dicuntur *de gratia* in reliquis omnibus capitulis, sic pro cæteris præbendis statuitur : « Ad dignitatem decani in cunctis ecclesiis, et quovis tem- « pore ac modo vacet, regia Majestas perpetuo nominabit. « Canonicatuum *de officio* (1) provisio ad prælatos et capi- « tula prævio concursu pertinebit. Cæteris dignitatibus ac « canonicatibus Majestas sua et archiepiscopi et episcopi « stricte alternando providebunt. » Unde capitulum nec exclusivam, nec simultaneam cum episcopo ullius canonicatus nominationem habet.

(1) Præbendæ in Hispania triplicem in classem distingui solent : 1° Dignitatum ; 2° canonicorum *De officio* qui sunt quatuor, magistralis, doctoralis, lectoralis ex pœnitentiarius; ex hi quatuor etiam ex recenti concordato nominari debent per concursum. 3° Canonicatus reliqui dicuntur *De gratia*.

§ IV.

An et quæ episcopus capitulo præcipere possit.

1° Potest episcopus capitulo præcipere et ad obediendum obligare; modo tamen ea tantum præcipiat, ad quæ præstanda ex jure canonico tenentur canonici.

« Probatur prima pars ex capite *Conquerente, de off.* « *ord.*, ubi assignantur et enumerantur jura ordinarii su- « pra ecclesias sibi subjectas. Item ex ratione; quia episco- « pus habet in sua diœcesi potestatem jurisdictionis non « solum in singulos clericos, sed in ipsum capitulum cathe- « dralis, cujus si qua olim fuerit exemptio, sublata est per « decretum Tridentini (sess. 6, c. 4 de Ref.).

« Probatur secunda pars (1) ex eodem capite *Conque-* « *rente*, ubi Pontifex ait : tu his juribus contentus, non am- « plius ab eis exigas. Et canone *Quia cognovimus* 6, causæ 10, « q. 3, ubi concilium Toletanum præcipit ne episcopi plus « exigant ultra præscriptum a sacris canonibus. Accedit « auctoritas Fagnani (in cap. *Conquerente*) asserens episco- « pos non posse exigere a clericis suæ diœcesis aliqua ser- « vitia quæ in jure non sunt expressa. Ratio est, quia ju- « risdictio episcoporum dependet a Summo Pontifice in « assignatione materiæ et subditorum : Summus autem « Pontifex (in citato capite *Conquerente*) assignavit mate- « riam in quam episcopi suam debent exercere jurisdictionem. « Unde notat Fagnanus (in dictum caput *Conquerente*) « decisum olim fuisse a sacra cardinalium congregatione, « quod quidam episcopus potuerit quidem invitare, sed « non compellere clericos suæ civitatis ut interessent litaniis « Beatæ Virginis, quas in sabbato decantari jusserat in sua « cathedrali ecclesia. In dubio tamen, an aliquid possit

(1) Nempe potestatem præcipiendi quam habet episcopus non extendi ad ea ad quæ ex jure canonico non tenetur obedire capitulum.

« mandari ab episcopo, præsumptio semper pro mandato « episcopi facienda est, ex communi theologorum et cano- « nistarum (sententia) » (Andreucci, de Tuenda pace inter « episcopum et capitulum. Parte I, c. 2, § 2, n. 52).

II° Elenchum autem aliquem eorum quæ ex jure canonico possunt ab episcopo mandari, concinnavit modo laudatus Andreucci, sic inferens :

« *Ratione status clericalis*, posse episcopum mandare « capitularibus, ut vestitu decenti tam intra ecclesiam quam « extra utantur; ut evitent fœminarum cohabitationem; ut « capillos non nutriant; ut sacras rubricas calleant; ut ab « illicitis venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, lusi- « busque abstineant; ut morum integritatem præ se fe- « rant, etc.

« *Ratione officii*, ut choro intersint, cantum Gregoria- « num discant; ut omnes choro inserviant omnibus diebus « dominicis ac festis de præcepto, totoque Adventus, Qua- « dragesimæ et octavæ Corporis Christi tempore, ita ut nul- « lus non legitime impeditus per id tempus vacet; ut omni- « bus aliis diebus saltem dimidia pars capitularium choro « adsit; ut omnes septem horæ canonicæ in choro persol- « vantur; ut canonici divina officia per se, et non per sub- « stitutos, obeant; ut servetur ordo et tempus ab ecclesia « præscriptum in recitatione publica horarum; ut in ec- « clesia et non in sacristia horæ persolvantur, et alia hu- « jusmodi. »

« *Ratione beneficii*, ut capitulum indicatur quando epi- « scopus vult canonicis aliquid proponere; ut capitula non « celebrentur tempore divini officii; ut capitulum celebre- « tur singulis hebdomadis et statutis diebus; ut petatur fa- « cultas ab episcopo vel ejus vicario generali cogendi capitu- « lum in aliis diebus extraordinariis (1). Præterea ex juxta

(1) Non videtur requiri talis licentia, nec eam sat considerate necessariam existimavit Andreucci. Vide parte III, § III, ubi validis auctoritatibus probatur jus capituli sese congregandi absque episcopi licentia.

« causa potest episcopus inhibere ne convocetur capitulum : « item potest pœnis et censuris cogere canonicos ad præ« standam sibi copiam actuum capitularium : item potest « canonicis mandare ut intersint concioni tempore Adven« tus et Quadragesimæ, sub pœna privationis distributio« num illius diei; ut intersint processionibus ab episcopo de « concilio capituli, licet non de ejusdem consensu, indictis « pro publico honore, bono, vel commodo. Præterea potest « episcopus mandare ne plures simul sine sua licentia tri« mestralem a choro vacationem capiant, ne scilicet cultus « divinus detrimentum patiatur : item ut tempore debito « resideant, præbendæ fructus ultra triennium non locent, « nec omittant celebrare tot ac tales missas, quot et quales « tenentur. Item ut solvant cathedraticum, id est, annuam « juxta sacros canones pensionem, quæ ob honorem cathe« dræ seu dignitatis episcopalis datur... Item potest com« pellere canonicos ad interveniendum collationi casuum... « Item capitulum tenetur ad eas processiones accedere, « quibus intervenit episcopus pontificaliter cum baculo et « mitra. »

Hanc ultimam canonicorum obligationem, utpote aliquando in dubium revocatam, fuse probat Andreucci (De tuenda pace... Part I, c. 2, n. 56 et seq.).

§ V.

De jure episcopi cogendi capitulum ut sibi exhibeat libros resolutionum capitularium.

1. « Episcopus potest cogere capitulum ad sibi exhiben« dos libros, in quibus adnotantur resolutiones capitulares. « Et ratio est, quia episcopi cura esse debet ne fiant reso« lutiones juri contrariæ. » Id probat Scarfantonius ex variis auctoritatibus (t. II, p. 110, n. 42, editio Lucæ, 1723).

2. Quod jus cogendi capitulum ad hujusmodi exhibitionem extenditur ad vicarium generalem episcopi; et com-

prehendit etiam resolutiones spectantes negotia particularia capituli, licet in eorum tractatione intervenire nequeat episcopus nec ejus vicarius generalis. (Ita docet card. Petra in const. 1 s. Leonis Magni, sect. 2, n. 55, tom. I. — Et Scarfantonius, loco citato).

§ VI.

Potestas judiciaria episcopi in capitulum.

1° Certum est capitulum et quemlibet capitularem posse ab episcopo judicari. « Forum competens capituli est tribu- « nal episcopi : unde si juridice capitulum vel capitulares « citentur ab eo tribunali, tenentur comparere; alioquin « contra illud vel illos respective procedi potest tanquam in « reos contumaciæ (caput *Ex litteris, de foro competenti.*) « Excipe nisi per legitimam appellationem, vel legitimam « recusationem, capitulares vel capitulum episcopi judicium « declinare valeant. » (Andreucci, De tuenda pace, pars 1, c. 2, n. 60.)

2° Quoad modum instituendi judicium, quæritur utrum episcopus possit contra capitulares procedere non adhibitis judicibus ab ipso capitulo adjunctis. Sic habetur dispositum in capite 6, sessionis 25 concilii Tridentini : *Ita tamen ut cum extra visitationem processerit* (nempe episcopus), *infrascripta omnia locum habeant : videlicet ut capitulum initio cujuslibet anni eligat ex capitulo duos, de quorum consilio et assensu episcopus vel ejus vicarius, tam in informando processum quam in cæteris omnibus actibus usque ad finem causæ inclusive, coram notario tamen ipsius episcopi, et in ejus domo, aut consueto tribunali procedere teneatur. Unum autem tantum sit utriusque votum, possitque alter episcopo accedere. Quod si ambo ab episcopo discordes in aliquo actu seu interlocutoria vel definitiva sententia fuerint, tunc intra sex dierum spatium cum episcopo tertium eligant : et si in electione ter-*

tii etiam discordent, ad viciniorem episcopum electio devolvatur; et juxta eam partem cum qua tertius conveniet, articulus in quo erat discordia terminetur : alias processus et inde secuta nulla sint, nullosque producant juris effectus.

Ex illo textu posset quis generatim concludere non posse episcopum procedere contra aliquem canonicum, nisi de *assensu* judicum ab ipso capitulo adjunctorum. Et hoc quidem verum esset, si in hoc capite ageret Tridentina synodus de omnibus generatim capitulis.

At certum est, ex communi canonistarum sententia, ibi non agi nisi de capitulis exemptis et Sanctæ Sedi immediate subjectis; unde quoad hæc tantum valet Tridentina illa dispositio. « Verius enim est, ait cardinalis de Luca, ac hodie « extra omnem controversiam receptum, ut ista conciliaris « dispositio procedat solum in illis capitulis, quæ ex aposto- « licis indultis exempta erant a jurisdictione episcopi, atque « immediate subjecta Sedi Apostolicæ. » (Annotationes ad concilium Tridentinum, discursus 44, n. 33.)

§ VII.

Quasnam pœnas episcopus canonicis infligere possit.

« Quoad pœnas in judicio contra capitulum decernendas, « sciendum est capitulum non posse ab episcopo excommu- « nicari, quia communitas seu universitas, qua talis, excom- « municari non potest, ut expresse decernitur in capite *Ro- « mana, de sententia excommunicationis,* in 6. Dixi *ab « episcopo;* nam a Pontifice Maximo, cum hic non subjaceat « ulli prohibitioni juris positivi, potest, saltem de plenitudine « potestatis, totum capitulum excommunicari; qua stante « excommunicatione, omnes capitulares, etiam innoxii, es- « sent excommunicationis vinculo obstricti quoad Eccle- « siam, seu quatenus in facie Ecclesiæ deberent se gerere « quasi excommunicatos, secus vero quoad Deum.

« Potest tamen ab episcopo capitulum qua tale suspendi « vel interdici : et ratio differentiæ est, quia in talium cen« surarum pœna non est illud animarum periculum, propter « quod prohibitum est ne excommunicatio in communitatem « feratur. Quando autem capitulum qua tale suspenditur, « tunc, nisi aliud in jure aut sententia expresse declaretur, « intelligitur suspensio lata in capitulum præcise, ut com« munitas seu collegium est; ita et taliter ut corpus ipsum « capituli, non autem singuli capitulares, a suis propriis et « personalibus officiis ac beneficiis suspendantur.

« Porro ex vi talis suspensionis, si sit *a beneficio*, capitu« lum privatur fructibus ejus vel eorum beneficiorum quæ « forte habeat, ut capitulum est, sibi unita. Si sit ab *officio*, « privatur usu jurisdictionis, et consequenter impeditur ne « actus ejus rati ac validi sint. Si sit *a divinis* simpliciter, « prohibetur capitulo exercere ea officia divina solita exer« ceri a communitate capitulari qua tali; ex quo sequitur « quod particulares ac singulares canonici, licet ut tales non « sint ligati a tali suspensione, tamen non possint nec fru« ctus beneficii capitularis percipere, nec actus jurisdictionis « capitularis exercere, nec functiones capitulares admini« strare respective. Nam cum suspensum sit totum, conse« quenter fit ut partes non possint operationes totius pro « tunc efficere. Nec obstat quod aliqui canonici sint immu« nes a delicto totius capituli : nam adhuc, ut pars illius, « nequeunt ejus operationes exercere : neque hoc esset pu« niri propter peccatum alienum, sed esset aliquo modo par« ticipare pœnam totius quod peccavit, in quo nullum est « inconveniens. Ita Suarez, De censuris, disput. 28, sect. 4.

« Quando capitulum qua tale interdicitur, tunc tale in« terdictum non est particulare, sed generale. Ex vi autem « talis interdicti, manent interdicti singuli capitulares, ut « partes capituli sunt. In praxi, notat cardinalis de Luca (in « annot. ad conc.), quod si delicti gravitas vel in toto capi« tulo, ut corpus morale est, vel in magna parte personarum

« ejus, vel in ejus proximo et immediato capite id exposcat, « fertur suspensio vel interdictum in totum capitulum, ex« communicatio vero contra particulares aliquos capitulares « delinquentes, excipiendo innocentes. Quia vero censuris « parce uti debent ordinarii, ex Tridentino (sess. 25, c. 3, « de Ref.), hinc optime notat idem cardinalis de Luca (dis« cursu 43 annotationum ad conc.) non esse censuras fe« rendas, quando et ubi per mulctas aliasque pœnas tempo« rales provideri potest...

« Notetur tamen capitulum non posse censurari ob debi« tum pecuniarium, quia in extravagante *Provide* prohibetur « ne censuræ generales ferantur pro debito pecuniario, nisi « *de Apostolicæ Sedis speciali licentia et expressa per* « *ipsius sedis patentes litteras apparente.*

« Notandum etiam quod si aliquando citari debeat capi« tulum, id faciendum est capitulariter; non enim sufficit « citatio facta singulis capitularibus. Quod si capitulum ne« queat reperiri congregatum, tunc monendi sunt ii ad quos « spectat, ut statuta die et hora capitulum congregent. Ex « de Luca. » (Andreucci, De tuenda pace, part. 1, c. 2, § 2.)

§ VIII.

Quomodo possit episcopus punire canonicum qui officio suo non recte fungitur.

Decretum concilii Lateranensis (cap. *Dolentes*, De celebr. miss.) prohibuit quosdam defectus in persolvendo divino officio. Potest episcopus observantiam hujus decreti et etiam aliarum a seipso vel a prædecessoribus emanatarum ordinationum circa debitam officii canonicalis solutionem præscribere, non solum sub pœna punctaturarum, sed etiam suspensionis a divinis; idque per edictum episcopale. « Nam, « ait Monacelli (parte 3, tit. II, form. 7, adn. 2), post hujus « edicti evulgationem, choro inservientes si fiant transgres« sores, possunt puniri absque alia monitione, cujus loco

« successit edictum, quod loco patenti in sacrario affixum « stare debet... Transgressor et violator decreti concilii La- « teranensis dicitur qui, post evulgationem edicti episcopi « super illius observantia, pluries punctatus non se emendat, « et monitus non abstinet a colloquiis vanis, risibus, nu- « gis, sumptione tabachi, legendis litteris et fabellis : item « si monitus ut deponat comam fictitiam, si non psallit, vel « psallit oscitanter et syncopando; si sedet quando standum « est, vel non genuflectit, et cæremonias a rubrica præ- « scriptas spernit vel indevote complet. Hæc et similia ca- « dunt sub censuram decreti.

« Cæterum si episcopus in edicto, præter ea quæ tempus, « ordinem, devotionem, corporis compositionem, psalmodiæ « integritatem et pausam juxta rubricas et morem Ecclesiæ « respiciunt, aliquid aliud præciperet, vel onus adderet ad « quod nec de jure, nec ex laudabili consuetudine aut sta- « tuto canonici vel clerici tenentur, si illud non observarent, « non dicerentur transgressores edicti, nec idcirco suspendi « aut alio modo puniri possent; quia ordinarius nova onera « addere seu augere non potest. »

Canonici ergo qui indevote et inordinate officia divina persolvunt, postquam moniti sunt, per prædictum episcopale edictum, possunt pœna suspensionis ab episcopo plecti. « Hocque faciendum erit (ait ibid. Monacelli) etiam sine « processu, et ex sola informata conscientia, juxta modum « in præcedenti formula insinuatum » (Illam formulam vide in Appendice sub numero XVIII).

Si autem episcopus vellet devenire ad privationem canonicatus, ob contumaciam canonici in non residendo, tenetur sequi formam a concilio Tridentino præscriptam (sess. 24, c. 12), quam vide expositam infra (parte 3, cap. 4, § 2).

§ IX.

Potestas legislativa episcopi quoad capitulum (remissive).

« Non potest episcopus sine consensu majoris partis ca-
« pituli veteres consuetudines in usum revocare, ac longius « quam novem mensium chori servitium statuere. Ratio est, « quia nequit episcopus sine consensu majoris partis capituli « ea disponere quæ sint contra præscriptam consuetudinem « capituli, ut colligitur ex capite *Novit*, ex capite *Quanto*, « *de his quæ fiunt a prælato sine consensu capituli;* et « magis ex capite *Vestra*, *de locat.;* et videtur hæc com-« munis sententia, apud Felinum in caput *Cum omnes*, *de* « *const.* et Suarez, De legibus l. IV, c. 5. » (Andreucci part. I, c. 3, n. 78)

Quoad potestatem condendi statuta capituli, vide parte III, capite 4.

§ X.

An et quatenus possit episcopus duos canonicos in suo servitio retinere.

I. « Episcopus non potest in suo servitio adhibere ultra « duos canonicos, ut probatur capite *Ad audientiam* (tituli 4, « libri 3 decretalium)... idque ecclesiarum usus approbavit. » (Fagnanus in 1 part. libri 3 decret. cap. *De cætero*, n. 8 et communiter canonistæ). Intelligitur, ita ut per tale servitium dispensentur a servitio chori.

2. « Hoc est privilegium episcopi speciale, ut possit pro « servitio suo uti opera duorum canonicorum, etiam sine « capituli consensu, et non probata utilitate ecclesiæ » (Fagnanus ibid. n. 5). Prælatis inferioribus, licet jurisdictionem quasi-episcopalem habentibus, idem non liceret, nisi vel cum capituli consensu, vel probata necessitate aut utilitate.

3. Certum est et communiter admissum prædictos duos

canonicos in servitio episcopi detentos percipere fructus præbendarum suarum, licet choro non intersint. (Fagnanus, loco cit., n. 12). — Eodem modo certum est eos non lucrari distributiones quotidianas, nisi forte præbenda ipsa consisteret in quotidianis distributionibus : tunc enim tertia tantum pars censenda esset reservata pro distributionibus proprie dictis, et interessentibus choro distribueretur; duas autem alias partes lucrarentur prædicti canonici. (Vide Fagnanum, loco citato). Canonici tamen Romam ab episcopo missi vel ipsum comitantes lucrantur etiam distributiones: non vero canonici lustrantes diœcesim cum episcopo. Ita decisum vide apud Benedictum XIV (Institut. 107, § 9).

4. « Qui sane duo canonici vel beneficiati non solum ul« tro debent suo episcopo inservire in his quæ respiciunt « ipsius et ecclesiæ utilitatem, ut ex proxime relatis patet, « verum etiam ad id inviti ab eodem possunt cogi... Epi« scopus potest compellere beneficiatos, ut ad ipsius servi« tium accedant. » (Fagnanus, loco cit. n. 15 et n. 24). Ubi supponit laudatus auctor ad id etiam per censuras posse prælatum procedere.

Unde concludendum, posse ab Episcopo duos ex capitulo cathedrali quos maluerit ad sibi præstandam operam eligi, et istos ad obsequendum prælato teneri.

5. An autem possit non solum duos canonicos ex cathedrali, sed etiam ex collegiata ad suum servitium detinere? « Non solum ex cathedrali, sed etiam ex collegiatis, ait Be« nedictus XIV (Institut. ecclesiast. 107, § 9), uti sacra « Congregatio respondit die 1 septembris anno 1663. »

6. An possit Episcopus ad id munus eligere beneficiatos aut mansionarios cathedralis aut collegiatæ? — Sacra Congregatio censuit *Episcopis licere pro suo servitio adhibere etiam beneficiatos, tam ecclesiæ cathedralis, quam ecclesiæ collegiatæ suæ diœcesis ; ideoque declarationes hujus Sacræ Congregationis extendi etiam ad hujusmodi beneficiatos; ita tamen, ut ultra duos non adhibeant.* (In causa

Avenionensi 7 januarii 1640, libro XVI, decretorum, pag. 317 — apud Benedictum XIV, loco citato). Unde Episcopus potest quidem sive ex capitulo cathedrali, sive ex collegiata, et sive ex ordine canonicorum, sive ex ordine beneficiatorum sibi assumere illos duos ipsi a jure concessos; sed ultra duos in suo servitio retinere nequit, ut ex præcedentibus concludendum videtur.

7. Potest autem Episcopus sibi eligere duos quoslibet ex Dignitatibus et canonicis, exceptis iis, qui curam animarum gerunt, uti decisum a Sacra Congregatione concilii testatur Benedictus XIV (Institut. 107, § 9).

8. Excepto etiam Pœnitentiario, non vero canonico theologali, ut diximus supra.

9. Et exceptis pariter coadjutoribus. Nam ad dubium sic expositum : *Ex privilegio in corpore juris clauso, licet Episcopis uti opera duorum canonicorum, qui servitio hujusmodi durante reputantur præsentes ad effectum lucrandi fructus suarum præbendarum. Hoc posito, quærit Episcopus Calaguritanus an vigore dicti privilegii possit, uti opera canonici coadjutoris, qui itidem servitio durante reputetur præsens ad effectum prædictum* — Sacra Congregatio *censuit negative respondendum* (apud Benedictum XIV, loco modo citato).

§ XI.

De jure episcopi relative ad eleemosynas missarum in cathedralibus et collegiatis.

« In ecclesiis, in quibus multæ colliguntur eleemosynæ « pro missis celebrandis, non licet eas in adeo ingenti nu- « mero accipere, si congruo tempore omnibus satisfieri non « possit; vel saltem apponenda esset in publico tabella, in « qua notum fieret offerentibus eleemosynas, quod celebra- « tio missarum propter ingentem numerum differri oportet, « cum dilatio notabilis adimplementi oneris missarum se-

« cluso consensu offerentium eleemosynas, sit peccatum « mortale, ut firmant quamplurimi.

« Debent pariter Episcopi curare ad prædictum effectum, « ne ecclesiarum rectores vel administratores ex eleemosy- « nis missarum sibi retineant aliquam vel minimam portio- « nem, etiam favore ecclesiarum, nisi adeo essent pauperes, « ut subire non possent propriis reditibus expensas neces- « sarias pro earumdem celebratione. Quo casu permittere « possunt eisdem rectoribus sive administratoribus, ut tan- « tummodo sibi retineant portionem quæ non excedat valo- « rem dictarum expensarum, ut decrevit Sacra Congregatio « concilii (In Mexicana 11 januarii 1698).

« Similiter providere debent, ne capitula vel alia loca « pia plura onera missarum perpetua suscipiant, quam per « sacerdotes eisdem ecclesiis inservientes adimpleri possint, « ne detur occasio in longius eorum satisfactionem protra- « hendi, vel non implendi (Eadem Sacra Congregatio, in « Pistoriensi 30 maii 1643).

« Debent item Episcopi injungere canonicis qui in ca- « thedralibus sive collegiatis animarum curam quæ illis ad- « nexa est exercent, ut missam parochialem diebus festis « celebrent; et hebdomadarii, missam conventualem quotidie « celebrantes, non sumant eleemosynam manualem, vel « aliis obligationibus etiam ipsius cathedralis vel collegiatæ « satisfaciant, non obstante quacumque contraria consuetu- « dine; cum canonicus hebdomadarius missam conventua- « lem pro benefactoribus, et canonicus curatus pro populo « applicare teneantur, ut sæpius resolvit Sacra Congregatio « concilii. »

« Et tandem curare debent Episcopi, ut in ecclesiis, præ- « sertim ubi plures missæ celebrantur, tam vigore onerum « perpetuorum, quam oblationum manualium, retinean- « tur duo libri, in quibus diligenter adnotentur eleemosynæ « quæ dietim recipiuntur, cum adimplemento missarum ex « utraque obligatione; ac retineatur capsa particularis pro

« reponendis eleemosynis manualibus; ut de dicto imple-
« mento rationem exigere queant ab iis quos spectat, prout
« rigorose tenentur virtute decreti Innocentii XII *De cele-*
« *bratione missarum* de die 21 decembris 1697. Contra
« contumaces vero in non implendis missis, procedere de-
« bent.

« Illud tamen observandum est quod episcopus non po-
« test in ecclesia cathedrali, sive collegiata, prætendere ad-
« ministrationem eleemosynarum quæ colliguntur pro cele-
« bratione missarum manualium, sive illud alteri ad ejus
« voluntatem demandare, cum hoc spectet ad capitulum et
« ab eo deputatum, ut censuit sacra Congregatio concilii (in
« Sarnensi 27 junii 1705) » (Scarfantonius tom. II, p. 6 et 7, editio Lucensis, 1723).

§ XII.

De jure episcopi visitandi cathedralem, collegiatas et capitula.

Certum et inconcussum est jus illud Episcopi : *capitula cathedralium et aliarum majorum ecclesiarum, illorumque personæ, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, juramentis et concordiis (quæ tantum suos obligent auctores, non etiam successores), tueri se possint, quominus a suis episcopis et aliis majoribus prælatis, per seipsos solos, vel illis quibus sibi videbitur adjunctis, juxta canonicas sanctiones toties quoties opus fuerit, visitari, corrigi et emendari, etiam auctoritate apostolica possint et valeant.* (Trid. sess. 6, c. 4 de Ref.). Iis quæ deerant huic decreto supplevit eadem Synodus in sua sessione 25, c. 6, hoc modo :

Statuit sancta Synodus ut in omnibus ecclesiis cathedralibus et collegiatis, decretum... quod incipit, Capitula cathedralium, *observetur non solum quando episcopus visitaverit, sed et quoties ex officio vel ad petitionem alicujus, contra aliquem ex contentis in dicto decreto proce-*

dat : ita tamen ut, cum extra visitationem processerit, infra scripta omnia locum habeant : videlicet ut capitulum initio cujuslibet anni eligat ex capitulo duos, de quorum consilio et assensu episcopus vel ejus vicarius, tam in formando processum, quam in cæteris omnibus actibus, usque ad finem causæ inclusive, (coram notario tamen ipsius episcopi et in ejus domo aut consueto tribunali) procedere teneatur. Unum autem tantum sit utriusque votum, possitque alter episcopo accedere. Quod si ambo ab episcopo discordes... fuerint, tunc intra sex dierum spatium cum episcopo tertium eligant. Et si in electione tertii etiam discordent, ad viciniorem episcopum electio devolvatur. Et juxta eam partem cum qua tertius conveniet, articulus in quo erat discordia terminetur. Alias processus et inde secuta nulla sint... Hæc autem omnia in iis ecclesiis locum non habent in quibus episcopi... ex constitutionibus... aut consuetudinibus... seu quocumque alio jure, majorem habent potestatem... quam præsenti decreto sit comprehensum.

I. Intra tempus visitationis, sive capitula sint exempta sive non, potest episcopus quoscumque de capitulo visitare, et pœnis corrigere, etiam non adhibitis duobus adjunctis de capitulo, cum decretum Tridentinum non præscribat duos adjunctos, nisi quando episcopus vult procedere *extra visitationem.*

2. Non potest tamen *intra tempus visitationis* imponere pœnas ordinarias per formam judicialem, sed extraordinarias tantum, quæ nempe correctionem magis quam punitionem respiciant, et non per viam judicialem. Sacra Congregatio concilii (in Conchensi, 23 novembris 1647, libro 18 decretorum, fol. 445) ad dubium : *An episcopus, sive ejus vicarius teneatur dum visitat ecclesiam cathedralem et personas capitulares adhibere adjunctos conjudices a capitulo quotannis eligendos, vel potius soli possint per seipsos procedere, informationes sumere, corrigere, ac*

punire, nulla tamen servata forma judicii, seu processu compilato — Respondit : *Posse in visitatione, absque adjunctis conjudicibus, ecclesiam cathedralem et capitulares visitare, eisque pœnas imponere extraordinarias, quæ magis morum correptionem quam punitionem respiciant, non autem extra visitationem, quando contra capitulares ad pœnas extraordinarias procederet.* (Apud Scarfantonium, t. II, p. 131, edit. Lucæ, 1723.)

3. An episcopus *extra visitationem* procedens teneatur adhibere duos adjunctos conjudices a capitulo electos? — Certum est illum ad id teneri, quando capitulum est exemptum. De casu vero quo capitulum non esset exemptum, olim disputatum est; sed jam a multo tempore, teste cardinali de Luca et recentioribus canonistis, ut certum admittitur, præscriptionem Tridentini de adhibendis adjunctis non ligare episcopos nisi quoad capitula exempta, ut alibi docuimus.

4. Prædictum jus episcopi in capitula et cathedrales extenditur ad capellas sive ecclesias eidem cathedrali annexas, quæ sequuntur naturam principalis (Vide Scarfantonium, loco citato).

5. Item comprehendit administrationem redituum, non tantum canonicorum, sed et beneficiatorum et fabricæ ecclesiæ. Sacra Congregatio (in Segobricensi anno 1590, l. 6 decretorum, fol. 89) ad dubia : *X, An episcopus possit in visitatione exigere rationes suarum administrationum a capitulo, saltem earum, quarum commodum non ad canonicos tantum, sed et ad beneficiatos et ministros ecclesiæ spectat : item an hujusmodi rationum exactio possit fieri per ipsum episcopum tantum, et non una cum duobus canonicis adjunctis. — XI, an etiam possit episcopus solus visitare fabricam ecclesiæ cathedralis, et rationes ejus exigere* — Respondit : *Ad X, episcopum solum, vel his quibus sibi videbitur adjunctis, posse capitulares, et bona, rerumque et bonorum administrationem visitare — Ad XI, itidem posse.*

« Illud etiam observandum est, quod episcopus potest « occasione dictæ visitationis sibi facere deferri libros capi« tulares, in quibus apparent administrationes, tam re« dituum capituli, quam aliorum piorum operum, ad « proprium palatium; absque eo quod teneatur ipse « accedere ad aulam capitularem ad revisendos libros, « ut plene decrevit Rota (in Hispalensi, 30 aprilis 1700, et « 25 novembris 1701, coram Molines). Ita ut si canonici « renuerent obtemperare mandatis episcopi demandantis « transportationem librorum ad suum episcopale palatium, « posset contra eos etiam per censuras procedere... Sicuti « pariter non tenentur episcopi per se ipsos incumbere dictæ « revisioni computorum, sed etiam possunt id explere per « personas sibi bene visas, et etiam in hoc casu demandare « eamdem asportationem librorum ad suum episcopale pa« latium.

« Non tamen potest episcopus petere exhibitionem in« definitam librorum capituli, sed eorum tantum qui respi« ciunt administrationem quam visitandam suscipit; adeo « ut petere nequeat transportationem aliorum, nisi incep« tam absolverit. (Rota in dicta Hispalensi, anni 1701) » (Scarfantonius, t. II, p. 132, edit. Lucæ, 1723). Vide etiam in thesauro resolutionum causam Pisciensem, tomo XXII, p. 21 et 56).

7. Episcopus cogere potest etiam cum censuris capitulares ad sese subjiciendum visitationi personali. Sacra Congregatio concilii (in Aprutina, 18 julii 1705) ad dubium, an sit cogendum capitulum ad se subjiciendum visitationi personali ab episcopo indictæ, et sub quibus pœnis, rescripsit : *affirmative* et sub pœnis etiam censurarum.

8. Quoad tempus quo liceat episcopo retinere visitationem apertam, duo certa sunt ex variis decisionibus Sacræ Congregationis concilii : *Primo*, non posse episcopum visitationis suæ tempus protrahere per annum integrum. *Secundo*, durationem, modo infra annum, relinqui arbitrio

episcopi. Sacra Congregatio (in Turritana, 15 novembris 1704) ad dubia : *V, an archiepiscopo liceat integro anno retinere apertam visitationem tam in ipsa cathedrali, quam in tota diœcesi. — VI, an, et infra quod tempus debeat visitationem explere* — Respondit : *Ad V, negative, et servetur forma concilii. — Ad VI, arbitrio et conscientia ordinarii ad formam concilii.* (Apud Scarfantonium, loco citato).

9. « Sede vacante jus visitandi transit in ipsum capitu« lum, et visitationem potest prosequi in illa parte diœcesis « quæ non fuit ab episcopo visitata; et elapso anno a die « ultimæ visitationis per episcopum factæ, novam visitatio« nem potest inchoare. » Ita Scarfantonius, qui citat responsum Congregationis concilii, hoc declarantis.

Visitator tamen a capitulo deputatus non potest exigere a locis visitandis contributionem pro episcopo taxatam, sed ad summum dimidiam; nec potest secum ducere duos canonicos, sed tantum notarium et unum famulum. Et ita declaravit Sacra Congregatio concilii 17 augusti 1697, ut legere est in libro 47 decretorum, folio 404.

CAPUT II.

OBLIGATIONES QUOAD DIVINUM OFFICIUM ET SERVITIUM CHORI.

Cum in institutionibus juris canonici non tantum principia generalia tradenda sint, sed descendendum etiam sit ad particulares applicationes et quantum fieri potest ad resolutionem casuum qui in praxi difficultatem creare possent, id præcipue servandum duximus in valde practica præsentis capitis materia. Dum vero exponendæ erant obligationes canonicorum circa divini officii persolutionem, simul visum est ita rem tractare, ut alii clerici, qui ad idem officium tenentur, quid sibi incumberet colligere possent.

§ I.

Quid sit divinum officium, et unde ortum.

Officium generaliter sumptum est illud quod quisque pro suæ personæ conditione efficere debet.

Officium divinum dictum est quædam externa ratio laudandi precandique Deum certis personis injuncta.

Divinum officium a tempore apostolorum fuit institutum et postea a variis summis pontificibus in septem horas canonicas, id est, a canone seu regula præscriptas, distributum; ita ut officium divinum et horæ canonicæ idem sonent.

Nascentis Ecclesiæ initio, tam clerus quam populus, publice in locis sacris divinum officium simul decantabant. Adulta autem Ecclesia, et satis aucto laicorum numero, quia hi in statu corporis decorem decentem ex parte non servabant atque ob cantus imperitiam voces absonas et incongruas emittebant, visum fuit summis pontificibus hujusmodi morem mutare, et ad elegantiam et decorem divinarum precum fuerunt selecti aptissimi clerici, qui publice horas canonicas in ecclesiis cathedralibus et collegiatis quotidie canerent (ita Spondanus in compendio annalium Baronii, anno 60, n. 13).

Si quis ex dictis clericis non conveniret ad publicam psalmodiam, remanebat obnoxius ad hujusmodi pensum private recitandum, prout ad præsens tenentur omnes et singuli beneficiati aut sacris ordinibus initiati.

Modus autem alternatim cantandi psalmorum versiculos, in Oriente primum a Diodoro ac Flaviano laïcis, deinde episcopis, institutus est; quam consuetudinem S. Joannes Chrysostomus in ecclesiam Constantinopolitanam primus invexit. Eam imitatus est Mediolani sanctus Ambrosius, unde et in toto orbe postea invaluit (Benedictus XIV, Insti-

tutiones canonicæ, inst. 107, § 5). De quo ritu sic sanctus Augustinus (Confess., l. IX, c. 7) :

Non longe cœperat Mediolanensis Ecclesia genus hoc consolationis et exhortationis celebrare magno studio fratrum concinentium vocibus et cordibus. Nimirum annus erat, aut non multo amplius, cum Justina Valentiniani regis pueri mater hominem tuum Ambrosium persequeretur, hæresis suæ causa... Excubabat pia plebs in ecclesia, mori parata cum episcopo suo, servo tuo... Tunc hymni et psalmi ut canerentur secundum morem orientalium partium, ne populus mœroris tædio contabesceret, institutum est; et ex illo in hodiernum retentum, multis jam ac pene omnibus gregibus tuis, ac per cæteras orbis imitantibus... Quantum flevi in hymnis et canticis tuis suavesonantis ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter!

Hanc brevissimam de divino officio notionem hic cursim tradimus, cùm ad scopum hujus tractatus illa materia non pertineat. Sed vide illam fuse et doctissime expositam a R. P. Guéranger, abbate Solesmensi, in suo notissimo opere cui titulus *Institutions liturgiques.*

§ II.

Obligatio quoad integritatem officii tum sub culpa, tum sub pœna restitutionis.

Qui habent beneficium, non tantum peccant, si officium divinum non persolvant integre, sed insuper tenentur ad restitutionem pro rata omissionis, ad normam sequentium decretorum :

Concilium Lateranense sub Leone X : *Statuimus quoque, ut quilibet habens beneficium, si post sex menses ab obtento beneficio, officium divinum non dixerit, legitimo impedimento cessante, fructus non faciat suos pro rata omissionis recitationis officii et temporis.*

S. Pius V in sua constitutione *Ex proximo* anni 1571 : *Statuimus ut qui horas omnes canonicas uno vel pluri-*

bus diebus intermiserit, omnes beneficii fructus, qui illi vel illis diebus responderent; qui vero matutinum, tantum dimidiam; qui cæteras alias horas, aliam dimidiam; qui horam singulam, sextam partem fructuum illius diei amittat. De eo qui adesset choro, sed non recitaret, et tamen prætenderet ex consuetudine vel alio titulo se facere fructus suos, sic pergit S. Pius V : *Is etiam præter fructuum et distributionum amissionem, grave peccatum intelligat se admisisse. Item ille qui primis sex mensibus officium non dixerit, nisi legitimum impedimentum ipsum excusaverit, grave peccatum intelligat admisisse.*

Prædicta autem restitutio certe debetur ante judicis sententiam, siquidem ab Alexandro VII damnata est propositio contraria quæ sic habebat : *Restitutio a Pio V imposita beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam judicis, eo quod sit pœna.*

Discutiendæ veniunt circa materiam hanc plures difficultates.

1° An omittens officium sine culpa teneatur ad restitutionem? — Duplex sententia : probabilior negans. Vide S. Liguorium, l. III, tract. 5, n. 665.

2° An omittens partem aliquam, non tamen notabilem, alicujus horæ teneatur ad restituendos fructus pro rata? — Controvertitur (Liguorius, loco citato, n. 668). Si autem omitteretur pars notabilis alicujus horæ, videtur certa obligatio restituendi : item si partes leves omissæ in qualibet hora efficerent simul materiam gravem.

4° Beneficiarius qui præter onus recitandi officii habet etiam alia sustinenda onera beneficio annexa, si legitime non impeditus omittat, v. g. totum officium unius diei, non tenetur reddere omnes fructus hujus diei, sed eam partem retinere potest quæ correspondet aliis oneribus quibus satisfecit. Ita interpretandam bullam S. Pii V tenent communiter auctores (Liguorius, ibid., n. 673).

5° Si omittatur sine legitimo impedimento pars notabilis officii, est peccatum grave; si omittatur pars exigua, est peccatum veniale.

6° Quænam autem omissio sit notabilis vel non, sic æstimari potest cum S. Liguorio (l. IV, c. 2, n. 147) : Probabilius materia levis est omittere minus quam integram parvam horam. Si autem prætermittatur integra parva hora, omissio est certo gravis, nec ullo modo probabilis est sententia opposita.

Tenendum etiam est peccare mortaliter qui omittit unum nocturnum integre. Utrum autem omissio trium lectionum cum responsoriis sit materia gravis, controvertitur. Bene pro generali regula haberi potest, illam materiam esse parvam, quæ non pertingit ad quantitatem unius integræ horæ. Hinc certum est et communiter admissum, non esse grave peccatum omittere unum psalmum aut unam lectionem, et similia.

7° Qui dubitat an aliquid ex officio omiserit, an teneatur id recitare? — Negative quoad scrupulosos. Quoad alios, si dubium sit positivum, id est, si habeant aliquam rationem judicandi eam partem recitatam esse, non tenentur repetere : si dubium sit negativum, debet recitari pars de qua dubitatur. Ita ex variis auctoritatibus S. Liguorius (loco citato, n. 150). Quæ tamen distinctio inter dubium positivum et negativum, non tantum valde subtilis et in praxi parum utilis, sed nec in re fundata nobis videtur: non enim dubitatur nisi ex aliqua ratione dubitandi, ac proinde omne dubium est semper positivum. Hoc ipso enim quod quis non recordetur an aliquid recitaverit, nec certo concludere possit se non recitasse, remanet probabile ipsum recitasse, et hæc visa probabilitas est ratio positiva dubitandi.

8. An sive in choro sive extra chorum ex obligatione recitari debeant officium Beatæ Virginis, officium defunctorum, psalmi pœnitentiales, et graduales? Ista quidem reci-

tanda indicat certis diebus rubrica Breviarii Romani. Sed sciendum est intervenisse declarationem a sancto Pio V (in sua constitutione 64) ex qua omne dubium facile diluitur : *Quod vero*, ait ille Pontifex, *in rubricis nostri hujus officii præscribitur, quibus diebus officium Beatæ Mariæ semper Virginis, item defunctorum, item septem psalmos pœnitentiales et graduales dici et psalli oporteat : nos propter varia hujus vitæ negotia, multorum occupationibus indulgentes, peccati quidem periculum ab ea præscriptione removendum duximus... Hoc autem concedimus sine præjudicio sanctæ consuetudinis illarum ecclesiarum in quibus officium parvum Beatæ Mariæ semper Virginis in choro dici consueverat, ita ut in prædictis ecclesiis servetur ipsa sancta et laudabilis consuetudo celebrandi more solito prædictum officium.* Porro ex illa constitutione hæc concludenda videntur.

Primo. « Sanctus Pius V... sanxit onus ejusmodi non « immutari pro illis qui breviario recenter ipsius jussu in « novam formam redacto nequaquam uterentur. » (Benedictus XIV, Inst. canonicæ, inst. 107, § 1). Unde quælibet ecclesia quæ hodie non sequitur liturgiam Romanam, tenetur ad preces et officia supradicta, prout tenebatur ante S. Pium V; nisi tamen consuetudo contraria legitime præscripserit.

Secundo. Certum est eos omnes qui utuntur liturgia Romana a S. Pio V præscripta, omnino liberos esse, et privatim et in choro, ab obligatione recitandi officium defunctorum, psalmosque pœnitentiales et graduales.

Tertio. Perseverat tamen obligatio quoad officium parvum Beatæ et Immaculatæ Virginis in choro recitandum in iis ecclesiis, in quibus vigebat tempore sancti Pii V. In ecclesiis autem in quibus vel tunc non extabat illa obligatio, vel postea per consuetudinem legitime præscriptam sublata est, sine ulla culpa in choro omittitur et illud Beatæ Virginis officium. Extra chorum autem nulla est ullibi ad dictum officium obligatio.

Quarto. Quidquid dicat sanctus Liguorius (l. IV, c. 2, n. 160), nullo modo probabilis est nunc obligatio recitandi officii defunctorum (extra diem Animarum), ubi viget liturgia Romana; sed dicendum, ob prædictam S. Pii V constitutionem, neque extra chorum, neque in choro, illam obligationem existere. Quæ omnia clarius cæteris exposuisse videtur Benedictus XIV in suis *Institutionibus ecclesiasticis* (Inst. 107, § 1).

Quinto. Pro regula tenendam esse prædictam S. Pii V constitutionem quoad officium defunctorum, psalmos graduales et pœnitentiales declaravit Sacra Congregatio Rituum (apud Gardellini, n. 141) : itemque quoad officium parvum B. M. Virginis (ibid. n. 254); ita ut nequeant canonici ad dicta officia adstringi extra casum jam vigentis in eorum ecclesia consuetudinis (ibidem, n. 666).

9. Litaniæ diebus Rogationum recitandæ sunt, etiam ab iis qui choro non intersunt, et quidem sub gravi, ut tenet sententia communior (Sanctus Liguorius, l. IV, c. 2, n. 160).

§ III.

Obligatio quoad debitum horarum ordinem.

Servandus est scilicet ordo septem horarum canonicarum, ut prius dicatur matutinum cum laudibus, exinde prima, tertia, sexta, nona, vesper, et ultimo loco completorium. Sic habet canon *Presbyter* distinctionis 91 : *Presbyter mane matutinali officio expleto, pensum servitutis suæ, canendo primam, tertiam, sextam nonamque persolvat... Propheta dicente,* Septies in die laudes dixi tibi. *Qui septenarius sacratus numerus a nobis sic implebitur, si matutinæ, primæ, tertiæ, sextæ, nonæ, vesperæ, completoriique tempore nostræ servitutis officia persolvamus : quia de his dixit propheta :* Septies in die laudes dixi tibi. *Nam de nocturnis vigiliis idem ipse propheta ait :* Media nocte sur-

gebam ad confitendum tibi. *Ergo his temporibus referamus laudes Creatori nostro super judicia justitiæ suæ* (Ex concilio Nannetensi).

1° An inversio prædicti horarum ordinis in *recitatione publica* chori sit graviter culpabilis? — Duplex sententia, utraque probabilis (S. Liguorius, l. IV, c. 2, p. 171.)

2° Quid de eadem inversione in recitatione privata? — Facta sine causa rationabili, non est culpa gravis, sed tantum venialis : ita communis sententia. Facta ex causa rationabili nullo modo est culpabilis (S. Liguorius, l. IV, c. 2, n. 170).

§ IV.

Obligatio quoad locum, seu obligatio assistendi choro.

I. « Certum est quod clerici ecclesiarum cathedralium et collegiatarum tenentur ad officium *in choro* » (Liguori, l. III, tract. 5, c. 2, n. 675). Sic habet canon ultimus distinctionis 92 : *Si quis presbyter aut diaconus vel quilibet clericus ecclesiæ deputatus, si intra civitatem fuerit, aut in quolibet loco in quo ecclesia est, et ad quotidianum psallendi officium matutinis et vespertinis horis ad ecclesiam non convenerit, deponatur a clero, si tamen castigatus veniam ab episcopo per satisfactionem noluerit promereri.* Ex quo textu videtur antiquam esse obligationem quoad locum. Concilium autem Tridentinum sic statuit : *Compellantur, in choro ad psallendum instituto, hymnis et canticis Dei nomen reverenter, distincte devoteque laudare* (Sess. 24, c. 12, de ref.).

Illa tamen obligatio aliquod admittit temperamentum. « Adverti debent (ait Benedictus XIV, institutione 107, « § 4) quæ S. Carolus Borromæus admonuit : *Matutinum « in choro celebretur. At si tamen vehementia frigora « sint, vel aliæ justæ causæ intercedant, de licentia epi- « scopi in sacristia, vel honesto alio ejus ecclesiæ loco « dici possit.* Idem probavit Sacra Congregatio concilii die

« 18 novembris anno 1645. » Ille autem alter locus tunc « censetur et est chorus.

Unde ex rationabili causa ab episcopo approbata potest locus chori mutari in alium ejusdem ecclesiæ. Quod etiam ex rationabili consuetudine introduci et valere potest. Certum autem est peccare canonicum qui, præscindendo a causis excusantibus, choro non assistit.

II. An autem obligatio assistendi choro obliget unumquemque canonicum sub gravi? — Si canonicus absit tantum per tres vel quatuor dies, est sententia communis eum non peccare graviter (Liguori loco citato, n. 675). Si vero absit per tempus *notabile*, verior sententia est, ipsum peccare graviter, licet contrarium teneant non pauci theologi (Liguori, ibid).

III. An qui a choro ex culpa sua abest faciat fructus suos?—1° Certum est ipsum non posse lucrari distributiones : *Distributiones vero qui statis horis interfuerint recipiant; reliqui quavis collusione aut remissione exclusa his careant* (Trid., sess. 24, c. 12). Non privantur autem distributionibus qui absunt ex quibusdam legitimis causis, ut dicetur infra.

2° Non minus certum est nunc prædictum qui culpabiliter abest non lucrari fructus præbendæ et teneri ad restitutionem. Concilium Tridentinum statuit de talibus ipsos primo anno privandos esse dimidia parte fructuum, secundo anno omnibus fructibus, tertio anno procedendum contra ipsos juxta canones (Sess. 24, c. 12 de Ref.); unde concludebant canonistæ eos non spoliari statim a jure, sed tantum post sententiam. Sed intervenit breve *Dilecte fili* Benedicti XIV, 19 junii 1748 dubium omne dirimens. In illo enim decreto, infra citando, statuitur expresse eos qui in choro *non canunt* non facere fructus suos; ergo a fortiori idem dicendum de iis qui non intersunt.

IV. An autem obligatio assistendi choro intelligenda sit quoad integrum officium comprehensis etiam parvis horis?

— Non solum canonici tenentur « vi sui muneris psallere « in choro, sed etiam *omnibus horis divini officii* interesse, « sub cujus nomine continentur septem horæ...; ita ut non « valeat consuetudo ut canonici solum intersint horis majo« ribus, et pro reliquis non sint assignatæ distributiones. « Et hinc Sacra Congregatio concilii (in Novariensi, anno « 1660) improbavit consuetudinem jamdiu receptam in ec« clesia cathedrali Novariensi et canonisatam per Legatum « apostolicum, juxta quam canonici dictæ ecclesiæ interes« sendo tantummodo matutino, laudibus, missæ et vesperis, « lucrabantur omnes distributiones. » (Scarfantonius, t. 1, pag. 149, n. 17, edit. Lucæ, 1723.)

Cum hodie in Gallia et aliis regionibus debeant canonici multa alia obire munia, ex eo quod per alios eadem sufficienter præstari nequeant, concessuram Sanctam Sedem putamus, ut, ex indulto, non tenerentur nisi partem officii in choro explere, aut etiam nisi diebus dominicis et festivis interesse. Nec insolitæ sunt hujusmodi concessiones, ut adnotatur in thesauro resolutionum Sacræ Congregationis concilii (tomo LVIII, pag. 181), ubi asseritur servitium chori ex justa causa quandoque reduci ad festivos dies.

« Absentes a choro non debent puniri nisi in amissione « distributionum (Sacra Congregatio episcoporum et reg. in « Fundana, 16 mars 1593); et alia decreta refert Nicol. in « Flosc. verb. Canonicatus, n. 31. At si amissio ista esset « parva et contumacia canonici absentis perduraret frequen« ter servitium negligendo, tunc posset episcopus puncta« turas augere (Sacra Congregatio concilii in causa civitatis « Castellanæ, 16 junii 1697). » (Monacelli, tit. II, formula 4, adnot. 4.)

« Non interessentes concioni tempore Quadragesimæ pos« sunt punctari, quia est defectus gravis et mali exempli « (Pignatelli, t. IV, Consult. 206, n. 61). » (Monacelli, tit. II, formula 4, adnot. 3.)

§ V.

Obligatio quoad tempus recitationi officii assignatum.

1° Limites præfixi intra quos totum absolvi debet officium sunt a media nocte usque ad mediam noctem; ita tamen, ut in officio privato anticipari possint pridie matutinum et laudes diei sequentis.

2° Assignantur præterea limites pro unaquaque officii parte.

Qui assignata tempora non servat absque justa causa, sed tamen totum officium absolvit a media nocte ad mediam noctem, peccat venialiter : si ex rationabili causa non servet, nullo modo peccat.

3° Celebrare missam ante recitatum matutinum est tantum veniale si fiat sine causa. Ita probabilius et communius doctores. (S. Liguorius, l. IV, c. 2, n. 171.) Si vero fiat ex causa rationabili, non est culpabile.

4° Tempus legitimum pro unaquaque hora : — Horæ parvæ licite recitantur a tempore auroræ usque ad meridiem. Nona potest dici etiam post meridiem; imo etiam sexta ut tenent multi auctores. Vesperæ dici possunt a meridie usque ad mediam noctem.

5° « Matutinum hodie ex consuetudine jam præscripta « bene potest recitari *hora vesperarum* diei antecedentis. » Ita S. Liguorius : et certum est quoad recitationem privatam. De recitatione in choro dicetur infra.

6° Sed quæstio est, quomodo intelligenda sit illa hora vesperarum. — Duplex sententia. Prior probabilissima dicta a Salmanticensibus, intelligit horam vesperarum esse horam secundam post meridiem. Secunda sententia, cui adhæret S. Liguorius, intelligit illam horam quæ propior sit ad occasum solis quam ad meridiem; quæ hora variat pro variis anni temporibus. Et juxta hanc ultimam sententiam confectum est *Directorium Romanum*, seu tabella indicans qua

hora quolibet anni tempore inchoari possit matutinum. Quam tabellam quisque tuto sequi potest. (Vide S. Liguorium, l. iv, c. 2, n. 174.)

7° An etiam in choro possit pridie recitari matutinum cum laudibus?—De hac quæstione ita disserit Benedictus XIV in suis *Institutionibus ecclesiasticis* (Instit. 107, § 4, n. 22): « At vero de matutino et laudibus quas in choro persolvere « debent canonici cathedralibus seu collegialibus cooptati, « hæc statuuntur in Clementina (tit. De celebratione mis- « sarum) : *Sancimus ut ii ad quos pertinet, omni negli-* « *gentia ac incuria relegata, ut in cathedralibus, regula-* « *ribus et collegiatis ecclesiis, horis debitis psallatur,* « *sollicitam curent diligentiam adhibere.* Porro illud ve- « rissimum est quod S. Carolus Borromæus scriptum reli- « quit de matutini tempore (Conc. 1, Mediol., parte 2) : « *Matutinum vesperi non dicatur, exceptis tamen diebus* « *octavæ festi solemnis Domini Nostri Jesu Christi, cæte-* « *risque diebus quibus ex Romanæ Ecclesiæ instituto est* « *permissum.* Quæ cum ita sint Braschius in hunc modum « tradidit (Promptuarium synodale, c. 86, n. 18 et seq.): « *Matutinum in cathedralibus, collegiatis, receptitiis et* « *choralibus ecclesiis persolvi mandet episcopus mane diei* « *propriæ, non autem sero præcedenti post vesperas et* « *completorium; nisi forte quandoque justa causa con-* « *currente judicaverit esse dispensandum ad tempus ut* « *secus fiat. Causæ propter quas valeat dispensare, sunt* « *præsertim ob hyemis rigorem, item propter aeris* « *intemperiem, adhuc et propter inolitam consuetudinem,* « *vel ob aliam honestam rationem quæ prudentis viri* « *judicio sufficere videatur. Verum hac in re non nisi* « *caute admodum procedere oportet.* Equidem Sacra Con- « gregatio, die 12 novembris, anno 1644, facultatem tribuit « matutini recitandi post completorium; id tamen auctori- « tati arbitrioque episcopi relinquendum judicavit : *Sacra* « *Congregatio censuit petitam facultatem recitandi matu-*

« *tinum post completorium præcedentis diei esse oratori-* « *bus concedendam, pro arbitrio tamen episcopi et dum-* « *modo lapsa sit hora tertia post meridiem* (Liber XVII « decretorum, pag. 379). »

Iis omnibus perpensis, practice concludendum videtur : 1° Consuetudinem prædictæ anticipationis (nisi probaretur irrationabilis et omni honesto motivo destituta) esse validam, et per eam jus esse acquisitum capitulo, ita ut illam consuetudinem mutare nequeat episcopus. 2° Seclusa prædicta consuetudine posse capitulum cogi ab episcopo ut matutinum et laudes mane persolvat. 3° Posse tamen episcopum ex justa causa facultatem anticipandi indulgere.

8° An matutinum defunctorum recitari possit pridie generalis commemorationis defunctorum? — In choro nequit pridie recitari.—Quoad recitationem privatam, duplex sententia probabilis. (S. Liguorius, loco citato.)—De litaniis autem in Rogationibus communius tenent doctores non posse pridie recitari.

9° Ut quisque possit anticipare vel postponere relative ad tempus legitimum pro unaquaque officii parte, sufficit quævis causa utilis vel honesta. (S. Liguorius, l. IV, c. 2, n. 173.)

§ VI.

Obligatio quoad cantum.

I. An satisfaciant qui choro assistunt sed non canunt? — Illos satisfacere affirmabant olim plures et magni nominis theologi, præsertim ubi talis vigeret consuetudo.

Quod sic testatur Andreucci in suo tractatu De tuenda pace episcopum inter et capitulum (Parte II, c. 1, n. 101): « Nec solum exhibeant suam præsentiam in choro, sed etiam, nisi aliud longæva consuetudo permittat, ipsi psallant, et divina per se, non per substitutum obeant officia (ex Trid., sess. 24, c. 12 de ref). Dixi, nisi aliud longæva

consuetudo permittat; nam valere consuetudinem de eo quod canonici non psallant, sed ipsi choro decenter atque reverentialiter assistant, musici vero, vel Capellani divinum officium decantent, opinio est plurium gravium doctorum, ut Gavanti (tom. 2 de Rubricis missalis, sect. 5, c. 5, lit. 5); Azorii, (p. 1, l. 10, c. 11, q. 5); Lessii (lib. 2, de Justitia et jure, c. 34, dub. 33, n. 185); Garciæ (p. 3, de Beneficiis, c. 2, n. 517), aliorumque.»

At certe opinionem illam debuissent theologi prorsus deserere statim ac sacrâ concilii Congregatio falsam illam et Tridentinæ synodo contrariam declaravit. Multiplex enim hujusmodi prodiit in hunc sensum declaratio: unam satis sit adducere : *Sacra Congregatio declarationibus sæpe alias editis inhærendo censuit, illos non solum canonicis horis interesse, sed etiam per seipsos psallere, quacumque etiam immemorabili contraria non suffragante consuetudine, teneri, neque alias suæ obligationi satisfacere. In Patavina* 17 *septembris* 1667. (Apud Scarfantonium, t. I, p. 149, n. 9, editio Lucensis, 1723).

Acriter eamdem infaustam opinionem percellit Benedictus XIV suo opere *Institutionum ecclesiasticarum* (Inst. 107, § 3), ubi ex traditione et ex pluribus quas refert S. Congregationis concilii declarationibus, et ratiociniis ex Tridentino textu deductis, omnino errorem istum subvertit et conterit.

Sed jam causa omnino finita est, et opinio prædicta theologorum dicenda est omnem amisisse probabilitatem. Idem enim Benedictus XIV ad Petri cathedram sublimatus quamlibet sustulit dubitandi rationem tum per bullam *Cum super oblatus*, tum per breve *Dilecte fili*. Et in bulla quidem asserit præfatam opinionem absonam esse menti concilii Tridentini atque pluries improbatam a congregatione ipsius concilii; hinc de canonicis loquens qui persuasum habent se satisfacere *per simplicem in choro præsentiam absque divinæ psalmodiæ cantu*, subjungit : *verum nisi illis præ-*

sto sit apostolicum (non præsumptum vel abrogatum, sed legitimum ac vigens) privilegium, jure ac merito verendum est, ne isti dum ita se gerunt, præbendarum ac distributionum fructus minime suos faciant, et consequenter ne ad eorum restitutionem teneantur.

Cum autem in ista bulla Pontifex videretur rem omnino non definire, cum diceret tantum *verendum esse*, non statim ubique cessavit controversia.

Sed idem Pontifex die 19 januarii 1748 ad cardinalem Delphinum patriarcham Aquileiensem direxit breve *Dilecte fili*, quo omni cavillationi præcluditur aditus : *itaque a te, dilecte fili noster, poscimus et flagitamus, ut non solum hujusmodi abusum et corruptelam ab ecclesiastica disciplina absonam, et canonicis ordinationibus, ac nostræ quoque constitutioni contrariam penitus evellere et eradicare adnitaris ; verum etiam ipsos suaviter fortiterque admoneas ut in posterum, ea qua decet ac tenentur reverentia choro intersint adsistantque, nec non pari pietate, attentione ac vigilantia omnino canere vel psallere cum cæteris studeant ac contendant. Deinde iisdem edicas et notum facias, nos (quemadmodum per hasce nostras in forma brevis litteras tibi declaramus et injungimus) decernere atque statuere, sicut in eadem constitutione nostra innuimus, ipsos suosque successores canonicos choro quidem interessentes adsistentesque, minime vero canentes psallentesve, nullo pacto ex præbendis et distributionibus facere fructus suos ; atque adeo restitutioni obnoxios esse ac fore.*

Nec dicatur illud diploma particulare esse et ad ecclesiam particularem directum ; cum enim Summus Pontifex ibi declararet tantummodo sensum concilii Tridentini, ejus decisio, licet ad unum directa, valet atque legem facit quoad omnes. — Neque etiam dicatur hanc decisionem non urgere in Gallia, ubi loco præbendæ solvitur pensio a Gubernio ; nam pensionem hujusmodi naturam et ratio-

nem veræ præbendæ habere supra ostendimus; et insuper dubium, si quod esse posset, pro Gallia in particulari fuit decisum paucis abhinc annis a S. Congregatione rituum hoc modo :

« Cum reverendissimus Cameracensis episcopus sacro- « rum rituum Congregationem enixe rogavit ut declarare « dignaretur, utrum canonicis prout a tempore concorda- « tus 1801 in Galliis instituti sunt, incumbat obligatio, non « tantum assistendi in choro celebrationi divinarum laudum « prout in diversis capitulis est instituta, sed etiam cantandi « horas canonicas in choro; ita ut canonicus in Galliis as- « sistens quidem in choro, sed non decantans publicas « preces canonicas, peccet mortaliter et teneatur ad restitu- « tionem fructuum omissioni correspondentem — Eminen- « tissimus cardinalis Præfectus rescribi mandavit : canoni- « cum in casu, juxta alias decreta, obligationi non satisfa- « cere. Die 22 maii 1841 » (In Gardelliana collectione, t. VIII, n. 4769).

Canonici compelli nequeunt ad vesperas et officia persolvenda cum cantu ; sat est ut alta, clara, intelligibili voce recitent (Congregatio rituum — apud Gardellini, n. 141); sed obedire tenentur episcopo, si jubeat cum cantu persolvi in solemnioribus (Ibid. n. 1542).

II. Quisnam sit cantus ecclesiastici finis, et quænam inde consectaria. — Sanctus Thomas (in 2-2, quæst. 91, art. 1) congruenter ab Ecclesia receptum fuisse canendi usum concludit ex ea ratione, quod cantu pio et devoto affectus hominum provocentur in Deum, et infirmiorum præcipue animi ad spiritualem devotionem magis excitentur. Salutarem hanc animi commotionem se expertum esse, dum in ecclesia Mediolanensi divinas laudes canentem clerum audiret, testatur sanctus Augustinus : *Flere in hymnis et canticis tuis suave sonantis ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter* (Conf. l. IX). *Adducor cantandi consuetudinem approbare in ecclesia, ut per oblectamenta aurium, infir-*

miorum animus in affectum assurgat (Ibid., l. x). Utilitatem cantus ecclesiastici, non experientia tantum, et physica hominis natura, et sanctorum Patrum commendatio, sed et antiqui Testamenti frequentatio, et Ecclesiæ Christi præsertim illum probantis et præcipientis certam facit auctoritas.

Finis autem cantus ecclesiastici est *ut devotio excitetur. In ecclesiis Dei psalmodia cantanda præcipitur, ut fidelium devotio excitetur : in hoc nocturnum diurnumque officium et missarum celebritates assidue clero ac populo sub maturo tenore, distinctaque gradatione cantantur, ut eadem distinctione collibeant, maturitate delectent.* (Joannis 22, in Extravag., cap. unic. De vita et honestate clericorum.) Hunc esse finem ecclesiastici cantus memorant frequentia conciliorum testimonia, et nullus in dubium revocavit unquam.

Porro ex tali fine sequuntur quædam hujusmodi cantus regulæ.

1° Et ante omnia talis esse debet, ut percipi possint ipsamet quæ cantantur verba. Devotio enim excitari solet per attentionem ad verba et ad eorum sensum. Dum scilicet lente et distincte enuntiantur hæc verba, mens facile ea meditatur et meditando exardescit in Deum. Si autem aures percipiant tantummodo sonos et strepitum, mulciri quidem possunt modulamine, sed parva inde utilitas. Nec suppletur distincta verborum prolatio ex eo quod quisque oculis ex libro sensum discernere possit eorum quæ cantantur. Si enim verba decantata auditu non percipiat, nec poterit scire quænam pars hic et nunc decantetur, nisi per summam attentionem et sollicitudinem quæ devotioni et meditationi obest, nedum eam adjuvet.

Hinc tanquam abusus fini cantus ecclesiastici directe oppositus habenda videtur ea quæ nunc tot in locis invaluit consuetudo, ut quasi tota decantatio constet sonis qui prout percipiuntur nullum omnino sensum exprimunt, maxime

quando decantantium pronuntiatio instrumentorum rumore penitus obruitur; unde fit ut qui ecclesiam tempore officii ingreditur discernere non possit quid canatur, nec quid fiat; sed obstrepentem auribus fragorem non sine fastidio et magno quoad devotionem impedimento sustinere cogatur.

Fatendum quidem, apto musicorum accentuum modulamine, licet nulla distincte percipiantur verba, posse aliquatenus animum commoveri : sed audiatur quid senserit Augustinus de illa motione ex cantu, non ex re cantata : *Cum mihi accidit, ut me amplius cantus, quam res quæ cantatur moveat, pœnaliter me peccare confiteor, et tunc mallem non audire cantantem.* (Confess., l. x.) Unde prima cantus ecclesiastici regula esse censenda est distincta verborum in canendo pronuntiatio; quæ si deficiat, anima quasi sua cantus ecclesiasticus destituitur, ut non remaneat nisi quoddam inanime sui ipsius accessorium. Hinc illam distinctam pronuntiationem cum reverentia et devotione observandam, expresse commendat Tridentinum (sess. 24, c. 12) : *Compellantur in choro ad psallendum instituto, hymnis et canticis Dei nomen reverenter, distincte devoteque laudare.* Item concilium Mediolanense I sub sancto Carolo (part. 2, c. 31) : *Cantus sint pii ac distincti, et domui Dei et divinis laudibus accommodati, ut simul et verba intelligantur, et ad pietatem auditores excitentur.* Item synodus Cameracensis relata a Vanespenio (Jus Eccl., p. 2, tit. 5, n. 27) : *In symbolo cantando placet nec organum nec musicam adhiberi, nisi sit simplex ac talis ut singula verba sine repetitione possint intelligi.* Censebat pariter sanctus Bernardus non parvum esse detrimentum, si ad sonos attendatur, et non ad sensum : *Non est levis jactura gratiæ spiritualis levitate cantus abduci a Sacræ Scripturæ sensuum utilitate; et plus sinuandis intendere vocibus, quam insinuandis rebus* (apud Sarnelli, Lettere ecclesiastiche, tom. 1, lettera 9). Quomodo autem attendetur ad sensum si ipsa verba distincte non percipiantur? Cui com-

mendationi nemo non videt quam contrarium sit, quod cantores vix aliud curare videantur quam ut ingentem ex pectore fragorem ita eructent, ut nequeat audiens verba discernere.

2° Cum ideo ab Ecclesia institutus videatur cantus, ut universa ipsamet fidelium coadunatio laudes Dei canendo celebret, omnino huic intento scopo adversatur tam dimissa aut tam alta intonatio, ut eam quidam tantum viri pretio conducti sustinere valeant. Non ergo Ecclesiæ congruit generaliter cantus aut intonatio quæ multitudini non aptatur.

III. An canonici et alii beneficiati cathedralium teneantur addiscere cantum quem vocamus Gregorianum? — « Advertendum est, ait Scarfantonius (de Canonicis, t. I, « p. 104, n. 11, editio Lucensis, 1723), quod ipsi teneantur « ex vi sui muneris addiscere cantum quem vocamus Gre-« gorianum, ut docent Garcia (de Benef., pag. 3, c. 2, « n. 113); Pignatelli (Consult. 21, n. 26, t. VIII); et peccare « eos qui tam notabiliter male canunt, ut risum excitent « vel perturbationem aut fastidium causent; ita ut ab hac « obligatione non eximat juvenilis vel senilis ætas; quia cum « susceperint onus quo convenienter fungi nesciebant, te-« nentur vel addiscere ea sine quibus ut par est munus « suum obire non possunt, vel illud dimittere. Dicitur au-« tem adesse in canonico sufficiens peritia, quando per se, « juxta qualitatem sui officii potest explere quæ sibi incum-« bunt... Et sufficientem scientiam interpretamur quæ suf-« ficit iis explendis quæ necessario incumbunt cujusque of-« ficio et ministerio. »

IV. An et qualis licitus sit musicæ et instrumentorum usus? — « Eodem fine quo Ecclesia introduxit cantum quem « vocamus Gregorianum, recepit etiam usum musicæ ac mu-« sicalium instrumentorum; nimirum ut fidelium corda ad « spiritualem lætitiam et devotionem inflammarentur, cum se-« cundum diversas melodias cantus et instrumentorum animi

« hominum diversimode disponantur, et per oblectamenta « aurium, infirmorum animus in affectum pietatis assurgat.

« Hujusmodi tamen usus musicæ et musicalium instru« mentorum receptus fuit in Ecclesia recentioribus tempo« ribus; nam divus Thomas qui ad cœlestem patriam fuit « evocatus anno 1300, ait quod tunc temporis non erant in « usu inter divina officia musicalia instrumenta; addens ra« tionem, ne videretur quod Ecclesia judaizaret amplectendo « ritus judæorum; nam frequenter in Veteri Testamento « et potissimum in psalmis fit mentio usus eorumdem in« strumentorum. Verum mos iste fuit demum in Ecclesia « laudabiliter receptus, quia propter adeo notabilem tempo« rum distantiam propulsata fuit omnis suspicio quod eadem « Ecclesia ad ritus judaicos deflecteret. Unde etiam in ipso « *Cæremoniali episcoporum* (c. 28, l. 11) comprobatur praxis « adhibendi inter divina officia cantum musicalem et sonum « instrumentorum : quinimo musicalis cantus in tono tamen « gravi in ipsa pontificia capella in usu est. » (Scarfantonius, t. I, p. 241, editio Lucensis, 1723.)

Pius vero et laudabilis mos, ad excitandam et augendam devotionem in clero et populo inventus, sensim in abusum deflexit. Non graves jam sicut initio, sed effeminati et ad pietatem nihil conducentes soni adhibiti sunt. (Vide cardinalem Bona, De divina psalmodia, c. 17, § 3.) Hinc plurima et a Sancta Sede, et in conciliis provincialibus sancita decreta, ad exterminandum profanæ et theatralis musicæ abusum. Ex quibus sic videtur concludendum :

1° Non vetitum quidem esse in divinis officiis omnem musicalem cantum, sed certe illum qui theatra redolet, nec in finem excitandæ devotionis aptus est.

2° « Quatenus pertinet ad usum musicalium instrumen« torum, licet juxta *Cæremoniale episcoporum* non sit per« missum in iis adhiberi nisi organicum, et illud gravitate « plenum, nihilominus introductus fuit in Ecclesia usus « sive potius abusus omnis generis instrumentorum, qui non

« solum removet a fidelium mentibus devotionem, verum « etiam sacrorum canticorum verba obscurat, sensumque « sepelit et obruit. » (Scarfantonius, t. I, p. 142, editio Lucensis, 1723.) Porro talem abusum promoventes et permittentes etiam lethalis culpæ reatum facile incurrere posse, probat cardinalis Cajetanus. (In div. Thomam, quæst. 91, 212.)

Jam vero inter instrumenta abusive introducta enumeranda videntur tum illud quod serpens sive ophicleis nuncupatur, tum magna barbyton (1). Cum enim ad id tantummodo adhibeantur ut easdem prorsus notas emittant quæ a cantoribus sunt pronuntiandæ, non alium habent effectum quam verba obruendi et in fractis suis sonis sepeliendi. Nec dicatur inducta ea fuisse instrumenta ut supplerent exiguum cantorum numerum eorumque deficientem peritiam. Non enim deficerent multis in locis ubi talis viget abusus sufficienter periti cantores. Si autem alicubi deficiant, deficiat ibi cantus ecclesiasticus, non autem in monstruosum aliquid a fine Ecclesiæ alienum, transmutetur. Vix tolerandus videtur ophicleidos usus ut imperito cantori recta intonatio emissione quam tenuissima insinuetur.

V. Ad quemnam pertineat electio magistri capellæ et musicorum? — « Pertinet ad capitulum, sive aliam congregationem ecclesiasticam, aliasque personas, per quas eisdem subministratur salarium sive merces; ita ut episcopus non possit prædictas personas compellere ad conducendum aliquos juxta suum placitum. Quia licet episcopus (juxta can. 1, distinctionis 25), quoad ordines et officia distribuenda in Ecclesia sit præordinator in cunctis, id procedit respectu omnimodæ jurisdictionis spiritualis; sed respectu servitii divini, ad cujus celebriorem cultum adhiberi solet musica, electio et ordinatio spectat ad capitulum seu presbyteros per quos illud Ecclesiæ præstatur; prout ordo et

(1) Instrumentum nempe cordis grave sonantibus instructum.

modus psallendi in choro pro solemnitate temporum, etiam in ipsamet ecclesia cathedrali, pertinet ad primicerium, non autem ad episcopum. Solumque, ut supra animadversum fuit, episcopus potest circa musicam providere ne vana sive profana et lasciva intermisceantur. » (Scarfantonius, t. I, p. 143, n. 15, editio Lucensis, 1723.) Hæc autem Scarfantonii animadversio ita videtur intelligenda, ut quoties illi ad quos immediate pertinet de cantu et musica ordinatio, minus recte munere suo funguntur, possit episcopus illos ad saniora compellere in omnibus jurisdictionis suæ ecclesiis.

VI. Quandocumque organum ficte canit in hymnis, canticis, etc., juxta *Cæremoniale*, vel etiam in psalmis, juxta « præscriptam ecclesiarum consuetudinem, alternatim cum « choro; canonici ibi existentes ut satisfaciant præcepto de di- « vino officio integre recitando, debent aliquem deputare qui « ibidem distincte et alte pronuntiet quæ ab organo cantari « figurantur, vel ea quivis de choro suppressa voce dicat... « Nisi forte cum organo musici cantent ; quo casu satis est « attente audire. Sonus organicus debet esse brevis, et pa- « rum plus perseverare cantu Gregoriano qui silente organo « fieret in choro. » (Ceccoperius, l. II, tit. v, n. 18.

§ VII.

Obligatio satisfaciendi per seipsum, non per substitutum.

I. Certa est prohibitio inserviendi per substitutos : *Omnes vero divina per se, et non per substitutos, compellantur obire officia.* (Trid., sess. 24, c. 12.) *Si factum est aliquod statutum quod canonici possint inservire per substitutos, vel alternatim unus pro alio, non habeatur ejus ratio, quia est contra concilium* (Sacra Congregatio concilii 25 julii 1570). « Patet igitur, ait Fagnanus (in c. *Cum « omnes, de constit.*, libri I decretalium), sublatam esse « quamcumque consuetudinem inserviendi per substitutum « in cathedralibus ecclesiis.

II. Addit nihilominus idem Fagnanus ibidem « : Verumtamen Sacra Congregatio censuit debere episcopum concedere facultatem capitularibus sese invicem substituendi in servitio tum ecclesiæ, tum chori; dum tamen non iis temporibus substituantur quibus servitio ecclesiæ adstricti sunt; item episcopum curare debere ut hac substituendi facultate non abutantur. Sed hoc decretum alias declaravit habere locum tantummodo inter præsentes. » Præsens autem censetur etiam is qui ad medium milliare extra mœnia pernoctat, in loco tamen, unde possit commode ad servitium accedere.

III. Illas Sacræ Congregationis concilii declarationes, quæ explanant quatenus possint canonici aliquem sibi substituere, refert Benedictus XIV in suis *Institutionibus ecclesiasticis* (inst. 107, § 3), ex quo libro eas exscribimus :

Sacra Congregatio... sæpius declaravit, decreto 12, *versu* OMNES VERO, *non esse sublatam capitularibus facultatem se invicem substituendi, dummodo eodem tempore substituens et substitutus eidem servitio astricti non sint* (15 decembris 1605).

« Die 12 decembris anno 1643, et 2 decembris anno 1644, postquam asseruit concedi posse ab episcopo facultatem ut canonicus choro addictus alium ex collegis suis, tunc immunem et liberum sufficiat, ac distributiones assequatur, hæc deinde superaddit : *ita tamen ut hujusmodi facultate substituendi non abutantur, et canonicus substituens sit præsens in civitate.* Insuper die 24 martii 1612, ita constituit : *Sacra Congregatio respondit ad primum, eos tantum qui in civitate ubi est cathedralis, vel in ejus suburbiis sunt præsentes, non autem alios posse substituere. Ad secundum, causam non requiri ad substituendum. Quod vero monuit Congregatio ut episcopo cordi sit ne canonici ea substituendi facultate abutantur, eo respexit, ne substitutiones hujusmodi sint nimium frequentes, quod episcopi erit arbitrio.* »

Aliam refert (loco citato) decisionem Benedictus XIV, qua declaratur absentes a civitate et suburbiis non posse sibi aliquem substituere; et aliam qua declaratur ad coadjutorem alicujus canonici vel dignitatis non extendi facultatem sibi alium substituendi. Tandem extat alia declaratio relata a Garcia (de Beneficiis, p. 3, c. 2, n. 496), qua disponitur substitutum debere esse ejusdem ordinis ac substituens, ita ut dignitas dignitatem tantum, canonicus canonicum, portionarius portionarium sibi substituere possit (Gallemart, editio conc. Trid., p. 334, excusa Tridenti 1737). Idemque tradit Barbosa (de Canonicis, c. 31, n. 61). « At hæc as« sertio, ait Monacelli (tit. 2, formula 4, adnot. 9) non vi« detur absolute vera : quia passim aliqua dignitate impe« dita, celebrant pro ea canonici, et alii ministrant sicut « ministrarent dignitati, et admittunt ipsa decreta Sacræ « Congregationis rituum (in Mediolanensi 16 maii 1643 — « Bellocastrensi, 16 julii 1643; — Trevisina, 26 augusti « 1646). »

Ex quibus omnibus sic quoad praxim resumi posse videtur facultas substituendi :

1° Non potest substitui aliquis qui non sit de capitulo. 2° Nec potest substitui aliquis de capitulo qui ipse sit adstrictus servitio, sed tantum is, qui eo tempore est liber. 3° Qui abest a civitate et suburbiis, nullum potest sibi substituere. 4° Qui est coadjutor alterius, nullum pariter potest sibi substituere. 5° Substitui debet aliquis ejusdem ordinis, non inferioris; quod tamen ex Monacello non est obligatorium. 6° Ut legitime fiat substitutio non requiritur substituentem habere causam, id est, eum esse legitime impeditum. 7° Cum episcopus habeat jus providendi ne dictæ substitutiones evadant frequentiores, sequitur illum posse exigere ut nulla fiat substitutio absque ejus licentia : non potest tamen hujusmodi licentias omnino recusare, sed tantum illas intra justos limites, ipsius tamen arbitrio æstimandos, coarctare. Et ita a Sacra Congregatione concilii sa-

pienter moderatum est per formam declarationis decretum Tridentinum, quod primo intuitu videretur severius, et omnem prorsus excludens substitutionem, cum generaliter dicat : *omnes vero divina per se, et non per substitutos, compellantur obire officia.*

§ VIII.

Obligatio quoad intentionem et attentionem.

I° Certum est non requiri *intentionem actualem* præcepto satisfaciendi, sed sufficere virtualem implicitam, quæ semper censetur adesse, quando quis dicens officium non expresse proponit non satisfacere. Imo qui recitat cum intentione non satisfaciendi præcepto, probabilius satisfacit, quia facit rem præceptam. (S. Liguorius, l. IV, c. 2, n. 176). Hæc de intentione satisfaciendi præcepto.

Quid vero de intentione distributiones lucrandi qua quis determinaretur ad interessendum choro? Eo quidem fine distributiones quotidianæ institutæ sunt, ut canonici et beneficiati ad diligentiorem divini officii persolutionem allicerentur : non autem ea fuit Ecclesiæ mens ut iidem distributiones solummodo lucrandi causa chorum frequentarent. Unde auctores multi non excusant a quadam Simonia mentali et a mortali peccato eos qui *principaliter* intuitu lucri temporalis choro intersunt (vide Scarfantonium, t. 1, p. 133, n. 1 et seq. editio Lucensis, 1723.)

II° Quoad attentionem, distinguenda est externa ab interna. *Externa* habetur cum non ponitur actio de se incompatibilis cum attentione interiori, ut esset fabulari, scribere, attente audire alios loquentes, et hujusmodi. Qui *externe* voluntarie et notabiliter se distrahit, certo peccat graviter nec satisfacit, et tenetur ad restitutionem.

Inter actiones non incompatibiles cum attentione interna, ac proinde cum quibus stare potest attentio externa enumerantur sequentes : ambulare, se lavare, vestes induere,

instruere focum, pectere caput, perquirere psalmos et lectiones, et alias hujusmodi quæ magnam animi attentionem non requirunt. Ita auctores plurimi citati a S. Liguorio lib. IV, c. 2, n. 176.)

III° Attentio *interna* dividitur in attentionem ad verba, ad sensum, et ad Deum. Celebris est quæstio utrum ad satisfaciendum præcepto officii ita ut non sit obligatio repetendi, requiratur attentio interna.

Primo. Certo sufficit *attentio ad verba* recte proferenda, licet minus perfecta sit quam attentio ad sensum verborum, et a fortiori, quam attentio ad Deum; quidquid dicat Tourneli, qui cum attentione ad verba requirit etiam attentionem ad Deum. (S. Liguorius, l. IV, c. 2, n. 176.)

Secundo. Utrum requiratur aliqua attentio interna, valde controvertitur in scholis. Probabilis sententia negans; probabilior et communior sententia affirmans. Juxta sententiam negantem, qui voluntarie sese distrahit, peccat quidem, sed satisfacit præcepto recitandi officii, ita ut non teneatur illud repetere. Et hanc amplectitur sanctus Antoninus (parte III, tit. 13, c. 4, § 7) : *Præcipimus ut unusquisque die ac nocte dicat horas suas; intentionem et devotionem in præcepto non ponimus; sed gratiæ Dei, secundum quod ipse dare voluerit, duximus relinquendum : et hunc intellectum teneas, quia benigniorem, et quia non debet Ecclesia alicui laqueum injicere.* Vide fuse expositas pro utraque sententia rationes apud S. Liguorium (l. IV, c. 2, n. 177).

Tertio. Certum est, in qualibet sententia per distractionem involuntariam minime impediri impletionem præcepti de recitando officio (S. Liguorius, loco citato).

Quarto. Distractio *voluntaria* non est grave peccatum nisi sit notabiliter longa, et simul vel cum contemptu juncta vel cum distractione externa, id est, cum actionibus exterioribus quæ ex natura sua impossibilem reddunt attentionem.

Quinto. Quoad scrupulosos advertit Croix (l. IV, n. 1350

et 1351) eos nihil teneri ad repetendum, nisi certi sint se mutasse intentionem orandi. Quod si quis pateretur graves anxietates, posset aliquando etiam ei interdici recitatio officii, donec videatur posse recitare sine tanto incommodo, cum magnum incommodum excuset per se a præceptis Ecclesiæ (S. Liguorius, loco citato).

§ IX.

Obligatio quoad modum pronuntiandi.

6° Cum certo requiratur *recitatio*, quæritur an recitans et non surdus debeat se audire? — Controvertitur, sed tuta est in praxi sententia negativa, quia, ut ait Sylvius, præceptum obligat *ad dicendum, non ad audiendum horas*. (S. Liguorius, l. IV, c. 2. n. 163.)

7° Quando officium recitatur alternatim in choro vel cum sociis, certum est sufficere ut unusquisque recitet partem alternam, et audiat alteram partem ab aliis recitatam. « Nascentis Ecclesiæ initio tam clerici quam laïci, non vicis« sim, sed simul canebant... Exinde non multo temporis « intervallo, fuit introducta alternatim canendi forma, per « duos choros distinctos, qua reciproca modulatione psallen« tes animantur ad laudandum Deum cum voce exultationis, « et hujusmodi varietate populus audiens magis oblectatur : « propter quod Damasus Papa hunc modum sua auctoritate « per universas ecclesias approbavit. Et sic auditus loco « prolationis officii per vices choratim succedit; atque psal« lentes hoc modo, horas canonicas integre persolvunt, « tam publice quam private ; et de hac re dubitari non po« test. » (Ceccoperius de Canonic., l. II, t. VI, n. 21.)

Sed dubium movetur de casu in quo auditu non perciperes partem alternam ab aliis recitatam : an tunc tenearis repetere? Duplex sententia probabilis; sed tuta in praxi sententia negans; quam inter alios amplectitur sanctus Antoninus, (part. 2, tit. IX, c. 12) : *Si quis*, inquit, *lectionem vel aliud*

quod in choro legitur, non intelligat propter legentis ineptitudinem, non peccat, dummodo conetur intelligere saltem verba. Ut certum communiter admittitur non necesse esse audire omnes, sed sufficere ut audiatur unus; et item non requiri ut altera pars audiatur distincte, sed sufficere ut audiatur confuse. (Vide S. Liguorium, l. IV, c. 2, n. 163.)

8° De surdo qui ex obligatione choro assistit et suam tantum recitat partem utrum satisfaciat? — Duplex sententia probabilis. (S. Liguorius, loco citato.)

9° Quoad integritatem in pronuntiando. — Certum est est non satisfacere eos qui cum sociis ita festinanter recitant, ut versiculis a socio nondum expletis, ipsi incipiant. (Liguori, loco cit., n. 165.) — Si mutilatio syllabarum sit involuntaria ob inadvertentiam, vel ob balbutiem et inveteratam consuetudinem quæ difficulter vinci possit, non est culpabilis. Si voluntaria et in parva quantitate, est peccatum veniale, si voluntaria et in magna quantitate et ita ut sensus notabiliter corrumpatur, non excusatur a mortali. Quod si sensus ita in magna quantitate ex mutilatione verborum truncatus fuerit, sive voluntarie, sive involuntarie et inculpabiliter acciderit, remanet obligatio supplendi pro parte sic variata. Si vero ita fiat mutilatio, ut aliqua servetur significatio verborum, probabiliter satisfit obligationi officii, ita ut non sit obligatio repetendi. (S. Liguorius, loco cit., n. 165.)

§ X.

Obligatio non mutandi proprium diei officium.

1. Qui ex errore mutavit officium vel aliquid ex officio, verbi gratia dicendo de feria, quando dicendum de sancto, non peccat nec tenetur repetere.

2. Si tamen ex errore mutasset officium dicendum in aliud *notabiliter* brevius, advertens postea errorem, deberet compensare, recitando, verbi gratia, novem psalmos primi nocturni dominicæ, si officium dominicæ mutasset in offi-

cium Sancti. Ita quidam auctores. (Vide S. Liguorium, l. iv, c. 2, n. 161.)

3. An peccet mortaliter qui scienter mutat longius in brevius? — In quatuor diversas sententias scinduntur theologi. (Vide S. Liguorium, ibid.)

4. Qui ex errore omisit recitare de Sancto proprio illius diei, an possit alia die non impedita officium omissum recitare? — Controvertitur : probabiliter potest. (Vide S. Liguorium, citato loco.)

5. Qui multum jam processit in officio indebito, quando errorem advertit, liber est vel prosequi, vel reliquum recitare de officio debito. (S. Liguorius, loco citato.)

§ XI.

Cui et quanta debeat fieri restitutio.

I. Si restitutio facienda sit ob omissum officium,

« Respondeo : Pauperibus vel fabricæ beneficii (ut ex « decreto S. Pii V), sive ecclesiæ sive domui beneficii, sive « in augendis agris. Non autem potest dare fabricæ alterius « ecclesiæ, nisi fabrica sit in utilitatem pauperum, vel nisi « ecclesia propria non indigeret restauratione et aliæ ec- « clesiæ eleemosynis indigerent. Nomine autem pauperum « intelliguntur pauperes cujuscumque loci, et etiam ipsi « defuncti. Et etiam ipse clericus sibi potest applicare dictos « fructus si vere pauper est, excipitur tamen, si ille in frau- « dem officium omittat, sciens posse retinere fructus ob pau- « pertatem. » (S. Liguorius, l. iii, c. 2, n. 672.)

II. Si restitutio facienda sit ob omissam residentiam, sic habet S. Liguorius (l. iv, c. 2, n. 128) : « Notanda est differen- « tia inter restitutionem faciendam a beneficiario ob omis- « sionem horarum, et ob omissionem residentiæ. Illa enim « potest fieri quibuscumque pauperibus, et in fabricam « domus beneficii, sive in emendis aut meliorandis agris be- « neficii; quia omnia hæc veniunt nomine *fabricæ beneficii*,

« ut dicitur in bulla S. Pii V. Ob omissionem autem residentiæ, restitutio debet omnino erogari vel in *fabricam* « *ecclesiæ*, vel in *pauperes illius loci*, ut sancitur in Tridentino (sess. 23, c. 1). Nec satisfacit non residens applicando restitutionem in missis vel aliis suffragiis pro animabus purgatorii illius loci, quia revera animæ defunctorum « non possunt amplius dici pauperes *illius loci*. »

III. Quanta fieri debeat restitutio, seu quomodo intelligenda sit *restitutio pro rata* omissionis, jam dictum est supra, § II, n. 4.

§ XII.

An et quatenus liceat officii recitationem interrumpere.

1° Quoad hujusmodi interruptiones, communiter tenent doctores matutinum posse a laudibus separari sine ulla causa. Sed cum separantur, debet adjici *Pater noster*. An autem tunc debeat etiam adjici oratio, controvertitur. An possint nocturni separari ab invicem? controvertitur. Sed probabile est posse separari tribus interjectis horis; non autem amplius sine causa. (S. Liguorius loco cit. n. 167). Hinc qui sine causa inciperet matutinum vespere et compleret mane, satisfaceret et non peccaret graviter, sed venialiter.

2° Si interruptio magna facta est in aliqua hora, aut in aliquo psalmo, an repetenda tota hora aut totus psalmus? — Affirmatur a quibusdam; sed probabilior et communior est sententia negans (S. Liguorius, loco cit., n. 168).

3° Generatim nulla interruptio, licet sine rationabili causa, excedit veniale, modo totum officium compleatur a media nocte ad mediam noctem. Et si interruptio fiat ex causa rationabili, nullo modo culpabilis est. Causa autem rationabilis intelligitur, verbi gratia, quælibet utilitas propria vel aliena, quæ sine incommodo differri nequeat; item si quis interrumpat officium ex urbanitate, vel ut exequatur mandata superioris quæ urgeant, etc.

§ XIII.

Causæ excusantes a servitio chori.

Causas illas in duplicem classem distribuemus : 1° Nempe enumerabimus eas quæ ita excusant, ut absens lucretur tum fructus præbendæ, tum distributiones quotidianas. 2° Eas referemus quæ ita excusant, ut absens lucretur quidem fructus præbendæ, non vero quotidianas distributiones. Utrumque autem causarum genus excusat absentem ab omni peccato, seu quod idem est, ab obligatione ex conscientia interessendi choro; et hoc in duplici sequenti enumeratione supponitur. Item supponimus quoad ea loca in quibus tota præbenda consistit in distributionibus, duas tertias partes illarum distributionum habendas esse loco præbendæ, sicut dispositum a jure alibi ostensum est. Unde quod dicitur hic de distributionibus, pro locis illis intelligendum est de tertia tantum parte distributionum, cum duæ aliæ partes habeantur de jure tanquam præbendam ipsam constituentes.

PUNCTUM I.

Causæ excusantes ita ut absens lucretur et fructus præbendæ et distributiones quotidianas.

Solent auctores illas ad triplex caput referre : *infirmitatem, rationabilem necessitatem*, et *Ecclesiæ utilitatem.* Neglecta illa subdivisione, causas ipsas una non interrupta serie enumeramus.

1° Excusat infirmitas gravis, vel quæ gravis fieri potest per accessum ad ecclesiam. — Sic decrevit Bonifacius VIII (in cap. *Consuetudinem*, de clericis non resid. in 6): *exceptis illis quos infirmitas, seu justa et rationabilis corporalis necessitas, aut evidens Ecclesiæ utilitas excusaret.* Confirmavit Tridentinum (sess. 24, c. 12) : *Juxta Bo-*

nifacii VIII decretum quod incipit Consuetudinem, *quod sancta synodus in usum revocat.* Ex causa autem infirmitatis absentes (generatim loquendo) lucrari non tantum fructus præbendæ, sed et distributiones quotidianas, declaravit sacra Congregatio concilii (15 aprilis 1611, libro 11 decretorum, fol. 98 a tergo) : *Eos qui absunt a servitio chori ob infirmitatem... percipere debere distributiones quotidianas sui canonicatus, perinde ac si statis horis interessent, percipere etiam augmentum distributionum quas amittunt illi qui divinis non interfuerunt.* Id autem intelligitur non tantum de canonicis, sed etiam de beneficiatis, ut constat declaratione ejusdem Congregationis (2 decembris 1666), quam vide relatam apud Benedictum XIV (Institutiones can., inst. 107, § VIII). Unde concludendum generatim loquendo, eos qui *legitime* absunt ex causa infirmitatis, eadem omnino lucrari quæ lucrarentur si præsentes essent. (Vide etiam S. Liguorium, l. 4, c. 2, n. 130.)

2° Dictum est *generatim loquendo;* quia est exceptio quoad eos infirmos qui ante infirmitatem soliti erant abesse. Quod firmant sequentes Congregationis concilii declarationes, a Benedicto XIV (loco citato) relatæ. *Distributiones quotidianas ita demum oratori ægroto deberi, si alias ecclesiæ solitus erat inservire, cujus justificatio remittitur conscientiæ episcopi. — Canonicos infirmos non lucrari distributiones quotidianas pro duabus horis primis, quibus interesse minime consueverunt. — Oratori dandam esse declarationem alias editam, sequentis tenoris : Congregatio concilii censuit canonico infirmo, durante ejus infirmitate, quamvis choro non intersit, deberi fructus omnes sui canonicatus, necnon distributiones quotidianas, non secus ac si omnibus horis divinis personaliter interesset, dummodo ante infirmitatem fuerit solitus inservire. Cæterum infirmitatem ipsam coram judice probandam.*

3° Quænam infirmitas satis gravis æstimanda sit ut prædictos effectus obtineat? — Non potest alia assignari regula quam æstimatio prudentis viri; et in casibus contestationum, recurrendum ad tribunal legitimum, quod pro capitulis non-exemptis est tribunal episcopi. (Vide Benedictum XIV loco citato, n. 48.)

4° An excusentur septuagenarii titulo infirmitatis, ac proinde ita ut etiam distributiones lucrentur? — Affirmant alii : alii vero distinguentes negant, si sint robusti; concedunt, si debiles. (S. Liguorius, l. IV, c. 2, n. 130.)

5° An excusentur cæci? — Rem dubiam relinquit S. Liguorius (loco citato), referens id a multis canonistis affirmari : negari vero ab aliis, eo quod talibus non noceat chorus, et ipsi assistendo auctoritatem et splendorem quemdam choro præstent : certo tamen affirmandum, si non possent ad ecclesiam accedere sine notabili incommodo. Sed dicendum cæcos sine dubio excusari, cum ita declaraverit Sacra Congregatio concilii : « Cæcus canonicus, ait Benedictus XIV (loco citato) inter ægrotantes numerandus « est; ipsi plura Sacræ Congregationis decreta suffragantur : « *Non teneri* (ipsa respondit) *horis canonicis interesse*, « *nec in choro eam officii partem quam memoriter tenet* « *recitare, et nihilominus lucrari distributiones quotidia-* « *nas, perinde ac si interesset.* »

5° Quid de surdis? — De ipsis idem tradit ac de cæcis sanctus Liguorius (loco citato).

6° Excusantur qui morantur domi ad medicinam sumendam, aut venam scindendam; qui ob rationabilem corporis necessitatem proficiscuntur ad balnea aut ad locum salubrioris aeris; qui ab hostibus capiuntur, aut patiuntur injustum exilium, aut injustam detentionem per vim; vel impediuntur timore gravis nocumenti ab inimicis (sanctus Liguorius loco citato). Iis omnibus debentur etiam distributiones.

7° Quid de absente ob metum pestis in loco grassantis?

— Rem dubiam relinquit sanctus Liguorius (loco citato), præsertim quoad lucrandas distributiones. Sed dicendum talem excusari et distributiones lucrari; quia dubium theologorum diremit satis Sacra Congregatio concilii (9 nov. 1630, libro XIV decretorum, pag. 337) his verbis :

Canonicis causa pestis absentibus deberi quotidianas distributiones, si pestis grassetur, et petentes soliti sint inservire, et probetur legitima consuetudo quod distributiones hujusmodi dentur absentibus ex justa causa. Quando autem dicatur pestis grassari, ut sit justa causa absentiæ, judicio episcopi esse relinquendum. Advertendum est non sufficere ut pestis sit aliquatenus vicina et timeatur ne accedat; sed ut possit dici jam in loco grassans.

8° De absente ob grassans bellum, idem docet S. Liguorius (loco citato) ac de peste.

9° Quid de eo qui abest ob injustam excommunicationem et curat ab ea absolvi? Non amittit nec fructus præbendæ, nec distributiones. (S. Liguorius loco citato.)

10° Quid de eo qui abest a choro ob justam excommunicationem? Amittit et distributiones et fructus præbendæ. Si tamen choro assisteret, licet non posset assistere sine peccato, dicunt plures canonistæ ipsum tunc non posse privari fructibus et distributionibus nisi per sententiam judicis. (S. Lig. loco cit.)

11° Quid si non assistant ex eo quod ecclesia interdicta fuerit? Non amittunt fructus nec etiam distributiones, modo non dederint causam interdicto. (Liguorius loco citato.)

12° Quid si non assistant ob decretam cessationem a divinis? Etiam non dantes causam amittunt distributiones; sed ii qui causam dederunt debent aliis restituere omne interesse quod ipsi amittunt ex omissa assistentia divinis officiis. (S. Liguorius loco cit.)

13° Quid de canonicis irregularibus, qui assistunt? — Si irregularitas posterior sit collato ipsis beneficio, certum est eos nec fructibus præbendæ nec distributionibus privari.

Si irregulares fuerunt in ipsa adeptione canonicatus, controvertitur; alii enim tenent collationem beneficii clerico irregulari esse validam, licet non licitam; unde sequeretur talibus competere jus percipiendi fructus beneficii : alii communius negant valere hujusmodi collationem; unde sequitur tales jus non habere ad fructus ullos præbendæ. (Liguorius loco citato.)

Hucusque enumeratæ causæ referuntur ad *infirmitatem* vel ad *rationabilem necessitatem*. Quæ sequuntur ad *Ecclesiæ utilitatem* spectant.

14° An excusetur, ita ut etiam distributiones non amittat, qui abest ob utilitatem Ecclesiæ? — Per *utilitatem Ecclesiæ* intelligitur utilitas vel Ecclesiæ universalis, vel totius diœcesis, vel illius ecclesiæ cujus absens est canonicus aut beneficiarius. Si enim ageretur de utilitate alterius ecclesiæ, certum est et ab omnibus admissum, absentiam non excusari. Supposita ergo absentia ob sic intellectam ecclesiæ utilitatem, quæritur an absens ita excusetur ut etiam lucretur distributiones. Rem in dubio relinquit S. Liguorius (loco citato), affirmando ut probabilius. Sed non habendam esse ut dubiam, si agatur de utilitate ipsius capituli facile concludet lector ex sequentibus Benedicti XIV lineis (Institutiones canonicæ, inst. 107, § 9) : « Jam superius diximus « permitti a Bonifacio VIII distributiones etiam absentibus « a choro, si utilitas ex hoc in ecclesiam dimanet. Equidem « magnæ difficultates in absentes hujusmodi ex jure com- « muni desumuntur. Bonifacius VIII distributiones illis im- « pertit; sed capite *Cum non deceat, de electione, in* 6, « contrarium decernitur. Canonum interpretes maxime labo- « rant ut hæc duo repugnantia simul conjungant. Sed omis- « sis cæteris, nos affirmamus tribuendas esse distributiones « illi canonico qui ob utilitatem capituli sive ecclesiæ cho- « rum dimiserit. Et quidem in causa Panormitana, anno 1588, « Sacra Congregatio : *censuit deberi oratori distributiones* « *quotidianas pro tempore quo vere abfuit pro negotiis*

« *capituli*. Reliqua decreta quæ magis obvia sunt præter-« mittimus; illud solum recensemus quod conditum fuit, « anno 1598, cum causa episcopi Hispalensis ejusque capi-« tuli ageretur : *Quod si ex causa negotiorum capituli re-« cedere voluerint* (canonici nempe aut alii choro addicti), « *percipere tam fructus præbendæ, quam distributiones, « nec esse necessariam licentiam archiepiscopi ; ad cujus « tamen officium pertinebit examinare an causa negotio-« rum vere subsit, et quascumque collusiones et illicitas « remissiones inter canonicos prohibere*. »

Valde notatu digna est hæc capituli potestas, qua alicui canonico vel beneficiato committens tractanda sua negotia, hoc ipso illum facit liberum a lege residentiæ pro tempore quo talem mandatarium abesse requirit negotiorum tractatio; et quidem ita ut nec distributiones amittat.

De illo vero qui abesset ob utilitatem vel Ecclesiæ universalis, vel diœcesis, cum S. Liguorio in dubio quæstionem relinquimus, cum adhuc ignoremus an decisa fuerit a Sacra Congregatione concilii.

15° Excusatur canonicus theologus pro toto illo die quo lectionem habet. Ita ut etiam lucretur distributiones (Benedictus XIV, loco citato.—S. Liguorius, loco cit., n. 131); præparatio autem pro die sequenti aut diebus sequentibus eum non excusat.

16° Excusatur canonicus pœnitentiarius et distributiones lucratur dum audit confessiones. Et an idem dicendum sit quando sedet in confessionali pœnitentes expectans, vide in parte 1ª, sect. 2, cap. 10, § 3.

17° Canonicus qui deputatur ab episcopo ad visitanda limina apostolorum, pariter excusatur hoc tempore a servitio chori, et lucratur distributiones. Unum autem tantummodo mittere potest episcopus. (S. Liguorius, loco citato.)

18° Item canonicus aut duo canonici quos secum ducit episcopus ad eadem limina : duos enim ducere potest. (S. Liguorius, ibid.)

19° Vicarius capitularis, sede vacante. (S. Liguorius, ibid.)

20° Canonici et beneficiati absentes a choro ut assistant solemniter celebranti episcopo. (S. Lig., ibid.)

21° De canonico misso ad concilium provinciale, tanquam theologo aut canonista, licet legitime absit, dubitandum an lucretur etiam distributiones, ex dictis n° 14. — Non dubitandum vero si mittatur tanquam procurator capituli, quia tunc abest ob negotia capituli tractanda, quod recidit in casum n° 14 discussum.

22° Quid de habente indultum pontificium eum excusans a servitio chori pro diebus aut horis quibus a munere suo impeditur? — Certum est, dictis diebus et horis illum licite abesse et lucrari fructus præbendæ. Quoad distributiones, si de illis sileat indultum, videntur non denegandæ; quia agitur de interpretando favore, et favores sunt ampliandi. Circa hujusmodi indulta movetur sat gravis quæstio, nempe : si habens tale indultum possit occupationes muneris sui ad aliud quam divini officii in choro celebrandi tempus remittere, et non remittat, an licite absit a choro? De quo dubio sic P. Andreucci :

« Quod si ex canonicis aliqui habeant indultum pontificium, quo excusentur a choro pro diebus et horis quibus ratione sui officii impediantur, sciat episcopus posse excusari illum qui non impeditur actu a suo officio pro tempore chori, sed eo die occupatus fuit a sui officii actione, quam si voluisset ille, poterat differre tempore chori : ut docet Navarro (De orat. et horis can., c. 5, n. 21) et censet hanc esse probabiliorem sententiam Sanchez (In cons., l. II, c. 2, dub. 97). Sciat, inquam, hæc : nam quamvis melius sit ut ea opinione canonici non utantur, tamen episcopus non debet semper rigidioribus opinionibus adhærere : siquidem nosse debet, *promptiora esse jura ad absolvendum quam ad condemnandum* (cap. *Ex litteris*, De probat.). » (An-

dreucci, De tuenda pace inter episcopum et capitulum, pars 2, c. 1, n. 101.)

PUNCTUM II.

Causæ ita excusantes ut tamen absens non lucretur distributiones.

Præbendæ tantum fructus et non distributiones lucrantur dum absunt :

1° Duo canonici apud episcopum pro ipsius et diœcesis utilitate detenti : *Sacra Congregatio censuit, canonicos inservientes episcopo lucrari fructus præbendarum, non autem quotidianas distributiones* (anno 1587, in Coloniensi, libro IV, decretorum p. 317). Et item iterum decisum (ibid. libro XXX, p. 301). Si tamen episcopus unum ex illis mitteret Romam ad visitationem sacrorum liminum, vel ambos secum duceret, distributiones lucrarentur, quia rediret casus in præcedenti puncto n° 17. (Ita docet Benedictus XIV, *Institutiones can.*, inst. 107, § 9, n. 59.)

2° Canonicus qui simul agit vicarium generalem episcopi. *Sacra Congregatio respondit, canonicum inservientem episcopo in officio vicarii, non lucrari distributiones quotidianas pro illis divinis horis quibus non intersit.* (17 dec. 1627, libro XIII decretorum, fol. 267.) Ita etiam iterum decisum (ibid., libro XXVII, pag. 113).

3° Examinator synodalis : *An canonici, qui sunt examinatores synodales, si non intersint choro occasione assistendi examini, lucrentur distributiones quotidianas non aliter ac si divinis interessent? — Sacra Congregatio respondit, non lucrari* (20 septembris 1642, in Cremonensi, lib. XVII decretorum, p. 95). Et ita alias decisum fuerat (ibid., libro X, p. 38).

4° Qui inservit tribunali sancti officii : *Sacra Congregatio censuit, canonicum qui divinis non interest, quantumvis sit inquisitor fidei, non lucrari distributiones quotidianas.* (Apud Benedictum XIV, loco citato.)

5° Administri Cameræ apostolicæ. Decisum a Sacra Congregatione concilii. Vide apud Benedictum XIV (loco citato).

6° Docentes Scripturam sacram et theologiam in *scholis publicis* (Conc. Trid. sess. 5, c. 1; — et cap. finali *de Magistris*). Isti nempe licet absentes a choro lucrantur fructus præbendæ, sed non distributiones. Quam dispositionem canonistæ communiter extendunt ad munus docendi jus canonicum, philosophiam et etiam grammaticam. (S. Liguorius, l. 4, c. 2, n. 132.)

7° Studentes theologiæ, seu Scripturæ sacræ, seu juri pontificio in aliqua universitate (Conc. Trid. sess. 5, c. 1; — cap. finali, de Magistris; — c. 11, de Privilegiis in sexto; — et c. *Tuæ*, de Clericis non residentibus). Canonici ergo qui hujusmodi studiorum causa a choro absunt, non lucrantur quidem distributiones; sed legitime absunt et lucrantur fructus præbendæ, modo dictis studiis operam dent saltem per majorem anni partem, et modo habeant de hoc licentiam ab ordinario; quæ tamen licentia non requiritur pro docentibus, de quibus diximus sub præcedenti numero. Licentia abessendi studiorum causa olim suffragabatur pro quinquennio iis qui in Universitate audiebant sacros canones, pro septennio iis qui Scripturam sacram vel theologiam. At vero Innocentius XII decrevit ne privilegium illud triennii spatium superaret, et ne concederetur iis qui annum 25 attigerunt. (Ita Benedictus XIV, Institutiones canon., inst. 107, § 9.)

PUNCTUM III.

Causæ aliquæ de quibus dubium esse posset an excusent a servitio chori.

1° Coadjutor alicujus canonici vel beneficiati, non potest gaudere privilegio cæteris canonicis a jure concesso, ut studiorum causa legitime absint. Ita decisum a Sacra Congre-

gatione concilii. Vide apud Benedictum XIV. (Institutiones can., inst. 107, n. 72.)

3° An tempore celebrationis divinorum officiorum possint canonici habere capitulum? — Sacra Congregatio concilii dubio his ipsis terminis proposito respondit : *Capitulum non esse habendum eo tempore, quo divina officia celebrari debent, nisi causa urgens in aliud tempus differri non patiatur. Quod si secus fiat, canonicos nequaquam lucrari distributiones quotidianas pro illis horis divinis quibus non interfuerunt* (in causa Orioleusi, libro 14 Decretorum, n. 599). Et ibidem pagina 751, habetur iisdem terminis eadem decisio cum hac additione : *et eo casu posse archiepiscopum, non obstante quacumque consuetudine, ad subtractionem fructuum et ad mulctas pecuniarias imponendas contra canonicos procedere.*

4° An tempore divini officii possint vacare audiendis confessionibus, aut missam privatam celebrare? — *Sacra Congregatio respondit canonicos, dum horæ canonicæ recitantur, non posse a choro abscedere ad confessiones audiendas, aut missas celebrandas devotionis causa; ac qui discesserit, illius horæ distributionem amittere. — Canonicos non posse, nisi illa hora ad missas celebrandas, ab eo ad quem spectat compulsi aut jussi fuerint.* Et in alia declaratione supponitur præfectum capituli posse, ex necessitate aliqua, jubere canonico ut chorum deserat ad missam privatam celebrandam. Et in alio decreto monentur superiores ut ab hujusmodi jussu abstineant : *non posse, nisi quando sic jussissent eorum superiores; quos tamen admoneri voluit* (nempe Summus Pontifex) *ut ab hujusmodi jussu abstineant.* Quas omnes declarationes refert Benedictus XIV. (Institutiones ecclesiast., inst. 107, n. 74 et seq.)

Quam doctrinam reperimus iterum confirmatam a Sacra Congregatione concilii anno 1795 : « Sancitum est per Tri-« dentinos Patres (sess. 24, c. 8) ut pœnitentiarius.... Quæ

« dispositio cum ad eos tantum ampliata sit, qui pro mu-
« neris necessitate confessiones excipere tenentur (Fagn.
« in c. Licet, de Præbendis, n. 111), ideo nisi quis ex lege
« fundationis, aut de mandato episcopi absit ad sacramen-
« tum illud administrandum, distributionibus frui non posse
« videtur, ut pluribus relatis exemplis firmavit Sacra hæc
« Congregatio (in Macerat., 23 aprilis 1768). » (In causa Spoletana, 28 febr. 1795; — Thesaurus, t. LXIV, p. 42.)

In hac autem causa, ad dubium an canonici qui proprio marte relinquebant chorum ad audiendas confessiones haberi deberent pro præsentibus in choro, responsum est *negative*.

Qui tempore chori audiunt confessiones non lucrari distributiones, nisi id fiat de expresso episcopi mandato declaravit etiam Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 241. Eadem Congregatio respondit non licere canonicis a choro recedere ad celebrandam missam (apud Gardellini, n. 26 et 34); et punctari posse, non tamen suspendi a divinis eum qui sic recedit. (Ibid, n. 2363.)

§ XIV.

Causæ excusantes a recitatione divini officii.

1° Excusat infirmitas, non solum gravis, sed etiam talis ut non possit breviarium recitari sine gravi incommodo, aut sine periculo probabili gravis incommodi. (S. Liguorius, l. IV, c. 2, n. 154.)

2° Convalescentes ex gravi morbo excusantur per aliquot dies arbitrio prudentis viri æstimandos. (S. Liguorius, ib.)

3° In dubio an infirmitas sufficiat vel non ad excusandum, potest infirmus se committere judicio medici, vel viri prudentis, vel etiam judicio proprio si ipsemet prudenter judicare possit, vel præcipue judicio superioris, qui etiam in tali dubio dispensare potest. (S. Liguorius, ibid.)

4° Si quis certus sit se non posse totum officium recitare, et dubitet an teneatur ad partem, probabiliter nec ad partem tenetur. (S. Liguorius, ibid.)

5° An excusentur laborantes febri tertiana vel quartana, cum videantur posse sine gravi incommodo recitare diebus a febri liberis, controvertitur. Et item utrum teneantur anticipare ob prævisum impedimentum venturæ febris, disputant auctores. (Liguori, ibid, n. 155.)

6° Excusantur qui tota die occupantur in officiis religionis aut charitatis, quæ sine scandalo aut notabili detrimento suo vel aliorum omitti nequeunt. Ita sententia communis.

Hinc excusantur confessarii qui per totum diem confessiones excipiunt quas differre non possint. Item qui occupantur in assistendis infirmis. Item qui ex officio attendere debent publicis thesibus. Item habentes publicam lectionem ad acquirendam cathedram vel lauream, si occupatio esset totius diei. Item scholares qui debeant in aliquo die actum defendere. Si tamen prædicti possunt sine notabili difficultate vel damno recitationem anticipare vel postponere, videntur teneri. (S. Liguorius, l. 4, c. 2, n. 156.)

7° Excusantur a supplendis iis quæ omiserunt illi qui in choro, dum alii cantant, parant aut transferunt libros, perquirunt psalmos, pulsant organa, aut campanas, vel alia choro necessaria peragunt, quia chorus censetur supplere, si quæ a talibus non audiantur. (S. Liguorius, l. IV, c. 2, n. 143.)

8° Excusat carentia breviarii. Peccat vero qui scienter privando se breviario consensit in secuturam impossibilitatem recitationis.

9° Damnata est ab Innocentio XI hæc propositio : *Qui non potest recitare matutinum et laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Ergo qui carens breviario potest memoriter recitare laudes aut completorium aut aliam horam, ad illud sub gravi tenetur.

10° Si carens officio proprio habeas commune, teneris recitare commune. (S. Liguorius, ibid, n. 158.)

11°. Si carens breviario romano aut breviario tuæ ecclesiæ proprio, habeas aliud a legitima auctoritate pro aliis ecclesiis aut congregationibus approbatum, teneris illo uti. (Vide S. Liguorium loco citato.)

12° Excusat dispensatio valide concessa. Papa autem, etiam sine causa, valide dispensare potest, etiam beneficiatum. At vero episcopus non valide dispensat sine justa causa; nec potest dispensare nisi in aliquo particulari casu et ad breve tempus. (S. Liguorius, l. IV, c. 2, n. 159.)

§ XV.

Obligatio quoad legitimum breviarium et legitimam officia ordinandi et celebrandi regulam. (Remissive.)

Præceptum et obligatio recitandi officii divini intelligitur de officio cujus formula ab auctoritate ecclesiastica determinata fuerit; non autem de formulariis quæ sibi quisque privatus aut quodque capitulum sibi concinnaret. Item intelligitur de illa officia ordinandi et celebrandi lege quæ ab eadem legitima auctoritate emanet.

Hinc non satisfacit qui breviario illegitimo utitur, et beneficiarius ita agens ad restitutionem tenetur. Item peccaret qui utens breviario legitimo, officia sciens ordinaret et celebraret ex alia quam legitima regula.

« Visitator apostolicus inquirere debet... an in recita« tione divini officii in choro observent rubricas generales « breviarii : vel potius, absque indulto Sacræ Congregatio« nis rituum, assumant et recitent officia alicujus sancti, « vel octavæ diœcesi et illi clero non concessa. Etenim si « hoc facerent, illicite facerent, etiamsi auctoritas et per« missio episcopi intercederet; quoniam locorum ordinarii « tam sæculares quam regulares, non possunt addere ka« lendariis etiam propriis (quod idem est ac mutare ka-

« lendarium romanum) sanctorum officia, nisi ea dun-
« taxat quæ breviarii Romani rubricis, vel Sacræ rituum
« Congregationis, seu Sedis apostolicæ licentia conceduntur;
« sub pœna quod non fiat satis obligationi recitandi divi-
« num officium et consequenter non percipiendi fructus
« suorum beneficiorum; ut referendo decretum de anno
« 1626 emanatum et rubricis breviarii nunc additum,
« tradit Gavantus (in comment. rubr. breviar, sect. 1, c. 5,
n. 9.)» (Monacelli, tit. 16, formula 10, adn. 9.)

Canonici tenentur recitare officium propriæ ecclesiæ, etiamsi ab ea absint. Ita S. Congregatio rituum, apud Gardellini n. 2676.

Ad quemnam vero in ecclesia pertineat formulam divini officii et ipsius ordinandi legem determinare et præscribere, remissive ad nostrum tractatum de *jure liturgico.*

Multi casus expendendi remanerent circa præsentis capitis materiam. Sed magis ad moralistas pertinent : duos hic tantum subjicimus.

Quid de recitante officium in statu peccati mortalis? Si habeat desiderium excuudi a peccato, satisfacit præcepto, et recitatio non est culpabilis. Si habeat actuale propositum peccandi, verior et communior est sententia quod satisfaciat præcepto et non peccet mortaliter, licet non videatur posse talem recitationem excusari saltem a veniali. (S. Liguorius, l. IV, c. 2, n. 178.) Fateor me nunquam intellexisse quomodo quis peccet etiam venialiter ex eo præcise quod satisfaciat alicui præcepto.

Quid de rubrica præcipiente varios corporis situs, nempe mandante ut alia stando, alia genibus flexis dicantur? — Extra chorum non obligat. In choro obligat *prababilius* sub veniali (S. Liguorius, l. IV, c. 2, n. 179.)

§ XVI.

Eximia Clementis XI monitio de recte persolvendo a canonicis divino officio.

Monitionem illam ipsius Pontificis jussu promulgavit Sacra Congregatio episc. et reg. his verbis : *Jubet Sanctitas sua ut plurimum commendes canonicis, beneficiariis, mansionariis, capellanis, clericis, aliisque choro inservientibus tum in ipsa cathedrali, tum in collegiatis tuæ diœcesis, commendes, inquam, gravissimum onus quod illis præscribitur, dum in chorum conveniunt, nempe ut modestiam et silentium decenter in eo loco præ se ferant, quemadmodum illos decet maxime qui ante conspectum majestatis divinæ versantur; ut psallant magno pietatis studio, vocibus apte comparatis, haud festinanter, nullisque præcisis vocabulis; ita ut pars chori haud canere incipiat, cum pars altera cantum nondum absolvit; ut hac ratione populus intelligat divinas laudes, et ad pietatem ac religionem ex ipsarum cantu moveatur.*

Dicit Benedictus XIV, se, postquam multos legit de eodem argumento disserentes auctores, nullum invenisse qui prædictæ Clementis XI exhortationi comparari possit; et singulas illius monitionis sententias commentario explanat in suis Institutionibus ecclesiasticis (inst. 107, § 5). Eamdem et nobis liceat canonicis, hoc quodcumque opusculum nostrum lecturis, per singula verba meditandam proponere.

CAPUT III.

OBLIGATIO QUOAD MISSAM CONVENTUALEM.

I. *An canonici teneantur ad quotidianam celebrationem missæ conventualis cum cantu?* — Hanc obligationem tanquam certam et communiter admissam affirmat Pignatelli (consult. 321, tomi I) his verbis : « Celebratio di-

« vinorum officiorum debita Ecclesiæ ratione beneficii non « importat solas horas canonicas, sed etiam missam conven- « tualem tanquam partem præcipuam. Et ideo ratione offi- « cii exhibendi ecclesiæ in orando, tenentur etiam celebrare « missam conventualem, illamque applicare pro quibus « distributiones et emolumenta percipiunt. Quod autem « missa conventualis pertineat ad officium et sit pars illius, « tradunt glossa (in Clementinam 1, De celebr. miss.), Na- « varrus (De oratione, cap. 2, n. 29, ubi ponit missæ offi- « cium tanquam partem divini officii). Officium namque « divinum, ut nunc sumitur, est illud quod est institutum « publico ritu in ecclesiis peragendum ad colendum Deum « et orandum pro populo. Si quidem ad hunc finem institutæ « sunt ecclesiæ cathedrales et collegiatæ cum proventibus « ministrorum... Præcipua autem pars cultus divini est sa- « crificium. Et ideo, nomine officii divini, venit obligatio sa- « crificii conventualiter exhibendi. Unde quando tempore « interdicti prohibentur officia divina, veniunt ea omnia « quæ propria sunt cujuscumque ordinis, tam sacri quam « ex minoribus (ut tradunt Navarrus, Henriquez, Covarru- « vias...), et proinde venit etiam missa. Quare officium divi- « num comprehendit servitium ecclesiæ et cultum Dei, et « constat ex omnibus his actibus.

« Adesse autem in ecclesiis cathedralibus et collegiatis « obligationem cantandi quotidie missam conventualem, tra- « dunt communiter doctores (*multos hic enumerat Pigna- « telli*); idque sub mortali ; quia est de materia gravi, et « quæ omnium plurimum confert ad divinum cultum, cui « maxime detraheretur, imo plus quam si non celebrarentur « horæ canonicæ, cum major sit cultus sacrificii quam ho- « rarum canonicarum. Stante autem gravitate materiæ, con- « surgit gravis obligatio. »

Validis rationibus nixa videtur hæc Pignatelli conclusio. Illam tamen limitandam existimavit Scarfantonius, qui postquam advertit concilium Tridentinum loqui tantum de septem

horis canonicis, silere autem de obligatione missam conventualem cantandi sic habet :

« Statuendum videtur quod, cessante præcisa obligatione « in fundatione collegiatæ, et concurrente contraria consue- « tudine, cogi non possunt canonici, præsertim collegiatæ, « ad canendam missam conventualem ; quia licet ex pluribus « Sacræ Congregationis concilii decretis firmatum fuerit « quotidianas distributiones deberi interessentibus missæ « conventuali, id intelligendum videtur quatenus concurrat « obligatio ex consuetudine vel statuto canendi hanc mis- « sam. Nec obstat dispositio capitis *Quum creatura, de cele- « bratione missarum*, in quo cavetur quod absque ulla ne- « gligentia et torpore celebretur conventualiter missa, de « tempore, de festo, sive de feria, etiamsi celebretur anniver- « sarium; quia eadem dispositio intelligenda venit quatenus « adsit obligatio. » (tom. II, pag. 33, editio Lucensis 1723). Huic limitationi favet ipse Pignatelli, ut infra videre est n° 8. Ipsammet tamen limitationem limitandam putavit laudatus Scarfantonius; addit enim loco citato :

« Non tamen de facili admittenda est vigore simplicis « consuetudinis exemptio canendi missam conventualem, « quando in cathedrali vel collegiata adesset sufficiens nu- « merus ministrorum, quia censendus est potius abusus, ut « decrevit Sacra Congregatio (in Tusculana, 16 novembris « 1652); in qua non obstante consuetudine contraria, de- « mandavit singulis diebus canendam esse missam conven- « tualem. Quod decretum fuit confirmatum ab eadem Sacra « Congregatione sub die 21 aprilis 1708, ac resolutum iterum « eamdem esse celebrandam per turnum, etiam diebus fe- « riatis, tam per canonicos, quam per beneficiatos, cum « cantu. »

Prædicta Scarfantonii doctrina eximens ab obligatione quotidianæ missæ conventualis, ubi neque consuetudine neque fundationis pacto inducta est, parum sibi constat; cum ipse fateatur contrarium decisum pluries fuisse a Sacra

Congregatione concilii. Neque etiam in re tam gravi satis tuta videtur.

Standum igitur sententiæ communi quæ ut certam habet obligationem quotidianæ missæ conventualis cum cantu. Cui communi sententiæ suam addidit auctoritatem Benedictus XIV his verbis :

« Quod si missæ sacrificium inter horas canonicas haud « refertur, tamen officii divini nomine satis intelligitur, uti « constat ex canone *De iis, distinctionis* 12 : *Cæterum of-« ficia publica, id est vesperas, matutinum sive missam, « aliter quam in principali ecclesia celebrare non liceat.* « Quapropter cum in ecclesiis metropolitanis, cathedra-« libus et collegiatis divinum officium quotidie indicatur, « etiam missa conventualis quotidie celebranda est : *Qui-« dam in cathedralibus* (inquit Honorius III) *vel conven-« tualibus ecclesiis, prætextu missæ semel in die pro anni-« versario celebrandæ, sacra missarum solennia, quæ ra-« tione diei vel festi solent solemnius celebrari, culpabili « negligentia prætermittunt. Cum ergo Ecclesia gallicana, « per Dei gratiam tanquam lucerna super candelabrum « posita luceat aliis per exemplum,... Quatenus universi, « et singuli provide attendentes quod servire Deo regnare « est, nullum in vos torporem negligentiæ obrepere per-« mittatis, quominus et pro anniversariis defunctorum, et « pro festo vel feria secundum temporum congruentiam, « missarum solemnia et conventualiter celebretis et faciatis « conventualiter celebrari* (1).» (Institutiones can., inst. 107, § 2.) « Equidem Ecclesia curam perpetuumque studium « ostendit de præstando suffragio fundatoribus ac bene-« factoribus, quamvis diuturnum temporis spatium jam in-« tercesserit, nec ipsi in supremis tabulis id cogitaverint.

(1) Capite *Cum creatura, de celebratione miss.*, l. III Decretalium tit. 41.— Paulo aliter ac habetur in Corpore juris textum citavit Benedictus XIV ex collectione Ciconii.

« Hinc cathedralibus ac collegiatis conventuale sacrum quo-
« tidie præcipit, ea lege et conditione ut ipsum pro bene-
« factoribus generatim conficiatur. » (Benedictus XIV, ibid, n. 15.)

Ex relatis testimoniis ita concludendum videtur : De jure communi capitula regulariter tenentur ad quotidianam missam conventualem cum cantu. Dicimus *regulariter* ob exceptiones ex paupertate aut nimis parvo numero canonicorum infra exponendas.

II. *An aliquoties teneantur canonici ad plures eadem die celebrandas missas conventuales.* — Sic habet Benedictus XIV (Institutiones eccles., inst. 107, § 2) : « Præter « missam conventualem quotidie celebrandam, Rubricæ se- « cundam ac tertiam pariter missam conventualem præci- « piunt, quæ certis anni diebus contingunt. Si officium « novem lectionum fiat in Quadragesimæ, Rogationum, Qua- « tuor temporum, ac Vigiliarum feriis, tunc duo sacra con- « ventualia jubentur, unum nempe pro celebritate diei post « tertiam, alterum pro feria post nonam. Si inter Octavam « Corporis Christi pervigilium accidat, etiam duo sacra sta- « tuenda sunt, primum nempe de octava, alterum de per- « vigilio. Quod si novem lectionum officium indicatur in « pervigilio Ascensionis, tria sacra conventualia facienda sunt, « primum de sancto illius diei post tertiam, alterum de per- « vigilio post sextam, tertium de Rogationibus post nonam. « Primo die cujusvis mensis (non tamen in Adventu Domini, « in Quadragesima et Paschali tempore), nisi contingat of- « ficium duplex aut semiduplex, missa defunctorum pro « conventuali sufficitur, ut animæ sacerdotum et aliorum « qui bene meriti sunt expientur. At si prima die mensis « festum simplex obveniat, aut feria quæ propriam sibi mis- « sam deposcat..., tunc duo sacra conventualia, nempe pro « defunctis et pro festo simplici aut feria celebrantur.... « hæc a rubricis præscribuntur. Quartus (in suis Commen- « tariis in rubr. miss., tit. 5) rectores ecclesiarum monet

« curam maximam impendere ut ipsæ diligenter observen-« tur. Clericatus autem (de Sacrif. miss. decis. 38, n. 13) « ostendit nullam contrariam consuetudinem, nullum tam « grave negotium afferri posse ut ipsæ rubricæ negligantur. « Id pariter fuse demonstrat P. Meratus (in Gavant., p. 2, « t. I, p. 783). »

Occurrit difficultas in casu quo episcopus diebus festis pontificaliter celebrat : an tunc canonici teneantur nihilominus missam conventualem cantare, et quando? Cujus difficultatis solutionem dedit Sacra Congregatio rituum : « Cum episcopus diebus festivis applicare debeat pro ovi-« bus suis, quæritur, an episcopo hisce diebus pontificaliter « celebrante, canonici debeant missam conventualem pro « benefactoribus cantare, et quando? — Sacra Congregatio « (rituum) censuit : *Hebdomadarius vel is cui onus in-« est missæ conventualis, illam celebret lectam, vel ante « vel post missam pontificalem.* Die 12 novembris 1831. » (Apud Gardellini, t. VIII, n. 4520, ad. 20.)

Canonici cogi possunt ab episcopo ut in feriis Quadragesimæ procurent cantari a capellanis missam feriæ cum diacono et subdiacono. Ita Sacra Congregatio rituum apud Gardellini, n. 550.

III. *An canonici et beneficiati, pro missa conventuali, pro qua emolumentum et distributiones recipiunt, possint aliam eleemosynam recipere et sacrificium alteri applicare?* — «Respondeo negative. Ita declaravit Sacra Congregatio con-« cilii (in una Elvensi, die 4 maii 1646). Quia fundatores non « ita præcise intendunt cultum Ecclesiæ, quin etiam exprimant « aliquo modo intendere etiam fructum divinorum officiorum « pro se et suis; et quia capitulum regulariter habet aliquas « obligationes, ideo missa conventualis solet regulariter « applicari juxta capituli applicationem, et proinde non re-« manet libera applicatio. Præterea, quia canonici et benefi-« ciati percipiunt fructus canonicatuum et beneficiorum sub « onere inserviendi Ecclesiæ in celebratione divinorum of-

« ficiorum. Hoc enim onus est annexum beneficio; et ideo « illud suscipiunt eo ipso quod acceptant beneficium; quia « cum beneficium detur propter officium, trahit secum hanc « obligationem. Celebratio autem divinorum officiorum, de- « bita Ecclesiæ ratione beneficii, non importat solas horas « canonicas, sed etiam missam conventualem tanquam par- « tem præcipuam. » (Pignatelli, Consult. 321, t. I.)

« Canonici canentes missam conventualem pro qua dis- « tributiones percipiunt, non possunt aliam eleemosynam « recipere et sacrificium alteri applicare. Nec etiamsi caderet « eadem die obligatio alicujus anniversarii, ut resolvit Sacra « Congregatio (in Cathacensi, 29 novembris 1698). » (Scarfantonius, t. II, p. 33, editio Lucensis, 1723.) « Ecclesiæ « jusso non obtemperat qui pro legato aliquo peculiari vel « pro stipendio accepto sacrum conventuale Deo operatur. » (Benedictus XIV, instit. 107, § 2, n. 15.)

Hæc porro canonicorum obligatio, tanquam omnino certa admittenda est præsertim post bullam *Cum semper* Benedicti XIV, quæ apostolica auctoritate approbavit et confirmavit varias Congregationis concilii resolutiones quibus *excusationes ad declinandum applicationem quotidianam missæ conventualis pro benefactoribus in genere, provide e medio sublatæ fuerunt;* non attenta etiam immemoriali in contrarium consuetudine.

IV. *An idem dicendum ubi nullæ fiunt quotidianæ distributiones?* — Videtur respondendum affirmative. Valet enim etiam tunc ratio supra allata a Pignatello; nempe beneficiato, hoc ipso quod acceptarit beneficium, incumbere onus *divinorum officiorum;* porro missa conventualis quotidiana cum cantu est pars et quidem præcipua hujus oneris. Præterea distributiones si de facto non fiant, fieri tamen de jure debent; et ubi desunt reditus speciales, tertia pars fructuum præbendæ in distributiones convertenda est; ergo beneficiatus recipiens illam tertiam partem dici potest distributiones percipere, etiamsi de facto illam non recipiat

per modum distributionis quotidianæ. Unde concludendum, etiam hodie in Gallia, ubi non fiunt distributiones, non posse canonicos, dum sua quisque vice missam conventualem cantant, pro illa eleemosynam accipere.

V. *An missa conventualis suppleat onus parochi cathedralis vel collegiatæ applicandi pro parochianis diebus festis?* — « Hujusmodi celebratio missæ conventua-« lis, quando ecclesia cathedralis vel collegiata habet « curam animarum annexam, non supplet onus quod « habent parochi earumdem ecclesiarum applicandi sacrifi-« cium diebus festis pro parochianis; solumque excusantur « parochi prædicti a prædicta applicatione, quoties ipsi « sunt membra aut primæ dignitates cathedralium vel col-« legiatarum, quando ad eos in suo turno spectat canere in « ipsis diebus festis missam conventualem, ut respondit sa-« cra Congregatio concilii... Ratio autem cur unica missa « conventuali non possit satisfieri parochiali ea est, quia « utraque obligatio habet diversum respectum; parochia-« lis enim applicanda est pro parochianis, conventualis « vero pro benefactoribus. » (Scarfantonius, t. II, page 33, editio Lucensis 1723). « Quare decrevit Ecclesia a « sacerdote ejusmodi, si sacrum conventuale faciat tan-« quam canonicus aut beneficiatus, rem divinam pro be-« nefactoribus generatim applicandam, et alium sacer-« dotem accersendum eodem die, qui pro populo cele-« bret. » (Benedictus XIV, Institutiones Ecclesiast., inst. 107, § 2).

VI. *Quo tempore canenda sit missa conventualis?* — « Hoc etiam non omittendum est, quod dicta missa con-« ventualis canenda est post tertiam, non autem absolu-« tis omnibus horis canonicis, non obstante contraria « consuetudine, ut resolvit Sacra Congregatio rituum (in « Cathacensi, die 18 juinii 1689. » (Scarfantonius; t. II, pag. 33, editio Lucensis 1723). Ita in casu quo una tantum celebretur missa conventualis. Si plures celebrandæ

sint, supra ex Benedicto XIV diximus quo tempore cani debeant.

VII *An ratione* exiguitatis redituum *possit missa conventualis cani tantummodo diebus festis?* — Dicendum requiri indultum; sed hujusmodi indultum Sacra Congregatio non denegat stante dicta paupertatis ratione. Ita Benedictus XIV (Instit. eccles., instit. 107, n. 15) et Scarfantonius (loco citato), attestans ita decisum fuisse in Camerinensi 22 maii 1706 a S. Congregatione concilii.

VIII. *An ratione parvi numeri canonicorum tolerari possit consuetudo cantandi missam conventualem festis dumtaxat diebus?* « Puto esse tolerandam. Ad inducendam « enim obligationem missæ conventualis non sufficit quod « ecclesia sit cathedralis vel collegiata, sed insuper requiri- « tur quod habeat sufficientem numerum ministrorum. Quis « autem sit sufficiens numerus, auctores non docent. At ego « illum esse censeo qui sufficit pro choro et pro celebra- « tione missæ. Unde cum pro missa requirantur saltem « septem personæ, nimirum celebrans, diaconus et subdia- « conus, duo ceroferarii, thuriferarius et acolythus, et pro « choro saltem quatuor, quia debet esse cum cantu, sequitur « quod saltem undecim inservientes sint necessarii; quan- « quam idem clericus supplere possit pro acolytho et thurifera- « rio. Nam collegium tres faciunt... Et proinde potest ecclesia « esse collegiata cum tribus. Immo potest collegium ecclesiæ « reduci ad duos, vel etiam ad unum... Collegium quippe « per duos, immo per unum etiam conservari ac retineri « potest, constitui non potest. Quia alia est ratio constitu- « tionis, alia conservationis. Et ideo in tali casu non desi- « net Ecclesia esse collegiata in actu, siquidem adhuc habe- « bit collegium, et tamen non habebit ministros sufficien- « tes pro missa conventuali. Cum igitur obligatio non sit « ad impossibile, non tenebitur ad missam conventualem. « Et ita quidem de jure respondendum videtur in hoc casu: « quia licet de recitatione officii divini in ecclesiis cathe-

« dralibus et collegiatis extet post sacros canones dispositio « concilii Tridentini (c. 12, sess. 24, de Ref.); adverti ta- « men debet, quod inter horas canonicas, quæ sunt septem, « non connumeratur missa conventualis, de qua concilium « nusquam fecit mentionem. Nec refert quod iis qui inter- « sunt missæ conventuali dantur distributiones quotidianæ « juxta declarationem Congregationis concilii : quia id intel- « ligitur in ecclesiis ubi est consuetudo cantandi hanc mis- « sam et pro illa habendi distributiones, atque ita cum sup- « positione quod in ecclesia extet obligatio missæ conven- « tualis. Sicuti etiam non obstat quod S. rituum Congre- « gatio declaraverit non debere omitti missam conventua- « lem ut cantetur missa aliqua votiva, sublatis etiam « contrariis consuetudinibus : quia id locum habet supposita « obligatione cantandi missam conventualem. In hoc au- « tem casu non existit hæc obligatio quotidiana : nam, ut « suppono, ex statutis Ecclesiæ non legitur, et ex concilio « Tridentino nulla lex habetur, et contra hanc obligationem « (solum inductam ex capite *Cum creatura, de celebratione* « *missarum*) præscribitur spatio quadraginta annorum. « Quinimo, in dicto capite *Cum creatura* Pontifex non im- « ponit hanc obligationem, sed supponit illam existere, et « idcirco expresse mandat, quod absque ulla negligentia et « torpore celebretur conventualiter missa de tempore, sive « de festo, sive de feria, etiamsi celebretur aliquod anniver- « sarium defunctorum, et proinde non vult quod loco missæ « de tempore surrogetur missa anniversarii... Neque diffi- « cultatem ingerit dispositio rubricarum missalis Romani, « quæ in capite 15 ordinant quibus horis cantanda sit « missa conventualis : quia rubricæ non præcipiunt cantari « missam conventualem, sed supposita obligatione disponunt « dumtaxat circa horam. » (Pignatelli, consult. 91, tom. IV.)

Hæc Pignatellus : at, tanti viri pace dixerim, non recta videtur ipsius ratiocinatio, nec admittenda conclusio. Casus enim est de paucitate canonicorum, non vero de insuffi-

cienti numero inservientium ad missam conventualem celebrandam. Canonici, licet pauci, habere possunt et communiter habent in cathedralibus inservientium sufficientem numerum; quibus ad sacra famulantibus, celebrari potest et de facto celebratur solemnis missa. Difficultas autem proposita hæc est : utrum in hoc casu, licet possibilis sit singulis diebus conventualis missa, ab ea tamen eximantur canonici qui pauci sunt numero. Porro lex de quotidiana conventuali missa omnino certa est; cumque aliunde possibilis sit legis observatio, concludendum est canonicos etiam paucos ea obligatione vinciri. Et ita decisum a Sacra Congregatione rituum habetur apud Gardellini, n. 3050, ubi eos per missam votivam minime satisfacere declaratur.

Quod si magis expediat ut canonici in aliqua diœcesi tanto onere non graventur, facile obtinebitur a Sacra Congregatione rituum vel concilii indultum quo diebus festivis tantum conventualem missam celebrare permittantur. At necessarium indultum; nec a dicta lege capitula sese eximere aut ab episcopo eximi possunt.

IX. *Quid censendum de episcopi decreto quo tollens consuetudinem non cantandi missam conventualem nisi diebus festis, sub censuris et aliis pœnis statueret dictam missam a capitulo quotidie cantari?* — « Respondeo quoad « missam teneri quolibet die; quod vero ad pœnas, esse « moderandas. Et ita etiam censuit Sacra Congregatio con- « cilii. (In Tusculana, 16 novembris 1652.) Adest enim in « ecclesiis cathedralibus et collegiatis obligatio cantandi « quotidie missam, ut alibi diximus. « Verum cum hæc « obligatio habeat originem ex institutione humana, hu- « mano atque adeo morali modo est accipienda, et propte- « rea poterit cessare ex rationabili causa, sicut cessant aliæ « hujusmodi obligationes... Unde si occurreret consecratio « episcopi, adventus principis aut episcopi, aut quid simile, « quando missa conventualis non posset commode antici- « pari, omitti posset sine peccato. Immo contingere potest

« quod moraliter fiat impossibilis, præsertim ubi numerus « inservientium non est magnus. Fieri enim potest quod « aliqui infirmentur, alii detineantur negotiis necessariis, « atque adeo non adsit numerus sufficiens pro hujusmodi « functione. » (Pignatelli, consult. 391, t. I.)

X. *Quid de hodiernis capitulis Galliæ, quæ missam conventualem quotidie non cantant, vel non omnes missas conventuales pro eodem die a rubrica præscriptas?*

1. Si ita frequentetur ex obtenta a Sancta Sede facultate, nulla difficultas, ut patet.

2. Si ex statuto auctoritate Sanctæ Sedis approbato, nulla pariter difficultas. Nam Sancta Sedes tale statutum approbando hoc ipso, vel declaravit obligationem juris communis pro tali capitulo non urgere, vel ab eadem obligatione dispensavit.

3. Si parvus sit numerus canonicorum et ministrorum, et ideo non nisi cum difficultate satis possit fieri prædictæ juris communis obligationi, recurrendum ad Sacram Congregationem pro indulto, quod non denegabitur. Attento autem generali capitulorum Galliæ statu, pauci dicendi sunt canonici; iique præterea ab episcopis, ita poscente diœceseon necessitate, ad varia munia distracti; nec adsunt beneficiati secundi ordinis qui in ferendo onere supplere possint. Reliquus autem clerus et regularium familiæ non ea sunt copia, qua possit episcopus, relictis suis canonicis, de tradenda fidelibus doctrina sacra, de confutandis per prædicationem et scripta (prout hodie multis in locis requiritur), erroribus, in integrum providere. Quare rationabilis causa onera chori imminuendi, in ecclesiis Galliæ quasi universalis et perpetua generaliter loquendo censeri potest.

4. Videtur etiam ita statui legitime potuisse a primis post concordatum episcopis Galliæ. Ipsis enim a cardinali Caprara facta est subdelegatio ad effectum erigendi et ordinandi capitula. Et licet ea potestas eis tradita sit sub conditione quod juxta canones et conciliorum præcepta et

formam hucusque pro capitulis receptam ea uterentur, simul tamen ipsis concedebatur ut possent, ubi necesse foret, dispositiones juris communis præsentibus circumstantiis accommodare. Si ergo existimarunt id postulare circumstantias ut onus quotidianæ missæ conventualis minueretur, potuerunt ita legitime statuere. Hodierni autem qui successerunt episcopi, ad quos non se extendit subdelegatio prædicta, hujusmodi oneris imminutiones quoad missam conventualem decernere non valent; sed videtur hoc a Sancta Sede impetrandum.

XI. An canonici teneantur inservire pro diacono et subdiacono dignitatibus et earum coadjutoribus? Et an vice versa?

« Canonici tenentur inservire pro diacono et subdiacono « dignitatibus ac eorum coadjutoribus solemniter celebran« tibus, non obstante contraria consuetudine: sic sæpius « declaravit Sacra rituum Congregatio (nempe in Clusina « 20 aprilis 1641—in Brundusina 7 decembris 1655—To« lentinacensi 7 aprilis 1696 — Neapolitana 25 januarii « 1698), et tenuit quoque Sacra Congregatio concilii (in « Casalensi 28 januarii 1690).

« Et non tantum canonici juniores, sed etiam anciani et « antiquiores, ut eadem sacra Congregatio rituum declara« vit (in Nucerina Paganorum 25 januarii 1698).

« Dignitates vero nunquam debent canonicis celebranti« bus inservire, ut fuit a dicta Congregatione rituum respon« sum (in Gerundensi 3 octobris 1699). » Monacelli, tit. II, formula 4, adnot. 6.)

Canonici dignitatibus et canonicis inserviant; mansionarii vero mansionariis. Ita Sacra Congregatio rituum die 24 nov. 1591 (n° 18 apppendicis septimi tomi collectionis Gardellianæ).

« Etsi usque ab anno 1629 pridie kalendas aprilis Sacra « hæc rituum Congregatio sancivit canonicos cathedralis Co« tronensis ecclesiæ teneri ad inserviendum pro diacono et

« subdiacono, non solum dignitati solemniter celebranti sed « etiam cuicumque alio canonico pariter celebranti; in præ- « sentiarum memoratæ ecclesiæ capitulum et canonici ite- « ratis humillimis precibus sacram ipsam rituum Con- « gregationem rogarunt enixe, ut assignare dignaretur « solemniores dies quibus celebrante dignitate, canonici « hujusmodi servitium præstare tenerentur, ac insimul « declarare, num in singulis per annum dominicis, cele- « brante dignitate vel canonico, in diaconi et subdiaconi « officio canonici inservire debeant?—Sacra Congregatio... « censuit : teneri omnibus diebus quando solemniter cele- « brat dignitas vel canonicus, et ad formam constitutionum « capitularium. 17 februarii 1847 (apud Gardellini, t. VIII, n. 4916).

XII. Sexta et nona recitanda est in choro post missam conventualem, neque satisfit obligationi si recitentur tempore missæ conventualis. Ita decisum a Sacra Congregatione rituum vide apud Gardellini (t. VIII, n. 4550).

CAPUT IV.

OBLIGATIO RESIDENDI, ET DE VACATIONIBUS A JURE CONCESSIS.

Inter præcipuas et maxime urgentes canonicorum obligationes procul dubio commemorandum residendi præceptum; circa quod non paucæ utiliter discuti solent quæstiones, in sequentibus paragraphis nunc exponendæ.

§ I.

Quænam sit residendi lex.

I. Non conceditur absentia ultra tres menses quolibet anno. *Præterea, obtinentibus in eisdem cathedralibus aut col-*

legiatis dignitates, canonicatus, præbendas aut portiones, non liceat vigore cujuslibet statuti aut consuetudinis, ultra tres menses ab iisdem ecclesiis quolibet anno abesse (Trid. sess. 24, c. 12 de Ref.). Nec admittenda opinio nonnullorum qui putaverunt posse episcopum ampliare prædictum trium mensium tempus (Ceccoperius, l. 11, tit. 12, n. 3).

II. Tres absentiæ menses non conceduntur nisi sub ea conditione quod constitutio propria alicui ecclesiæ tempus illud vacationis non restringat. Si enim adsit hujusmodi constitutio servitium a capitularibus exigens ultra 9 menses, hanc intactam vult concilium Tridentinum; addit enim : *salvis nihilominus earum ecclesiarum constitutionibus quæ longius servitii tempus requirerent.* Unde responsum est a Sacra Congregatione concilii anno 1573 : *Trium mensium absentiam non concedi... si constitutionibus ecclesiæ servitium totius anni absque ulla intermissione requiritur* (apud Benedictum XIV, Institutiones eccl., inst. 107, § 6). Quod etiam confirmant aliæ ejusdem Congregationis declarationes ab eodem auctore relatæ. Unde non admittendum quod tradit Monacelli, non gaudere vacationibus canonicos, si consuetudo illas non tribuat ; si vero ex *statuto* denegentur, posse vacantiam indulgeri (tit. 11, formula 4, adnot. 8). Concilium enim Tridentinum expresse salvas declarat *constitutiones* ecclesiarum quæ non concedunt tres vacationum menses.

III. Canonici tribus mensibus in quibus absunt, non lucrantur distributiones; sed lucrantur fructus præbendæ. (Ita cum communi Benedictus XIV, Institutiones eccl., inst. 107, § 6).

IV. An absentes relative ad supradictum Tridentini decretum censeri debeant qui a choro quidem absunt, non vero a civitate aut loco in quo posita est cathedralis aut collegiata? — Certum est illos pro absentibus esse computandos, cum dicat Tridentinum, *ab iisdem ecclesiis abesse*

ultra tres menses non liceat. Præterea Sacra Congregatio concilii anno 1573, *censuit puniendos esse eos qui absunt a servitio ecclesiæ, licet in civitate locove ubi est ecclesia sint præsentes* (relata a Benedicto XIV, inst., 107, § 6). Item cum petiisset Mutinensis episcopus utrum pro absentibus habendi essent, *qui non absunt ab ecclesia vel a civitate, sed ab ecclesiæ servitio, tot vicibus ut trium mensium præscripta quantitas annuo spatio superetur*, eadem Sacra Congregatio respondit *istos haberi pro absentibus*. (Apud Benedictum XIV, loco citato.)

V. Qui nunquam est absens per tres menses *continuos*, sed tamen per absentias suas superat spatium trium mensium a Tridentino permissorum, an habendus sit tanquam qui ultra licitum tempus abfuerit, atque pœnis Tridentini decreti subjacere debeat?—Certum est talem abfuisse ultra tempus a Tridentino concessum et subjacere pœnis. Casum proposuerat Mutinensis episcopus, postulans an contra decretum Tridentinum agerent *qui absunt ultra tres menses, sed intermissis diebus, ut tamen toto anni spatio simul collecti et in unum numerum redacti, trimestre spatium superent; vel potius trium mensium continuam absentiam adesse oporteat : quo dato, verendum ne cuivis pateat ad suam pro libito et impune deserendam et fraudandam ecclesiam : nam singulo trimestri spatio si per duos vel tres dies quis inserviat, nunquam labi patietur tres menses continuos, et levi negotio illudet ecclesiæ, et a concilii pœnis se eximet*. Sacra Congregatio respondit : *non oportere* (absentiam esse per tres menses continuam), *sed satis esse quod dies absentiæ, quamquam interpolati, superent trimestre*. (Apud Benedictum XIV, loco citato.)

VI. In computandis tribus absentiæ mensibus non sunt numerandæ *horæ* sed tantum *dies* — die 17 junii, anno 1594 Sacra Congregatio concilii declaravit : *ad constituendum servitium novem mensium non esse colligendas punctaturas, quasi ii qui novem partes punctaturarum ex duo-*

decim quæ ex servitio totius anni conflantur deserviendo tulerint, servitio novem mensium debito satisfecerint; sed ipsos dies residentiæ et servitii, sive continui fuerint sive interpolati, numerandos esse, ut numerum compleant dictorum novem mensium. (L. 8 Decretorum, p. 92 a tergo — relata a Benedicto XIV, loco citato.)

VII. An et quatenus requiratur licentia episcopi ad absentiam trium mensium a Tridentino concessam?—*An dignitates, canonici, portionarii, cantores aut alii officiales possint abesse a servitio ecclesiæ sine licentia episcopi? S. Congregatio censuit non requiri licentiam episcopi quando dignitates, canonici aut portionarii abesse volunt tempore ipsis a concilio permisso : non tamen omnes simul abesse posse, ne ecclesia suo debito servitio destituatur. Quota autem pars simul possit abesse, relinqui arbitrio episcopi et capituli* (anno 1581, in causa Abulensi, l. 9 Decretorum, p. 74; —apud Benedictum XIV, loco citato). Memorat idem Benedictus XIV duas alias declarationes pariter affirmantes non requiri licentiam episcopi.

Illarum tamen declarationum generalis sensus restrictus postea fuit nova responsione, quam sic refert (loco citato) Benedictus XIV : *Sacra Congregatio, tametsi declaraverit nullam requiri licentiam ad hoc ut canonici abesse possint in mensibus a concilio permissis, censuit tamen hanc declarationem non vindicare sibi locum quoties canonici abesse volunt extra diœcesim; ac proinde hoc casu episcopi licentiam esse obtinendam. Cæterum episcopum non debere illam absque rationabili causa negare.* Idem postea fuit aliis decisionibus confirmatum; et etiam servandum esse edictum cujusdam episcopi qui statuerat ne absque sua facultate canonici diœcesim relinquerent, respondit Sacra Congregatio (in Jaderensi, 9 maii 1626; — apud Benedictum XIV, loco citato). Ex quibus sic concludendum videtur : 1° Si quis canonicus abire velit tempore sibi a jure concesso, sed non extra diœcesim, non indiget licentia

sui episcopi. 2° Licentiam vero obtinere debet si pergere velit extra diœcesim. 3° Facultatem hanc nequit recusare episcopus nisi ex rationabili causa; ex quo sequitur canonicum ex titulo injustæ recusationis habere recursum ad superiorem episcopi.

VIII. Quot simul abesse possint canonici cathedrales? — Vidimus in modo relata decisione, Sacram Congregationem declarasse, id *relinqui arbitrio episcopi et capituli*. Statutum ergo de hoc decernens debet assensu episcopi simul et capituli firmari.

Quid vero generatim de hac re statui conveniat, innuit sequens declaratio, quæ, licet pro ecclesiis collegiatis facta, normam etiam pro cathedralibus exhibet : *Sacra Congregatio... censuit Eminentissimum episcopum facere debere decretum, in collegiatis ecclesiis suæ diœcesis quæ vigore concilii Tridentini gaudent vacatione trium mensium, canonicos abesse non posse ultra tertiam partem uno et eodem tempore, et hujusmodi vacationem contingere non debere tempore Quadragesimæ et Adventus, neque in amplioribus anni festivitatibus* (12 julii 1631; — apud Benedictum XIV, loco citato). Ceccoperius tamen restringit ad quartam partem, et asserit ita decisum a Sacra Congregatione concilii :

« Advertendum non licere memorato trium mensium spatio omnibus canonicis eodem tempore abesse a choro, sed tantum quartæ parti, arbitrio episcopi et capituli... Declaravit Sacra Congregatio concilii (ad sess. 24, c. 12, de Ref.). Poteritque episcopus ad tuendam festorum et ecclesiæ dignitatem mandare ne hujusmodi vocationes assumant in solemnitatibus. » (Ceccoperius, apud Scarfantonium, t. I, p. 169, edit. Lucæ, 1723.)

IX. Quæri ulterius posset utrum requiratur licentia capituli? — Ex nullo jure probari potest illam requiri. Nec ullum auctorem vidimus id asserentem. E contra autem sic habet Fagnanus : « Inter beneficiatos sæculares et regu-

lares hæc est differentia, quod illi tempore permisso possunt abesse, etiam sine licentia, et nihilominus fructus percipere, ut censuit Sacra Congregatio; regulares autem non nisi cum licentia superioris. » Fagnan. in 1 part., 3 decret., cap. *Ad audientiam*, n. 27.) « Aut agitur de obtinentibus digni-« tates, canonicatus, præbendas, vel portiones in cathedra-« libus et collegiatis ecclesiis : et hoc primo casu jam re-« spondit Sacra Congregatio, ut prædicti abesse possint tri-« bus mensibus a concilio permissis, nec episcopi, nec capi-« tuli licentiam, nec causam requiri. » (Fagnan. in 1 part., 3 decret., cap. *Relatum*, n. 15 et 16.)

§ II.

De pœnis contra canonicos non residentes, et quomodo in eis infligendis procedendum.

Non erit incongruum hic adnotare pœnas quas incurrunt obligati ad residentiam tam ex canonicis quam ex beneficiatis propter contumaciam in non residendo, ac de modo contra dictos contumaces procedendi ad privationem canonicatuum seu præbendarum.

Cautum est a sacro concilio Tridentino (sess. 24, c. 12) ut non residentes primo anno priventur dimidia parte fructuum quos ratione præbendæ ac residentiæ facerent suos : secundo vero anno privandi sunt omnibus fructibus; et crescente eorum contumacia, ad privationem canonicatus est procedendum. Necesse tamen est quod episcopus volens procedere ad privationem ex causa non residentiæ observet pœnarum gradus a dicto capitulo conciliari præscriptos : præcedat citatio personalis, quodque canonicus sit contumax in non residendo per triennium (Barbosa, cap. 12, n. 70;—Benedictus XIV, institutio 107, §6;—Rota, coram Seraph., decis. 1346, n. 5). Aliter enim facta privatio est nulla, ut etiam resolvit Sacra Congregatio concilii (in Cathacensi 14 novembris 1671). Quod si ignoraretur quo loci

canonicus sive beneficiatus degeret, vel etiam si non haberetur tutus accessus pro exequenda personali citatione, tunc satis esset citatio per edictum affixum ad valvas ecclesiæ ubi est canonicatus. Hujusmodi vero citatio debet continere assignationem competentis termini ad redeundum, arbitrio judicis juxta distantiam loci, qualitates personæ et temporis, cum expressa comminatione pœnæ privationis tituli canonicatus, cum termino peremptorio. Citatione executa semel *personaliter*, elapso termino prædicto, et canonico non redeunte, vel justam causam non adducente, absque alia citatione privandus est titulo canonicatus juxta formam capitis *Ex parte, de Clericis non residentibus.* Ubi vero canonicus esset absens, et vel ratione non tuti accessus, seu quia nesciretur ubi moraretur, non posset fieri citatio *personalis*, tunc juxta formam capitis *Ex tuæ, de Clericis non residentibus* deberet citari, videlicet tribus distinctis edictis, non autem uno tantum, nimirum dividendo terminum in tres partes.

Quod si per statuta capituli, sive synodalia, decretum fuisset necessariam non fore prædictam citationis solemnitatem, sed absentes ipso facto privationem incurrere, non esset tunc necessaria ista citatio, sed, ea omissa, posset procedi ad privationem. Ad effectum evitandi incursum dictarum pœnarum, et etiam privationis tituli canonicatus, non sufficit sola præsentia in civitate et loco ubi est ecclesia. Cum sacrum concilium requirat residentiam cum effectu, scilicet ecclesiæ et divinis officiis inserviendo, cum hoc sit vere residere; ut decisum a Sacra Congregatione concilii refert Fagnanus (in c. *Licet, de Præbendis*, n. 41).

Non est omittendum quod quoties ageretur de privando aliquo canonico, ob non residentiam, a suo canonicatu, et canonicatus esset simultaneæ collationis episcopi et capituli, tunc actus privationis spectaret simul ad utrumque, sicuti spectat et provisio.

Prolata vero sententia privationis ob non residentiam,

cum præcedenti observatione præmissorum, ab ea non datur appellatio suspensiva : secus vero quando non esset servatus ordo præscriptus in allegatis sacris canonibus et concilio Tridentino.

Hæc fere ad verbum transcripsimus ex Scarfantonio (t. I, p. 183, editio Lucensis, 1723). Modum procedendi contra non residentes canonicos tradit etiam Benedictus XIV (Institutio 107, § 6). Qui insuper probat (ex declaratione Sacræ Congregationis in Parentina 18 novemb. 1673), episcopum, si incœpto processu juxta formam Tridentini, canonicum absentem suspendat, non posse ad ulteriorem pœnam privationis devenire.

Quæri hic potest utrum illæ juris dispositiones applicari possint, attento præsenti statu ecclesiarum in Gallia. Cum nempe quilibet canonicus stipendium suum immediate recipiat a Gubernio, difficilis videtur executio sententiæ canonicæ qua primo anno privaretur dimidia parte fructuum, secundo anno omnibus fructibus, et qua ulterius privaretur ipso canonicatu. Non tamen videtur obstare hæc difficultas. Etsi enim de facto sequestrari non possit ab episcopo aut dimidia pars stipendii annui, aut integrum illud annuum stipendium, id tamen efficaciter operabitur sententia episcopalis, ut jam tale stipendium ad dictum canonicum non pertineat, et in conscientia teneatur illud restituere. Quod cum primo et secundo anno factum fuerit, nil impedit quominus sententia privationis juxta memoratam formam fulminetur. Quoad Gubernium autem, satis erit, sicut in aliis depositionum casibus, si ipsi ex testimonio episcopi constet canonicum fuisse legitime depositum et canonicatum vacare.

CAPUT V.

OBLIGATIO EMITTENDI PROFESSIONEM FIDEI.

§ I.

Exponitur jus commune.

Obligationem illam concilium Tridentinum decrevit his terminis : « *Provisi etiam de beneficiis quibuscumque, curam animarum habentibus, teneantur a die adeptæ possessionis, ad minus intra duos menses, in manibus ipsius episcopi vel, eo impedito, coram generali ejus vicario seu officiali, orthodoxæ suæ fidei publicam facere professionem, et in Romanæ Ecclesiæ obedientia se permansuros spondeant ac jurent. Provisi autem de canonicatibus et dignitatibus in ecclesiis cathedralibus, non solum coram episcopo seu ejus officiali, sed etiam in capitulo idem facere teneantur : alioquin prædicti omnes provisi fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur.* (Sess. 24, c. 12.

1. Quanam formula emittenda sit professio fidei? — Nullam formulam concinnavit aut indicavit Tridentina synodus. Et ideo Summus Pontifex Pius IV in sua bulla *Injunctum nobis* observandam ab omnibus in posterum formulam edidit, atque districte injunxit his verbis : *Cum juxta concilii Tridentini dispositionem, omnes quos deinceps cathedralibus et superioribus ecclesiis præfici, vel quibus de illarum dignitatibus, canonicatibus, et aliis quibuscumque beneficiis ecclesiasticis curam animarum habentibus provideri continget, publicam orthodoxæ fidei professionem facere, seque in Romanæ Ecclesiæ obedientia permansuros spondere et jurare teneantur; nos volentes per quoscumque... idem servari, et ad hoc ut unius ejusdem fidei professio uniformiter ab omnibus exhibeatur,*

unicaque et certa illius forma cunctis innotescat..., formam ipsam præsentibus annotatam publicari, et ubique gentium per eos, ad quos ex decretis ipsius concilii et alios prædictos spectat, accipi et observari, ac sub pœnis per concilium ipsum in contravenientes latis, juxta hanc et non aliam formam, professionem prædictam solemniter fieri, auctoritate apostolica tenore præsentium districte præcipiendo mandamus, hujusmodi sub tenore : Ego N. firma fide, etc.

2. Formula Pii IV non minus obligatoria est quam ipsummet decretum Tridentinum. Unde qui professionem fidei emitteret, sed alia formula, non magis præcepto satisfaceret quam si nullam emitteret fidei professionem. Constitutionem enim Pii IV omnes orbis catholici ecclesiæ recipere debuerunt, et de facto receperunt; ita ut nullum sit dubium quin faciat jus constitutio illa.

3. Dignitates et canonici cathedralium tenentur illam professionem fidei emittere non solum coram episcopo vel ejus officiali, sed etiam in capitulo. Idque ad minimum intra duos menses. Patet ex textu decreti Tridentini.

4. Omittens dictam professionem fidei, amittit fructus præbendæ, cum dicat Tridentinum, *fructus non faciant suos;* et ita tenent unanimiter canonistæ.

5. Nec potest fructus præbendæ (quos propter omissam dictam professionem non fecit suos) retinere donec declaretur iis privatus per sententiam judicis; sed ipso facto omissionis, fructibus illis privatus existit. (Ceccoperius, l. IV, tit. 10, n. 4, et canonistæ communiter.)

6. Fructus autem præbendæ sic amissi, accrescunt capitulo. (Ceccoperius, ibid., n. 3.)

7. Qui omittit professionem fidei, privatur tantum fructibus præbendæ, non vero distributionibus et aliis juribus sibi alioquin competentibus, verbi gratia, voce in capitulo, etc.; sensum enim istorum verborum, *fructus non faciant suos, nec illis possessio suffragetur,* ita declaravit

Sacra Congregatio concilii, ut testatur Gallemart (ad cap. 12 sessionis 24), et Ceccoperius (loco citato, n. 5). Vide Pignatellum (consult. 77, tom. VI).

8. Obligatio ad professionem fidei attingit tantum dignitates et canonicos cathedralium, non vero collegiatarum etiam insignium. Ita decisum a Sacra Congregatione concilii, teste Ceccoperio (loco citato, n. 10). Nisi tamen dicti dignitates et canonici collegiatarum annexam haberent curam animarum; quia tunc ex hoc titulo, tenerentur ad profitendum coram episcopo tantum. Ita doctores communiter.

9. Tenentur autem ad dictam professionem fidei dignitates et canonici cathedralium etiam exempti; et quando novum recipiunt canonicatum aut dignitatem, illam professionem debent iterare. (Ceccoperius, loco citato, n. 6.)

10. Quando elapsi sunt duo menses quin professionem emiserint, adhuc perseverat et urget obligatio profitendi. (Ceccoperius, ibid., n. 7.)

11. « Hujusmodi professio fidei potest fieri per procu- « ratorem habentem ad id speciale mandatum; quidquid « alii scribant. » (Ita Ceccoperius, l. IV, tit. 10, n. 9.)

12. Præceptum Tridentinum non attingit coadjutores canonicorum, qui tunc tantum profiteri tenentur quando mortuis coadjutis in eorum locum subeunt. Item non attingit beneficiatos nec canonicos honorarios.

§ II.

An in statu præsenti ecclesiarum Galliæ urgeat prædicta obligatio.

Per bullam concordati anni 1801 extinctæ sunt veteres omnes ecclesiæ Galliæ; ac proinde hoc ipso extinctum est quodlibet jus particulare ipsis inhærens; ita ut novæ quæ nunc extant ecclesiæ sub jure communi seu Tridentino ortæ sint. Unde jam necesse non est probare olim ubique in

Gallia viguisse prædictam emittendæ professionis fidei obligationem; certum est enim præceptum illud, statim post bullam *Qui Christi Domini*, obligatorium fuisse. Consuetudo autem nullam professionem fidei exigendi in recipiendis cathedralium dignitatibus et canonicis, si qua forsan alicubi ab anno 1801 irrepserit, in diœcesibus Galliæ, non videtur valere, tum quia potest dici irrationabilis, tum quia ex sola juris ignorantia forsan orta sit, tum propter clausulam irritantem qua muniuntur decreta Tridentina contra oppositas, in posterum introducendas, consuetudines.

Aliunde autem subventio annua, quam a Gubernio recipiunt canonici, rationem præbendæ canonicalis habere alibi probavimus. Quibus positis, ita concludendum videtur : *Primo*, urget hodiedum in Gallia Tridentinum præceptum de emittenda a canonicis et dignitatibus cathedralibus professione fidei. *Secundo*, qui professionem fidei omiserunt, suos non fecerunt fructus præbendæ, id est, duas tertias partes pensionis : nam tertiam, utpote de jure quotidianis distributionibus deputatam, fecerunt suam. *Tertio*, facile per recursum ad Sanctam Sedem condonabitur quod bona fide in hac re perperam actum est, ita ut non teneantur ad restitutionem. « Solet tamen, ait Scarfantonius (tom. II, « pag. 183, n. 20, edit. Lucæ, 1723), a Sacra Congrega- « tione concilii condonari restitutio fructuum perceptorum, « quando omissio professionis fidei bona fide secuta fuit ; « ut (in Bisignanensi 17 augusti 1630) : *Sacra Congrega-* « *tio, attenta oratoris bona fide, illi condonavit omnes* « *fructus hactenus perceptos, ita tamen, ut aliquid elee-* « *mosynæ arbitrio sui confessarii pauperibus Christi elar-* « *giatur, et eamdem fidei professionem coram suo ordi-* « *nario, ad sacri concilii Tridentini præscriptum, iterum* « *emittat.* »

CAPUT VI.

OBLIGATIO ASSISTENDI CAPITULI DELIBERATIONIBUS, ET VARIA MUNIA ACCEPTANDI.

« Omnes et singuli, quibus non deest vox in capitulo, « sunt obstricti ad ordinaria et extraordinaria capitula ac-« cedere. Nam capitula celebrare est necessarium ad rec-« tum ecclesiæ gubernium; ita omnes : et obligatio quæ « residet apud totum capitulum, inest etiam singulis « membris. Aliorsum, si fas erit uni canonico abesse, lice-« bit et alteri, et sic omnibus. Nec facit dicere, quod uno « non comparente cæteri suppleant; etenim quantum in se « est, non efficitur capitulum, et ipse non respondet officio « suo. Neque a culpa excusatur non conveniens ut evitet « altercationes, cognoscens se biliosum esse et facile in ex-« candescentiam devenire : præsertim prima dignitas et ca-« put collegiatæ, cujus præsentia est magis necessaria in « capitulo. Alias, absque justa causa a capitulo approbanda, « non interveniens mulctatur.

« Insuper est adnotandum quod licet liberum sit quibus-« cumque capitularibus dies absentiæ a sacro concilio Tri-« dentino irrogatos desumere, etiam diebus quibus habetur « capitulum, ut consentiunt omnes; nihilominus id limi-« tandum est dum ex tali absentia non sequatur grave dam-« num capituli; quod non curans dicitur ingratus. Excu-« sandus videtur *in foro conscientiæ* canonicus non inter-« veniens pro illa vice capitulo, prævidens præsentiam suam « nil profuturam, eo quia proceditur ex abrupto, sine modo, « lege et ratione, ob arrogantiam et ignorantiam aliquorum « majorem partem capituli constituentium; dummodo evi-« dentissimum sit suam præsentiam nil adjumenti allatu-« ram, sed solum sibi odium excitaturam, et admoneat epis-« copum ut his malis provideat, prout monitus tenetur.

« Considerate dixi, in foro conscientiæ : nam in foro fori, « canonici residentes, insinuatis impedimentis non detenti, « sunt obnoxii comparere et suffragia reddere. Limita, nisi « absint scientes capitulum non fuisse legitime congrega- « tum et consequenter ejus acta fore invalida et nulla, quo « eventu in utroque foro excusantur. » Ita Ceccoperius libro IV, tit. 4. Qui tamen auctor nobis videtur valde rigide obligationem capitulo interessendi exposuisse. Videtur enim obligatio illa assimilari posse obligationi quoad chorum. Porro vidimus sanctum Liguorium non habere tanquam reum culpæ gravis canonicum illum qui absque justa causa ter aut quater choro abest. Unde etiam qui sciret suam absentiam a capitulo nullum nocumentum allaturam, et haberet aliunde rationabilem aliquam causam abessendi, ne venialiter quidem peccaret, nisi id ei frequenter accideret. Quod tamen restringendum videtur ad capitula ordinaria ; nam ad extraordinaria accedendi major merito censetur obligatio.

Obligatio assistendi infert obligationem permanendi donec absolutum sit capitulum. « Qui capitulo nondum ter- « minato absque debita licentia recedunt, eadem pœna pu- « niuntur qua per statutum afficiuntur ii qui non acce- « dunt ad capitulum. Quia non venisse dicitur qui venit et « illicentiatus discedit. Tum quia iste remanet contumax. « Et magis attenditur contumacia sic recedentis quam non « comparentis. Non dicitur autem recessisse qui justa im- « pellente causa ex capitulo egreditur confestim reversurus, « petita prius venia : qua injuste, prout in aliis casibus, de- « negata, videtur ipso jure concessa. » (Ceccoperius, l. IV, tit, 4.). In his tamen attendenda præcipue consuetudo et statuta localia.

Obligari canonicos ad assistendum capitulo, ita ut possint ad id mulcta aliisque pœnis compelli, vide decisum a S. Congregatione rituum apud Gardellini, tomo 7, in Appendice, numero 32 ad quartum, et numero 142.

Certa etiam est obligatio capitularium acceptandi varia munia ad quæ eliguntur, prout probat Scarfantonius his verbis : « Omnes canonici tenentur et cogi possunt ad « subeunda officia et munia capitularia ad quæ fuerint « electi ; nec ab acceptatione eximi possunt etiam renun- « tiando voci activæ et passivæ, ut censuit Sacra Congre- « gatio concilii (in Nullius seu Terlibiensi 14 januarii 1690, « libro Decretorum 40, fol. 76). Ita ut nec eximi possit ab « iis acceptandis etiam vicarius capitularis, ut eadem Sacra « Congregatio respondit (in Cozzulensi 29 martii 1652, « libro 19 Decretorum, folio 210) : *Sacra Congregatio cen-* « *suit, archidiaconum, qui officium vicarii capitularis* « *exercet, teneri officium procuratoris seu œconomi ca-* « *pitularis acceptare et exercere, quando est electus,* « *prout tenentur alii canonici electi.* » (Scarfantonius, t. II, pag. 110, n. 44, edit. Lucæ, 1723.)

CAPUT VII.

OBLIGATIO INTERESSENDI CONCIONIBUS ADVENTUS ET QUADRAGESIMÆ.

Canonici cogi possunt ad interessendum concionibus sub pœna amittendi distributiones. Ita Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 2423.

Canonici qui non sunt impediti, debent collegialiter interesse concionibus tempore Adventus et Quadragesimæ. Ita Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 3812.

Ad dubium, « an canonici ecclesiæ cathedralis interes- « sentes concionibus præsertim quadragesimalibus, debeant « esse induti habitu canonicali dum sedent in propriis « stallis? Sacra rituum Congregatio censuit : *affirmative.* » (In causa Pompeii Stabiæ 31 martii 1703; apud Gardellini, n. 3495.)

PARS QUARTA.

QUID POSSIT CAPITULUM, SEU DE IPSIUS JURIBUS ET PRÆROGATIVIS.

Diversa sunt jura capituli prout plena vel vacua est episcopalis sedes. In hac parte exponentur tantum prærogativæ capituli, sede plena. Cæteras quæ ipsi superveniunt, vacante sede, in sequentem tractatus partem rejicimus.

CAPUT I.

DELINEATUR ANTIQUA CAPITULORUM POTESTAS, INDE PAULATIM AD CERTOS VIGENTIS NUNC DISCIPLINÆ LIMITES REDACTA.

« A primis fere adolescentis Ecclesiæ temporibus cano« nicorum institutum cœpit. Erant enim, qui postea nun« cupati fuerunt canonici, nonnulli ex clericali ordine « presbyteri et diaconi, ætate, prudentia, ac sacrarum « rerum peritia cæteris præstantiores, qui quoddam con« stituebant collegium, quod demum capituli nomen sor« titum fuit; ac in partem sollicitudinis pastoralis ab epi« scopo adciti et vocati, una cum ipso ecclesiæ cathedralis « et diœcesis negotia administrabant, et clericorum inferio« ris ordinis disciplinæ ac reliqui populi præsidebant, cau« sasque præsertim graves cum eodem episcopo definie« bant, ut ex pluribus veteribus monumentis latissime « comprobat eruditissimus Thomassinus. (Vetus et nova « discipl. de Beneficiciis, part. 1, l. III, c. 7.)

« Adeo ut episcopi sententia, sine canonicorum suorum « præsentia et consensu prolata irrita remaneret, ut defi« nitum fuit in concilio Carthaginiensi 4, canone 23.

« Cujus simultaneæ quodammodo jurisdictionis collegii

« canonicorum cum episcopo pro moderandis Ecclesiæ « gubernaculis, extant etiam in jure nonnulla vestigia et « præsertim in capite *Novit, de his quæ fiunt a prælato « sine consensu capituli*, et capite *Ex quanto*, eodem « titulo. Licet paulatim immutata ecclesiastica disciplina, « successivis temporibus forsan parum conveniens pro recta « et pacifica ecclesiarum administratione visa fuerit hu- « jusmodi simultanea jurisdictio. Et, ob id, summa rerum « gerendarum auctoritas in episcopos translata fuit, ut « etiam nuperrime definivit sacrum concilium Tridentinum, « sessione 25, capite 6 *de Reformatione;* et dixit Rota (in « *Hispalensi* 2 julii 1700, et in *Astoricensi* 2 junii 1704) : « Ita ut (præscindendo a quibusdam gravioribus negotiis, « quæ etiam nunc tenetur episcopus cum consilio et etiam « cum consensu capituli expedire, non ad integrandam « episcopi personam, sed propter interesse quod capitulum « habere dignoscitur circa statum Ecclesiæ), in cæteris « episcopi, privative quoad capitulum cathedralium, mistum « et merum imperium in subditos libere exerceant, omnia- « que definiant. » (Scarfantonius, *de Canonicis*, t. I, p. 10, edit. Lucæ, 1723.)

Monumenta ecclesiastica expendenti, et institutionis de qua agimus per varia sæcula gressum attento oculo advertenti, id præcipue licet colligere de capitulorum potestate et eminentia : eam ab initio, id est, a temporibus apostolicis, fuisse maximam, nec per plura sæcula defecisse; postea vero Ecclesiæ, quæ semper disciplinam pro temporum et circumstantiarum necessitate sapienter attemperat, visum esse coarctandam, quo facilius Pastoris, id est, Episcopi, actio explicaretur. Notabilis autem hujusmodi coarctatio tunc evenit quando ab archidiaconis sublata est jurisdictio ordinaria et ad vicarios generales ad nutum revocabiles translata; quod paulatim variis conciliorum decretis inductum est. Præcipue vero sacrosancta synodus Tridentina intra arctiores limites capitula conclusit; et ex illo etiam

tempore in actis Summorum Pontificum et Congregationum Romanarum declarationibus adverti potest permanens eadem Ecclesiæ tendentia ut collegiorum illorum potestatem potius imminuat quam dilatet. Cujus moderaminis sapientiam experientia et facta ipsa satis demonstrant. Capitula scilicet, pro institutionum humanarum fragilitate et proclivi ad deterius natura, eo paulatim multis in locis devenerant, ut, dum capitis sui nempe Episcopi actionem juvare et complere tanquam obsequentia et utilia membra deberent, intricatis eam e contra difficultatibus irretirent. Obscurabatur interea apud non pauca hujusmodi collegia vitæ clericalis antiquus splendor et primordialis integritas. Dum ergo parum ædificationi populorum conferrent, atque ecclesiarum regimini plus obesse quam prodesse passim viderentur, non mirum est Ecclesiam ad salutaris depressionis remedium devenisse. Quam ægra essent hæc corpora concilii Tridentini tempore, arguit pertinax oppositio qua synodi hujus publicationi præcipue in Gallia obstitere, plus de sublatis ab ista synodo quibusdam suis prærogativis, quam de generali Ecclesiæ bono sollicita. Dum scilicet publicam a gubernio Tridentini concilii receptionem summa cura nitebantur obtinere Galliæ Episcopi, recursum ad parlamenta laica contra eamdem moliebantur capitula. Unde forsan non absque divinæ justitiæ ordinatione evenit, ut ibi multum deprimantur, ubi multum a recto tramite deflexerunt. Ergo sicut et aliæ sanctissimæ Ecclesiæ institutiones, ita et hæc abusibus fuit commaculata atque correctionis virgam debuit persentire.

Id vero notatu maxime dignum, Ecclesiam quidem pro temporum necessitate capitulorum potestatem et actionem paulatim coarctasse, nunquam vero ipsam institutionem de medio tollendam existimasse. Imo summa cura semper enixa est ut nulla erigeretur aut extaret diœcesis absque capitulo. Nec finem capitulorum præcipuum et essentialem cessavit unquam agnoscere atque sartum tectumque velle. Ita etiam

ut in modo hunc finem essentialem exprimendi nihil unquam immutaverit. Consilium episcopi et *senatus Ecclesiæ* olim vocabatur capitulum : eodem *senatus Ecclesiæ* titulo Tridentina synodus ipsum condecorat dum in prærogativis restringit. In concordato anni 1801 cum Gallia inito, erigi capitula simul cum novis ecclesiis vult Pius VII ex eo quod *necesse sit consulere episcoporum consilio suæque ecclesiæ administrationi.* Pius vero IX, in suo recenti cum Hispania concordato, quid sint etiam hodie capitula iisdem exprimit terminis qui in tota retro antiquitate frequentati sunt, dum dicit : *Cum cathedralia capitula archiepiscoporum et episcoporum senatum consiliumque constituant* (art. 15). Hinc, cum doctissimo Nardi, existimamus institutionem illam nunquam in Ecclesia cessaturam; tum quia exordiis fulget apostolicis, tum quia ex illa episcopi cum capitulo in unum corpus adunatione, sponte exurgit quoddam in ecclesiarum regimine robur quædamque sapientia et majestas, quæ vix, deficiente aut remoto stabili illo senatu, reperientur.

Hinc etiam autumare forsan licet, Ecclesiam quæ jamdiu capitulorum potestati coarctandæ atque deprimendæ pro temporum necessitate intenta, ea tamen ubique sollicite voluit conservata, in eorum augmentum atque defensionem, utpote quæ jam ulterius coerceri non expediat, sese conversuram. Quidquid autem eventurum sit, id profecto semper probandum quod probabit, quodque exequetur Ecclesia.

Hinc a duobus opinationibus æque recedendum existimamus, quorum patroni nobis non videntur satis integre cum Ecclesia sentire. Prima est eorum qui restrictam capitulorum priscam potestatem ingemiscunt atque lamentantur; quasi ex hac inducta immutatione Ecclesia a perfectiori in deteriorem disciplinam ceciderit. Ecclesia enim, quæ jugi spiritus sancti instinctu in attemperando variis temporibus generali suo regimine ducitur, nec defectum nec aberrationem passa orthodoxe dici potest. Sicut *Chri-*

stus heri, hodie, ipse et in sæcula, ita et sponsa Christi, mater Ecclesia, in dogmate et generalibus disciplinis semper intemerata. Cum ergo existimaverit moderandam illam antiquam capitulorum in regimine ecclesiarum participationem atque episcopali actioni cooperationem, quis mente sapiens caput extollere audeat et quærimoniis spiritus Dei opera exprobrare?

Altera opinio quæ non minus a vero tramite videtur deflectere eorum est, qui dum hodie cernunt dejecta a prisco potestatis et eminentiæ splendore capitula, jam quasi extincta illa decantant, et hodiernam cathedralium collegiorum institutionem, in aliam ab antiqua diversam desiisse fingunt; ita ut jam in quodam vetulorum hospitio canendis Dei laudibus addicto totam fere capituli rationem consistere dictitent. Ecclesia enim, eo etiam tempore quo arctioribus limitibus capitula prudenter circumscripsit, et conservata ea voluit, et nedum de medio tolli, aut in aliud diversæ naturæ institutum transmutari passa sit, principalem et constitutivum eorum finem sollicitius et constanter expressit, ea *senatum Ecclesiæ* et *episcopi consilium* perpetuo commemorans, et in hunc scopum ubique erigi et permanere decernens. Mentem ergo Ecclesiæ non satis intelligit qui hodierna capitula nihili facienda reputat.

CAPUT II.

DE JURE QUOD HABET CAPITULUM UT EPISCOPUS REQUIRAT IPSIUS CONSILIUM.

§ I.

De jure communi tenetur episcopus in pluribus consilium capituli requirere.

1. Ita fert caput *Novit* 4, *de his quæ fiunt a prælato*, libro III Decretalium, tit. 10. Caput illud sic inscribitur : *Prælatus sine consilio capituli instituere, vel destituere, vel alia negotia Ecclesiæ tractare non debet.* Ipsa autem

decretalis, quæ est Alexandri III ad patriarcham Hierosolymitanum sic habet : *Novit tuæ discretionis prudentia qualiter tu et fratres tui unum corpus sitis, ita quod tu caput, et illi membra esse probantur. Unde non decet te, omissis membris, aliorum consilio in ecclesiæ tuæ negotiis uti : cum id non sit dubium et honestati tuæ et Sanctorum Patrum institutionibus contraire. Innotuit siquidem auribus nostris, quod tu sine consilio fratrum tuorum* canonicorum S. Sepulchri *abbates et abbatissas, et alias ecclesiasticas personas instituis et destituis : ideoque id auctoritate apostolica prohibemus. Nos enim tales institutiones et destitutiones carere decernimus robore firmitatis.*

Et ibidem, capite *Quanto*, sic prosequitur idem Alexander III ad eumdem patriarcham scribens : *Fraternitati tuæ mandamus, quatenus in concessionibus et confirmationibus et aliis ecclesiæ tuæ negotiis fratres tuos requiras, et cum eorum consilio, vel sanioris partis, eadem peragas et pertractes, et quæ statuenda sunt statuas, et errata corrigas, et evellenda dissipes et evellas.*

Ex quo juris textu sic concludit Leurenius (Forum eccl., lib. III, tit. 10, quæst. 104) : « Exquirere in pluribus con- « silium capituli tenetur prælatus; ita ut, dum jura actum « geri volunt cum consilio capituli, is, sine eo requisito et « congruo tempore expectato gestus (etiamsi de cætero « gestus cum consilio aliquorum confratrum seu capitula- « rium), sit irritus. » Et ita communis canonistarum sententia.

Verba autem Alexandri III, *Cum eorum consilio, vel sanioris partis*, ita explicant doctores, ut illa *sanior pars* intelligatur esse simul *major pars* capituli et non alia, nisi aliter vigeret alicubi consuetudo. (Leurenius, loco citato.)

§ II.

Utrum per consuetudinem eximi possit episcopus a requirendo capituli consilio.

Ex decretali Alexandri III supra citata, *honestati* con-

traria ac proinde illegitima videri posset consuetudo qua episcopus, inconsulto capitulo, aliorum consilia adhiberet; de illa siquidem consuetudine ibi expresse dicitur, *cum id non dubium sit et honestati tuæ et sanctorum Patrum institutionibus contraire.* Nihilominus cum existere aliquando possint causæ rationabiles cur episcopus omittat capituli sui consilium exposcere, tenent communius canonistæ consuetudinem non exposcendi, posse legitimam evadere. *Ubi adest consuetudo legitime præscripta* (inquit Leurenius, loco citato), *pro libertate prælati tractandi negotia Ecclesiæ, exercendique jurisdictionem sine consilio capituli, hæc valida erit, cum etiam æquiparetur privilegio.* Quam doctrinam firmat laudatus Leurenius textibus juris et doctorum auctoritate.

§ III.

Quibusnam in casibus de jure communi teneatur Episcopus capituli consilium requirere.

Totum hunc paragraphum, hic ex errore omissum, habes ad calcem voluminis sub hoc titulo, Supplementum III.

§ IV.

An in statu præsenti ecclesiarum Galliæ teneantur episcopi capitulorum consilium requirere.

1. Certum videtur ante novarum Galliæ ecclesiarum erectionem per bullam Pii VII qui incipit *Qui Christi Domini,* constanter viguisse in illa regione jus commune episcopos obligans ad exposcendum in multis capitulorum consilium. Id innuunt priscorum episcoporum mandata et varia statuta, quæ semper hanc aut similem præmissam exhibent formulam, *de consilio venerabilium fratrum nostrorum canonicorum.* Sed hoc ad præsentem quæstionem non refert, cum,

etiamsi contraria viguisset consuetudo, perempta fuisset per dictam bullam Pii VII, utpote quæ suppressit omnes Galliæ ecclesias *cum omnibus juribus, privilegiis et prærogativis cujuscumque generis*. Expendenda ergo quæstio est ex jure ab ista bulla vel a subsecuta consuetudine introducto.

2. Certum est etiam per constitutionem *Qui Christi Domini* nullo modo derogatum fuisse juri communi quo tenentur episcopi consilium capitularium exposcere. Nulla enim in ea, neque in decreto executionis a legato Sedis Apostolicæ, cardinali Caprara, promulgato, neque in ulla alia Summi Pontificis subsecuta ordinatione, reperitur phrasis quæ talem derogationem exprimat, aut ex qua concludi possit.

Imo contrarium expresse eruitur ex bulla concordati; cum ibi dicat Pius VII, ideo statuenda capitula quod *necesse sit episcoporum consilio consulere.*

Videtur præterea per plures annos post dictum concordatum anni 1801, consuevisse episcopos Galliæ capitulorum consilium requirere, ut testatur servata in eorum mandatis et statutis vetus formula, *de consilio venerabilium fratrum*, etc. Vix enim crediderim a venerandis istis præsulibus adhibitam fuisse formulam quæ merum expressisset mendacium.

4. A paucis tamen annis plures Galliæ episcopi prædictam formulam abjecerunt, quod satis indicat eos se liberos voluisse ab obligatione requirendi capitulorum suorum consilii, in casibus a jure communi præscriptis.

5. Quæ cum ita se habeant, duo concludenda veniunt.

Primum, subjacere hodiernos Galliæ episcopos juri communi consilium capitulorum requirenti, nisi contraria consuetudo post concordatum alicubi introducta jam legitime præscripserit. Nam per bullam *Qui Christi Domini* positæ sunt recentes Galliæ ecclesiæ sub jure communi, iis exceptis in quibus ipsa bulla, aut recentiora Sedis Apostolicæ decreta illi juri derogarunt. Antiqua vero privilegia sedibus annexa, suppressis sedibus hoc ipso interiere. Et præterea, in re de qua agimus, jus commune generatim in Gallia vigebat toto

retro tempore ante concordatum. Ergo nisi consuetudo concordato posterior jus commune de quo agimus alicubi sustulerit, ipsum hodiedum vigere necessario fatendum est.

Secundum, consuetudinem contrariam, nempe non requirendi capituli consilium, nullibi in Gallia legitime præscriptam videri. Nam, ut dictum est, a paucis tantum annis episcopi in Gallia ab obligatione consulendi capituli videntur sese exemisse. Præterea etiamsi statim a concordato anni 1801 alicubi incœpisset illa consuetudo, non valeret si capitulum reclamaverit. Præterea nec valeret si capitulum reclamationem omisisset ex timore vel ignorantia juris sui. Nullibi autem existere videtur in Gallia consuetudinem de qua agimus, quæ non aliquo ex istis defectibus laboret.

Unde, salvo doctiorum et præsertim superiorum judicio, nobis non videtur legitime et sine aliqua erga capitulum injuria, posse etiam hodie episcopos Galliæ obligationem consulendi capituli abjicere, in casibus a jure communi præscriptis.

6. Nihilominus tamen si duret adhuc in posterum dicta consuetudo, non reclamantibus capitulis, aliquando legitimam evasuram negari nequit. Versatur enim in materia præscriptibili.

Quæ de Gallia modo adnotavimus, valent pro ecclesiis Belgii et aliarum regionum quæ concordato anni 1801, aut concordatis similibus subjectæ sunt.

§ V.

Quando episcopus tenetur capituli consilium requirere, an teneatur etiam illud sequi.

« Respondeo : Non tenetur sequi consilium, sed satis-
« factum præcepto petitione consilii et expectatione responsi
« congruo tempore. Si capitulum petitum consilium dare
« noluerit, valent acta a prælato sine illo, si contra illa
« nihil aliud rationabile opponatur » (Leurenius, Forum eccl., l. III, tit. 10, quæst. 106). Ita communis sententia canonistarum contra paucissimos ea in re non attendendos. Ita

sæpius respondisse Sacram Congregationem concilii testatur Fagnanus (in cap. *Cum ex eo, de rel. et venerat. Sanctorum*, n. 20).

« Non tamen propterea, ait Leurenius (loco citato), « frustra exigitur consilium, et illud in certis casibus adhi- « beri mandarunt jura; cum vel sic occurratur præcipitan- « tiæ Prælati, isque auditis rationibus, ad tractandum « maturius et cautius negotium disponatur, ac sæpe ad sta- « tuendum prudentius et utilius quam sine illo statuisset, « moveatur. »

CAPUT III.

DE JURE CAPITULI UT REQUIRATUR IPSIUS CONSENSUS.

§ I.

In quibus generatim requiratur consensus capituli.

Primo, « Consensus capituli episcopo necessarius (ita ut « non sufficiat adhiberi consilium) in omnibus in quibus « Ecclesiæ obligatio aliqua notabilis imponitur, verbi gra- « tia, ex deposito, fideijussione, mutuo, donatione. Item in « omnibus negotiis in quibus Ecclesiæ et successoribus no- « tabile præjudicium generari potest » (Leurenius, Forum eccl., l. III, tit. 10, quæst. 108). Requiritur etiam capituli consensus generatim in iis quæ ad prælatum simul et capitulum spectant, et in iis de quibus capituli specialiter interest. (Vide Leurenium, ibid.)

Secundo, non requiritur consensus capituli in prædictis negotiis quando sunt minora, aut non creant notabile præjudicium capitulo vel successoribus, supposito tamen non vigere contrariam consuetudinem (ita Leurenius, loco citato;—Engls, in titulum *de His quæ fiunt*, 10, tertii libri Decretalium, n. 5;—Wiestner, in eumdem tit., n. 26). Diximus : *supposito non vigere contrariam consuetudinem :* « Quemadmodum enim (ait Leurenius, loco citato)

« alicubi vigere potest consuetudo legitime præscripta juri « communi contraria, ut etiam in negotiis arduis prælatus « procedere possit sine consensu capituli, ita etiam e contra « vigere potest consuetudo, ut etiam in minoris præjudicii « negotiis hic consensus sit necessarius. Estque talis con- « suetudo, tam stans pro libertate prælati, quam pro neces- « sitate consensus etiam in minoribus, diligenter attendenda, « præsertim ubi ex rationabili causa introducta. » Ita etiam Reiffenstuel, in tit. 10, tertii libri Decret., n. 25.

Tertio, in iis, quæ jure devolutionis agit episcopus, consensum capituli requirere non tenetur. Vidimus enim in præcedenti capite, ne consilium quidem tunc requiri; ergo a fortiori nec requiritur consensus. Quod tamen intelligendum cum restrictione ibi apposita.

Quarto, « in iis in quibus procedit episcopus auctoritate « delegata, non eget consensu capituli. Siquidem episcopus « qua delegatus Sedis Apostolicæ nullam cum capitulo ha- « bet communicationem. Distinguit tamen hoc ipsum Fa- « gnanus (in cap. *Ad audientiam,* de eccles. ædif., n. 54); « ut procedat dum episcopus agit speciali jure *specialis* de- « legationis, seu vi et potestate delegationis sibi hic et nunc « specialiter delegatæ. Secus, si procedat jure ordinario de- « legationis, hoc est, potestate sibi constanter pro certis « causis delegata a Papa vel vigore concilii Tridentini. » (Leurenius, loco supra citato.)

Quinto, omissio consensus capituli, quando ille consensus de jure requiritur, actum episcopi invalidum reddit et nullius effectus. Excipitur tamen casus in quo Episcopus impediret ne bonum aliquod acquireretur. Repudiatio, verbi gratia, donationis oblatæ ecclesiæ, facta a prælato sine consensu capituli, valida est, ut tenent communiter canonistæ. (Vide Leurenium loco citato, quæst. 108.)

Hæc in genere de requisito capituli consensu : nunc deveniendum ad præcipuos casus speciales in quibus consensus ille de jure communi requiritur.

§ II.

De requisito consensu capituli pro alienatione rerum ecclesiæ.

1. Ad alienationem rei pertinentis ad ecclesiam cathedralem, immobilis, aut mobilis pretiosæ, requiritur consensus capituli : *Sine exceptione decernimus ne quis episcopus de rebus ecclesiæ suæ quicquam donare, vel commutare, vel vendere audeat; nisi forte aliquid horum faciat ut meliora prospiciat, et cum totius cleri tractatu atque consensu id eligat quod non sit dubium profuturum ecclesiæ... Episcopus rebus ecclesiæ tanquam commendatis, non tanquam propriis utatur. Irrita enim episcoporum venditio et commutatio rei ecclesiasticæ erit absque conniventia et subscriptione clericorum* (cap. *Sine exceptione*, 12, q. 2). *Irrita erit episcoporum donatio, vel venditio, vel commutatio rei ecclesiasticæ, absque collaudatione et subscriptione clericorum* (cap. 1, tit. 10, lib. III Decretalium). *Possessiones vero, quæ ecclesiæ tuæ minus sunt utiles, pro aliis utilioribus de fratrum tuorum et sanioris partis consilio et assensu alienandi seu commutandi liberam concedimus facultatem* (cap. *Ut super*, tit. 13 lib. III Decretalium). In eodem capite memorat Cœlestinus III jusjurandum ab episcopis Sanctæ Sedi factum de non alienandis rebus ecclesiæ. His juribus fundati docent unanimiter canonistæ non posse alienari res ecclesiæ cathedralis sive immobiles, sive mobiles pretiosas, sine consensu capituli. (Vide Leurenium, Forum eccl., in tit. 10, libri III Decret., quæst. 109.)

2. Idem dicendum de bonis ecclesiæ collegiatæ. Requiritur nempe consensus capituli collegialis.

3. Si existant sive in ecclesia cathedrali, sive in collegiata, præter canonicos, beneficiati, non requiritur consensus illorum beneficiatorum, sed sufficit consensus capituli.

4. In ecclesiis inferioribus, requiritur consensus clericorum illarum ecclesiarum.

5. « In alienatione rei pertinentis ad ecclesiam inferio-« rem, præter consensum clericorum talis ecclesiæ, si plures « præter prælatum habeat, et præter consensum etiam Epi-« scopi, requiritur consensus capituli cathedralis et tracta-« tus cum eo, si Episcopus est principalis auctor alienatio-« nis; idque ne alias tam facile alienentur bona illius « ecclesiæ. » (Leurenius, loco citato.)

6. « Porro consensus debet esse a capitularibus collegia-« liter seu simul congregatis. Et quidem expressus, ita ut « tacitus seu præsumptus non sufficiat : arguitur ex capite « *Irrita* (*supra transcripto*) ubi consensus ille vocatur *col-« laudatio*, quæ approbationem simul congregatorum signi-« ficat... Quod tamen de consensu expresso distinguunt « alii : nimirum ut is requiratur ad alienationem rei eccle-« siasticæ, quæ nomine ecclesiæ in perpetuum... vel ad lon-« gum tempus, verbi gratia, per locationem, alienatur; suf-« ficiat vero consensus tacitus et præsumptus ex scientia et « taciturnitate capituli, ad alienationem ad breve tempus, « puta, infra decennium.

« Requiritur quoque ut consensus ille sit præstitus prævio « tractatu, et quidem diligente et solemni, habito cum ca-« pitularibus in unum congregatis, quo prælatus cum capi-« tulo seu conventu de proposita rei alienatione deliberat, « juxta caput *Sine exceptione* (*supra transcriptum*). Suf-« ficere autem unum tractatum tenet Abbas, Covarruvias, « Wiestner... Hic tamen tractatus non requiritur ad alie-« nationem in rebus modicis : sed neque in iis ipsum con-« sensum, multoque minus expressum requiri tradunt Re-« buffus et Reiffenstuel. » (Leurenius, loco citato.)

7. Quæri potest an et qualis requiratur subscriptio capituli in exprimendo suo consensu.—« Subscriptio capituli... « ita est necessaria, ut nisi fiat, alienatio sit irrita » (Leure-« nius, loco citato). Expresse enim ita habetur in cap. 1,

tit. 10, libri III Decretalium : *Irrita erit episcoporum donatio vel venditio vel commutatio rei ecclesiasticæ absque collaudatione et subscriptione clericorum.* « Universalis « tamen hæc regula, ut volunt aliqui, non est ita ut ad « omnes actus et contractus alienativos rei ecclesiasticæ re- « quiratur scriptura et subscriptio;... sed solum procedit « responsio de tribus hisce alienationis speciebus, vendi- « tione, donatione, permutatione. Porro consuetudo plu- « rium locorum obtinuit, ut etiam in venditione, donatione, « permutatione, subscriptio fiat, non manu propria singu- « lorum capitularium alienationi consentientium; sed ut « sufficiat eam fieri manu notarii publici, in instrumento « de adhibito tractatu et obtento consensu capitularium « testificantis. Necessarium autem non est ut in eo instru- « mento notarii manu confecto exprimantur singulorum « capitularium nomina; sed satis est ut dicat notarius « factam alienationem de consensu majoris partis capituli. « Quod si autem notarius adhibitus non fuit, solet instru- « mento alienationis apponi sigillum capituli, una cum « subscriptione præsidis, senioris et aliorum saltem nomine « collectivo designatorum. » (Leurenius, loco citato.)

Posset tamen fieri, ut alicubi ex consuetudine legitime præscripta nulla requireretur capituli subscriptio.

8. « De cætero alienatio facta a prælato sine consensu « capituli, multoque magis eo reclamante, est irrita, et a « successore non servanda. »

9. « Quod si vero ob bellum aliamve causam urgentem « capitulum absit, prælatum debere loco capituli substituere « alios clericos, quibuscum tractet et consultet de re alie- « nanda, et eorum consensu requisito et obtento et non « aliter rem alienare, cum Abbate et Molina tradit Del- « bene. » (Leurenius, loco citato, quæst. 109.)

10. In iis quæ præcedunt, abstraximus a quæstione utrum pro alienandis bonis ecclesiasticis requiratur Sanctæ Sedis beneplacitum. Sed plane erraret qui episcopo tribueret

potestatem, absque obtenta a Summo Pontifice facultate, et cum solo capituli consensu, alienandi bona ecclesiastica. Extat enim inter *extravagantes communes* decretalis *Ambitiosæ* quam edidit Paulus Papa II, anno 1468, in qua omnino statuitur beneplaciti apostolici necessitas : *omnium rerum et bonorum ecclesiasticorum alienationem, omneque pactum per quod ipsorum dominium transfertur... hac perpetuo valitura constitutione præsenti fieri prohibemus... Si quis autem contra hujus nostræ prohibitionis seriem de bonis et rebus eisdem quidquam alienare præsumpserit, alienatio, hypotheca, concessio, locatio, conductio et infeudatio hujusmodi nullius omnino sint roboris vel momenti. Et tam qui alienat, quam is qui alienatas res et bona prædicta receperit, sententiam excommunicationis incurrat. Alienanti vero bona ecclesiarum, monasteriorum, locorumque piorum quorumlibet inconsulto Romano Pontifice, si pontificali aut abbatiali præfulgeat dignitate, ingressus ecclesiæ sit penitus interdictus*, etc. Decretalis autem illa facit jus commune. Sunt et aliæ posteriores de prohibita bonorum ecclesiasticorum alienatione decretales, quas enumerat cardinalis Petra in Commentario constitutionis primæ sancti Leonis (Sect. 1, n. 52, t. I.)

11. « Igitur post extravagantem citatam Pauli II quæ « novum jus in hac materia induxit, duo tantum regula« riter requiruntur ad validam alienationem bonorum Ec« clesiæ, scilicet causam, necnon beneplacitum apostoli« cum; nec una sine altero actum validum facere potest... « Ita ut per dictam extravagantem fuerit avocata potestas « Episcopis concedendi placitum hujusmodi, reservatis ca« sibus ibidem non contentis. » (Card. Petra in const. 1 sancti Leonis Magni, sect. 3, n. 60.)

12. An beneplacitum Papæ suppleat solemnitates ante Paulum II requisitas, ac proinde etiam consensum capituli? — « Dictum beneplacitum apostolicum in dicta extrava« ganti requisitum supplet omnes et quascumque juris an-

« tiqui solemnitates supra enunciatas... Et eo magis supplet, « si adsit in beneplacito clausula *supplentes*.

« Hic autem agitari solet, an dictum beneplacitum suppleat quoque consensum capituli, antiquo jure, ut dixi, « requisitum? Et juxta opinionem veriorem Rotæ, supplet « quoque dictum consensum... quod tamen intelligendum « est si consensus capituli requiratur pro solemnitate; nam « si sit pro interesse, erit requirendus et obtinendus. » (Cardinalis Petra Comment. in const. 1 sancti Leonis, sect. 3, n. 3 et seq., in tomo I.) « Beneplacitum tamen « nequit supplere causam... Nam causa, et nihil aliud, mo- « vet Pontificem ad concedendum beneplacitum... Nisi ta- « men Papa ageret de plenitudine potestatis, nam eo casu « esset validus actus alienationis factus sine causa : nam « Papa non est simplex administrator rerum Ecclesiæ, sed « habet in illis administrationem dominicalem profluentem « ex jure monarchico... Hinc etsi Papa alienet sine justa « causa, etsi peccet contra religionem, de quo videbitur alio « loco, nunquam tamen contra justitiam, et sic actus est « semper validus; imo semper præsumitur actus gestus cum « causa, ita ut ulterius non sit inquirendum. » Petra, ibid., n. 65.)

13. An requiratur etiam beneplacitum apostolicum et consensus capituli ad alienationem rerum valoris minimi? — Certum est non requiri. Sic habet canon *Terrulas*, 12, q. 2 : *Terrulas aut vineolas exiguas et ecclesiæ minus utiles aut longe positas et parvas, episcopus sine consilio fratrum (si necessitas fuerit) distrahendi habeat potestatem.* Casus de quibus agitur in hoc canone et alios quosdam excepit Paulus II a prohibitione decretalis suæ *Ambitiosæ*. Unde sic cardinalis Petra : « In alienatione re- « rum modici valoris, seu inutilium procedit limitatio, ut « possit fieri alienatio sine beneplacito apostolico... Et de- « claravit Sacra Congregatio concilii.

« Plures tamen conditiones concurrere debent ut habeat

« locum dispositio hæc canonis *Terrulas*. Et primo valor « modicus. Secundo ut res non sit utilis ecclesiæ... Tertio « auctoritas ac decretum Ordinarii, causa cognita, interpo- « situm.

« Hinc respectu dictarum conditionum plures controver- « siæ excitantur; et primo quoad valorem modicum diversi- « mode a doctoribus accipi solet... Sacra Congregatio epi- « scoporum, anno 1611, 22 martii censuit dictum canonem « *Terrulas* intelligi debere de valore vigintiquinquescutato- « rum auri... Adduntque doctores ita servari in praxi Ro- « manæ Curiæ. Et secundum cursum, dicta scuta viginti- « quinque auri, constituunt scuta 37 monetæ romanæ (1). « Unde juxta hanc praxim videtur tute procedendum... « Ultra dictam praxim Curiæ Romanæ non possunt neque « debent episcopi uti arbitrio, cum nihil valeat circa id « eorum arbitrium, attento quod versamur in his quæ certa « lege definita reperiuntur, ac declarata per Sacram Con- « gregationem, et Curiæ Romanæ praxim recepta. » (Petra, Comment. in Decretalem *Ambitiosæ* Pauli II, sect. 2, n. 59 et seq.) Addit idem auctor non valere consuetudinem in contrarium, qua nempe sine beneplacito apostolico episcopus alienare soleret bona valorem 37 scutatorum monetæ romanæ valorem excedentia, et ita decisum a Congregatione concilii.

14. In Gallia administrationem bonorum ecclesiasticorum exercet potestas civilis : at non ex ullo quoad hoc cum Sancta Sede concordato, aliove jure. Variis Gubernii decretis quæ illam administrationem regulant ex necessitate coguntur episcopi et cæteri de clero sese subjicere, donec meliora elucescant tempora, et sua Galliarum ecclesiis restituatur legitima libertas. Quod autem Gubernium talia sibi tribuenda duxerit, non parum effecit erroneum gallicanismi systema.

(1) Moneta Galliæ, circiter 188 francs.

§ III.

An et qualiter de jure communi requiratur consensus capituli ad erectionem novæ parochiæ, canonicatus, vel dignitatis, et ad concedendam alicui monasterio ecclesiam parochialem.

1. « Episcopus non tantum consilium capituli sui cathe- « dralis, sed et consensum illius adhibere tenetur in ere- « ctione novæ parochiæ intra fines alterius parochiæ; cum « hæc divisio parochiæ et dismembratio redituum ad matri- « cem ecclesiam pertinentium, sit quædam alienatio rerum « Ecclesiæ (Fagnanus ad c. *Ad audientiam, de eccles.* « *ædific.*, n. 50) : his non obstante quod facultas consti- « tuendi novam parochiam dicatur a Tridentino (sess. 21, « c. 4) concessa episcopis, etiam tanquam Sedis Apostolicæ « delegatis; ad hoc enim responsum est supra (*hujus capitis* « § 1, *ad* quarto), nimirum quod instructus duplici pote- « state, ordinaria et delegata, si procedat jure ordinario « delegationis, adhuc indigeat consensu capituli; secus ta- « men, ubi procedit speciali jure delegationis, in casu nimi- « rum in quo jure ordinario procedere nequit. Atque ita « non egebit consensu capituli in erectione novæ parochiæ « intra fines parochiæ subjectæ regularibus exemptis, quam « facere non potest jure ordinario, potest autem facere jure « speciali delegationis : ea ratione quod sicut Papa non « restringitur ad hunc consensum exquirendum, ita nec ejus « vicesgerens seu delegatus. Egebit e contra consensu ca- « pituli in erectione tali intra fines parochiæ non exemptæ. « Ita Fagnanus, loco citato. »

2. « Quidquid sit de eo, num sicut olim poterat, sic et « hodiedum possit ecclesiam parochialem concedere mona- « sterio, non obstante Tridentini sessionis 24 capite 13 (*de* « *quo disputari ait Leurenius*), illud indubitatum, non « posse episcopum ecclesiam parochialem, aut etiam ejus

« proventus, concedere religiosis seu monasterio, sine con-
« sensu capituli sui. »

3. « Consensus capituli necessarius est, non tantum in « erectione novi canonicatus aut dignitatis, sed etiam in ap- « plicatione alterius beneficii pro dote illius. » (Leurenius, Forum eccles., in tit. 10, libri III Decret., quæst. 113.)

§ IV.

In exigendo subsidio caritativo indiget episcopus consensu capituli.

« Extraordinarium tributum est subsidium caritativum, « scilicet pensio, quam episcopus caritatis nomine exigit a « clericis, et ecclesiis sibi subjectis, ad periculum aliquod « depellendum, gravemque necessitatem evitandam. Justa « autem et gravis causa requiritur, ac præterea capituli « consensu opus est, ut recte hoc subsidium ab episcopo « indicatur. Sed nunc, saltem in Italia, jus viget ab Inno- « centio XI constitutum, quo sancitum est, ut semel tan- « tum episcopus, videlicet in primo ingressu suo, hoc sub- « sidium exigat; et vero tantum accipiat quantum antea per « annos quadraginta dari consuevit. Quare si qua postea « gravis exoriatur causa, quæ subsidium flagitet, Sedis Apo- « stolicæ venia opus est. » (Devoti, Institutiones canon. l. II, tit. 15, n. 4.)

§ V.

An requiratur consensus capituli ad unienda vel disjungenda beneficia, et an ad ipsa supprimenda?

1. « Necessario requiritur consensus capituli ad facien- dam unionem ab episcopo; propter maximam conjunctio- nem episcopi cum capitulo, ratione cujus majoris momenti negotia exigunt tractari cum capitulo et de consensu illius expediri. Ita tenent cum communi, Garcia (p. 12, c. 2,

n. 145), Azor (p. 2, l. vi, c. 28, q. 12), Castropalao (tract. 13, d. 6, p. 12, § 2), Corradius (de Benef., l. ii, c. 15, n. 67), cardinalis de Luca (l. c, d. 45, n. 3) : ita ut omissa hac requisitione consensus, unio sit omnino nulla, etiam capitulo nihil opponente. Et quidem requiritur consensus capitulariter præstitus; nec sufficit tacitus, sed requiritur expressus. » (Leurenius, loco citato.)

« Pro sustinendo decenti canonicorum statu (ait Scarfantonius, de Canonicis, t. I, pag. 32, edit. Lucæ, 1723) provide sacrum concilium Tridentinum (sess. 24, c. 15 de Ref.) indulsit episcopis facultatem augendi fructus præbendarum canonicalium, quoties nimis tenues essent, mediante unione beneficiorum simplicium... Quatenus pertinet ad formam seu solemnitatem unionis faciendæ præbendæ canonicali, debet primo intervenire expressus capituli consensus. »

Illa autem regula quam unanimiter tradunt canonistæ fundatur hoc decreto Clementis V in concilio Viennensi anni 1311 : *Si una ecclesia alteri ecclesiæ seu dignitati alcui vel præbendæ per episcopum, suo consentiente capitulo uniatur, aut religioso loco donetur..., nequaquam id poterit impugnari. Quod si episcopus, sui etiam capituli accedente consensu, mensæ suæ, vel ipsi capitulo aliquam duxerit ecclesiam uniendam, hoc irritum esse decernimus et inane; contraria quavis consuetudine non obstante.* (Clementinarum, lib. iii, tit. 4, c. 2.)

2. Cum prædicta Clementina irritet tantum unionem factam *capitulo*, id est, mensæ capitulari, non autem unionem factam alicui *præbendæ* capituli, sequitur concilium Tridentinum permittendo præbendis nimis tenuibus beneficia uniri, non derogasse decreto Clementis V. Si ergo vellet episcopus beneficium unire toti capitulo, cum hoc non permittat Tridentinum, et vetet supradicta Clementina, non sufficeret consensus capituli et ad Sanctam Sedem esset recurrendum (ita Scarfantonius, t. I, pag. 32, n. 11, edit. Lucæ, 1723.)

3. « Quod si beneficium esset de jure patronatus, sive « laicali, sive ecclesiastico, requireretur ultra consensum « capituli etiam consensus patronorum. Quinimo non suf- « ficeret consensus majoris partis (*nempe patronorum, si* « *plures essent*), sed requireretur omnium; alias esset « nulla. » (Scarfantonius, loco citato, n. 13.)

4. Requiritur adhuc hic consensus, dum episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati, concessa illis a Tridentino hac facultate, unionem faciunt beneficii, verbi gratia, seminario; cum concilium concedat illis facultatem hanc uniendi *servata forma juris*, quæ inter cætera est ut requiratur hic consensus. Ita Leurenius (loco citato, quæst. 115) cum multis aliis canonistis, contra Navarrum.

5. Potest tamen episcopus sine consensu capituli prædictas beneficiorum uniones aut disjunctiones efficere in duplici casu : *primo*, quando sic se habet loci consuetudo; quam tamen consuetudinem debere esse immemorialem, vel quadragenariam cum titulo, tenent canonistæ plures quos citat Leurenius. *Secundo*, quando capitulum recusaret consentire absque rationabili causa. (Leurenius, ibid., quæst. 115.)

6. Etiam legatus apostolicus *a latere*, indigeret consensu capituli ad prædictas beneficiorum uniones aut disjunctiones, si procederet ex potestate sua ordinaria. Secus, si procedat ex speciali commissione. (Leurenius, ib., q. 116.)

7. « Sicuti unio requirit *de forma* capituli consensum, « ita pariter quatenus episcopus unionem dissolvere vellet, « præter causæ cognitionem requiritur etiam ejusdem capi- « tuli consensus. » (Scarfantonius, loco citato, n. 34.)

8. « In suppressione canonicatuum, etiam collegiatæ ec- « clesiæ ob tenuitatem redituum, præter consensum illius « collegiatæ, requiritur quoque consensus capituli cathe- « dralis, ita ut, illo deficiente, suppressio (quæ est extinctio « tituli beneficialis, per quam beneficium desinit esse in « rerum natura, ejusque reditus si quos habet, applicantur

« aliis beneficiis vel piis locis) et unio illorum redituum sit « ipso jure nulla. Requiritur enim tunc consensus capituli « cathedralis tanquam solemnitas et veluti forma; consen- « sus vero ecclesiæ collegiatæ tanquam personæ interesse « habentis. » (Leurenius, Forum eccles. in tit. 10, lib. III Decretalium, quæst. 119.)

9. Notat Scarfantonius non posse quidem Episcopum ex sola facultate a Tridentino tributa supprimere beneficia unita, ità ut extinguatur eorum titulus; posse vero ex aliis juribus. (Loco citato, n. 15 et 28.)

§ VI.

An requiratur consensus capituli ut Episcopus possit punire subditorum excessus.

Sic habet canon *Episcopus nullius* 15, quæst. 7 : *Episcopus nullius causam audiat absque præsentia suorum clericorum : alioquin irrita erit sententia episcopi, nisi clericorum præsentia confirmetur.* (Concil. Carthag., IV, c. 23.)

In libro autem V Decretalium, titulo 31, capite *Pervenit*, sic decernit Alexander III : *Cum autem presbyteros quasi filios et fratres benigna ac fraterna debeatis charitate fovere, mandamus quatenus in eos tallias et exactiones indebitas exercere nullatenus præsumatis, nec de cætero irrationabiliter gravetis, vel inhoneste tractetis eosdem, aut sine judicio capituli suspendere, vel eorum ecclesias interdicto subjicere attentetis... sciturì pro certo, quod si hujusmodi rumores de vobis iterum ad aures nostras pervenerint, pro tantis excessibus vos taliter puniemus, quod timore pœnæ vestræ cæteri a similibus abstinebunt.*

Ex duobus illis textibus sic arguit Leurenius (Forum eccles. in tit. 10, libri III Decret., quæst. 121) : « Spectato « jure communi, in puniendis et corrigendis excessibus ab « Episcopo, requiritur consensus capituli cathedralis, ita ut

« sine illo lata sententia Episcopi esset nulla (can. *Episco-*
« *pus nullius*, 15, q. 7); et arguit c. 1, *De excessibus*
« *prælatorum*, ubi prohibetur ne Episcopi presbyteros sine
« judicio, id est, consensu capituli, suspendere aut eorum
« ecclesias interdicto supponere attentent. Idem est de
« excommunicatione, quæ est pœna gravior. »

De eadem quæstione sic disserit Pirhing (in tit. 31, libri v Decretalium, § 1, n. 2) : « Notandum secundo : Episcopus non potest excommunicare, vel suspendere clericos, vel eorum ecclesias interdicere sine *judicio*, id est, consensu capituli... idque procedit quando de re gravi et severa pœna imponenda agitur; quia generatim in arduis negotiis expediendis per episcopum requiritur consensus capituli : in levioribus autem causis vel delictis, satis est requiri consilium capituli, quamvis id Episcopus sequi non teneatur. Hodie tamen valet consuetudo legitime præscripta, ut Episcopus in inquirendis ac puniendis criminibus subditorum, capituli sui consensum requirere non teneatur. »

Hoc ultimum concludit Pirhing ex capite *Non est*, de consuetudine, in *sexto*.

In citato autem capite *Non est*, sic decernit Bonifacius VIII : *Non est* (*dum tamen alias sit præscripta canonice*) *consuetudo*, *quam allegat episcopus reprobanda : quod in inquirendis*, *puniendis et corrigendis subditorum excessibus*, *consilium sui capituli requirere minime teneatur*.

Hæc præmittere voluimus ad intelligentiam eorum quæ sequuntur. Adeo enim gravis est illa quam nunc tractamus quæstio, et periculis fœta si erronee decidatur, ut accuratiorem discussionem duxerimus instituendam. Sequemur autem eximiam tribunalis Rotæ dissertationem (decis. 866, coram Molines in Giennensi, 15 junii 1703). Probandam scilicet aggredimur sequentem thesim :

Licet cum præcitatis auctoribus multi alii generatim

sustineant Episcopum de jure communi indigere consensu capituli in puniendis et corrigendis clericorum excessibus, hoc non est verum generatim, sed tantum in tribus casibus in jure expressis : in aliis requiritur tantum capituli consilium : imo ob consuetudinem generalem quæ præscripsit, jam nec consensu nec consilio capituli indigent Episcopi in causis criminalibus quibuscumque.

Porro illud probat citata Rotæ dissertatio hoc modo : « Nulla existit in universo juris pontificii corpore sanctio « canonica præscribens episcopis talem judicandi modum « in causis criminalibus canonicorum (*nempe quod Episco-« pus teneatur adhibere judices a capitulo nominatos et « ipsi episcopo adjunctos*). Imo per contrarium quamplu-« rimæ leges pontificiæ adesse noscuntur tribuentes Episco-« pis liberam et absolutam potestatem in inquirendis, ul-« ciscendis et individuandis causis criminalibus omnium « suorum subditorum, nullo facto discrimine inter presby-« teros, diaconos et clericos (nisi in gravissima degradatio-« nis causa), ex ea originaria et fundamentali ratione, quod « omnes universaliter subjiciuntur illorum ordinariæ juris-« dictioni, etiam ab ipso divino jure procedenti. »

Ut autem illud generale assertum probet Rota, allegat 1° *cap. De persona*, 38, *causa* II, *q.* I, in quo statuitur clericos non ab alio quam ab Episcopo esse judicandos. 2° *cap. Si quis presbyter* 4, *causa* 2, *quæst.* 5, decernens causam presbyteri a solo Episcopo esse absolvendam; et ibi agitur de causis criminalibus. 3° Caput *primum, de Officio ordinarii,* 4° C. *Irrefragabili* ejusdem tituli. 5° C. *Episcopus*, de Officio ordinarii, in 6. Et confutatis quæ contra istorum textuum juris allegationem objici possent sic pergit :

« Nulla porro adest sanctio canonica generaliter deman-« dans ut Episcopi in causis criminalibus subditorum pro-« cedant de consensu capituli. » Quod ut probet, percurrit omnes textus qui citari solent in contrarium, ostendens

illos non probare. « Omnes quippe illæ (canonicæ sanctio-« nes) quæ ad id probandum allegari solent, et quæ conge-« runtur a Sarvia (de Adjunctis, c. 1), loquuntur de *con-« silio* et *præsentia*, et non de consensu » illud probat 1° quoad canonem *Si quid vero*, distinctionis 86. 2° Quoad caput *Episcopus nullius* ex concilio Carthaginiensi, supra a nobis citato, de quo sic admonet : « Non fuit concilii « generalis sed provincialis Carthaginiensis, et non constat « unquam admissum fuisse in universa Ecclesia. Quocum-« que modo res se habeat, determinat solum ut nullus « episcopus audiat causas clericorum absque *præsentia* « cleri et nullum adjicit verbum de consensu. » 3° Quoad decretales insertas sub titulo *De his quæ fiunt a prælatis sine consensu capituli;* quas ostendit vel requirere tantum consilium, vel loqui de aliis causis quam de criminalibus. Et in fine examinis horum textuum, affert Rota insignem istam glossam (in c. *Non est* 3, de Consuetud. in 6) : *Præsupponitur quod licet Episcopus solus habeat jurisdictionem in subditos*, *illam tamen jurisdictionem debet exercere ipse episcopus cum consilio canonicorum : non dico cum consensu*, *quia episcopus non tenetur sequi eorum consilium*, *nisi velit.*

« Ex quibus remanet satis clare verificatum quod præci-« tati textus qui solent allegari ad probandum quod in « causis criminalibus sit necessarius consensus capituli, re-« vera vel exigunt solam præsentiam, vel expresse et litte-« raliter exposcunt consilium. »

Monet postea Rota relinquendam esse sententiam Imolæ, qui vult *consilium* requisitum a lege intelligendum esse de *consensu*. Refutat etiam objicientes inutile fuisse injungi Episcopo adhibitionem consilii, nisi simul illud sequi teneretur; ostendens quantæ utilitatis sit illud consilium, licet remaneat episcopo illud non sequendi libertas. Sic stabilita thesi, concedit Rota, et enumerat tres casus in quibus requiritur capituli consensus, nempe : *degradationem*,

suspensionem perpetuam, et interdictum Ecclesiæ. Concludit tandem auctores plures errare dum requirunt consensum capituli in *omnibus* causis criminalibus *gravibus.*

Refert postea quomodo idem tribunal Rotæ aliquando hæsitaverit (nempe in decisione 9, parte 1, recent.) : « Tunc « Rota, ob gravitatem articuli et varietatem aliquorum do« ctorum loquentium in causis arduis et magnis modo de « consensu, modo vero de consilio, nihil determinare vo« luit, injunxitque ut informaretur, primo super auctori« tatibus doctorum et illorum numero, et secundo super « rationibus; quibus dubiis postea propositis, nulla capi « potuit resolutio, *quia doctores confuse loquebantur...* « Verum introspiciendo viscera quæstionis, ea certe pendet « a dignoscendo quænam causæ *arduæ* et quales non arduæ. « Et in hoc passu illud absolutum est pontifices arduas « existimasse causas degradationis, interdicti Ecclesiæ, et « suspensionis perpetuæ; dum in istis noluerunt ut Episcopi « soli procederent, sed in primis adhibendum esse præscri« pserunt judicium plurium episcoporum, et in secundis « illud capituli. Quapropter si aliqui interpretes elicuerunt « conclusionem quod *in arduis* requiratur consensus capi« tuli,... dicendum est intellexisse de illis arduis, quorum « casus sunt expressi in jure; absque eo quod exinde tra« henda sit consequentia generalis quod in omnibus aliis « arduis a jure non expressis idem requiratur assensus. « Juxta enim hanc intelligentiam conciliantur omnes juris « canonici textus, conciliantur doctores, et arcentur lites « continuæ super cognitione causarum arduarum, quæ est « difficillima. Eamdemque opinionem sequitur Sacra Con« gregatio concilii Tridentini, quæ in illa quæstione fre« quenter in eadem agitari solita, an Episcopus in decer« nendo et statuendo ea quæ sibi bene visa fuerint in synodo « diœcesana debeat adhibere et sequi consilium capituli, « semper respondere solet, quod tenetur illud adhibere, et « non sequi, nisi in quibusdam casibus a jure expressis.

« Cæterum consuetudo plura præscripsit favore episcoporum circa potestatem procedendi sine consilio et cum plenaria libertate, etiam in casibus in quibus jura requirebant consensum. Praxis namque *fere generalis est hodie*, « ut Episcopi procedant in causis criminalibus omnium « subditorum etiam sine consilio... Itaque consuetudo procedendi sine consilio cœperat etiam præscribi usque de « tempore Bonifacii VIII, qui consultus an hujusmodi consuetudo sustineatur, respondit affirmative. » (C. *Non est* 3, de Consuet. in 6.)

Auctoritati Sacræ Rotæ adjungenda est altera multo major; bulla nempe XI Urbani VIII quæ incipit *Decet Romanum Pontificem* (bullarium R. partis V tomo V, pag. 166), qua dirimitur controversia inter Atrebatensem Episcopum ipsiusque capitulum. Contendebant canonici Atrebatenses exemptos se esse a jurisdictione Ordinarii, in vim præcipue cujusdam pacti sive concordiæ olim cum quodam Atrebatensi præsule initæ; quam exemptionem dicebant a concilio Tridentino minime fuisse sublatam. Die vero 20 februarii 1623, prodiit responsum Sacræ Congregationis concilii, declarans prædictam concordiam seu concessionem capitulo Atrebatensi olim factam, a Tridentina synodo *fuisse sublatam*. Postea ad melius præcludendam contentionibus viam, supplicatum est eidem Sacræ Congregationi, ut dignaretur sequens dubium specialiter declarare, videlicet : *An Episcopus Atrebatensis suam cathedralem ecclesiam, ejusque capitulum et personas visitare possit ad præscriptum dicti concilii* (c. 4, *sess.* 6); *et extra visitationem, capitularium causas criminales, cum adjunctis; aliorum vero qui nec dignitates obtinent nec sunt de capitulo, per se ipsum cognoscere valeat ex decreto dicti concilii* (c. 6, *sess.* 25); *asserta concordia, exemptionibus, vel consuetudine etiam immemorabili contraria non obstantibus.* — Die 17 maii 1623, Sacra Congregatio declaravit, *Episcopum Atrebatensem posse ecclesiam suam cathedralem*

26.

ejusque capitulum visitare; et extra visitationem causas criminales capitularium, una cum adjunctis; aliorum vero qui nec dignitates obtinent nec sunt de capitulo, per seipsum cognoscere et definire; non obstante asserta concordia, privilegiis vel consuetudinibus etiam immemorabilibus. Postquam hæc memoravit in dicta bulla Urbanus VIII, confirmat præmissas declarationes his verbis: *Nos inviolabili declarationum seu decretorum eorumdem observationi quantum cum Domino possumus consulere volentes, motu proprio..... declarationes seu decreta præfata, cum omnibus et singulis in eis contentis apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuo approbamus et confirmamus.* Ergo apostolica auctoritate decisum remanet posse Episcopum ex decretis Tridentinis *per seipsum*, ac proinde absque consensu capituli, cognoscere et definire causas criminales eorum qui non sunt de capitulo.

Mirum est hanc tanti momenti bullam in hac quæstione non citari neque a Rota, neque ab auctoribus: ideo forte, quia ante editum bullarium Romanum hujusmodi documenta facile præ manibus doctores non habebant.

Valde autem notatu dignum est per eam bullam simul declarari, Episcopum causas criminales canonicorum et dignitatum cognoscere non posse nisi cum *duobus adjunctis;* idque dum agitur de capitulo quod declaratur *non-exemptum.* Id probare videtur, tempore Urbani VIII, decretum Tridentinum de duobus adjunctis (cap. 6, sess. 25), intellectum fuisse de capitulis etiam non exemptis; et revera nullum est verbum in textu Tridentino quod dispositionem limitet ad capitula exempta. At vero, ut monuimus parte III, cap. I, § 6, prævaluit sententia opposita, hanc scilicet præscriptionem Tridentini concilii de adhibendis ab episcopo duobus canonicis cojudicibus, respicere tantum capitula exempta; atque certa, et extra *omnem controversiam*, ut ait cardinalis de Luca, evasit sententia eadem, utpote a

congregationibus cardinalium et praxi Romanæ Curiæ canonizata, id est, in regulam recepta.

Ex adductis auctoritatibus sequitur tenendam omnino esse expositam doctrinam de non-requisito capituli consensu in puniendis ab episcopo subditorum excessibus. Quæ doctrina sic breviter resumi potest :

1° De jure communi non eget Episcopus in puniendis excessibus clericorum consensu cujuscumque, excepto casu degradationis, pro quo requiritur plurium episcoporum judicium, et casibus perpetuæ suspensionis et interdicti in ecclesias, pro quibus consentire debet capitulum. 2° In cæteris causis criminalibus arduis eget tantummodo Episcopus præsentia aut etiam consilio sui capituli. 3° Ex consuetudine, quæ propter generalitatem a multo tempore transiit in jus, jam non egent Episcopi neque consensu, neque etiam consilio capituli in causis criminalibus quibuscumque judicandis; ita ut etiam sine capituli assensu et consilio possint suspensiones perpetuas et interdicta in ecclesias fulminare. 4° Hinc, nisi capitulum sit exemptum, nullum omnino habet jus sese intromittendi, quando Episcopus in causa criminali procedit sive contra aliquem canonicum, sive contra alium quemlibet clericum aut laïcum. Dicimus *nisi sit exemptum*, quia in hoc casu ex decreto Tridentino non potest contra aliquem de capitulo procedere episcopus, nisi cum duobus canonicis cojudicibus a capitulo ipso electis, et habentibus unam vocem dum episcopus habet alteram. 5° Prædictæ conclusiones applicari etiam debent recentibus Galliæ et Belgii ecclesiis. Quamvis enim per bullam concordati anni 1801 cum veteribus ecclesiis extinctæ fuerint particulares ipsarum consuetudines juri communi contrariæ, et noviter erectæ diœceses sub jure communi ipso facto ortæ sint, non tamen extincta fuit consuetudo procedendi in criminalibus absque assensu et consilio capituli; quia illa consuetudo jam multo ante concordatum generalis evaserat et in jus commune transierat;

ita ut novæ Galliarum ecclesiæ, hoc ipso quod ortæ sint sub jure communi, ortæ sunt sub vi prædictæ universalis consuetudinis.

Non ergo fundatæ et prudentes, sed valde temerariæ habendæ sunt hodiernæ quorumdam sacerdotum Galliæ querelæ, quibus episcopos hujus regionis tyrannidis et injustitiæ insimulant, eo quod in reprimendis clericorum excessibus capituli consensum et etiam consilium omittant. Nam ita agendo illi præsules utuntur jure suo. Nec accusetur Ecclesia quod talia probet et toleret, quasi juri naturali repugnarent : sufficienter enim providetur justitiæ, tum ex eo quod Episcopi teneantur regulariter procedere, tum quia condemnatis patet semper appellatio vel recursus. Et in hunc quidem errorem incidisse non miramur quosdam (alioquin optimos viros), qui in jure canonico parum versati, in quædam antiquitatis monumenta offenderunt, aut in illos auctores quos de præsenti quæstione *confuse locutos* testatur Rota.

§ VII.

Necessitas consensus capituli in constituendis examinatoribus prosynodalibus.

Contingit aliquando ut impedita vel neglecta synodi diœcesanæ celebratione, nulli electi fuerint examinatores synodales qui, juxta decretum Tridentinum, examinent promovendos ad parochiales vacantes. Tunc vero episcopus, cum non possit absque dicto examine parochiales illas valide conferre, non aliud medium habet quam ut indultum obtineat a Sacra Congregatione concilii, ad substituendos alios examinatores qui *prosynodales* nuncupantur. Sacræ autem Congregationis stylus est ut in eligendis hujusmodi examinatoribus requirat consensum capituli.

§ VIII.

Qualis esse debeat capituli consensus, quando requiritur.

« Respondeo primo : Debet esse præstitus a capitulari-
« bus legitime in unum congregatis. Cum enim singuli
« seorsim sumpti non faciant capitulum, etiam consensus
« singulorum non est consensus aut decretum capituli vel
« conventus. Ita Delbene, Layman, Pirhing, Wiestner, Ho-
« stiensis, et alii cum communiore, contra Sylvestrum,
« Tamburinum, Bonacinam et alios, censentes quod con-
« sensus etiam seorsim præstitus a capitularibus sit vere
« consensus capituli. Sed neque verum est, ut volunt hi
« auctores, quod consensus simul congregatorum sit pro-
« prius electionibus; cum etiam ad alios actus universita-
« tum et collegiorum requiratur consensus collegialis seu
« collaudatio, hoc est, ut omnes simul juncti laudent aut
« approbent actum; adeoque toties quoties jura requirunt
« consensum capituli,... de hoc consensu membrorum il-
« lius, in unum congregatorum intelligenda, ita ut non suf-
« ficiat ad validitatem actus consensus a singulis seorsim
« membris exquisitus et præbitus.

« Atque ita recte statuerunt jura ; cum alias si actus, verbi
« gratia alienatio, suffragiis singulorum seorsim rogatis de-
« cerni posset, minus sæpe liber, aut etiam communitati,
« verbi gratia ecclesiæ, monasterio, etc., noxius evaderet,
« prælato seu superiore hæc omnia facilius obtinenti in fa-
« vorem sui et juxta voluntatem suam decerni.

« Respondeo secundo : Debet esse præstitus a majore
« parte capituli congregati, seu capitularium in capitulo
« præsentium; sufficitque talis consensus, nulla habita ra-
« tione absentium. » Hæc Leurenius (Forum eccles., l. III,
tit. 10, quæst. 107) plures auctores citans.

CAPUT IV.

DE JURE CAPITULI CONDENDI STATUTA.

Circa hanc summi momenti quæstionem, falsæ opiniones quædam hisce ultimis temporibus irrepsere; nec non plures ortæ sunt lites Episcopos inter et capitula. Hinc non tantum sedulo investiganda et exponenda vera atque recepta doctrina, sed quammaxima simul auctoritatum vi munienda atque vallanda est. Quapropter ante omnia selectam quamdam auctoritatum seriem præmittemus : tum jus commune determinabimus : tandem quid juris particularis in Gallia admittendum sit a tempore concordati anni 1801 expendemus.

§ I.

Præmittuntur variæ auctoritates.

I.

Insignis glossæ textus qui per communem doctorum sententiam et Curiæ Romanæ praxim transiit in regulam juris.

Sic fert glossa in caput *Constitutionem*, *de verborum significatione*, *in sexto*, ad verbum *statutum* : *Ex hoc, et ex eo quod dicitur in fine, videbatur quod canonici possunt facere statuta, dummodo alias sint licita. Solet dici quod capitulum sine episcopo statuta facere non potest quæ tangant generalem statum Ecclesiæ vel tangant Episcopum, vel ejus jura...; est enim Prælatus caput, a quo non licet membrum recedere...; Et hæc vera sunt etiamsi capitulum talia statuat cum archidiacono suo, vel præposito, vel alio qui post Episcopum præsit capitulo. Si vero statuat super iis quæ non tangunt Episcopum, vel statum ecclesiæ, sed sua singularia negotia* (*puta quod*

certis modis quotidianas obventiones distribuant, vel quod certo modo ad capitulum vocentur : puta per talem campanam, vel alio modo : vel quod certis temporibus etiam non vocati veniant ad capitulum, vel his similia), satis potest dici quod super his tenet ipsius capituli constitutio sine episcopo, alias licita et legitima.

Hanc glossam accipi tum a Rota, tum *communiter* a doctoribus advertit Rubeus in suo opere cui titulus *Singularia ex Rotæ decisionibus* (parte 5, ad verbum *Glossa*, tom. II, pag. 528, edit. Romæ, 1637); ex qua glossa prædictus auctor tamquam regulam concludit : « Quod capitulum non « potest statuere sine Episcopo in pertinentibus ad statum « Ecclesiæ, secus in non spectantibus ad Episcopum vel sta- « tum Ecclesiæ. »

II.

Sacræ Rotæ Romanæ decisiones variæ.

Explorati juris est capitulum posse statuere super his quæ ad ipsum pertinent. (Rota, decisio 707, coram Seraphino, in causa Illerdensi, 30 octobris 1585.)

Licet capitula ecclesiarum super his quæ tangunt negotia sua singularia, puta quod certis modis quotidianæ obventiones distribuantur, vel quod certo modo ad capitulum vocentur, vel his similia statuta condere possint; sine Episcopi tamen vel Papæ auctoritate non possunt constituere aliquid circa illa quæ tangunt generale statutum (1) *ecclesiæ, episcopum, vel ejus jura.* (Rota decis. 39, coram Pegna, in causa Bobiensi, 8 julii 1589.)

Licet capitula et canonici possint facere statuta sine auctoritate superioris, concernentia sua singularia negotia, non tamen possunt statuere super statu ecclesiæ sine consensu episcopi... Et fuit decisum in causa Illerdensi, 3 *decembris* 1593, *coram Corduba, et in causa Lu-*

(1) Putamus legendum esse *generalem statum*.

cana, 23 *februarii et* 9 *aprilis* 1601, *coram Pamphilio*. (Rota, decisio 1129, coram Pegna, in causa Verdunensi, 5 julii 1604.)

De jure, in iis quæ non concernunt statum universalem ecclesiæ, capitulum etiam sine consensu Episcopi potest facere statuta. (Auctoritates vero ad firmandam hanc doctrinam citatæ sunt : Glossa in caput 2, de verborum significatione. — Calderus, cons. 2, n. 2. — Abbas in caput *Cum accessissent*, n. 4. — Imola in caput *Cum omnes*, n. 4. — Præpositus in caput *Catholica*, distinctionis 11. — Ferrettus, const. 286, n. 1. etc.) Addit Rota : *Et in specie de concernentibus ordinationem chori fuit dictum in causa Illerdensi* (19 *martii* 1597 *coram Corduba*). *Hoc autem multo magis potest facere capitulum consentiente episcopo, quia tali casu potest statuere etiam ardua et concernentia universalem statum ecclesiæ, ut tradunt omnes...; et fuit dictum in Illerdensi causa* (*coram Corduba*), *de qua supra*. (Rota in causa Paduana, 26 januarii 1618, parte 4, recent.)

De jure communi potestas ferendi leges seu statuta condendi, super rebus et negotiis ad ecclesiam spectantibus, et pro ipsius tranquillo regimine, residet penes capitulum; cui tanquam corpori mystico Pontifices contulerunt jurisdictionem, cujus essentialis actus est lex; et statutum vel consuetudo ipsa eam tribuit, favente tacito ipsorum Pontificum consensu (*ut colligitur ex capite* Cum omnes de const.; *et capite unico* Ne sede vacante *in* 6...; *et bene disserit Suarez, de Legibus*, l. 4, c. 6, n. 11 et 12). *Clerici autem et beneficiati non sunt de capitulo, nec sub capituli appellatione comprehenduntur...; et propterea ad ipsos beneficiatos jus statuendi spectare nullatenus potest.* (Rota, parte 7, decisio 76, 3 decembris, 1635, rec.)

Neque enim dubium est, quin ea auctoritate, qua canonici et capitulum valent condere statuta in utilitatem ac honorificentiam ecclesiæ, præsertim annuente Epis-

copo, eadem potestate valeant antiquiori derogare. (Rota, parte 17, decis. 37, n. 11, 30 januarii 1671, rec.)

In iis quæ concernunt mutationem seu innovationem antiqui status et statutorum Ecclesiæ, necessario requiritur consensus Episcopi, quo secluso, remanet quodcumque statutum etiam capitulariter gestum absque robore. (Rota in causa Ratisbonensi, 13 martii 1684. relata a Scarfantonio in collectione decisionum tomo II, adjecta, pag. 140, n. 11.)

Quidquid sit an capitulum sine jurisdictione posset facere statuta pœnalia..., cessat quæstio cum jurisdictio capitulo competit ex consuetudine. Planum est enim posse jurisdictionem acquiri vel concessione, vel præscriptione, vel consuetudine... sufficit consensus Episcopi per longam tolerantiam... eaque consuetudo expresse comprobatur...; nec titulum exigit, sed sola longi temporis possessione inducitur....

Quin imo, submota consuetudine jurisdictionem tribuente (1), *capitulum adhuc haberet juris assistentiam pro ejusmodi animadversione in canonicos refractarios: potest etenim capitulum, esti nullam habeat jurisdictionem* (2) *particularia sibi condere statuta pro sui regimine, dummodo neque statum ecclesiæ generalem tangant, nec Episcopi jura, ut omnes fatentur... Itidemque potest inobservantes, perturbatores et contumaces compescere per subtractionem fructuum et distributionum, seu vocis in capitulo ad tempus; non per viam contentiosæ jurisdictionis et in forma judicii, sed per modum domesticæ disciplinæ: quemadmodum sine usu et exercitio jurisdictionis pater castigat filium, magister discipulum, senior propinquum...*

(1) Nempe ad condenda statuta *pœnalia*, de qua jurisdictione agitur in casu; nam jurisdictionem ad condenda alia statuta capitulo aperte tribuit Rota ut videre est in supra relata decisione anni 1635.

(2) Intellige semper quoad statuta *pœnalia*.

Omne collegium habet, si non propriam jurisdictionem, impropriam saltem et œconomicam pro collegii directione; qualem in casu præsenti capitulum exercuit, procedendo sine strepitu et figura judicii, per modum domesticæ correctionis, quam unicuique capitulo competere dixit etiam Rota, parte 19, *recent. decisione* 254, *n.* 12; *et in Ilerdensi,* 16 *martii* 1705, § Non attenta, *coram Muto.* (Rota, decisio 22, coram Falconerio, 10 januarii 1721, in causa Barchinonensi.)

Præfatum statutum... non solum ex dictis rationibus de illegalitate redargui non posse videbatur...; sed nec etiam ex defectu facultatis capituli statuentis, quod ex juris dispositione non præpeditur statuta condere, etiam absque auctoritate Episcopi, quoties in illius præjudicium non vergant, ut docent, Barbosa (c. 42, *n.* 73), *Pignatelli.* (*Consult.* 35, *n.* 32, *tom. IV.*)

Attento jure pontificio, capitulis ecclesiarum veluti corpori mystico facultatem permittente statuta edendi, ac consuetudines illorum regimen concernentes inducendi. (Rota, parte 17, decis. 210, n. 9, in causa Avenionensi, 1671. Ubi citantur cap. 1, *De his quæ fiunt a majore parte* capituli, et omnes canonistæ de hoc capite disserentes. — Cap. unicum *de Clericis non residentibus.* — Rota, decis. 229, coram Bellamera, et decis. 371, coram Pegna.) *Eadem facultate, qua in iis quæ ecclesiæ regimen concernunt, licet capitulis ecclesiarum statuta condere, licet quoque condita abrogare.* (Rota, parte 17, decis. 308, n. 9, recent.)

Capitulum in concernendo rem et personas capitularium potest etiam sine auctoritate Episcopi statuere. Quin imo concurrente scientia et longa patientia Episcopi, (*ex quibus colligitur ejus consensus*) *potest capitulum statuere circa ea quæ etiam tangunt statum ecclesiæ suæ.* (Rota, parte 3, recent., decis. 20, n. 6.)

Dubium non est (*capitulum*) *posse statuere circa obe-*

dientias et temporalitates suas certis modis et formis inter canonicos distribuendas. (Rota partis IV, tom. III, decis. 571, n. 5.)

III.

Sacra Congregatio concilii, et concilium Romanum sub Benedicto XIII.

Inutile duximus per longum citare Sacram Congregationem concilii. Quis enim putet dum Rota doctrinam expositam adeo firmiter teneret, aliam in Congregatione concilii viguisse? Etiam ultimis temporibus utrumque tribunal constat idem sensisse; quod una aut altera tantum citatione palam facere satis erit :

« Tandem inest capitulo facultas propria decreta immu-
« tandi, declarandi, revocandi, dummodo in his eadem quæ
« anteactis decretis solemnitas intercedat. — Sacra Congre-
« gatio Episcoporum et regularium 13 martii 1615. — Ga-
« vantus, t. II, Manuale episcoporum v. capitulum — et
« Monacelli, Formul. leg., tit. 3, for. 2, n. 35. » (Votum secretarii Sacræ Congregationis concilii, in Senegaliensi causa, 9 maii 1829; Thesaurus, pag. 49, t. LXXXIX.)
« Cum vero collegia indubia facultate polleant constituendi
« sibi jura normasque quibus pareant, poterunt pariter
« *consensu tacito et longo usu* leges inducere quibus le-
« gitime devinciantur. — Reiffenstuel, t. IV, l. 1, n. 111
« et 112. » (Thesaurus resolut., tom. XCIII, pag. 130, anno 1833.)

Concilium autem Romanum anni 1725 memoramus, quia luculenter sua agendi ratione patefecit eidem se doctrinæ adhærere, quam supra vidimus a Sacra Rota pluries decisam. Cum enim Episcopi in illo concilio provinciali adunati non parvum æstimassent detrimentum quod sua cathedralia et collegialia capitula nulla fere certa statutorum norma regularentur, voluerunt huic malo mederi. Non ta-

men ipsi statuta illa condiderunt et capitulis imposuerunt, sed a capitulis ipsis condenda præceperunt, hoc modo : *Ecclesiarum capitulis... definite præcipimus ac mandamus, ut antiqua si qua habent statuta et capitulares constitutiones depromant; et ubi non adsint, sex infra saltem menses post præsentis concilii publicationem, sub ecclesiastici interdicti pœna, omnino conficiant, et utraque, antiqua scilicet et nova... suos respective per Episcopos accurate examinanda et corrigenda deducant, atque approbanda præsentent.*

Episcopi igitur in iis examinandis, si quid contra jus, vel Tridentini concilii decreta aut pontificias constitutiones irrepsisse cognoverint, super eo sedem consulant apostolicam, a qua juris remedia expectent. Consuetudines autem non nisi rationabiles et honestas admittant; et si quas a ratione declinasse, vel contra breviarii vel missalis, cæremonialis episcoporum, pontificalis vel ritualis romani rubricas inolevisse, ac proinde indebitam legis speciem usurpasse compererint, eas vel corrigant, vel omnino delenda decernant (*tit.* 2, *c.* 4). In sequenti autem capite, dicit Benedictus XIII, se extendere illud decretum extra synodum ad *omnes metropolitanos.* (Conc. Rom., anni 1725, tit. 2, cap. 4.)

IV.

Doctrinæ Suaresii analysis. (De Legibus, l. IV, c. 6.)

1. « Potest esse sermo vel de statutis obligantibus tan« tum ipsummet capitulum, vel de pertinentibus ad totum « episcopatum vel clerum. *Primo* ergo est certum, capitu« lum nihil posse, vivente episcopo, statuere de his rebus « quæ ad alios pertinent, quia nullam habet jurisdictionem. « *Secundo* conveniunt omnes posse aliqua statuta facere « pertinentia ad seipsum seu capitulares suos. Dubitant

« autem doctores an possit ea facere per se sine consensu « episcopi, vel illum requirat. » Expositisque rationibus dubitandi, sic pergit Suaresius :

2. « Communis tamen resolutio est, minora quædam, « quæ solum pertinent ad bonum ordinem et regimen ca- « pituli, posse ab ipso statui sine confirmatione Episcopi... « In gravioribus autem quæ spectant ad suæ ecclesiæ com- « moda, et ad observantiam antiquarum consuetudinum, « necessarium esse consensum Episcopi. » Exponit simul auctoritates quæ *communem* illam doctrinam firmant.

3. Refert postea objectionem, contra prædictam communem sententiam fieri solitam : « Capitulum nullam ha- « bet jurisdictionem, neque magnam, neque parvam; ergo « nullam legem omnino facere potest, quia lex essentialiter « est actus jurisdictionis. » Refert item responsionem quæ solet huic objectioni fieri, nempe : « Quod statuere in « decisione causarum et super his quæ pertinent ad juris- « dictionem, est jurisdictionis proprie. At vero statuere « non esse jurisdictionis, quia universitates possunt facere « statuta in negotiis ad eas spectantibus, licet jurisdictio- « nem non habeant. » Tum quid ipse sentiat aperit hoc modo :

« Sed jam in superiori libro (c. 2) dixi, sine jurisdictione « non esse propriam legem, licet possit esse quædam regula « operandi ex conventione partium, habens aliquam vim « obligandi ex vi promissionis vel pacti, non legis. Unde in « præsenti dicendum est, vel capitulum habere jurisdictio- « nem ad condenda statuta proportionata tali communi- « tati et tali materiæ, vel ista statuta non esse proprias « leges, sed ordinationes quasdam sub aliqua fidelitate obli- « gantes. Et si primum dicatur, consequenter asserendum « est illam jurisdictionem manare a Papa, haberique ex « consuetudine, favente jure communi et tacito consensu « Pontificis. Neque id involvit aliquid repugnans, vel in- « commodum aliquod, sed potius valde probabile est; quia

« capitulum clericorum capax est spiritualis jurisdictio-
« nis... Si vero dicatur secundum, quod etiam est satis
« probabile, dicendum consequenter est talia statuta non
« obligare, nisi in vi juramenti quod fieri solet, et in vi
« pacti et promissionis quæ solet etiam intercedere. »

4. Confutat distinctionem inter statuta *directiva* et *coactiva* seu pœnam imponentia, ad quam recurrunt aliqui auctores, asserentes coactiva non posse fieri a capitulo, bene vero directiva : « Non video esse necessariam differen-
« tiam illam de lege pœnali vel non pœnali : nam cum ju-
« risdictione utraque fieri potest, et sine jurisdictione neutra
« ferri potest tanquam vera lex : in vi autem promissionis
« utroque etiam modo fieri potest; sicut quotidie fiunt pacta
« pœnalia... Verum tamen est hanc privatam correctionem
« non posse extendi ad pœnas quæ ex jurisdictione pen-
« dent, ut sunt censuræ. »

Hæc Suaresii doctrina sic resumi posse videtur: 1° Certum est capitulum posse condere aliqua statuta; 2° potest sine consensu Episcopi statuere de minoribus quæ pertinent ad bonum ordinem et regimen capituli, non de gravioribus; 3° incertum remanet an statuta a capitulo condita sint veræ leges ex jurisdictione quam haberet capitulum manantes, an tantum obligent vi pacti et promissionis; 4° possunt autem ista statuta esse etiam pœnalia.

V.

Citantur nonnulli alii doctores.

1° Rubeus.—Sic habet in suo opere cui titulus *Singularia ex Rotæ decisionibus* (tom. 1, pag. 303, edit. Romæ, 1624), disserens in decisionem diei 3 decembris 1593, coram Corduba, in causa Illerdensi :

« Ubi dicitur quod capitulum non potest statuere super
« residentia, vel super statu Ecclesiæ sine consensu epi-
« scopi, maxime quando statuit circa impositionem pœnæ,

« quia est jurisdictionis, quæ non cadit in capitulares, nisi « sede episcopali vacante... Agebatur autem in ista deci- « sione de residentia succentoris cum pœna.

« Et in Illerdensi, 19 martii 1597 : quod capitulum regu- « lariter statuere potest in ecclesia sua in rebus quæ non « concernunt statum Ecclesiæ, etiam sine Episcopo, juxta « glossam receptam in caput 2, *De verborum significa-* « *tione*, in sexto; ad quam, uti notabilem recurri dicit Imola « (in caput *Cum omnes, de constitutionibus*), Abbas..... et « Calderus... dicens, in omnibus casibus in quibus de jure « expressum non est quod capitulum cum Episcopi consensu « statuat, posse solum statuere. Agebatur autem de statuto « capituli circa vestes in choro.

2° Pitonius. — « Ex juris dispositione non præpeditur « (capitulum) statuta condere, etiam absque auctoritate « Episcopi, quoties in illius præjudicium non vergant. « (Controversia patronorum, allegatio 90, n° 63, t. II.)

3° Pignatelli. — « Capitula possunt aliqua decernere « circa ea quæ pertinent ad capitulum, ut docent commu- « niter doctores; quia seorsum ab Episcopo, est quoddam « corpus (ex cap. unico *Ne sede vacante* in 6); et ideo « potest habere proprium motivum quo se dirigit secun- « dum propriam exigentiam. » (T. X, Consult. 138, n. 16.)

4° Ceccoperius — « Capitulum sive collegium non debet « esse exlex, id est, sine lege; et propterea canonicis capi- « tulariter congregatis, unum corpus mysticum constituen- « tibus, a jure communi, statim facta erectione, confertur « facultas per se libere condendi quædam statuta de rebus « minoribus, ad bonum ordinem et regimen capituli perti- « nentibus, nullo facto verbo cum episcopo. » Ita Cecco- perius (l. IV, tit. 10, n. 43) qui jus illud commune ingenti auctoritatum serie confirmat. Postea objectum hujus facul- tatis capitulo competentis sic in specie determinat :

« Ad hujusmodi jurisdictionem reducitur, canonicos « posse per se statuere circa administrationem bonorum

« capituli et mensam grossam; ac modum bene distribuendi « distributiones; et quomodo sit conveniendum et faciendum capitulum; et quod certis temporibus et horis canonici, vel non vocati, accedant ad locum capitularem; et « similia. » Et adductis iterum multis auctoritatibus, sic pergit laudatus auctor. « Possuntque canonici, absque alia « facultate, statuere super divisione oblationum; circa ordinationem chori et modum distribuendi officia inter capitulares; quando, quo loco et quomodo debeant congregari, quo pacto ibi suffragium ferant; quo ordine sedere, « et quas vestes chorales deferre debeant in capitulo.

« Atque iisdem canonicis liberum est hujusmodi statuta « et ordinationes juramento vallare; ac pœnas contra transgressores adjicere, dummodo omnes et singuli capitulares « consentiant.

« Nec urget, si dicatur nullum corpus sive collegium « posse aliquid decernere sine suo capite principali, ut desumitur ex capite *Cum esset, de constit.*; nam hoc intelligitur in rebus gravioribus, non in minoribus insinuatis et similibus, in quibus capitulum est distinctum ab « episcopo.

« Atque prædicta capituli et canonicorum auctoritas hujusmodi statuta et decreta condendi procedit tam de canonicis collegiatæ, quam cathedralis ecclesiæ.

« Hujusmodi tamen decreta non inducunt perpetuum « statutum in successores, sed obligant tantummodo statuentes, nisi illi in eorum receptione juraverint observare.

« Capitulum non potest ab Episcopo privari ante dicta « facultate statuendi circa minora; nec jam edita statuta « similia auferre (potest episcopus) nisi fuerint ecclesiasticis « institutis contraria.

« De his tamen decretis et ordinationibus bonum erit, ad « majorem obligationis nexum, petere ab Episcopo ipsorum « confirmationem, licet non sit de necessitate. Ita Suarez « (de Legibus, l. IV, c. 6).

« Possunt etiam canonici absque scitu Episcopi, de per se « statutum ferre circa ea quæ de jure communi reperiun« tur disposita, innovando canonis, sive pontificiæ con« stitutionis ordinationem. Et licet quibusdam videatur tale « statutum ad nihilum valere et frustra occupare membra« nam, nil secius arbitror non esse dicendum superva« caneum : namque operatur *primo*, quod multi nescientes « jus commune, audientes statutum sic disponens, illud « addiscunt. *Secundo*, plus solet compescere statutum quam « jus commune, siquidem magis timetur quod specialiter « jussum reperitur. *Tertio* producit saltem effectum paternæ « monitionis. *Quarto*, si fuerit jurata ejus observantia, addit « vinculum juramenti. Et majorem habebit obligationem, si « insuper ejus transgressoribus adjiciatur aliqua pœna pe« cuniaria. *Quinto* et ultimo, quia sublato jure communi, « non remanet abrogatum statutum.

« Juxta hæc summopere adnotandum, capitulum et ca« nonicos non posse circa ardua et graviora, quæ non con« cernunt debitum suæ ecclesiæ servitium, nova statuta « edere, nisi accedente consensu episcopi, tam in vestibulo « collegiatæ, quam deinde. Ratio est quia hæc decernenda « sunt saniori judicio Episcopi, in quo non præsumitur igno« rantia juris, sed habere omnimodam scientiam ad guber« nationem temporalium et spiritualium omnium ecclesia« rum sibi subjectarum, in quibus est caput. »

« Quod si capitulum et canonici hujusmodi statuta, quæ « de consensu Episcopi possunt condere, absque ejus scitu « condiderunt, dicuntur imperfecta et nullum jus produ« cunt, quia in statuentibus deest auctoritas. »

« Iste episcopi consensus, qui dicitur essentialis, non « exigitur necessario in ipso actu. »

Addit auctor non ita esse de *licentia* quæ de jure præcipitur obtinenda ab Episcopo in aliis actibus. Non sufficit illam subsequi dictos actus, sed requiritur, et quidem expressa, ut actus isti fiant capitulo liciti. « In statutis vero

« quæ fiunt a canonicis, satis est postea consensum præs-« tari; atque, episcopo ratificante, convalescunt statuta de « rebus gravibus peracta, quæ antea nullius erant roboris. « Atque hujusmodi confirmatio operatur ne ulterius de ac-« tus invaliditate quæratur. »

« Imo, Episcopo præsente in capitulo in quo conditum « fuit aliquod statutum, si taceat videtur tacite consentire : « nec opus est alia approbatione vel consensu, cum sufficiat « tacitus. »

« Ad hæc si vicarius generalis Episcopi fuerit consentiens « hujusmodi statutis, præsumitur Episcopus de his notitiam « habere ac approbare.

« Capitulum potest, ut indicavimus, statuta etiam de ar-« duis condere irrequisito Episcopo, reservato ejus benepla-« cito et consensu; quem si postulatus dare in statutis « licitis et honestis recusaverit, adeundus est Archiepisco-« pus qui consentiat, et in eventu quo Episcopus nulli archi-« episcopo sit subjectus, recurrendum est ad Summum « Pontificem. »

« Ut canonicorum statuta sint valida, non solum debent « esse capitulariter peracta et publicata, sed debent esse « in scriptis redacta. » Et licet Suarez et alii communiter doceant scripturam non esse de substantia legis, sustinet Ceccoperius illam esse necessariam pro statutis quæ fiunt ab inferioribus principis et specialiter a canonicis.

« Omnes consuetudines Ecclesiæ bonum etiam erit in « libro describere, ne sit in potestate alicujus falso allegare « consuetudinem; sed hoc non est necessarium, quia ob-« ligant licet non sint scripta. »

« Consuetudines scriptæ non vocantur statuta, sed sem-« per remanent in sua specie, nisi statutum mandaret « servari talem consuetudinem, quia tunc assumit vim « statuti. »

« Ne aliquis ex canonicis noviter receptis possit conqueri « se realiter non habuisse statutorum notitiam, solent in

« capitulo bis in anno legi... Et propterea in canonico al-« legante statutorum ignorantiam, præsumitur dolus. »

« Capitulum etiam de expresso Episcopi assensu non va-« let quidquam statuere quod cum jure pontificio pugnet « (cap. *In sancta*, 2, quæst. 2). Nec ipse Episcopus potest « constitutiones facere juri canonico adversantes. (Fragosi « l. 1, dub. 1, n° 48, t. II.)

« Possunt vero canonici, annuente episcopo, contra syno-« dicas sanctiones, juri canonico non contrarias, statuere, « et statutum esset servandum. »

« Quamvis capitulum statuere nequeat contra leges pon-« tificias, potest tamen adversus eas consuetudinem intro-« ducere. »

« Ad præscribendam consuetudinem contra jus canoni-« cum exigitur tempus 40 annorum quando lex fuit ab ini-« tio recepta. Sufficiunt vero decem anni si lex, statutum « aut constitutio non fuerint ab initio recepta. »

« Capitulum et canonici possunt introducere consuetu-« dinem multo fortius præter jus; et hæc decem annorum « intervallo inducitur. »

« Canonici, consentiente Episcopo, possunt capitulariter « peragere rationabilia statuta præter jus... Unde possunt « statuere canonicos infirmos extra locum residentiæ non « participare de distributionibus. »

« Capitulum potest, imo deberet statuere ut canonici, le-« gitime non impediti, interveniant concionibus quæ in « eorum ecclesia fiunt in Quadragesima; quibus adempto « etiam statuto tenentur assistere sub pœna amissionis dis-« tributionum illius diei, ex iterato Sacræ Congregationis « decreto. »

« Similiter per statutum possunt disponere quod nemo « recipiatur in canonicum, nisi prius juret quandam majo-« rem residentiam quam sit a jure statuta. » (de Canonicis, lib. IV, tit. 10.)

5° Andreucci : « Capitulum sede plena, licet habeat juris-

dictionem habitualem, id est, in habitu, in dœcesim, nullam tamen habet actualem; hinc nihil potest decernere de his quæ non pertinent ad ipsummet capitulum, verbi gratia ad diœcesis et diœcesanorum gubernationem.

« Potest minora quædam, quæ pertinent ad bonum ordinem et regimen capituli statuere, etiam sine expresso consensu ac confirmatione episcopi : eaque statuta non erunt in rigore leges, sed ordinationes quædam sub aliqua fidelitate obligantes. Ita ex variis textibus ac doctoribus apud Suarez (de Legibus, l. iv, c. 6). Arguitur ex capite *Cum omnes, de constitutionibus.* »

« Graviora autem quæ spectant ad ecclesiæ cathedralis commodum, et ad observantiam antiquarum consuetudinum, non potest capitulum, nec decernere, nec immutare, aut quidquam circa illa statuere sine consensu Episcopi. Arguitur ex capite *Cum accessissent, de Constitutionibus*, apud Suarez loco citato.

« Quænam vero sint et cujus generis ea minora, quæ possunt a capitulo statui sine confirmatione Episcopi, referuntur ab Anacleto Reiffenstuel (tit. 2, de Constitutionibus), eaque sunt hujusmodi : V. g. quod certo modo quotidianæ obventiones distribuantur, quod tali ordine aut ad pulsum hujus vel illius campanæ canonici ad chorum, aut capitulum vocentur, vel determinatis temporibus canonici etiam non vocati ad capitulum compareant, etc. Et universim ea fere omnia quæ concernunt ordinationem chori, ex Rota (3 decembris 1593, coram Corduba).

« Hæc porro de his rebus statuta potest capitulum condere absque participatione beneficiatorum, qui tanquam ministri Ecclesiæ tenebuntur illis parere, ex Rota (decis. 67, coram Merlino), et ex Pignatello (consult. 49, tom. VI).

« Imo contra clericos delinquentes in choro vel non recte pronuntiando, vel non assistendo, vel recedendo ab eodem choro absque licentia decani vel præpositi, poterit capitulum aliquas salutares pœnitentias leves extrajudicialiter

et ad correctionem injungere. (Ex Rota, decis. 432, part. 3. Apud Clericatum part. 3, discurs. 6.) Dixi extrajudicialiter; nam capitulum nullum habet jus procedendi judicialiter contra clericos delinquentes suæ ecclesiæ, etiamsi delicta sint levia et ejusmodi ut non mereantur pœnam corporalem, ut constat ex Trid., sess. 24, c. 20, de Ref.

« Huc revoces quod Nicolius (*in Flosculis*) refert decisum a Sacra Congregatione (in Fundana, 1602), non posse canonicos affigere in ecclesia vel sacristia scripturam aliquam concernentem servitium ecclesiæ sine consensu Ordinarii.

« Ea vero graviora quæ nequeunt statui a capitulo, sd necessario requirunt consensum Episcopi, universim explicuit Suarez per ea verba : *Quæ spectant ad ecclesiæ cathedralis commodum, et ad observantiam antiquarum consuetudinum :* verbi gratia, non potest capitulum concedere ut canonici absint ultra tres menses a residentia : non potest permittere extinctionem seu affrancationem, quam vocant, pensionis relictæ fabricæ, sacristiæ, vel ecclesiæ et alia ejusmodi : sicuti nec abstrahere commodando, vel locando, mobilia aut supellectiles pretiosas ejusdem ecclesiæ vel sacristiæ, etc. Nam regimen et administratio ecclesiæ cathedralis et bonorum ejusdem ecclesiæ spectat cumulative ad episcopum et capitulum. (Felinus, in cap. *Edoceri.* — Pignatellus, tom. VI, cons. 49.) Notat Barbosa (de Jure eccl., l. 1, c. 32) fuisse olim, die 23 augusti 1631, decisum a Sacra Congregatione concilii (in una *Naxien.*), quod paramenta nova et antiqua mutare possint canonici absque consensu Episcopi, sicuti etiam de aliis mobilibus non pretiosis disponere, dummodo non adsit consuetudo ut de consensu episcopi id fiat. Hinc etiam nequit capitulum admittere sine consensu episcopi fundationes missarum, et anniversariorum; imo probabilius videtur quod sine tali consensu et sine solemnitatibus, nec valide, nec licite possit repudiare rerum immobilium sive pretiosarum hæreditatem,

vel legatum, vel donationem factam ecclesiæ, ut bene docent Azor, Molina, Engel etc., contra Barbosam, Sanchez, Reiffenstuel.

« Illud etiam sciendum quod capitulum potest sine consensu Episcopi donare juspatronatus sibi competens jure proprio in beneficio, alteri ecclesiæ vel loco pio, vel clerico, nomine ecclesiæ seu dignitatis quam obtinet... tradunt communiter doctores... Verum non potest illud donare laico, aut etiam clerico tanquam personæ privatæ, sine consensu Episcopi.

« De reliquiis existentibus sub dominio et potestate ecclesiæ cathedralis, puto quod capitulum possit aliquod earum frustulum, pietatis causa, personæ exteræ et bene meritæ elargiri, ita tamen ut pietas dilatetur quidem, sed ecclesiæ decor non deficiat... ; nisi aliter ferat consuetudo aut expressa Episcopi prohibitio. Sanctus Carolus Borromæus, ut extat in ejus vita, l. VIII, c. 2, obtinuit breve pontificium quo prohibebatur, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne reliquia ulla amoveretur e sua ecclesia sine consensu Summi Pontificis. »

Generatim nequit, etiam consentiente Episcopo, quæ repugnant juri communi.

« Sic capitulum, etiam de consensu Episcopi, nequit statuere quod descendentes ex genere infecto, verbi gratia, judæorum, cæteroquin tamen digni, non admittantur ad beneficia ecclesiastica; quia est contra caput *Eam te*, *de Rescriptis.* » (Andreucci, part. 3, n. 142.)

Item statuere nequit « quod non admittantur canonici, nisi probata nobilitate, quia est contra caput *Venerabilis* 87, *de Præbendis*. Excipias illas ecclesias in quibus ex primæva fundatione nobilitas exigitur. Limites etiam, nisi hæc aut ejusmodi statuta fuerint a Sede Apostolica approbata. » (Idem ibid.)

« Demum nec de consensu Episcopi potest capitulum statuere quod capiens possessionem canonicatus aut beneficii,

teneatur aliquid solvere convertendum in commodum aliorum canonicorum; hoc enim tanquam simoniacum reprobatur in canone *Si quis præbendas*, 1, q. 3. »

In his quæ tangunt interesse beneficiatorum, nequit capitulum statuere sine eorumdem beneficiatorum assensu. (Ex Rota, decis. 57, coram Cavallerio.)

« Quamvis capitulum, ut diximus, quædam leviora possit statuere sine consensu Episcopi, quatuor tamen conditiones requiruntur ut valeat conditum a capitulo statutum; sicuti notat Barbosa (de Jure eccles., l. 1, c. 2) *Primò* scilicet, ut capitulares consentiant in tale statutum, non quovis in loco, sed in domo seu conclavi ad capitula celebranda deputato, canonicis non quomodocumque vel singulariter, sed per modum communitatis astantibus. *Secundo*, quod duæ saltem partes capitularium adsint. *Tertio*, ut omnes fuerint vocati; alioquin unus contemptus seu non vocatus cum vocari debuisset, posset reclamare actumque irritare, nisi ob bonum pacis postea consentire voluerit. *Quarto*, ut major et sanior pars illorum qui adsunt statuto consentiat. Quod de statuto diximus, intelligas etiam de mandato, commissione etc. »

« Dixi superius statuta quæ fecerit capitulum de rebus levioribus non esse in rigore leges, sed meras obligationes, ordinationes etc., ob defectum nempe jurisdictionis in capitulo sede plena : nam quamvis eam illi inesse pro his levioribus decernendis velint nonnulli, sive ex communi consuetudine, sive ex tacito consensu Pontificis, tamen contraria opinio videtur probabilior : unde ejusmodi capituli statuta non habent vim obligandi ex præcisa potestate et voluntate ea ferentis, sed ex vi pacti, promissionis et juramenti, quo singuli capitulares promiserint quod illa acceptabunt et observabunt, ut notat Sylvester (voce *Lex*, q. 4). »

« Hinc fit locus dubitationi, an capitularis teneatur ad observantiam talium statutorum, quando major pars capituli ea non observat. Respondeo cum Sanchez (de Juram.

c. 15) negative, dummodo de opposita jurantis aut promittentis mente non constet. Ratio est quia in tali casu inobservantiæ, non putatur quis se obligasse, sed duntaxat se obligasse pro casu quo statutum in ea universitate observaretur : constat autem quod in ea universitate non observetur, quando de facto a majori ejus parte non observatur. Propterea quærit Azorius (Part. I, l. II, cap. 8) quid censendum sit de iis qui in capitulum admittuntur ac jurant se statuta servaturos? Et respondet eorum jusjurandum interpretandum eo sensu, nimirum se servaturos ea prout sunt in more posita, hoc est prout solent a toto capitulo vel majori ejus parte servari.

« Dubitatur etiam an statutum factum a capitulo obliget successores? Respondeo: vel tale statutum fuit ab Episcopo confirmatum confirmatione essentiali... vel non. Si fuerit ita confirmatum, certum est quod obliget successores, quia censetur tale statutum emanasse a jurisdictione et auctoritate episcopali. Si vero non fuerit ita confirmatum, certum est adhuc quod obliget; sed non facile de hoc redditur ratio, supposita carentia omnis jurisdictionis in capitulo sede plena... Existimo quod successores teneantur illud servare, tum ex vi pacti quod tacite intercedit inter successores et capitulum..., tum ex eo quod capitulum semper unum et idem numero perseverat, tam in omnium existimatione, quam juris fictione... Unde si semel capitulum per statutum se obligavit, semper remanet obligatum, donec illud statutum non revocetur.

« Dixi supra, si fuerit confirmatum confirmatione *essentiali*, ab Episcopo; nam est aliud genus confirmationis quod dicitur accidentale. »

Ut valeant statuta capituli, semper necesse est ut Episcopus non contradicat. « Nam quoad hoc ille semper habet superiorem auctoritatem et jurisdictionem. » (Andreucci, part. III, n. 150, de Tuenda concordia episcopum inter et capitulum.

§ II.

Determinatur jus commune circa potestatem legislativam capituli.

Prop. 1ª.—Capitulum potest statuta aliqua sibi condere. —Illa potestas capitulo tribuenda est, quam ad ipsum pertinere canonistæ atque theologi communiter tanquam certum ex jure communi tenent; et quam pariter capitulo constanter tribuunt romana tribunalia a Summis Pontificibus ad declarandum jus canonicum et ad decidendas circa idem jus controversias instituta : atqui, ex modo collectis auctoritatibus, potestas aliqua condendi statuta, et a communi doctorum sententia et a prædictis tribunalibus capitulis omnino tribuitur : ergo certissima est ex jure communi ea quam in propositione enuntiamus capitulorum potestas.

Præterea, capitulum est aliqua species universitatis seu collegii legitime existentis; atqui omne collegium seu omne corpus sociale existentiam legitimam habens, hoc ipso de juri communi potestatem habet sibi aliqua condendi statuta, quorum ope et seipsum apte ordinet, et finem sibi proprium efficaciter attingat. Id pariter tenent doctores communiter et pluries habetur in decisionibus Rotæ : idem præterea dictat recta ratio, ita ut ex jure naturali concludi possit; nam hoc ipso quod aliquibus hominibus confertur facultas efformandi aliquam societatem, id est, sese constituendi in forma collegii et efficiendi aliquod corpus sociale distinctum, ad prosequendum aliquem finem sibi proprium, collata simul ipsi censenda est facultas sese regulandi in ordine ad dictum finem, quod absque statutis nequit fieri; unde etiam repugnat in terminis legitime existere aliquod collegium proprie dictum, aliquam societatem distinctam, et non posse per se ipsam quidquam statuere.

Prop. 2ª.— Capitulum potest aliqua statuta sibi condere absque Episcopi auctoritate aut consensu. — Hæc propo-

sitio certa demonstratur iisdem omnino argumentis ac præcedens. Eadem scilicet quoad ipsam occurrit doctorum unanimitas; eadem tribunalium Romanorum in ipsa firmanda constans praxis; eadem ex jure naturali rationum momenta.

Prop. 3ª. — Capitulum potest absque Episcopi consensu statuere generatim circa ea quæ nec statum generalem ecclesiæ, nec ipsum Episcopum aut ipsius jura concernunt.

Hanc propositionem certam facit glossa superius relata: illa enim glossa, utpote canonizata per communem doctorum sententiam et per Romanorum tribunalium decisiones, in regulam juris transiit: porro ipsius verba omnino perspicua sunt: *Si vero statuat super iis quæ non tangunt Episcopum, vel statum ecclesiæ* (1), *sed sua singularia, satis potest dici quod super his tenet ipsius capituli constitutio, sine Episcopo.* Item certam faciunt propositionem variæ decisiones Rotæ quas modo retulimus, et quæ idem omnino exprimunt. Tandem certa etiam probatur propositio ex communi doctorum sententia; quod autem communis revera sit inter canonistas illa doctrina, testatur Rota, testantur magni nominis doctores, ut videre est in collectis supra auctoritatibus; et præterea lector ex collectis eisdem auctoritatibus idem concludere potest.

Objectio: — Andreucci et alii quidam auctores concedunt tantum capitulis potestatem statuendi *in minoribus:* sed si ita sit, non affirmandum est generatim ipsi competere facultatem circa ea, quæ nec statum generalem ecclesiæ, nec Episcopum concernunt. —Respondeo: 1° Rota quæ multo accuratius loqui solet quam plerique privati canonistæ, in octo relatis decisionibus non utitur distinctione inter *leviora et ardua* negotia, sed inter ea quæ concernunt, vel non, statum ecclesiæ et Episcopum. 2° Glossa citata, quæ

(1) Per illa verba *Statum ecclesiæ*, textus juris et doctores videntur intelligere, non diœcesim, sed ipsammet ecclesiam cathedralem seu collegiatam in qua est capitulum.

pro regula juris habenda est, concedit pariter capitulo potestatem statuendi in iis *quæ non tangunt Episcopum, vel statum ecclesiæ.* 3° Auctores qui dicunt capitulum posse tantum statuere in minoribus, non negant ipsum posse statuere circa ea quæ non concernunt Episcopum aut statum generalem ecclesiæ, sed hoc ipsum, *statuere in iis quæ non tangunt statum ecclesiæ et jura Episcopi,* vocant *statuere in minoribus;* quia revera quæ non tangunt, nec statum cathedralis, nec Episcopum, sed tantum ipsum capitulum, inter minora reputanda sunt. Unde duæ illæ formulæ in re synonymæ sunt; ac proinde non est oppositio inter eos qui una utuntur, et eos qui altera. Aptior tamen illa quam in propositione posuimus, quia minus vaga, et potestatem legislativam capituli magis determinate definiens.

Propos. 4ª. — Potest capitulum etiam pœnalia statuta condere, modo pœnæ eæ sint quæ non excederent jurisdictionem mere œconomicam seu improprie dictam.

1° Quod possit statuta pœnalia condere, est constans doctrina Rotæ, quam veluti certam tradit Suaresius, ut videre est in præmissa, sub paragrapho præcedenti, collectione textuum; et haberi debet tanquam communis doctorum sententia. Si quem enim reperire est qui neget posse pœnas a capitulo infligi, interpretandus est eo sensu, quod capitulum non possit per modum judicii et viam contentiosæ jurisdictionis pœnas in delinquentes statuere; non autem eo sensu quod non possit pœnas aliquas sancire et applicare extrajudicialiter et per viam disciplinæ œconomicæ.

2° Quod tamen non possit excedere pœnas illas quas legitime infligeret jurisdictio improprie dicta seu mere œconomica, est etiam doctrina inter doctores communiter recepta. Licet enim plures capitulo tribuant (ut nos etiam infra tribuimus) jurisdictionem proprie dictam, illam tamen ita limitatam esse dicunt (ob finem ad quem ipsi ab Ecclesia conceditur), ut, quoad pœnas suis membris infligendas, non magis valeat quam si esset mere œconomica seu improprie dicta.

Prop. 5ª. Licet Episcopus statutis a capitulo conditis contradicere possit, non tamen potest contradicere ex alio titulo quam quod capitulum excesserit potestatem ipsi a jure communi concessam.—Si enim ex mero beneplacito suo posset Episcopus quodlibet statutum a capitulo conditum irritare, falsum omnino esset capitulo competere potestatem aliqua statuendi sine consensu Episcopi; atqui ex secunda ac tertia propositione certum est e contra posse capitulum sine consensu Episcopi aliqua statuere; ergo... Unde potest quidem et debet Episcopus invigilare ne capitulum aliquid statuat, vel nocivum, vel juri communi contrarium, et etiam ne absque sua auctoritate decernat de rebus statum generalem ecclesiæ aut jura episcopalia tangentibus : sed in casu quo capitulum contenderet se non excessisse suam potestatem, nulloque vitio suum statutum laborare, et contrarium existimaret Episcopus, ad tribunal superius res deferenda esset; quod expresse admonet supra citatum concilii Romani decretum. Et ideo jus habet Episcopus capitulares cogendi ut omnia sua statuta et decreta ipsi ostendant; quia nempe jus habet invigilandi ne capitulum illegitima attentet, et, si excesserit, ipsum juridice plectendi et coarctandi intra proprios limites.

Prop. 6ª. Potest capitulum, inconsulto Episcopo, statuere etiam circa ardua et statum ecclesiæ et jura Episcopi tangentia : sed nulla et irrita remanent talia statuta donec accesserit consensus Episcopi, saltem tacitus et saltem ex longa tolerantia suppositus.

Ita collectæ in præcedenti paragrapho auctoritates. Unde non sine præjudicio suæ auctoritatis negligenter hac in re agerent Episcopi. Si enim non curent de iis quæ statuuntur a capitulo, poterit condi aliquod decretum jura episcopalia tangens. Cui nisi contradicant, jam elapso sat longo tempore, valebit de jure communi ex tacito præsulum consensu; ita ut licet initio irritum fuerit, tamen postea valeat.

Prop. 7ª. Regimen et administratio ecclesiæ cathedralis

pertinet simul ad Episcopum et ad capitulum : unde et ad utrumque pertinet statuta de his condere.— «Sacro-sancta « Tridentina synodus decrevit (sess. 22, c. 3 de Ref.) epi-« scopos etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegatos formam « choralis servitii posse statuere... Si igitur forma servitii « ab Episcopo est præscribenda, et de horario disponat « oportet ; cui consonat et Clementina 1 (de Celebratione « miss.) quam exornat Monacelli (parte 1 tit. 5, n° 32) : « *Cura erit Episcopi visitatoris recognoscere tabellam ho-* « *rariam, et quatenus non adesset, aut inordinatam inve-* « *niat, illam præfinire seu reformare non negligat.* » (Thesaurus resol. S. Congregationis concilii.

Inspecto jure communi, jus condendi statuta respicientia statum ecclesiæ competit solo Episcopo et capitulo. (Rota decis. 423, n. 1 partis IV, tomo I, recent.)

Cum capitulum una cum Archiepiscopo in concernentibus divinum cultum et servitium ecclesiæ facultatem habeat statuendi. (Rota, partis IV, tomo I, decisio 494, n. 6, recent.)

Cum in concernentibus administrationem et regimen ecclesiæ, capitulum habeat a jure amplissimam potestatem..., et in specie circa respicientia ordinationem chori fuit decisum in Illerdensi (3 *decembris* 1593, *coram Corduba*); *possitque desuper leges et statuta condere, etiam absque ulla participatione beneficiatorum et capellanorum.* (Rota decisio 1675 coram Caprara, in Illerdensi, 9 junii 1704.)

Ex juris dispositione et receptissima doctorum sententia statuitur regimen et administrationem ecclesiæ cathedralis pertinere ad capitulum cumulative cum Episcopo (hic citantur plures aliæ Rotæ decisiones et plures auctores inter quos Pignatelli consult. 49, tom. VI, et consult. 86, t. IX ; Barbosa de Canonicis, c. 42, n. 3 et 15) : *Prout cumulative etiam pertinere administrationem capellaniarum cathedralis dixit Rota* (*dec.* 455, *n.* 4, *part.* 4, *rec*). *Quamob-*

rem fundationes missarum et anniversariorum de quibus agitur, cum respiciant administrationem et regimen ecclesiæ, recipi nequeunt per Dignitates cum solo consensu Episcopi et sine illo simultaneo capituli; nam quoties requiritur consensus duorum, sufficiens non est consensus unius, sed amborum intervenire necesse est. (Rota decis. 1620 coram Caprara, in Gerundinensi, 15 decembris 1702.)

Notanda sunt valde verba hæc Tridentini de servitio chori : *juxta formam ab eisdem episcopis præscribendam.* Tribuitur quidem episcopis potestas determinandi formam servitii choralis; sed non excludi potestatem capituli circa idem statuendi, ac proinde non tribui Episcopo prædictam facultatem nisi cum assensu capituli exercendam, concludendum est ex allatis Rotæ decisionibus : secus enim falsæ essent illæ decisiones, et falsa esset *receptissima doctorum sententia.*

Prop. 8ª. — Circa regimen et administrationem ecclesiæ cathedralis nec capitulum sine consensu Episcopi, nec Episcopus sine consensu capituli, potest valide statuere, aut jam mutuo assensu stabilita mutare.

Videtur sequi ex propositione præcedenti, ex eo scilicet quod in tali materia capitulum habeat ex jure communi potestatem statuendi *cumulative cum Episcopo.* Unde etiam, in tali materia, si quid nondum determinatum fuit, poterit Episcopus in statuendo prævenire capitulum, et vicissim capitulum prævenire Episcopum; et qui ab altero præventus est, debet statuto assentire, nisi ob irrationabilitatem rejiciendum contendat. In casu autem contentionis, non valebit statutum, nisi sententia tribunalis superioris validum declaretur.

Prop. 9ª. — Statim ac erectum fuit aliquod capitulum, ad ipsum de jure communi pertinet sibi statuta condere.

Sequitur ex eo quod habeat jus, etiam sine assensu Episcopi, statuendi in iis quæ non tangunt statum ecclesiæ nec

præjudicant episcopo. Et cum ad rectum capituli regimen omnino conferant aliqua certa statuta ab omnibus observanda, poterit episcopus capitulum cogere ut hujusmodi statuta sibi condat. Imo vidimus supra concilium Romanum, sub Benedicto XIII, id sub pœnis capitulis injunxisse. Illius tamen concilii provincialis præsules non ipsi statuta condiderunt et canonicis imposuerunt. Non enim potuissent ea decernere quæ jus commune exclusive capitulis statuenda permisit.

Prop. 10ª. — Ad eosdem pertinet statutorum correctio et mutatio ad quos pertinuit de jure communi confectio.

Ea scilicet quæ capitulum potuit absque episcopi auctoritate statuere, a capitulo solo erunt corrigenda et immutanda. Ea quæ episcopus potuit absque consensu capituli injungere, poterunt a solo episcopo abrogari et corrigi. Ea vero quæ utriusque consensu debuerunt edi, non poterunt nisi ex utriusque consensione pati reformationem.

Prop. 11ª. — Videtur potestatem condendi statuta quæ capitulis competit esse jurisdictionis proprie dictæ, licet ad leviora quædam restrictæ.

Vidimus in præcedenti paragrapho sententiam illam a Suarezio habitam fuisse tanquam *valde probabilem;* oppositam autem tanquam sat probabilem. Porro quod Suarezio *valde probabile* fuerat, tanquam omnino certum habuit Rota : *De jure communi potestas ferendi leges seu statuta condendi, super rebus et negotiis ad Ecclesiam pertinentibus et pro ipsius tranquillo regimine, residet penes capitulum; cui, tanquam corpori mystico, Pontifices contulerunt jurisdictionem... ut bene disserit Suarez.* (De Legibus, l. IV, c. 6, n. 11 et 12.)

Prop. 12ª. Statuta a solo capitulo legitime confecta, et a fortiori si ab episcopo vel a Sede Apostolica fuerint approbata, obligant singulos capitulares, *etiam* successores eorum qui statutum condiderunt.

Canonici in comitiis coacti contrariam antiquæ consue-

tudini subscripserunt legem; ac propterea nunc, velint nolint, eidem parere obstringuntur, siquidem constitutiones et statuta collegii peculiare constituunt jus ab omnibus de gremio ejusdem collegii inviolabiliter observandum. (Thesaurus resolutionum Congregationis concilii, tomo anni 1829, pag. 200.) Ibidem citantur duæ Rotæ decisiones in eumdem sensum, nempe *in Neapolitana*, 9 *februarii* 1753, *coram Bussi*, et in *Barchinonensi*, 21 *januarii* 1752, *coram Canilliac.*

Statutum namque, veluti privata lex, venit semper religiose servandum per quoscumque de gremio collegii vel capituli existentes, ut per glossam communiter receptam (in cap. 2, *de Verborum significatione) passim dixit Rota; et signanter coram Pamphilo, decisione* 265, *n.* 5; *et coram Peutingero, decisione* 161; *et coram Alexandro VIII, decisione* 46, *n.* 1; *et* 6 *februarii* 1696, *atque* 28 *januarii* 1697, *coram Pio.* (Rota, decisione 101, n. 2, tom. II, coram Ansaldo.)

Juxta formam præfati statuti, quod tanquam conditum pro felici statu et gubernio ecclesiæ Gerundinensis, constanter servari debet. (Rota, decis. 115, coram Laucetta, in Geruudinensi, 11 decembris 1699.) Idem repetit Rota fere iisdem terminis, decisione 193, coram eodem Lancetta.

Præterea, propositio hæc sequitur ex præcedenti. Si enim statutum capitulare rationem habeat legis proprie dictæ, eo quod capitulum habeat jurisdictionem proprie dictam, sequitur illud in perpetuum obligationem inducere, ac proinde attingere successores. Et ita quidem nobis dici posse videtur; sed res est inter doctores controversa, ut supra adverti potuit.

Propositio 13ª. — Capitulum potest statutorum suorum transgressores punire. — « Capitulum, etiam sede plena, potest pœnas imponere transgressoribus statutorum suorum. « (Pirhing ad tit. de Majoritate et obed., n. 43. — Layman

« in c. *Cum omnes* de constit., n. 1.) Tametsi enim capi-
« tulum cathedrale absolute loquendo non habeat jurisdic-
« tionem in ecclesia, vivente episcopo, adeoque nec sine epi-
« scopi auctoritate condere possit leges et statuta quibus
« ecclesiæ status, antiquæ consuetudines aut jura mutentur,
« habet tamen partem aliquam, seu usum potius jurisdic-
« tionis, sive a superiore, sive per consuetudinem acquisi-
« tum, secundum modum administrationis suæ; dum capi-
« tulum separatim ab episcopo consideratum, constituit
« collegium seu universitatem aliquam cui præest decanus
« aut præpositus juxta diversas ecclesiarum consuetudines;
« adeoque jam potest intra terminos potestatis suæ statuta
« facere. Et consequenter iis (etiam sine episcopo, seu licet
« episcopus statutum non approbaverit) pœnam seu mul-
« ctam adjicere (verbi gratia, pecuniariam); et per substra-
« ctionem fructuum transgressores compellere ad pœnam
« statuto decretam solvendam. Quia id connexum est et ne-
« cessarium ad executionem legis aut statuti; et regula re-
« cepta est, quod quicumque statuta condere possunt, ii
« etiam pœnam intra terminos potestatis suæ adjicere pos-
« sunt. Adeoque jam utrumque et statuta condere et trans-
« gressores punire poterit capitulum cathedrale (Layman
« hæc ipsa extendit ad capitula ecclesiarum collegiatarum);
« quidquid sit de eo num condere possit statutum pœnale
« quod obliget vi jurisdictionis, an solum per modum ali-
« cujus conventionis seu pacti. » (Leurenius, Tractatus de capit., sede vac., quæst. 471.)

Ex his auctoritatibus videntur desereudi quidam canonistæ qui putaverunt statutis non ligari nisi eos capitulares qui illa condiderunt, non vero successores nisi et ipsi observationem promiserint aut juraverint. Et hoc satis patet si admittatur in capitulo jurisdictio proprie dicta : tunc enim statuta sunt veræ et proprie dictæ leges, ac proinde obligant pro semper, nisi revocentur aut contraria consuetudine abrogentur. Si vero non admittatur in capitulo nisi juris-

dictio improprie dicta seu mere œconomica, difficile quidem est probare successores statutis prædecessorum ligari; sed tunc dicendum esset Ecclesiam capitulis tribuisse potestatem legislativam multis obnoxiam malis : nemo enim non videt quibus commotionibus et perturbationibus convelli possunt capitula, si statuta nutent quoties e vivis tolluntur ipsorum auctores. Supponendum ergo potius est Ecclesiam capitulis dedisse jurisdictionem seu potestatem legislativam proprie dictam, licet quoad objectum suum, ut decebat, valde restrictam.

At vero quando capituli statuta, ab episcopo aut a Sancta Sede fuerunt nullatenus potest dici ipsis non subjici successores, si quidem tunc vim induunt episcopalis aut pontificiæ legis.

§ III.

Quodnam jus particulare admittendum sit in ecclesiis Galliæ a tempore concordati anni 1801.

PUNCTUM I.

Colliguntur textus ex quibus determinari debet jus particulare ecclesiarum Galliæ quoad capitula.

1. In bulla concordati *Qui Christi Domini*, 29 novembris 1801, § IX, sic statuit Summus Pontifex Pius VII :

Mandamus igitur dilecto filio nostro... cardinali Caprara... Apostolicæ Sedis de latere legato, ut is juxta has nostras prædictarum ecclesiarum erectiones, procedens ad eas constituendas..., decernat,... tum dignitates et canonicos cujuscumque capituli juxta præscriptionem sacrorum conciliorum efformandi, tum singularum diœcesium circuitum... Ad quod præstandum amplissimas ei quasque facultates, etiam subdelegandas, impartimur

necessarias atque opportunas ad probanda statuta respectivorum capitulorum, ad concedendum eisdem choralia insignia quæ iis convenire arbitrabitur;... ac generatim ad ea omnia efficienda quæ per nos ipsos effici possent. (Bullarium Rom. continuatum, tom. XI, p. 247.)

II. In suo decreto, 9 aprilis 1802, sic ex sibi delegata auctoritate apostolica sanxit cardinalis Caprara :

Inter cætera quæ nobis a Sanctissimo Domino Nostro... mandata sunt, alterum illud est, ut suppressis jam a sanctitate sua antiquis omnibus gallicani territorii capitulis, nova in singulis metropolitanis et cathedralibus ecclesiis, qua ratione fieri poterit constituantur. Quod cum ita nobis commissum sit, ut facultas quoque has partes subdelegandi... nobis ipsis tributa fuerit; ideo hujus facultatis vigore archiepiscopis et episcopis Galliarum primofuturis facultatem concedimus, ut posteaquam canonice instituti ecclesiarum suarum regimen actu consecuti erunt, capitulum in metropolitanis et cathedralibus respective ecclesiis suis erigere ipsi possint, juxta formam a sacris canonibus conciliisque præscriptam, et ab Ecclesia huc usque servatam, cum eo dignitatum et canonicorum numero, quem ad earumdem metropolitanarum et cathedralium ecclesiarum utilitatem et honorem, attentis rerum circumstantiis, expedire judicabunt.

Ut vero iisdem metropolitanis et cathedralibus ecclesiis, in iis quæ ad capitula, ut supra erigenda spectant, ecclesiastica disciplina servetur, iisdem archiepiscopis et episcopis primofuturis curæ erit, ut quæ pertinent ad eorumdem capitulorum sic erigendorum prosperum et felicem statum, regimen, gubernium, directionem, divinorum officiorum celebrationem, cæremonias ac ritus in iisdem ecclesiis, earumque choro servandos, ac alia quælibet per eorumdem capitulorum dignitates et canonicos obeunda munia, pro eorumdem archiepiscoporum et episcoporum arbitrio et prudentia definiantur et constituantur; relicta

tamen eorum successoribus statutorum illorum respectivorum immutandorum facultate, requisito prius capitulorum consilio, si attentis circumstantiis id utile et opportunum judicaverint. In ipsis autem statutis vel condendis vel immutandis, religiosa sacrorum canonum observantia retineatur, usuumque ac consuetudinum laudabilium antea vigentium, præsentibusque circumstantiis accommodatarum ratio habeatur. Quam quidem capitulorum erectionem, cæteraque omnia ad ipsa capitula pertinentia singuli archiepiscopi et episcopi cum primum perfecerint, erectionis hujusmodi, omniumque hanc in rem constitutorum acta, authentica forma exarata, nobis reddenda curent, ut ad perfectam apostolicarum litterarum executionem huic nostro decreto inserere possimus. (Bullarii Romani cont. tom. XI, pag. 263.)

III. In bulla concordati *Commissa divinitus*, 25 julii 1817, sic decernebat Pius VII :

Archiepiscopis et episcopis sedium mox erectarum (1) *committimus et mandamus, ut quanto citius fieri possit eadem capitula et seminaria rite constituant... Ut felici eorumdem capitulorum statui ac regimini prospiciant, peculiaria a singulis canonicorum collegiis statuta decerni curent, sibique postea sancienda, ac probanda proponi; quibus cumprimis de recto divini cultus servitio, de sacris officiis ordinandis, de propriis muneribus rite obeundis opportuna præcepta, ad legum ecclesiasticarum atque ad synodalium decretorum præstituta, imponantur. Curent præterea, ut in unoquoque capitulo duo adsint canonici quorum alter pœnitentiarii, alter theologi officio fungatur. Volumus autem, ut cum primum capitulorum erectionem perfecerint, erectionis hujusmodi documentum,*

(1) Hoc concordato anni 1817 erigebat Summus Pontifex novas sedes; et tum ex ipsis terminis, tum ex contextu, quæ dicuntur de capitulis videntur ad sola capitula harum novarum sedium referenda.

designato dignitatum et canonicorum numero ad nos mittant. (Bullarium R. continuatum t. XI, pag. 372.)

IV. Bulla *Paternæ pietatis sollicitudo*, 6 octobris 1822. — De illo concordato prænotandum est, illud fuisse quamdam revocationem præcedentis, nempe anno 1817 habiti. Varia enim obstacula prohibuerant ne conventio anni 1817 ad effectum et executionem adduceretur quoad erectionem novarum sedium in illa sancitam. Quare Pius VII prædictas sedes addendas alio minori numero et alia circumscriptione in bulla *Paternæ pietatis* determinat; et hoc ultimum concordatum effectum habuit. In cæteris autem non derogavit Pontifex suæ constitutioni anni 1817, ut ipse testatur his verbis :

Porro cætera in iisdem apostolicis litteris anni 1817 *statuta et ordinata, præsertim pro capitulorum et seminariorum erectione... firma et integra perstare volumus. Utque expeditius prospiciatur, archiepiscopi et episcopi pro singulis canonicorum collegiis statuta decernent, et ab ipsis observari curabunt. Cumprimum vero capitulorum formam et erectionem perfecerint, omnium hanc in rem gestorum documentum ad nos mittent.*

PUNCTUM II.

Determinatur jus particulare ecclesiarum Galliæ quoad capitula.

Propositio 1ª. In ecclesiis erectis anno 1802, decretum cardinalis Capraræ contulit episcopis primofuturis potestatem statuta capituli absque ullo ejusdem capituli interventu condendi; episcopis vero successoribus potestatem ea statuta mutandi, requisito prius capituli consilio.

Confert enim eis facultatem determinandi omnia quæ spectant ad capitulorum *felicem statum, regimen, gubernium, directionem, divinorum officiorum celebrationem, cæremonias in choro servandas, ac alia munia per canonicos obeunda.* Porro talis statuendi facultas omnino

invadit et complectitur illam potestatem condendi statuta quam jus commune capitulis tribuit; ergo revera cardinalis Caprara juri communi derogavit, et in favorem episcoporum constituit jus particulare vi cujus capitula, statim ac extitere, debuerunt statuta sua recipere a respectivis suis episcopis; et episcopi potuerunt, pro suo judicio et prudentia, statuta hæc condere, etiam non requisito canonicorum consilio.

Notabilis fuit et omnibus forte retro sæculis inaudita hæc juri communi derogatio. Sed ad restaurandam tunc temporis in Gallia religionem catholicam plurimi intererat ut quam citissime hujusmodi ecclesiarum et capitulorum erectio et ordinatio absolverentur. Porro si capitulorum deliberationibus permissa fuisset statutorum efformatio, ita ut accidente episcopi dissensu recurrendum fuisset ad superius ecclesiaticum tribunal, nemo non videt quantum detrimenti passæ fuissent Galliarum ecclesiæ. Et hac (ut autumare fas est) præcipue de causa, recedere a jure communi æstimavit opportunius prædictus legatus; ita forsan innuente Sede Apostolica.

Certum est etiam illum decrevisse ut statuta hujusmodi possent a successoribus immutari, *requisito prius* capituli *consilio*, non autem consensu. Ita enim fert ejus decretum expressis terminis.

Ergo, dum capitulum regulariter, ex disciplina communi, jus habet ut in quibusdam requiratur ejus consensus, et in pluribus aliis ejus consilium, capitula sub primis episcopis, anno 1802 constitutis, hoc jure caruerunt. Licet enim cardinalis Caprara valde commendet illis præsulibus ut, talia exequendo, sacros canones præ oculis habeant et sequantur, tamen ipsis solis integram prorsus executionem et statutorum confectionem relinquit; et a successoribus exigit tantum ut, prædicta statuta immutare volentes, consilio quidem capituli indigeant, non autem consilium illud sequi teneantur.

Hoc autem jus particulare non viguit ex decreto cardinalis Capraræ nisi quoad priorem ecclesiarum erectionem anni 1802. In posteriori enim erectione anni 1822, jus aliorum capitulorum tunc erectorum ab ipsa Sancta Sede determinatum fuit eo quo mox dicemus modo.

Propositio 2ª. — Quod decrevit cardinalis Caprara de successoribus primorum episcoporum videtur intelligendum de successoribus proximis, non autem de successoribus in perpetuum.

Quod enim prædicti successores adstricti tantum fuerint ad requirendum capituli consilium, non vero consensum in iis in quibus de jure communi consensus ille requiritur, fuit derogatio juri communi; atqui omnis derogatio juri communi stricte interpretanda est. Jam vero cardinalis Caprara non dixit, relicta *successoribus in perpetuum* statutorum immutandorum facultate, sed dixit tantum, *successoribus;* quod ex præsumpta in illis circumstantiis ejus mente, de successoribus immediatis, aut his proximis, commode interpretari potest. Ipsius enim intentum videtur fuisse ut ecclesiarum et capitulorum ordinationi absque mora provideret in præsenti tunc rerum statu. Ad quem finem opportunum quidem fuit ut tota statutorum pro capitulis conficiendorum provincia primofuturis episcopis committeretur, et ut proxime succedentes præsules requisito tantum capitularium consilio necessarias mutationes introducere possent. Quod autem postea et pro semper, rebus omnino pacatis, ordinarius juris communis cursus præpediretur, nec opportunum erat, nec ipse id in mente habuisse existimandus est; et insuper ad talia futura tempora non extensam fuisse delegationem ipsi datam sustineri etiam posset. Cui interpretationi non parum favet quotidiana Sanctæ Sedis tendentia in variis hujusmodi decidendis controversiis, ut ad jus commune reducat quæ pro arduis temporum circumstantiis aliter componi permissa sunt.

Hinc concludendum hodie jam vigere jus commune quoad

capitula in iis ecclesiis quæ anno 1802 erecta sunt. Ita ut nempe statuta istorum capitulorum ejusdem conditionis sint, ac statuta quæ juxta jus commune a capitulis primum confecta, ab episcopo dein confirmationem accepissent. Unde ad supprimenda, augenda, mutanda prædictorum Galliæ capitulorum statuta, non procedi jam potest ex vi decreti cardinalis Capraræ, sed omnino ex jure communi. Quam tamen conclusionem, utpote de re inter canonistas nondum agitata, doctiorum et superiorum crisi pro more nostro subjicimus.

Propositio 3ª. — In ecclesiis anno 1822 erectis omne jus condendorum statutorum pro capitulis earumdem ecclesiarum episcopis a Sancta Sede commissum est. — Falsa videri posset illa propositio, si attenderetur ad concordatum anni 1817, in quo Sancta Sedes, jus commune restituens, mandabat *statuta peculiaria* non jam ab ipsis episcopis, sed *a singulis canonicorum collegiis decerni;* ita tamen ut eadem statuta a capitulis decreta, episcopis proponerentur *sancienda ac probanda.* Sed illi concordato, nunquam ad executionem deducto, derogatum est per subsequens anni 1822; et licet non derogatum sit in omnibus, tamen expresse derogatum est quoad jus capitulorum sua condendi statuta. Nam Summus Pontifex, ut res citius procederet sic decrevit : *Archiepiscopi et episcopi pro singulis canonicorum collegiis statuta decernent et ab ipsis observari curabunt.* Unde, sicut in ecclesiis anno 1802 erectis, ita et in iis quæ anno 1822 erectæ sunt, jus statuta pro capitulis condendi ad primos episcopos exclusive pertinuit.

Propositio 4ª. In ecclesiis anno 1822 erectis, statuta capitulorum supprimi, augeri et mutari nequeunt nisi juxta jus commune.

Nam Pius VII in sua bulla *Paternæ caritatis* anni 1822, juri communi tantum derogavit quoad statutorum confectionem, quam exclusive tribuit primis novarum sedium præsulibus; de successoribus vero eorum nihil decrevit.

Unde hoc ipso quoad successores illos jus commune intactum relictum est. Notandum autem est discrimen illud inter ecclesias anno 1802, et ecclesias anno 1822 erectas. Nam quoad priores decretum cardinalis Capraræ providit ut statuta capitulorum possent a successoribus primorum episcoporum immutari, requisito capituli consilio; quod de proximis, non vero de omnibus in perpetuum successoribus interpretandum supra diximus : quoad posteriores vero nullum omnino successoribus episcopis peculiare jus attribuitur.

Propositio 5ª. — Ergo jus particulare quoad capitula in Galliæ ecclesiis fuit transitorium seu ad tempus, cum primis nempe novarum ecclesiarum episcopis aut eorum proximis successoribus extinguendum et extinctum — sequitur ex præcedentibus. Unde generatim tenendum videtur hodie episcopos et capitula Galliæ respective sub jure communi constitui. In expendendo autem jure communi, habenda est ratio statutorum existentium quatenus ab episcopo, aut etiam quædam a Sancta Sede, approbatorum, et legitimas ecclesiæ consuetudines constituentium : aliter enim, ut vidimus, jus commune statuit circa hujusmodi statuta, ac circa illa quæ sola capituli auctoritate, absque episcopi consensu confecta fuissent.

CAPUT V.

DE JURE CAPITULI QUOAD SYNODUM ET SYNODALIA STATUTA.

1. Certum est episcopum non tantum sine consensu, sed etiam sine consilio capituli indicere et cogere posse diœcesanam synodum. Vide probationem apud Scarfantonium (t. II, pag. 124, ubi plurimas congerit auctoritates). Decisum etiam est pluries a sacra Congregatione concilii; quæ, verbi gratia (in Oriolensi, 17 mai 1599) respondit : *Licere episcopo, ad eumque pertinere cogere synodum diœce-*

sanam absque consensu et consilio capituli. Item (in Fulginatensi, anno 1639, libro XVI Decretorum, pag. 150) ad dubium, *an episcopus possit synodum diœcesanam consuetis temporibus congregare non requisito assensu vel consilio capituli*, respondit: *posse non requisito assensu vel consilio capituli.* « Grande absurdum foret, ait Scar« fantonius (loco citato), quod id, quod sub pœna episco« pis imponitur, penderet a suorum capitulorum consensu. »

2. Certum est in condendis statutis sive constitutionibus synodalibus episcopum non indigere consensu capituli. Est unanimis canonistarum doctrina (vide tractatum nostrum de Diœcesana synodo). Ratio est, quia solus episcopus habet jurisdictionem; quod jus monarchicum episcopi scinderetur, si jus statuendi penderet etiam a capituli consensu, ut tradunt Suarez (de Legibus l. IV, c. 5, dub. 2), et fuse Lotterus (de Re benef. l. I, quæst. 21, n. 42 et 89).

3. Citra controversiam est, constitutiones synodales faciendas esse *cum consilio capituli.* « Alioquin, non requi« sito consilio capituli, decreta synodalia non valerent; » ita Scarfantonius (t. II, p. 125, edit. Lucæ 1723), qui plurimas affert auctoritates, inter quas Pignatellum (cons. 187 seu 180, n. 6, t. I); Gavantum (Praxis diœcesanæ synodi, cap. VI, § 3, n. 1) et duas decisiones Sacræ Congregationis concilii.

4. An valere censenda sit consuetudo, si alicubi vigeret, non requirendi prædictum capituli consilium? Affirmative olim Ancaranus; sed talem consuetudinem esse irrationabilem, nec proinde servandam tenet Scarfantonius (loco citato) cum Hostiensi, Massobrio et Gavanto.

5. An episcopus teneatur quoad statuta synodalia non tantum requirere, sed etiam sequi consilium capituli? — Magna olim inter canonistas extitit hac de re controversia. Postea tamen prævaluit et communis evasit opinio episcopum non teneri nisi in casibus in jure expressis. Et ita pluries decisum est a Sacra Congregatione concilii; verbi gratia, in

Hispalensi, 26 novembris 1699, ad dubium : *An archiepiscopus sine sui capituli consensu possit in diœcesana synodo condere statuta de rebus arduis et gravibus*, respondit affirmative, addendo : *debere tamen archiepiscopum requirere consilium capituli, licet jure non teneatur sequi, nisi in quibusdam casibus jure expressis*. Unde jamdudum causa illa finita est. Præcipua ratio quam urgebant ii qui obligatum volebant episcopum ad sequendum capituli consilium, desumebatur ex illa pontificalis Romani præscriptione, qua statuitur constitutiones quæ in synodo publicantur, a patribus congregatis esse comprobandas per verbum *placet*. Sed Sacra Congregatio concilii objectionem hanc pro semper expugnavit per datas suas ad patriarcham Venetianum litteras, die 27 aprilis 1592, tenoris sequentis : *Sacra Congregatio illustrissimorum patrum qui Tridentino concilio interpretando a S. S. D. N. præfecti sunt, per libellum amplitudinis tuæ nomine porrectum consulta respondit, eamdem amplitudinem tuam in synodo diœcesana facere posse constitutiones absque consensu et approbatione cleri : debere tamen requirere consilium capituli, licet illud non teneatur sequi nisi in casibus a jure expressis : non obstante quod ex forma Romani pontificalis in celebranda diœcesana et provinciali synodo expresse habeatur, ut constitutiones in synodo publicandæ a Patribus per verbum* placet *confirmentur. Cui Congregationis sententiæ amplitudo tua inhærens in suam synodum peragendam naviter incumbat et bene valeat in Domino; quem ut illi in hujusmodi pastoralibus ac salutaribus muniis sua gratia semper adsit, ex animo rogamus. Romæ, 27 aprilis* 1592. Ita reperitur in regesto autographo litterarum S. Congregationis concilii, libro VIII, fol. 32. Idem S. Congregatio declaravit in suis litteris ad episcopum Oriolensem, 17 maii 1599, tenoris sequentis : *Reverendissime, etc. Sacra Congregatio cardinalium concilii Tridentini interpretum sæpius consulta respondit : licere episcopo, ad eumque pertinere*

cogere synodum diœcesanam, absque consensu et consilio capituli. In ea autem constitutiones eumdem episcopum edere ac promulgare posse absque consensu et approbatione cleri, debere tamen requirere consilium capituli, tametsi illud sequi non teneatur præterquam in quibusdam casibus a jure expressis. Quæ amplitudini tuæ in synodo celebrationem incumbenti idcirco significare voluimus, ut ex Patrum sententia quid sibi liceat, quantaque hac in re sit ejus facultas agnoscens, impedimentis omnibus sublatis, synodum celebret et absolvat, ex qua plurimum utilitatis ad animas sibi creditas perventurum speramus; quippe qui pastoralem ejus sollicitudinem, acremque zelum ac solertiam, et sacrarum litterarum cognitionem qua eminet, optime compertam habemus. Deus amplitudinem tuam incolumem servet. Romæ, die 7 *maii* 1599. Ita reperitur in regesto autographo litterarum Sacræ Congregationis concilii, libro IX, folio 22 a tergo.

Prædictas litteras refert Sarnelli (Lettere eccles., tomo II, lettera 20), qui ad objectionem desumptam ex verbo *placet* pontificalis Romani, respondet præterea duobus modis : 1° illud *placet* esse mere cæremoniale, non autem indicare assensum legislativum; 2° illam rubricam intelligendam esse de concilio provinciali, non de synodo diœcesana; cum enim ordo descriptus in pontificali Romano communis sit et provinciali et diœcesanæ synodo, quædam sunt quæ priorem, alia quæ posteriorem tantum spectant.

6. « Etiam tota dissentiente synodo, validæ sunt constitutiones episcopi, et condi et publicari possunt » (Scarfantonius, t. II, pag. 125, edit. Lucæ, 1723, citans plures auctoritates). Nec impediri aut retardari valet celebratio synodi per quamcumque appellationem, ut decidit Sacra Congregatio concilii (27 martii 1632, in Oriolensi), cujus decretum retulit Scarfantonius, loco citato.

« Decreta tamen seu constitutiones synodales, antequam « usu recipiantur, debent ostendi capitulo et aliis interessa-

« tis, eisque duorum mensium præfigi terminus ut si se sen-
« serint gravatos, recurrere possint ad ipsum episcopum,
« vel ad Sedem Apostolicam. Sacra Congregatio episcopo-
« rum, in Fundana, 4 decembris 1592, apud Nicol. in
« Flosculis, verbo *Synodus*, n. 5. » Ita Ferraris, verbo *Synodus*, n. 44.

7. Nec deputati capituli, nec capitulum ipsum, jus habent subscribendi constitutiones synodales; sed illa subscriptio ad solum episcopum pertinet; quia solus episcopus est legislator; capitulares autem sunt tantummodo consiliarii et non conjudices. Sequitur ex præcedentibus.

8. Illud tamen remanet grave dubium, utrum consensus capituli requiratur, non tantum in casibus a jure expressis, sed præterea in omnibus *causis arduis*. Decisio Rotæ fuerat primum affirmativa, juxta sensum multorum canonistarum (in causa Barbastrensi, 7 junii 1595, coram Pamphilo). Postea re iterum proposita, eadem Rota dubia hæsit et noluit pronuntiare, ut videre est in decisione 9 partis 1 recentiorum decisionum. Cum tamen decisiones supra allatæ Congregationis concilii dicant, non requiri consensum capituli nisi *in casibus a jure expressis*, sufficienter hoc ipso videtur resolutum, illum consensum non requiri in omnibus causis arduis, nisi forte aliquis contenderet *causas arduas* esse unum ex casibus a jure expressis : quæ opinio utrum probabilis dici possit, doctioribus expendendum relinquimus.

9. Vicarius generalis episcopi præcedit in synodo canonicos et dignitates non indutos sacris vestibus, ut statuunt plures Sacræ Congregationis rituum decisiones quas refert Scarfantonius (t. II, p. 126).

10. Sede vacante capitulum cathedralis potest, imo debet singulis annis synodum congregare. Quod tamen ita intelligendum est, ut Congregatio synodi fiat per vicarium capitularem, quemadmodum a Sacra Congregatione concilii decisum refert inter alios Scarfantonius (loc. cit., n. 25).

11. Item ad vicarium capitularem, sede vacante, et non

ad capitulum pertinet, curare ut in synodo approbentur saltem sex examinatores synodales pro examinandis iis quibus conferendæ sunt ecclesiæ parochiales. (Vide Massobr., de Synodo, cap. 2, dub. 4; vide etiam pro tota quæstione in præsenti capite discussa Benedictum XIV, de Synodo diœcesana.)

Diximus tantum de jure capituli relative ad diœcesanam synodum. Quid vero relative ad concilium provinciale? Fuse disseruimus in tractatu de Synodo provinciali. Habet nempe jus ut vocetur; potest interesse per procuratores; non habet nisi votum consultivum sede plena. Sed sede vacante, ipsum capitulum, vel vicarius capitularis habet votum decisivum.

CAPUT VI.

POTESTAS CAPITULI QUOAD POENALIA.

« Ad capitulum spectat facultas capellanos aliosque ecclesiæ (1) ministros ejusdem servitio mancipatos, quoties in aliquibus ex injunctis muneribus seu officiis delinquunt, per modum fraternæ correctionis mulctare, mediante fructuum seu distributionum moderata subtractione per modicum tempus, seu alia simili levi mulcta. » Ita cum sententia communi canonistarum Scarfantonius (t. I, p. 20, n. 37, edit. Lucæ, 1723).

« Mulcta vero quæ fit mediante subtractione fructuum sive distributionum, pro punitione beneficiatorum delinquentium in eorum officiis, nullatenus cedere debet in particularem statuentium, videlicet capitularium utilitatem, seu commodum, sed vel in communem, vel ecclesiæ, convertenda est. » (Scarfantonius, ibid., qui et refert ita decisum pluries a Rota.)

(1) Intellige ecclesiæ *cathedralis* beneficiatos inferiores, nempe capellanos, portionarios, mansionarios, assisios et alios.

« Jus vero mulctandi venit in sequelam juris præsidendi in choro... Proinde dictam præsidentiam habens, per aliqualem modicam coercitionem et pœnam, ut diximus, inobedientes et contumaces ac in divinis ministeriis delinquentes, punire potest ac debet;... quia alioquin inanis esset jurisdictio, si saltem jus modicæ coercitionis non haberet, ut optime in his terminis Rota (decisione 693, n. 8,—66, n. 14, —et 253 per totum,—inter recentiores, part. VI). »

« Quod adeo verum est, ut licet ad episcopum solum spectet correctio et punitio delictorum suorum subditorum, cum apud eum solummodo resideat vis coactiva, attamen respectu delictorum levium, commissorum circa divina officia in cathedrali ejusque ecclesiæ servitium per beneficiatos aliosque ministros, quæque non sunt punibilia in forma judiciali, sed per modum fraternæ correctionis, ut supra explicavimus, illorum punitio ac correctio spectat ad capitulum, quod in ecclesia cathedrali figuram domini facit. » (Scarfantonius, loco citato, n. 41.)

Hoc tamen intelligendum est tantum quando episcopus non interest choro : « Nam (ait ibid. Scarfantonius) cum in eo præsens est, et assistit ad divina officia cum canonicis et aliis ecclesiæ ministris, dignior seu alius præsidentiam habens nomine capituli non exercet jus corrigendi et mulctandi delinquentes privative ad ipsum episcopum, sed ad summum tantum cumulative cum illo; etiamsi nulla decani seu alterius deputati in corrigendo negligentia interveniret, vel etiamsi immemorabilis concurreret observantia quod solus deputatus a capitulo juberet in choro et corrigeret delinquentes; quia hæc non esset nisi corruptela et abusus, cum inferior excluderet ab exercitio jurisdictionis superiorem et caput. »

Hæc facultas in capitulo corrigendi delinquentes circa divina officia, exerceri potest etiam contra ipsosmet capitulares de gremio existentes. (*Pro quo citat Scarfantonius varios auctores et decisiones Rotæ.*)

« Eademque facultas extenditur etiam ad condenda statuta pœnalia contra eosdem capitulares et ecclesiæ ministros in officio delinquentes, dummodo non excedant modum fraternæ correctionis ac levis mulctæ, quia correctio et coercitio pro gravibus delictis est actus jurisdictionis, quam præscindendo a speciali privilegio seu immemoriabili consuetudine non possunt nec etiam contra illos de gremio exercere capitula nisi sede vacante; nisi talia statuta pœnalia etiam excedentia præscriptam metam, robur accepissent a confirmatione episcopi, in quo residet substantialiter jurisdictio et vis coactiva. » (Scarfantonius, t. I, pag. 20, n. 43 et seq., editio Lucæ, 1723.)

« Canonici non possunt a capitulo voce privari, neque ad « officia inhabiles declarari (Barbosa, de Canonicis, c. 42, « n. 16. — Fagnan. in c. *Cum omnes*, n. 38, *de Const.*); « et declaravit Sacra Congregatio concilii (in Pisana, 25 « junii 1695.) » (Monacelli, tit. 2, formula 4, adnot. 16.)

Non inutile erit præmissam doctrinam de potestate capituli quoad pœnalia confirmare auctoritate sacræ Congregationis concilii : sic habetur in Thesauro resolutionum, t. VII, pag. 163 :

« Capitulum cathedralis ecclesiæ Civitatensis, utens præ« tenso jure animadvertendi in suos capitulares, ob quod« dam assertum delictum a canonico Joanne Gonzalez ad« missum, nedum eum mulctavit pœna tercentum triginta « regalium, verum etiam ad biennium voce activa et pas« siva suoque stallo in choro privavit, assignata ei sede in « ultimis capellanorum subselliis, post habitis decretis vi« carii generalis ad quem idem canonicus reclamaverat. « Quin et contemptis censuris sibi indictis, nova 22 duca« torum mulcta præfatum canonicum affecit. Quocirca pro« motor fiscalis ratus sui muneris esse curiæ episcopalis « jura tueri, ad causam admissus, eamdem propugnare « conatus est tam coram metropolitano, quam coram nun« cio apostolico; a quo tandem, suspensis censuris, contro-

« versiæ decisio remissa fuit ad Ordinarium. Verum quia « memoratus canonicus omnes præfatas mulctas sibi a ca- « pitulo impositas subinde acceptavit, atque liti ut supra « introductæ amplissime renunciavit, idem promotor fi- « scalis, ne in posterum aliquod ordinariæ episcopi jurisdi- « ctioni detrimentum ex hujusmodi renuntiationis actu il- « latum dici posset, obtinuit causam huic Sacræ Congrega- « tioni delegari. » Postquam ita causam exposuit secretarius Congregationis concilii, hæc addit :

« Præter ea quæ in hanc rem late tradunt Scarfantonius, « Pignatellus..., ad decisionem nonnulla spectant Sacræ « hujus Congregationis rescripta, nimirum :

« In Tirasonensi, die 13 augusti 1729, editum fuit quod- « dam decretum quo, inter cætera, cautum est quod, *repro- « bata consuetudine etsi immemorabili, capitulum in « futurum omnino abstineat ab impositione cujusdam « pœnæ nuncupatæ* MODICARUM; *sed tantum juxta casus « mulctare possit præbendatos pœna pecuniaria dun- « taxat, nempe duorum, vel quatuor, et ad summum sex « ducatorum ; et, si casus majorem exigat pœnam, recur- « rere debeat ad Ordinarium.* (In libro LXXIX Decretorum, « pag. 399.) — Et novissime in Oriolensi propositis inter « cætera hisce dubiis : 1° *An sustineatur* 28 *decretum sta- « tuens quod capitulum non possit mulctare curatos ob « defectus commissos in functionibus parochialibus, sed « tantum ob illos quos commiserint circa servitium chori « et circa officia quibus capitulum assistit et præsidet?* — « 2° *An sustineatur* 33 *decretum mandans quod in actibus « et functionibus in quibus per antecedentia decreta cau- « tum est præsidere debere curatos, isti possunt etiam impo- « nere mulctam quæ tamen non excedat unum regale?* — Re- « sponsum est : *Ad primum affirmative.* — *Ad secundum « affirmative, ita tamen ut mulcta erogetur in usus pios.*

« His igitur perpensis una cum juribus circumferendis, « dignabuntur Eminentiæ Vestræ rescribere :

« I. *An capitulo competat jus mulctandi capitulares cæ-« terosque ecclesiæ ministros nedum pro levibus, sed etiam « pro gravibus excessibus?* Et quatenus affirmative quoad « primam partem, et negative quoad secundam.

« II. *An pro excessibus in choro, aula capitulari et « ecclesia duntaxat, vel etiam extra commissis?*

« III. *An mulctis pecuniariis tantum, et in qua summa?*

« IV. *An et quomodo a mulcta per capitulum imposita « competat appellatio ad episcopum?* » Dubiis sic propositis Sacra Congregatio respondit hoc modo :

« *Ad I affirmative quoad primam partem, negative « quoad secundam. Ad II, competere pro levibus excessi-« bus etiam extra chorum et ecclesiam commissis, in « functionibus tamen ecclesiasticis tantum, in quibus ca-« pitulum procedit sub cruce. Ad III, affirmative in « mulctis pecuniariis tantum, nempe duorum vel quatuor « et ad summum sex ducatorum juxta casus, ita tamen ut « mulcta erogetur in usus pios. Ad IV, affirmative ad « utrumque.* »

CAPUT VII.

DE JURE CAPITULIS PROPRIO SESE CONGREGANDI ABSQUE LICENTIA EPISCOPI, ET QUO CASU EXCEPTIONALI IDEM JUS ALIIS DE CLERO COMPETAT.

Exponemus *primo* gravissimam quæstionem utrum licentia episcopi indigeat capitulum ad sese congregandum; *secundo*, probabimus cæteris de clero jus sese congregandi regulariter non competere. *Tertio*, memorabimus casum exceptionalem quo etiam aliis de clero absque permissione episcopi sese coadunare licitum est.

§ I.

An capitula jus habeant sese congregandi absque licentia episcopi?

Haberi potest hæc quæstio inter difficillimas juris canonici. Videtur tamen in favorem capitulorum absque hæsitatione solvenda. Exponemus quid senserit Rota, quid Sacra Congregatio concilii, quid doctores.

I. Quid tenuerit Rota satis patebit ex analysi decisionis 428, tomi IV, coram Ansaldo, 27 januarii 1708.

Capitulum Massafræ contendebat sibi competere jus sese coadunandi absque episcopi licentia. In contrarium obnitebatur episcopus. Lis ad Rotam devenit.

Rationes in favorem episcopi sic exhibitæ sunt :

« Reverendissimus episcopus dicebat se proculdubio assistentia juris communiri, non minus ex dispositione legum, sed ex intrinseca quoque naturali et politica ratione; cum etenim in hisce comitialibus seu capitularibus adunantiis, valeant ordiri quoque machinationes et conventiculæ bono publico præjudiciales, et ne *quod minus poscunt singuli præsumant universi*, ut ait Seneca...; non solum idcirco congruum et opportunum, ast etiam necessarium omnino videtur, quod inferior expostulet a suo superiore licentiam et potestatem congregandi hujusmodi adunantias, ita expresse sancientibus imperatoribus... Neque defuere quamplures qui reputarunt non solum expetendam fore licentiam, sed et quod etiam certiorare obstringantur superiorem de re super qua disserendum veniat in illa coadunantia; ita ut possit si velit superior, sin minus alter officialis eum repræsentans, intervenire..., etiamsi episcopus non sit canonicus. Quoniam ubi episcopus fuisset quoque canonicus, ad ipsum primario spectat jus convocandi... Fallentibus tantum hisce regulis, quotiescumque peragatur de solitis adunantiis vigore statutorum

« certa die et hora præscriptis : in his non exigitur alia par-
« ticularis licentia.

« Concludebant informantes pro episcopo, quod nisi ju-
« ridica adversaretur consuetudo, episcopum infallanter
« posse injungere quod capitula non coadunentur absque
« ejus positiva licentia, sicuti concludebat etiam Pignatelli
« (Cons. 152, t. IV). »

Rationes in favorem capituli :

« Ex opposito autem scribentes pro capitulo collegiatæ
« mordicus sustinere conabantur quod hujusmodi licentia
« non erat ullatenus expetenda, ex inapplicabilitate adduc-
« tarum ex parte episcopi rationum. » Facile confutatur ratio desumpta e legibus imperatorum paganorum. Quoad timorem ne fiant machinationes, dici potest jura de hoc statuentia non respicere corpora ecclesiastica approbata, ut sunt capitula. Citantur postea textus juris et auctores e quibus concluditur non ad episcopum (nisi esset canonicus) pertinere convocationem capituli. Tum adducitur textus Tridentini (sess. 25, c. 6) ubi, excepto casu criminalium inquisitionum, salva vult jura capituli : *Cæteris autem in rebus capituli jurisdictio et potestas si qua eidem competit et bonorum administratio salva et intacta omnino relinquatur.* Tandem citatur expressa declaratio Sacræ Congregationis concilii, 17 januarii 1584 : *La Sacra Congregazione a risoluto, che il capitolo sia libero di congregarsi quando vuole, purche non sia in pregiudicio del culto divino; onde non si può obbligare a domandar licenza.*

In quem sensum iverit Rota :

Postquam memoravit inter alia decisionem in favorem episcopi a Rota datam (in Gerundinensi, 14 junii 1702, coram Priolo) sic concludit :

« Quamobrem pro recta concordatione tot tantarumque
« resolutionum Sacrarum Congregationum, quæ invicem
« quodammodo de directo sibi contradicere videbantur, alia
« conciliatrix via non adest quam illa interpretativæ con-

« suetudinis. In illis siquidem ecclesiis seu capitulis in qui-
« bus idem capitulum assueverit se libere congregare in
« faciem episcopi sine petitione et impetratione licentiæ,
« vindicant sibi locum ea quæ pro parte capituli pondera-
« bantur. Ex diametro autem nisi constet de hac consuetu-
« dine, procedunt resolutiones quæ militant pro episcopo. »
Ad quam conclusionem firmandam adducitur decisio sequens Sacræ Congregationis episcoporum et regularium : *Essendo il capitolo in possesso di adunarsi senza licenza del vescovo e del vicario, non si deve in ciò fare altra novità* (in Neritonensi, 20 augusti 1601); et altera Sacræ Congregationis concilii : *Constitutionem sustineri juxta consuetudinem* : agebatur autem de constitutione synodali prohibente capitulum congregari sine episcopi licentia (in Milevitana, 2 junii 1702).

Ex illa analysi satis patet tribunal Rotæ primum judicasse in favorem episcopi, id est, necessariam esse ejus licentiam ad coadunationes capitulares. Postea tamen re melius perpensa, et præcipue videns sibi contrariam fuisse Congregationem concilii, priorem decisionem ex parte dereliquit, sustinens necessitatem licentiæ episcopalis *quando non adesset consuetudo contraria in favorem capituli.*

II. Idem tenuisse videtur cardinalis Petra, qui sic rem exponit : « An episcopi licentia requiratur in tali convo-
« catione capituli ? Ad primum dicendum regulariter epi-
« scopi licentiam non requiri, *si solitum sit sine illa*
« *congregari.* (Barbosa de Can. c. 35, n. 4, — citans de-
« clarationem Sacræ Congregationis concilii, 20 augusti
« 1601.) Sed hujusmodi solitum, an debeat probari per epi-
« scopum, vel capitulum, cuive illorum videatur assistere
« jus ita ut refundatur alteri onus probandi consuetudi-
« nem ? Videtur deberi talem consuetudinem probari a ca-
« pitulo, cum jus assistat episcopo, uti ex textu *lib.* II,
« *c. de Decurionibus*, *lib.* X, ubi de Congregatione cujus-
« cumque universitatis, ut non possit congregari sine li-

« centia superioris... Quæ consuetudo debet esse quadra-
« genaria, cum sit contra jus, et cum suis requisitis scientiæ
« episcopi.

« Si tamen requiratur licentia episcopi, non tenetur ca-
« pitulum declarare quæ negotia agere debet in capitulo, ut
« ex declaratione Sacræ Congregationis concilii prosequun-
« tur Barbosa et Pignatelli (consult. 154, t. IV). » (Card. Petra, Comm. in 1 const. S. Leonis Magni, sect. 2, n. 48, tom. I.)

III. Nihilominus videtur omnino dicendum, de jure communi non requiri licentiam episcopi. Nam quando Sacra Congregatio concilii aliquod juris dubium declarat, cum ipsius sententiæ sint decisiones papales (1), omnes iis decisionibus stare debent. Et ipsamet Rota, tanquam regulam decisa a Sacra Congregatione concilii recipere solet, ut et ipsa passim profitetur. Si ergo reperiamus quæstionem a Sacra Congregatione concilii in favorem capitulorum decisam, huic decisioni potius standum erit. Porro claræ omnino videntur illius Congregationis in hunc sensum aliquæ decisiones, quas sic refert Scarfantonius :

« Habent autem capitula cathedralium, sive collegiata-
« rum, jus sese congregandi absque alicujus licentia, ac ne-
« gotia capitularia expediendi. (Barbosa ad cap. 6, sess. 25,
« conc. Trid. — Rota, decis. 112, n. 8, recent.) Et resolvit
« Sacra Congregatio concilii (in Brundusina, 17 jan. 1684),
« scribens archiepiscopo dictæ ecclesiæ : *La Sacra Congre-*
« *gazione ha risoluto, che il capitolo sia libero di congre-*
« *garsi quando vuole,... onde non si puole obbligare a di-*
« *mandar licenza.* Idemque fuit definitum 9 maii 1637 :
« *Congregatio concilii censuit posse canonicos convocare*
« *capitulum absque episcopo sine illius licentia, nisi aga-*

(1) « Declarationibus Sacrarum Congregationum cardinalitiarum ista præ-
« rogativa conceditur ut faciant auctoritatem necessariam apud inferiores ma-
« gistratus, tanquam decisiones papales. » (Cardinalis de Luca, Relatio Curiæ Romanæ, discursu 32.)

« *tur de rebus mensæ episcopalis*. Et ratio est quia licen-« tia episcopi requiritur in casu duntaxat quo velint se « congregare personæ ecclesiasticæ quæ collegium non con-« stituunt. » (Scarfantonius, t. II, pag. 108, n. 14, edit. Lucæ, 1723.)

Ergo jus commune et regula generalis est posse capitula sese adunare absque licentia episcopi. Hæc tamen regula ex duplici titulo exceptionem pati potest; nempe ex contraria consuetudine et ex gravi causa; ut loco citato sic subjungit Scarfantonius :

« Quod tamen intelligendum est quatenus non adesset « contraria consuetudo ut capitulum requireret episcopi « licentiam, ut nuper censuit Sacra Congregatio (in Milevi-« tanà, 2 julii 1707), in qua respondit sustineri synodalem « constitutionem per quam statuebatur quod capitula con-« gregarentur de episcopi licentia, *juxta morem*.

« Quando autem capitulum est solitum congregari abs-« que dicta licentia, non potest episcopus hujusmodi con-« suetudinem immutare, ex decretis relatis a Barbosa (de « Canonicis, c. 35, n. 4), Pignatello (consult. 154, n. 1, « t. IV), Petra (ad Constitutionem I Leonis Magni, sect. 2, « n. 48, t. I).

« Sicuti quando consuetudo assistit episcopo, non potest « idem prætendere ut capitulum ipsi declaret de quibus « negotiis agendum sit (Barbosa et Pignatellus locis ci-« tatis).

« Cæterum, non obstantibus prædictis, non prohibetur « episcopus ex aliqua gravi et rationabili causa aliquando « suspendere vel prohibere convocationem capituli (Pigna-« telli, consult. 156, n. 6, t. IV. — S. Congregatio epis-« coporum, in Rhegiensi, 4 juini 1704. — Sacra Congre-« gatio concilii, in Lauretana, 6 februarii 1700.—Monacelli « in formular. eccles., form. 4, tit. 2, n. 25, t. I).

IV. Auctoritati Sacræ Congregationis concilii multæ addi possent doctorum citationes, sed supervacaneæ essent, cum

inter eos etiam reperiantur qui contrarium cum Rota tenuerunt. Ceccoperium tantum subjicimus.

« Potestas non est episcopo prohibendi canonicis, quin « sese capitulariter congregent, servata debita forma; nec « cogendi ad ei revelandum quæ ibi velint resolvenda pro« ponere (Sacra Congregatio apud Barbosam, collect. 126, « n. 3.) Neque teneutur canonici in negotiis capitularibus « admittere episcopum in capitulo (Rota part. VII, recent. « decisio 112, n. 9). » (Ceccoperius, l. IV, tit. 1, n. 52.)

§ II.

Reliqui de clero sæculari regulariter non habent jus sese congregandi absque licentia episcopi.

« Soli canonici constituunt capitulum... Hujusmodi capi« tulum non possunt constituere parochi, nec capellani, « aliique simplices presbyteri... Ratio est quia hi non fa« ciunt unum corpus, ut canonici, sed in ecclesiis conside« rantur ut singuli... Ratio rationis est, quia nequeunt sibi « caput efficere... Neque possunt libere sese congregare, « sed quando occurrit id agere ob eorum negotia, tenentur « licentiam petere ab episcopo, ut non ignoret quid isti « agant... Iisdem parochis et capellanis non convenit com« mune sigillum, prout competit capitulo... Et quia præ« dictis considerabilibus præfati de clero sunt expertes, « merito postponendi sunt canonicis. » (Ceccoperius apud Scarfantonium, t. I, p. 22, edit. Lucæ, 1723.)

Addit Scarfantonius (p. 24) :

« Ex his quæ supra notavimus, circa capellanos seu be« neficiatos, nempe quod illorum officium est mere servi« torium, et capitulis subsunt, profluit etiam quod ipsi « considerantur tanquam singuli, proindeque corpus sive « collegium non constituunt, nec in unum sese congregare « possunt et capitula facere sine superioris licentia... Cum

« quodammodo monstrum præ se ferat, quod in una eadem-
« que Ecclesia biceps corpus existat canonicorum et bene-
« ficiatorum; nisi prædicti beneficiati sive capellani spe-
« ciale indultum et privilegium haberent congregationes
« faciendi et repræsentandi collegium; vel saltem immemo-
« rabilem, vel quadragenariam cum titulo.

« In dubium revocari solet an episcopus possit sua ordi-
« naria auctoritate indulgere beneficiatis facultatem sese
« coadunandi et constituendi collegium, sine consensu vel
« concilio capituli; et quamvis Rota hunc articulum inde-
« cisum reliquerit (in decis. 154 part. 1 — et decisione 126
« n. 8, part. 6, recent.), videtur negativam esse probabilio-
« rem; quia cum capitulo canonicorum jus assistat consti-
« tuendi in ecclesia cathedrali collegium, ac resistat ne illud
« faciant beneficiati, hoc esset statuere quodammodo contra
« jus, quod episcopo non licet, sed tantummodo hoc est
« reservatum Summo Pontifici. Aut saltem tanquam res
« gravis et ardua, et jus capituli tangens, sine ejus consensu
« vel consilio expediri non posset.

« Possunt tamen beneficiati considerari tanquam corpus,
« etiam quando sunt distincti et separati a capitulo, ad ali-
« quem certum actum, veluti ad effectum interessendi fu-
« neralibus, vel incedendi in processionibus; quamvis ad
« reliquos effectus careant facultate constituendi collegium.

« Parochi similiter collegium facere non possunt, quia
« etiam ipsi considerantur tanquam singulares personæ,
« nisi habeant speciale indultum ab habente auctoritatem
« sibi concessum, una cum cæteris requisitis ad constituen-
« dum collegium necessariis (Rota, decis. 1879, n. 1, — et
« decis. 2081, n. 1, — et decis. 2174, n. 1, — et decis. 85,
« n. 9, — et decis. 156, n. 5, — et decis. 192, n. 10, —
« in parte XIV, recent.).

« Idem pariter, ac quidem majori ratione, statuendum
« est de reliquo clero civitatis seu diœcesis, cujus personæ
« considerantur ut singulæ, nec in unum corpus coalescunt,

« licet ex aliqua justa causa in unum convenire possint et « quandam universitatem repræsentare. »

§ III.

Casus exceptionalis quo alii de clero præter capitulum possunt sese congregare sine licentia episcopi.

« Quamvis, ut prædiximus, semper sit necessarius superioris assensus, hoc tamen fallit quotiescumque ageretur « de coadunatione facienda super negotio tangente interesse « ipsius superioris, veluti de promovenda lite contra eumdem; « quia tunc licentia petita, licet non obtenta, possint haberi « Congregationes per clerum, sive alias personas ex eodem « clero quæ regulariter tanquam singulæ considerantur; « quia in hoc casu idem esset denegare facultatem sese con- « gregandi ac extinguere litem (Alciatus, cons. 103, n. 2, « l. v, — cum aliis, apud Rotam, decis. 148, n. 2, parte, VII, « recent.), et sic indirecte adimere clero modum appel- « landi ac recurrendi ad superiores ipsius episcopi, pro « reparandis gravaminibus, sibi forsan cum constitutionibus « sive edictis nimium rigorosis vel injustis, illatis; quod « sane nulla æquitas patitur. Unde cum potissima causa ex « qua hujusmodi adunantiæ prohibentur absque superioris « permissione, sit sola suspicio conspirationis, seu machi- « nationis, ea vero penitus propulsetur quando adest justa « causa, ut est litis pendentia, pro cujus prosecutione ac « directione sunt necessarii tractatus interesse habentium, « pro capiendis opportunis consiliis et resolutionibus, tunc « potest indubie fieri dicta convocatio; cum regulariter « pro excludenda præsumptione prædicta, propter quam « adunantiæ vetantur, satis sit quod constet de interesse « congregatorum.

« Quin etiam, in figurato casu litis promovendæ contra « superiorem, potest licite clerus exigere collectas a singu-

« laribus personis ejusdem cleri per modum contributionis, « etiam inscio et invito superiore; non tamen ab invitis, « sed solum a sponte contribuere volentibus; cum non « possit habere clerus vim coactivam, quæ in sola episco- « pali seu quasiepiscopali dignitate regulariter residet... « Quamvis in casu victoriæ, renuentes juris remediis com- « pelli possent ad suæ ratæ solutionem, ne alienis impensis « commodum contra omnem æquitatem reportarent (ut firmat « Rota, decisione 148, n. 6, et seq., parte VII, recent.). » (Scarfantonius, t. I, p. 24 et 25, editio Lucæ, 1723.)

CAPUT VIII.

JUS ADMINISTRATIVUM CAPITULI CIRCA BONA AD BENEFICIATOS SEU CAPELLANOS CATHEDRALIS SPECTANTIA.

« Quoad materiam beneficiatorum seu capellanorum, « illud pariter est observandum quod ad capitulum, pri- « vative ad eosdem capellanos spectat administratio elee- « mosynarum, anniversariorum, aliarumque piarum oblatio- « num ecclesiæ cathedralis, potissimum illarum quæ pendent « a jure parochiali; eo quia cura habitualis dictæ ec- « clesiæ capitulo incumbit. (De Luca, de Parocho, discursus « 32, n. 4, et de Jurisdict. discurs. 42, n. 2.). Quod etiam « verum est, licet prædicti capellani in iisdem obventionibus « habeant interesse ac de illis participent; cum in hisce « administrationibus sese ingerere nullatenus possint (Lot- « terus, de Re beneficiali, l. 1, quæst. 17, n, 8.) Quamvis « respectu administrationis massæ distributionum commu- « nis, seu etiam particularis ipsorum capellanorum, ra- « tione interesse quod habent in illius certa ac fideli admi- « nistratione, eisdem etiam ratio per capitulum adminis- « tratorem reddi debeat, ut discusso articulo Rota (decisione « 24, parte XVII, recent.). »

« Hæc tamen absoluta administratio quam dictarum obla-

« tionum habet capitulum, limitanda venit in casu quo « vellet per novum statutum innovare et immutare antiquam ecclesiæ consuetudinem, alterando modum distri-« buendi, tam quotidianas distributiones quam provenientes « a dictis anniversariis et exequiis, inter eosdem canonicos « et beneficiatos, qui eisdem anniversariis aliisque divinis « officiis suam assistentiam præstare consueverunt; cum hoc « capitulo non liceat. (Caput unicum *de Clericis non resid.*, « in 6. — Rota, decisione 32, n. 3 et seq. Part. VII, recent.), « sed requiratur etiam auctoritas episcopi, qui de consensu « capituli novam consuetudinem in ecclesia inducere potest, « si illa sit bona et laudabilis.

« Præfati capellani aliique clerici choro interessentes et « de quotidianis distributionibus participantes, regulariter « excludi non possunt ab emolumentis anniversariorum, « nisi particularis obsistat consuetudo, seu statutum con-« trarium, aut aliter a testatoribus cautum fuerit ex litterali « dispositione; quia cum etiam ipsi ecclesiæ assistant, con-« sequens est ut, regulando emolumentum ab onere, de « dictis distributionibus participent.

« Nec relevat quod in legato relicto pro anniversario *ca-« pitulo*, non videantur comprehendi beneficiati aliique « clerici cathedralis qui appellatione capituli non veniunt; « quia ratione subjectæ materiæ, nempe anniversarii, cui « solent cum canonicis assistentiam suam præstare cæteri « cathedralis ecclesiæ clerici, præsumitur testatorem ab iis « excludere noluisse eosdem.» (Scarfantonius, t. I, pag. 21, editio Lucæ, 1723.)

CAPUT IX.

DE JURE ET OFFICIO CAPITULI ADMONENDI EPISCOPUM SI QUANDO FORTE A RECTO TRAMITE ABERRARET.

Duo hic expendenda veniunt; 1° quæstio generalis, an

et quomodo inferiores possint et teneantur corrigere superiores ; 2° Quid particulare incumbat capitulis quoad illud officium caritativæ admonitionis erga episcopum.

§ I.

Quomodo juxta doctrinam catholicam procedere possit et debeat correctio ab inferiori ad superiorem.

Sanctus Thomas (2. 2, q. 33, a. 4) :

« Utrum quis teneatur corrigere prælatum suum. — 1° Videtur quod aliquis non teneatur corrigere prælatum suum. « Dicitur enim Exodi 19, 12 : *Bestia quæ tetigerit montem « lapidabitur*... 2° Præterea super illud, *in faciem ei restiti*, « dicit glossa... *ergo cum subditus non sit par prælato, non « debet eum corrigere.* 3° Præterea Gregorius dicit : *Sancto- « rum vitam corrigere non præsumat nisi qui de se meliora « sentit.*

« Respondeo dicendum quod correctio quæ est actus justitiæ per coercitionem pœnæ non competit subdito respectu « prælati ; sed correctio fraterna, quæ est actus charitatis, « pertinet ad unumquemque respectu cujuslibet personæ « ad quam charitatem debet habere, si in ea aliquid corrigibile inveniatur. Sed quia actus virtuosus debet esse moderatus debitis circumstantiis, ideo in correctione qua « subditi corrigunt prælatos, debet modus congruus adhiberi, ut scilicet non cum protervia et duritia, sed cum « mansuetudine et reverentia corrigantur. Unde apostolus « dicit, *seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem.* « Ad primum ergo dicendum quod tunc prælatus inordinate « videtur tangi, quando irreverenter objurgatur... Ad secundum, quod in faciem resistere coram omnibus excedit « modum fraternæ correctionis... Sciendum tamen est quod « ubi immineret periculum fidei, etiam publice essent prælati a subditis arguendi... Ad tertium dicendum, quod « præsumere se esse simpliciter meliorem quam sit præla-

« tus, videtur esse præsumptuosæ superbiæ; sed æstimare se « meliorem quantum ad aliquid non est præsumptionis, quia « nullus est in hac vita qui non habeat aliquem defectum. Et « etiam considerandum est, quod cum aliquis prælatum ca- « ritative admonet, non propter hoc se majorem existimat, « sed auxilium impartitur ei qui *quanto in loco superiori*, « *tanto in periculo majori versatur*, ut Augustinus dicit « in Regula. »

Castro Palao de Charitate tract. 6, disputatio 3 :

« Duplex est correctio. Alia est correctio fraterna, alia « juridica. Correctio fraterna est, qua primo et per se inten- « dis bonum proximi : correctio vero juridica, qua spec- « tas bonum aliorum qui per peccatum unius scandalizan- « tur, et bonum commune quod turbari cujusque peccato « solet : ideoque hæc correctio ad justitiam vindicativam « spectat. Correctio fraterna exerceri potest a pari in pa- « rem, et ab inferiore in superiorem, et a superiore in infe- « riorem; quia ad illius exercitium nulla requiritur jurisdic- « tio. At judicialis correctio non potest esse ab alio quam a « superiore potestatem jurisdictionis habente (punctum 1, « n. 2).—Quæ personæ teneantur corrigere et quæ sint corri- « gendæ? Certum est omnes obligatos esse, cum sit præ- « ceptum naturale et divinum omnes adstringens. Unicui- « que enim mandavit Deus de proximo suo. Item omnes « obligati sunt Deum et proximum amare; sed ex amore « Dei et proximi nascitur malum utriusque impedire quan- « tum fieri possit. Ergo nascitur obligatio proximum cor- « ripiendi, quia sæpe ad impediendam injuriam Dei et ma- « lum proximi correctio est unicum medium (punct. 7, n. 1). « — Quod si de personis corrigendis loquamur, omnes tam « fideles quam infideles sunt corrigendi... Difficultas est de « prælatis, an sint a subditis corrigendi? Et quidem debere « corrigi si delinquant est expressa decisio Gregorii (in cap. « *Sicut* 2, q. 7). Advertendum tamen est hanc correctionem « faciendam esse cum magna prudentia et humilitate, et

« potius obsecrando quam increpando; itemque secreto et « non publice (ex decreto Innocentii III, c. *Cum ex in-« juncto*, de Hæret.) : Quod intelligi debet, nisi peccata « sint scandalosa et publica ; tunc enim publice argui « debent, etiamsi nulla speretur emendatio. » (Punct. 7, n. 9 et 10.)

Cornelius a Lapide (in Epistolam ad Galatas, in vers. 11, capitis 2):

« Dices : Ergo Paulus utpote corripiens ac corrigens « Petrum, Petro auctoritate par fuit vel superior, ac conse-« quenter Petrus Pauli et apostolorum caput et princeps « non fuit. Respondeo, nego consequentiam : Nam ab inferio-« ribus corrigi posse superiores cum humili charitate pro « veritate tuenda hinc docet Augustinus (epist. 19), Cypria-« nus, sanctus Thomas et alii, qui clare docent Petrum supe-« riorem a Paulo inferiore correptum esse. Unde apte Grègo-« rius (hom. 18 in Ezech.): *Tacuit Petrus, ut qui primus « erat in apostolatus culmine, primus esset in humilitate.* « Et Augustinus (epist. 19 ad Hier.): *Rarius*, ait, *et san-« ctius exemplum Petrus posteris præbuit, quo non dedi-« gnarentur a posterioribus corrigi, quam Paulus quo « confidenter auderent minores majoribus pro defendenda « veritate, salva charitate, resistere.* »

Tirinus in versiculum 11, capitis 2 Epistolæ ad Galatas :

« Dices : Ergo Petrus inferior erat Paulo. Respondeo, « nego consequentiam. Quia Paulus reprehendit Petrum « non tanquam superior, vel ex auctoritate, sed solum ex « charitate tanquam inferior, quia bonum publicum sic « postulabat. Tali enim casu licere id inferiori, etiam in « publico, sed adhibita cautela et honore superiori debito, « constat ex jure tum naturali, tum positivo; et fuse de-« monstrat sanctus Augustinus. »

Suarez, de Charitate, disputatio 8, sectio 5 :

« Ad quos corrigendos obliget hoc præceptum correctionis « fraternæ ? — Tria genera personarum considerare possu-

« mus : subditos, superiores et æquales. Dico primo : Hoc « præceptum obligare ad corripiendas quaslibet ejusmodi « personas, si egeant correptione. Probatur : quia præ- « ceptum hoc respicit miseriam spiritualem proximorum in « universum : omnes autem prædictæ personæ proximi sunt « proprie; et prætcrea sunt capaces miseriæ spiritualis, sive « peccati : ergo respectu omnium illarum præceptum natu- « raliter obligat. Peculiariter autem respectu superiorum « (quod difficilius videri posset), suadetur conclusio, quam « etiam D. Thomas, (2. 2, q. 33, art. 4), docet : Suadetur, « inquam, primo ex usu Scripturæ : Isaiæ 1 : *Audite prin- « cipes Sodomorum, percipite auribus legem Dei ;* et ex « aliis testimoniis non raro. Idem sumitur, tum ex D. Au- « gustino in regula seu in epistola 109 ad monachas quas- « dam : *Non solum vestri, sed etiam prælati miseremini, « qui inter vos quanto in loco superiori, tanto in periculo « majori versatur*. Et in epistola 19, cap. 2, ad finem, lau- « dat Petrum, quod a Paulo sibi inferiore non dedignatus « est corripi : *Atque ita*, inquit, *rarius et sanctius exem- « plum posteris præbuit, quo non dedignarentur (sicubi « forte recti tramitem reliquissent) etiam a posterioribus « corrigi*... Tum etiam ex Gregorio statim citando. Ratio « est : Quia ad hunc actum correptionis non requiritur « jurisdictio; sed fundatur in conjunctione charitatis, quæ « cæteris paribus debet esse major ad superiores quam ad « alios. Item sæpe ipsi magis indigent; quia et in majoribus « periculis versantur, et pauciores sunt qui audeant loqui : « Ergo non solum est hæc obligatio, sed major.

« Objicies : Sæpe Patres videntur reprehendere correctio- « nem subditorum erga prælatos : et ratio est, quia talis « actio videtur esse contra reverentiam prælatorum. — Re- « spondetur, duo intendere Patres : Primum, in hujusmodi « actibus cavendam esse omnem irreverentiam et audaciam, « atque adeo accedendum esse simplici et humili animo, « admonendo potius quam reprehendendo. Unde Gregorius

« (ut habetur in cap. *Sicut* 2, quæst. 7) : *Sicut laudabile*
« *est debitam reverentiam exhibere pastoribus, sic recti-*
« *tudinis et Dei timoris est, ut si qui sint in eis qui in-*
« *digeant correptione, nulla dissimulatione postponan-*
« *tur; ne totum corpus morbus invadat, si languor non*
« *fuerit curatus in capite.* Quam sententiam repetit Nico-
« laus I in sua epistola ad Michaelem imperatorem. Se-
« cundo, intendunt correptionem judicialem non pertinere
« ad subditos : imo etiam Anacletus et Fabianus, uterque
« in epistola sua secunda (quæ habentur in tomo I episto-
« larum Summorum Pontificum) volunt subditorum accusa-
« tionem non facile esse admittendam in judicio contra
« prælatos ; quia est res valde suspecta. »

Doctrina a citatis auctoribus tradita, unanimi assensu tanquam certa tenetur in scholis catholicis; ita ut supervacaneum sit plures adducere theologos, cum extra omnem omnino controversiam quæstio illa sit apud catholicos.

Neque efformata tantum est doctrina illa ratiociniis theologorum et deductionibus a jure naturali, sed a sanctis Patribus præsertim excepta. Unum citabimus Augustinum :

Quamquam enim secundum honorum vocabula quæ jam ecclesiæ usus obtinuit, episcopatus presbyterio major sit, tamen in multis rebus Augustinus Hieronymo minor est : licet etiam a minore quolibet non sit refugienda vel dedignanda correctio. (Epist. 82, n. 33, edit. Benedictinorum.) Idem vero Augustinus, sic expressius, loquens de S. Paulo qui dicit se Petro in faciem restitisse : *Ipse vero Petrus, quod a Paulo fiebat utiliter libertate caritatis, sanctæ et benignæ pietate humilitatis accepit : atque ita rarius et sanctius exemplum posteris præbuit, quo non dedignarentur (sicubi forte recti tramitem reliquissent) etiam a posterioribus corrigi; quam Paulus, quo confidenter auderent etiam minores majoribus pro defendenda evangelica veritate (salva fraterna caritate) resistere. Nam*

cum satius sit a tenendo itinere in nullo quam in aliquo declinare, multo est tamen mirabilius et laudabilius libenter accipere corrigentem, quam audacter corrigere deviantem. Est laus itaque justæ libertatis in Paulo, et sanctæ humilitatis in Petro. (Epist. 8, n° 22, edit. Bened., t. II, p. 198.)

Doctrinam illam, posse scilicet prælatos quando errant ab inferioribus corrigi, probat præterea praxis Ecclesiæ perpetua; qua non tantum non reprehensi unquam sunt, sed e contra laudati ab Ecclesia semper illi viri, qui, licet gradu episcopali inferiores, episcopis in schisma aut hæresim, aliosve nocivos errores lapsis, scripto et facto fortiter restitere; quorum exemplis plena est historia ecclesiastica. Quis unquam, verbi gratia, vituperandum somniabit eruditum patrem Zaccharia, qui licet simplex sacerdos, episcopum de Hontheim qui se orthodoxum totis viribus clamitabat, arguebat erroris in suo *Antifebronio*, et pestiferas pandens versutiarum jansenisticarum opiniones, ne latius serperent coercebat, atque ipsum prælatum quantumvis reluctantem ad retractationem adigebat? Quod vero laudabiliter ille, innumeri in tota retro sæculorum serie viri sanctissimi perfecere. Quando vero heterodoxus episcopus de Soanen antequam in concilio Ebredunensi damnaretur, totam diœcesim suam captiosis litteris pastoralibus a recta fide deturbare conaretur, quis ex ipsius clero sacerdos, quis etiam laicus, sufficienti doctrina instructus, non tantum potuit, sed etiam non debuit pro posse pesti obsistere, et notoriam sanctæ matris Ecclesiæ Catholicæ Romanæ doctrinam contra errantis præsulis ausus defendere?

Id ergo plane constat, nec a catholicis unquam doctoribus in dubium vocatum est, 1° procedere correctionem fraternam, non tantum a pari in parem, sed etiam ab inferioribus quibuscumque ad superiores; 2° fieri debere hujusmodi correctiones ea reverentia et humilitate quæ decet episcopalis dignitatis culmen. Quod autem aliquando acci-

dere possit ut inferior sibi falso persuadeat errasse superiorem, non officit, cum non desit in prælato potestas ad procedendum contra falsam inferioris persuasionem, ita ut etiam juridice ad sensa sua rejicienda et retractanda possit compellere.

§ II.

Quid particulare capitulo incumbat quoad officium caritativæ admonitionis erga episcopum?

Dici generatim potest, ubi ad hujusmodi officium tenerentur cæteri inferiores, a fortiori et primo loco teneri capitulum, cum ad id instituatur et erigatur ab Ecclesia ut sit consilium atque senatus episcopi, atque in unum quoddam corpus ipsi adhæreat. Unde sub gravi ad Sanctæ Sedis notitiam deferre teneretur si quid contra orthodoxam fidem aut Ecclesiæ jura, aut animarum perniciem (quod Deus avertat) moliretur episcopus; quæ obligatio, cæteroquin per se patens, pluribus textibus in corpore juris exprimitur. In particulari autem memorant canonistæ admonitionem a capitulo faciendam, si episcopus residentiæ legem negligeret.

« Capitulum, quamvis non possit citare proprium prælatum, vel in eum animadvertere, potest tamen eum requirere vel monere ut redeat ad residentiam. Monitio enim procedit etiam de inferiori ad superiorem et de pari in parem. Et ex hujusmodi monitione episcopus videtur constitui in contumacia non residendi, et habere ecclesiam pro derelicta; ut propterea merito illa spoliari possit. » (Fagnanus in c. *Qualiter*, de Clericis non residentibus, n. 2.) Sed his non videtur immorandum, cum, favente Dei gratia, adeo raro accidant, ut vix ad praxim spectent.

CAPUT X.

JUS CAPITULI QUOAD SEMINARIUM.

Sacrosancta Tridentina synodus, dum mirabilem illam atque tot jam fructibus commendatam seminariorum institutionem decrevit, non tantum de erigendis hujusmodi clericorum domibus mandatum edixit, sed earumdem regimen atque gubernationem sapientissimis legibus ordinavit. Atque inter alia, suas habere capitulum partes in seminario sive constituendo, sive administrando voluit atque sancivit. Porro in quibus et quomodo intervenire de jure communi capitulum possit et debeat, nunc expendendum occurrit. Exposito autem communi jure, de præsenti statu seminariorum Galliæ quæstionem instituemus.

§ I.

Legis Tridentinæ textus expenditur.

I. Quidnam statuerit Tridentina synodus. — *Quæ omnia* (1) *atque alia ad hanc rem opportuna et necessaria, episcopi singuli cum consilio duorum canonicorum seniorum et graviorum quos ipsi elegerint, prout Spiritus Sanctus suggesserit, constituent; eaque ut semper observentur, sæpius visitando operam dabunt. — Et quia ad collegii fabricam instituendam, et ad mercedem præceptoribus et ministris solvendam et ad alendam juventutem, et ad alios sumptus certi reditus erunt necessarii; ultra ea quæ... sunt aliquibus ecclesiis et locis destinata..., iidem episcopi cum consilio duorum de capitulo, quorum alter ab episcopo, alter ab ipso capitulo eligatur, itemque duorum de clero civitatis, quorum quidem alterius electio similiter ad*

(1) Nempe quæ respiciunt seminariorum regimen immediate antea in hoc decreto descriptum.

episcopum, alterius vero ad clerum pertineat; ex fructibus integris mensæ episcopalis, et capituli... et hospitalium... et beneficiorum quorumcumque... partem aliquam vel portionem detrahent : et eam portionem sic detractam... huic collegio applicabunt et incorporabunt. Rationes autem redituum hujus seminarii episcopus annis singulis accipiat, præsentibus duobus a capitulo, et totidem a clero civitatis deputatis. In ecclesiis autem amplas diœceses habentibus, possit episcopus unum vel plura in diœcesi, prout sibi opportunum videbitur habere seminaria : quæ tamen ab illo uno, quod in civitate erectum et constitutum fuerit, in omnibus dependeant. (Sess. 23, c. 18.)

II. Per decretum istud, Tridentini Patres, pro regimine seminariorum, triplicem constituerunt consultorum seu deputatorum classem; quam nos *commissionis* nomine designabimus. Prima ergo commissio clare reperitur instituta his verbis : *Quæ omnia atque alia ad hanc rem opportuna, episcopi singuli cum consilio duorum canonicorum quos ipsi elegerint constituent.* Illorum scilicet canonicorum consilio episcopus uti debet generatim pro universali regimine seminarii, excepta administratione rerum temporalium, cui alio modo per synodum providetur. Hæc vero prima commissio, utpote ab aliis pro administratione temporali constitutis diversa, vocari potest commissio *pro administratione spirituali seminariorum.* Alteram hujusmodi commissionem invenimus non minus clare constitutam his ejusdem decreti verbis : *Quia ad collegii fabricam...; ad alendam juventutem et ad alios sumptus reditus sunt necessarii, episcopi cum consilio duorum de capitulo itemque duorum de clero civitatis... beneficiorum quorumcumque partem aliquam detrahent, et huic collegio applicabunt.* Ista vero secunda commissio a priori reperitur omnino distincta. Prior enim constat duobus canonicis a solo episcopo electis : hæc duobus canonicis, quorum alter ab episcopo, alter a capitulo eligitur; et insuper duobus de clero

civitatis, quorum unus ab episcopo, alter a clero eligendus est. Isti vero quatuor, juxta tenorem decreti, constituuntur consilium episcopi in procurandis seminario reditibus et in modo illos reditus eidem seminario applicandi. Unde secunda hæc commissio pro objecto habet administrationem aliquam rerum temporalium seminarii; et vocari potest commissio *pro administratione temporali seminariorum.* Tertiam tandem deputatorum classem reperimus his decreti terminis expressam : *Rationes autem redituum seminarii episcopus annis singulis accipiat, præsentibus duobus a capitulo et totidem a clero civitatis deputatis.* Ibi enim reperiuntur duo alii canonici a capitulo ambo deputandi, et duo de clero civitatis, ambo pariter ab eodem clero nominandi; et cœtus ille pro objecto speciali habet assistere episcopo dum ei quotannis qui regunt seminarium administrationis rationem reddunt. Porro tertia illa deputatorum classis vocari potest commissio *reddendæ rationis* de seminarii administratione.

Paulo aliter diversas species deputatorum distinguit Ferraris (verbo Seminarium, n. 9) : « Pro administratione et « regimine seminarii faciendæ statuuntur tres species depu- « tatorum seu consultorum. Prima species est duorum ca- « nonicorum ab episcopo eligendorum; secunda species est « duorum etiam de capitulo, quorum alter ab episcopo, alter « vero ab ipso capitulo est eligendus. Tertia species est duo- « rum de clero civitatis, quorum unus similiter ab episcopo, « et alter a clero est eligendus. » Ubi videtur ab illo auctore in duas classes dividi commissionem quam vocavimus *administrationis temporalis.* De deputandis autem quando ratio administrationis redditur episcopo, idem auctor separatim non loquitur. Sed modus enumerandi nihili refert, dum de rebus ipsis certo constat; potestque lector modum qui sibi magis arriserit anteferre.

Præterea clare sanxerunt Tridentini Patres, omnia ejusdem diœcesis seminaria cum eodem trium prædictarum commissionum interventu fore administranda, cum expresse

statuerit, ut *ab illo uno quod in civitate erectum et constitutum fuerit in omnibus dependeant.* Quo decreto comprehendi etiam ea collegia quæ in Galliis sub appellatione *parvorum seminariorum* veniunt, in quibus nempe grammatica, humaniores litteræ, aliæque præter theologicas disciplinæ docentur, manifestum est; hæc omnia enim sub nomine seminariorum Patres Tridentini expressis terminis in reliqua parte ejusdem capitis 18, sessionis 23, comprehendunt.

At vero multa alia expresse non definierunt : verbi gratia, utrum prædictarum commissionum membra perpetua sint, an vero revocari possint ad nutum; quænam singillatim materiæ uniuscujusque commissionis proprium objectum constituerent, an earum votum decisivum sit, an vero consultivum tantum; et his similia. Quod ergo expectandum erat, et quoad multas alias ejusdem synodi leges accidit, circa dicti decreti interpretationem etiam evenit. Plura scilicet orta dubia; ad quorum solutionem multa Summi Pontifices statuta, multas tribunalia Romana responsiones ediderunt. His autem admirandæ illi seminariorum institutioni atque ordinationi qua Tridentina synodus Ecclesiam ditavit atque in immensum corroboravit, suum complementum atque perfectio absolutissima accessit.

§ II.

De commissione deputatorum pro administratione spirituali seminarii.

Jam ex textu ipso legis Tridentinæ, vidimus illam commissionem duobus tantum canonicis constare. Porro de illis duobus deputatis hæc expendenda veniunt : 1° ad quos pertineat eorum electio; 2° an sint ad nutum episcopi revocabiles; 3° an episcopus teneatur ipsorum consilium requirere; 4° an teneatur illud consilium sequi; 5° quænam materiæ hanc commissionem respiciant; 6° an duo illi canonici dum absunt a choro ut cum episcopo deliberent et officio suo fungantur lucrentur distributiones.

I. *Electio duorum deputatorum pro administratione spirituali ad solum episcopum pertinet.* — Id extra omnem controversiam est, ob expressa Tridentini decreti verba : *Episcopi singuli cum consilio duorum canonicorum seniorum et graviorum, quos ipsi elegerint prout Spiritus sanctus suggesserit.* Quod autem ibi dicitur *seniorum*, non ita intelligendum est ut duo canonici magis ætate provecti debeant necessario ab episcopo ad id munus eligi; simul enim requirit concilium ut sint *graviores*, prudentia scilicet et scientia atque virtutis fama, quæ eos reddat ad tale officium idoneos. De quibus dotibus judicium conscientiæ episcopi omnino permittitur. Unde etiam validam fore videtur electionem duorum juniorum, si isti dictis qualitatibus plus cæteris fulgerent. Imo nimis provecta ætas, utpote inhabilitatem ad recte explendum tam grave officium secum trahens, una est ex causis propter quas possunt, ut infra dicetur, canonici commissionem constituentes amoveri. Regulariter tamen, ut patet, ii laudabilius eligentur quos ætatis quædam gravitas simul cum aliis dotibus commendabit.

II. *Duo deputati pro administratione spirituali, statim ac electi fuerunt ab episcopo, perpetui sunt, et non ad libitum episcopi revocabiles.* — In tomo VII *Thesauri resolutionum*, pagina 212, referuntur a secretario S. Congregationis concilii sequentes ejusdem Congregationis declarationes, quibus responsum est, duos canonicos commissionis prædictæ non esse ad nutum episcopi revocabiles sed perpetuos.

« In Salernitana.—I. *An duo canonici, electi ab archie-*
« *piscopo ad constituendam educationem puerorum semi-*
« *narii, possint pro libito archiepiscopi mutari?*—Respon-
« sum fuit : — *Ad I non posse amoveri, nisi ex legitima*
« *causa.* » (Ut in libro VI Decretorum, p. 22 et seq.)

« In Papiensi, 7 julii 1591, eadem Congregatio censuit,
« *canonicos ab episcopo electos ad seminarii administra-*
« *tionem (ad præscriptum capitis 18, sessionis 23, versus*

« Quæ omnia), *esse perpetuos, nec posse amoveri nisi ex « justa et legitima causa.* » (Ut in libro XVI Decretorum, pagina 221.)

Concilium Mediolanense V postquam dixit de duobus commissionem pro administratione spirituali, et de quatuor commissionem pro administratione temporali constituentibus, sic addit : « Ii porro omnes, ubi semel delecti sunt, « ne unquam (nisi ob causam quæ cum ratione conveniat) « eo munere abdicentur. » (Acta Ecclesiæ Mediol. V conc. provinc., t. I, p. 211, edit. Lugd.)

Apud Pignatelli (t. IX, consul. 81, n. 50) sic refertur decisum in causa Cremonensi, 5 septembris 1602 :

« Illi duo de capitulo eligendi, postquam fuerint electi, « erunt perpetui, nec sine causa legitima amoveri possunt. « Est autem causa legitima senectus, infirmitas et similis « alia. »

Giraldi aliam indicat hujusmodi declarationem, nempe in *Sarzanensi*, 25 junii 1639, libro XVI Decretorum, p. 221 (Giraldi, Jus pontificium, pars II, sect. 108, t. III, p. 982, edit. Romæ, 1769).

Unde nullum jam esse potest dubium circa perpetuitatem hujusmodi deputatorum. Nec de facto ulla existit de hac re controversia apud canonistas; sed omnes unanimiter docent illos deputatos absque legitima causa removeri non posse, cum illorum officium inter perpetua recensendum sit.

III. *Omnino tenetur episcopus de jure communi, commissionis pro administratione spirituali consilium requirere in iis quæ ad hanc commissionem spectant.*— Patet ex supra citato textu legis Tridentinæ, *quæ omnia cum consilio duorum canonicorum... constituent.* Illa scilicet verba non exhortativa tantum existimanda sunt, sed præceptum proprie dictum exprimunt. Et ita semper intellexit et declaravit Sacra Congregatio concilii. In tomo VII *Thesauri resolutionum,* pagina 212, secretarius dictæ Con-

gregationis sic refert duas declarationes ad hanc rem pertinentes.

« In *Salernitana* propositis inter cætera hisce dubiis...
« *II. An eorum consilium adhibendum in constituendis*
« *regulis universalibus seminarii, electione singulorum*
« *puerorum introducendorum, electione magistrorum, li-*
« *brorum legendorum.... et similibus?* — Responsum fuit
« *Ad II in omnibus his esse adhibendos*, ut in libro VI
« Decretorum, p. 22. »

« In *Oscensi* proposita sub mensem octobris 1585, ita
« habetur : *Alias Sacra Congregatio ad interpretationem*
« *decreti capitis* 18, *sessionis* 23, *censuit, episcopum*
« *Oscensem cum consilio deputatorum teneri, tam circa*
« *institutionem, disciplinam et mores clericorum, quam...*
« *providere.* »

Ita etiam tenent doctores consensu unanimi. Unde etiam in Gallia auctores qui negarunt ad id obligari episcopos hujus regionis, exemptionem hanc tribuerunt juri speciali Galliæ, ut infra videbitur; non autem in dubium revocarunt obligationem a concilio Tridentino impositam.

Imo Ferraris, loquens simul tum de commissione pro administratione spirituali, tum de commissione pro administratione temporali, sic affirmat : « Hinc episcopus tene-
« tur omnino requirere consilium prædictorum deputatorum
« respective : alias, actus non valet; cum tale consilium vi-
« deatur requisitum a concilio *pro forma* (ad verbum *Se-*
« *minarium*, n. 11). » Unde videtur posse concludi, verbi gratia, non teneri Rectorem seminarii ad executionem deducere ordinationem episcopalem aliquid circa mores, disciplinam institutionemve seminaristarum disponentem, si episcopus inconsultis duobus deputatis processerit. Ordinatio scilicet, utpote destituta conditione illa necessaria, invalida tunc remaneret nec obligandi vim haberet.

IV. *Episcopus eorum consilium sequi non tenetur.*
« Licet autem episcopus teneatur deputatorum consilium

« requirere, non tamen tenetur sequi. Seminarii deputati et « alii officiales habent votum consultivum, non autem deci- « sivum.» (Sacra Congregatio concilii 1620, apud Barbosam, « loco citato, n. 6; et Aldanum, in Compendio canonicarum « resolutionum, li. III, tit, 18, n. 2.) » Ita Ferraris v. *Seminarium*, n. 12 et 13. Idem colligere est ex concilio Mediolanensi V. : « Eorum igitur quos delegerit consilium sequi « cum non cogatur... »

In tomo VII, pag. 212, *Thesauri resolutionum*, secretarius Sacræ Congregationis concilii sic refert ab eadem Congregatione fuisse decisum : « In *Oscensi*, proposita sub « mensem octobris 1585, ita habetur : *Alias Sacra Con-* « *gregatio*, *ad interpretationem decreti capitis* 18, *ses-* « *sionis* 23, *censuit*, *episcopum Oscensem cum consilio* « *deputatorum teneri*, *tam circa institutionem*, *disciplinam* « *et mores clericorum*, *quam circa temporalium rerum ad-* « *ministrationem providere; sufficere tamen quod episco-* « *pus hujusmodi consilium requirat*, *eorumque consilio* « *adhibito posse episcopum statuere et deliberare quæ pro* « *prudentia sua magis expedire judicaverit*.... Ut in libro « IV Decretorum, pagina 84.

« Quamvis autem, ait Giraldi, episcopus dictum consi- « lium teneatur adhibere, non tamen cogitur illud sequi; « nec hi duo canonici quidquam juris habent in directione « seminarii absque episcopo vel ejus vicario; ut ex sequenti « decreto dictæ Congregationis (in Ariminensi, 16 februarii « 1609 : *Item respondit : duos canonicos ab episcopo* « *electos ad regimen seminarii constituendum, neque in* « *receptione alumnorum*, *neque in eorum ejectione, aliave* « *re ad ipsius seminarii directionem spectante*, *quidquam* « *curæ habere*, *aut sibi vindicare posse absque episcopo* « *vel ejus vicario; sed tantum debere episcopum vel ejus* « *vicarium, in ejusmodi rebus ipsorum consilium requi-* « *rere, licet illud sequi non teneatur*. » (Giraldi, Jus pontificium, parte II, sect. 109, t. III, p. 983, edit. Romæ 1769.)

Hanc præterea thesim tanquam omnino certam tradunt unanimiter canonistæ; unde inutile esset diutius in ea probanda immorari.

V. *Quænam pertineant ad commissionem pro administratione spirituali institutam?* — Ex ipsomet textu legis Tridentinæ. — Attributiones hujus commissionis generaliori modo expresserat ipsummet Tridentinum decretum, his scilicet verbis : *Quæ omnia atque alia ad hanc rem opportuna et necessaria episcopi singuli cum consilio duorum canonicorum constituent.* Dum sancta synodus dicit: *quæ omnia*, hujus commissionis consilio subjecta vult plura quæ immediate antea ab episcopo ordinanda enumeraverat; quinam scilicet et quomodo recipiendi alumni; qua ætate; quomodo in varias classes distribuendi; in quibus disciplinis exercendi; quando habitu clericali et tonsura donandi; qua ratione disponenda studia Sacræ Scripturæ, sanctorum Patrum, theologiæ et liturgiæ; qua norma ad Pœnitentiæ et Eucharistiæ sacramenta accedere debeant, et tum cathedrali, tum aliis loci ecclesiis inservire. Dum ergo sacra synodus his omnibus addit generaliter : *alia ad hanc rem opportuna et necessaria*, comprehendit procul dubio totam omnino seminarii administrationem, excepto rerum temporalium regimine, pro quo duas alias speciales commissiones instituit. Poterant ergo ex solo Tridentino textu facile determinari casus particulares in quibus tenetur episcopus commissionis hujus consilium requirere. Nihilominus tamen varia prodiere Sacræ Congregationis concilii responsa, quibus præcipui hujusmodi casus expresse declarantur.

Ex declarationibus S. Congregationis concilii. — In causa quadam Mediolanensi declarati sunt varii casus ad commissionem de qua agimus spectare, prout hoc modo referunt Pignatelli (tom. IX, consultatio 81, n. 62), et Ferraris (verbo *Seminarium*, n. 91) : « Canonici electi ab episcopo « ad constituendam educationem puerorum mutari non de-

« bent nisi ut supra, et eorum consilium episcopi tenentur « adhibere, sed non tenentur sequi; et adhibendum est in « omnibus infra scriptis :

« In constituendis regulis universalibus seminarii.

« In electione singulorum introducendorum.

« In electione librorum legendorum.

« In punitione dyscolorum.

« In visitationibus.

« In electione loci.

« In electione magistrorum.

« In electione confessoris.

« In eorumdem expulsione. »

Extat in libro VI Decretorum, pagina 22, declaratio circa eamdem materiam, in causa quadam *Salernitana* edita; quæ postea transcripta fuit in tomo VII, pagina 212, *Thesauri resolutionum*, hoc modo :

« In *Salernitana*, propositis ad petitionem capituli « cathedralis inter cætera hisce dubiis : *I. An duo cano-« nici electi ab archiepiscopo ad constituendam educa-« tionem puerorum seminarii possint pro libito archie-« piscopi mutari? II. An eorum consilium adhibendum « tam in constituendis regulis universalibus seminarii, « electione singulorum puerorum introducendorum, elec-« tione magistrorum, librorum legendorum, confessoris « punitione* (1), *dyscolorum expulsione, visitatione, et « similibus?* — Responsum fuit : —*Ad primum, non posse « amoveri nisi ex legitima causa. Ad secundum, in omni-« bus his et similibus esse adhibendos.* » Notanda sunt hæc verba, *et similibus* : Congregatio scilicet non tantum declarat requiri consilium commissionis in casibus enumeratis, sed etiam in aliis similibus; quod congruit textui Tridentino, *Quæ omnia, atque alia ad hanc rem opportuna.*

(1) Videtur esse typi mendum, et legendum *confessoris deputatione.*

Objectum prædictæ commissionis brevius sic exponit concilium Mediolanense V (t. I, pag. 211, edit. Lugdunensis) : « Episcopus... eligat... canonicos duos quorum consilio in « iis utatur quæ ad puerorum ejusdem seminarii institutio- « nem, disciplinam moresque attinent. »

An autem episcopus teneatur requirere consilium commissionis pro administratione spirituali in deputandis Rectore et aliis officialibus? Non est nobis certum; cum Congregatio concilii videatur hanc materiam potius referre ad commissionem administrationis temporalis. Sic enim in tomo VII, pagina 213, Thesauri resolutionum, a secretario dictæ Congregationis refertur decisum : « In *Fundana* « denique, inter cætera fuerunt discussa duo hæc dubia : *I.* « *An episcopus potuerit et possit deputare Rectorem alios-* « *que officiales seminarii absque consilio deputatorum a* « *capitulo? II. An..?*—Die vero 26 martii 1689, responsum « fuit : — *ad I negative.* » Dici quidem potest ibi requiri consilium duarum aliarum commissionum, non tamen exprimi non esse etiam requirendum a prima. At vero in enumeratione supra citata materiarum quæ respiciunt primam commissionem, nempe administrationis spiritualis, videmus agi de electione magistrorum, non autem de Rectoris et officialium; quod tanquam principale, non omissum fuisset, si ad hanc commissionem illud pertinuisset. Cæteroquin prudentius aget episcopus si, dum agitur de eligendo Rectore et officialibus seminarii, etiam a deputatis pro administratione spirituali consilium requirat.

VI. *Absentes a choro ad obeundum munus illud non privantur distributionibus.* — « Dicti duo canonici deputati « si quando contingat ea de causa sine fraude ab ecclesia « abesse cum episcopo, non sunt privandi quotidianis distri- « butionibus, tanquam absentes propter Ecclesiæ utilitatem « ex officio eis attributo. » (Ferraris v. *Seminarium*, n. 16.)

Id vero extendendum est ad canonicos aliarum commissionum, ex eadem ratione; quia nempe tunc vere absunt

ob ecclesiæ utilitatem. Certum autem est canonicum, dum abest ob ecclesiæ utilitatem, ita excusari ut non tantum fructus præbendæ, sed etiam distributiones lucretur.

§ III.

De commissione deputatorum pro administratione temporali seminarii.

Jam supra vidimus, ex textu ipso Tridentini decreti, commissionem hanc constare duobus de capitulo et duobus de clero civitatis. De illis quatuor deputatis hæc tractanda veniunt : 1° Ad quos pertineat eorum electio; 2° an sint inamovibiles; 3° an episcopus, in temporali administratione seminarii, eorum consilium requirere teneatur; 4° an teneatur illud consilium sequi; 5° quænam materiæ hanc commissionem respiciant; 6° an officium dictæ commissionis extendatur ad omnia diœcesis seminaria?

I. *Ad quos pertineat electio deputatorum pro administratione temporali seminarii?* — De duobus qui assumendi sunt e capitulo non est difficultas, cum Tridentina synodus expresse dicat : *Quorum alter ab episcopo, alter ab ipso capitulo eligatur.* Quoad duos assumendos *de clero civitatis*, certum est alterius electionem ad episcopum pertinere, ita decernente prædicto Tridentino concilio : *Quorum quidem alterius electio similiter ad episcopum pertineat.* At vero dum sacra synodus addit : *alterius vero ad clerum pertineat*, ambigi potest utrum id intelligendum sit de solo clero civitatis, an vero de totius diœcesis clero. Videtur autem hoc postremo sensu intelligendum; dum enim Sacra Synodus dixit generaliter electionem faciendam esse *a clero*, quæ vox per se totum diœcesis clerum comprehendit, non est ratio cur restringatur ad designandum tantum civitatis clerum. Præterea mens concilii Tridentini videtur ea fuisse, ut in eligendis deputatis, in aliqua proportione intervenirent ii omnes quos tangit administratio temporalis seminarii;

sed illa administratio non solum tangit civitatis clerum, sed et reliquum; beneficiati enim omnes, sive de civitate, sive foranei, ad solvendam taxam pro sustentatione seminarii concurrere tenentur. Idem confirmat discussio causæ e diœcesi Tudertina ad Sacram Congregationem concilii delatæ, 15 septembris 1792. Parochus cathedralis Tudertinæ, nomine Mariani, in deputatum seminarii viva voce a clero electus fuerat anno 1788. Postea, in comitiis anni 1791, idem clerus eum ab officio removit. Validam non esse remotionem contendente prædicto Mariano, res ad Sacram Congregationem delata est, cujus secretarius rationes utriusque partis sic exponit : « Eam (remotionem Mariani) validam « tuetur clerus ob illegitimam illius electionem. Irrita qui« dem fit electio, ad quam omnes vocati non sint electores; « idque evenisse ait clerus in electione Mariani, dum, epis« copo teste, ac forensibus deponentibus parochis, tardius « denuntiantes epistolæ ad vicarios foraneos pervenerunt. « Nec dubitandum censet quin omnes vocari debuissent « diœcesani parochi; nam regulariter deputati seminarii in « diœcesana eliguntur synodo, in qua totus congregatur « clerus, secundum Van-Espen (parte II, tit. 11, c. 3, § 12), « Corradum (in Praxi benefic., l. IV, c. 8, n. 28), Mona« celli (parte 1, tit. 12, form. 2, n. 2); vel eo legitime vo« cato, si mos sit eligendi extra synodum. Ratio accedit « congruentiæ : nam universus Tudertinæ diœcesis clerus « taxam solvit seminarii, ideoque habere videtur jus ad « correspectivum honorem eligendi ejus deputatos. Altero « etiam ex capite nullam dicit clerus electionem Mariani; « ex eo nempe quod expleta fuerit viva voce...

« Regulam contra urget Marianus, per clerum admis« sam, de perpetuo eorum munere quibus semel commissa « est seminarii administratio, ejusque regulæ limitationem « de legitima remotionis causa... Ad primam excludendam « nullitatem ex defectu interpellationis cleri forensis, acta « ipsa appellat comitiorum anni 1788, in quibus contrarium

« legitur in hæc verba : *Congregati domini de clero ur-*
« *bano viva voce elegerunt deputatum hujus venerabilis*
« *seminarii dominum Mariani cathedralis parochum; et*
« *huic electioni assensum præbuerunt congregati domini*
« *de clero forensi.* » (Thesaurus resolutionum, tomo LXI, pag. 160.) Ibi videmus 1° in Tudertina diœcesi electionem deputandi de clero civitatis, fieri solitam fuisse a totius diœcesis clero; 2° persuasum ibidem fuisse id ita requiri de jure communi; ita etiam ut duæ partes litigantes confiterentur nullitatem electionis ad quam clerus foraneus non concurrisset.

Unde concludendum videtur eligendum quidem unum *de clero civitatis*; sed electionem a totius diœcesis clero esse peragendam.

II. *Semel electi, sunt inamovibiles.* — In tomo VII *Thesauri resolutionum*, pagina 212, sic refert declaratum fuisse secretarius dictæ Congregationis :

« In *Salernitana*, propositis hisce dubiis :... *IV. An hi*
« *quatuor deputati sint perpetui, vel etiam amovibiles,*
« *servata ratione concilii in eorum electione?* — Respon-
« sum fuit — *ad IV, esse perpetuos;* ut in libro VI Decreto-
« rum, pagina 22 et seq. » Ibi autem agitur de quatuor deputatis pro administratione temporali; nam istæ voces *hi quatuor* referuntur ad eos de quibus agebatur in dubio III; porro in isto dubio mox citando, expresse agitur de deputatis pro administratione temporali.

Jam supra citavimus concilium V Mediolanense sic declarans : *Ii porro omnes, ubi semel delecti sunt, ne unquam* (*nisi ob causam*) *eo munere abdicentur.*

Idem tanquam certum tenent unanimiter canonistæ, ita ut supervacaneum sit alias auctoritates congerere. Quemadmodum ergo duo deputati pro administratione spirituali et ab episcopo eligendi inamovibiles sunt, ita et quatuor isti pro administratione temporali electi. Removeri tamen posse ab episcopo ex legitima causa, dubium esse nequit, cum semper

ex legitima causa removeri possit quilibet, quantumvis perpetuus. Exemplum hujusmodi remotionis reperimus in declaratione Sacræ Congregationis concilii (in Tricaricensi, 24 martii 1736). Cum scilicet unus ex deputatis pro administratione temporali seminarii, Filliucci nomine, varios patrasset excessus, inter alia dubia propositum est : *III. An sit locus remotioni canonici Filliucci deputati seminarii?* —Et S. Congregatio rescripsit—*ad III affirmative*. Est tamen illud discrimen quoad inamovibilitatem inter deputatos seminarii et eos qui possident beneficia perpetua, quod priores propter senectutem infirmitatemve quibus redduntur officio impares, removeri possunt : alii vero propter tales causas privari nequeunt beneficio perpetuo; sed si beneficium sit cum cura animarum, aliter providetur, ut explicabitur suo loco.

III. *Ita tenetur episcopus requirere consilium hujus commissionis, ut acta absque hoc consilio sint irrita.* — Quoad beneficia seminario unienda hoc certum esse sic tradit Benedictus XIV : « Quorum quidem (quatuor semi- « narii deputatorum) consilium a Tridentina synodo in « unionibus hujusmodi, *pro forma* ut dici solet, requiri- « tur, ut observat Lotterus (de Re benef, l. I, q. 27, n. 60), « et ut resolutum fuit a Congregatione ejusdem concilii in- « terprete (in causa Giennensi, 14 februarii 1544, — l. VIII « Decretorum, pag. 14) : *Sacra Congregatio censuit unio-* « *nes factas seminario absque consilio eorum quatuor quos* « *jubet concilium adhiberi, minime valere.* Et in alia (Fer- « rariensi, 3 martii ejusdem anni, — lib. VIII Decretorum, « p. 16 a tergo) : *Sacra Congregatio censuit in unionibus* « *beneficiorum faciendis seminario, satis esse servare* « *formam traditam a concilio* (c. 18, ses. 23) *nec requiri* « *consilium capituli.* » (de Syn. diœcesana, l. IX, c. 7, n. 2).

Quoad taxam imponendam et generatim quoad alia omnia sic concludit Monacelli : « Taxa pro seminario constitui de- « bet, ut concilium mandat, cum consilio deputatorum;

« aliter solus episcopus inutiliter taxaret : nam obligatus « ad petendum consilium alicujus (licet sequi non teneatur), « si illud non petat, nulliter agit; ex congestis a Pignatelli « (cons. 180, n. 7, t. I); et in terminis declaravit Sacra « Congregatio concilii. » (In Salernitana, quam refert Crispinus, de Visit., part. II, § 31, n. 6.)

Idem tradit Ferraris, sic affirmans tam de deputatis quoad spiritualem administrationem, quam de deputatis quoad temporalem : « Hinc episcopus tenetur omnino requirere consilium prædictorum deputatorum respective; alias actus « non valet; cum tale consilium videatur requisitum a concilio « *pro forma.* » (Ad verbum *Seminarium*, n. 11.)

IV. *Episcopus non tenetur sequi consilium deputatorum pro administratione temporali seminarii.* — Jam vidimus in paragrapho præcedenti Episcopum non teneri sequi consilium deputatorum pro administratione spirituali. Porro idem est quoad deputatos pro administratione temporali. Tridentina enim synodus quoad utrosque requirit quidem ab Episcopo adhiberi consilium hujusmodi deputatorum, sed nihil amplius. Unde Sacra Congregatio concilii id pluries declaravit : unam ex illis declarationibus in paragrapho præcedenti retulimus; in qua minime teneri Episcopum ad sequenda consilia deputatorum sive pro spirituali, sive pro temporali administratione seminarii, respondet Sacra Congregatio. Alias similes responsiones vide sub sequenti numero. De cætero, unanimis est in hac re canonistarum sententia, et omnino certa.

V. *Determinari possunt materiæ hanc commissionem spectantes hoc modo : excepta exactione taxæ, Episcopus tenetur illius consilium requirere in tota administratione temporali seminarii, etiam in deputandis rectore et officialibus, et in recipienda ratione administrationis quotannis reddenda.* — Si perpendatur tantum Tridentinus textus, huic commissioni non reperietur expresse attributum nisi unicum officium; præstandi scilicet consilii Episcopo in

constituenda taxa et uniendis beneficiis ad erectionem et sustentationem seminarii. Unde non mirum est ortum esse dubium de hac re, et a Sacra Congregatione concilii postulatum fuisse utrum a dictis deputatis consilium expetere teneretur Episcopus in tota reliqua administratione temporali. Congregatio autem omnia dubia sustulit sequentibus declarationibus.

« In *Salernitana*, propositis ad petitionem capituli cathe« dralis inter cætera hisce dubiis : — III. *An alii qua« tuor sint deputandi, et deputati adhibendi sint in con« silio tantummodo in taxatione, contributione fructuum « ex unione beneficiorum et in aliis difficultatibus ob quas « seminarii instructio vel conservatio impediretur aut per« turbaretur; an etiam in exactione et temporalium ad« ministratione dicti seminarii, utputa, deputatione vel « expulsione ministrorum et famulorum temporalium, ex« pensis quotidianis provisionis bladorum, quam etiam bo« norum quorumcumque et redituum ipsius seminarii « etiam ex beneficiis unitis, utputa, locationibus, con« cessionibus, aliisque contractibus, litibus?* Respon« sum fuit — *Ad III, teneri episcopum adhibere de« putatorum consilium tam circa institutionem, disci« plinam, et mores, quam temporalium rerum admi« nistrationem.* » Ita secretarius Congregationis hanc declarationem retulit, ut videre est in tomo VII *Thesauri resolutionum*, pagina 212. In archiviis autem Congregationis manuscripta reperitur in libro VI Decretorum, pag. 22. Porro ex ista declaratione sequitur Episcopum non minus teneri ad requirendum consilium pro tota generatim administratione temporali a deputatis pro hac administratione, quam ad illud requirendum circa institutionem, disciplinam et mores a deputatis pro administratione spirituali. Excipienda tamen est, ut modo videbimus, *exactio taxæ*, quæ ad solum Episcopum ita pertinet ut non teneatur adhibere commissionem. In quadam causa *Mediolanensi*, (referente Pigna-

telli, t. IX, cons. 81, n. 62), ad commissionem pro administratione temporali spectare declarati sunt sequentes casus :

« Alii quatuor adhibendi sunt deputati in consilio,

« Circa taxationem fructuum contributionis;

« Circa unionem beneficiorum ;

« In difficultatibus ob quas seminarii instructio vel con« servatio impeditur aut perturbatur;

« In omni temporali administratione seminarii;

« In expulsione et deputatione ministrorum seminarii, « in expensis quotidianis, in provisionibus bladorum, in « administratione bonorum quorumcumque ac redituum ip« sius. Non autem etiam in iis Episcopus tenetur sequi eo« rumdem consilium, sed ut supra solummodo adhibere.

« In *Oscensi*, proposita sub mensem octobris 1585, ita « habetur : *Alias Sacra Congregatio ad interpretationem de« creti capitis* 18, *sess.* 23, *censuit, Episcopum Oscensem « cum consilio deputatorum teneri tam circa institutionem, « disciplinam et mores clericorum, quam circa tempora« lium rerum administrationem providere; exactionem vero « quæ fit pro seminario ad solum Episcopum pertinere.* » Hanc declarationem transcribimus ex relatione a secretario Sacræ Congregationis concilii facta, tomo VII, pag. 212 *Thesauri resolutionum*. Extat autem manuscripta in libro IV Decretorum, pag. 84, in archiviis dictæ Congregationis.

« In *Curiensi*, anno 1594, editum fuit hoc rescriptum : « *Sacra Congregatio censuit omnes quatuor deputatos ad« hibendos esse in consilio in tota temporali administra« tione seminarii, præterquam in exactione, quæ ad solum « Episcopum spectat.* » Desumpta ex relatione modo citata; extat autem in libro VIII Decretorum, pagina 65.

Consonat resolutio quæ prodiit in *Nullius*, sub annum 1595 : « *Sacra Congregatio censuit omnes quatuor depu« tatos de quibus agitur in capite* 18, *sessionis* 23, *versu* « Et quia, *adhibendos esse in consilio in administra-*

« *tione rerum ipsius seminarii, præterquam in compul-* « *sione ad portionem seminario debitam, cujus facultas* « *ad solum Episcopum spectat. Ut in libro* VIII *Decreto-* « *rum, pagina* 97. » Hanc etiam declarationem transcribimus ex relatione supra citata secretarii Congregationis, quæ habetur in tomo VII, p. 212 *Thesauri resolutionum.*

In Tricarisensi, 24 martii 1736 : « Placeat igitur Eminen- « tiis vestris rescribere : *I. An administratio œconomica se-* « *minarii exerceri debeat per Episcopum, vel potius per* « *deputatos?— Ad I. Administrationem competere Epi-* « *scopo cum consilio deputatorum, præterquam in exac-* « *tione quæ spectat ad solum Episcopum.* » (Thesaurus resolutionum, tom. VII, pag. 213.) Ex citatis declarationibus plene constant hæc duo : 1° Adhibendum esse consilium deputatorum de quibus agimus generatim in *tota* administratione temporali ; 2° excipi tamen exactionem taxæ. Hanc scilicet taxam imponere nequit Episcopus sine consilio commissionis ; at semel impositam exigere potest absque ullo ejusdem commissionis interventu.

Duo alia adhuc dubiis locum dedere : nempe 1° an in deputando rectore et officialibus seminarii teneatur Episcopus adhibere consilium commissionis pro administratione temporali, an potius consilium commissionis pro administratione spirituali, an utriusque ; 2° an dum redditur quotannis Episcopo ratio administrationis, assistere etiam debeat commissio administrationis temporalis, an vero sufficiat præsentes esse quatuor alios ad hoc ex concilio Tridentino specialiter deputandos, et quos tertiam commissionem nos vocamus. Porro hæc dubia satis resolvi possunt ex sequenti declaratione relata in tomo VII, pagina 213 Thesauri resolutionum, hoc modo : « In *Fundana*, inter cætera fuerunt « discussa duo hæc dubia : *I. An Episcopus potuerit et possit* « *deputare rectorem aliosque officiales seminarii absque* « *consilio deputatorum a capitulo. — II. An Episcopus* « *in revisione et solidatione computorum dicti rectoris*

« *debuerit sequi consilium eorumdem deputatorum.* —
« *Die vero* 26 *martii* 1689 *responsum fuit — Ad I. Ne-*
« *gative. — Ad II. Teneri adhibere consilium, sed non*
« *sequi.* » Notandum est ibi declarari Episcopum non posse rectorem et officiales in seminario constituere absque consilio *deputatorum a capitulo.* Porro capitulum pro commissione administrationis temporalis non deputat nisi *unum* canonicum, cum alter ab Episcopo eligatur. Pro commissione autem *reddendæ rationis*, deputat duos alios. Cum ergo dicatur in plurali *deputatorum a capitulo*, concludendum videtur pro nominatione rectoris et officialium requiri consilium trium deputatorum a capitulo, ac proinde duarum commissionum, nempe commissionis pro temporali administratione, et commissionis pro reddenda ratione. *Eorumdem* autem quorum consilium requiritur in nominandis rectore et officialibus, dicitur et requiri dum a rectore redditur ratio administrationis.

VI. *Officium dictæ commissionis extenditur ad omnia diœcesis seminaria.* — Id jam in § I, diximus sequi ex illis Tridentini verbis : *Possit Episcopus unum vel plura in diœcesi habere seminaria : quæ tamen ab illo uno quod in civitate erectum fuerit, in omnibus pendeant.* Cum autem lex Tridentina includat expresse seminaria quæ hodie in Gallia dici solent *parva*, sequitur a commissione de qua agimus consilium pariter petere teneri Episcopum in omnibus supra enumeratis quæ gubernationem temporalem respiciunt horum parvorum seminariorum.

§ IV.

De commissione deputatorum pro reddenda ratione administrationis seminarii.

Certum est Tridentinam synodum loqui de quatuor deputatis, a prima et secunda commissione de quibus egimus, omnino distinctis; et eorumdem istorum quatuor præsen-

tiam requirere dum rector seminarii rationem episcopo reddit administrationis annuæ. En decreti verba : *Rationes autem redituum hujus seminarii Episcopus annis singulis accipiat, præsentibus duobus a capitulo et totidem a clero civitatis deputatis.* Deputati primæ commissionis eliguntur a solo Episcopo, et nullus a capitulo, nullus a clero : ex quatuor autem deputatis secundæ commissionis, duo eliguntur ab Episcopo, unus a capitulo et unus a clero : in citatis vero decreti verbis agitur de quatuor deputatis quorum nullus ab Episcopo, sed duo a capitulo et duo a clero eliguntur. Loquitur ergo ibi sancta synodus de quatuor novis deputatis a præcedentibus de quibus locuta erat diversis : alias dicendum esset illam sibi contradixisse, dum ex iisdem quatuor deputatis simul statueret duo eligi et non eligi ab Episcopo. Unde mirum est quosdam canonistas quatuor istos ultimos deputatos a prioribus in decreto expressis non distinxisse. Dum ergo rector seminarii Episcopo rationem reddit administrationis annuæ, duplicis generis deputati adesse debent. Nempe 1° quatuor deputati pro tota generatim administratione temporali, quorum duo ab Episcopo, unus a capitulo, alter a clero electi sint. Cum enim teneatur Episcopus ab istis consilium requirere in omnibus generatim quæ administrationis temporalis sunt, tenetur præcipue in gravissimo negotio regulandorum quotannis computorum. At 2° adesse etiam et his adjungi debent quatuor alii quorum duo a capitulo et duo a clero electi fuerint, cum id expresse decernat synodus Tridentina. Unde Congregatio totalis coram qua Episcopo reddi debet ratio administrationis annuæ constat octo deputatis, et conflatur ex coadunatione quasi duarum commissionum : ejus nempe quam *administrationis temporalis* vocavimus, et illius quam nuncupamus *reddendæ rationis*, id est, quatuor illorum adjunctorum de quibus ultimo loco loquitur decretum Tridentinum. Et sic facile introspicitur tota mens et sapientissima ordinatio Tridentinæ synodi. In regulandis scilicet quæ

respiciunt clericorum seminarii institutionem, disciplinam et mores, a duobus tantum tenetur Episcopus consilium requirere, quos ipse vel prædecessor inter canonicos semel pro semper elegerit. At vero in re temporali administranda quatuor consiliarii adhibendi sunt; et ex illis duo sunt quos Episcopus non eligit; sed alter a capitulo, alter a clero deputatur. Quo fit, non tantum ut majori prudentia et firmitate administratio seminarii procedat, sed insuper ut ab Episcopo removeatur vel levissima fraudis aut injustitiæ suspicio, dum per conscios illos de clero et de capitulo deputatos, publica quadam authenticitate donantur singuli episcopalis administrationis actus. Et tandem neminem fugit a diligenti regulatione annua computorum præcipue pendere hujusmodi institutionum prosperitatem : voluit ergo sancta synodus in tanti momenti re duplicari consilium Episcopi, adscitis quatuor aliis, quos non ipse Episcopus, sed capitulum et clerus nominaret. Quæ administrandorum seminariorum ordinatio quam sapiens, quam tuta, quam absoluta sit, vel tantisper attendenti patebit facillime.

Quoad quatuor ultimos deputatos, adhibendos nempe tantum dum redditur annua administrationis ratio, quæri potest an perpetui sint, an vero debeant quotannis eligi. Cujus difficultatis solutionem fatemur nondum nobis occurrisse. Silet de hac re Tridentinæ legis textus, nec vidimus id fuisse a Sacra Congregatione concilii declaratum. Auctores præterea qui quæstionem illam tractent non legimus. Nobis autem relatum fuit nuper exortam esse controversiam illam in Tiburtina diœcesi Episcopum inter et quatuor illos deputatos de quibus loquimur. Illi scilicet se esse perpetuos contendunt. Hodiernus vero Tiburtinus Episcopus, quem ferunt in jure canonico non mediocriter versatum, existimat id non posse ex ulla auctoritate probari, et contrarium potius esse tenendum. Ad Sacram Congregationem concilii mox lis deferetur, aut forte jam delata pendet.

§ V.

Quoid evadat jus capituli quoad seminaria, quando eorum gubernatio ordinibus vel congregationibus religiosis committitur.

Ex huc usque dictis, sic resumi potest jus capituli quoad seminaria : Primo, jus habet ut duo canonici constituantur consiliarii necessarii Episcopo in tota spirituali administratione; atque ut isti duo consultores semel electi perpetui sint, nec possint ab Episcopo qui eos elegit vel a successoribus absque legitima causa removeri. Secundo, jus habet ut duo alii de capitulo constituantur pariter consiliarii necessarii et perpetui in tota administratione temporali; et unius ex istis nominatio ad ipsum capitulum pertinet, alterius ad Episcopum. Isti vero duo canonici consultores cum duobus aliis de clero ita jus habent intervenire in tota administratione temporali seminarii, ut, præter exactionem taxæ, nihil possit Episcopus ante requisitum eorum consilium statuere. Unde etiam absque requisito dicto consilio non potest Episcopus rectorem et officiales seminarii deputare. Tertio, quando reddenda est ratio annua administrationis seminarii, jus habet capitulum duos alios a se electos canonicos deputare. Ita ut sex canonici ingredi debeant consilium necessarium Episcopi in administrandis omnibus diœcesis seminariis. Quæ prærogativa ex jure communi, id est, ex lege Tridentina capitulis competens, minime dubia est quandiu a sede apostolica in casibus particularibus non tollitur aut restringitur. At vero quando committuntur seminaria ordinibus vel congregationibus religiosis; intervenit necessario Sedes Apostolica, et restringitur jus capitulorum in seminaria, quod nunc remanet exponendum.

I. Non potest seminarium tradi regendum alicui ordini religioso vel alicui congregationi nisi interveniente auctoritate apostolica. Id quidem non accideret si ordo religiosus vel congregatio seminarium reciperent regendum iisdem

conditionibus ac sacerdotes sæculares, ita scilicet ut rector, officiales et magistri juxta legem Tridentinam eligerentur et constituerentur per Episcopum cum consilio deputatorum. At, ex natura ipsa ordinum regularium et etiam congregationum, requiritur ut prælatus totius ordinis aut congregationis possit juxta instituti sui regulas, subditos suos a muneribus amovere et his vel illis in hac vel illa domo muniis addicere. Hoc enim exigit unitas regiminis, cujusque familiæ religiosæ nervus et fundamentum. Ut ergo hujusmodi familia curam seminarii accipere possit, derogandum ex parte est Tridentinæ legi; statuendo scilicet in pacto, rectoris, officialium et magistrorum nominationem et remotionem remansuras penes familiæ religiosæ Præpositum. Porro de jure communi auctoritas Episcopi insufficiens est ad derogandum legitime legi Ecclesiæ universali; atque ille solus qui auctoritatem in universam Ecclesiam exercet dispensationem hanc concedere potest. Juri quidem suo renuntiare posset Episcopus pro toto vitæ suæ tempore; non autem id potest pro suis successoribus. Imo ipse non posset privare capitulum jure ipsi a concilio Tridentino attributo ut ex ipsius membris assumantur deputati quorum consilium requirere teneatur Episcopus in administratione seminarii. Et hinc est quod Episcopus et ordo religiosus cui committendum est seminarium; postquam pacti ad hoc initi articulos determinarunt, pactionem illam Romam mittere solent, ut a Sancta Sede vel ejus nomine confirmetur. Quæ confirmatio seu concessio omnino necessaria est, et a Sacra Congregatione concilii impetrari solet, ut notatur apud Ferraris hoc modo :

« Id quod dicitur, seminarii rectorem esse constituendum « ab Episcopo cum consilio deputatorum, limitationem ac« cipit quoad seminaria quæ *legitima auctoritate* tradita « sunt curæ et regimini alicujus ordinis regularis... *legitima* « in quam *auctoritate*, scilicet Sacræ Congregationis concilii « interpretis. Nam ab Episcopo propria auctoritate haud

« potest seminarium tradi curæ et regimini alicujus ordinis « regularis. Hinc Episcopus civitatis Conceptionis in America « meridionali, die 12 junii 1722, hanc facultatem impetra- « vit a mox dicta Sacra Congregatione. » (Ferraris, v. *Seminarium*, novæ addit., n. 2.)

II. Confirmata autem hoc modo transactione, jam patet auctoritatem commissionum prædictarum pro administratione seminarii plus minusve remanere restrictam juxta confirmatas pacti clausulas. Quod advertit Benedictus XIV his verbis :

« Verum quod diximus seminarii rectorem esse ab Epis- « copo constituendum cum deputatorum consilio, limitatio- « nem patitur quoad seminaria, quæ legitima auctoritate « tradita sint curæ et regimini alicujus ordinis regularis sub « expressa conditione, ut ejusdem ordinis prælato integrum « sit quem maluerit sui instituti religiosum in seminarii rec- « torem eligere et deputare. Ita accidit Romæ, ubi cum « juxta Tridentini statuta clericorum seminarium a Pio IV « erectum fuerit et suppositum jurisdictioni ac tutelæ car- « dinalis in urbe vicarii, ejus cura et actualis administratio « commissa est præposito generali et presbyteris societatis « Jesu; quod legere est in const. 134 Urbani VIII. » (Benedictus XIV, de Syn. diœces., l. v, c. 11, n. 9.) Citat postea idem auctor plura exempla seminariorum familiis regularium commissorum auctoritate pontificia. In his autem casibus seminarium semper remanet sub jurisdictione Episcopi. At vero deputati pro administratione vel amoventur, si hoc opportunum Sanctæ Sedi videatur, vel eorum officium intra certos limites coarctatur, quod et a se factum ibidem testatur Benedictus XIV : « Et nos ipsi seminarii « nostri Bononiensis regimen dedimus clericis regularibus « S. Pauli, vulgo *Barnabitis*, non amotis quidem deputatis, « qui juxta enunciatas Tridentini sanctiones seminarii dis- « ciplinæ atque administrationi invigilent, sed eorumdem « auctoritate intra certos limites coercita. »

Unde, cum in his casibus interveniat apostolica auctoritas ad dispensandum a jure communi, jus capitulo remanens determinari nequit nisi ex illo facto : utrum in tali et tali materia præservatum fuerit necne, juxta tenorem indulti apostolici.

III. Non abs re erit unum aut alterum exemplum hic subjiccre quo indicetur norma juxta quam Sedes Apostolicæ procedere solet quando seminaria ordinibus religiosis committuntur.

Insigne exemplum hujusmodi est seminarii clericorum Romæ Patribus societatis Jesu traditio, a Papa Pio IV; de qua sic legitur in bulla 134 Urbani VIII, § 4 (in Bullar., t. V) : *Ipsumque seminarium sic erectum et institutum, curæ, regimini et administrationi præpositi generalis et presbyterorum societatis Jesu; et sui ac Romani Pontificis pro tempore existentis in dicta urbe vicarii in spiritualibus generalis, tutelæ, patrocinio et protectioni commisit.*

Duas præcipue conditiones apponere solent Patres societatis Jesu in acceptanda seminariorum directione, ut videre est in decreto secundæ congregationis generalis hujus societatis, anno 1655, sub sancto Francisco de Borgia; in quo dicitur acceptari posse, *si tamen simul esset conjunctum collegium nostrum* (id est, juniorum jesuitarum in studiis versantium), *et libera eidem societati gubernatio committeretur.* « Fuit hoc decretum confirmatum in quarta con« gregatione generali sub P. Claudio Aquaviva; cumque in « 12 congregatione expositum fuisset, quod aliqui antistites « Ecclesiæ gallicanæ pro suo erga societatem studio et bene« volentia singulari cupiebant suorum seminariorum clericos « instituendos patribus tradere, Patres Congregatiouis ge« neralis admittenda esse hujusmodi seminaria censuerunt, « *iis conditionibus quas a nostro instituto non alienas ju« dicaverit R. Pater noster generalis,* cujus prudenti arbi« trio res tota commissa est. » (Sunt verba secretarii Sacræ

Congregationis concilii, tomo I *Thesauri resolutionum*, p. 190.) Citata autem verba prolata sunt in S. Congregatione concilii occasione postulationis cujusdam Episcopi, cui multum in votis erat ut seminarii sui regimen Patres dictæ societatis assumerent; sed Patres eas conditiones assignabant pro quibus necessaria erat auctoritas Summi Pontificis : « Addit Episcopus se tum cum Patribus, tum cum eorum « superiore generali rem egisse. Concluditque Summum « Pontificem exorando pro facultate committendi adminis- « trationem Patribus societatis, eademque confirmanda per « litteras in forma brevis, cum clausula quod neque capi- « tulum, neque cathedralis ecclesiæ pro tempore Episcopi, « huic concessioni derogare possint. Cumque a Sanctitate « sua fuerint preces remissæ ad hanc Sacram Congregatio- « nem, quæritur in præsenti an petitis sit annuendum. »

Responsum est annuendum esse, *ita tamen ut alumni nominentur ab Episcopo, et seminarium sit sub patrocinio, protectione et subjectione Episcopi.*

Eodem modo reperimus Sedis Apostolicæ interventum quando aliis familiis religiosis seminaria regenda committuntur; sic legitur in tomo XI Thesauri resolutionum, pagina 111 : « Sanctæ memoriæ Clemens XI, ad cleri et civium Alba- « nensium preces sub anno 1708, clericis regularibus scho- « larum piarum per litteras in forma brevis expeditas con- « cessit, ut ad juventutem christianis moribus, humanisque « litteris probe instruendam, perpetuum seminarii in ea ci- « vitate pridem erecti regimen et curam gererent; his inter « cæteras legibus constitutis, quod *præter usum perpetuum-* « *que regimen et ministerium eorumdem seminarii et ec-* « *clesiæ, in omnibus et per omnia salva remaneat in re-* « *liquis jurisdictio Ordinarii, exercenda quoad seminarium* « *juxta normam sacri concilii Tridentini et Sacræ Congre-* « *gationis ejusdem interpretis decreta. Secundo, quod ex* « *reditibus seminarii ipsi Patres alantur. Unus tamen et* « *idem sit cibus et potus, et unica mensa, tam illis et con-*

« *victoribus quam alumnis. Tertio, singulis quibuscum-*
« *que mensibus, ad instituti seminarii optimam conser-*
« *vationem et administrationem semel saltem coram*
« *Ordinario Congregatio habeatur, eique intersint canonici*
« *ad id ex norma sacri concilii Tridentini deputati, et*
« *P. rector pro tempore, qui suam de re quæ in consultatio-*
« *nem cadit sententiam proferat; ut inde quæ coram Deo*
« *potiora et præstantiora esse existimaverit Ordinarius*
« *ipse deliberet. Quarto, ad seminarium et ecclesiam*
« *spectet quidquid eorum respective contemplatione in*
« *posterum quomodocumque provenerit. Cæterum, si quid*
« *ipsismet Patribus nominatim expressis ex donatione,*
« *legato, vel alio quocumque titulo, aut quomodolibet in*
« *futurum fuerit relictum, vel aliter ab istis acquisitum,*
« *in redituum seminarii ratione nullatenus computentur.*
« *Quinto, demum rationes redituum seminarii eminentis-*
« *simus Episcopus vel ejus vicarius generalis, juxta for-*
« *mam a sacro concilio Tridentino præscriptam singulis*
« *annis exiget a Patre rectore et dicti seminarii mi-*
« *nistris.* »

IV. Quanta autem cum ecclesiarum utilitate, generatim loquendo, adhiberi pro seminariorum regimine possint ordines religiosi et congregationes, et quam inanes ac subdolæ sint rationes quibus scriptores quidam e jansenistico vel saltem valde affini cœtu, conantur suadere removendas religionum familias ab hujusmodi munere, expendemus in tractatu de Seminariis.

§ VI.

An in statu præsenti ecclesiarum Galliæ admittendum sit prædictum jus capitulorum circa seminaria?

I. Legem modo expositam sanctæ Tridentinæ synodi, in praxim generaliter deductam fuisse, etiam in Gallia, ex

multis documentis demonstrari posset; et videri potest in publicatione periodica *La Correspondance Romaine* (anno 1851, paginis 241 et 273) fusa eruditione evolutum. In Gallia tamen, jam ante perturbationem anni 1793, non defuerunt qui hanc legem obligatoriam esse denegarent, ut satis patebit ex sequentibus citationibus :

« Le gouvernement des séminaires des diocèses dépend « de la prudence des évêques, qui leur donnent des statuts « ainsi qu'ils le jugent plus convenable aux lieux et aux « personnes. On ne leur impose pas l'obligation de prendre « l'avis de deux chanoines de leur cathédrale. — A l'égard « de l'imposition sur les bénéfices du diocèse, elle est faite « par les évêques avec les syndics et députés aux bureaux « des décimes de leurs diocèses, lesquels se conforment aux « lettres patentes du roi qui ont été obtenues pour l'érec- « tion des séminaires. » (Mémoires du clergé, tom. II, p. 590, nota editoris.) Quæ nota, si vera sit, indicat jam eo tempore obligationem requirendi deputatorum canonicorum consilii excussisse præsules Galliæ, dum simul cogebantur jugo potestatis civilis, id quod prædictis deputatis eripiebatur invadentis, colla submittere. Advertatur iste modus loquendi *on ne leur impose pas*. Quis iste *on?* Non Ecclesia certe, non Tridentina synodus, quæ profecto hanc imponit obligationem clarissimis verbis; sed *Rex* hujusmodi scriptoribus pro Ecclesia erat. Similia tradit Durand de Maillane, idem ille qui schismaticam *Constitutionem civilem cleri* scripsit, et qui in dictionario suo canonico sic habet ad verbum *Séminaire :*

« Le gouvernement des séminaires des diocèses dépend « en France de la prudence des évêques, qui leur donnent « des statuts ainsi qu'ils l'estiment plus convenable aux lieux « et aux personnes, sans qu'ils soient obligés de prendre « l'avis de deux chanoines de leur cathédrale (Mémoires du « clergé, t. II, p. 589). Il arrive souvent, dit l'auteur du « *Recueil de jurisprudence canonique* (verbo *Séminaire*,

« n. 6) de grandes contestations entre les évêques et les « communautés qui ont la conduite des séminaires, lorsque « les évêqnes prétendent avoir des raisons pour ne pas con- « tinuer de confier cette conduite à ces communautés, sur « quoi le même auteur ajoute : la maxime constante est que « les séminaires sont soumis à la seule juridiction, autorité « et dépendance des évêques, chacun dans son diocèse, et « qu'il leur est loisible d'aggréger ou d'expulser les sujets « toutes et quantes fois ils le jugeront à propos, parce qu'on « présume qu'un évêque n'est pas capable d'abuser de son « autorité. »

II. At vero quidquid sit de quæstione an prædictum jus capitulorum in seminaria, jam olim, ante concordatum anni 1801, in Gallia extinctum omnino aut ex parte fuerit, revixisse in integrum per bullam *Qui Christi Domini* sequitur ex principio toties a nobis exposito, recentes scilicet Galliæ ecclesias sub jure communi ortas tunc et constitutas fuisse; prioribus enim extinctis et suppressis, extinctum pariter hoc ipso fuit quidquid juris particularis acquisitum forte ipsis fuerat. Tota ergo quæstio de jure capituli in seminaria expendenda est ex ipso concordato et ex variis quæ successerunt circumstantiis.

III. Porro in bulla concordati et in subsecutis decretis pontificiis, nedum perimantur leges Tridentinæ quoad capitula et seminaria, sedulo e contra monetur ut in ipsis ordinandis ratio habeatur sanctionum conciliarium et sacrorum canonum. Unde

Ex duplici tantum titulo contendi posset hodierna Galliæ capitula amisisse jus illud in seminaria quod ipsis tribuit lex Tridentina : 1° Ex decreto gubernii quæ alio modo determinat commissionem pro administratione seminarii, cui decreto ex necessitate parendum est; 2° Ex praxi contraria quæ jam a multis annis invaluit. At neutra ratio videtur valida.

IV. Fatendum quidem est ex decreto 6 novembris 1813

(tit. 4, art. 62), decretam et Episcopis impositam a potestate laica fuisse commissionem pro administratione bonorum seminarii, hoc modo : *Il sera formé, pour l'administration des biens du séminaire de chaque diocèse, un bureau composé de l'un des vicaires généraux qui présidera en l'absence de l'évêque, du directeur et de l'économe du séminaire, et d'un quatrième membre remplissant les fonctions de trésorier, qui sera nommé par le ministre des cultes sur l'avis de l'évêque et du préfet.* At primo, commissio illa est tantum pro administratione temporali; remanet ergo suus locus legi Tridentinæ quoad administrationem spiritualem, id est, quoad institutionem, disciplinam et mores seminarii. Secundo, decretum illud gubernii multis in locis non observatur et in desuetudinem abiit. Tertio, cum hujusmodi commissio sit anticanonica, utpote constituta a sola potestate laicali, cui de talibus absque assensu potestatis ecclesiasticæ decernere non licet, satis profecto erit illam solummodo adhiberi in quantum necessitas exigit ad vitanda cum Gubernio intempestiva jurgia. Poterit ergo efformari commissio canonica juxta legem Tridentinam, ita ut cum illa Episcopus temporalia seminarii administret. Commissioni autem gubernii poterit tantum dari communicatio eorum quæ Episcopus jam cum legitimis deputatis decreverit. Sacerdotes vero commissionem hanc Gubernii efformantes, si recusent pro legitimis habere administrationis actus per Episcopum cum commissione canonica gestos, poterunt tanquam schismati faventes ad tribunal ecclesiasticum vocari et debitis pœnis et censuris plecti. Et sic gubernii commissio pro unico officio habebit, formalitate illa, quam pro nunc exigit lex civilis, vestire administrationem Episcopi et commissionis canonicæ. Ergo commissio a lege civili constituta pro administratione temporali seminarii, minime impedit quin constituatur pro eadem administratione commissio legitima a concilio Tridentino præscripta. Et forte Episcopi Galliæ facile hodie obtinerent

ordinationem civilem legi Ecclesiæ in hac re attemperari. At certe possunt, ad protestandum contra istam libertatis ecclesiasticæ læsionem, aperte declarare, sibi fas non esse cum deputatis gubernii seminarium administrare, dum lex ecclesiastica legitimos præscribit deputatos cum quibus peragi administratio illa debeat; et rem esse saltem cum Summo Pontifice, qui solus potest in legibus Ecclesiæ universalibus dispensare, tractandam atque componendam.

V. Sed neque impedire videtur praxis contraria quæ a tempore concordati invaluit. Primo enim, quoad diœceses anno 1822 erectas illa consuetudo nondum est quadragenaria. Secundo nec videtur valere etiam quadragenaria pro aliis diœcesibus. Agitur enim de expoliando capitulo et clero jure quod ex lege Tridentina habent aliquos deputandi, quorum consilio Episcopus uti teneatur in administrando seminario. Quæstio ergo est : utrum episcopi contra illud jus legitime præscripserint? Porro juxta axioma juris ab omnibus admissum, *non valenti reclamare non currit præscriptio.* A tempore autem concordati anni 1801, capitula Galliæ non videntur sufficientem habuisse ad reclamandum libertatem. Ut enim in aliis similibus quæstionibus dictum est, ob omnino interrupta juris ecclesiastici studia, hujusmodi canonicæ legis dispositiones generaliter clero Galliæ, in aliis cæteroquin doctrinis et disciplinis conspicuo et versatissimo, ignotæ remanserunt. Et si qui forsan eas noverint, non sine notabili suo detrimento hujusmodi litem movere tentassent; cum præsertim, ex doctrina etiamnum in pluribus Galliæ seminariis tradita, clericis crimini vertatur recursum ad Sanctam Sedem habere. Quod ergo etiam per quadraginta annos capitula non reclamaverint, minime probare videtur ipsorum jus quoad seminaria fuisse peremptum. Quam tamen conclusionem, utpote de re nova et nondum apud eruditos plene discussa, doctiorum examini et præsertim superiorum judicio omnino subjicimus, parati eam corrigere, si falsi aliquid involvere reputetur.

§ VII.

Praxis administrandi cum prædictis commissionibus seminarii a sancto Carolo Borromæo statuta.

« Habeatur perpetuo congregatio seminarii in ædibus « archiepiscopalibus semel in hebdomada, feria tertia mane « post divina peracta; sæpius etiam ut opus fuerit; præter « eas quæ quotannis in ipsius seminarii visitatione haberi « solent. Huic congregationi intersint constituti ex decreto « concilii Tridentini, pro ratione materiæ de qua agendum « est. In iis quæ ad mores pertinent, delecti pro moribus : « In temporali administratione, electi pro rebus temporali- « bus. Præter alios rector seminarii, tum etiam qui ministri « aliquando vocandi erunt pro negotiis tractandis. In con- « gregatione spiritualium rerum, ea proponantur ac deli- « berentur quæ ad disciplinam, mores ac studia pertinent. « In temporali autem congregatione ea pertractentur quæ « ad domesticas rationes, jurium conservationem, bonorum « amplificationem, prædiorum et ædium instaurationem et « locationem, fructuum exactionem, expensarum totius « anni rationes, et quæ ad alia ejusdem generis spectant. « Res omnes de quibus in congregatione inita est consul- « tatio, ad reverend. Archiepiscopum, cum ipse congrega- « tioni non interfuerit referantur; qui sive congregationi « intersit, sive non, ubi deputatorum sententiam (quam « tamen ex decreto provinciali sequi non cogitur) audierit, « ipse deliberet ac statuat quæcumque pro sua pietate ac « prudentia ad seminarii utilitatem potiora esse existima- « verit. Quidquid deinde reverend. Archiepiscopo videbi- « tur, rector ipse quamprimum et diligenter exequatur, nisi « alium idem Archiepiscopus delegarit. » (Acta ecclesiæ Mediolanensis, t. V, p. 863.)

CAPUT XI.

UTRUM CAPITULUM JUS HABEAT EXIGENDI ALIQUID SOLVI A NOVITER RECEPTIS?

Prohibet decretum concilii Tridentini (c. 14, sess. 24) et bulla sancti Pii V, *Durum nimis*, ne pro talibus receptionibus quidquam exigatur, idque sub pœnis gravissimis. Quod tamen intelligendum sub explicationibus quas sic tradit Monacelli :

« Non autem omnis petitio quæ fit a capitulis et solutio « a provisis est illicita : quoniam plures sunt casus in « quibus dispositio hujus bullæ non intrat. Non enim com« prehendit consuetudines et statuta quibus disponitur « quod ab obtinentibus beneficia et canonicatus in cathe« dralibus et collegiatis ecclesiis solvatur et exigatur aliquid, « quod non in ipsorum exigentium utilitatem, nec pro in« gressu et admissione accipiatur, sed in aliquos pios usus « convertatur : hoc etenim nullam avaritiæ seu simoniæ « suspicionem habet, sed potius laudabile est. » (Hic Monacelli citat multos auctores ita docentes, inter quos cardinalem de Luca, de Canonicis disc. 10, n. 10, et disc. 29, n. 7.) « Et hinc est quod valet statutum sive constitutio « facta per capitulum auctoritate Episcopi, quod provisi de « canonicatibus, beneficiis vel præbendis in cathedrali, sol« vant certam quantitatem quæ integre cedat pro fabrica « ecclesiæ; nihil tamen detur notariis, campanariis et aliis « ministris et officialibus.

« Item valet statutum sive consuetudo quod noviter re« ceptus solvat pro tot planetis et aliis supellectilibus sacris « sacristiæ; quia hoc dicitur factum in favorem cultus divini. » (Addit. Monacelli ita decisum a Sac. Cong. episc. et reg.)

« Non tamen tenet neque servanda est consuetudo qua « introductum sit, quod canonici sive alii presbyteri de ec-

« clesia prandium habere debeant. Et ideo Sacra Congre-« gatio episc. et reg. (in Caputaquensi, 17 martii 1692) ta-« lem consuetudinem abolendam esse censuit.

« Item valida et licita sunt ecclesiarum cathedralium, « collegiatarum et receptitiarum, quæ mandant et dispo-« nunt, quod noviter provisi et aggremiati antequam de « massa communi participent, per aliquod temporis spatium « gratis ecclesiæ deservire debeant, vel quod fructus primi « anni sint hæredis canonici defuncti; quia hujusmodi sta-« tuta nec sub decreto concilii, nec sub bulla Pii V com-« prehenduntur. » (Pro quo citat Monacelli plures declarationes Sacræ Congregationis concilii.)

CAPUT XII.

PRÆROGATIVÆ CANONICORUM QUOAD HABITUM.

Expendendum hic habemus primo, an semper canonici habuerint insignia, eorum dignitatem supra reliquos de clero denotantia : secundo, quid sint solita hodierna insignia : tertio, an necessaria sit Sedis Apostolicæ facultas ut quædam insignia a capitulis assumi possint.

§ I.

Insignia dignitatem super alios de clero denotantia semper habuisse videntur canonici.

Prærogativam habitus honorabilioris, quo a cæteris de clero distinguerentur, videntur semper habuisse canonici. Quam thesim fuse tractat Nardi (dei Parochi, t. II, c. 29) varia reserendo antiquitatis monumenta.

« Multis monumentis, ait, probari posset *Rochettum* (a « vocibus græcis ῥων χιτὼν tunica mollis), vestem nempe il-« lam lineam prælatorum propriam, cum arctis usque ad « manum manicis, solis episcopis et canonicis permissum

« fuisse. Origo autem rochetti est antiquissima. » Ostendit postea Nardi rochetta seu *vestes* illas *candidas* in antiquis monumentis memoratas diversas fuisse ab *albis*, et Episcopo ejusque capitulo proprias. Proprium et distinctivum dignitatis suæ habitum ab antiquo obtinuisse canonicos probat epistola S. Zachariæ Papæ ad Pipinum, quæ sic habet, c. 2 : *Nam et nos ab apostolica auctoritate subjungimus, ut Episcopus juxta dignitatem suam indumentis utatur : simili modo et presbyteri cardinales* (1).

In concilio Ravennatensi, anni 967, Joannes XII concessit archiepiscopo Magdeburgensi, inter alia, ut ipsius 12 presbyteri, 7 diaconi et 24 subdiaconi cardinales, possent uti dalmaticis et sandaliis. (Nardi, t. II, p. 375.)

Leo IX, anno 1049, concedit canonicis Bambergensibus usum mitræ et aliorum insignium. Quod et concessum ab eodem Pontifice canonicis Bisuntinis affirmat Martène (l. 1, c. 4, art. 1, n. 17). Canonicis Halberstadensibus mitram concessit Alexander II, anno 1061 (vide Nardi, t. II, p. 376). Usum mitræ confirmavit Eugenius III canonicis Coloniæ, anno 1145; quod etiam privilegium confirmavit Alexander III, addens : *Sicut a Patribus et prædecessoribus nostris id prædictæ ecclesiæ concessum est per authentica privilegia, et hactenus observatum.* Cœlestinus III, anno 1191, indulsit capitulo Sipontino facultatem utendi *mitris, podiis et annulis.* Multa hujusmodi exempla congerit Nardi (loco citato); qui explorationem suam sic concludit : « In summa « non reperietur ullum capitulum in toto mundo, quod insi- « gnia non habeat. Aliud scilicet almutiis, aliud mozetta, « aliud rochetto, aliud pontificalibus aliisve distinctionibus « condecoratum reperitur. » Animadvertimus duplex ab eruditis exhiberi genus monumentorum insignia canonicis propria commemorantium. Alia nempe loquuntur de insignibus

(1) Qui cardinales tunc temporis vocabantur, eosdem fuisse ac cathedralis canonicos eruditis est exploratum.

a Sede Apostolica concessis: alia de insignibus reliquis. Sciendum nempe est ab antiquissimo ævo cæteras ecclesias tanquam honorem summum ambiisse facultatem iisdem utendi vestibus sacris et insignibus quibus utebatur Ecclesia Romana; eo quod scilicet Ecclesia Romana omnium aliarum mater esset atque magistra. Romani ergo Pontifices privilegium illud Episcopis et clero aliquarum ecclesiarum in remunerationem bene meritorum aliquando concedebant. Videmus Aregium Episcopum, licet S. Gregorio Magno acceptissimum, dum Romam adiisset, conatum fuisse obtinere pro se et suo archidiacono usum dalmaticæ. Non obtento privilegio in Galliam reversus est. Postea tamen id ei concessit S. Gregorius (S. Greg., libr. VII, epist. 112). Archiepiscopo autem Ravenuatensi qui usum mappularum, Ecclesiæ Romanæ proprium, usurpabat, sic scribit idem S. Gregorius Magnus : *Illud autem quod pro utendis a clero vestro mappulis scripsistis, a nostris etiam clericis fortiter obviatum est, dicentibus nulli hoc unquam alii cuilibet ecclesiæ concessum fuisse.* Archiepiscopus Ravennatensis in defensionem allegabat jam usum esse antiquum et a prædecessoribus Romanis Pontificibus toleratum. Sanctus Gregorius rem composuit concedendo privilegium Archiepiscopo et *primis ejus diaconibus* tantum, et prohibendo ne ad alios extenderetur. (L. III, epist. 56, edit. Maurin.) Et hinc est quod juxta jus hodiedum vigens canonici insignia solita gerere nequeunt absque expressa Sedis Apostolicæ licentia. Quia nempe ista insignia erant olim Ecclesiæ Romanæ propria. Cæteroquin præsumendum est olim capitula, antequam obtinuissent insignia a Sede Apostolicæ concedi solita, aliqua nihilominus signa distinctiva habuisse sibi propria, quibus a clero inferiore discernerentur. Unde remanet verum canonicos semper jus habuisse ad habitum insigniorem et distinctivum, licet quoad insignia nunc fere ubique solita, requiratur hodie, sicut initio quando ab Ecclesia Romana in alias dimanarunt, indultum Summi Pontificis.

§ II.

De canonicorum præcipuis insignibus, brevis notio.

Quatuor canonicorum in habitu insignia quorum usus communior est, sunt Rochettum, Cappa, Mozetta, et Almutia.

I. De rochetti origine et vocis etymologia jam aliquid in superiori paragrapho est dictum ex Nardi. Hæc insuper adnotat eruditus ille auctor :

« Hinc est rochettum non considerari neque tanquam « sacram, neque tanquam profanam, sed tantum tanquam « distinctionis vestem; et præscribi iis qui usum habent « rochetti, quales sunt prælati, ut in celebranda missa, « supra rochettum amictum et alias vestes sacras induant, « a quo prohibentur cæteri quibus *de jure non competit* « rochettum. Est autem rochettum signum jurisdictionis, « demptis paucis casibus quibus in merum ornamentum con- « ceditur. Prælati et capitula illud gestant quatenus juris- « dictionem habentes (1). Protonotarii apostolici non par- « ticipantes et aliqui mansionarii illud obtinent quatenus « merum ornamentum. Tanquam signum jurisdictionis ro- « chettum semper deferunt episcopi etiam extra domum et « ecclesiam; et quando adstant coram Papa aut legato apos- « tolico illud pallio cooperiunt, quia tunc mozettam servare « prohibentur. In signum item jurisdictionis Papa semper « intus et foras rochettum cum stola gestat; et illud novis « electis episcopis in signum potestatis imponit. In Gallia « minoribus sacristiarum clericis permittitur rochettum. « Nescio an antiquus sit ille singularis usus; sed fatendum « quosdam in ea regione abusus a sat longo tempore inva-

(1) Illa jurisdictio capitulorum de qua ibi agit Nardi intelligenda est in *habitu* tantum sede plena. Nam in *exercitio* nullam habent in diœcesim jurisdictionem, nisi sede vacante.

« luisse, cum in concilio Narbonensi, anui 1551, can. 41, « opus fuerit sacerdotibus ordinariis rochettum prohibere; « et in Aquensi, anni 1585, in memoriam revocetur rochet- « tum esse vestem Episcoporum et canonicorum propriam. « Extat decretum Sacræ Congregationis rituum, ab Ur- « bano VIII confirmatum et initio missalis insertum, sic sta- « tuens : *Prohibetur usus rochetti, exceptis tamen quibus « de jure competit : et præter hoc statuitur et declaratur « nemini licere inservire aut assistere in celebratione mis- « sarum aut divinorum officiorum cum rochetto, neque « cum Cotta habentem manicas angustas ad instar ro- « chetti; et idem servandum est in concionibus.* »

Non omnino concordat Scarfantonius cum notione a Nardo tradita circa rochettum : « Nomen *rochetti*, quod « alio vocabulo *linea* seu *camisia romana* nuncupatur, « nonnulli arbitrantur derivasse a Gallis a voce *richa*, apud « Avenionenses trita, occasione quod Avenione degebant « Summi Pontifices. » (Scarfantonius, t. I, p. 37, n. 6, — citans Gavantum, t. I, de Rit. serv. in celeb. missæ, tit. 1, n. 2,— et alios auctores.) « Cardinalis Baronius (ad an. 261, « n. 40) loquens de *linea* Cypriani, censet vocabulum esse « italum, et alias ejusdem rochetti etymologias docte re- « censet. Illud certum est quod illius vocabulum usurpatum « semper fuit pro designanda veste linea prælatorum et ca- « nonicorum regularium... Hujusmodi lineæ seu albæ « gestatio, antiquitus fuit commissa omnibus clericis, qui « eadem induti prodibant in publicum, ut colligitur ex epis- « tola divi Hieronymi ad Nepotianum (1). Hæc autem vestis « linea non erat illa cujus usus erat inter sacrificandum, « sed tanquam profana censebatur; prout est etiam nunc « usus rochetti, quod in functionibus omnino profanis et « civilibus etiam adhibetur. » (Scarfantonius, loco citato.)

(1) Ex Nardo, non omnibus clericis concessum est antiquitus rochettum, sed episcopo et capitulo tantum.

II. *Cappa*, sic vocata est a capite cui imponitur, vel quia corpus capiat et ambiat, ut tradit Denos (Tractatus de Canonicis, lib. IV, c. 12). Ejus mysticam significationem sic exponebat Stephanus Tornacensis episcopus : *Hac duplici veste* (cappa nempe et rochetto) *regulariter induti videamur; ne superpelliceum nostrum sordibus polluatur; et ne cappa nostra scissuris rumpatur; ut per munditiam omni tempore vestimenta nostra sint candida, et per continuam pœnitentiam tanquam tunica talaris sit cappa nostra* (apud Denos, loco citato, c. 11). Et sanctus Carolus in concilio Mediolanensi : *Cum canonicus cappam induit, quæ humeros contegit, et brachia quasi devincit, ex eo amictu intelligat se repressas, quasique devinctas habere debere appetitiones, ac se totum ad Dei voluntatem accommodare... Canonicum, dum humeris vel brachiis almutiam pelliceam imponit, eam cogitationem suscipere, in se restrictas ac plane mortuas esse oportere rerum mundanarum affectiones atque cupiditates, ut ejus rei significans est illa animalis intermortui pellis quam de more gestat.*

III. Mozettam (a voce itala moza quæ significat cappam), recentioris usus existimarunt nonnulli; at Sarnelli (Lettere eccles., t. II, lett. 27) ostendit antiquissimam, nec aliam esse quam *birrum* illum *lacernum*, qui tanquam vestium complementum, non tantum caput sed et humeros tegebat. De sancto Cypriano, in actis ipsius martyrii, memoratur ipsum primo exuisse habitum qui dicitur *birrus lacernus*, quem plicatum ad genua posuit; *tunicam* deinde, quem diacono tradidit, et cum *linea* carnificem expectasse. Per *lineam* ibi intelligendum esse rochettum et per *birrum*, mozettam existimat laudatus Sarnellus. Birro (1) autem

(1) Vox byrrus a græco πυῤῥός (rufus, rutilus) videtur derivasse. Detracta autem parte quæ tegebat humeros, pars rigens quæ operiebat caput, dicta fuit *birrettum*. Quæ biretta formam quadratam habuerunt, etiam in Gallia, ut constat ex conciliis Galliæ usque ad sæculum 16 habitis, in quibus agitur de biret-

hujusmodi uti solitos fuisse episcopos et canonicos probat monumentis pluribus.

IV. De almutiis erudite disserit Sarnelli (Lettere eccles., t. IX, p. 82); illas autem archæologiæ quæstiones ingredi esset extra tractatum nostrum vagari. Hæc tantum ex Sarnello excerpimus : « Almutium fuit initio vestis operiens « caput et humeros; sed præcipue caput, ut contendit « Molanus (l. III, de Canonicis, c. 5). Videtur derivare a « vocibus teutonicis *ulde mutsen*, id est *pileum senio-« rum*. Nos dicimus *almutium*, sed corrupte, nam dici « deberet *armutium* eo quod gestetur super armos. » Hodie vero almutium, seu almutia est indumentum pelliceum, quod jam non super caput et humeros ut olim, sed super unam scapulam vel etiam super brachium sinistrum gestatur.

Videtur introducta vestis illa loco cappæ, quam integram deferre æstivo præsertim tempore grave forte erat. De almutiis mentio fit in concilio Basileensi (sess. 21) : *Canonici ecclesias ingrediantur almutias vel byreta tenentes in capite.*

§ III.

De necessario Sedis Apostolicæ indulto ut canonici insignibus uti, aut illa mutare possint.

« Usus seu delatio cappæ et rochetti, quin imo etiam « almutiæ, non permittitur canonicis ecclesiarum, tam col-« legiatarum quam cathedralium, nisi speciale indultum ha-« beant a Sede Apostolica, cum illorum insignium concessio « sit de regalibus Summi Pontificis, neque quoad ea quid-« quam statuere possint Episcopi. Omnibus illis quibus ex « peculiari privilegio illius (*nempe rochetti*) usus permissus « non ostenditur, intelligitur a jure prohibitus; ut de ro-

tis quadratis. « Unde capere nequeo, ait Nardi (t. II, pag. 380), quomodo in « illa regione introducta sint biretta conica et alta. »

« chetto ac etiam de cappa testatur Corradus (Prax. benef., « l. II, c. 14), ubi plura refert Congregationis rituum de« creta, ac numero 26 ait : Episcopos in hac materia habi« tuum et insignium in choro per canonicos gestandorum, « ac etiam circa illorum colores, nullam prorsus auctorita« tem habere, cum omnia Papæ sint reservata. » (Scarfantonius, t. I, p. 37, edit. Lucæ, 1723.) « Novum signum « sive habitum in choro assumere et deferre non debent « absque Sedis Apostolicæ indulto. » (Monacelli, tit. 2, t. IV, adnot. 28.)

« Notum quippe est Episcopum insignia beneficiatis con« cedere non posse, quæ ab Apostolica Sede sunt concedenda, « uti S. Rituum Congregatio jam ab anno 1604 (in Cluensi) « declaravit : *Nec canonici nec alii cappam deferre possint « sine expressa et speciali licentia Sedis Apostolicæ.* » (Thesaurus resolut. S. Congregationis concilii, tomo anni 1828, p. 264.)

In ipsa capitulorum erectione solet Summus Pontifex habitum et aliqua insignia canonicorum determinare sive per seipsum sive per delegatum. Pro capitulis hodiernis Galliæ, Pius VII in bulla concordati potestatem suam cardinali Capraræ ad effectum hujusmodi insignia concedendi expresse delegavit; is vero illam subdelegavit primo futuris Episcopis.

Cum ergo omnino certa sit illa dispositio juris, requiri scilicet Sanctæ Sedis facultatem ad introducenda vel immutanda capitulorum insignia, contraria praxis non tantum non meretur manutentionem, sed est punibilis, ut ait Scarfantonius (citato loco).

Quoad capitulum Aquilanum, die 17 martii 1660, Sacra Congregatio rituum duxit respondendum : *Non licere canonicis cathedralis antiquum usum capparum pontificalium resumere, nisi docto, quod olim ex indulto apostolico eas adhibuerint* (apud Gardellini, n. 1898).

Atque eadem S. Congregatio (in causa numeri 3552 col-

lectionis Gardellianæ) rescripsit : *Servandam formam præcisam et colorem præcisum, prout in indulto apostolico exprimitur.*

§ IV.

Canonici extra propriam ecclesiam concionantes, aliamve sacram functionem, uti singuli, peragentes, nequeunt insignia canonicalia induere. — Et quid sentiendum de contraria Galliæ praxi?

Aliqui auctores, inter quos Scarfantonius, falso existimantes concessionem insignium esse gratiam personalem, canonicis videlicet uti singulis ab Apostolica Sede concessam, putarunt bene posse extra propriam ecclesiam et diœcesim, ea insignia a quolibet canonico adhiberi dum concionatur aliamve sacram functionem invitatus peragit. At prædicti auctores sententiam mutassent si post decretum auctoritate Pii VII publicatum et modo referendum vixissent; unde omnino sunt in hac re deserendi.

Jam ante Pium VII S. rituum Congregatio pluries et constanter declaraverat canonicis uti singulis non licere extra propriam ecclesiam insignia induere dum concionantur aliive functioni sacræ vacant. Nonnulla hujusmodi decreta referamus :

« Supplicante Josepho de Comizares canonico ecclesiæ « Panormitanæ pro declaratione : an extra diœcesim Panormitanam liceat oratori uti insignibus canonicalibus, si « fuerit in ibi invitatus ad aliquas functiones ecclesiasticas, « puta ad concionandum, seu ad ministrandum, de licentia « parochi, sacramentum baptismi, vel assistendum matrimo- « nio et similia? — Et Sacra Rituum Congregatio, visis et con- « sideratis juribus allegatis, respondit : *Negative*, 12 martii « 1678. » (Apud Gardellini, n. 2712.)

« Nonnulli canonici concionatores humiliter instituerunt « apud Congregationem sacris ritibus præpositam decerni, « quo habitu uti debeat canonicus alicujus cathedralis, vel « collegiatæ insignis, dum concionem habet in aliqua ec-

« clesia intra tamen diœcesim, cum videatur ex præscripto « *sacri cæremonialis* posse uti habitu qui fuerit in ea eccle- « sia proprius canonicorum. Et eminentissimi Patres responderunt : *Non licere uti « habitu canonicali nisi in « propria ecclesia ubi est canonicus*. Die 10 septembris 1650. » (Apud Gardellini, n. 1472.)

Idem expresse declaratum Capuanis canonicis die 15 julii 1651 (Gardellini, n. 1479), licet ex indulto apostolico facultatem haberent utendi cappa et rochetto tam in propria quam *in aliis ecclesiis*. Quia nempe illud indultum intelligitur de casu quo canonici capitulariter ad aliam ecclesiam accedunt; non vero de casu quo aliquis canonicus in aliena ecclesia prædicat aliamve peragit functionem sacram.

Anno tandem 1817, ad sequentia dubia :

1° *An canonici cathedralis in administratione sacramentorum, tam intra quam extra cathedralem ecclesiam, teneantur deponere cappam, atque uti superpelliceo et stola juxta rituale romanum ?*

2° *An teneantur dicti canonici cappam deponere, tam intra quam extra cathedralem, dum verbum Dei prædicant, aliasque quascumque non capitulares functiones exercent ?* Responsum est :

Ad 1 affirmative. — Ad 2 negative in propria ecclesia etiam in concionibus aliisque functionibus (excepta sacramentorum administratione in qua utendum est superpelliceo et stola, ut ad 1). Affirmative extra propriam ecclesiam et detur decretum generale (in collectione Gardelliana, n. 4386). Dictæ collectionis auctor de hoc decreto sic disserit in nota quæ habetur pagina 36, tomi VI : « Nemini dubium quod canonici cappæ magnæ usum habentes « aut aliis insigniis decorati, ista adhibere possint in pro- « pria ecclesia sacras functiones peragentes capitulariter, « vel uti singuli ; excepto duntaxat casu administrationis « sacramentorum, quæ, tum ex rubicarum præscripto, tum

« ex Sacræ Congregationis decretis, exigunt usum super-
« pellicei et stolæ... Haud tamen idipsum poterit (canoni-
« cus) in alienis ecclesiis vel intra vel extra diœcesim... Pri-
« vilegia deferendi canonicalia insignia *extra propriam*
« *ecclesiam*, ita sunt intelligenda, ut id liceat quando ca-
« nonici capitulariter in alienis ecclesiis sacras peragunt
« functiones, aut iisdem assistunt; corpori siquidem con-
« cessa sunt, non canonicis uti singulis. »

Ad tollendum abusum contrarium abundanter sufficere debuissent præcitatæ declarationes. Nihilominus cum semper novæ eadem de re dubitationes proponerentur, editum est, auctoritate Pii VII confirmatum, decretum, ex quo sequentia transcribimus :

« Alias quoque, ac speciatim in una Dubiorum, die
« 10 septembris 1650, in Capuana, 15 julii 1651, et in Pa-
« normitana, 12 martii 1678, eadem Sacra Congregatio de-
« crevit ut canonici qui usu cappæ et rochetti donati sunt,
« hisce aliisve sibi tributis honorum insignibus utantur
« dumtaxat in propria ecclesia. Quod si privilegio polleant
« ea induendi etiam extra, nonnisi in supplicationibus aliis-
« que ecclesiasticis functionibus quibus capitulariter, non
« autem uti singuli intersunt, ea possint adhibere. Ast cum
« adversus hæc aliaque id genus Sacræ Congregationis de-
« creta abusus haud mediocres irrepsisse dignoscantur (quem-
« admodum patet ex quæstionibus et dubiis quæ sæpe-
« numero enodanda proponuntur), idcirco eminentissimi
« Patres eidem Congregationi præpositi..., ut si quæ perpe-
« ram invaluerint auferantur..., generale decretum, facto
« verbo cum sanctissimo, ferendum atque edendum esse
« censuerunt; ideo declararunt : 1°... 2° *Dignitatibus vero*
« *et canonicis etiamsi gaudeant indulto deferendi cappam*
« *et rochettum tam in propria quam in alienis ecclesiis,*
« *hujusmodi tamen, aliorumque canonicalium insignium*
« *usum extra propriam ecclesiam licitum esse dumtaxat,*
« *quando capitulariter incedunt vel assistunt et pera-*

« *gunt sacras functiones; non autem si intersint uti sin-*
« *guli, nisi speciale privilegium, nedum collegium com-*
« *prehendat, verum etiam singulariter et distincte ad*
« *personas extendatur.* Et ita declaravit, decrevit et ser-
« vari mandavit, si sanctissimo videbitur, die 31 maii 1817.
« Facta autem relatione, etc., per me infra scriptum secre-
« tarium S. R. C. de præmissis sanctissimo domino nostro
« Pio VII Pontifici Maximo, Sanctitas sua Sacræ Congrega-
« tionis decretum apostolica confirmatione munitum, ty-
« pis tradi ac evulgari jussit, pridie nonas junii 1817. »
(Vide decretum integrum in collect. Gardelliana, n. 4387.)

Rem iterum decisam anno 1831, vide in collectione Gardelliana, n. 4520.

Jam vero ad Galliæ praxim quod attinet, contraria omnino reperitur; ita ut etiam canonici honorarii rochetto et mozetta extra ecclesiam propriam et diœcesim in concionando utantur. Legitime autem id fieri nulla ratione suaderi potest. Ab Episcopis quidem Galliæ sic permittitur: at Episcopi potestatem insignia concedendi non habent. Neque dicatur jam a multis annis obtinere dictam consuetudinem; nam etiamsi quadragenaria probaretur, cum auctoritate apostolica declarata sit irrationabilis et abusiva, nulla ei currere potest præscriptio. Unum mihi videtur tantum in favorem gallicanæ praxis aliquatenus objici posse: sequentem nempe declarationem anni 1832:

« Utrum canonicus qui... gaudet usu rochetti et mozettæ etiam coram Pontifice, illis uti valeat in sacramentorum administratione, et verbum Dei annuntiando? — Sacra eadem Congregatio censuit: *Negative ad primam partem* (1); *affirmative ad secundam* (2), *sed in propria tantum ecclesia, vel in aliis ecclesiis ubi adest usus deferendi cappam vel mozettam, juxta decretum in una Dubiorum*

(1) Nempe quoad sacramentorum administrationem.

(2) Nempe quoad verbi Dei prædicationem.

diei 31 *maii* 1817. Die 7 aprilis 1832. » (Apud Gardellini, t. VIII, n. 4534.)

Ibi enim dicitur, *vel in aliis ecclesiis ubi adest usus deferendi cappam vel mozettam;* in Gallia autem est usus ut canonici in omnibus ecclesiis concionando sua insignia deferant; unde videretur gallicana praxis præservari. At illa verba pugnare videntur cum decreto generali supra citato, ad quod tamen remittunt. Forte mendose edita sunt. Sed quidquid sit, interpretanda sunt per dictum decretum, cum expresse dicatur, *juxta decretum* 31 *maii* 1817. In eo vero decreto nihil tale reperitur. Unde memoratam Galliæ praxim ego non auderem asserere non esse abusivam et de medio tollendam.

Quoad privilegium aliquibus dignitatibus et canonicis concessum utendi insignibus pontificalibus, verbi gratia, mitra, sandaliis, etc., pro regula haberi debet constitutio Pii VII hac de re edita, quam vide in collectione Gardelliana, t. VII, n. 4443.

CAPUT XIII.

PRÆROGATIVÆ QUOAD PRÆCEDENTIAM.

« Quemadmodum divina sapientia in cœlesti Jerusalem « ac triumphanti Ecclesia, miro ordine mansiones multas « apposuit, juxta diversitatem graduum præcedentiæ, vel « secundum ministeria ut in angelis, vel secundum merita « ut in beatis, ita etiam divino afflatu militantem Ecclesiam « ad instar triumphantis admirabili dispensatione per suos « vicarios condecorari mandavit, qui certos gradus et ordi- « nes distribuerunt; ut illorum harmonia et varietate uni- « cuique secundum suam dignitatem daretur honor et præ- « cedentia; utque hoc modo in Ecclesia militanti tanquam « imagine triumphantis, adesset concordia inter majores, et « recte singulorum gereretur administratio officiorum.

« Quare sicuti condemnandi sunt qui ambitu et humanæ « gloriæ cupiditate, primos recubitus et primas cathedras « usurpare conantur, ita laudandi sunt qui de præcedentia « et majoritate contendunt ut ordo et consonantia inter « clericos et ecclesias particulares majori perfectione ser- « vetur, ut dixit Rota (in Lucana 28 junii 1700, coram « Molines). » Ita Monacelli in suo Formulario. (Parte III, tit. 2, ad form. 7, n. 6. — Edit. Venet. 1772, pag. 538.)

Hæc præmittenda duximus, ne omnes de præcedentia contentiones incaute aliquis tanquam vitiosas et doctrinæ evangelicæ repugnantes damnaret.

Aliud etiam, ex eodem Monacello (loco citato) principium præmittemus: Posse nempe omnes controversias inter ecclesiasticos de præcedentia ab Episcopo provisionaliter dirimi (ex cap. 12, sess. 35. — Gavantus, in Manuali, verbo Præcedentia, n. 1); ita ut nulla appellatio suspendat effectum judicii episcopalis, et debeat huic judicio stari, donec in petitorio controversia decidatur.

His præadnotatis, exponemus regulam sedendi et præcedendi, primo inter eos qui sunt de capitulo; postea vero inter eosdem et cæteros qui de capitulo non sunt.

§ I.

Regula sedendi et præcedendi inter eos qui sunt de capitulo.

I. Quid competat canonico Episcopo:

« Reverendissimus præsul Franciscus Maria Zoppi, qui sanctissimo annuente episcopatum Massensem dimisit, in eo est, ut potiatur canonicatu superioris ordinis in metropolitana Mediolanensi ecclesia; et ne in hoc novo munere aliquid detrahat episcopali dignitati, ac vanitatis notam devitet, sacrorum rituum Congregationi sequentia dubia pro opportuna dilucidatione proposuit, nimirum : 1. Quænam sedes (vulgo *stallo*) sibi competat in choro, in quocum-

que capituli congressu, et quando sibi cum eodem capitulo procedendum est. 2. Quemnam habitum gerere in choro, quemnam in publicis supplicationibus aliisque sacris functionibus, quemnam extra chorum, cum privatam personam agit. 3. An teneatur in sua hebdomada missam et vesperas canere seu celebrare, aliaque singulariter peragere ad quæ tenentur canonici ejusdem ordinis in sua quisque hebdomada. 4. Et quatenus teneatur, an sandaliis, dalmaticis, mitra, baculo pastorali, cruce et similibus Episcopo competentibus uti debeat? 5. Quatenus vero non teneatur, vel sibi liceat a præfatis hebdomadarii officiis abstinere, an distributiones amittat, quamvis choro cum cæteris canonicis interfuerit. 6. An debeat Archiepiscopo solemnia agenti assistere, ministrare, aliaque præstare quæ cæteri ejusdem ordinis canonici de more eidem præstant. 7. Quum autem orator minime ignoret a cæteris ejusdem ordinis canonicis ægre ferri Episcopum e gremio ejusdem capituli, vestes et caligas coloris violacei et quidquid aliud episcopalem dignitatem referat in choro eorumque congressu gestare, et quocumque modo; se ab ipsis distinguere (ac proinde non multis abhinc annis duos ejusdem capituli canonicos, a Summo Pontifice Episcopos in partibus renunciatos, locum quem antea in choro habebant et in quovis capituli congressu retinere... consuevisse), obsequentissime postulat, an teneatur, vel saltem sibi liceat huic consuetudini se conformare in omnibus, aut quanam in parte? — Sacra Congregatio... censuit: *Ad 1 et 2, ratione episcopatus posse et debere uti habitu ordinario quo utuntur Episcopi in Romana curia, id est, rochetto supra subtanam et mantelletto violacei coloris, et debere præcedere omnibus aliis canonicis, et sedere in primo stallo supra omnes, ut in Compostellana diei* 15 *julii* 1617. — *Ad* 3, *in missis de turno abstineat, et subroget alium, ut in Asculana diei* 10 *aprilis* 1728. *In solemnioribus, cum indumentis pontificalibus, sed de licentia Episcopi.* — *Ad* 4, *jam provi-*

sum. — *Ad* 5, *quoad primam partem jam provisum, negative quoad secundam partem.* — *Ad* 6, *tenetur sedere in choro cum pluviali.* — *Ad* 7, *negative in omnibus.* Die 16 martii 1833. » (Apud Gardellini, t. VIII, n. 4560.) Extat hujus decreti confirmatio. (Apud eumdem Gardellini, t. VIII, n. 4567.)

II. Ubi præbendæ sunt distinctæ, servandus in sedendo et in gradiendo ordo præbendarum... (3132); et canonici sedere et incedere debent singuli in proprio ordine, et dignitates gestare pluvialia, canonici ordinis presbyteralis planetas, diaconi et subdiaconi dalmaticas et tunicellas. (N. 204.)

III. Ubi omnes præbendæ sunt presbyterales, tenentur nihilominus assumere sacras vestes ut cæremoniale præscribit, dum Episcopus solemniter celebrat (n. 1303). Declaratur abusus, quod canonici, ubi præbendæ non sunt distinctæ, assistant missæ pontificali cum cappa; permittitur tamen ut omnes tam dignitates quam canonici assistant pluvialibus induti (n. 1808).

Ubi omnes præbendæ sunt presbyterales, non vero distinctæ in presbyterales diaconales et subdiaconales, certissima est sequens regula quoad præcedentiam: canonicus presbyter præcedit canonicum diaconum vel subdiaconum licet possessione antiquiorem; et quando ille diaconus vel subdiaconus fit presbyter, non recuperat præcedentiam super presbyterum possessione minus antiquiorem, qui ratione sacerdotii præcedebat. Vide illud decisum in causa Aquipendiensi 16 decembris 1828, ubi decisio contraria Episcopi sublata est a Sacra Congregatione rituum (in collectione Gardelliana, t. VIII, n. 4494, ubi in nota res fuse expenditur). Idem autem dicendum est de diacono relative ad subdiaconum.

IV. Canonici ubi præbendæ non sunt distinctæ digniorem occupant locum ratione sacri ordinis, non possessionis; et semel adeptum non amittunt, etiamsi antiquiores in canonicatu ad eumdem ordinem postea ascendant (Congre-

gatio rituum apud Gardellini, numeris 13-68-96-440-846-1023-1071-1834-1854-1863-2143-2298-2311-2359-2419-2562-2602-2616-2807-3048-3162-3227-3345-3346-3627-3648-3672-4228-4273).

Eadem tamen Congregatio, ratione consuetudinis et circumstantiarum particularium, in quibusdam casibus decidit contrarium; illum nempe qui prius receptus, posterius ad superiorem ordinem evehitur, recuperare præcedentiam supra collegam posterius receptum, sed prius ad ordinem superiorem evectum. Ut videre est apud eumdem Gardellini, numeris 431-1837-1868-3903-3918-4170-4271-4310. Hinc in indice tomi V collectionis Gardellianæ, pagina 25, sapientissime concluditur hoc modo : « Ex his colligimus, « regulam stare pro prius promotis : limitationes vero re- « spicere consuetudinem et circumstantias particulares pro « casuum diversitate. »

V. Canonici ubi omnes præbendæ sunt presbyterales, pontificalia celebrante Episcopo, quo ordine assistere ei debeant, et quam rationem tenere in sacris indumentis sumendis, ut aliqua fiat ordinum distinctio, decisum habes a Sacra Congregatione rituum (apud Gardellini, sub n. 2792), hoc modo :

« Cum ex decreto Sacræ rituum Congregationis, die 15 « martii 1608, relato a Gavanto, habeatur, quod canonici « assistentes Episcopo in pontificalibus, debeant esse induti « aliqui pluvialibus, alii planetis, alii dalmaticis, et alii tu- « nicellis, ut, etiamsi non sint distinctæ præbendæ, fiat ta- « men distinctio per paramenta : hinc est, quod quidam « Episcopus habens in sua cathedrali dignitates et canoni- « catus omnes presbyterales, supplicavit pro declaratione ut « infra, videlicet :

« 1° Utrum idem Episcopus possit statuere, quod solum « ultra presbyterum assistentem cum pluviali in throno, alii « duo in scamnis assistentium habeant pluviale; et ultra « duos canonicos assistentes cum dalmaticis in throno, et

« duos alios ad altare in habitu diaconali et subdiaconali, « respective habeat in dictis scamnis assistentium ultimos « quatuor canonicos, duos indutos dalmaticis et duos tuni- « cellis? — Et quateuus affirmative.

« 2° Utrum in tali cathedrali, ubi non sunt distinctæ « præbendæ, possit Episcopus statuere quod ex prioribus ca- « nonicis sint determinati illi, qui...

« 3° Utrum dicti quatuor canonici qui ultimi sunt, figu- « ramque faciunt diaconorum et subdiaconorum, debeant « in sedendo, in thurificando et in pacem dando tractari ut « disponit cæremoniale Episcoporum de canonicis vere dia- « conibus et subdiaconibus? — Sacra Congregatio respon- « dit, — ad 1. *Affirmative;* — ad 2. *Primum locum deberi « tribus canonicis assistentibus in throno: secundum locum « deberi canonicis assistentibus in presbyterio cum plu- « vialibus : tertium assistentibus cum planetis : quartum « assistentibus in figura diaconali cum dalmaticis, et dia- « cono evangelii assumendo ex tribus per turnum : quin- « tum assistentibus in figura subdiaconali, et subdiacono « epistolæ pariter assumendo ex tribus per turnum;* — *ad* « 3. *Affirmative. Die* 11 *Januarii* 1681. »

VI. Coadjutor Dignitatis debet sedere post Dignitates supra omnes canonicos. (Collectio Gardelliana, t. VIII, n. 4799 et 4821.)

VII. Canonicis non licet occupare sedes Dignitatum absentium vel præsentium. Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 3444.

Canonicis non licet occupare sedem vacuam celebrantis Dignitatis. Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 2117 et 2142.

VIII. Canonici ad chorum pergentes diebus solemnioribus debent bini processionaliter incedere, præcedente cruce : in aliis diebus, prout libuerit. Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 600, ad 4.

IX. Canonicus facturus officium debet ad chorum cum

paramentis accedere. Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 1354.

Canonici semper præcedunt beneficiatis, dummodo hi non sint parati sacris indumentis. Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 776.

Canonico celebranti seu officium facienti debetur præcedentia etiam supra Dignitates, in sessione, intonatione, etc. Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n, 1547 et 408.

Canonicus hebdomadarius sola cappa canonicali indutus præcedentiam habet in ea parte chori a qua inchoatur officium, etiam supra Dignitates. Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 2374.

Canonici stare non debent ad nonam lectionem a celebrante hebdomadario cantari solitam, etiam si is sit pluviali indutus, cum hujusmodi obsequium præstandum solummodo sit dum cantatur ab Episcopo. Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 1819.

X. Canonico intonante antiphonam, alii debent assurgere detecto capite. Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 2372.

Canonici eam partem tenentes ubi intonatur antiphona, omnes surgere debent. Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 3448.

XI. Canonici et Dignitates dum cantare debent lectiones, accedere debent ad legile. Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 3402.

XII. Canonici tenentur inservire in officio diaconi et subdiaconi tam Dignitati quam canonico celebranti (Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, numeris 663-754-947-966-1062-1069-1124-1300-1312-1354-1391-1552-1554-1614-1725-1809-1878-1977-2133-2674-3099-3132-3190-3239-3267-3560); non tamen extra propriam ecclesiam nisi interesset capitulum (ibid., n. 992 et 1009) : neque in vesperis, in quibus pluvialia sumere debent presbyteri de gremio ecclesiæ sed canonicis inferiores (ibidem,

n. 754 et 760). Regula autem illa canonicos adstringens ad inserviendum Dignitati vel canonico celebranti, procedit tantum quoad omnes missas solemnes in quibus requiritur diaconus et subdiaconus (ibid, n. 760-1743-1795-1800).

Quæ regula servanda est etiamsi præbendæ non sint distinctæ (ibid., n. 1799); quo casu omnes debent sibi invicem ministrare nulla habita ratione antianitatis (ibid., 3307).

Ubi tamen canonici pauci sunt numero, laudandi si dictam regulam servent, non cogendi (ibid., n. 1941).

Ubi tamen omnes præbendæ sunt presbyterales, non teneri canonicos ad inserviendum pro diacono et subdiacono, concludendum esset ex declaratione diei 23 novembris 1675, in qua expresse dicitur : *Attento quod præbendæ canonicales sint presbyterales, non teneri inservire pro diaconis* (Gardellini, n. 2604).

Canonici nullatenus inservire debent in munere diaconi et subdiaconi portionariis et aliis inferioris ordinis, quacumque non obstante consuetudine. Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 27 et 345.

XIII. Canonicis paratis danda est pax et thurificatio ante Dignitates : et beneficiatis paratis post canonicos ante alios de clero. Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 16.

XIV. Canonici missam planam celebrantes nullo modo distingui debent a simplicibus sacerdotibus (4386).

XV. Canonico juniori competit publicare in die Epiphaniæ anni festa mobilia, nisi legitime præscripta in contrarium vigeret consuetudo (Gardellini, n. 189).

§ II.

De præcedentia relative ad vicarium generalem Episcopi.

I. Certum est vicarium generalem episcopi, *modo as-*

sistat in habitu vicariali, præcedere Dignitatibus et canonicis *non paratis*, id est, veste chorali tantum et non vestibus sacris indutis. Id vide a S. rituum Congregatione multoties decisum apud Gardellini sub numeris sequentibus (14-46-204-347-621-879-899-1140-1141-1183-1184-1517-1750-1759-2127-2603-2683-2685-2845-3008-3045-3100-3849-4025).

II. A prædicta regula solus excipitur hebdomadarius, qui licet non paratus et in habitu chorali tantum officium peragens, vicario generali præcedere debet. Quod declaratum est a dicta Sacra Congregatione hoc modo : An vicarius generalis in choro occupare debeat primum stallum, ac proinde præcedere omnibus Dignitatibus? — S. C. R. censuit : *Juxta alias decreta, vicarius generalis in choro, et in habitu vicariali, omnibus etiam Dignitatibus non paratis præcedit, excluso tamen hebdomadario.* Die 27 februarii 1847.» (In collectione Gardelliana, t. VIII, n. 4923.)

III. Dignitates ergo et canonici, *dum sunt parati*, præcedunt vicario generali. Sequitur ex citatis declarationibus; sed vide insuper decisum apud Gardellini, numeris 70-276-458-775-817-1140-1970-3085. Contraria vero consuetudo est abusus, nec tolerari debet. (Ibid., n. 458.)

IV. Nulla proinde gaudet præeminentia vicarius generalis si assistat sine habitu vicariali; verbi gratia, si sit canonicus et habitum canonicalem gerat : idque non obstante contraria consuetudine. (Gardellini, 1092-1101.) Secus vero si in habitu vicariali (Ibid., 1093-1101).

V. Vicarii generalis habitus est subtana cum mantello et bireto : si non est protonotarius, ei non licet uti subtana cum cauda et mantelletto (3085).

VI. Si vicarius generalis nolit canonicis paratis in choro et processionibus locum cedere, ab interessendo abstineat. Ita declaratum a S. rituum Congregatione (Gardellini, n. 1919).

VII. In associatione Episcopi, si vicarius generalis sit

simul protonotarius apostolicus, præcedit canonicis : secus ab interessendo abstineat. Sacra rituum Congregatio. (Apud Gardellini, 2352.)

VIII. Vicarius generalis sedere debet in primo stallo, et quatenus opus sit, addatur sedile (924-995) : et stallum assignandum vicario debere esse fixum nec amplius variandum S. R. C. sancivit (1155-1037).

Si non habet sedem distinctam, debet occupare primum stallum in choro (533-565-3147), juxta consuetudinem ecclesiæ (3045-3085); si danda ei sit sedes distincta, locus decens assignandus est ab Episcopo (3979-4097) : *dummodo incedat in habitu vicariali* (1050).

Si habet sedem separatam in choro, nequit occupare stallum Dignitatis. (1678.) Nequit occupare primum stallum si ejus antecessores sederunt in sede separata. (1759.)

IX. Si vicarius generalis examini ordinandorum assistat in habitu vicariali, præcedit omnes Dignitates et canonicos etiam protonotarios. (Gardellini, n. 1390.)

X. Vicarius generalis qui simul est canonicus debet subscribere acta capitularia in loco suæ receptionis in canonicatu (1001), prout etiam sedere, dum interest congregationibus capitularibus (1013).

Neque habet vocem in capitulo uti vicarius; habet tamen uti canonicus, sed in loco suæ receptionis (1100).

Et in habitu canonicali, munia tantum canonici explere debet (1610).

Vicarius generalis canonicus, si velit uti vicarius interesse divinis, præcedit, sed distributiones amittit : si ut canonicus, sedeat in suo stallo canonici (46-63-88-129-255-283-347-763-978-1033-1086-2873 et 2669).

XI. Vicarius generalis nequit missas solemnes celebrare, aliasque functiones episcopales peragere impedito Episcopo vel sede vacante, cum id pertineat ad Dignitates et canonicos (41-122-146-188).

Neque vi consuetudinis, neque vi decreti synodalis, po-

test sibi usurpare vices Episcopi in eis functionibus quæ primæ Dignitati ex jure debentur (1825).

XII. Thurificandus est post canonicos sacris indutos sacrificii ministros, et etiam post canonicos sacris pariter amictos in stallis choralibus (1777).

Tam præsente quam absente Episcopo, thurificandus est ante omnes præter modo dictos sacris amictos (965).

Semper thurificandus est duplici ductu ut Dignitates et canonici (2645), etiamsi assistat in habitu protonotarii (2677-2718).

XIII. Ei non competit usus pluvialis, nisi sit de gremio capituli, quo in casu incedere debet in loco suæ receptionis, non obstante contraria consuetudine quæ abusus declaratur (1796-1826).

XIV. Vicarius generalis in synodo habet præcedentiam supra canonicos habitu chorali indutos (3400).

§ III.

De præcedentia relative ad vicarium capitularem.

Vicarius tam capitularis quam generalis, nequit peragere functiones quæ absente Episcopo pertinent ad primam dignitatem (188-335-464-548-555).

Vicarius capitularis præcedentiam habet supra omnes post digniores de capitulo : sedere proinde debet post Dignitates (866-910-1810-2256-2861).

Si est canonicus, sedere debet in suo stallo quatenus frui velit distributionibus (1484), et tunc nullam habere potest præcedentiam (2265).

In processionibus debet incedere a sinistris Dignitatis repræsentantis capitulum (1730); ita ut censeatur inferior toto corpore capituli.

Nequit in expeditionibus uti proprio sigillo, sed adhibere debet sigillum capituli (3656).

§ IV.

De præcedentia quoad synodum.

Canonici metropolitanæ possunt in synodo sedere in scamno duorum graduum, dummodo sedes archiepiscopalis sit elevatior. S. Congreg. rituum, apud Gardellini, n. 2400. In sedendo servare debent formam cæremonialis (ibid.). In causa Novariensi, 8 maii 1700, propositis inter alia sequentibus dubiis : « 1° An in proxime habenda synodo diœ-« cesana, capitulum et clerus ecclesiæ cathedralis sedere « debeant intra presbyterium hinc inde a lateribus Episcopi, « vel extra presbyterium ante Episcopum in forma semicir-« culi? 2° Quatenus sedere debeant intra presbyterium hinc « inde a lateribus Episcopi, an ibidem sedere debeant etiam « canonici collegiatæ sancti Gaudentii post terga canonico-« rum cathedralis? 3° Quatenus iidem canonici ecclesiæ « cathedralis sedere debeant extra presbyterium ante Epis-« copum in forma semicirculi, an intelligi debeat de semi-« circulo perfecto et rigoroso, an vero satisfactum censea-« tur dispositioni cæremonialis Episcoporum (l. 1, c. ult.) « si dicti canonici occupent faciem anteriorem ex utraque « parte? 4° An eodem casu quo canonici cathedralis sedere « debeant extra presbyterium, canonici collegiatæ sancti « Gaudentii sedere debeant post terga canonicorum ex « utraque parte, vel tantum ex una? 5° An scamna sive « sedilia canonicorum ecclesiæ cathedralis debeant esse ele-« vata a pavimento per unum gradum? Et quatenus affir-« mative. 6° An hujusmodi scamna debeantur canonicis « collegiatæ sancti Gaudentii? 7° An dicta scamna pro « canonicis ecclesiæ cathedralis vestiri debeant aliquo « panno, et cujus coloris? et quatenus affirmative. 8° An « eumdem ornatum cum eodem vel alio colore habere de-« beant sedilia pro canonicis sancti Gaudentii?... Sacra ri-

« tuum Congregatio respondit : — Ad 1. *Ad mentem. Et « mens est, quod in casu de quo quæritur, synodus fiat « extra presbyterium; et quoad secundam partem circa « sessionem, arbitrio Episcopi.* — Ad 2. *Provisum in « primo.* — Ad. 3. *Satisfieri si occupent partem ante- « riorem ex utraque parte.* — Ad. 4. *Sedere debere ex « una tantum parte a dextris.* — Ad 5. *Affirmative.* — « Ad 6. *Negative.* — Ad 7. *Cooperiantur scamna canoni « corum cathedralis aliquo panno viridi.* — Ad 8. *Affir- « mative eodem colore viridi.* » (Apud Gardellini, n. 3410.)

§ V.

De præcedentia relative ad reliquos qui non sunt de capitulo.

I. Relative ad parochos, dici generatim potest, dignitatem canonici in se spectatam esse supra dignitatem parochi, quod ex parte 1, sect. 1, hujus tractatus satis evincitur. Præterea canonicos capitulariter incedentes præire parochis quibuscumque; canonicos vero uti singulos non præcedere parocho in ipsius parochi ecclesia, firmant variæ Sacræ Congregationis rituum declarationes, e quibus sequentes indicamus :

Canonici et clerici cathedralis in ducendis funeribus præeminentiam semper habent. Officium vero in ecclesia faciendum a parocho defuncti, apud Gardellini, n. 180.

Ad dubium, « An capitulum et canonici non solum in « via sed etiam in propria ecclesia parochiali præcedere de- « beant ipsi parocho in funeribus et aliis functionibus, non « obstante prætensa contraria consuetudine? — Sacra ri- « tuum Congregatio censuit : *affirmative, præterquam in « actu faciendi officium, quod spectat ad parochum.* » 28 aprilis 1703, apud Gardellini, n. 3501.)

Canonicus supranumerarius simul parochus in funeribus, præsente capitulo, si procedat cum stola, digniorem locum

habet. Ita decisum a Sacra Congregatione rituum (apud Gardellini, t. VIII, n. 4972, ad 1).

In funeribus seu cadaveris ad ecclesiam deductione si adsit capitulum collegiatæ, debetur præcedentia capitulo supra parochum. Ita decisum a Sacra Congregatione rituum. (Apud Gardellini, t. VIII, n. 4730.)

Canonici cathedralis uti singuli non præcedunt parocho in ipsius ecclesia. (Apud Gardellini, n. 77 et 2508.)

Si tamen aliquis canonicus, etiam honorarius tantum, procedat cum Episcopo suo, præit parocho in parochi ecclesia, etiam in aliena diœcesi; quia tunc non procedit tanquam privatus, sed tanquam membrum cum capite suo. Id firmat sequens declaratio Sacræ Congregationis rituum: « Cum Sacrorum rituum Congregationi sequentia dubia enodanda proposuerit sacerdos Perier, canonicus cathedralis Gratianopolitanæ (Grenoble) ac intimus illius Episcopi secretarius, nimirum : — 1° An canonico cathedralis titulari præsente Episcopo, in alienæ diœcesis ecclesia competat præcedentia super parochum ecclesiæ ipsius? 2° An idem dicendum sit quoad canonicum cathedralis honorarium tantum, præsente similiter Episcopo? — Sacra Congregatio.... censuit : *Juxta alias decreta affirmative in omnibus.* Die 19 maii 1838. » (Collectio Gardelliana, t. VIII, n. 4682.)

II. Canonici cathedralis præeminentiam habent in ecclesia collegiata, dum ad hanc Episcopus occasione visitationis accedit (ibid., n. 1168).

Canonici cathedralis induere debent sacras vestes in solemni processione Sanctissimi Sacramenti : collegiatarum canonicis non licet (ibid., n. 1173).

In causa Cortonensi, 10 septembris 1701, proposito inter alia sequenti dubio : « 7° An canonico vel Dignitati « vesperas infra annum cantanti debeatur pulvinar, et tape- « te ante ipsum? — Sacra Congregatio censuit responden- « dum : *Ad 7. Absente Episcopo, juxta cæremoniale* (l. II,

« c. 3) *debetur pulvinar et tapete pro hebdomadario ca-*
« *nonico.* » (Apud Gardellini, n. 3448.)

In eadem causa Cortonensi, 10 septembris 1701, ad dubium 14: « An canonicis tam in cathedrali quam extra « missam cantantibus tolerari possit assistens cum pluviali? » Sacra Congregatio respondit: « *Ad* 14. *Negative, et dentur* « *decreta.* » (Apud Gardellini, n. 3448.)

An alibi præterquam in celebratione synodi canonicis cathedralibus debeantur scamna per unum gradum a pavimento elevata? Sacra Congregatio rituum (in Novariensi, 1 octobris 1701) respondit : *Canonicis cathedralis non competere scamnum seu altiorem locum nisi in synodo.* (Apud Gardellini, n. 3452.)

IV. Canonici cathedralis deputati ad seminarii administrationem præferendi sunt aliis deputatis de clero, etsi hi primum fuerint electi (3934).

V. Canonicus cathedralis celebrans nequit impertiri benedictionem concionatori inter missarum solemnia, non interessente Episcopo. (Apud Gardellini, n. 3587).

Canonici cathedralis existentes uti singuli in locis diœcesis, nequeunt assumere habitum canonicalem vel prætendere præcedentiam et locum distinctum. (Gardellini, n. 3742.)

Canonicis et Dignitatibus cathedralis non licet in celebratione missæ privatæ habere ministrum cotta indutum qui missale sustineat, folia vertat, indicet legenda, detegat calicem, vinum et aquam ante offertorium infundat. (Gardellini, 3777-3791.)

Canonici in convisitatores assumpti gestare possunt propria insignia tam in collegiatis quam in aliis ecclesiis, eisque debetur præcedentia. (Apud Gardellini, n. 3989.)

Tam intra quam extra cathedralem distingui nequeunt in missis privatis a simplicibus sacerdotibus (ibid., n. 4285).

Nequeunt extra cathedralem uti pulvinaribus ad genuflectendum (ibid.).

Canonici nequeunt adhibere pulvinaria in suis sedibus (2939).

Canonicis cathedralis uti licet panno seu tapete in scamno (n. 2542).

Canonicis et dignitatibus non licet in missis privatis adhibere duos ministros, quatuor candelas, et abacum (n. 1849).

Canonicis non licet novitates inducere et presbyterum assistentem in missa adhibere. Sacra Congregatio rituum, apud Gardellini, n. 1864.

Canonicus qui pluviali indutus sustinet baculum Episcopi, tenere debet locum in processionibus juxta consuetudinem: si hæc nulla sit, solus ante Episcopum incedat (ibid., n. 2653).

Canonici non sunt cogendi ad deferendas hastas baldachini, quod præstandum est a digníoribus ex beneficiatis seu mansionariis, et contraria consuetudo improbatur (ibid., n. 1024 et 1082).

Canonici et Dignitates in actu præstandæ obedientiæ admitti debent ab Episcopo ad osculum dumtaxat manus (ibid., n. 1194).

PARS QUINTA.

DE CAPITULO, SEDE VACANTE.

Omnia quæ in hac parte tractanda occurrunt commode possunt sub triplici sectione distribui: 1° nempe ad quem et quomodo devolvatur potestas diœcesim, sede vacante, gubernandi. 2° Quomodo sese habeant ad invicem quoad potestatem capitulum et vicarius capitularis. 3° Quænam sit hujus potestatis extensio.

SECTIO I.

AD QUEM ET QUOMODO, SEDE VACANTE, DEVOLVATUR DIŒCESIM REGENDI POTESTAS.

CAPUT I.

QUOTUPLICI MODO SEDES VACET.

I. Sedes dicitur *proprie* vacare 1° Quando Episcopus mortuus est; 2° quando ad aliam sedem fuit translatus; 3° quando renunciavit sedi suæ; 4° quando depositus est; 5° quando factus est notorie hæreticus. De quatuor prioribus casibus, nulla potest esse difficultas. Quoad quintum vero sic habet Leurenius : « Episcopo existente notorie hæ« retico, jurisdictio... spectat ad capitulum; quia sedes non « interpretative sed vere vacat. » (Forum beneficiale, tomus III, Tractatus de capitulo, sede vacante, cap. 1, quæst. 454.) Fagnanus autem, postquam fuse probavit hæreticos esse non tantum privandos beneficiis ecclesiasticis, sed ipso facto privatos, sic addit : « Communem sententiam « semel atque iterum non obscure probavit Sacra Congre« gatio cardinalium concilii Tridentini interpretum : ali« quando (1) enim censuit, Episcopo existente notorie hæ« retico, facultatem concedendi dimissorias spectare ad « capitulum cathedralis ecclesiæ. Non enim Sacra Congre« gatio mota fuit ex eo quod sedes episcopalis propter hæ« resim Prælati vacet interpretative; si quidem propter va« cationem interpretativam jurisdictio ad capitulum non « devolvitur; sed mota fuit, quia propter hæresim notoriam « prælati sedes episcopalis vacat vere; et ideo jurisdictio, et

(1) Hanc declarationem factam fuisse 14 januarii 1588 narrat Fagnanus alibi, nempe in cap. *Quia diversitatem, de concess. præb.*, n. 24.

« consequenter facultas concedendi dimissorias transit in « capitulum, sede vacante (in I partem, v libri Decret. cap. « *Ad abolendam*, de Hæreticis, n. 35). » De his ergo quinque casibus intelligendum erit jus commune jurisdictionem ad capitulum devolvens, sede vacante.

I. Intelligendum etiam erit de casu *quasi vacationis :* quando nempe administratio diœcesis impossibilis facta est Episcopo ex aliquo impedimento, alio tamen quam excommunicatione aut suspensione. Quod sic exponit cardinalis de Luca (Annotationes practicæ, in fine tomi XIV, discursu 31) :

« Id autem quod in casu vacationis sedis per Episcopi « cessum vel decessum ut supra habetur, generaliter quoque « procedit, quando sede adhuc plena, eadem intrat ratio ut « oporteat in ecclesiæ administratione et episcopali juris« dictione Episcopi absentis vel alias impediti partes implere; « ut potissimum casus præbere solet quando Episcopo in « nunciaturis apostolicis seu alias longa absentia impedito, « sequatur mors vel discessus aut aliud impedimentum vicarii « generalis per eum deputati, alia non facta provisione pro « istius casus contingentia. »

Idem admonet Leurenius (Forum beneficiale, Tractatus de capitulo, sede vacante, c. I quæst. 454, in tomo III) : « Juris« dictio Episcopi naturaliter viventis tribuitur capitulo in « speciali casu, quando Episcopus est captus a paganis vel « schismaticis; eo quod tunc sedes censeatur quasi vacare « per mortem. » Hæc communis et certa canonistarum doctrina fundatur decretali Bonifacii VIII sic expresse statuentis : *Si Episcopus a paganis aut schismaticis capiatur, non archiepiscopus, sed capitulum, ac si sedes per mortem vacaret illius, in spiritualibus et temporalibus ministrare debebit : donec eum libertati restitui, vel per Sedem Apostolicam (cujus interest ecclesiarum providere necessitatibus) super hoc per ipsum capitulum quam cito commode fieri poterit consulendam, aliud contigerit ordinari*

(cap. *Si Episcopus*, de supplenda negligentia prælatorum, in 6.)

III. Quando Episcopus est excommunicatus aut suspensus, ac proinde sedes, ut loquuntur canonistæ, *interpretative* vacat, an jurisdictio episcopalis devolvatur ad capitulum? — « Respondeo negative, sed recurrendum ad Papam, ut is provideat » (Leurenius, loco supra citato, quæst. 454). Eamdem quæstionem fuse tractat Fagnanus (in I partem libri III, Decret, cap. *Quia diversitatem*, de Concessione præbendæ), cujus doctrinæ summa hæc est : « Hinc sumpta « occasione quæro, an prælato excommunicato vel suspenso, « jurisdictio ad capitulum devolvatur, adeo ut sit locus « electioni vicarii generalis. Emersit nuper hæc quæstio.... « Re ad Sacram Congregationem Episcoporum et Regula- « rium delata, consultus fui quid mihi juris esse videretur. « Pro capitulo (*nempe contendente jurisdictionem ad se* « *devolvi, excommunicato suo prælato*) allegabatur Hos- « tiensis (in summa, titulo *Ne sede vacante*), ubi ait, sedem « vacare duobus modis : scilicet *vere*, ut in titulo *Ne sede* « *vacante*; et *interpretative*, ut quia prælatus est hæreticus, « excommunicatus vel suspensus. » Addit Fagnanus quasdam alias rationes in favorem capituli; tum sic disserit : « Sed his non obstantibus respondi, Prælato excommunicato « vel suspenso, jurisdictionem non devolvi ad capitulum, « sed Papam esse adeundum ut provideat. *Primo* enim « expresse hoc voluit Hostiensis (in c. I, n. 8, de Officio « vicar., l. VI), dicens *Episcopo excommunicato, nec ejus* « *officialem, nec alium posse jus reddere nisi Papam.* « Idem tenuit glossa (in prædictum c. I, de Officio vicarii) : « *Si Episcopus est excommunicatus, nec ipse, nec ipsius* « *officialis de causis cognoscent. Quid ergo tunc fiet?* « *Adeatur Papa ut provideat... Secundo*, hoc probat caput « *Romana* (de Supplenda negligentia prælat., in 6), ubi « deciditur jurisdictionem suffraganei excommunicati ad me- « tropolitanum non devolvi; et redditur ratio, *cum id non*

« *inveniatur a jure concessum.* Si jurisdictio prælati suspensi devoluta esset ad capitulum, Papa non reddidisset « eam rationem, quod jurisdictio non inveniatur metropolitano a jure concessa, sed potius reddidisset aliam, nempe « quod jurisdictio inveniatur a jure concessa alteri, scilicet « capitulo. » *Tertio*, argumentatur Fagnanus a decretali Bonifacii VIII, *Si Episcopus a paganis...*, quam supra transcripsimus, in hunc sensum : Quando conceditur facultas in casu speciali, supponitur id quod conceditur non esse de jure neque in hoc speciali casu, neque in similibus. « *Quarto*, sedes æque vacat interpretative per excommunicationem vel suspensionem prælati, ac per ipsius inhabilitatem; sed cum sedes vacat interpretative per inhabilitatem « prælati, jurisdictio non devolvitur ad capitulum, sed Papa « providet dando illi coadjutorem (*quod probat Fagnanus* « *pluribus juris textibus*); ergo nec devolvitur ad capitulum cum sedes vacat interpretative per excommunicationem vel suspensionem ipsius prælati. *Quinto*, huic sententiæ suffragatur diuturna observantia, quæ est optima « legum interpres. Nam episcopis propter delictum vel inhabilitatem a jurisdictione suspensis, non administrat capitulum; sed Sedes Apostolica consuevit constituere vicarios apostolicos. »

CAPUT II.

AN JURISDICTIO QUAM HABET CAPITULUM, SEDE VACANTE, TUNC TANTUM INCIPIAT IN CAPITULO EXISTERE QUANDO MORITUR EPISCOPUS, AN VERO JAM ANTEA HABITUALITER IN CAPITULO EXISTENS INCIPIAT SOLUMMODO IN ILLO CONSOLIDARI ET TRANSIRE AD ACTUM SEU EXERCITIUM.

Dicit cardinalis de Luca (Annotationes practicæ, discursu 31, in fine tomi XIV) jurisdictionem atque ecclesiæ administrationem ad capitulum devolvi, « non quidem ex

« aliquo privilegio vel speciali delegatione, sed ex ratione « juris non decrescendi; eo quia ecclesia cathedralis effor- « matur conjunctim Episcopo et capitulo, ab illo scilicet tan- « quam capite, ab isto autem tanquam reliquo corpore; « ecclesiastica jurisdictione penes totum corpus habitualiter « residente, exercitio autem in plerisque competente capiti.

« Consequenter, defecto capite, jure consolidationis, vel ex « jure non decrescendi, universa jurisdictio, seu totum jus « cathedraticum, tam in habitu quam in exercitio, remanet « penes capitulum tanquam reliquum corpus politicum seu « intellectuale; quod in hoc differt a corpore naturali seu « materiali, ut etiam sine capite vivat omnesque faciat ope- « rationes, quod in corpore naturali non datur. »

Eadem est Leurenii doctrina : « Respondeo cum Carolo « Antonio de Luca (ad Ventrig., annot 15, § 2, n. 1), de- « ficiente capite mortuo, nimirum Episcopo, universam ju- « risdictionem tam in habitu quam in exercitio, remanere « penes capitulum tanquam reliquum corpus politicum seu « intellectuale; quod in hoc differt a corpore naturali, ut « etiam sine capite vivat, omnesque faciat operationes » (loco citato, quæst. 455). Cæterum subtilis illa investigatio, etsi juvet ad plenius intelligendam capitulorum cathedralium naturam et intimam juxta mentem Ecclesiæ constitutionem, quoad praxim tamen omnino evadit inutilis; cum illa jurisdictio quæ dicitur capitulo permanenter inhærens in habitu, et ipsi competens conjunctim cum Episcopo, nullos valeat ante mortem Episcopi valide actus explicare. Unde quoad effectum perinde se habet ac si omnino, sede vacante, existere inciperet.

CAPUT III.

CERTUM EST, SEDE VACANTE, JUS ADMINISTRANDÆ DIŒCESIS DEVOLVI AD CAPITULUM.

Decretalis Bonifacii VIII : *Si Episcopus a paganis aut*

schismaticis capiatur, non archiepiscopus, sed capitulum, ac si sedes per mortem vacaret illius, in spiritualibus et temporalibus ministrare debebit (c. Si episcopus, de Supplenda negl. præl. in 6). Illa verba *ac si sedes per mortem vacaret*, clare docent ad capitulum pertinere, et quidem ex jure communi jam antea vigente, administrationem diœcesis, mortuo Episcopo.

Idem supponit hæc alia ejusdem Pontificis decretalis : *Ecclesiæ cathedrali vacante, visitator ab alio quam a Romano Pontifice deputari non potest : nisi forte capitulum in spiritualibus et temporalibus negligenter aut perperam administret* (c. Ecclesiæ, de Supplenda neglig. præl., in 6).

Idem ut certum supponit Tridentinum concilium (sess. 7, c. 10) : *Non liceat capitulis ecclesiarum, sede vacante, infra annum a die vacationis ordinandi licentiam concedere.* Ubi certe supponit capitula jurisdictionem habere, cum illam pro casu particulari restringat per primi anni spatium.

Item in capite 16, sessionis 24, dum sancta synodus præscribit constituendum infra octo dies a capitulo vicarium, vel existentem confirmandum, eo ipso æquivalenter declarat jurisdictionem in capitulo, sede vacante, residere, et ab ipso posse exerceri primis octo diebus.

Jus ergo illud succedendi Episcopo in jurisdictione, toto tempore quo vacat sedes, antiquissimum est : nec illud invexit Tridentinum, sed tantum ex parte restringi voluit. Dum enim antea poterat capitulum per se ipsum diœcesim administrare, sapienter ad vitandas capitularium in deliberando conflictationes decrevit, ut jam non ei ultra 8 dies exercitium jurisdictionis permitteretur, sed ad illam per vicarium capitulariter deputatum exercendam, post dictum 8 dierum terminum, teneretur.

Nulla autem existit inter doctores circa generalem illam thesim controversia. Unum ergo inter alios ut evol-

vatur potius quam ut probetur præsens caput citare satis erit.

« Ad capitulum cathedrale, sede vacante sive per mortem, « sive per renunciationem, translationem aut depositionem « Episcopi, pertinet jus administrationis et jurisdictio. Gerit « enim capitulum tale vices Episcopi, et succedit in juris- « dictione episcopali, eaque ad illud devolvitur. Unde di- « citur successor Episcopi, quia jurisdictionem episcopalem « tanquam ejus successor habet. Et hinc jam dicitur idem « et unum esse cum Episcopo; cum antecessor et successor « pro una persona reputentur. Porro jus illud administra- « tionis ei auferri nequit per metropolitanum absque causa « necessitatis; qua tamen necessitate id postulante, jura « dant Archiepiscopo hanc potestatem. Papa vero, ob pleni- « tudinem potestatis suæ, administratorem deputare potest; « sed non solet, si capitulum nihil deliquerit... Administratio « et jurisdictio episcopalis transit quoque ad capitulum dum « ecclesia *quasi vacat;* nimirum dum Episcopus ab hostibus « aut paganis captus est... Item quando Episcopus degit in « remotis, et vicarius illius relictus in diœcesi moritur abs- « que alia Episcopi provisione. Dicitur autem Episcopus esse « in remotis, quando ejus præsentia brevi haberi nequit. » Ita Leurenius (in sæpe citando tractatu, de Capitulo, sede vacante, c. 1, quæst. 447), qui singula fere hæc asserta auctoritatibus firmat.

CAPUT IV.

A QUO TEMPORE JURISDICTIO EPISCOPALIS TRANSEAT IN CAPITULUM; A QUO TEMPORE CAPITULO LICEAT ILLAM EXERCERE; ET A QUO TEMPORE CURRERE INCIPIANT OCTO DIES AD DEPUTANDUM VICARIUM CAPITULAREM.

Ex proposito hæc tria distinguimus, ut illa non parvi momenti quæstio plene dignoscatur et in praxi errores vitentur.

I. Ad determinandum momentum quo jurisdictio transit ad capitulum et momentum quo licitum sit capitulo illam exercere, percurrendi sunt varii casus.

In casu mortis, statim ac decessit Episcopus, jurisdictio est penes capitulum, etiamsi capitulares adhuc ignorent aut non certo cognoscant sui præsulis decessum. Jurisdictio enim in diœcesi non cessat etiam minimo momento existere; quia cum jam in habitu extet in capitulo, sede plena, ex habituali transit in actualem hoc ipso momento quo ab Episcopo e vita migrante recedit. Inde autem non sequitur posse capitulum illam exercere ante certam de obitu Episcopi notitiam; sed tenetur notitiam illam certam expectare. Si tamen ex probabiliter tantum cognita morte Episcopi jurisdictionem exerceret capitulum, culpabiliter quidem ageret, sed valeret actus si revera eo momento quo exercuit obierat jam præsul; quia illo momento jurisdictionem vere obtinebant capitulares.

In casu autem translationis, licet ipso momento quo Episcopus in consistorio solutus a vinculo prioris ecclesiæ declaratus est, aliquid de sua potestate circa beneficialia amittat (ut explanatur alibi), etiam ante omnem translationis notitiam; jurisdictionalia tamen ordinaria intacta servat donec certam notitiam acceperit. Ad istam autem certam notitiam non requiritur ut litteras apostolicas receperit, sed sufficit ad eum pervenisse testimonium secretarii sacri collegii. Unde statim ac illud aut æquivalens testimonium accepit Episcopus, jam idem evenit pro diœcesi ac si mortuus esset. Jurisdictio proinde ex hoc momento jam transit ad capitulum; sed capitulum antequam illam exerceat, debet expectare notitiam certam de notitia certa translationis ad Episcopum perlata : fieri enim posset, Episcopo verbi gratia in longinquo agente, ut aliquod interflueret temporis intervallum, antequam prædicta notitia ab Episcopo transmitteretur capitularibus. Si vero (quod Deus avertat) certior de sua translatione factus aliquis Episcopus,

pergeret administrare, non monito capitulo, et hoc aliunde certo scirent capitulares, deberent ipsi statim administrationem assumere, et Episcopum omni potestate destitutum declarare.

In casu depositionis, jurisdictio transit ad capitulum statim ac pronunciata est depositionis sententia : jurisdictionemque illam licebit capitulo exercere statim ac notitiam certam de prædicta sententia acceperit.

In casu Episcopi in notoriam hæresim lapsi, idem dicendum ac de casu mortis; statim scilicet a prolata judicis sententia qua Episcopus hæreticus declaratur, jurisdictio remanet penes capitulum.

In casu Episcopi ab hæreticis capti aut alio impedimento detenti, ita ut jam impossibile sit ipsi per seipsum aut per vicarios a se nominatos diœcesim administrare, jurisdictio incipit devolvi ad capitulum statim ac incipit prædictum impedimentum; et capitulares illam licite exercebunt statim ac aliquo modo certam scientiam de tali impedimento acquisiverint.

II. Ad quæstionem, a quo tempore currere incipiant octo dies ad deputandum vicarium capitularem, sic respondet Leurenius : « Currere incipit dictum tempus a die scien-« tiæ mortis, vel translationis Episcopi ad aliam ecclesiam « (Diana, p. 8, tract. 4, resol. 55. — Barbosa, de Canoni-« cis, c. 25, n. 32) : ubi etiam, quod hæc scientia debeat « esse certa et non sufficiat præsumpta... Currit hic termi-« nus a die quo innotuit capitulo Episcopum fuisse per « Papam in consistorio absolutum a vinculo prioris eccle-« siæ, etiam capta necdum possessione; quin et litteris nec-« dum expeditis. Ab eo enim tempore vacat prior episco-« patus; adeoque postquam hujusmodi absolutionis noti-« tiam habuerit Episcopus translatus, etiam ex testimonio « seu documento secretarii solum sacri collegii, illico te-« netur abstinere ab exercitio ordinariæ jurisdictionis, « eaque transit in capitulum; idque statim ea uti potest et

« debet, sedemque vacantem publicare.» (Leurenius, Tract. de capitulo, sede vac., c. 4, quæst. 543.)

Quoad casum in quo translatio facta fuisset sub conditione quod consentiat Episcopus, sic habet modo citatus auctor: « Mox ut is (consensus) innotuit capitulo, etiam « ante captam possessionem novi episcopatus, capitulum « potest eligere vicarium. Eo ipso enim, ut decidit Sacra « Congregatio (14 decembris 1624) amisit translatus jura « primi episcopatus a cujus vinculo fuit absolutus. Si au« tem potuit (capitulum) ab illo momento innotescentis « sibi consensus eligere vicarium, incipit illi currere ab « eodem momento terminus ille octo dierum. » (Loco citato.)

Item Benedictus XIV bene advertit octo dies currere, non semper ab inducta vacatione sedis, sed ab habita vacationis notitia : « Tenetur capitulum intra octo dies post « mortem Episcopi aut aliter inductam ecclesiæ vacationem, « seu verius ab habita vacationis notitia, uti decisum refert « Quaranta (in summa bull., verbo *Capitulum, sede va« cante*) vicarium constituere, per quem jurisdictionem « ad se devolutam exerceat.» (De syn. diœc., l. 2, c. 9, n. 2.)

CAPUT V.

QUOMODO CAPITULUM POSSIT DIŒCESIM ADMINISTRARE EO TEMPORE QUO AD IPSUM PERTINET JURISDICTIONIS EXERCITIUM.

« Administratio jurisdictionis pro illo tempore non spec« tat ad primam dignitatem. Ita Barbosa (jus eccl., l. 1, « c. 32, n. 29), testans sic expresse declarasse Sacram Con« gregationem concilii 19 septembris 1620. Neque spectat « ad archidiaconum... Sed administratio jurisdictionis pro « illo tempore residebit penes totum capitulum. Potestque « illud per seipsum eam exercere toto illo spatio, sicut an-

« tiquitus poterat pro toto tempore vacantiæ... Addit ta-
« men Barbosa (loco cit., n. 31) quod possit tunc admi-
« nistrare per se successive.» (Leurenius, Tract. de capitulo, sede vac., quæst. 545.)

CAPUT VI.

A TEMPORE TRIDENTINI CONCILII CAPITULUM NON POTEST JURISDICTIONEM ULTRA 8 DIES PER SE IPSUM EXERCERE; SED AD ILLAM EXERCENDAM TENETUR VICARIUM DEPUTARE.

Cum pluries ad notabile de hac materia Tridentinæ synodi decretum recurrendi reditura sit occasio, illud in integrum hoc loco transcribendum duximus.

Capitulum, sede vacante, ubi fructuum percipiendorum ei munus incumbit, œconomum unum vel plures fideles ac diligentes decernat, qui rerum ecclesiasticarum et proventuum curam gerant; quorum rationes ei ad quem pertinebit sint reddituri. Item officialem seu vicarium infra octo dies post mortem Episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur; qui saltem in jure canonico sit doctor vel licentiatus, vel alias quantum fieri poterit idoneus. Si secus factam fuerit, ad metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur: et, si ecclesia ipsa metropolitana fuerit aut exempta, capitulumque ut præfertur negligens fuerit, tunc antiquior Episcopus ex suffraganeis in metropolitana, et propinquior Episcopus in exempta, œconomum et vicarium idoneos possit constituere. Episcopus vero ad eamdem ecclesiam vacantem promotus, ex eis quæ ad ipsum spectant, ab eisdem œconomo, vicario, et aliis quibuscumque officialibus et administratoribus, qui, sede vacante, fuerunt a capitulo vel ab aliis in ejus locum constituti, etiamsi fuerint ex eodem capitulo, rationem exigat officiorum, jurisdictionis, administrationis aut cujuscumque eorum muneris; possitque eos punire qui in

eorum officio seu administratione deliquerint : etiamsi prædicti officiales, redditis rationibus, a capitulo, vel a deputatis ab eodem, absolutionem aut liberationem obtinuerint. Eidem quoque Episcopo teneatur capitulum de scripturis ad ecclesiam pertinentibus, si quæ ad capitulum pervenerunt, rationem reddere. (Sess. 24, c. 16, de Ref.)

Ex illo decreto clare sequitur quod in thesi posuimus : Si enim teneatur capitulum infra octo dies deputare vicarium, et quidem ut loco capituli jurisdictionem exerceat, ut indicant ista verba, *a capitulo in ejus locum constituti*, consequens est ut capitulum ultra illos octo dies jam per seipsum diœcesim administrare nequeat. Ita communiter textum illum intelligunt doctores, et intelligendum declararunt variis decisionibus congregationes Romanæ.

Illa vero Tridentina sanctio jus commune antea vigens non parum immutavit. Poterat enim antea capitulum, sede vacante, diœcesim per seipsum administrare; et volens administrationem aliquibus committere, libera ipsi erat deputandorum electio, et poterat deputationem et jurisdictionem tum quoad tempus, tum quoad materiam pro arbitrio limitare. Quæomnia prudenter ad vitandas discordias, capitulis a Tridentina synodo adempta sunt, ut infra quoad singula ostendemus.

Memorant canonistæ quorumdam opinionem qui sustinebant, sede vacante, administrationem temporalium archidiacono, et spiritualium archipresbytero de jure devolvi. Imo prædictam opinionem etiam post Tridentinum concilium aliqui adhuc propugnabant : sed quidquid fuerit ante dictam synodum, certum est, lato a Tridentinis Patribus decreto, nullam omnino huic opinationi remansisse probabilitatem. Si enim archipresbyter et archidiaconus essent quoad administrandam diœcesim a jure deputati, et jus illud conservatum voluissent Tridentini Patres, non imperassent constitui a capitulo vicarium, vel existentem defuncti Episcopi vicarium confirmari. Cum ergo ita sanxerint, jus

favens archidiacono et archipresbytero, si quod extabat, certissime abstulerunt. Hodie autem pro nihilo habetur prædicta opinio; quæ præterea cadit ex eo quod jam a multo tempore non existant archidiaconi et archipresbyteri proprie dicti.

CAPUT VII.

AN HODIE ADHUC URGEAT PRÆCEPTUM TRIDENTINUM DEPUTANDI ŒCONOMUM PRO TEMPORALIUM BONORUM ADMINISTRATIONE?

Quoad deputationem œconomi, a capitulo peragendam, advertit cardinalis de Luca (Annotationes practicæ, dis. 31, in fine tomi XIV) illam raro habere locum, quia in diœcesibus ubi fructus pro tempore vacationis reservantur Cameræ apostolicæ, prout in Italia, œconomus deputatur per collectorem cameræ; et ubi collector apostolicus se non ingerit, plerumque, sive ratione regiæ nominationis, sive ratione consuetudinis, non a capitulo, sed ab ipso rege vel ejus officialibus, juxta præscriptum concessionum apostolicarum, deputatur qui tempore vacationis administret bona mensæ episcopalis. In statu autem præsenti ecclesiarum Galliæ, mensa episcopalis tota fere consistit in pensione a Gubernio et quodam supplemento quod aliquando provincia addit; solutio autem illius pensionis et supplementi, vacante sede, suspenditur. Ubi vero aliqua remanserunt bona ecclesiastica mensæ episcopali attributa, ex aliquibus ordinationibus potestatis civilis (de quibus alibi agimus) deputatur ab eadem potestate civili administrator. Et hæc quidem decreta civilia, utpote post concordatum absque assensu Sedis Apostolicæ lata, ex se sunt irrita et nullatenus obligatoria; cum tamen ex necessitate ipsis parendum sit, sequitur inutilem fore deputationem œconomi a concilio Tridentino præscriptam. Non ergo tenentur capitula Galliæ hujusmodi œconomum, sede

vacante, eligere, sed sufficit ab ipsis deputari vicarium capitularem.

CAPUT VIII.

AN CAPITULUM PLURES POSSIT DEPUTARE VICARIOS?

§ I.

Res fuit aliquatenus inter auctores controversa.

Hanc quæstionem ex professo tractat Leurenius (loco cit., quæst. 547), atque ejus doctrinæ hæc summa est : 1° Ante concilium Tridentinum poterat capitulum plures vicarios æque principales deputare. 2° Etiam post Tridentinam synodum possunt constitui plures vicarii capitulares in diœcesibus ubi talis vigeret consuetudo, modo illa consuetudo *probetur immemorabilis*. 3° « Hodiedum tamen « post Tridentinum, independenter a tali consuetudine, non « potest capitulum deputare nisi unum vicarium capitula- « rem (*ibi Leurenius citat plures canonistas idem affir- « mantes, et inter alios Novarium qui testatur sic deter- « minasse Sacram Congregationem concilii*) : loquitur « enim concilium Tridentinum (sess. 24, c. 16) in singu- « lari, et injungit capitulo ut, sede vacante, deputet œcono- « mum unum *vel plures*, et eligat officialem seu vicarium ; « atque ita, ubi facit mentionem de electione vicarii, non « repetit illam dictionem *vel plures*.

4° « Nihilominus plures, nulla facta mentione consuetu- « dinis adeoque etiam independenter ab hac, capitulum « posse deputare tenent Sbrozius (l. 1, q. 50 et 60 n. 3), « Garcia (n. 5, c. 7, n. 36),... item Molina (de Justitia, « tract. 5, d. 11, n. 1). Aitque Garcia sic videri sentire « Sacram Congregationem ; et concilium loqui quidem in « singulari, quia regulariter non solet poni nisi unus vica- « rius ; non tamen tollere quod plures esse possent vicarii ;

« et dispositionem loquentem de uno, locum habere in plu-
« ribus quando eadem est ratio in illis; declarationem
« vero Sacræ Congregationis quæ in contrarium adduci-
« tur, loqui in casu quando capitulum volebat unum po-
« nere, et in controversia fuerunt plures assumpti quam
« duo. »

Ex illa citatione et aliis similibus quæ addi possent, constat non unanimes fuisse in hac materia antiquos doctores, licet præcipua eorum pars tenuerit non posse eligi plures vicarios capitulares, nisi extante in contrarium consuetudine immemorabili. Nec mirum, cum verba decreti Tridentini non ita clare rem definiant, ut non possit esse disputationi locus, et aliunde prædicti auctores ignoraverint, aut saltem non apprime cognoverint tum breve exponi nobis Urbani VIII, tum plures decisiones Congregationis concilii; eo quod tunc temporis hujusmodi monumenta nondum fuerant accurate evulgata.

§ II.

Omnino tenendum est unum tantum eligi posse vicarium capitularem, excepto casu consuetudinis contrariæ legitime prescriptæ.

Quando legis alicujus Tridentinæ sensus aliquatenus dubius est et in controversiam adducitur, si eum declaret et determinet Sacra Congregatio concilii, jam quoad praxim certus evadit. Congregatio enim illa pollet pontificia auctoritate ad hujusmodi solvenda juris dubia. Porro si Summus Pontifex auctoritate apostolica declararet talem legem Tridentinam esse tali sensu intelligendam et servandam, procul dubio lex illa juxta sensum sic declaratum obligaret. Eodem ergo modo obligabunt declarationes S. Congregationis concilii, cum eas suas faciant Romani Pontifices, atque in hunc finem apostolica auctoritate dictam Congregationem muniverint. Unde si reperiamus a Sacra Congre-

gatione concilii expresse decisum et declaratum hunc esse decreti Tridentini sensum, ut non possit, sede vacante, eligi nisi unus vicarius capitularis, excepto casu legitime præscriptæ in contrarium consuetudinis, jam causa finita erit, atque omnis cessare debebit controversia. Decisum autem ita fuisse a memorata Congregatione certum est, et per totum orbem plenissime notum ob vulgatas a canonistis fide dignis hujusmodi declarationes. Aliquas tantum referemus.

1° Decisio diei 21 aprilis 1592, in causa Panormitana.— *Congregatio concilii censuit, ex decreto concilii* (1) *capite* 16 *sessionis* 24, *a capitulo, sede vacante, unum tantum vicarium esse eligendum. Cæterum non esse eo decreto sublatam consuetudinem duos aut plures eligendi, præsertim immemorabilem.*

Illam decisionem a canonistis memoratam, pro rei gravitate, volui meis ipse oculis in regesto authentico videre. Adivi libros manuscriptos Decretorum qui nunquam editi sunt, et qui in archivio Sacræ Congregationis concilii asservantur; atque illam inveni in libro VII Decretorum, folio 39, a tergo, cum hac rubrica in margine: *Panormitana —cap.* 16 *sess.* 24, *de Reformatione;* atque inde eam accurate transcripsi.

2° Decisio diei 19 martii 1639, in causa Dertusensi. — *Sacra Congregatio censuit dandas esse declarationes antiquas tenoris sequentis : in una Panormitana, die* 21 *aprilis* 1592, *Sacra Congregatio censuit ex decreto ejusdem S. Concilii cap.* 16, *sess.* 24, *de Reform., a capitulo, sede vacante, unum tantum vicarium esse eligendum : cæterum non esse eo decreto sublatam consuetudinem duos aut plures eligendi, præsertim immemorabilem.*

Eam pariter declarationem ego ipse transcripsi ex libro XVI Decretorum, folio 168. Præfert autem hanc rubricam in margine : *Dertusensis, deputationis vicariorum, cap.* 16

(1) Nempe Tridentini.

sess. 24, *de Reformatione*. Testari possum eam exacte relatam fuisse a Scarfantonio (de Canonicis, tom. II, p. 156, editio Lucæ, 1723).

3° Decisio præcitatis antiquior ad capitulum Tarentinum missa. — De illa testatur Fagnanus (in cap. *His quæ*, de majoritate et obed., n. 68). Auctor enim ille, postquam advertit ante concilium Tridentinum potuisse eligi duos vicarios capitulares, post concilium vero posse unum tantum constitui, nisi extet in contrarium consuetudo immemorabilis, sic addit : « Ut fuit sæpius resolutum : et in specie, « cum capitulum Tarentinum, consuetum a tempore im- « memorabili duos eligere, petiisset declarari numquid post « concilium idem ei liceret : Sacra Congregatio concilii « censuit unum tantum vicarium eligi posse, ex quo conci- « lium (sess. 24, c. 16) injunxit capitulo ut deputet, sede « vacante, œconomum unum vel plures, et eligat officialem « seu vicarium : et ita ubi facit mentionem de vicarii elec- « tione non repetit illam dictionem *plures*. Verumtamen « cum allegetur immemorabilis, agendum cum sanctissimo, « an eam velit sublatam. Sanctissimus respondit consuetu- « dinem immemorabilem, si legitime probetur, non esse su- « blatam a concilio; ideoque permittendum esse ut juxta « eam duo vicarii eligantur, cum illis tamen qualitatibus « quas ipsum concilium requirit. Unde postea in causa Pa- « normitana proposito dubio, an capitulum, sede vacante, « duos vicarios constituere possit, ut alternis mensibus vi- « cariatus munere fungantur, præsertim si ita ab immemo- « rabili tempore consueverit : die 20 junii 1589 (1), Sacra « Congregatio censuit, si legitime probetur consuetudo « immemorabilis deligendi hujusmodi vicarios, posse utique

(1) Est mendum typographicum, et legendum 21 *aprilis* 1592. Loquitur enim procul dubio Fagnanus de supra relata decisione in causa Panormitana; cum præsertim in libris decretorum nulla occurrat hujusmodi causa Panormitana in toto mense junii anni 1589.

« capitulum in ea perseverare; dum tamen præditi sint illis « qualitatibus quas Tridentinum concilium requirit (sess. 24, « c. 16). »

Tribus ergo prædictis decisionibus abunde constat a Sacra Congregatione concilii sublatam esse omnem circa decretum Tridentinum ambiguitatem, et ita illud decretum esse intelligendum ut unus tantum vicarius capitularis deputari possit, excepto casu contrariæ et legitime præscriptæ consuetudinis. Neque dici potest declarationes illas restringi debere ad circumstantias particulares ecclesiarum quæ casum solvendum poscebant : versantur enim expresse circa sensum legis Tridentinæ, et quemnam sensum habeat textus hujus legis in se consideratus aperte determinant. In confirmationem adduci potest alia decisio, licet in casu tantisper diverso edita, et per breve pontificium confirmata.

4° Decisio diei 31 maii 1625, in causa Limana. *Sacra Congregatio censuit, circumscripta contraria consuetudine legitime præscripta, nequaquam licuisse capitulo, sede vacante, duos vicarios ut supra constituere.*

Ad secundam debuisse necessario eligi unum ex graduatis in jure canonico. Hanc etiam declarationem ego ipse accurate transcripsi ex libro XII Decretorum, folio 294, a tergo. Casus autem pro quo edita est, integre refertur in brevi *Exponi nobis* quo eam Urbanus VIII confirmavit, hoc modo : « Exponi nobis fecit venerabilis frater modernus « Episcopus de Arequippa, ecclesiæ Limanæ suffraganeus, « quod nuper a venerabilibus fratribus nostris sanctæ Ec- « clesiæ Romanæ cardinalibus, sacri concilii Tridentini in- « terpretibus emanavit decretum tenoris subsequentis, vi- « delicet : *Illustrissimi et reverendissimi domini, cum in* « *Indiis occidentalibus vacasset sedes archiepiscopalis de* « *Lima, capitulum elegit unum vicarium seu officialem* « *quoad causas et negotia diœcesis : sed quoad causas* « *appellationum quæ ad ipsam sedem metropolitanam* « *devolverentur, elegit in judicem particularem Joannem*

« *Velasquez, sacræ theologiæ doctorem, cum tamen in* « *capitulo adessent plures alii doctores in jure canonico.* « *De cujus electionis validitate cum dubitet Episcopus de* « *Arequippa suffraganeus dictæ sedis metropolitanæ,* « *recurrit ad Sacram Congregationem, petendo declara-* « *tionem duorum dubiorum. Primo, an sit satisfactum* « *dispositioni concilii (sess. 24, c. 16), ita ut licuerit ca-* « *pitulo dividere cognitionem causarum eligendo duos vi-* « *carios, unum scilicet quoad causas diœcesis, alium vero* « *quoad causas provinciæ? Secundo, an potuerit capitu-* « *lum eligere dictum Joannem Velasquez, graduatum in* « *theologia, cum tamen adessent alii doctores in jure ca-* « *nonico? — Sacra Congregatio : Ad primum censuit,* « *circumscripta contraria consuetudine legitime præscrip-* « *ta, nequaquam licuisse capitulo, sede vacante, duos* « *vicarios ut supra constituere. Ad secundum, debuisse* « *necessario eligi unum ex graduatis in jure canonico.* « *S. card. S. Susannæ. Prosper Fagnanus, loco sigilli.* « Cum autem dictus modernus Episcopus plurimum cupiat « decretum hujusmodi pro firmiori illius subsistentia apo- « stolicæ nostræ confirmationis robore communiri,... ideo « Nos... decretum præinsertum hujusmodi apostolica au- « ctoritate tenore præsentium perpetuo approbamus et con- « firmamus... decernentes ab omnibus ad quos spectat et in « futurum spectabit inviolabiliter observari... ac irritum et « inane si secus scienter vel ignoranter contigerit attentari... « Datum Romæ, die 8 augusti 1625. » (Bullarium Romanum, tomi V, parte v, pagina 353.)

Objicere quidem posset aliquis ideo illegitime egisse capitulum Limanum, quia jurisdictionem inter vicarios capitulares diviserat, non vero præcise ex eo quod duos deputasset. At inanis est illa objectio. Quærebatur enim utrum Tridentinam sanctionem violassent canonici Limani. Tridentinum autem decretum de divisione jurisdictionis omnino silet. Dum ergo declaratur violatam fuisse Tridentinam sanctio-

nem, ideo profecto quia duos vicarios capitulares constituerant, cum Tridentina synodus de uno constituendo loquatur. Et cæteroquin si liceret plures deputare, non tantum simul liceret, sed et deceret dividi inter eos jurisdictionem. Ergo bulla Urbani VIII haberi etiam debet tanquam decisiva præsentis quæstionis solutio. Difficultas tantum esse potest in hac bulla de sensu horum verborum, *circumscripta contraria consuetudine legitimè præscripta*. Circumscribere enim apud jurisperitos idem sonat ac annullare. Unde concludendum esset a S. Congregatione et ab Urbano VIII non præservatam fuisse contrariam consuetudinem legitime præscriptam plures deputandi capitulares vicarios. Id vero pugnaret cum præallatis decisionibus quarum una anterior, altera posterior est; quæ contradictio admitti posse non videtur. Mihi ergo subiit suspicio omissam ex scribentis incuria vocem *non*, et legendum esse, *non circumscripta...* Textus tamen bullarii concordat cum manuscripto textu citati libri Decretorum; imo in hoc manuscripto sublineatam reperi vocem *circumscripta*. Quidquid sit, certum est pluribus aliis S. Congregationis declarationibus clare exceptum esse casum consuetudinis contrariæ legitime præscriptæ; quibus profecto standum esset, etsi una reperiretur decisio sensum contrarium innuens.

Auctoritati S. Congregationis concilii accessit canonistarum consensio. Post cognitas enim illius tribunalis declarationes, doctorum in eumdem sensum sententia evasit communis. Derelinquendi ergo omnino sunt pauci antiqui canonistæ qui olim contrarium docuerant.

« Unum tantum vicarium generalem (ait Monacelli, form. « lit. 1, form. 2, adnot. 13) deputare potest capitulum et « non plures, nisi adesset in loco immemorabilis consuetudo « eligendi duos, vel essent duo episcopatus uniti et unusquis- « que haberent suum capitulum et ecclesiam cathedralem. »

Posset certe capitulum legem Tridentinam eludere, si ipsi liceret de jure communi plures eligere vicarios capitu-

lares. Si enim possit eligere duos, quidni tres? Et si tres, quidni quatuor? et sic deinceps donec ad numerum ipsum membrorum capituli deveniatur, ita ut omnes capitulares constituantur vicarii capitulares, quod idem erit ac nullum constitui? Unde mens ipsa et scopus Tridentinæ legis quæ voluit unitatem in regimine inducere, et scissiones multorum deliberantium præcavere, innuit unum tantum eligendum, et non parum firmat allatas probationes.

§ III.

Quænam debeat esse consuetudo ut liceat capitulo plures deputare vicarios.

Affirmant Fagnanus et cardinalis de Luca, cum non paucis aliis, consuetudinem illam debere esse et probari *immemorabilem*. Id tamen non videtur nobis certum, cum in decisione supra citata anni 1639 habeatur, non esse sublatam consuetudinem *præsertim* immemorabilem. Videretur ergo potius dicendum sufficere consuetudinem ordinariis illis conditionibus vestitam, quæ sufficiunt ad præscribendum contra legem aliquam universalem Ecclesiæ.

§ IV.

Quid concludendum relative ad statum præsentem ecclesiarum Galliæ et Belgii?

Ecclesiæ Galliæ, utpote per bullam *Qui Christi Domini* erectæ, extinctis veteribus, non antiquiores sunt anno 1801; et insuper sub jure communi, ac proinde sub jure Tridentino ortæ sunt, cum jus peculiare quodcumque veteribus ecclesiis inhærens, ipsis sublatis, hoc ipso simul sublatum fuerit, ut jam pluries diximus. Ergo statim post annum 1801 adstricta fuere capitula Galliæ Tridentino decreto circa electionem vicarii, sede vacante; ita ut non potuerint valide plures vicarios capitulares eligere, etiam in iis cathedrali-

bus in quibus olim, ex legitime præscripta consuetudine, vel ex alio titulo, licebat deputatio plurium. De facto tamen frequens in Gallia fuit a tempore concordati contraria praxis. Hinc solvenda occurrit quæstio utrum dicta praxis jam rationem induerit legitimæ præscriptæ consuetudinis, ita ut hodie ex titulo talis consuetudinis liceat capitulis Galliæ plures vicarios, sede vacante, deputare. In qua investigatione

Distinguendæ in primis sunt diœceses anno 1801 erectæ ab aliis quæ anno tantum 1822 constitutæ sunt. Nam quoad posteriores, non videtur invocari posse titulus legitime præscriptæ consuetudinis, cum illa consuetudo nondum quadragenaria evaserit. In iis ergo, sicut ab earum exordio (ab anno nempe 1822), non licuit plurium vicariorum capitularium deputatio, ita neque hodie licere, absque indulto pontificio, censendum est. Major autem intercedit de ecclesiis anno 1801 constitutis difficultas. Si enim in omnibus earum vacationibus a capitulis plures deputati sint vicarii, exurgit de facto ex tali agendi ratione plusquam quadragenaria consuetudo.

Nihilominus tamen non videtur dicta praxis inter *legitime præscriptas consuetudines* recensenda. Nam ut inducatur consuetudo contra legem, requiritur ut qui agunt contra legem, habeant intentionem resistendi legi, ac proinde ut sciant se contra legem agere. Si autem ex errore existiment se conformiter legi agere, consuetudinem contra legem non inducunt. Porro prædicta capitula Galliæ, si rescivissent illegitimam et nullam esse plurium vicariorum deputationem, ab ea procul dubio abstinuissent; unde bona fide, et ex interrupto tunc temporis juris pontificii studio, ita egisse censenda sunt. Consuetudinem ergo legitime præscriptam non induxerunt (1). Nec objiciatur assensisse Apo-

(1) Non tamen putandum est jurisdictione caruisse sic deputatos vicarios capitulares; quia dum bona fide et cum titulo colorato proceditur, Ecclesia jurisdictionem supplet.

stolicam Sedem, cum dictam praxim non ignoraverit et nihilominus siluerit. Ut enim in tractatu *de Principiis juris canonici*, disserentes de consuetudine, fuse probavimus, silentium Romani Pontificis aliquando mere œconomicum est, nullum scilicet assensum involvens, sed quo vicarius Christi opportuniora prudenter tempora expectans, errantes interea bonæ fidei relinquit. Non ergo ex mero Sedis Apostolicæ silentio, sed ex positivi tantum assensus testimonio legitima in Galliis evadere potuit plurium vicariorum capitularium, a tempore concordati anni 1801, deputatio.

An autem Summus Pontifex alicui diœcesi Galliæ aliquo modo testatus sit, se tolerare in magnis hujus regionis diœcesibus, plures deputari vicarios capitulares, compertum non habeo. Si res ita se habeat, valebit quidem plurium vicariorum electio in iis Galliæ diœcesibus, quas tale Sanctæ Sedis indultum afficit, non autem in aliis. Quando autem proceditur ex indulto, et non ex jure communi, mentio de hoc fieri debet in instrumento publico; quia quandiu ignotum remanet indultum, potest actus contra jus commune gestus, tanquam irritus haberi, et quatenus talis denuntiari et juridice impugnari.

Dum recens vacaret sedes episcopalis alicujus diœcesis Galliæ, vicarii capitulares electi sunt plures, iidem nempe qui vicarii generales existebant defuncti Episcopi. Aliquis autem de clero hujus diœcesis ad me scripsit ad sciscitandum utrum talis deputatio valida esset. Ex supra dictis concludendum est invalidam fuisse, nisi indultum pontificium aliquo modo intervenerit. In hypothesi autem indulti hujusmodi, non debuisset clerus diœcesis illud ignorare, sicut videtur ignorasse; qua stante ignorantia, potuit etiam prædictus clerus de hoc inquirere antequam vicariorum capitularium jurisdictionem agnosceret. Notatu autem dignum est decretum in quodam nuper habito in Gallia provinciali concilio sancitum, quo plures vicarii capitulares, sede

vacante, eligi deberent : illa scilicet dispositio, simul cum aliis, S. Congregationis concilii correctioni de more proposita, correcta non est. Ex quo in hujus provinciæ diœcesibus legitima evasisse videtur plurium vicariorum capitularium electio. Hoc ipso enim quod prædictum decretum moderatum a S. Congregatione concilii non fuerit, censenda est Apostolica Sedes in illud consensisse, quod indulto æquivalere videtur. Aliæ autem Galliarum diœceses quæ hujusmodi Apostolicæ Sedis assensum non obtinuerunt, ex principiis supra expositis, non videntur posse plures vicarios capitulares, sede vacante, constituere. Quam tamen conclusionem doctiorum crisi et superiorum judicio (ut in hujusmodi ad ecclesiarum Galliæ præsentem statum applicationibus solemus), omnino subjicimus.

§ V.

Quando uniti fuere æque principaliter duo episcopatus, unumquodque capitulum cathedrale suum debet deputare vicarium, qui in ea tantum diœcesi in qua eligitur jurisdictionem habet.

« Ubi vero plures sint ecclesiæ cathedrales quæ sub uno « Episcopo æque principaliter unitæ sint, quamvis, sede « plena, unum sit regimen, unumque tribunal, cum unico « vicario generali (de Jurisd., discursu 22 et 24—de Præem., « disc. 7), adhuc tamen, sede vacante vel impedita, quælibet « ecclesia, juxta naturam unionis æque principalis pluries « insinuatam, suum statum antiquum assumit ; proindeque « quodlibet capitulum cum omnimoda independentia, ejus « proprium ac diversum deputat vicarium aliosque officiales « in sua respective diœcesi, perinde ac si quælibet haberet « proprium Episcopum, atque uterque eodem tempore « obiisset. » Ita cardinalis de Luca (Annotationes practicæ, discursu 31, in fine tomi XIV.

Addit idem auctor, si in una ex dictis ecclesiis ex-

tinctum de facto fuerit capitulum, ad metropolitanum pertinere deputationem vicarii capitularis.

CAPUT IX.

CAPITULUM IN DEPUTANDO VICARIO NULLAM POTEST SIBI JURISDICTIONEM RESERVARE.

« Vigebat olim opinio permittens capitulo aliquam juris-
« dictionis partem sibi reservare. Ea propter, cum olim in-
« stitutus fuisset concursus ad quamdam ecclesiam paro-
« chialem, et lis excitata fuerit inter capitulum et vicarium
« capitularem, cuinam jus competeret renuntiandi magis
« idoneum, Sacra Congregatio concilii (die 18 novembris
« 1651, l. x Decretorum, pag. 155 et 156), censuit spe-
« ctare ad capitulum, quia in deputatione vicarii id juris
« sibi expresse reservaverat. Verum cum postea prævaluerit
« sententia opposita, et jam communiter doctores sentiant,
« integrum non esse capitulo, ne minimam partem quidem
« jurisdictionis sibi reservare, sed totam quam habet conferre
« debere vicario capitulari, quod pluribus probant Fagnanus
« (in caput *His quæ*, n. 71, de Major. et obed.) et Marchetti
« (de Vicario capitulari, parte II, tit. 12, n. 27); etiam
« Sacra Congregatio a priori sententia recessit, aliudque
« judicium tulit in alia simili controversia (in Elvensi, 1 de-
« cembris 1736). » Ita Benedictus XIV (de Syn. diœc., l. IV, c. 8, n. 10.)

Dubium autem propositum in causa Elvensi de qua loquitur Benedictus XIV sic habebat : *Tertio, an capitulum possit in deputatione vicarii capitularis dare jurisdictionem limitatam, et possit in hoc casu attendi consuetudo regni Lusitaniæ ?* — Responsum est : *Ad tertium negative.* (Thesaurus resolutionum, t. VII, pag. 352.)

Cum tractata iterum fuerit quæstio non a multo tempore, id est, anno 1835, in Sacra Congregatione concilii, juvat

hic summatim referre quæ tunc dicta et decisa sunt. (In causa Adriensi, 30 maii 1835. — Thesaurus resol. tomus dicti anni 1835, pagina 213) :

Defuncto Episcopo Adriensi, canonici cathedralis ante electionem vicarii capitularis sibi servarunt facultatem excipiendi confessiones fidelium et hos absolvendi ab omnibus casibus reservatis. Canonicus qui electus est in vicarium capitularem a S. Congregatione postulavit resolvi duo sequentia dubia : 1° *Utrum reservatio facta a capitulo in vicarii capitularis electione prout in casu sit valida.* 2° *Utrum vicarius capitularis possit facultatem a capitulo sibi reservatam revocare aut restringere.* Et fuit responsum : *ad 1 negative in omnibus : ad 2 provisum in primo.*

Secretarius autem Sacræ Congregationis sic disserit :

« Tota hæc, ut reor, controversia pendet a disputatione « olim apud doctores, teste Benedicto XIV (de Syn. diœc., « l. IV, c. 8, n. 10), excitata : utrum nempe capitulum vi « decreti Tridentini (sess. 24, c. 16, de Ref.) teneretur ita « universam suam jurisdictionem huic officiali suo com- « mittere ut nullam sibi posset relinquere facultatem. Paucis « profecto post absolutum concilium annis non una eadem- « que erat hac super re doctorum sententia. Nonnulli enim « putabant capitulum posse aliquam jurisdictionis suæ par- « tem sibi reservare... (ibi exponuntur ipsorum rationes, « inter quas decisio Rotæ *in Maurianensi*, 25 julii 1626, « coram Pirovano, et alia Congregationis concilii, 13 novem- « bris 1651, lib. X Decretorum, pag. 155 et 156). »

« Ea tamen opinio quæ juxta Benedictum XIV (loco cit.) « communiter invaluit, tenet capitulum nihil posse de juris- « dictione sua sibi relinquere, sed omnem suo vicario com- « mittere debere... Jurisdictio vicarii capitularis eadem est « in his quæ sunt juris communis quæ fuit Episcopi (S. Con- « greg. Episcoporum in Reatina, 2 nov. 1603) ; atque vicario « demandari debet simpliciter et absolute, ac sine ulla con- « ditione vel clausula, ut libere tanquam ordinarius possit

« justitiam administrare; alias esset nulla electio (ita Sacra « Congr. Episcoporum in Cajetana, 20 octobris 1587). Hinc « uno ore asserunt doctores, quod exceptis iis quæ spectant « ad ordinem episcopalem, quidquid prædicatur de capitulo, « sede vacante, vere et proprie convenit vicario capitulari ex « ipso jure. »

Sibi postea objicit consultor decisionem S. Congregationis concilii (in Camanecensi, 4 decembris 1632, lib. XIV Decretorum, pag. 483) in qua ad quæsitum an facultas competens Episcopis vigore concilii Tridentini transferatur ad vicarium capitularem, respondit: *Transferri in vicarium capitularem, sede episcopali vacante, dummodo talis facultas specialiter per capitulum eidem vicario tributa fuerit.*

Refert postea decisionem 21 decemb. 1791 in Derthonensi, libro VII Decretorum, pag. 31: *Congregatio concilii censuit scribendum ad vicarium capituli, sede vacante, deputatum, jurisdictionem episcopalem defuncti ipsi nunc competere, nedum spiritualem sed universam.*

Affirmat deinde S. Congregationem Episc. et reg. (in Salernitana, 16 julii 1618) declarasse: « vicarium electum « cum aliquibus conditionibus posse nihilominus uti sua « jurisdictione absque ullo respectu supradictarum condi« tionum; » et quidem etiam adversus ipsosmet canonicos qui eum elegerunt cum dictis conditionibus, ex animadversis per Valenzuol. Cons. 107, n. 15 et 16, et in Flosc., verbo *Vicarius capituli*, n. 54 et 58, ubi refert ita pluries decisum a Sacra Congregatione Episcoporum et regularium.

His documentis adjungemus quæ tradit cardinalis de Luca (relatio Romanæ curiæ forensis, discursu 16, n. 12): « Sede autem episcopali vacante, in ista congregatione (1) « frequentius (licet quandoque sed rarius in illa concilii) « habentur quæstiones super deputatione vicarii capitularis;

(1) Loquitur de Congregatione super negotiis Episcoporum et regularium.

« atque ubi dignoscatur quod ea ad præscriptum concilii « Tridentini vel Decretorum Sacræ Congregationis facta non « sit, variæ oriri solent provisiones. Quandoque etenim, « ubi nullitas non proveniat ex vitio personæ, quam con- « stet esse dignam et idoneam, tunc ipsa deputatio revali- « datur... Quandoque vero ipsa Congregatio vicarium « deputat, cum oraculo Papæ, et qui propterea apostoli- « cus dicitur; et quandoque mandatur ut capitulum denuo « ad electionem procedat; sive metropolitano aut viciniori « id committitur (quod tamen rarum est), cum frequentior « stylus sit vel confirmandi deputatum, vel deputandi vica- « rium apostolicum. Si vero deputatio sit valida, sed facta « sit ad tempus, aut cum aliquibus restrictionibus (ut capi- « tulorum frequentior stylus esse videtur), tunc ipsa Con- « gregatio, quatenus contingat desuper per eumdem de- « putatum eam certiorari, eidem rescribit ut pro toto « tempore vacationis ejus munus exerceat, cum universa « jurisdictione, neglectis sibi factis restrictionibus, quas « improbat. Et aliquando eidem vicario capitulari aliquam « communicare solet facultatem qua ipse careat, puta con- « cedendi litteras dimissoriales ad suscipiendos ordines « infra annum. »

His præallatis ad resolvendam quæstionem deveniamus.

1° Sacra Congregatio super negotiis Episcoporum et regularium non videtur unquam variasse. Non posse enim limitari a capitulo jurisdictionem quam tradit vicario capitulari tenuit anno 1587, anno 1603, anno 1618, ex citatis documentis. Semper autem postea idem tenuisse minime dubium esse potest.

2° Congregatio autem concilii, quæ, teste Fagnano, paucissimas variationes passa est, in hac materia variavit, quasi sequens ipsammet contemporaneam doctorum variationem. Nam posse restringi jurisdictionem a capitulo concessam vicario capitulari, tenuerat anno 1632 et 1651; et sibi Rotam consentientem habebat, ut patet ex citata

decisione hujus tribunalis, anno 1603. Postea vero, ab anno saltem 1736, sententiæ oppositæ constans hæsit.

3° His ita stantibus, jam minime dubia est quæstionis resolutio, quoad liceitatem et valorem hujusmodi restrictionum. Nam etsi olim inter auctores controversa res éxtiterit, a multo jam tempore communis sententia prævaluit non licere nec valere restrictiones jurisdictioni vicarii capitularis appositas. Et quamvis Sacra Congregatio concilii prioribus post synodum Tridentinam temporibus restrictionibus faverit, tamen id postea correxit et contrarium a multo tempore constanter declarat. Unde sicut olim ob ipsius auctoritatem capitulis licitum fuit prædictas restrictiones apponere, ita hodie, ob eamdem auctoritatem, id eis evasit illicitum. Unde nunc causa omnino finita est, id est, restrictiones apponi licite non possunt, et appositæ non tenent. Sed remanet quæstio an vitient electionem et reddant eam nullam.

4° Si porro aliquod capitulum hujusmodi limitationes nihilominus apponat, an electio erit valida licet non valeat quoad restrictiones; an vero erit nulla? — Ut valida videtur habenda talis electio : conditiones enim appositæ (utpote jam de jure nullæ), quoddam sunt addimentum prorsus inutile electioni superveniens : pro regula autem apud jurisperitos accipitur, inutile alicui actui superveniens, non vitiare illum actum, si aliunde habeat requisita ad valorem. Unde vicarius capitularis cum limitata jurisdictione deputatus, si aliunde electio legitime peracta sit, has omnes restrictiones pro non appositis habere potest. Prudenter tamen aget si statim de hoc certiorem faciat Sacram Congregationem concilii, quæ plenam electi jurisdictionem in tali casu confirmare solet.

Videtur ita sentire cardinalis de Luca, cum dicat (loco modo citato): *si vero deputatio sit valida, sed facta sit ad tempus aut cum aliquibus restrictionibus...*

Id vero certum est, in tali casu non devolvi electionem ad metropolitanum, sed recurrendum ad Sacram Congregationem concilii.

CAPUT X.

VICARIUS CAPITULARIS NON POTEST DEPUTARI AD CERTUM TEMPUS, SED DEPUTARI DEBET PRO TOTO VACATIONIS TEMPORE.

Maximam connexionem habet præsens quæstio cum præcedenti; imo nec ab ea distinguenda est. Nam restringere ad aliquod determinatum tempus vicarii capitularis jurisdictionem, est aliqua species earum limitationum quas modo probavimus nec licere jam, nec valere, quidquid olim aliqui auctores in contrarium senserint. Documenta enim allata non distinguunt inter restrictiones hujusmodi, sed omnes omnino sublatas volunt; ergo et restrictionem quoad tempus. Cum autem olim controversia viguerit circa alias restrictiones, mirari non debet lector eamdem viguisse pariter quoad restrictionem temporis, prout videre est apud Leurenium (Tract. de cap., sede vac., Cap. 4, quæst. 555) et apud Pignatelli (t. I, consult. 23).

Quod certum sit proscriptas fuisse cum omnibus aliis restrictiones quoad tempus, sic eximie exponit præstantissimæ inter canonistas auctoritatis cardinalis de Luca :

« In plerisque ecclesiis mos inoleverat deputandi vicarium « ad tempus, puta ad annum, vel ad sex sive ad tres men- « ses; ac etiam ut capitulum vicarii potestatem in pluribus « restringendo, aliqua graviora negotia sibi reservaret, plu- « resque alias leges et restrictiones electo præscribendo. « Hæc autem omnia Sacra Congregatio improbavit, decer- « nendo ut electio pura et generalis pro toto tempore « vacationis fieri deberet, denegata capitulo potestate pro « libito revocandi deputationem jam factam, ac alteram fa-

« ciendi inconsulta ipsa Sacra Congregatione. Quæ propte- « rea in casibus in quibus temporalis deputatio fiat cum « hujusmodi restrictionibus, rescribere solet electo ut per « totum tempus vacationis continuet neglectis restrictioni- « bus; et quandoque ex ista causa improbare solet electio- « nem deputando vicarium apostolicum pro facti qualitate, « ex qua aliquando etiam ipsummet electum deputat, quam- « vis electio invalida esset. Ideoque certa generalis regula, « cuicumque casui applicabilis, desuper statui non potest, « cum totum pendeat ex singulorum casuum circumstantiis, « et juxta Sacræ Congregationis leges prudentiales. » (Annotationes practicæ, discursu 31, n. 25, in fine libri XIV.)

Idem confirmabat jam suo tempore Pignatelli (tomo I, consult. 23, n. 10) : « Cæterum adverto quod novissime « Sacrà Congregatio Episcoporum et regularium sæpe de- « crevit, vicarium capitularem non posse eligi ad certum « tempus, puta tres menses, sed eligendum esse pro toto « tempore vacationis ecclesiæ. (Ita in una Sutrina, die 14 fe- « bruarii 1653; in una Puteolana die 14 novembris 1659, et « alibi.) Nec posse capitulum ad sui libitum vicarium revo- « care sine causa per Sacram Congregationem approbanda « (ut in una Neapolitana, die 1 septembris 1603, et in una « Messinensi, die 16 martii 1618). Et quidem summo jure : « nam alias vicarius metu remotionis ab officio, non exercet « suam jurisdictionem cum opus fuerit etiam in capitulum « et canonicos. Unde cum sacrum concilium Tridentinum « arctaverit capitulum ad constituendum vicarium intra octo « dies, voluit id necessario fieri per electionem : de jure « autem nullus officialis per electionem canonicam consti- « tutus, amoveri potest absque causa ad nutum; quia non « subest amplius electoribus quoad exercitium jurisdictionis.»

Idem tenet Monacelli tanquam omnino certum (Formularium, tit. 1, form. 2, adnot. 14), plures citans decisiones congregationis Episcoporum.

In thesauro resolutionum Sacræ Congregationis concilii

(tomo VII, pagina 350) similiter reperimus expositam quæstionem : « Tametsi olim vicarius capitularis posset a capitulo ad certum tempus constitui, et ad libitum quoque « amoveri, dummodo alium infra octo dies deputaret, « quemadmodum constat ex antiquioribus decretis Sacræ « Congregationis (et signanter in Panormitana, l. 1 Decre- « torum, pag. 163; — in Taurinensi, lib. VII Decretorum, « pag. 48; — in Goana, l. XVII Decretorum, pag. 274; — « cum aliis relatis in Leopoliensi, tomo VII Thesauri resolu- « tionum, pagina 182); attamen ut recto ecclesiarum regi- « mini consultum sit, eumdem vicarium capitularem eligi « debere pro toto tempore quo episcopalis sedes vacua re- « manet, nec posse nisi ex justa causa per Sacram Con- « gregationem Episcoporum et regularium cognoscenda et « approbanda, revocari, decrevit eadem Sacra Congregatio « Episcoporum et regularium negotiis præposita, juxta « testimonium Fagnani » (in c. *His quæ*, n. 71, de Majoritate et obed.).

Ex quibus prælibatis facile liquet quænam esse debeat præsentis quæstionis resolutio. Nempe, 1° Verum est primis post concilium Tridentinum temporibus viguisse sententiam quæ capitulo tribuebat potestatem restringendi tum quoad tempus, tum quoad objecta, jurisdictionem vicarii capitularis; et per multos annos Sacram Congregationem concilii declarationes in hunc sensum edidisse. 2° At certum est Sacram Congregationem Episcoporum et regularium, pro auctoritate qua a Sede Apostolica instructa erat, dispositionem contrariam, utpote utiliorem, decrevisse. 3° Certum est hanc dispositionem praxi Congregationis concilii et Rotæ confirmatam in jus commune transiisse. 4° Ex tali autem jure, ne minimam quidem particulam suæ jurisdictionis capitulum sibi reservare posse; sed illa jurisdictio tota quanta ad vicarium capitularem transit. Unde jam omnino certum est non magis valere restrictionem quoad tempus, quam alias quaslibet restrictiones.

Si autem nihilominus apponeretur aliqua temporis restrictio, an electionem vitiaret? — Idem dicendum ac in præcedenti capite dictum est de cæteris restrictionibus.

CAPUT XI.

AN VICARIUS NECESSARIO DEBEAT ESSE DOCTOR ET QUIDEM IN JURE CANONICO?

I. Attendenda sunt verba Tridentini : *Qui saltem in jure canonico sit doctor, vel licentiatus, vel alias quantum fieri potest idoneus*. Illa autem verba pluribus quæstionibus ortum dedere, quæ nunc solvendæ veniunt.

II. Cum dicat Tridentina synodus *vel alias idoneus*, an liberum sit capitulo eligere non doctorem, relictis doctoribus gremii sui idoneis? — Aliqui olim canonistæ affirmativam sententiam tenuerant. Sed omnino derelinquendi sunt. Plurimæ siquidem prodierunt Sacræ Congregationis concilii declarationes decernentes invalidam esse in hoc casu electionem. Et ita communiter tenent doctores, inter quos vide Pignatellum (tom. VIII, consult. 34), Leurenium (Tract. de Capit., sede vac., c. 4, quæst. 557), Cardinalem de Luca (Annotationes ad concilium Trid., discursu 31, in fine lib. XIV), Monacelli (Adnot. ad formulam 2, tituli 1, n. 12). Et revera Tridentina synodus addens *vel alias quantum fieri potest idoneus*, clare indicat se noluisse eligi non doctores nisi deficientibus doctoribus idoneis. Unde *regulariter* electio invalida est si, cum præsto sint doctores idonei, eligatur aliquis non doctor. Quod intelligendum est etiam de electo vicario generali Episcopi defuncti, si ipse non sit graduatus. « Procedit responsio, ait Leurenius (Tract. de Cap., sede vac., c. 4, « quæst. 557), ita etiam ut defuncti Episcopi vicarius non « doctor superstes, a capitulo, sede vacante, in vicarium « generalem confirmari seu assumi non debeat. » Et ita decisum est a Sacra Congregatione concilii in causa Acernensi,

23 februarii 1709, ut refertur in Thesauro resolutionum (tomo XXXIII, pagina 56) his verbis : « Species facti erat: « *Secuta vacatione sedis episcopalis, capitulares (octode-« cim numero) decem deputarunt in vicarium capitula-« rem Oliverium, immediate jam existentem vicarium « generalem defuncti Episcopi : reliqui octo suffragati « sunt Vito Fredæ, doctoris privilegio decorato. Freda « provocavit sub fundamento quod electio Oliverii fuerit « nulla, uti facta contra dispositionem sacri concilii in « personam non doctoris neque licentiati in jure canonico.* « Sacra Congregatio jam sub die 15 decembris 1708 re-« scripserat : *Exerceri vicariatum per archidiaconum, no-« mine Sacræ Congregationis, sine præjudicio ambarum « partium usque ad exitum causæ in Sacra Congrega-« tione.* Proposita deinde causa, *An et quæ electio sub-« stineatur in casu?* censuit : *Neutram electionem substi-« neri, et satis provisum in personam archidiaconi.*» Ergo quando adsunt doctores idonei, nisi eligatur doctor, regulariter electio est nulla, etiam si electus esset vicarius defuncti Episcopi. Ut autem intelligatur quam firma sit et certa prædicta generalis regula, transcribendam duximus indicationem quamdam decisionum a Sacra Congregatione concilii hac de re emanatarum, quam reperimus in Thesauro resolutionum, tomo XXXVII, pagina 238 : « Quare Sacra « hæc Congregatio, concilii Tridentini vindex ac custos (in « una Mazariensi, 19 decembris 1569), respondit : *Archie-« piscopus constituere debet capitulo octo dierum spatium « ad eligendum vicarium doctorem, casu quo elegisset « non doctorem ; et, eo non electo, omnis electionis pote-« stas ad Archiepiscopum transfertur.* — Et in una Tri-« ventina (decembris 1586) respondit : *Eligendos in vica-« rium doctores aut licentiatos, si qui sint in capitulo; sin « minus sufficere ut quantum fieri poterit idoneus eligatur* « (lib. IV Decret., pag. 211 ter).— Atque idipsum constan-« ter edixit, in Melphiensi, 9 septembris 1594, in Camplensi,

« 11 maii 1624 (lib. XII Decret., pag. 167), in Crotonensi, 9 « maii 1637 (lib. XV Decret., pag. 225), in Salernitana, 9 « decembris 1662 (lib. XXIII Decret., p. 301), et in Montis « Regalis, 19 januarii 1664 (lib. XXIV Decret., pag. 18).

« Quod servandum quoque mandavit etiam in casu quo « unicus duntaxat de gremio capituli adsit ad doctoris « dignitatem promotus, ut in Neritonensi (24 julii 1643, « lib. XVII Decret., pag. 209), in Ecclesiensi (3 julii 1679, « lib. XXIX Decret., pag. 457). Imo nullis extantibus docto- « ribus e gremio capituli edixit eligendum esse doctorem si « qui sit extra gremium (ut in Tricaricensi 1592, lib. VII « Decret., folio 44). Constanter igitur improbavit rejecitque « deputationem non doctoris, omissis doctoribus vel licen- « tiatis, ut in... » (1).

III. An sufficiat doctoratus in theologia? — Sufficere sustinuit olim Riccius (decisiones curiæ archiep. Neap., part. IV, decis. 305), eo quod concilium dicat qui *saltem* in jure canonico sit doctor; quasi illa vox *saltem* indicaret posse a fortiori eligi doctorem in theologia. Sed opinio illa prorsus falsa est. Vox enim *saltem* ibi adhibetur relative ad eos qui gradum habebant in civili simul et canonico jure, quales erant Tridentini concilii tempore plerique doctores. Vult nempe synodus ut vicarius capitularis, si doctor non sit in *utroque* jure, in canonico *saltem* gradum obtineat. Unde ad doctoratum in theologia non attenditur, cum de illo lex Tridentina prorsus siluerit. Ita communiter tenent doctores, ex pluribus emanatis a Sacra Congregatione decisionibus. Aliquas autem hujusmodi decisiones sic indicatas reperimus in Thesauro resolutionum, tomo XXXVII pagina 238 : « Quin imo cum concilium expresse eligi jubeat « doctorem vel licentiatum *in jure canonico*, improbavit « etiam electionem doctoris in jure civili aut sacra theolo- « gia, si posthabiti fuerint doctores in jure canonico (ut in

(1) Citantur ibi in confirmationem octo aliæ decisiones.

« Astensi, 11 julii 1626; — Oriolensi, 24 martii 1627, « lib. XII Decretorum, pagina 53 et 222; — in Capuana, « 19 junii 1636, lib. XV Decretorum, fol. 311; — in Tyra- « sonensi, fol. 315). » Certum ergo est a concilio requiri gradum academicum in jure canonico, et non sufficere gradum in theologia vel jure civili. Rationem autem cur potius canonistam quam theologum doctorem constitui in vicarium voluerit concilium, hanc affert, post Dianam Leurenius (Tract. de capit., sede vac., c. 4, quæst. 557, n. 5) : « Nempe, quod « viri theologi, etsi litteratissimi sint, non satis jurispru- « dentiæ praxim et theoriam callent; et proinde multoties « ex capite et pro arbitrio sententias proferunt, et a veri- « tatis et justitiæ tramite aberrant. »

IV. De quibusnam doctoribus et licentiatis loquatur concilium Tridentinum? — Sic habetur in tomo XXXVII, pagina 239, Thesauri resolutionum S. Congregationis concilii: « Præterea ne fraus fieret concilii menti quæ jubendo elec- « tionem doctoris, voluit ut muneri præficeretur persona « vere docta atque prudens, Sacra hæc Congregatio decla- « ravit ulterius, solum doctoratum in publica universitate « obtentum spectandum esse. Nam (in una Montis Regalis, « 19 junii 1664), proposito : *An hujusmodi doctor debeat* « *esse doctor in publica universitate studiorum, an vero* « *satis sit ut fuerit promotus ex gratia ab aliquo comite* « *Palatino vel ab alio habente auctoritatem a Sede Apo-* « *stolica vel ab imperatore; adeo ut electio sit valida exi-* « *stentibus aliis qui ejusmodi gradum in publica universi-* « *tate susceperunt;* — respondit : — *Debere esse promo-* « *tum in publica universitate* (lib. XXIV Decretorum, fol. 18). « Quare (in una Elesina, 21 februarii 1682) nullam cen- « suit electionem in personam doctoratu insignitam a duce « Sfortia (Lib. XXXII Decretorum, pag. 142). »

Huic doctrinæ concordant unanimiter canonistæ, e quibus satis erit unum adduxisse :

« Doctorum autem nomine veniunt illi qui in aliqua pu-

« blica universitate vel collegio solemniter isto gradu deco-
« rati sint, non autem illi qui ex aliquorum particulari pri-
« vilegio doctores creati fuerint. Prout licentiatorum no-
« mine veniunt solum illi qui pariter a publica universitate
« vel collegio (juxta regionum mores ac stylos) licentiatura
« tanquam gradu solemniter decorati sint; ut præsertim
« contingit in Hispania, ubi licentiatura illam habet ima-
« ginem vel speciem quam habet doctoratus in Italia... Ideo-
« que licet in Italia illi qui studiis in aliqua universitate vaca-
« verint... ab aliquo magistro licentiam reportent et vulgo
« licentiati nuncupari soleant, vere tamen tales non sunt,
« neque istud decretum eos complectitur.

« Doctoratus autem in aliis scientiis, etiam in sacra theo-
« logia, in hoc proposito non habetur in consideratione. »
Ita cardinalis de Luca (Annotationes practicæ, discursu 31, in fine libri XIV.)

V. Titulus doctoris vel licentiati in facultatibus, quales nunc extant in Gallia, obtentus, ad satisfaciendum legi Tridentinæ prorsus inutilis est. — Nam facultates hujusmodi non erectæ sunt auctoritate pontificia, sed tantum auctoritate civili; ita ut gradus qui in ipsis obtinentur ab eadem auctoritate civili promanent. Nec existit in Gallia universitas studiorum canonica, cum talis existere nequeat, nisi auctoritate Summi Pontificis constituatur; sed existit tantum aliqua studiorum publica ordinatio, a potestate civili decreta, et universitatis nomine decorata. Unde gradibus in prædictis Galliæ facultatibus obtentis, omnino applicandum venit quod de graduatis a Cæsare vel ex indulto Cæsaris tenent communiter canonistæ; inter quos Leurenius (de Capit., sede vac., c. 4, quæst. 557), postquam ostendit non valere gradus ex privilegio obtentos, sic addit : « Idem et multo
« magis dicendum de graduatis ab indultario aliquo ipsius Cæ-
« saris, vel etiam ab ipsomet Cæsare. Non solum quia re-
« spectu facultatis theologicæ et juris canonici (quos dum-
« taxat concilium et Pontifex considerat) deficit illius

« auctoritas, sed quia quos Papa inhabilitat in materia sibi « subjecta, non potest Cæsar habilitare; etiamsi admittatur « actum doctorandi esse voluntariæ jurisdictionis; quatenus « enim removeretur inhabilitas inducta per Papam, esset « contentiosa. » Idem docent Lotterus et Felinus ad quos remittit citatus auctor. Si ergo sede aliqua vacante in Gallia, ibi extent veri doctores vel licentiati in jure canonico, et cæteroquin ad munus vicarii capitularis idonei, non potest deputari aliquis graduatus tantum in facultatibus hodiernis Galliæ, nec ipsi quidquam prodest fictum quod gerit doctoris nomen.

VI. Quando adsunt quidem doctores, sed non idonei, potest capitulum deputare non doctorem. — « Cum hæc qua« litas doctoratus mere extrinseca sit, nec certam reddat pro« bitatem, prudentiam et idoneitatem ad curam animarum « gerendam, nihil magis menti concilii Tridentini adversare« tur, quam ut eligeretur doctor non idoneus vel quoad mores « vel quoad prudentiam, omisso altero qui licet qualitate do« ctoratus destitutus, certe tamen præstaret majori prudentia, « scientia et idoneitate. Hinc Sacra Congregatio, constito « de certa non idoneitate doctoris, et de majori prudentia, « ac probitate non doctoris, aliquando (licet rarissime) non « abhorruit a confirmanda electione non doctoris, spretis « doctorum querelis. Nam (in una Carinolensi, 22 septem« bris 1714) cum electus fuisset primicerius Sassi non doc« tor, et metropolitanus alterum elegisset, illo excluso ob « defectum doctoratus (quem tamen idem primicerius post « tredecim dies susceperat), proposito : *primo, an electio « vicarii capitularis facta a capitulo in personam Sassi « substineatur, et quatenus negative — Secundo, an de« putatio facta a curia metropolitana substineatur?* re« sponsum fuit : *Ad primum, circumscriptis* (1) *omnibus « gestis in curia archiepiscopali, affirmative. — Ad se-*

(1) Circumscribere apud jurisperitos idem sonat ac annullare seu irritum facere.

« *cundum, negative.* » Hæc transcripsimus ex Thesauro resolutionum S. Congregationis concilii (tomo XXXVII, pag. 239). In tali autem casu, doctoribus a capitulo rejectis ex titulo non idoneitatis, recursus semper patebit; et metropolitanus si judicet aliquem ex ipsis esse idoneum, poterit, electionem irritam declarando, illum doctorem quem idoneum existimat deputare. Et tunc, si velit capitulum in sua electione persistere, non poterit lis terminari nisi per sententiam Sacræ Congregationis concilii, postquam eidem Congregationi constiterit nullum ex doctoribus fuisse idoneum. Unde ad prævertendas lites, multum cavendum est capitulis, ne facile doctores apud ipsa existentes facile rejiciant tanquam non idoneos; sed id tantum agant quando clare hanc inhabilitatem probare possunt.

VII. Si non adsit nisi unicus tantum doctor in jure canonico, sed cæteroquin idoneus, an is necessario a capitulo deputandus sit in vicarium capitularem? — Id negat cardinalis de Luca, ex eo quod deputandus sit vicarius capitularis per formam electionis, et electio non sit possibilis nisi inter plures : « Deputandus autem est vicarius qui ad « minus in jure canonico doctor sit, seu licentiatus; sin « minus (quoties in capitulo ita graduati existant in aliquo « competenti numero, intra quem electionis libertas con- « grue exercibilis remaneat) deputatio invalida pluries per « Sacram Congregationem declarata est. Secus autem si in « capitulo graduati non adsint in dicto numero, intra quem « dicta libertas cadat, quamvis in civitate vel diœcesi gra- « duati idonei existant; quoniam potest quidem capitulum « aliquem ex eis deputare, sed non tenetur; ideoque unum « de capitulo quamvis non doctorem tali casu licite depu- « tare potest. (Annotationes ad concilium Trid., discursu 31, « ad finem libri XIV.) »

Illa vero sententia cardinalis de Luca non concordat cum decisionibus in Thesauro resolutionum (tomo XXXVII, p. 238) indicatis hoc modo : « Quod servandum quoque

« mandavit Sacra Congregatio (*nempe eligi doctorem*) « etiam in casu quo unicus dumtaxat de gremio capituli adsit « ad doctoris dignitatem promotus, ut in Neritonensi, 24 julii « 1643 (libro xvii Decretorum, pagina 209), et in Eccle- « siensi, 3 julii 1679 (lib. xxix Decretorum, pagina 457). » Non adivimus libros Decretorum (1), ut perspiceremus utrum citatæ duæ illæ decisiones faciant revera ad casum. Si revera ita declaraverit Sacra Congregatio, dicendum est cardinalem de Luca id non rescivisse. Cæteroquin ratio quam affert præstantissimus cardinalis non videtur per se solam decisiva. Electio quidem fieri nequit nisi ex pluribus; sed non probatur Tridentinam synodum voluisse *electionem* proprie dictam semper et in omni casu. Imo nec utitur voce *electionis*, sed deputationis. Requirit ergo concilium Tridentinum ut deputetur a capitulo vicarius qui sit doctor : hoc autem facit capitulum tum per electionem proprie dictam quando adsunt plures doctores idonei, tum per electionem improprie dictam, id est, simpliciter deputando quando unicus adest doctor idoneus : quod utrumque scopo Tridentinæ synodi satisfacit.

VIII. Quando major pars elegit nulliter non doctorem, et minor pars elegit doctorem, an valeat electio facta a minori parte ? — Respondendum negative. Ita enim pluries, casu redeunte, resolvit Sacra Congregatio concilii. Jam in præcedenti capite citavimus causam Acernensem, 23 febrarii 1709; cum nempe a majori parte capituli Acernensis electus fuisset non doctor, a minori vero doctor, neutram electionem admisit Sacra Congregatio, sed tertium deputavit in vicarium capitularem. Duæ aliæ hujusmodi resolu-

(1) *Libri Decretorum* vocatur collectio adhuc manuscripta et in archiviis S. Congregationis concilii asservata, declarationum ejusdem Congregationis, ab ipsius initio usque ad Benedictum XIV. Dum enim Benedictus XIV secretarium illius Congregationis ageret, cœperunt typis vulgari decisiones in collectione nota sub nomine *Thesaurus resolutionum ;* sed quæ præcesserant declarationes, nondum editæ sunt, et citantur ex manuscripto codice.

tiones memorantur in Thesauro resolutionum (tom. XXXVII, pag. 240) his verbis : « Sacra Congregatio in una Aliphana, « 8 julii 1702, qua ex duodecim capitularibus, quinque « pro canonico doctore suffragia dederant, reliqui vero « septem favore alterius canonici non doctoris, censuit « neutram electionem confirmandam esse, et consulendum « esse sanctissimum pro deputatione vicarii apostolici. Et in « una Nazarena, 11 septembris 1717, qua ex 26 capitula-« ribus, 15 suffragia dederant favore primicerii nec docto-« ris nec licentiati, et alii undecim favore archidiaconi juris « utriusque doctoris, proposito : *an et quæ electio substi-« neatur?* responsum fuit : *Neutram substineri, et faculta-« tem eligendi devolutam esse ad viciniorem.*

« Advertendum, quod sacrum concilium in casu non « electi doctoris, non quidem præscripsit ut doctor existens « ipso jure electus censeretur, sed tantum ut ad metropo-« litanum devolvatur jus deputandi vicarium. »

Unde quando invalida est electio ex eo quod non fuerit electus doctor, neque valet electio doctoris a minori parte facta, neque a fortiori vicarii capitularis potestatem acquisivit unicus existens doctor qui nulla suffragia habuit; sed electio devolvitur ad Metropolitanum, vel ad antiquiorem suffraganeum, si agatur de metropolitana ecclesia.

Alii casus circa doctoratum commode rejiciuntur ad caput sequens, in quo expenditur an vicarius capitularis de gremio capituli necessario assumi debeat.

CAPUT XII.

AN VICARIUS CAPITULARIS DEBEAT NECESSARIO ASSUMI DE GREMIO CAPITULI?

« Quamvis autem Sacra Congregatio laudet, ut existenti-« bus graduatis vel alias idoneis de capitulo, vel de gremio « ecclesiæ cathedralis, in uno istorum deputatio cadere

« soleat, si tamen eligatur doctor idoneus extra gremium, « non exinde actus remanet invalidus. Quinimo id insinuat « ipsummet concilium Tridentinum, dum primo loco agit « de confirmatione vicarii generalis Episcopi defuncti, qui « in magnis diœcesibus pro frequentiori contingentia sup- « ponendus est exterus. Et quidem id potius commendabile « videtur, ut ego pluries sum expertus : tum quia ita conci- « liantur factionariæ divisiones assumendo tertium, ut neu- « tra canat triumphum, tum etiam quia libentius recogno- « scitur ac timetur ille superior qui non sit de capitulo..., « cum potius apud capitulares vilescat illa persona quæ « quotidie in choro et in sacristia cernitur... Unde propterea, « quemadmodum Episcopo præsente atque ut plurimum « extero, adhuc ob civicas æmulationes ac factiones injun- « gitur necessitas habendi vicarium exterum, multo magis « fieri deberet, sede vacante, quoniam ita eligerentur famosi « doctores ac personæ quæ ex aliis jam peractis muneribus « in regione sint in magna æstimatione. » Ita cardinalis de Luca (Annotationes ad concil., discursu 31, ad finem lib. XIV Theatri veritatis).

In *Thesauro resolutionum* (tomo XXXIII, pagina 56) sic habetur : « Tridentinum sanxit *omnino* capitulum te- « neri, *officialem seu vicarium infra octo dies constituere*, « *vel existentem confirmare, qui saltem in jure canonico* « *sit doctor, vel licentiatus, vel alias quantum fieri po-* « *test idoneus*. Nihil ultra de eligendi meritis quæsivit, « neque de cive, neque de capitulari, neque de extraneo; « imo extraneum videtur non exclusisse dum confirmatio- « nem prioris vicarii permisit.

« Sacra Congregatio æquitatem secuta est : primum cen- « suit esse capitularem præferendum extraneo *cæteris pa-* « *ribus*; postmodum etiam utcumque digniori : *In Neri-* « *tonensi, die* 24 *julii* 1643. *Cum alias Sacra Congregatio* « *censuerit in vicarium capitularem eligi posse etiam* « *aliquem extra capitulum; si tamen quis de gremio*

« *capituli reperiatur habilis, istum cæteris paribus esse* « *præferendum : ideo canonici ecclesiæ cathedralis Neri-* « *tonensis, ad evitandas in hujusmodi electione contro-* « *versias, supplicant declarari quomodo intelligenda sint* « *verba illa* cæteris paribus; *an ita ut, si in capitulo ades-* « *set habilis eligi posset, etiamsi alius extra capitulum* « *esset magis habilis. — Sacra Congregatio respondit, ita* « *esse intelligenda, ut sufficiat capitularem habere quali-* « *tates a sacro concilio requisitas, quod sit doctor vel* « *licentiatus in jure canonico, vel alias idoneus.* Hæc « ipsissima verba extant in libro XVII Decretorum. »

His præmissis, ad solutionem variorum casuum qui occurrere possunt deveniamus.

I. Electio non est nulla ex eo *solo* titulo quod electus sit extraneus capitulo. Nam decretum Tridentinum minime requirit ut assumatur de gremio capituli; sed de ea re omnino silet. Sacra autem Congregatio concilii expresse declaravit *in vicarium capitularem eligi posse etiam aliquem extra capitulum.* Ergo licet irrita esse possit electio extranei ob alias causas, non tamen irrita esse potest ex eo *solo* titulo quod sit extraneus.

II. Nec est irrita electio ex eo *solo* titulo quod eligatur extraneus diœcesi. Id quidem non ita expresse et propriis terminis invenimus declaratum; sed facile ex aliis certis deducitur. Nam decretum Tridentinum non requisivit eligi aliquem de clero diœcesis; imo implicite eligi posse extraneum diœcesi declarat, cum permittit confirmari vicarium generalem defuncti Episcopi; vicarius enim generalis Episcopi non tantum potest, sed regulariter debet esse extraneus seu assumi ex alia diœcesi, ut docent communius canonistæ.

III. Si nulli sint doctores in capitulo, aut adsint quidem sed non idonei, adsit autem doctor idoneus extra capitulum, an capitulares teneantur exterum eligere? — Vidimus in superiori capite cardinalem de Luca negative respondere.

Postquam enim dixit necessario eligendum esse doctorem quando adsunt in capitulo doctores idonei, addit: « Secus « autem si in capitulo graduati non adsint, quamvis in civi- « tate vel diœcesi graduati idonei existant; quoniam potest « quidem capitulum aliquem ex eis deputare, sed non tene- « tur; ideoque unum de capitulo quamvis non doctorem tali « casu licite deputare potest. »

Porro illa doctissimi cardinalis sententia pugnat cum doctrina asserta in Thesauro resolutionum (tomo XXXVII, pagina 238) his verbis : *Imo nullis extantibus doctoribus e gremio capituli*, *edixit* (*Sacra Congregatio*) *eligendum esse doctorem si quis sit extra gremium*, *ut in Tricaricensi* 1592, *libro* VII *Decretorum, folio* 44. Hinc nobis adhuc remanet dubius casus ille; et posito quod vera sit affirmatio *Thesauri*, dubium remanet an id procedat etiam de doctore diœcesi extraneo.

IV. Existente in gremio doctore idoneo, et extra doctore pariter idoneo et *æque* habili, præferendus est doctor de gremio capituli. — Talem enim *cæteris paribus esse præferendum* expresse declaravit Sacra Congregatio in modo allata decisione.

V. Idem dicendum etiamsi doctor exterus esset *magis* habilis. — Nam eadem Congregatio rogata ut declararet sensum horum verborum *cæteris paribus*, dixit intelligenda esse tantum de paritate quoad qualitates a concilio Tridentino requisitas. Quando ergo doctor de gremio, licet minus habilis, æque habet qualitates a concilio Tridentino requisitas, nempe sufficientem idoneitatem et doctoratum, adhuc præferendus est.

VI. An capitulares, in prædictis duobus casibus, ita teneantur præferre doctorem de gremio, ut irrita censenda sit electio exteri?—Diligentiorem indagationem requirit quæstio illa, in qua reperimus cardinalem de Luca non esse concordem cum aliis doctoribus, imo nec cum ipsa Sacra Congregatione concilii. Stabiliemus ergo primo doctrinam

quæ communior videtur, tum sententiam prædicti cardinalis expendemus.

Primo, firmatur sententia affirmativa, nempe irritam esse electionem doctoris exteri, licet idonei, existentibus in capitulo doctoribus idoneis. — Vidimus S. Congregationem declarasse *præferendum esse* doctorem de gremio *cæteris paribus*, id est, quando habet et ipse qualitates a Tridentino requisitas. Porro licet verba ista *præferendum esse,* absolute intelligi possent in sensu mere exhortatorio, indicante quid deceat regulariter, non autem eo sensu quod sub nullitate electionis ita agere debeant capitulares, tamen quatenus ea verba proferuntur a Sacra Congregatione, cujus partes sunt jus declarare, dicendum est potius ibi exprimi jus proprie dictum ; ita ut alio modo facta electio, sit contra jus, ac proinde irrita. — Id autem congruit cum iis quæ legimus apud Pignatellum (tom. VII, consult. 4, n. 1) : « Quamvis « sacrum concilium Tridentinum præcise non arctet ad « eligendam personam in vicarium, quæ sit de gremio « ipsius capituli, quoties tamen cumque adest idoneus, cæ« teris paribus illum esse præferendum referunt pluries de« cisum a Sacra Congregatione concilii Quaranta, Riccius, « Barbosa, Gavantus; et a Sacra Congregatione super Epi« scopis (ut in Tranensi 22 februarii 1593 ; — in Nepesina « 10 junii 1602 ; ac alibi sæpe). Quin imo ex necessitate, « quando in capitulo adsunt doctores in publica universi« tate laureati, capitulum teneri unum ex illis eligere in « vicarium, alioquin electionem dici nullam, pariter fuisse « decisum per eamdem Sacram Congregationem concilii, « testatur Garzias (de Benef., part. v, c. 7, n. 12) his ver« bis : *Sacra Congregatio concilii censuit, existentibus « doctoribus in capitulo, necessario unum ex illis in vi« carium esse eligendum.* »

Idem tenet Leurenius (Tract. de Cap., sede vac., cap. 4, quæst. 556) : « Ubi tamen in capitulo adsint doctores in « publica universitate promoti, capitulum ex necessitate te-

« neri unum ex iis eligere in vicarium, alioquin electionem « fore nullam, juxta declarationem Sacræ Congregationis. »

Secundo, his tamen non obstantibus, cardinalis de Luca (loco supra transcripto) sic asserit : « Quamvis Sacra Con« gregatio laudet, ut existentibus graduatis de gremio, in « uno istorum deputatio cadere soleat, si tamen eligatur « doctor idoneus extra gremium, non exinde actus remanet « invalidus. » Quo fundamento existimaverit clarissimus auctor Sacram Congregationem *laudasse* tantum id quod alii putant ab ipsa decisum esse sub nullitate electionis aliter factæ, ignoramus.

Unde diligentius inquirendæ essent et expendendæ prædictarum congregationum declarationes; et si quidem reperiantur clare et constanter respondisse juxta sensum a Leurenio et Pignatello memoratum, relinquendus erit circa hanc quæstionem cardinalis de Luca. Vidimus præterea laudatum cardinalem ulterius perrexisse. Attenta scilicet experientia, quæ testatur utilius regi diœcesim per vicarium capitularem exterum, ipsi visum est ordinarie expedire cæteris paribus, ut exterus præferatur. Huic vero sententiæ nullo modo adhærere audemus, utpote quæ aperte contradicit Sacræ Congregationi declaranti, *cæteris paribus præferendum esse* doctorem idoneum de gremio.

VII. Non existentibus doctoribus neque in capitulo, neque extra capitulum, seu (quod idem est quoad casum), existentibus quidem, sed non idoneis, eædem fere recurrunt solvendæ quæstiones.

Primo. Cum ex jure naturali et ex decreto Tridentino, omnino quoad fieri poterit requiratur idoneus, certum est posse eligi exterum, si nullus sit idoneus in capitulo.

Secundo. Extantibus in capitulo idoneis, non debet deputari exterus. Huc enim redit citata declaratio Sacræ Congregationis : *Si quis de gremio capituli reperiatur habilis, istum cæteris paribus esse præferendum.* Verba autem *cæteris paribus* ibidem declarantur ita intelligenda *ut suf-*

ficiat capitularem habere qualitates a sacro concilio requisitas, quod sit doctor vel licentiatus in jure canonico, vel alias idoneus. Unde quando capitularis, licet non doctor, est *alias idoneus*, anteponi debet extero alias etiam idoneo, sed non doctori.

Tertio. An irrita erit in præcedenti casu electio exteri? — Eadem videtur applicanda solutio ac supra de doctore capitulari et de doctore extero pariter idoneis.

Hinc concludendum, a Sacra Congregatione valde restrictam fuisse libertatem capituli quoad eligendos exteros, quando declaratum est *cæteris paribus* assumi debere de gremio vicarium capitularem, et ista verba *cæteris paribus* explicata sunt de conditionibus a Tridentino requisitis. Hoc ipso enim non poterit eligi exterus nisi quando habebit aliquam ex istis conditionibus qua careant capitulares. Id est, si exterus sit tantum idoneus et non doctor, non poterit eligi existente idoneo de gremio capituli. Item non poterit exterus eligi si sit idoneus et doctor, existente aliquo capitulari doctore simul et idoneo. Unde tunc tantum poterit eligi exterus doctor et idoneus, quando non reperientur in capitulo nisi vel doctores non idonei, vel idonei non doctores.

VIII. Quamvis autem decretum Tridentinum expresse approbet confirmari vicarium defuncti Episcopi, id tamen ex ipso decreti tenore intelligitur, supposito ipsum esse instructum qualitatibus ibi enumeratis et requisitis.

Unde quæ dicta sunt de extero, etiam vicario generali defuncti Episcopi applicanda veniunt quando non est simul canonicus.

Et idem dicendum de casu in quo vicarius defuncti Episcopi careat qualitate doctoris : minime scilicet ipsi suffragatur quod fuerit vicarius generalis, si existant in capitulo aut in diœcesi doctores idonei. « Quod si Episcopus demortuus reliquit vicarium, quem elegerat cum non esset do-« ctor, capitulum non debet eum confirmare, sed alium qui

« sit doctor eligere. » Ita Pignatelli (tom. VII, consult. 4, n. 9), qui affirmat id erui ex decisione quadam Sacræ Congregationis concilii, et citat Garziam (de Beneficiis, part. v, c. 7, n. 10), et Barbosam (Jus eccles. l. 1, c. 32, n. 50, t. I; — de Canonicis, c. 42, n. 50; — de Officio episc. part. III, alleg. 54, n. 168; — ad cap. 16 Trid., n. 26 in fine).

CAPUT XIII.

AN IN VICARIUM CAPITULAREM ELIGI POSSIT PAROCHUS?

Hanc quæstionem fuse tractavit Pignatelli (tomo VII, consultatione 4), quem secutus est breviori forma Leurenius (Tractatu de Capitulo, sede vac., c. 4, q. 558). Summa autem doctrinæ eorum hæc est :

1° Quoad parochum exterum, id est, qui parochiam habet extra civitatem episcopalem, et a fortiori extra diœcesim, certum est ipsum non posse eligi in vicarium capitularem. Ita tenent doctores communiter, contra paucos qui putarunt parochum excusari a residentia ob exercendum illud munus. Quod ut probet Pignatelli, memorat *primo*, talem parochum, eo quod non sit de gremio capituli, non posse eligi quoties essent in capitulo ornati qualitatibus a Tridentina synodo requisitis; nam *cæteris paribus* tenentur capitulares eligere aliquem de gremio. *Secundo*, ratione curæ animarum prædictus parochus tenetur ad residentiam jure divino atque canonico, ex capite 1 sessionis 23 concilii Tridentini, ut tenent doctores communiter. Nec potest capitulum a residentia illum dispensare, cum nec episcopus ipse potestatem habeat hujusmodi dispensationis impertiendæ : « Super quo episcopus non potest dispensare, « ut declaravit Sacra Congregatio concilii in Eginatensi; « nec ipse (parochus) acceptando tale officium debet esse « immemor oneris sibi injuncti, cum detrimento suarum « ovium, quas ipse pascere debet, non autem mercenariis

« ministris committere... Quod adeo verum est, ut ne ipse « quidem Episcopus absque dispensatione apostolica possit « habere in sui servitium parochum; nec item potest illum « occupare in servitio ecclesiæ cathedralis, ut nempe sit « vicarius, visitator, secretarius, fiscalis, et hujusmodi alia « exerceat officia... Parochus ne resideat nulla excusat con« suetudo; nec, secundum Sacram Congregationem concilii, « excusat servitium Episcopi, aut cathedralis, aut officii sa« cræ inquisitionis, aut paucitas ovium... Quaranta... et Pos« sevinus, dicunt Sacram Congregationem hoc declarasse, « nempe *Episcopum non posse uti opera parochi in visita« tione vel in alio servitio suæ diœcesis, nisi pro tempore « permisso duorum mensium, et tunc pro eo tempore « idoneus vicarius debet deputari.* » (Pignatelli loco citato.) *Tertio*, sibi objicit idem auctor casum necessitatis ecclesiæ, quem tradunt auctores tanquam a residentia excusantem; et respondet: « In hoc casu, præterquam quod requireretur dispensatio....., nulla potest considerari urgens necessitas vel utilitas ecclesiæ; cum verisimile non sit alios non reperiri æque idoneos in tota diœcesi, et præcipue in capitulo cathedralis ecclesiæ, cujus canonicos jura præsumunt esse peritos ac consilio maturos. *Quarto*, sibi objicit decisiones quasdam Sacræ Congregationis Episcoporum et regularium quibus declaratur parochum cathedralis aut alterius ecclesiæ in civitate episcopali, posse eligi in vicarium capitularem; et objectionem hanc vertit in probationem suæ thesis, cum constet « in iisdem declarationibus declaratum « etiam fuisse illas tantum procedere in parocho habente « curam animarum in eadem ecclesia et civitate, non au« tem in parocho extero vel diœcesano. »

2° Quoad parochum habentem curam animarum in ipsa civitate episcopali: *Primo*, eum posse deputari in vicarium capitularem (si alia cæteroquin requisita habeat) expresse declaravit Sacra Congregatio Episcoporum et regularium. « Interrogata an, sede episcopali vacante, canonici eligere

« valeant in vicarium capitularem canonicum ejusdem ec-
« clesiæ, qui in eadem civitate et ecclesia curam quoque
« gerit animarum, ipsa affirmative respondit; et generatim
« quod parochus urbanus, tam Episcopi quam capituli vi-
« carius deputari possit (si habeat alia requisita), declara-
« vit in Auriensi 19 martii 1610 et 19 julii ejusdem anni. »

Ratio autem diversitatis inter parochum urbanum et exterum in promptu est. « Quia cum parochia dicatur offi-« cium curatum, quod residentiam requirit causa admi-« nistrandi sacramenta, et talis ratio cesset in casu quo pa-« rochus habet curam in eadem cathedrali et civitate, in « qua potest quacumque hora residere, utique nil mirum « quod ipse possit exercere officium vicariatus, non autem « parochus exterus vel diœcesanus. » (Pignatelli, loco citato.)

Secundo, « de cætero tamen generale est parochum et « vicarium esse officia male compatibilia; ex eo quod ut « quis bene exerceat alterum ex dictis officiis, alteri neces-« sario deesse cogitur. Unde licet talis parochus urbanus « habens in ipsa cathedrali curam animarum, vel ex hoc « ipso residere censeatur residentia materiali quod habitet « in urbe, non tamen censebitur residere residentia formali, « quæ consistit in exercitio muneris pastoralis, ad qualem « tenentur parochi... (Tridentinum, sess. 23, c. 1... incul-« cat residentiam qua *pascat et regat*). Non, inquam, cense-« bitur residere residentia formali, si ea quæ muneris pa-« storalis sunt, vi muneris vicarii exercere impediatur. » (Leurenius, Tract. de Capitulo, sede vac., c. 4, quæst. 558.)— « Hinc generaliter, esse parochum et vicarium, sunt officia « male compatibilia in eadem persona, ex Sacra Congrega-« tione super Episcopis (19 junii 1603); ex eo quod ut quis « bene exerceat alterum ex dictis officiis, alteri necessario « deesse cogitur, ex eadem Congregatione, in Sutrina, 16 no-« vembris 1640. » (Pignatelli, loco cit., n. 6.)

Tertio, advertendum est quod docent canonistæ de loco habitationis vicarii capitularis. « Iste tenetur habitare in

« episcopio, ut, ex mente Sacræ Congregationis super Epi-
« scopis, resolvit Riccius (resol. 116, n. 1 et 2); ubi advertit « nihil obstare quod Episcopus in quacumque parte suæ « diœcesis sibi benevisa possit pro tribunali sedere; quia in « his et similibus vicarius non æquiparatur Episcopo, cui « major et liberior facultas concessa est. » (Pignatelli, loco cit., n. 8.)

Ex præallatis auctoritatibus et rationibus sic videtur concludendum : 1° In vicarium capitularem eligi non potest parochus curam animarum extra civitatem cathedraticam habens, talisque electio esset irrita. 2° Valida esse potest electio parochi urbani, cum absolute evenire possit ut aliquis duobus illis muneribus sufficienter satisfaciat, et aliunde non obstet in hoc casu lex residentiæ. 3° Regulariter tamen illicita erit illa electio, quia ordinarie probabilius est talem duobus muneribus sufficienter non satisfacturum.

CAPUT XIV.

QUÆNAM ÆTAS REQUIRATUR IN VICARIO CAPITULARI? ET QUINAM ORDO SACER?

I. « Ætatem 23 annorum permitti posse in vicario capi« tulari, si alias est idoneus, non tamen id expedire, ait Bar« bosa (Jus eccles., l. 1, c. 32, n. 54), sic declaratum testans « a Sacra Congregatione concilii (11 augusti 1614). Verum« tamen, præscindendo a dicta declaratione, rectius dici « videtur ob paritatem rationis, requiri in eo ætatem ad « minimum 25 annorum; dum vi Tridentini ad quascumque « dignitates quibus cura animarum subest, requiritur ut « promovendus 25 ætatis annum attigerit. » (Leurenius, Tractatus de Capitulo, sede vac., c. 4, q. 559.)

Concilium Tridentinum requisivit quidem 25 annos quoad Dignitatem cui annexa est cura animarum; sed cum sustineri possit vicarium capitularem non esse Dignitatem, non attingitur hoc decreto.

II. An vicarius capitularis debeat esse constitutus in sacris ordinibus? — « Respondeo id non requiri; sed posse, « non minus a capitulo, sede vacante, quam ab Episcopo, in « vicarium eligi clericum primæ tonsuræ. » (Leurenius, loco citato, plures adducens auctoritates.)

III. An deputari possit illegitimus? — « Respondeo negative : eo quod qui etiam solum ad interim pro tempore « vacantiæ statuuntur superiores ordinarii (qualis est dictus « vicarius) debeant esse legitimi. » (Leurenius, loco citato.) Unde licet aliquis clericus obtinuerit dispensationem super illegitimitate natalitiorum, ad suscipiendos ordines non tamen absque nova dispensatione potest assumi in vicarium Episcopi vel capituli; sicut idem, dispensatus in natalitiis pro episcopatu, indiget nova dispensatione ut fiat Archiepiscopus.

CAPUT XV.

AD QUEM DEVOLVATUR DEPUTATIO VICARII CAPITULARIS TUM IN CASU NON FACTÆ ELECTIONIS A CAPITULO INTRA DEBITUM TEMPUS, TUM IN CASU NULLITER FACTÆ? ET QUALE SIT JUS ILLIUS AD QUEM FIT DEVOLUTIO?

§ I.

Casus electionis non factæ intra debitum tempus.

I. Jam sub capite 5 retulimus Tridentinæ synodi de hac re decretum. Illam autem Tridentinam dispositionem explanat Benedictus XIV (de Syn. diœc., l. 11, c. 9, n. 2) his verbis : « Tenetur capitulum intra octo dies post mortem « Episcopi, aut aliter inductam ecclesiæ vacationem, seu « verius, ab habita vacationis notitia vicarium constituere, « per quem jurisdictionem ad se devolutam exerceat. Quod « si in vicario intra octo dies eligendo negligens fuerit, « tunc, si agatur de ecclesia suffraganea, ad metropolita-

« num; si de ipsa ecclesia metropolitana, ad antiquiorem « ex suffraganeis; si de ecclesia exempta, ad propinquiorem Episcopum electionem vicarii pertinere, voluit Tridentinum (sess. 24, c. 16). Idemque juris est si ecclesia vacans careat capitulo, a quo vicarius constitui queat. Si « tamen contingat vacare ecclesiam suffraganeam carentem « capitulo, tempore quo etiam metropolitana est suo pastore viduata, in hoc casu electionem vicarii non spectare « ad antiquiorem ex suffraganeis, ut nonnulli opinabantur, « sed ad capitulum vacantis ecclesiæ metropolitanæ, censuit Sacra Congregatio concilii; a qua cum quæsitum « fuisset : Primo, *an vacante ecclesia suffraganea capitulo carente, illius administratio et vicarii, sede vacante, deputatio spectet ad metropolitanum : et quatenus « metropolitana ecclesia pastore careat?* Secundo, *an « spectet ad capitulum ejusdem ecclesiæ metropolitanæ, « vel potius ad antiquiorem suffraganeum Episcopum?* « Eadem (die 28 augusti 1683 — libro XXXIII Decretorum, pag. 261), ad primum respondit *affirmative*: ad « secundum, *spectare ad capitulum metropolitanæ*. Idemque responsum dedit die 14 aprilis 1685 (l. XXXV Decret., « pag. 190). »

II. Si tamen ille ad quem devolvitur jus deputandi illo non statim utatur, et capitulum interea post assignatos a jure octo dies suam electionem compleat, an valebit ista electio? — Illam valere (si adsint alias requisita) tenent doctores communiter, modo capitulum *purget moram*, id est, exponat se non ex mera negligentia, sed ex causa electionem ultra tempus protraxisse.

§ II.

Casus electionis nulliter factæ.

Vel nulla est eo quod sit contraria decreto Tridentino,

vel aliunde: non violatur scilicet decretum Tridentinum nisi in duobus casibus: 1° quando non fit electio intra octo dies; 2° quando non eligitur doctor, vel isto deficiente, alias idoneus. Electio autem potest esse nulla ex multis aliis capitibus; verbi gratia ex eo quod omnes capitulares non fuerint vocati, et similibus.

I. Quando nullitas aliunde provenit quam ex violatione decreti Tridentini, non habet locum quod dicitur in illo decreto de devolutione ad metropolitanum, vel ad antiquiorem, vel ad viciniorem Episcopum. Dispositio enim Tridentina non decernit hanc devolutionem nisi in prædictis duobus casibus. Unde qui, extra illos duos casus, contendit electionem fuisse nullam debet adire tribunal superius respective ad capitulum, seu superiorem capituli, id est Sacram Congregationem concilii quando agitur de capitulo ecclesiæ metropolitanæ vel exemptæ. Si autem illud tribunal pronuntiet nullitatem, debebunt capitulares ad novam electionem procedere. Sacra autem Congregatio concilii solet usque ad exitum causæ manutenere eum cujus electio controvertitur, supplendo ipsi auctoritatem in quantum indigeret; vel etiam aliquem ipsa deputat pro toto sedis vacantis tempore. (Vide Leurenium, Tract. de Capitulo, sede vac., c. 4, quæst. 554.) Si autem declararet tantummodo nullitatem, nihil aliud statuendo, deberet ut diximus capitulum ad novam electionem procedere intra octo dies a cognita sententia nullitatis.

II. Quando nullitas provenit ex violatione dispositionis Tridentinæ, an hoc ipso statim possit metropolitanus, vel respective antiquior ex suffraganeis, vel vicinior Episcopus, ipse vicarium capitularem deputare? — Potest quidem ita statim deputare in casu omissæ electionis, ut vidimus supra. Statim scilicet expletis octo diebus potest ille ad quem electio devolvitur vicarium eligere et constituere. At in altero casu quo locum habet devolutio, in casu nempe electi *non doctoris* vel *non idonei*, an statim vicarium de-

putare possit? Controvertitur. Duplicem enim circa illum casum reperimus sententiam.

Juxta sententiam Pignatelli non potest in hoc casu metropolitanus ipse statim deputare vicarium ad regendam ecclesiam suffraganeam vacantem; sed debet monere capitulum de nullitate electionis factæ, et ipsi terminum constituere ad novam faciendam electionem. Quod sic exponit et probationibus firmat prædictus auctor:

« Videtur repugnare (ait Pignatellus, t. VIII, consult. 34, « n. 8), non solum concilio Tridentino, sed etiam toti juri « canonico, ut superior ad quem devolvitur electio vel col« latio ob negligentiam vel malam electionem inferioris, « non possit conferre, sed debeat eidem inferiori novam « collationem vel electionem demandare. Hic enim est ef« fectus devolutionis, ut ea facultas quæ inferiori compete« bat transeat in superiorem, illaque pro ea vice destitutus « remaneat inferior in pœnam suæ negligentiæ vel culpæ in « non conferendo vel male conferendo. » Hanc rationem postquam evolvit citatus auctor, concludit nihilominus in contrarium, his verbis:

« His tamen minime obstantibus, censeo respondendum, « mentem concilii fuisse inducere dictam devolutionem ad « metropolitanum in casu non factæ electionis intra termi« num octo dierum; non tamen si in tempore facta fuerit « sed nulliter de non doctore, existentibus doctoribus. De« volutio enim hujusmodi est pœna imposita principaliter « ob negligentiam in gerendo actu; quæ non debet extendi « ad casum quo actus quidem gestus fuit, sed nulliter; cum « minus sit peccare in qualitate quam in substantia; maxime « quia erratum fuit in intelligentia concilii, dum credebatur « ex verbis illius alternativis (1) posse eligi, vel doctorem, « vel alias idoneum; qui error excusat a pœna; ut excusat « quælibet causa etiam irrationabilis; et ad hoc sufficit pro-

(1) *Qui sit doctor vel alias idoneus.*

« babilitas credulitatis..... Regulariter conceditur aliquid « fieri per secundum actum, quando per primum non va« luit, nec fuit satisfactum menti disponentis. » Postea probat Pignatellus ita sentire Sacram Congregationem concilii, adducendo inter alias sequentem decisionem. In Mazariensi, 19 decembris 1569 : *Archiepiscopus constituere debet capitulo octo dierum spatium ad eligendum vicarium doctorem, casu quo elegisset non doctorem; et eo non electo, omnis potestas ad Archiepiscopum transfertur.* Addit autem Pignatellus :

« Neque vim facere debent in contrarium declaratio facta « 24 februarii 1594 et aliæ concordantes, quod stantibus « in capitulo doctoribus, necessario unus ex illis eligatur, « alioquin deputatio ad metropolitanum devolvatur. Quia... « devolutio prædicta intelligitur in casu electionis non do« ctoris quando post octo dies *a remissione* ad idem capitu« lum nova electio facta non esset, ut bene explicat dicta « declaratio in Mazariensi anni 1569, ibi: *et eo non electo « in termino assignato ab Archiepiscopo.* »

Nihilominus Monacelli (Formularium, tit. 1, formula 2, adnot. 5) existimat derelinquendam esse illam Pignatelli sententiam, et potius adhærendum Quarantæ (Summa bullarii, verbo *Archiepiscopi auctoritas*, n. 35), Barbosæ (ad conc. Trid., sess. 14, c. 16, n. 28; — Jus ecclesiæ., l. 1, c. 7, n. 102); Ventrigliæ (Praxis, tit. de Jurisd. Archiepiscopi, c. 49, n. 23); cardinali de Luca (de Canonicis, discursu 24, n. 7; — et discursu 25, n. 4). Hi nempe auctores tenent illa concilii Tridentini verba, *si secus factum fuerit, ad metropolitanum deputatio hujusmodi devolvatur*, utrumque casum pariformiter comprehendere ad effectum devolutionis; ita scilicet ut capitulum sive negligat suam facultatem exercere intra octo dies, sive male exerceat inhabilem eligendo, pro illa vice privetur tali facultate, quæ devolvatur ad metropolitanum, vel viciniorem juxta dispositionem concilii.

Ego tamen existimo tenendam potius sententiam Pignatelli, ob decisionem præsertim Sacræ Congregationis concilii, in citata causa Mazariensi.

§ III.

Casus appellationis interjectæ a capitulo contra deputationem vicarii factam a metropolitano.

Si nempe capitulum contendat suam electionem esse canonicam, nec velit novam facere, et præsul ad quem spectat, illam pro irrita habens, ratione juris ad se devoluti alium deputet vicarium capitularem, et ab eo actu appellent capitulares, quæritur et multum interest scire utrum appellatio habeat effectum suspensivum, ita ut interea vicarius a præsule deputatus nullam possit exercere jurisdictionem. Sic casum resolvit cardinalis de Luca (Annotationes ad conc. Trid., discursu 31, n. 26) : « Atque ubi unus ex prædictis « superioribus, jure devoluto, manus desuper apponat, dis- « putari quandoque consuevit, an appellatio quæ ab eo in- « terponatur, effectum suspensivum causare debeat necne. « In casus autem contingentia, pro negativa per Sacram « Congregationem resolutum fuit, ex rationibus insinuatis « in meis Adnotationibus ad materiam capituli et rerum ca- « pitularium (titulo de Canonicis, disc. 25). »

§ IV.

Quænam requirantur qualitates in vicario quem deputat metropolitanus ex jure ad se devoluto?

Quoad qualitates requisitas in vicario quem deputat metropolitanus, (vel respective antiquior vel vicinior Episcopus), in casu juris sibi devoluti, eædem sunt ac in vicario a capitulo deputando. Unde quem non potuisset valide eligere capitulum, nec eum deputare poterit metropolitanus.

§ V.

Quid si moriatur vicarius a metropolitano ex jure ad ipsum devoluto constitutus.

Sic habet de hoc casu Monacelli (Formularium, tit. 1, form. 2, adnot. 6) : « At si vicarius deputatus per metro- « politanum vel viciniorem, ob negligentiam vel malam « electionem capituli, decederet, tunc posset capitulum no- « vum eligere vicarium infra octo dies, ut prius, quia pro « prima vice tantum jus amisit. » Ita etiam Barbosa (Jus eccles., c. 7, n. 102), et ut certum haberi debet.

CAPUT XVI.

QUID DE COLLEGIATIS, VACANTE SEDE SUI PRÆLATI, JURISDICTIONEM QUASI-EPISCOPALEM HABENTIS?

Duplex quoad tales collegiatas occurrit quæstio : 1° Utrum jurisdictio transeat ad capitulum; 2° utrum capitulum ligetur decreto Tridentino præcipiente deputari infra octo dies vicarium capitularem.

§ I.

Mortuo prælato inferiori, jurisdictionem quasi-episcopalem habente, jurisdictio transit ad capitulum collegiale.

Sat longo tempore in controversia fuit illa quæstio apud doctores. Non pauci existimarunt in dicto casu jurisdictionem minime transire ad capitulum collegiale, sed devolvi ad Episcopum seu Archiepiscopum illius cathedralis quæ est ecclesia matrix relative ad collegiatam. Contraria tamen sententia prævaluit et jam sola tenenda est. « Verumtamen, « ait Fagnanus (in c. *His quæ*, de Major. et obed., n. 48,

« in 2 par., 1 libri Decretalium), communiter tenetur ut « capitulum succedat in illa; tum propter auctoritatem Ab« batis (1) et corum quos allegat, tum propter consuetudi« nem, quæ est optima dubiorum interpres; ct de ipsa (con« suctudine) testantur doctores. Hanc etiam opinionem « communiter teneri affirmat Joannes Franc. Panvinus; « eamque secuta cst Rota (in Burgensi, 22 junii 1611, re« ccntiorum, parte 1, decisio 346), ubi resolvit capitulum « collegiatæ ecclesiæ dc Covarruvias, cujus abbas jurisdi« ctionem habet quasi cpiscopalem cum territorio separato, « sede abbatiali vacante, succedere in jurisdictionalibus, et, « in specie, in jure visitandi, sicut capitulum ecclesiæ cathe« dralis. »

Cardinalis de Luca (de Jurisdictione, discursu 54) dicit se dc codem casu rogatum sententiam dicere, respondisse in favorem capituli, atque ita exponit suæ decisionis rationes: « Quoniam dispositio sacri concilii Tridentini (sess. 24, « c. 16) per quam, præscribitur forma deputationis vicarii « faciendæ per capitulum, sede vacante, ita procedit in ca« thedralibus et metropolitanis, ac in inferioribus ecclesiis « exemptis quarum prælatus habeat jurisdictionem ordina« riam cum territorio separato et *nullius;* quoniam eadem « est proportio, ut patet ex verbis concilii : *Et si ecclesia « ipsa metropolitana fuerit, aut exempta, capitulumque « negligens fuerit, tum antiquior Episcopus in metro« politana, et propinquior in exempta, œconomum et « vicarium, etc.* Quod etiam comprobatur ex declara« tione Sacræ Congregationis, registrata apud Garziam (de « Beneficiis, part. v, c. 7, n. 20. — Barbosa, Collect. in « conc. Trid., c. 16, n. 30). Et supponitur absolutum per « Rotam (decisione 146, p. 1, rec.) : et merito; quoniam, « licet de jure communi apud scribentes deductos per Fa-

(1) Hanc sententiam sustinet abbas Panormitanus, dum disserit in caput *His quæ*, de Majoritate et obed., n. 2.

« gnanum (loco supra citato) id esset in quæstione, attamen « ista (quæstio) sopita videtur per dictum conciliare decre- « tum, per quod ita præsuppositive canonizata remansit ea « opinio, quæ etiam in puncto juris verior censenda est. Cum « enim hujusmodi prælati cum territorio separato... sub ordi- « nariorum nomine veniant,.. sequitur quod, prælato defecto, « ex eadem ratione cujusdam juris non decrescendi, ob « quam in capitulo cathedralis remanet ecclesiæ admini- « stratio, idem in omnibus in hujusmodi ecclesiarum capi- « tulis dicendum venit, cum nulla dignosci videatur ratio « differentiæ. »

Unde quæstio olim quidem fuit aliquatenus dubia; sed nunc, tum ob recentiorum doctorum unanimitatem, tum præcipue ob praxim et decisiones Sacræ Congregationis concilii et Rotæ, tanquam certum tenendum est in prædictis collegiatis jurisdictionem transire ad capitulum.

Hoc tamen applicandum est cum aliqua restrictione collegiatis ecclesiis tituli cardinalitii; nam quamvis, mortuo cardinali, ad capitulum transeat jurisdictio, tamen (in capite *His quæ*, de Major. et ob.) Summus Pontifex Honorius III ab illa jurisdictione excepit correctionem, excommunicationem, suspensionem et interdictum : *Quando autem ecclesia ipsa cardinali vacabit, capellani et clerici memorati eidem ecclesiæ reverenter exhibeant omnia supra dicta; excepto quod de correctione, et excommunicatione et suspensione ipsorum, pro bono pacis, nostræ providentiæ reservamus.*

§ II.

An capitulum collegiatæ, mortuo prælato, jurisdictionem quasi-episcopalem habente, possit jurisdictionem per se ipsum exercere; an vero teneatur, sicut capitulum cathedrale, vicarium infra octo dies deputare?

« Animadvertendum dispositionem concilii Tridentini in « dicto capite 16 sessionis 24, procedere in capitulo ca-

« thedralis et metropolitanæ ecclesiæ dumtaxat, ut patet ex « illius contextu, et declaravit Sacra Congregatio ejusdem « concilii interpres. Nam proposito dubio, an decretum « concilii (sess. 24, c. 16) quod capitulum, sede vacante, con- « stituere debeat vicarium qui saltem in jure canonico sit « doctor vel licentiatus, locum habeat etiam in collegiata, « defuncto ejus prælato, qui ordinariam jurisdictionem et « omnia jura episcopalia habeat : Sacra Congregatio cen- « suit, *non habere locum.* » (Fagnanus in c. *His quæ*, de Major et obed., n. 77.)

Ergo hæc capitula possunt jurisdictionem per seipsa exer- « cere; et si aliquem vicarium deputent, non necesse est ut « ille sit gradibus academicis decoratus.

CAPUT XVII.

QUOMODO A CAPITULO PERAGI DEBEAT ELECTIO UT SIT LEGITIMA?

Hæc magni momenti quæstio plures complectitur materias, quas in totidem paragraphos distribuemus.

§ I.

An electio necessario facienda sit per secreta suffragia?

I. Certum est præscriptam fuisse formam suffragiorum secretorum in electione Episcopi quando ad capitula pertinebat hujusmodi electio. Ita enim expresse decretum est in concilio generali Lateranensi, sub Innocentio III (cap. *Quia propter, de Electione,* in l. 1 Decretalium, tit. 6). Item certum est in electione prælatorum et officialium apud ordines religiosos procedi debere per secreta vota; ut stricte mandat Tridentina synodus (sess. 25, c. 6 de Regularibus). Inde olim aliqui auctores inferebant formam suffragii secreti esse

pariter necessario servandam a capitulo in electione vicarii capitularis, vacante sede.

II. « Non tamen subest necessitas servandi illam scrutinii « formam quæ per sacros canones præscripta est in electione « facienda de Prælato vel pastore ecclesiæ viduatæ; cum « ista (*nempe electio vicarii capitularis*) vere non sit ele- « ctio sed simplex deputatio;... adeo ut alia non exigatur « superioris confirmatio..., sive concessio litterarum paten- « tium, sine quibus deputatus illico administrare potest. » (Cardinalis de Luca, Annotationes ad conc. Trid., disc. 31, n. 24.) Non teneri capitulares ad servandam formam capitis *Quia propter*, iterum monet idem cardinalis de Luca sub titulo *de Canonicis* (discursu 26, n. 4); et memorat declarationem Sacræ Congregationis concilii a Garzia relatam (de Beneficiis, part. v, c. 7, n. 22), quæ omne dubium tollit. Postea, testans ita etiam frequenter a Rota fuisse decisum, remittit ad sequentes decisiones : 289, n. 30 et 38, partis vi recentiorum; — 210, n. 9, partis ix; — Addend. ad Buratt., decis. 809, n. 19.

III. Nec erui potest obligatio servandæ scrutinii formæ ex supra memorato capite 6 sessionis 25 concilii Tridentini; cum decretum illud regulares tantum respiciat.

IV. Ergo tum ob communem doctorum sententiam, tum ex prædictis rationibus, tum præcipue ob declarationes Rotæ et S. Congregationis concilii, tanquam certum tenendum est, nullo modo obligari capitulares ad procedendum per secreta suffragia in eligendo vicario capitulari. Laudabiliter tamen illam formam adhibebunt, utpote ad vitanda multa incommoda idoneam.

§ II.

An numerandum sit votum quod sibi ipsi aliquis daret?

Si quis, verbi gratia, medietatem suffragiorum jam obtinuisset, et proprium suum votum ipse sibi adderet, an repu-

tandus esset pluralitatem consecutus? A tali quidem agendi ratione refugere multo magis humilitati christianæ congruit, (nisi forte in extraordinariis aliquibus circumstantiis evidenter immineret diœcesi periculum, si aliter compleretur electio); sed aliud est aliquid esse minus decorum, aliud esse invalidum; unde et casus ille in jure canonico expenditur.

Accidisse autem casum in capitulo Matheranensi, anno 1649, refert cardinalis de Luca (de Canonicis, discursu 26). Berardinus Marra medietatem votorum obtinens, ipse sibi suum dedit suffragium et in vicarium capitularem recognitus est. Ortis tamen reclamationibus, et lite ad Sacram Congregationem concilii delata, in ipsius favorem responsum est; electio nempe habita fuit ut valida.

Et ita revera concludendum probat dictus cardinalis validis rationibus. Nam 1° licet ex capite *Quia propter*, et ex capite *Cumana, de Electione*, non fas sit ulli proprium sibi suffragium tribuere, hæc capita agunt de electione proprie dicta, non autem de simplici deputatione quæ sola requiritur quoad vicarium capitularem, sede vacante. 2° In prædictis textibus prohibetur quisque sibi dare votum in actu scrutinii secreti, quia hoc ambitionem argueret; sed declaratis votis, qui videt se medietate votorum donatum, jam ambitionis non ita argui potest, si judicio mediæ partis accedens, et suffragium quod alteri dederat retrahens, illud in seipsum convertat. Ita ut dare sibi ipsi votum hoc modo, per accessum nempe ad mediam partem capituli, non censeri debeat citatis textibus prohibitum. 3° Præterea sicut non arguitur ambitionis qui acceptat vicariatum ab Episcopo oblatum, ita non arguendus qui consentit capitularium medietati idem offerenti. 4° Caput *Cum in jure*, *de Electione*, id licitum esse sat clare declarat. Cujus capitis materia sic breviter exponitur in titulo ipsi præfixo : *Si ex septem, tres eligunt quartum, et ille consentit, confirmabitur electio.* Porro dispositio hujus textus juris, non est sublata nec

correcta, sed etiam hodie viget et est attendenda, quoties in electione non est de necessitate adhibenda forma expressa in capite *Quia propter*; ut observat cum Pignatello Leurenius (Tract. de Capitulo, sede vac., quæst. 551, n. 4).

Ergo publicato scrutinio, poterit electus a medietate capitularium adhærere votantibus pro se, et sic determinare et sibi acquirere pluralitatem suffragiorum. « Idem est, ait « Leurenius (loco cit.), dum esset processum non per secre- « tum scrutinium, sed per publica suffragia... Quam doctri- « nam communiter receptam testantur Navarrus (cons. 6, « de Elect. n. 5) et Rota (in Cæsaraugustana, 26 junii 1646).»

§ III.

Ad quos pertineat vicarium capitularem eligere.

Otiosa quidem videri posset illa quæstio, cum ex antea dictis abunde constet, electionem hanc ad capitulum pertinere. At vero inde oriuntur difficultates, quod ambiguum aliquando esse possit an talis censendus sit de capitulo quoad actum deputandi vicarii, et an, licet de capitulo, jus amiserit suffragii. Unde accurate hæc materia expendenda est.

I. Certum est electionem vicarii capitularis ita pertinere ad capitulum, ut excludatur clerus diœcesis. —Eruitur ex capite *Cum olim*, *de Major. et obed.*, ex capite unico ejusdem tituli in sexto; et ex capite 16 sessionis 24 concilii Tridentini. Id firmat perpetua observantia. Ita communiter tenent doctores. Et tandem huic principio tanquam certissimo adhærent Congregationes Romanæ in suis declarationibus.

II. An electio vicarii capitularis ita pertineat ad capitulum, ut excludantur dignitates cathedralis? — Expendimus supra (parte 1, sect. 2, c. 1 et 5) utrum dignitates sint necne de capitulo; et probavimus, *de jure* quidem *communi*, eas non esse de capitulo; ex *statutis* autem ecclesiarum et *consuetudine*, posse esse vere et proprie de capitulo, et talem

38.

de facto vigere frequentissimam et laudabilem praxim. Quando ergo, ex statutis vel ex consuetudine, Dignitates omnia jura canonicorum etiam jurisdictionalia participant, ad ipsas sicut ad cæteros canonicos pertinet vicarii capitularis electio; unde convocari debent ex necessitate; ita ut aliqua ex ipsis non vocata, cum vocari posset, et ipsa reclamante, electio sit hoc ipso irrita. Ubi vero nec ex statutis particularibus, nec ex consuetudine, Dignitates habentur tanquam de capitulo, nullum jus habent sese immiscendi in vicarii capitularis electione.

III. An electio vicarii capitularis ita pertineat ad capitulum, ut excludantur beneficiati inferiores canonicis, quocumque vocentur nomine? — Difficultas inde oritur quod aliquibus in locis, hujusmodi capellani, vel portionarii, vel sub alio nomine beneficiati inferiores, ex statutis particularibus aut inveterata consuetudine, obtineant stallum in choro et vocem in capitulo; unde et vacante sede ad vicarii capitularis electionem se esse vocandos contendere possunt. Hanc difficultatem discussam et solutam fuisse reperimus a tribunali Rotæ (decisione 144, et decisione 251, partis XIX, recentium) :

Primo, memorat Rota principium generale, capitulum cathedrale constare solis canonicis, attento jure communi. « Quo attento capitulum cathedralis ecclesiæ de solis canonicis constare intelligitur, eaque vocis acceptio absolute « sumpta stat in eo tanquam principaliori significato (ex « celebri glossa ad caput penultimum, *de Clericis non resid.*, « ad verbum *Assisios*;—Barbosa, de Canonicis, c. 4, n. 37...). « Constituunt enim corpus unum cum Episcopo tanquam ca« pite; eosque *senatum ecclesiæ* appellarunt, et in his sena« toriam auctoritatem agnoverunt sancti Patres Ignatius « (in Epist. ad Smyrnenses) et Hieronymus (in Epist. ad « Tit., c. 1); cum quo et ejus consilio Episcopus graviora « ecclesiæ tractaret et administraret (can. Episcopus, 24 dist. « —Cap. *Nullius causam* 15, quæst. 7); unde et fratres Epi-

« scopi dicuntur (cap. *Quanto, de His quæ fiunt a prælato*). « Rota decis. 251, n. 1, rec.)

Secundo, ostendit Rota huic « generali principio posse « absolute dari aliquam exceptionem : hæc utcumque « verissima, non tamen excludunt quin et alii præter « canonicos ingredi possint mysticum corpus capituli, « et votum in eo habere, ac dici de capitulo; sive privile- « gio, sive statuto, sive consuetudine : sed ea tenus tantum « quatenus privilegium, statutum aut consuetudo largia- « tur, nec ultra : cum limitata causa, limitatum pariat effe- ctum. » (Ib., n. 6.)

« Quamvis enim regulare sit, quod appellatione capituli « veniant solæ Dignitates et canonici, ipsique soli dicantur « de capitulo privative quoad alios beneficiatos (juxta vul- « garem glossam ad caput penultimum *de Clericis non re- « sidentibus*, verbo *Assisios*. — Barbosa de Canonicis, c. 4, « n. 37; — Rota, decisio 183, n. 1, partis 1, recentium, « — et decisio 4, n. 5, partis II, rec.; — et decisio 76, « n. 4, partis 6, rec.; — et decisio 237, n. 1, coram Celso; « — et decisio 27 novembris 1671, in Avenionensi, § 1, « coram Rondinino), cessat tamen assertio, utcumque uni- « versalis, ubi ex specialibus constitutionibus alicujus eccle- « siæ, aut inveterata et approbata consuetudine obtinueret, ut « alias beneficiati essent de capitulo et capituli appellatione « comprehenderentur.

« Et quoad electionem vicarii capitularis,... cum sit ex præ- « cipuis actibus capitularibus, merito ab omnibus qui sunt « de capitulo geri debet... Hocque non puguat cum deci- « sione concilii Tridentini (sess. 24, c. 16) : cum enim ge- « neraliter concilium statuat, *Capitulum, sede vacante*, etc., « jam omnes qui sunt de capitulo comprehendit et neminem « excludit. Et esto quod extra illud caput nonnunquam « ita loquatur ut capitulum ad solos canonicos (1) restringat,

(1) In textu legitur *capellanos*, et *nonunquam* quæ typi menda ex sensu correximus.

« id tamen facit respiciens ad id quod ut plurimum accidit; « cum non sit adeo frequens ut capellani capitulum con- « stituant, sed aut solis particularibus statutis aut approbata « consuetudine. » (Rotæ decisio 144, parte XIX, recentium.)

Tertio. Hæc principia applicat Rota ad beneficiatos de quibus agebatur in causa, et qui revera ex statutis capitularibus suæ ecclesiæ habebant vocem in capitulo. Cum vero non expresse dicerent illa statuta id intelligi etiam *in jurisdictionalibus*, nec idem ex observantia constaret, judicavit Rota id intelligendum esse tantum *in œconomicis*, id est respicientibus massam et commune interesse ipsorum et capituli; et beneficiatos a sua prætentione dejecit quoad jus eligendi capitularis vicarii.

« Ea enim mens est Sacrosancti concilii Tridentini (sess. 24, « c. 16), ut scilicet electio vicarii capitularis ad solum capi- « tulum canonicorum pertineat; etiamsi portionarii, bene- « ficiati et capellani haberent vocem in capitulo cum cano- « nicis; cum in dispositionibus pertinentibus ad capitulum « veniant canonici soli et non alii qui de consuetudine vo- « cem habeant in capitulo (Fagnanus, in c. *Nullus, de Elect.*, « n. 39 et seq.). Cum enim vita functo Episcopo jurisdictio « devolvatur ad capitulum; de capitulo proprie dicto id ac- « cipi debet, quod ex solis canonicis constat, et non de ca- « pellanis... qui non sunt de capitulo quoad jurisdictionalia. » (Rota, decisio 251, n. 27, partis 19, recentiorum.)

Quarto. Ex hac discussionne concludendum videtur electionem vicarii capitularis nunquam pertinere ad beneficiatos canonicis inferiores : vel enim ex statutis et consuetudine habent vocem in capitulo etiam quoad jurisdictionalia, et tunc sunt veri canonici et improprie dicuntur beneficiati inferiores ; vel non habent vocem in jurisdictionalibus sed tantum in œconomicis, et tunc ex rationibus et decisione Rotæ, ad ipsos non spectat vicarii capitularis deputatio.

IV. Applicanda hic veniunt quæ supra generatim dicta

sunt (parte 1, sect. 4.) de canonicis qui carent voce activa in capitulo. Tales sunt 1° Qui nondum sacros ordines recepere. 2° Qui nondum receperunt ordinem annexum canonicatibus ad quos promoti sunt. 3° Suspensi, interdicti et irregulares. 4° Irretiti excommunicatione majori si fuerint denunciati : nam licet excommunicati excommunicatione majori, si non fuerint denuntiati, servant vocem activam, non tamen passivam. Et si constet de hac excommunicatione, possunt alii capitulares hujusmodi excommunicatos non denuntiatos expellere; sed possunt etiam in comitiis admittere. Denuntiati autem si admitterentur, hoc ipso irritus remaneret quilibet capitularis actus. Excommunicati vero excommunicatione minori, servant vocem activam, sed carent passiva.

§ IV.

Electio vicarii capitularis non spectat ad canonicos uti singulos, sed ad capitulum ; unde ad nihil inserviunt suffragia extra-capitulariter data, quantumvis authentica et per litteras patentes firmata.

Tridentinum concilium, licet formam præcisam eligendi vicarii capitularis non tradiderit, decrevit tamen electionem esse faciendam *a capitulo.* Porro ut aliquid dici possit a capitulo gestum, debet non tantum a majori parte capitularium, sed insuper ab iisdem collegialiter adunatis peragi. Ergo suffragia canonicorum quæ, soluto capitulo, alicui adderentur, licet per litteras patentes et subscriptas exhibita, omnino nulla sunt.

« Vota, inquit Pignatellus (t. I, cons. 23, n. 7) debent « dari collegialiter et in capitulo; ita ut non sufficiat con- « sensus postea datus uti a singulis... Nec refert quod sa- « crum consilium Tridentinum non det formam præcisam « eligendi vicarium capitularem. Nam satis est quod dicat « electionem esse faciendam a capitulo. Non enim dicitur « facta a capitulo, dum non est facta a majori parte col- « legialiter congregata, etiamsi postea canonici uti sin-

« guli accesserint in numero sufficienti... Et proinde non « sufficit subscriptio facta a canonicis uti singulis. » Hanc doctrinam quæ est communis canonistarum, tenuit constanter Rota : « Nec ad ipsos uti singulos spectat eligere vicarium, sede vacante, sed ad capitulum cathedralis, vigore « dispositionis concilii Tridentini. » (Decisio 347, n. 8, partis 10, recent.) Idem declaratur in decisione 13 februarii 1617, coram Buratto; et ita pluries ab eodem tribunali decisum testatur Pignatellus (loco citato). Id etiam decisum fuisse a Sacra Congregatione Episcoporum et regularium, 18 novembris 1625, testatur idem Pignatellus (ibid).

Est ergo præsens thesis habenda pro regula omnino certa. Ex illa autem facile solvitur difficultas quæ occurrere posset circa eum qui obtinuit capitulariter medietatem votorum. Si nempe extra-capitulariter aliqui electores ipsi suum suffragium afferant, remanet nihilominus electio nulla, eo quod non computanda sint illa suffragia extra-capitulariter addita. Et idem a fortiori dicendum de voto ipsius electi. In ipso quidem actu capitularis electionis poterat ille, (ut supra probavimus) suum sibi suffragium addere, id est, medietati ipsum eligenti consentire, et sic pluralitatem votorum sibi obtinere. At vero extra capitulum frustra id tentaret, cum sit nulla et irrita electio facta a capitularibus *uti singulis*.

§ V.

An irrita evadat electio si quis idoneus rejectus fuerit a numero concurrentium?

Posset evenire ut capitulares inter sese statuerent excludere talem vel talem, cæteroquin idoneum. Quod si accidat, quæritur an valeat electio vicarii capitularis? « Respondeo « negative, ait Pignatellus (t. VI, cons. 92); quia quilibet « idoneus de jure potest eligi, atque adeo non potest a con« cursu repelli (Rota, decis. 65, n. 6, parte 1, rec.). Eadem« que ratione non potest Episcopus repellere concurrentem

« ad parochialem. Rejectio enim idonei vim habet volun-
« tariæ coarctationis ad certum numerum eligendorum;
« quæ non permittitur electoribus in præjudicium aliorum;
« solumque coarctationes permittuntur post factum scru-
« tinium, dummodo omnes in eo fuerint admissi et tan-
« quam minus idonei rejecti; at a scrutinio non debent
« repelli; et si quis repellatur, ex hoc ipso electio dicitur
« restricta et coarctata... »

§ VI.

Quando non remanent nisi unus vel duo capitulares jus habentes suffragii, eo quod cæteri vel mortui sunt, vel per censuras voce activa privati sunt, vel alio modo impediuntur, an electio per illum unum aut per illos paucissimos facta valeat?

« Quin imo, quod magis est, ubi etiam omnia membra
« putrescant, seu pro defectis ac putridis habenda sint, etiam
« aliqua membra valida, quamvis essent duo, imo etiam
« unum, apta sunt operari, totumque corpus repræsentare;
« quia nempe, vacatis de facto pro majori parte canonica-
« tibus, vel existentibus de jure canonicis impeditis seu ha-
« bitis pro non extantibus (puta per censuras vel alia impe-
« dimenta), tunc totum capitulum consolidatur in non
« impeditis, etiam in paucis, quin imò etiam in uno non
« impedito. » (Cardinalis de Luca, Annotat. ad conc. Trid.,
« discursu 31.)

§ VII.

Quatenus vocandi sint absentes, et an suffragium dare valeant per procuratorem. — Et an in scriptis?

I. Circa quæstionem an absentes debeant vocari, jus sic exponit Monacelli (Formularium, parte 1, tit. 1, formula 2, n. 7): « Canonici absentes non debent vocari, nisi com-
« mode fieri possit.

« Nec ita absentes possunt mittere aut constituere pro-

« curatorem ad ferendum in electione suffragium (glossa « et canonistæ communiter in cap. *Quia propter, de Elect.*). « Quia eo ipso quod canonicus transit ad locum ex quo « commode vocari non possit, facit se extraneum et perdit « jus ad eligendum.

II. « Quatenus autem adesset consuetudo legitime præ-« scripta admittendi in electione canonicos absentes per « procuratorem, talis consuetudo esset intelligenda et re-« stringenda ad absentes *intra provinciam* et ibidem deten-« tos aliquo legitimo impedimento de tempore actualis « electionis vicarii, prout censuit et declaravit Sacra con-« cilii Congregatio (in Hidruntina, 11 aprilis 1699); in « qua non obstante prætensa et allegata consuetudine ad-« mittendi absentes per procuratorem, fuit declarata nulla « electio officialium in qua fuerunt ad votandum admissi « per procuratorem duo canonici, qui morabantur Neapoli.

« Et si e contra adesset consuetudo non vocandi quo-« quomodo absentes a civitate, servanda esset et admit-« tenda, ut dixit Rota (coram Celso, decis. 85, n. 11). »

III. An absentes votum suum in scriptis mittere possint? — Quæstionem illam plene discussit et definivit S. Rota (in Leodiensi, 10 decembris 1698, — in Appendice selectarum decisionum Rotæ Monacelli, sub numero 39 posita). Facienda erat electio pro vicaria aliqua perpetua cujus collatio ad capitulum Leodiense pertinebat. Ex sex præsentibus quatuor elegerunt Renerum et duo alii Christianum : ex quatuor vero absentibus unus Renerum, et tres alii Christianum per scripta ad capitulum transmissa nominarunt. Lis ad S. Rotam delata in favorem Reneri decisa est. Discussionis autem Rotalis, quæ generalis est et applicatur proinde electioni vicarii capitularis, hæc summa est : « Cum simus « in electione spectante ad capitulum, quæ nonnisi collegia-« liter et omnibus canonicis in unum congregatis fieri po-« terat, cum isti (nempe quatuor absentes) uti singuli nullum « penitus habere valeant jus eligendi, nequiverunt utique

« memorati tres canonici singulariter et seorsim a capitulo « eorum votum proferre, minusque illud per schedulas ad « capitulum in scriptis transmittere, juxta litteralem tex- « tum in capite *Si quis justo, de Electione, in sexto;* ibi- « que Barbosa (n. 17); ubi conclusionem ampliat, ut con- « sensus eligentium, etiam volente capitulo, non possit per « litteras præstari... Boerus pariter ampliat ad id, quod « etiam, volente capitulo, hujusmodi suffragiorum præstatio « effectuari non potest... Idque procedit etiamsi dicti tres « canonici fuissent legitimo justoque impedimento detenti; « quia cum jus commune satis absentium indemnitati pro- « viderit, statuendo scilicet, ut sic legitime impediti pro- « curatorem ad suffragium præstandum in capitulo consti- « tuere valeant, consequens fit quod neque in hoc casu « valuissent ad alium modum votandi in scriptis recurrere; « ex ea valde notabilis differentiæ ratione, quod in trans- « missione suffragii in scriptis, eo ipso inducitur actus « quem eligens, extra capitulum adimplere non potest. In « electione autem procuratoris, dictus actus remanet in « fieri, nec perfectionem assequitur nisi de tempore quo « idem procurator sui principalis præsentialiter in capitulo « suffragium præstat... Hinc rejiciendam esse Domini sen- « tentiam censuerunt Hostiensis, Azorii... Intrepide firman- « tium absentes in scriptis posse ad capitulum eorum suf- « fragia transmittere. » Addit Rota non valere objectionem quod jura allegata loquantur de electione proprie dicta, quando eligendus est v. g. Episcopus : quia sufficit ut electio debeat fieri capitulariter, et non possit fieri singulariter.

§ VIII.

Quinam, a quo, et quomodo vocandi electores, et quinam sufficiat votorum numerus? (Remissive ad sectionem IV, partis I.)

§ IX.

An facta electione, vicarius capitularis jurisdictionem exercere possit ante litteras patentes electionis illius confectas eique traditas?

Difficultatem facit caput *Avaritiæ* (de Electione in 6). In illa enim decretali Gregorius X invehens contra eos qui ante suæ electionis confirmationem, administrationem assumunt ita statuit : *Sancimus ut nullus de cætero administrationem dignitatis ad quam electus est, priusquam celebrata de ipso electio confirmetur... gerere vel recipere, aut illi se immiscere præsumat. Omnes illos qui secus fecerint jure (si quod eis per electionem quæsitum fuerit), decernentes eo ipso privatos.*

Sed illa decretalis minime applicationem habet in casu deputationis vicarii capitularis : « Licet enim dictæ decretalis dispositio procedat, nedum in prælaturis, sed etiam « in inferioribus beneficiis; attamen id procedit quando « agitur de actu qui exigat ad ejus perfectionem auctoritatem superioris, ut est in casu electionis; quæ indiget « confirmatione : vel ubi agitur de præsentatione seu nominatione ad beneficium, unde necessaria sit institutio seu « provisio superioris. Secus autem in hac subjecta materia, « in qua non agitur nec de vera electione, nec de præsentatione seu nominatione exigente post se alium actum ad « sui perfectionem, sed agitur de simplici deputatione sonante in mandatum, quod Episcopus, vel prælatus, vel « ejus loco capitulum, vicario dare dicitur; quod mandatum ad sui essentiam non exigit scripturam, sed etiam « ore tenus dari potest... Litteræ siquidem patentes expediuntur ad probationem, non autem ad substantiam vel perfectionem actus, cum nullo jure cautum sit eas requiri de « substantia. » (Cardinalis de Luca, de Canonicis, discursu 26, n. 10.) Idem docet Leurenius (de Capitulo, sede

vac., quæst. 572); et est sententia communis canonistarum.

Unde vicarius capitularis statim ac legitime electus fuit, jurisdictionem exercere potest, etiam ante acceptas patentes litteras, quæ tamen ipsi a capitulo tradi debent ad fidem faciendam de electione.

SECTIO II.

QUOMODO SESE HABEANT AD INVICEM CAPITULUM ET VICARIUS CAPITULARIS QUOAD POTESTATEM.

In tota hac materia fallunt antiqui auctores ex eo quod arguant et concludant a dispositione juris quæ jam immutata est. Imo hoc non advertentes non pauci qui recens scripserunt, vel confusa vel parum accurata tradiderunt.

CAPUT I.

EXPONITUR PRINCIPIUM EX QUO DETERMINARI QUEAT CAPITULI ET VICARII CAPITULARIS IN INVICEM POTESTAS.

Probatum est supra (sect. 1, cap. 9 et 10) totam jurisdictionem capituli transire ad vicarium capitularem; ita ut nequeat capitulum jurisdictionem hanc ullo modo limitare sive quoad tempus, sive quoad materias. Illa autem juris dispositio certa est nunc : at certa non fuit sat longo post Tridentinam synodum tempore. Imo tunc viguit magis opinio contraria, et ob illam opinionem viguit contraria praxis Sacræ Congregationis concilii, cujus responsiones facultatem faciebant et supponebant capitulis sibi partem jurisdictionis reservandi, et vicarium deputandi ad tempus et revocabilem. Unde idem evenit ac si primo lata fuisset et viguisset lex ista canonica : *Potest capitulum vicario suo jurisdictionem conferre sub restrictionibus et ad tem-*

pus sibi beneplacitum : et postea ista lex in contrariam mutata fuisset hoc modo : *Tota jurisdictio transibit ad vicarium absque ulla restrictione et pro toto vacantiæ tempore.* Porro ex priori lege quæ certa supponebatur, multa concludere debuerunt et de facto concluserunt canonistæ, quæ nunc, vigente posteriore, omnino rejicienda sunt. Legitime, verbi gratia, arguebant, vicarium ad nutum capituli esse revocabilem, et teneri tantum capitulares ad alium constituendum infra octo dies, si priorem revocassent : teneri vicarium capitulo rationem reddere suæ administrationis quoties capitulares exegissent : posse capitulum constituere officiales et cogere vicarium ad utendum istis et non aliis : non posse a vicario sine mandato speciali capituli ea peragi, pro quibus vicarius Episcopi indiget mandato speciali Episcopi : posse capitulum cognoscere de querelis et accusationibus contra vicarium illatis et illum judicare : illa autem et his similia consectaria omnia cadunt, si vigens supponatur principium contrarium, nempe, electo vicario capitulari, nihil omnino jurisdictionis quoad exercitium remanere penes capitulum. Cum ergo principium istud sit jus nunc certissime vigens, illo duce expendendæ sunt omnes quæstiones de respectiva capitulum inter et vicarium capitularem potestate.

CAPUT II.

POTESTAS VICARII IN CAPITULUM EST IPSAMET POTESTAS ORDINARIA EPISCOPI, QUALIS PRIMO TRANSIERAT IN CAPITULUM, ET QUÆ TOTA POSTEA VICARIO CONFERTUR.

Potestas ordinaria Episcopi, cum paucis exceptionibus in jure expressis, mortuo præsule, transit ad capitulum et postea in vicarium capitularem. Porro hanc ipsam potestatem episcopalem vicarius capitularis habet, non tantum in cæteros diœcesanos, sed etiam in ipsummet capitulum. Nam

potestas vicario transmissa, non est potestas qualem placuit capitulo determinare et limitare, sed qualem acceperat capitulum; est nempe ipsamet jurisdictio ordinaria Episcopi. Id sequitur invicte ex principio supra exposito, olim dubio, et nunc certissimo, *non posse capitulum jurisdictionem transmittere vicario cum restrictionibus*. Si transmissa est vicario potestas tota quanta, possidet revera vicarius jurisdictionem ordinariam Episcopi. Sed jurisdictio ordinaria Episcopi est jurisdictio etiam in ipsummet capitulum, quando non est exemptum; ergo vicarius capitularis jurisdictionem ordinariam Episcopi habet etiam in ipsummet capitulum. Unde sicut potuit capitulum primis octo diebus quemlibet canonicum, ex jure ordinario Episcopi, judicare pœnisque et censuris plectere, idem poterit vicarius capitularis, utpote munitus eodem jure ordinario Episcopi, cujus ne particulam quidem retinere potuit capitulum. Et ita pluries decisum fuisse a Sacra Congregatione super negotiis Episcoporum et regularium vidimus in sectione præcedenti, capite 9.

Hinc vicarius capitularis, statim ac fuit legitime constitutus, omnino habendus est quoad potestatem in capitulum tanquam ordinarius diœcesis Episcopus, exceptis quibusdam jurisdictionalibus in jure expressis, quæ sicut non transeunt ad capitulum, ita nec ad vicarium capitularem.

Ex isto autem principio multa sequuntur corollaria, omnino opposita iis quæ antiqui canonistæ ex admisso principio contrario deducebant. Quæ consectaria nunc exponenda sunt.

CAPUT III.

CONSECTARIA QUÆ EX DUOBUS PRÆMISSIS CAPITIBUS FLUUNT.

I. Consectarium. Vicarius capitularis non est vicarius capituli, sed Episcopi. — Vicarius enim capitularis dicendus

est vicarius illius cujus vices agit et cujus jurisdictionem exercet : porro exercet jurisdictionem propriam Episcopi, et non jurisdictionem propriam capituli. Nam jurisdictio ordinaria quæ est propria Episcopo et qualem exercet vicarius capitularis, minime dici potest propria capitulo. Ergo revera vicarius capitularis vices agit Episcopi et non capituli. Nec dicatur : illa jurisdictio prius residebat in capitulo; ergo vicarius qui illam recipit est vicarius capituli : nam inde tantum sequitur vicarium capitularem esse successorem capituli, non autem ejus vicarium. Quod ut magis pateat supponamus Titium ab aliquo Episcopo constitutum fuisse vicarium generalem; postea vero impeditum, rogari a suo Episcopo ut successorem ipse sibi in hoc munere eligat : eligit autem Caium, qui sic succedit Titio in vicariatu generali : certum est Caium, licet succedat Titio et ab ipso fuerit electus, esse tamen vicarium Episcopi et non Titii. Idem est porro in casu sedis vacantis quoad quæstionem quam movemus. Prior vicarius Episcopi est capitulum, sed ad paucos tantum dies. Et habet quidem a jure communi potestatem eligendi et constituendi successorem suum in vicariatu Episcopi; sed posterior ille vicarius, licet a capitulo sit constitutus, et succedens capitulo, vere et proprie non succedit in alterius quam Episcopi vicariatu; cum potestatem suam seu vicariatum suum integre et non ex parte teneatur capitulum huic vicario transmittere. Nec dicatur quemlibet esse vicarium illius a quo constituitur : hoc enim falsum est. Et patet in casu vicarii capitularis deputati ab antiquiore suffraganeo quando capitulum metropolitanum neglexit intra debitum tempus deputare. Talis enim vicarius exercet jurisdictionem ordinariam metropolitani, qua jurisdictione caret suffraganeus; ac proinde dictus vicarius non agit vices suffraganei, sed metropolitani defuncti.

Nec dicatur etiam ideo vocari vicarium capitularem quia est vicarius capituli. Nam ut hoc nomine vocetur sufficit ad capitulum pertinere ipsius electionem; unde illa deno-

minatio idem sonat ac *vicarius Episcopi defuncti, a capitulo electus.*

Nec tandem dicatur jurisdictionem episcopalem, sicut sede plena, ita a fortiori electo vicario capitulari, semper residere penes capitulum *in habitu*, ut tenent multi doctores. Nam hic agitur de jurisdictione exercibili, qualis propria erat Episcopo privative ad capitulum; et quoad illam dicimus vicarium capitularem esse vicarium Episcopi et non capituli; quod recte concluditur ex eo quod jurisdictio illa exercibilis penitus extinguatur in capitulo statim ac electus fuit vicarius capitularis.

II. Consectarium. — Vicarius capitularis non potest a capitulo revocari. — Nam revocari tantum posset vi jurisdictionis episcopalis in capitulo remanentis; atqui nulla remanet hujusmodi jurisdictio in capitulo; siquidem ex principio supra stabilito, tota et non ex parte transit in vicarium capitularem.

Objectio : Contrarium tenuerunt multi et gravissimi doctores, et firmarunt multæ declarationes Congregationum Romanarum. — Distinguo : Olim quando vigebat jus contrarium seu potius contraria interpretatio juris, concedo : ex quo interpretatio illa derelicta est, et in jus transiit opposita, nego. Unde hic frustra opponerentur auctoritates et facta priorum post synodum Tridentinam temporum. Quia tunc, ut diximus, admittebatur posse a capitulo transmitti cum restrictionibus jurisdictionem vicario capitulari; ex quo sequebatur capitulum adhuc remanere verum vicarium Episcopi defuncti, et vicarium capitularem non esse nisi quemdam delegatum capituli. Ex quo autem id sublatum est auctoritate et declaratioribus recentioribus Congregationum Romanarum et Sanctæ Sedis praxi, jam derelinquenda sunt quæ in sensum oppositum in antiquis auctoribus occurrunt.

III. Consectarium. — Vicarius capitularis non tenetur rationem suæ administrationis reddere capitulo. — Illud

enim exigere tantum posset capitulum vi alicujus jurisdictionis episcopalis quam retinuisset. Sed nullam hujus jurisdictionis particulam retinuit; ergo nullum jus habet exigendi sibi reddi rationem a capitulari vicario. De auctoritatibus autem quæ in contrarium afferri possunt, idem dicendum ac in consectario præcedenti.

IV. Consectarium. — Non potest capitulum cognoscere de criminibus quibus accusaretur vicarius capitularis, nec eum judicare aut etiam syndicare. — Semper ex eadem ratione, quod tota jurisdictio episcopalis quam habebat capitulum in capitularem vicarium transierit; et neque hic obstat antiquorum doctorum et antiquarum decisionum auctoritas. Potest tamen quemadmodum Episcopum, ita a fortiori vicarium capitularem monere, si opus sit, ut resideat, et ad legitimum tribunal transmittere de criminibus ipsi objectis notitiam.

V. Consectarium. — In nullo casu vicarius capitularis indiget mandato speciali capituli. — Sicut vicarius Episcopi, licet jurisdictionem ordinariam exercens, in quibusdam indiget mandato speciali sui præsulis, pari modo vicarium capitularem eadem non posse agere nisi speciale mandatum a capitulo recipiat, sustinebant olim auctores multi. Sed illa opinio nitebatur sæpe dicto principio, capitulum non transfundere totam suam jurisdictionem in vicarium capitularem. Quod principium cum jam sit derelinquendum, et certum evaserit, nullam partem jurisdictionis episcopalis quoad exercitium remanere in capitulo, sequitur nec admitti debere in ullo casu necessitatem obtinendi a capitulo prædicti mandati specialis. Totum scilicet quod poterat tradere capitulum, tradidit ipso actu deputandi vicarium capitularem.

VI. Consectarium. — Non potest capitulum constituere officiales quibus teneatur uti vicarius capitularis et quos removere nequeat. — Hic etiam contrarios reperiemus auctores et praxim priorum a synodo Tridentina temporum.

Imo capitula non eligebant vicarium capitularem nisi sub hac conditione in litteris patentibus expressa, ut constat ex solita formula hujusmodi litterarum patentium. Illa tamen conditio pro nulla jam habenda est; est enim aliqua jurisdictionis restrictio, et certum est totam sine restrictione jurisdictionem ad vicarium capitularem transire. Sicut ergo potuit capitulum hujusmodi curiæ episcopalis officiales a defuncto præsule constitutos amovere, ita constitutos et nominatos a capitulo amovere poterit vicarius capitularis. Utrum autem amoveri possint sine causa sive ab Episcopo, sive a capitulo aut capitulari vicario hujusmodi officiales, est quæstio diversa alibi tractanda.

Alia similia consectaria poterit lector ex iisdem principiis facile concludere.

SECTIO III.

QUÆNAM SIT EXTENSIO POTESTATIS TUM CAPITULI, TUM VICARII CAPITULARIS, VACANTE SEDE; ET QUOMODO EXPIRET ILLA POTESTAS?

Ex antea dictis constat potestatem gubernandæ diœcesis, sede vacante, residere penes capitulum. Illam autem exercere potest per seipsum primis octo diebus ab habita vacationis notitia. Expendendum igitur quænam sit ipsius potestas per illud octo dierum spatium; an scilicet et in quibus a potestate defuncti aut translati Episcopi differat. Et idem inquirendum venit de vicario capitulari, in quem tota capituli jurisdictio postea transfertur.

CAPUT I.

JURISDICTIO SEU POTESTAS QUAM HABET CAPITULUM ANTE VICARII CAPITULARIS ELECTIONEM, EADEM OMNINO EST AC JURISDICTIO QUÆ ELECTO VICARIO CAPITULARI COMPETIT.

Id rigorose sequitur ex capite 9 et 10 sectionis primæ, ubi probavimus capitulum nihil omnino posse sibi reservare de sua jurisdictione dum vicarium constituit; sed illam totam quantam in dictum vicarium de jure transire absque ulla limitatione sive quoad materias, sive quoad tempus. Id quidem olim in controversia fuit; nunc vero omnino certum. Non ergo opus est ut separatim agamus de jurisdictione capituli et de jurisdictione vicarii capitularis, ut fecere quidam canonistæ; sed quod de uno dicemus censebitur dictum de altero.

CAPUT II.

PRO REGULA COMMUNITER ADMITTITUR TOTAM JURISDICTIONEM ORDINARIAM EPISCOPI, PRÆTER ILLA QUÆ A JURE COMMUNI REPERIUNTUR EXCEPTA, AD CAPITULUM ET POSTEA AD VICARIUM CAPITULAREM TRANSIRE.

« Respondeo omnem administrationem et jurisdictionem « episcopalem ordinariam, tam in spiritualibus quam in « temporalibus transire ad capitulum, sede vacante, et ab eo « exerceri posse, exceptis iis quæ ipsum jus commune exci« pit, vel Pontifex specialiter interdicit. » (Leurenius, Tract. de Cap., sede vac., quæst. 457.) « Ea omnia generaliter et « universaliter quæ jurisdictionis ordinariæ sunt, lex ipsa « nuncupatim transfert in capitulum.» (Lotterus, de Beneficiis, l. 1, q. 15, n. 28.)

« Et quamvis nonnulli constituant in hac materia con« trariam regulam, id est jurisdictionem, mortuo Episcopo,

« ad capitulum non devolvi, nisi in quantum invenitur per-
« missum vel ex indulgentia vel ex consuetudine præscripta,
« tamen *communiter omnes contra tenent.* » (Fagnanus, in cap. *Cum olim*, de Majorit. et obed.)

Illa autem communis doctorum sententia, licet expressis verbis in jure canonico non inveniatur firmata, a pluribus tamen textibus merito concluditur. In capite *Cum olim* (de Majorit. et obed.) videmus electionem quamdam, cujus confirmatio pertinebat ad Episcopum Messanensem, debuisse, vacante ecclesia Messanensi, a capitulo ejusdem ecclesiæ confirmari. Sic enim decernit Gregorius IX : *Cum ecclesia Messanensis vacet ad præsens, electionem suam confirmandam, prout de jure fuerit, vel etiam infirmandam, præsentent capitulo Messanensi.* Illud autem supponit tanquam regulam tunc admissum fuisse capitulum in jurisdictione ordinaria, sede vacante, Episcopo succedere.

In capite *His quæ* ejusdem tituli, postquam enumeravit Honorius III varia jurisdictionalia quæ cardinalibus in suis ecclesiis competunt, sic addit : *Quando autem ecclesia ipsa cardinalis vacabit, capellani et clerici memorati, eidem ecclesiæ reverenter exhibeant omnia supradicta : excepto quod de correctione et excommunicatione et suspensione ipsorum, pro bono pacis, nostræ providentiæ reservamus.*

In capite *Ad abolendam* (de Hæreticis) sic habetur : *Quoscumque Romana ecclesia, vel singuli Episcopi per diœceses suas cum consilio clericorum, vel clerici ipsi, sede vacante, cum consilio, si oportuerit, vicinorum Episcoporum hæreticos judicaverint, vinculo perpetui anathematis innodamus.* Ubi videtur eamdem jurisdictionem in judicandis hæreticis quæ supponitur in ordinariis locorum, supponi etiam in capitulo, sede vacante.

In capite unico *De majoritate et obedientia*, in sexto, sic legitur : *Episcopali sede vacante, potest capitulum seu is ad quem episcopalis jurisdictio tunc temporis noscitur*

pertinere, iis (quibus posset Episcopus si viveret) ab excommunicationis sententia... absolutionis beneficium impertiri: nisi ei fuerit a Sede Apostolica specialiter interdicta potestas. Cum ibi Bonifacius VIII dicat *capitulum*, *seu is* ad quem jurisdictio episcopalis noscitur pertinere, æquivalenter asserit jurisdictionem hanc ad capitulum regulariter pertinere; et addit *seu is...*, quia potuit capitulum alicui vicario illam exercendam committere.

In capite *Cum nullus* (de Temp. ordinat.): *Sede vacante, capitulum, seu is ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.*

In cap. *Ecclesiæ* (de Suppl. negl. in 6): *Ecclesiæ cathedrali vacanti visitator ab alio quam a Romano Pontifice deputari non potest: nisi forte capitulum in spiritualibus et temporalibus perperam administret.*

Cum ergo textibus juris fundetur et communiter a doctoribus defendatur sententia de qua agimus, sic cum Leurenio concludemus: « Unde jam tenenda hæc regula, nimirum « quod tota illa jurisdictio ordinaria transeat ad capitulum, « exceptis iis quæ jus commune excipit (loco citato). »

Illa autem regula relinquit adhuc ex parte indeterminatum quid jurisdictionis capitulo et vicario capitulari tribuendum sit, quidve denegandum; cum non dicat quænam sint illa a jure communi excepta. Unde quæstio nunc expendenda est quoad varias species jurisdictionis, et postea quoad præcipuos particulares casus.

CAPUT III.

QUÆNAM JURISDICTIONIS SPECIES AD CAPITULUM TRANSEANT; QUÆNAM NON TRANSEANT.

Distingui potest jurisdictio in necessariam et voluntariam; in jurisdictionem ex jure communi, et in jurisdictio-

nem ex jure speciali; in jurisdictionem ex jure, et in jurisdictionem ex consuetudine; in ordinariam et delegatam; in jurisdictionem circa ea quæ sunt ordinis episcopalis, et circa ea quæ non sunt ordinis episcopalis. De his omnibus jurisdictionum speciebus quæstio breviter instituenda est.

I. *An capitulum succedat Episcopo tam in jurisdictione voluntaria quam necessaria?* — Succedere in tota jurisdictione contentiosa seu necessaria, exceptis quæ jus commune excipit, admittunt doctores communiter.

At vero quoad jurisdictionem voluntariam seu gratiosam, in triplicem abeunt sententiam. Alii cum Suaresio (de Censuris, disp. 50, sect. 5, n. 6) tenent etiam quoad illam jurisdictionem admittendam esse supradictam regulam generalem, scilicet succedere capitulum, exceptis iis quæ a jure communi reperientur excepta. Alii contendunt regulam esse, non succedere, nisi in iis in quibus jus commune successionem admittit. Alii cum Fagnano absolute dicunt non succedere; et ea in quibus jus commune videretur successionem admittere, referunt ad jurisdictionem necessariam. « Capitulum, sede vacante, non succedit in jurisdictione vo- « luntaria, sed in necessaria tantum; quia est necessarius et « non voluntarius successor. » (Fagn. in c. *Illa*, *ne*, sede vacante, n. 13.)

Prima tamen sententia, quam probabiliorem dicit Reiffenstuel (ad titulum *Ne*, *sede vacante*, n. 25), sola videtur solida ratione niti. Nam ideo tanquam regula generalis communiter admittitur capitulum succedere jurisdictioni episcopali, quia supra allati textus juris id admittere cogunt : sed isti textus non distinguunt inter necessariam et voluntariam jurisdictionem, sed generaliter supponunt jurisdictionem ordinariam Episcopi ad capitulum sede vacante transire. Ergo sine fundamento fingitur necessariam quidem jurisdictionem regulariter transire ad capitulum, non vero voluntariam. « Sicque tenendum (ait Reiffenstuel, loco citato) quod ca- « pitulum succedat in ordinaria jurisdictione episcopali, non

« solum necessaria, sed etiam voluntaria, demptis casibus « specialiter exceptis. »

II. *An capitulum succedat in jurisdictionalibus quæ Episcopo competunt ex privilegio aut ex aliquo alio speciali jure?* — Quos pervolvimus canonistæ, nobis visi sunt de hac materia confuse loqui. (Vide Reiffenstuel, loc. cit., n. 42. —Leurenium, loco. cit., quæst. 459 et quæst. 460). Videtur nempe omnino ita distinguendum : vel privilegium et jus speciale affixa erant personæ Episcopi, vel sedi : si prius, sublato episcopo, extinguitur cum illo ipsius privilegium et jus speciale : si posterius, id est, si permanenter privilegium aut jus speciale quodcumque acquisitum fuit sedi, in capitulum transire dicendum est, exceptis semper iis in quibus expresse a jure cautum est capitulum non succedere. Et ita vitatur contradictio in quam incidit, verbi gratia, Leurenius : Postquam enim negavit capitulum succedere in jurisdictionalibus quæ competunt Episcopo ex aliquo jure speciali, affirmat postea (quæst. 460) succedere in iis quæ competunt ex consuetudine. Porro quod possidetur contra seu extra jus commune ex titulo consuetudinis, est aliquod jus speciale.

III. *An capitulum succedat in competentibus Episcopo ex consuetudine?*—Cum consuetudo non acquirat jus solum personæ Episcopi, sed Episcopo quatenus tali, id est, sedi, jam patet ex dictis respondendum esse affirmative, prout respondet laudatus Leurenius loco citato.

IV. *An capitulum succedat in jurisdictione delegata quam possidebat Episcopus?* — Non parum etiam insudant auctores in enodanda hac quæstione. Triplicem discutiemus sententiam.

1° *Sententia negans.* — Illam inter alios propugnat Fagnanus (in c. *His quæ*, de majoritate et obed. n. 54). Postquam enim stabilivit tanquam regulam generalem ad capitulum transire jurisdictionem Episcopi, sic addit : « Excipe « a prædicta regula jurisdictionem Episcopo competentem, « non jure suo ordinario, sed jure delegato, quæ, vacante

« episcopatu, in capitulum non transit, etiamsi Episcopo com-« petat ex generali delegatione Sedis Apostolicæ. » Fatetur postea Fagnanus multos contradicere; sed citat pro sua sententia auctores qui dicunt eam esse veriorem, communem et tenendam. Hoc principium deinde sic applicat : « Ex quo « notabiliter infero, ut potestas a concilio Tridentino Epi-« scopis attributa tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, de-« functo Episcopo, in capitulum non transeat. Secus si com-« petat illis utroque jure, scilicet ordinario et delegato; « veluti si concilium det illis facultatem procedendi *etiam* « auctoritate apostolica. Ideoque Sacra Congregatio censuit « facultatem transferendi beneficia simplicia ab ecclesiis « collapsis, competentem Episcopo (ex c, 7, sess. 21, Trid.) « transire in vicarium capitularem, sede vacante; quippe « decretum illud non dicit simpliciter auctoritate apostolica, « sed addita particula *etiam*, quæ est implicativa jurisdi-« ctionis ordinariæ. »

2° *Sententia affirmans.* — Tenet in capitulum transire jurisdictionem permanenter delegatam muneri episcopali. (Nam quoad delegationem transitoriam a Papa factam alicui Episcopo pro aliquo negotio particulari, communi sensu docent canonistæ illam cum Episcopo extingui, nec transire ad capitulum.) Pro illa vero sententia affirmante stat inter alios Barbosa (Jus eccl., l. III, c. 32, n. 107); ea ratione nixus, quod jurisdictio ita delegata ut perpetuo muneri episcopali annectatur, censenda sit quædam extensio et quædam pars jurisdictionis episcopalis, quæ per viam regulæ in capitulum, sede vacua, transit.

3° *Quidquid sit theorice sententia affirmans, tuto in praxim deduci posse videtur.* — Tota difficultas ex eo procedit quod solutio pendeat a mente delegantis, id est, Sanctæ Sedis, et ex eo quod mentem suam Sancta Sedes nunquam expresse manifestaverit. Si enim concilium (1) et

(1) Nempe Tridentinum.

Summi Pontifices jurisdictionem aliquam Episcopis in perpetuum delegando clare expressissent, eamdem jurisdictionem, sede vacua, in capitulum transituram, vel non transituram, cessaret inter canonistas conflictus. Sic autem stante quæstione, potest hac via deveniri ad solutionem practicam. 1° Probabilis saltem est sententia affirmans, nempe jurisdictionem delegatam, muneri episcopali in perpetuum annexam, transire ad capitulum : nam probabile est talem fuisse delegantis mentem, cum pleræque rationes ex quibus censetur delegans determinatus fuisse ad committendam Episcopis hujusmodi jurisdictionem, urgeant etiam ut censeatur voluisse illam, sede vacante, in capitulum transire. Præterea sententia negans non potest mentem contrariam delegantis probare : præcipua enim ratio istius sententiæ (ut videre est apud Fagnanum, loco citato) est aliquis casus particularis, in quo jus aperte declarat jurisdictionem Episcopo delegatam non transire, vacua sede, ad capitulum; sed quod talis fuerit mens delegantis in casu particulari, non probat eamdem fuisse in cæteris omnibus casibus; quia exceptio regulæ, nedum arguat regulam non existere, illam e contra confirmat. Probabilitas sententiæ affirmantis erui potest insuper ex stylo seu praxi Romanæ Curiæ. Quando enim, sede vacante, expediendæ sunt dispensationes matrimoniales, sive aliæ gratiæ apostolicæ aut litteræ, dataria et cancellaria et secretaria brevium non rescribunt et executionem committunt capitulo vel vicario capitulari, sed viciniori Episcopo. Atque ita Sanctæ Sedis mens aperitur; non vult scilicet a capitulo haberi et exerceri jurisdictionem delegatam quoad illa particularia negotia. Cum ergo nihil simile faciat quoad jurisdictionem perpetuo delegatam et muneri episcopali annexam, videtur consentire ut ista ad capitulum transeat. Quod etiam adnotavit cardinalis de Luca; postquam enim quæstionem memoravit his verbis : « Atque ex hoc stylo resultare videtur decisio « quæstionis in qua scribentes videntur se involvere, an sci-

« licet in jurisdictione Episcopo vel vicario generali delegata, « capitulum seu ejus vicarius succedat, » subjungit sententiam affirmativam tenendam esse « In ea delegatione generali « quæ per concilium Tridentinum et apostolicas constitu- « tiones locorum ordinariis conceditur : secus autem in iis « specialibus delegationibus quæ capitulo vel ejus vicario « dirigi non solent. » (Annotationes ad conc. Trid., discursus 31, n. 36 et 37.) Tandem probabilitas sententiæ affirmativæ ex solo auctorum ipsi adhærentium numero satis constat. 2° Vicarius capitularis habet insuper titulum coloratum, regulam nempe generalem et ab omnibus admissam, quod jurisdictio episcopalis ad ipsum generaliter transeat, exceptis quæ in jure reperientur excepta. Excipi autem jurisdictionem delegatam de qua agitur non certo probatur, cum contrarium sit ad minus valde probabile. 3° Jam vero habens probabiliter aliquam jurisdictionem, et insuper titulum coloratum, potest tuto in praxi illam jurisdictionem exercere; quia si forte illa destitueretur, ecclesia suppleret.

V. *An et quomodo capitulum succedat in jurisdictionalibus quæ sunt ordinis episcopalis?* — Indubitatum est illa jurisdictionalia ad capitulum non devolvi exercenda per ipsummet capitulum aut ejus vicarium, dum hic Episcopus non est. (Fagnanus in c. *His quæ*, de Major. et obed., n. 64.) Verumtamen devolvitur ad capitulum potestas ea exercendi per alium, seu committendi illorum exercitium alteri qui charactere episcopali insignitus sit. (Vide Fagn., ibid.; — et Leurenium, Tract. de Capitulo, sede vac., quæst. 466.) « Capitulum, ait Barbosa (Jus eccl., l. III, c. 32, n. 89), « succedit in concedenda licentia extero episcopo exercendi « pontificalia in ecclesia vacante. » « Atque ita potestas « illa non devolvitur ad proximum superiorem, verbi gra- « tia Archiepiscopum aut patriarcham, qui ea per seipsum « expediat, vel visitatorem per quem expediantur consti- « tuat; sed poterit capitulum vel ejus vicarius invitare vi- « cinum aut alium Episcopum, qui in ecclesia vacante et

« diœcesi capitulo subjecta, ea quæ ordinis sunt episcopa-« lis exerceat. » (Leurenius, loco citato.)

Jus autem illud capituli ideo ab omnibus canonistis absque ulla controversia admittitur, quia omnino certum est ex decretali Bonifacii VIII sic decernentis : *Cum nullus clericum parochiæ alienæ, præter superioris ipsius licentiam debeat ordinare..., sede vacante, capitulum, seu is ad quem tunc temporis administratio spiritualium noscitur pertinere, dare possunt licentiam ordinandi.* (Cap. *Cum nullus*, de temporibus ordinationum, in 6.)

Monet autem Fagnanus capitulum et vicarium capitularem ut, cum dant prædictam licentiam alicui vicino Episcopo, hoc faciant *cum cautelæ studio, id est, cum protestatione quod per hoc nihil juris illi Episcopo acquiratur.* (Loco supra citato, n. 64.)

Ex dictis in hoc et præcedenti capite, facile advertet lector, non posse in sat multis clare determinari jurisdictionem capituli, sede vacante, si instituatur tantum discussio de quæstione generali, *an jurisdictio Episcopi transeat ad capitulum;* aut etiam de quæstionibus minus generalibus, in quibus res expenditur quoad quamlibet jurisdictionis speciem. Deveniendum ergo est ad casus particulares, id est ad varia objecta circa quæ inquiri solet utrum vicarius capitularis sive capitulum habeat necne jurisdictionem.

CAPUT IV.

JURISDICTIO CAPITULI, SEDE VACANTE, EXPENDITUR IN PARTICULARI CIRCA VARIA OBJECTA.

Cum superius tanquam regula generalis statutum sit jurisdictionem Episcopi ad capitulum, sede vacante, transire, et apposita fuerit hæc restrictiva clausula, *exceptis quæ a jure excipiuntur,* hic inter alia exponendæ veniunt exce-

ptiones illæ; ita ut quantum fieri possit determinata remaneat illa tum capituli, tum vicarii capitularis, sede vacante, potestas. Materiam autem omnem in varios paragraphos distribuemus: quod tamen spectat ad materiam beneficiariam, pro rei gravitate, ad sequens caput rejicicimus.

§ I.

Ad capitulum non transeunt quæ competunt Episcopo ratione dignitatis episcopalis.

Id communiter tenent doctores. « Capitulum, ait Pirhing « (in titulum 33, libri 1 Decret., n. 49) non succedit in « potestate Episcopis concessa ratione dignitatis ac præemi- « nentiæ episcopalis, quæ aliis qui Episcopi non sunt, licet « episcopalem vel quasi-episcopalem jurisdictionem exer- « ceant non conceditur; qualis est facultas celebrandi mis- « sam in itinere extra ecclesiam in loco decenti super altari « portatili, Episcopis concessa in capite ultimo *de Privilegiis* « in 6; et alia hujusmodi privilegia. » « Quæ ei ratione di- « gnitatis suæ speciali jure data vel commissa sunt, non « transeunt ad capitulum. » (Leurenius, Tractatus de Capi- « tulo, sede vac., quæst. 462.)

§ II.

An, sede vacante, capitulum aut vicarius capitularis possint condere statuta, seu constitutiones pro tota diœcesi?

« Potest capitulum, sede vacante, facere statuta obligan- « tia totam diœcesim, etiamsi ea contraria sint statutis diœ- « cesanis; ita ut perpetua sint et durent etiam post electio- « nem novi Episcopi; qui tamen pro libitu ea revocare « poterit, cum pari, videlicet episcopali, jurisdictione sit præ- « ditus, nisi in illa jurarit. Quod tamen intelligendum est, « dummodo ea statuta honesta et justa sint, neque ecclesiæ

« aut juribus episcopalibus juste acquisitis præjudicent: « alioquin enim nec jurata valerent aut obligarent, cum « capitulum, vacante sede, nihil possit statuere de rebus episcopatus in ejus præjudicium. » (Pirhing, in tit. de Majorit. et obed., n. 47.) Eamdem doctrinam variis punctis distinctam sic tradit Leurenius. (Loco cit., quæst. 470.)

« 1. Respondeo primo in genere : capitulum potest, sede « vacante, facere statuta. Magistratus enim possunt condere « statuta super his quæ pertinent ad propriam jurisdictio- « nem (Sbrozius de Vicar. l. II, q. 188, n. 3, 4).

« 2. Potest facere statuta super rebus pertinentibus ad « ipsum capitulum, verbi gratia qualiter debeat congregari « vel distributiones dividi. Si enim id possit super his, sede « plena, etiam absque consensu Episcopi..., multo magis id « poterit, sede vacante.

« 3. Potest etiam tanquam successor Episcopi statuere in « illis quæ competunt Episcopo ratione jurisdictionis, etsi « statuere nequeat super his quæ Episcopo competunt jure « speciali. Et in specie statuta facere potest concernentia « augmentum cultus divini.

« 4. Potest facere statuta obligantia totam diœcesim (Bar- « bosa, Jus eccl. l. 1, c. 32, n. 7); et per quæ abrogentur « statuta antecedentia Episcoporum, quia et hoc est juris- « dictionis; quæque sint perpetua et durent post electionem « et constitutionem novi Episcopi, seu tempore succeden- « tium Episcoporum...; modo tamen sint honesta et justa, « ecclesiæ aut juribus episcopalibus juste acquisitis non « præjudicantia. Sic condere statutum nequit quo minuatur « subsidium charitativum debitum Episcopo.

« 5. Poterit tamen Episcopus successor statuta a capitulo, « sede vacante, facta pro libitu revocare, sicut et alia statuta « cujusvis prædecessoris sui. »

« 6. Verumtamen sicut non potest capitulum, sede plena, « statuere quæ tangunt totum statum ecclesiæ, vel etiam « in rebus arduis, sine consensu Episcopi; ita nec, sede va-

« cante, id posse, videtur tenere Lotterus (de Beneficiis, l. II, « q. 31, n. 82), ubi, quod non transeat in capitulum pote- « stas cogendi synodum ad effectum decernendi et statuendi « generaliter et universaliter super statu ecclesiæ; secus sit « de potestate statuendi respectu singularis casus cui aliter « provideri nequit. »

Eamdem doctrinam certam habet et magis determinat Fagnanus dum dicit (in c. *A nobis*, de Sententia excommunic. n. 51 et 56) : « Aut capitulum, sede vacante, procedit « per modum statuti, et tunc etiamsi statutum imponat « pœnam pro futuro delicto, non expirat, sede plena...; aut « capitulum procedit per modum sententiæ, et tunc præ- « ceptum expirat per mortem præcipientis... Conclude « quod statutum, cum sit lex quædam, perpetuo duret nisi « revocetur expresse : unde dicit Federicus quod si capitu- « lum, sede vacante, fecit statutum, durat etiam creato Epi- « scopo, nisi expresse revocetur per Episcopum. »

Idem tamen Fagnanus quoad durationem hujusmodi statutorum in tempus supervenientis Episcopi, contrarium omnino profert disserens in caput *His quæ* (de Majorit. et obed., n. 53) : « Item potest statuta condere, *non tamen* « duratura in tempus successoris, de quo dic plene ut per « Federicum de senis dicta consultatione 16. » Sed ibi esse mendum typi certissimum est, cum Fagnanus remittat ad eumdem Federicum qui dicit contrarium et cujus contrariam citationem ipsemet Fagnanus transcripsit in altero loco, nempe : *dicit Federicus... durat etiam creato Episcopo*. Unde patet typographum voci *etiam* substituisse *non tamen*. Mendum autem quod signamus e textu irrepsit in indices, ita ut potuerint non pauci decipi circa celeberrimi Fagnani doctrinam et mentem.

Notandum etiam est in hac materia veteres auctores qui tenebant capitulum posse jurisdictionem vicario capitulari transmittere cum restrictionibus, non concedere prædicto vicario potestatem de qua agimus circa condenda statuta,

nisi de consensu capituli. Sed illud omnino nunc rejiciendum est, cum hodie certum sit, ut supra ostendimus, capitulum ne minimam quidem potestatis particulam sibi posse reservare. Ex quo sequitur vicarium capitularem illo consensu non indigere; cum nulla jurisdictio penes capitulum remaneat et tota in vicarium transierit.

§ III.

An possit de criminibus inquirere et cognoscere et ea punire?

« 1. Respondeo primo : potest, etiam extra visitationem, « de delictis contra certas personas inquirere (Barbosa, Jus « eccl. l. 1, c. 32, n. 102; — Fagnanus c. *His quæ*, de « major. et obed., n. 5; — Rota, decisio 166, n. 2, parte III, « rec.).

« 2. Sic quoque potest cognoscere causas judiciales etiam « criminales. Nec obstat quod Tridentinum (sess. 24, c. 20) « causas matrimoniales et criminales, Episcoporum tantum « examinationi et jurisdictioni relinquat; nam per illa verba « solum excluduntur alii prælati inferiores, non autem capi- « tulum, quod, sede vacante, non est inferius, sed par Epi- « scopo. Et sic in specie cognoscere potest de crimine hæ- « resis et procedere contra hæreticum.

« 3. Potest quoque punire crimina et excessus. Et sic in « specie potest ob delicta suspendere ab officio, deponere, « seu privare beneficiis, aliaque facere quæ correctionem « spectant, cum ea omnia spectent ad jurisdictionem ordi- « nariam Episcopi.

« 4. Sic quoque videtur posse procedere contra clericum « ad verbalem degradationem (qualis dicitur quando contra « clericum pronunciatur sententia per quam privatur is « ordinibus clericalibus, quæ et proprie loquendo degradatio « dicitur); cum dicat Tridentinum (sess. 13, c. 4) quod « Episcopus per se, seu suum vicarium generalem in spiri-

« tualibus, contra clericum in sacris, etiam presbyteratus, « ordinibus, ad illius condemnationem possit devenire; adeo-« que videtur idipsum competere quoque capitulo, sede « vacante. Nequaquam tamen ad actualem illam et solem-« nem clerici degradationem (qualis dicitur quando clericus « non solum per sententiam privatur, sed etiam personali-« ter et actualiter degradatur, exuitur, et spoliatur ordini-« bus ecclesiasticis, cujus modum ponit Tridentinum loco « citato); hanc enim per Episcopum fieri vult Tridentinum; « et sic videtur ea esse ordinis episcopalis; quod ipsum ali-« qui tradunt de degradatione seu depositione verbali. » (Hæc transcripsimus ex Leurenio, Tract. de Capitulo, sede vac., quæst. 472.)

§ IV.

An capitulum aut vicarius capitularis possit, sede vacante, syndicare tam suos quam defuncti Episcopi officiales?

Respondendum affirmative. « Syndicare enim (quod aliud « nihil significat quam examinare in mores alicujus, vel « acta inquirere, notare, censura carpere) est actus juris-« dictionis. Et in illo proceditur tam ex officio, quam ad « instantiam partis. In jurisdictionalibus autem succedit ca-« pitulum, exercendis etiam contra eos contra quos jurisdi-« ctionem suam ordinariam exercere poterat Episcopus. Et « de fiscali defuncti Episcopi, quod eum syndicare possit « capitulum, sede vacante, tradit Fagnanus (in c. *His quæ*, « de Majorit. et obed., n. 52). » (Leurenius, loco citato, quæst. 473.)

Vicarium capitularem posse syndicari a capitulo, tenebant olim multi canonistæ, et huic sententiæ favebant declarationes antiquæ Sacræ Congregationis concilii : supponebant nempe capitulum posse jurisdictionem vicario capitulari transmittere cum restrictionibus. Illud autem nunc, ut toties diximus, est omnino rejectum et rejiciendum;

unde jam nequit capitulum rationem administrationis exigere a vicario capitulari, neque eum syndicare. Quod liquet ex multoties memorato principio, nempe nihil jurisdictionis exercibilis remanere in capitulo, statim ac constitutus fuit vicarius capitularis.

§ V.

Quænam sit capituli, aut vicarii capitularis, potestas in censuris ferendis?

1° Potest infligere censuras quatenus id poterat Episcopus defunctus. (Ita Laurenius, loco cit., quæst. 475; — Barbosa, Jus eccl., l. 1, c. 32, n. 65.)

2° Potest ergo excommunicare. Quod tamen non possit anathematizare, id est, excommunicare cum solemnitate, docet Fagnanus (in c. *His quæ*, de Major. et obed., n. 49.)

3° Potest vicarius capitularis suspendere ab officio et beneficio. Aliqui tamen auctores excipiunt suspensionem perpetuam, ex eo quod sit *de arduis*, ita ut etiam Episcopus eam ferre non possit sine capitulo.

4° Potest etiam interdicere. (Quoad hunc paragraphum vide Leurenium, loco cit., quæst. 475, 576, 577.)

5° Potest vicarius capitularis excommunicare, suspendere et interdicere singulares personas de capitulo. Nec tenetur procedendo contra eas adhibere duos adjunctos judices a capitulo electos, quando capitulum non est exemptum; quod decisum a Sacra Congregatione concilii testatur Garcias. (Part. v, c. 7, n. 23.)

6° Non tamen potest vicarius capitularis totum capitulum excommunicare, suspendere, vel interdicere.

7° Potest capitulum, ante constitutum vicarium, absolvere ab excommunicatione et aliis censuris (Papæ non reservatis), sive a seipso, sive a defuncto Episcopo latis. — Idem potest vicarius capitularis quoad censuras latas sive a seipso, sive a capitulo, sive a defuncto Episcopo, aut ejus prædecessoribus. (Vide Leurenium loco modo citato.)

§ VI.

Quid possit quoad dispensationes.

I. *Quoad dispensationes ab irregularitatibus*. — « Respondeo posse dispensare in irregularitatibus in quibus « potest Episcopus. » Ita Leurenius, citato Tractatu de Capitulo, sede vacante, quæst. 478. Sed observandum *primo*, facultatem quam ex Tridentino habent Episcopi dispensandi ab omnibus irregularitatibus ex delicto occulto (excepto homicidio voluntario), cessare in regionibus in quibus non receptum fuisset concilium Tridentinum. *Secundo* etiam in aliis locis restringi ad Episcopos proprie dictos, et non extendi ad prælatos inferiores jurisdictionem habentes quasi episcopalem.

II. *Quoad dispensationem ab interstitiis ordinum*. — « Respondeo *primo* : sede vacante, potest dispensare in his « interestitiis... Respondeo *secundo* : in iis casibus dispen-« sare potest in insterstitiis, in quibus concedere potest di-« missorias » (Leurenius, loco citato, quæst. 480). Quandonam autem possit concedere litteras dimissorias, dicimus infra.

III. *Quoad alias dispensationes*. — « Respondeo 1° in « genere : potest dispensare in casibus in quibus potest « Episcopus potestate ordinaria... Quinimo dispensare po-« terit in casibus non solum qui per se, sed etiam qui per « accidens (nempe propter impedimentum adeundi Papam) « sunt episcopales seu ordinariæ jurisdictionis Episcopi.

« Respondeo 2° in specie : sic itaque dispensare potest « in votis et juramentis in quibus id potest Episcopus. « Item in statutis diœcesanis. Item cum illegitimis ad ordi-« nes minores recipiendos... Ratio his omnibus communis « est quod tota universim jurisdictio Episcopi, etiam vo-« luntaria (cujus actus est dispensare) quæ non reperitur

« illi denegata, transeat ad capitulum. » (Leurenius, loco cit., quæst. 479.)

§ VII.

An possit concedere indulgentias?

Valde disputant de hac quæstione doctores. Alii negant cum Fagnano (in c. *Illa, ne*, sede vacante, n. 14); alii affirmant cum Barbosa (Jus eccles., l. 1, c. 32, n. 91). Duplicem sententiam cum suis rationibus exponit Leurenius (in suo Tractatu de Capitulo, sede vac., quæst. 182.)

§ VIII.

Quid possit quoad approbationem confessariis dandam vel retrahendam.

1° Quod possit, sede vacante, capitulum aut vicarius capitularis novos confessarios approbare, tenent communiter doctores. (Suarez, de Pœnit., dist. 28, sect. 5, n. 5; — Barbosa, Jus eccles., l. 1, c. 32, n. 110.) « Extendendum « hoc ipsum erit ad capitula inferiora, quorum Prælatus de- « functus exemptus, jurisdictionem quasi episcopalem habe- « bat in populum fidelium; cum et tales prælati potestate or- « dinaria confessarios approbare possint. Secus tamen est « ubi hujusmodi prælati jurisdictionem non habent in po- « pulum sæcularem fidelium, quales sunt provinciales et generales religionum. » (Leurenius, loco cit., quæst. 483.)

2° An autem possit confessarios sæculares a se, vel a defuncto Episcopo approbatos ad examen revocare, et inventos inidoneos reprobare? Posse ex causa, tradit Leurenius (loco cit., quæst. 484); sicut idem potest ex causa quilibet Episcopus quoad confessarios sæculares tum a se, tum a prædecessoribus jam approbatos.

3° Idem dicendum quoad confessarios regulares nisi habeant a Sancta Sede privilegium in contrarium. Si autem

privilegium habeant, intelligitur eo sensu quod non possint revocari, sede vacante; non autem eo sensu quod non possint ab Episcopo successore ad examen denno vocari, ex causa, et si non reperti fuerint idonei, facultate confessiones audiendi privari. (Vide Leurenium, loco citato.)

§ IX.

An possit causas arduas et in specie matrimoniales cognoscere et expedire?

1° Posse cognoscere de causis arduis tenent communiter doctores. (Barbosa, Jus eccles., l. 1, c. 32, n. 72; — Pirhing, ad tit. de Majorit. et obed., n. 50; — Layman, in c. *Cum olim*, de Majorit. et obed., n. 13.) Generaliter enim loquendo non prohibetur capitulum, sede vacante, causas graves et arduas cognoscere, cum talis generalis et absoluta prohibitio capitulo facta non reperiatur, ut aiunt Layman et Pirhing locis citatis. Et in particulari posse capitulum de causis criminalibus, etiam de hæresi (quæ certe computatur inter arduas), cognoscere supra ostendimus.

2° Idem dicendum de causis matrimonialibus quæ ordinariam jurisdictionem Episcopi non excedunt, ut tenent etiam auctores communiter.

3° Aliter dicendum de causa matrimoniali quæ specialiter delegata fuisset defuncto Episcopo aut ejus vicario. De illa enim cognoscere nequit capitulum, nec vicarius capitularis.

4° Nec contra prædicta objiciatur lex Tridentina: *Causæ matrimoniales et criminales, Episcopi tantum examini relinquantur* (sess. 24, c. 20); quia, ut jam diximus, per illud decretum excluduntur solum prælati inferiores, non vero capitulum et vicarius capitularis, vacante sede.

5° Si tamen causæ sint ita arduæ, ut secundum consuetudinem ecclesiarum solis Episcopis competere censeantur, (quales sunt, verbi gratia, diœcesis visitatio, et synodi

coadunatio), illas extra casum urgentis necessitatis non poterit capitulum nec vicarius capitularis expedire, ut tradunt inter alios Pirhing et Layman modo citatis locis.

§ X.

De potestate capituli et vicarii capitularis, sede vacante, quoad concedendas litteras testimoniales et dimissorias ad suscipiendos ordines.

I. *Quæstio de litteris testimonialibus.* — Sic habet lex Tridentina (sess. 23, c. 8): « Unusquisque autem a proprio « Episcopo ordinetur. Quod si quis ab alio promoveri pe- « tat, nullatenus id ei..., etiam statutis temporibus permit- « tatur, nisi ejus probitas et mores ordinarii sui testimonio « commendentur. » Omnino differunt et distinguendæ sunt litteræ testimoniales a litteris dimissoriis. Testimoniales, dant quidem testimonium de vita et moribus, sed non dant licentiam ordines recipiendi ab externo Episcopo. Dimissoriæ autem, quæ vocantur etiam *reverendæ* seu licentiales, sunt illæ quæ aliquem absolvunt ab obligatione recipiendi ordines a proprio Episcopo, vel etiam ab obligatione subjectionis erga proprium Episcopum. Potest accidere casus in quo aliquis e diœcesi cujus sedes vacat, postulet tantum litteras testimoniales, non autem dimissorias. Si nempe jam obtinuisset a Sede Apostolica facultatem ordines accipiendi ab externo Episcopo, indigeret nihilominus testimonio ordinarii circa probitatem et mores, juxta citatum Tridentinæ synodi decretum. Quæritur ergo utrum vicarius capitularis, licet (ut infra dicetur) non possit primo anno concedere dimissorias, possit tamen tradere hujusmodi testimoniales litteras.

Respondendum affirmative tenent communiter doctores, contra Garciam qui in hoc derelinquitur. Si nempe aliquis habeat a Pontifice vel a Nuntio Apostolico facultatem seu dimissorias, ut a quocumque Episcopo externo ordinari

valeat, potest capitulum vel vicarius capitularis ipsi dare litteras testimoniales. Tridentina enim synodus præscribit tantum ut hujusmodi litteræ dentur ab Ordinario; sed Ordinarii nomine venit capitulum et vicarius capitularis, sede vacante.

II. *Quæstio de litteris dimissoriis.* — Sic decrevit Tridentina synodus: *Non liceat capitulis ecclesiarum, sede vacante, infra annum a die vacationis, ordinandi licentiam aut litteras dimissorias seu reverendas, ut aliqui vocant* (*tam ex juris communis dispositione, quam etiam cujusvis privilegii aut consuetudinis vigore*) *alicui, qui beneficii ecclesiastici recepti sive recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere: si secus fiat, capitulum contraveniens ecclesiastico subjaceat interdicto: et sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio clericali, præsertim in criminalibus gaudeant: in majoribus vero, ab executione ordinum ad beneplacitum futuri prælati sint ipso jure suspensi.* (Sess. 7, c. 10.) Hæc dispositio iterum habetur cum quibusdam complementis in capite 10 sessionis 23. His præmissis, potest circa propositam quæstionem jus exponi hoc modo.

Primo. Ante concilium Tridentinum poterat ex jure communi capitulum vel vicarius capitularis concedere dimissorias seu facultatem recipiendi ordines sacros ab externo Episcopo, absque ulla limitatione temporis, et etiam aliis quam arctatis (1). Unde ubi non fuisset receptum concilium Tridentinum, adhuc ad illud jus commune attendendum foret.

Secundo. A concilii Tridentini tempore certum est non posse dimissorias a capitulo et vicario capitulari, sede vacante, concedi intra primum vacationis annum, nisi arctatis.

(1) Arctatus dicitur ille, verbi gratia, qui obtinuit præbendam canonicalem cui annexus est presbyteratus vel diaconatus, vel subdiaconatus, et qui nondum ordini isti initiatus est. Arctatur proinde seu tenetur illum ordinem infra annum recipere, sub pœna amittendæ præbendæ.

Tertio. Lex illa Tridentina intelligenda est etiam quoad primam tonsuram. Ita communior sententia; vide Leurenium (Tract. de Capitulo, sede vac., quæst. 412). Nec fidendum aliquibus auctoribus qui contrarium tanquam certum asserunt; inter quos etiam fuerat Monacelli, qui postea sententiam suam correxit ut ipse sic exponit. (Parte III, tit. 1, form. 3, adnot. 3, edit. Venetiis 1772, pag. 532) : « Hæc « autem facultatis restrictio non solum respicit ordines mi-« nores et majores, sed etiam primam clericalem tonsuram, « pro qua intra annum non nisi arctatis dimissorias vica-« rius capitularis concedit. Et licet (in Parte I, tit. 1, ad « form. 2, n. 2) contrarium tenuerim, nunc re melius co-« gnita libenter ab illa opinione recedo, tum quia decretum « per me ibi allegatum, *Congregatio censuit textum hunc « non comprehendere primam tonsuram*, debet intelligi, « quod concilium non comprehendat primam tonsuram « *quoad pœnas ibi impositas* contra ordinatos, non autem « quoad licentiam ordinandi; tum quia Fagnanus a me « eodem loco citatus, loquitur in casu arctati, ut patet ex « ejus verbis relatis : *rursus dubitatum fuit, an vicarius « capituli, sede vacante, possit concedere litteras dimisso-« rias ad primam tonsuram præsentato ad capellaniam « simplicem? Sacra Congregatio censuit posse, quia non « prohibetur dare dimissorias ad primam tonsuram, et quia « præsentatus est arctatus.* Et quanquam ex prima ratione « a Fagnano deducta, videatur quod vicarius possit dimisso-« rias concedere ad primam tonsuram, etiam non arctatis, ta-« men hoc dicit obiter, et dubium propositum et resolutum « est de arctato. Tum quia cum prima tonsura, secundum « canonistarum sententiam in foro magis receptam, sit ordo,... « bene verificantur verba illa concilii *ordinandi licentiam.* « Tum demum quia hæc communior sententia. » Pro illa autem sententia communiori stat inter alios cardinalis de Luca (ad conc. Trid., disc. 31, n. 32). Ego tamen fateor illa verba Sacræ Congregationis concilii, *quia non prohibetur*

dare dimissorias ad primam tonsuram, mihi videri satis clara; et ex illis in sententiam, quæ minus communis est me non parum inclinari.

Quarto. Applicanda est etiam prædicta lex Tridentina vicario capitulari quem deputasset metropolitanus, etiamsi deputasset illum ipsum qui a defuncto Episcopo acceperat facultatem hujusmodi dimissorias concedendi; quia in hac re metropolitanus non habet nisi ipsummet jus capituli : jus enim illud et non aliud ad metropolitanum devolvitur, quando capitulares vel non eligunt vel nulliter eligunt suum vicarium. Unde vicarius a metropolitano deputatus non plus potest quam si a capitulo deputatus fuisset.

Quinto. Excipiendus est tamen vicarius Sedis Apostolicæ vacantis; quia jurisdictio illius sedis, etiam vacantis, per illud decretum non restringitur. (Vide Leurenium, loco citato.)

Sexto. Elapso primo vacationis anno, poterit vicarius capitularis dimissorias libere concedere etiam non arctatis. Annus autem computatur a morte Episcopi, ut observant plures auctores. Si autem sedes vacaverit translatione, videtur computandus a die translationis in consistorio factæ, non autem a die acquisitæ notitiæ circa eamdem translationem.

Septimo. Non posse tamen, etiam elapso primo anno, concedi a vicario capitulari dimissorias ordinandis ad titulum patrimonii vel pensionis, eo quod illud reservatum sit Episcopo (Trid. sess. 21, c. 2), affirmat decisum a Sacra Congregatione concilii Garcias citatus a Leurenio (Tract. de Capitulo sede vac., quæst. 412).

Octavo. Olim docebant plures auctores non posse vicarium concedere dimissorias in casibus a lege Tridentina permissis, nisi ex mandato speciali capituli. Id vero fundamentum habebat in principio multoties memorato, posse capitulum retinere aliquid jurisdictionis post deputatum vicarium. Cum autem principium contrarium nunc certum sit, dicendum est vicarium idem omnino per se ipsum

posse, quod poterat capitulum ante transmissam jurisdictionem. Poterit ergo absque ullo speciali mandato capituli, dimissorias concedere in casibus ipsi a Tridentino permissis.

Nono. Dimissoriæ concessæ a vicario capitulari post annum, an expirent per ingressum novi Episcopi? Illas etiam, ingresso novo Episcopo, valere quin ab ipso confirmentur tenent plures auctores quos citat Monacelli (parte III, tit. I, formula 3, adnot. 5, pag. 532, edit. Venetiis, 1772). Unde, ut quidam canonistæ suadent, prudenter agit novus Episcopus, si, capta possessione, per edictum publicum eas revocet antequam ad executionem deveniant. Item ab aliis Episcopis generatim melius est non admitti dimissorias, tum a defuncto Episcopo, tum a vicario capitulari concessas, si tempore quo ipsis exhibentur istæ litteræ, jam sciant novum Episcopum possessionem cepisse; ita ut munitos istis dimissoriis non ordinent nisi consentiente novo Episcopo.

Decimo. Concedentes autem dimissorias contra formam decreti Tridentini, ab officio et beneficio per annum sunt ipso jure suspensi. (Ita sancivit Tridentina synodus, sess. 23, c. 10.)

§ II.

Vicarius capitularis potestatem habet visitandæ diœcesis, et quonam id ritu peragi debeat.

Probatur 1° ex principio generali. — Admittendum est scilicet tanquam principium certum, ad capitulum et postea ad vicarium capitularem transire jurisdictionem ordinariam defuncti Episcopi, iis exceptis quæ a jure excepta reperiuntur; atqui jus instituendæ visitationis ad jurisdictionem ordinariam pertinet, et nullus reperitur juris ecclesiastici textus quo exprimatur illam jurisdictionis ordinariæ partem ad vicarium capitularem non transire; ergo transire censenda est.

Probatur 2° ex communi doctorum sententia. — « Po-

« test visitare non solum particularem ecclesiam (aut etiam « visitationem instituere contra certas personas suborta præ- « cedente diffamatione), verum etiam totam diœcesim. Idque « non solum ubi specialis id exigit necessitas, aut sedes diu « vacatura est (ut vult Layman in c. *Cum olim*, de Majorit. « et obed., n. 50), sed etiam simpliciter et indistincte lo- « quendo, quemadmodum id potest Episcopus. » Ita Leurenius (loco cit., quæst. 501). Eamdem doctrinam tradunt Fagnanus (in c. *His quæ*, de Major. et obed., n. 50), et Garcia (de Benef., parte v, c. 7, n. 27). Idem tenet tanquam certum Pignatelli (tom. X, consult. 123, n. 4), et addit unicum inveniri auctorem, nempe Fuscum, qui deneget capitulo hanc potestatem visitandi diœcesim. Lotterus (de Re benef., l. II, q. 2, a n. 42) eamdem sustinet thesim, quod nempe, quemadmodum indubitatum est jus illud visitandi esse actum jurisdictionis ipsius Episcopi, ita minime est hæsitandum, illud in capitulum transire. Ex his et multis aliis auctoritatibus, quæ videri possunt congestæ apud Leurenium, loco citato, et apud Barbosam (Jus eccl., l. I, c. 37, n. 67), concludendum est sententiam quæ tribuit generaliter capitulo, sede vacante, potestatem visitandæ diœcesis, communiter a doctoribus haberi tanquam certam et tenendam. Quod autem dicunt de capitulo, vacante sede, id applicandum venit vicario capitulari statim ac electus fuit; cum aliunde non minus certum sit totam capituli jurisdictionem in dictum vicarium transire.

Probatur 3° ex valde attendendo decreto Gregorii XVI, quo ritus hujusmodi visitationis præscriptus est. — Etiamsi reperirentur aliqui auctores veteres qui de prædicto vicarii capitularis jure olim hæsitassent aut confuse locuti fuissent, essent hodie omnino deserendi, ob decisionem a Gregorio XVI per S. Congregationem rituum emanatam, quam pro rei gravitate hic referendam duximus :

« Certum exploratumque cum sit in unaquaque diœcesi, « elapso anno a die novissimæ visitationis peractæ ab ultimo

« Episcopo defuncto, posse vicarium capitularem legitime « electum hanc ipsam visitationem per diœcesim instituere, « sede adhuc vacante, non abs re ab aliquibus dubitatum est « quo modo et ritu sit a clero excipiendus hac in actione; « quæque ab eodem clero obsequia illi sint præstanda : « oportet enim ut minora sint illis quæ Episcopo exhibentur. « Propterea attento liturgicorum hoc in proposito silentio, « volensque omnia ordinate instituere reverendissimus vi- « carius capitularis Abellinensis, Sacrorum rituum Congre- « gationi sequentia dubia enodanda proposuit, nimirum : « — 1° Quo ritu excipiendus sit vicarius capitularis ad valvas « uniuscujusque ecclesiæ diœcesis? 2° An omnes de clero et « etiam canonici de capitulo accedere debeant ad præstan- « dam obedientiam? — Eminentissimi et reverendissimi Pa- « tres... rescribendum censuere : *Dilata, et ad mentem.* « Mens est, *ut eminentissimus cardinalis præfectus cum « sanctissimo agat de necessitate supplendi hac in re de- « fectui cæremonialis.* Super quibus omnibus facta post- « modum sanctissimo domino nostro Gregorio Papæ XVI, « Pontifici Maximo relatione... Sanctitas Sua prædicto « defectui supplendum esse mandavit juxta modum a magis- « tro cæremoniarum in suo voto propositum, videlicet : *Vi- « carius capitularis procedat ad ecclesiam cathedralem « veste talari indutus, ubi intra portam recipietur ab uni- « verso capitulo. Cum eo pervenerit, assumet superpelli- « ceum, vel alia insignia canonicalia si sit canonicus, « eidemque biretum presbyterale manutenenti, dignior ex « capitulo stans aspersorium per contactum exhibebit. « Præcedente cruce capitulari, cæterisque de clero recta « statim inter duos digniores ex capitulo perget ad sacel- « lum ubi Sanctissimum Sacramentum asservatur; atque « paratis super genuflexorio pulvinaribus una cum præ- « dictis dignioribus in genua provolutus orabit. Assurgens « inde, principem petit aram, et brevi oratione super infimo « gradu peracta, sedebit in camerali sede ante latus Epi-*

« *stolæ, super altaris suppedaneum præparata, cæterisque* « *in propriis subselliis consedentibus, et caput bireto coo-* « *periens, tradet (si moris est) cancellario visitationis edi-* « *ctum legendum, et deinde proponet causas adventus sui,* « *ut habetur in Pontificali Romano (Ordo ad visitandas* « *parochias). His absolutis, ab altari descendet, et in* « *plano extra latus Epistolæ stans, supra superpelliceum,* « *vel rochetum si eo utatur, amictum stolam et pluviale* « *nigrum induat, eique duo sacerdotes assistent. Interim* « *sedes ab altari amovebitur, cujus frons pallio itidem* « *nigro obtegetur. Visitor autem adhuc stans juxta altare* « *in cornu Epistolæ versus ad populum incipit antiphonam* « Si iniquitates. *Cætera peragantur ut in Pontificali Ro-* « *mano, loco citato.* Quam methodum Sanctitas Sua firmitate « sua communivit. Die 8 mense novembri eodem anno 1843. » (In collectione Gardelliana, tom. VIII, n. 4826.)

Demonstrato autem vicarii capitularis jure visitandæ diœceseos, duo exquirenda remanent : 1° Quid sentiendum sit de limitationibus quas auctores quidam huic juri apponunt; 2° quænam pro visitatione emolumenta exigere possit vicarius capitularis.

I. A prædicto visitationis jure vicario capitulari tribuendo aliqui auctores excipiunt casum quo non effluxisset annus ab ultima visitatione facta a defuncto Episcopo. Alii etiam hunc casum nolunt excipi nisi quatenus non urgeret necessitas. Alii excipiunt etiam casum quo brevi constituendus speraretur novus Episcopus. Sed non clare explicant utrum has limitationes intelligant quoad convenientiam et liceitatem in foro conscientiæ, an autem etiam quoad valorem sic factæ visitationis. At vero sic videtur enodanda circa hujusmodi limitationes difficultas. Cum certum sit jurisdictionem ordinariam Episcopi transire in capitulum, sede vacante, exceptis iis quæ a jure reperiuntur excepta; cum certum sit aliunde jus visitandi esse de jurisdictione ordinaria episcopali, et nullibi reperiatur expressum in legibus

ecclesiæ jus illud ad capitulum non transire, aut transire tantum cum limitatione; concludendum est capitulo competere potestatem ordinariam visitandi sicut competebat defuncto Episcopo. Unde etiamsi vicarius capitularis visitationem diœcesis institueret nondum elapso anno ab ultima episcopali visitatione, et etiamsi brevi constituendus foret novus Episcopus, non posset dici acta visitationis esse irrita ex defectu jurisdictionis.

At vero concurrentibus duobus prædictis casibus, visitatio (demptis circumstantiis extraordinariis) plerumque esset potius noxia quam utilis ut patet; et ex hac ratione potest capitulo et vicario capitulari non esse licita. Et sic quoad liceitatem prædictæ limitationes in foro conscientiæ admittendæ videntur. Visitationem autem instituere capitulum vix unquam utiliter poterit, cum administrare nequeat nisi primis octo diebus a cognita sedis vacatione; et teneatur vicarium constituere, quo constituto, nihil jam remanet penes capitulum jurisdictionis quoad exercitium. Vicarius autem capitularis, utpote totius jurisdictionis obtinens exercitium, poterit visitationem vel per seipsum exequi, vel per designatum a se visitatorem. Utrum autem possit visitatorem illum deputare absque consensu capituli, negabant olim aliqui auctores, ex principio ab ipsis admisso capitulum servare adhuc jurisdictionem post constitutum vicarium. Cum autem jam certum sit nihil jurisdictionis exerceri posse a capitulo, electo vicario capitulari, tenendum est hunc nullo egere capituli consensu, sicut non egebat Episcopus deputans aliquem ad visitandam diœcesim.

II. Quænam emolumenta possit exigere vicarius capitularis, vel delegatus ab ipso missus, ab iis quos visitat? — Ista emolumenta a canonistis vocantur *procuratio;* et exigere ista emolumenta dicitur *exigere procurationem.* « Circa « exactionem procurationis visitantium tria statuta sunt : « primum, quod recipiatur solum a locis visitatis : secundo, « quod solum in victualibus : tertio, quod visitantes et eo-

« rum familiares munera non recipiant. » (Monacelli, editio Venetiana, pagina 533.) Possunt visitati, si ita sponte velint, pecunias loco victualium solvere. Sicut Episcopus nihil potest exigere pro visitatione civitatis in qua est cathedralis, ita nec vicarius capitularis. Procuratio enim, ex lege ecclesiastica, debetur tantum pro aliis locis diœceseos, cum ideo tantum constituta sit ut visitans ex impensis itineris non gravetur.

Certum est vicarium capitularem non posse exigere nisi medietatem procurationis quæ Episcopo visitanti debetur. Ita pluries declaravit Sacra Congregatio concilii (vide Monacelli, loco citato); et idem est de vicario generali Episcopi, dum ab impedito Episcopo ad visitationis munus deputatur. « Ratio est, quia visitatores inferiores Episcopo, pauciores « homines et pauciora jumenta quibus cibaria sunt danda, « secum habere et conducere debent. » (Monacelli, loco citato, nempe parte III, tit. I, formula 4, adnot. 3.)

Si vicarius capitularis exigit procurationem officio visitationis non impenso, vel si exigit plus debito, vel si munera recipit, incurrit pœnam suspensionis (ex cap. *Exigit*, de Censuris, in sexto, et ex capit. 3 sessionis 24 concilii Trid.). Si ergo novus Episcopus vicarium capitularem syndicando, invenerit eum hac prævaricatione reum, debet illum exemplariter punire, et curare ut restituat quæ indebite exegit. Formulam autem pro hac sententia episcopali adhibendam, vide in appendice sub n. XVII.

§ XII.

An possit capitulum aut vicarius capitularis synodum diœcesanam celebrare?

Doctrinam Leurenii circa hanc quæstionem summatim referemus. 1° Refert quomodo multi auctores affirment simpliciter et sine restrictione inesse capitulo, dum vacat sedes, synodi diœcesanæ celebrandæ potestatem.

2° Refert postea limitationem quam apponit Layman et

post ipsum Pirhing; nempe synodum, sede vacante, congregari non debere, si paulo post Episcopus instituendus speretur, secus si sedes diu vacatura sit : ex ea scilicet ratione quod celebrare synodum sit actus reputandus inter *valde arduos*, qui juxta consuetudinem ecclesiarum censentur celebrari non posse nisi a proprie dictis earumdem ecclesiarum capitibus, id est, Episcopis.

3° Refert etiam sententiam Lotteri (de Re benef., l. II, q. 31, n. 80 et seq.), a præcedente non valde dissimilem. Concedit nempe Lotterus celebrationem synodi pertinere ad jurisdictionem ordinariam; et tamen non audet simpliciter affirmare hanc potestatem transire ad capitulum, vacante sede. Putat congregari a capitulo non posse synodum ad effectum statuendi generaliter et universaliter super statu ecclesiæ et cleri : posse vero ad effectum providendi alicui necessitati occurrenti. Verbi gratia, si vacaret ecclesia parochialis, et deesset numerus sufficiens examinatorum synodalium pro instituendo concursu, posset, sede vacante, celebrari synodus ad nominandos examinatores, ut sic pastore destituta non tamdiu remaneat parochia.

4. Hæc postquam exposuit Leurenius, quid ipse sentiat declarat his verbis : « Verum non video, cur non pari « modo de cogenda per capitulum synodo, quam de insti-« tuenda per illud visitatione sit loquendum; cum et visi-« tare sit inter ardua, ut expresse dicunt Layman et Pir-« hing; nec cogere synodum minus sit de lege jurisdictionis « quam visitare; urgeatque pariter lex diœcesana et con-« cilii (1) synodum episcopalem cogendi singulis annis : ac « proinde dici queat posse et teneri capitulum cogere sy-« nodum quoties id potest et tenetur Episcopus, nempe sin-« gulis annis;... nisi forte non multum post elapsum ab « ultima synodo annum speretur successurus novus Epi-« scopus. Et sic absolute tradit Ventriglia (t. II, annot. 15,

(1) Nempe Tridentini.

« § 2, n. 49) hisce expressis verbis : *Synodum diœcesanam* « *quotannis capitulum per suum vicarium, sede va*- « *cante, potest celebrare et convocare*. Pro quo citat Ga- « vantum (Enchirid. episc., v. Synodus diœcesana, n. 2). « Imo subdit Ventriglia : *Potest in ipsa synodo vicarius* « *juxta consuetudinem Ecclesiæ exigere manualem obe*- « *dientiam, quam clerici suo exhibere solent Episcopo*. « Pro quo citat Quarantam et Merollum. »

5° Posse et debere a vicario capitulari, sede vacante, congregari quotannis diœcesanam synodum certo constat insuper ex celebri declaratione seu potius instructioneSacræ Congregationis concilii, ad instantiam capituli Toletani, facta anno 1577, quam per extensum infra transcribimus, et in qua sic habetur de vicario capitulari, sede vacante. *Curabit idem vicarius ut singulis annis a diœcesana synodo probentur examinatores saltem sex*. Et paulo infra : *Curabit vicarius ut, lapso anno, alii in locum demortuorum sufficiantur seu eligantur in synodo diœcesana*. Ergo tanquam certum supponit et existimat Sacra Congregatio synodum diœcesanam debere quotannis, sede vacante, coadunari.

Si tamen non multo post elapsum ab ultimæ synodi celebratione annum constituendus speraretur Episcopus, et nulla cæteroquin urgeret necessitas, non teneretur vicarius capitularis synodum cogere; excusaretur enim ex causa valde rationabili, ex uberioribus nempe fructibus qui ex synodo per successorem Episcopum celebrata percipiendi legitime præsumuntur. Imo deberet in hoc casu et ex eadem ratione idem vicarius ab eadem celebratione abstinere. Si tamen synodum etiam tum cogat, jure suo utetur, et valebit actus.

CAPUT IV.

DE POTESTATE CAPITULI, SEDE VACANTE, IN MATERIA BENEFICIARIA.

§ I.

Non potest conferre beneficia quorum collatio pertinebat ad solum Episcopum. — Et cuinam reservetur hæc collatio.

I. In decretali Honorii III ad aliquos canonicos Suessionenses directa sic legitur: *Cum nusquam inveniatur cautum in jure, quod capitulum, vacante sede, fungatur vice Episcopi in collationibus præbendarum* (*c. Illa, ne sede vacante.*) Bonifacius autem VIII ita decernebat anno 1298: *Etsi capitulum, sede vacante, beneficia quæ ad collationem Episcopi pertinent conferre non possit, præsentatos tamen a patronis potest admittere si sint idonei, et eos instituere in beneficiis ad quæ fuerint præsentati: licet ad Episcopum, si superesset, admissio et institutio hujusmodi pertineret.* (C. *Etsi*, *de Institutionibus*, in 6.)

Ex his et quibusdam aliis juris canonici textibus concludunt doctores unanimiter a potestate episcopali quæ transit in capitulum, sede vacante, excipiendam omnino esse collationem quorumcumque beneficiorum quæ ad Episcopum et nullatenus ad ipsum capitulum ante vacationem pertinebat. Idque intelligendum est tam de beneficiis simplicibus, quam de iis quibus cura animarum annexa est. Quam certissimam juris regulam confirmant decisiones et praxis Congregationum Romanarum, et ecclesiarum omnium.

In tradenda autem ratione cur, dum reliqua Episcopi potestas in capitulum transit, excipiatur prædicta beneficiorum collatio, variant doctores. Alii dicunt non posse dari aliam rationem nisi quod jus expresse exceperit, cum

alioquin hæc collatio utpote pertinens ad jurisdictionem, in capitulum transire etiam deberet. Plurimi autem sustinent collationem beneficiorum non esse de jurisdictionalibus Episcopi, sed ad ipsum pertinere jure aliquo speciali; unde fit ut, dum jurisdictio ordinaria Episcopi manat in capitulum, non tamen simul transeat potestas episcopalis beneficia conferendi.

Quidquid autem sit de variis hisce ad rem explicandam disceptationibus, res ipsa certa est et extra omnem disceptationem posita.

II. Jam vero si quæratur cuinam reservetur collatio beneficiorum illorum quæ, sede vacante, vacant, regula generalis non minus certa est, illam reservari futuro Episcopo. Ubi tamen vigent regulæ cancellariæ, reservatur Summo Pontifici : « Tu vero dicas, ait Fagnanus (in c. *Illa*, *ne*, « sede vacante), hodie nullo casu collationem transire in « Episcopum successorem, sed indistincte pertinere ad Pa- « pam; quia ex regula secunda cancellariæ reservantur di- « gnitates et beneficia omnia, quæ tempore vacationis « episcopatuum quomodocumque vacaverint usque ad provi- « sionem successorum et adeptam ab eis pacificam posses- « sionem. »

§ II.

Ad capitulum pertinet, sede vacante, collatio beneficiorum quando ante vacationem illam habebat vel exclusive, vel simultanee cum Episcopo. — Hic vero quod dicitur de capitulo non intelligendum est de vicario capitulari.

I. Certum est et ab omnibus admissum collationem alicujus beneficii posse pertinere ad capitulum, tum ex titulo fundationis, tum ex immemorabili possessione. Si autem capitulum potest in hoc casu, etiam sede plena, beneficium illud conferre, poterit a fortiori, vacante sede.

II. Item evenire potest ut capitulum circa quædam beneficia jus collationis habeat simultanee cum Episcopo. Imo supra probavimus de jure communi ad capitulum per-

tinere quoad canonicatus illam simultaneam collationem. In hoc autem casu certissimum est, sede vacante, totum jus conferendi in capitulo consolidari, ut omnes canonistæ docent, et ut supra etiam exposuimus. (Parte II, cap. 4.)

III. Cum autem jus illud capitulum habeat ex se, non autem ex transmissione jurisdictionis episcopalis, vacante sede, illud servat constituto vicario capitulari; ad quem capitulum transmittit quidem jurisdictionem ordinariam Episcopi nihil sibi ex illa reservando, non vero jura sibi propria. Nihil ergo potest vicarius capitularis circa illas collationes quæ titulo simultaneitatis ad capitulum pertinent. Unde, dum in aliis, quæ de capituli potestate dicimus de vicario capitulari, statim ac constitutus fuit, intelligenda veniunt, hic contrarium intelligendum est.

§ III.

An et quomodo possit capitulum, seu potius vicarius capitularis, sede vacante, deputare vicarium sive œconomum qui vacantia beneficia administret.

I. Certa est regula generalis, posse capitulum, sede vacante, constituere vicarium seu œconomum qui vacans beneficium interim administret. « Respondeo in genere (ait « Leurenius, Tract. de Capitulo, sede vac., quæst. 532), posse « capitulum, sede vacante, vacantia beneficia, etiam quæ « conferre attinebat ad Episcopum, commendare ad tempus, « providendo de idoneo vicario et œconomo qui ea admi- « nistret, dato ei congruo stipendio, donec beneficia ab eo « conferantur cui competit eorum collatio. Id enim ad re- « ctam diœcesis administrationem spectat. In hisce terminis « generalibus loquuntur Barbosa (Jus eccl., l. I, c. 32, « n. 94), Rebuffus (tit. de Devolut. n. 77 et 80)... Respon- « deo in specie posse quoque capitulum, sede vacante, eccle- « sias parochiales commendare, constituereque vicarium qui « ecclesiæ deserviat et sacramenta administret, donec fuerit

« de pastore provisum. Ita Barbosa (loco citato), dicens esse « praxim communem omnium episcopatuum, et multo ma- « gis id procedere in beneficiis curatis quam simplicibus. »

II. Ubi tamen vigerent regulæ Romanæ cancellariæ, etiam deputatio vicarii seu œconomi ad Summum Pontificem pertinet et non ad capitulum. « Dum enim hodiedum omnia « beneficia spectantia ad collationem Episcopi vacantia, sede « episcopali vacante, reservantur Papæ, censet (Lotterus) « non posse capitulum in parochialibus aliisque beneficiis « apponere œconomum aut temporaliter commendare; eo « quod ex eo quod Papa habeat providere, et collatio non « pertineat ad successorem in episcopatu, soli Papæ seu « ministris ejus competit illud jus custodiæ aut deputatio « œconomi, aut temporaria commenda. » (Leurenius, loc. cit.)

III. Certum etiam est a capitulo non posse deputari hujusmodi vicarium seu œconomum sub titulo commendatarii perpetui seu proprie dicti. Hujusmodi enim commendæ a concilio Tridentino prohibitæ et sublatæ sunt. (Sess. 24, c. 18.)

IV. Maxime attendere debent capitula seu potius vicarii capitulares ad duo quæ ipsis prohibita declarata sunt a Sacra Congregatione concilii; nempe *primo*, ne vicario quem deputant ad vacans aliquod beneficium assignent omnes fructus illius beneficii, sed partem tantum; *secundo* et præcipue, ne ad aliquam parochiam in vicarium deputent illum qui in concursu pro eadem parochia magis idoneus judicatus est. En ipsa verba declarationis a Fagnano relatæ, et ut ipse testatur a Summo Pontifice approbatæ : *Multo magis idem capitulum abstineat a conferendo parochialem vacantem in commendam temporalem ei qui magis idoneus fuerit judicatus. Maxime etiam caveat ne concedat omnes fructus ipsius parochialis eidem, dicta commenda durante : quoniam concilium hæc omnia prohibuit, dum statuit debere Episcopum statim habita notitia vacationis parochialis idoneum in ea vicarium cum congrua fructuum portione constituere; quod munus obibit, ut supra dictum*

est, vicarius præcise, sede vacante, deputatus. Cavebitque et ipse a dicta commenda et a concessione omnium fructuum. Et illud quoque sibi interdictum sciet; ne eum quem magis idoneum ipse judicaverit, constituat vicarium in parochiali, aut ei quoquomodo præficiat, donec collatio fiat. Sed debet omnino a principio vacationis et antequam ullum examen fiat, constituere in ea alium vicarium qui curam animarum interea gerat. (Apud Fagnanum, in c. *Illa, ne*, sede vacante, n. 26 et seq.) Qui in concursu pro parochia obtinenda judicatus est magis idoneus, hoc ipso est a jure designatus ad talem parochiam. Nullus autem designatus ad aliquod beneficium potest illius sub alio quovis titulo administrationem sumere antequam canonice institutus fuerit; ut notum est quoad designatum ad sedem episcopalem, qui hoc ipso jam non potest, licet ibidem electus in vicarium capitularem, diœcesim administrare. Et ideo in præmissa formula tam rigide quoad casum de parochia vacante exprimitur illa prohibitio.

V. Quod autem dictum est in hoc paragrapho de capitulo, intelligendum est eo sensu, quod capitulum id agere possit per vicarium suum, non autem per seipsum, ut patebit ex infra dicendis.

§ IV.

Capitulum, sede vacante, potest præsentatos ad beneficia instituere et electos confirmare.

Quando aliqua familia vel quicumque alter fundat beneficium, ordinarie evenit ut in diplomate sibi suisque hæredibus vel aliis designatis reservet id quod vocant jus patronatus, jus nempe præsentandi quem voluerint ad illud beneficium quando vacabit; et ita ut ille debeat institui, modo sit idoneus.

Quod autem hujusmodi præsentatos instituere possit ca-

pitulum expresse declarat decretalis Bonifacii VIII *Etsi*, initio § 1 modo transcripta. Et ita tenent doctores unanimiter. « Succedit enim capitulum, sede vacante, in jurisdictione episcopali ordinaria, et vel maxime in necessaria, et quoad illos actus per quos nulla fit rei alienatio, et qui non tendunt in præjudicium Episcopi futuri. Jam vero instituere (idem est de confirmare) competunt jure magistratus, reputanturque ideo inter jurisdictionalia seu fructus jurisdictionis; estque actus jurisdictionis necessariæ, et dicitur collatio necessaria... Est actus justitiæ. Neque per illam res ulla ecclesiæ alienatur aut ullum fit Episcopo successori præjudicium. Si enim præsentatus est dignus, debet institui ab Episcopo, nec potest rejici. Atque ita, ut inquit Lotterus (de Benef. l. II, q. 2, n. 21) ratio necessitatis, juncta cum cessatione præjudicii Episcopi, suadet ut confirmatio æque ac institutio, sede episcopali vacante, transeat in capitulum. »

Quoad confirmationem electorum, eadem est auctorum consensio, et non minus expresse a jure capitulo tribuitur, vacante sede, (in capite *Cum olim, de Majoritate et obedientia*): *cum ecclesia Messan. vacet ad præsens, electionem suam confirmandam, prout de jure fuerit, vel etiam infirmandam præsentent capitulo Messan.* Unde quando confirmatio alicujus electionis pertinet ad Episcopum, mortuo Episcopo, eadem confirmatio pertinet ad capitulum. Ratio autem est quod confirmatio sicut institutio sit actus justitiæ et jurisdictionis necessariæ; « Cum per electionem « sit jus quæsitum electo, eique sit debita confirmatio, » ait Fagnanus (c. *Illa, ne*, sede vac., n. 12).

Cur autem capitulum, sede vacante, licet non possit beneficia conferre, possit tamen ad illa præsentatos vel electos instituere et confirmare, variis rationibus discutiunt auctores. Jus autem utrumque certum est.

Statim autem ac vicarius capitularis constitutus est, ad ipsum et non jam ad capitulum pertinet instituere et electos confirmare.

§ V.

Quid possit, sede vacante, capitulum vel vicarius capitularis quoad beneficia parochialia per concursum conferenda.

Extat de hac materia valde notabilis instructio quædam Sacræ Congregationis, de qua sic loquitur Fagnanus (c. *Illa, ne*, sede vacante) : « In Sacra Congregatione concilii fuit « actum de observandis in examinibus faciendis pro colla- « tione parochialium, sede cathedrali vacante, et ita con- « cepta fuit formula, per manus transmissa, et a sanctissimo « approbata. » Hanc formulam postea per extensum transcribit. Eamdem refert Garcia (de Beneficiis, parte IX, c. 2, n. 8), addens factam fuisse ad instantiam capituli Toletani, anno 1577, dum sedes illa archiepiscopalis vacaret. Ex collatione utriusque textus menda aliqua typographorum correximus :

Observanda in examinibus faciendis pro collatione parochialium, sede cathedrali vacante.

Imprimis capitulum nullam sibi in hisce examinibus auctoritatem vindicabit; sed constituet officialem seu (1) *vicarium infra octo dies post mortem Episcopi, prout mandat concilium Tridentinum (sess. 24 c. 16).*

Secundo. Is vicarius sic constitutus obibit illa omnia munia quæ concilium (sessione 24, c. 18) statuit obeunda ab Episcopo seu ejus vicario, cum parochialis ecclesiæ vacatio contigerit.

Tertio. Et in specie statim habita notitia vacationis ecclesiæ, et antequam ullum fiat examen, constituet idoneum in ea vicarium cum congrua fructuum portionis assignatione, reservatis reliquis fructibus iis quibus jure debebuntur (2). *Hic autem vicarius sic positus ejusdem*

(1) Textus Garciæ habet, *et* vicarium.

(2) Textus Fagnani, *iis quibus jure videbitur*. Textus Garciæ, *iis quibus vere debebuntur*.

parochialis onera sustinebit, donec de rectore provideatur.

Quarto. Postea per edictum publicum vocabit eos omnes qui voluerint examinari pro obtinenda ea parochiali vacante.

Quinto. Deinde examinabit eos qui concurrerint, adhibitis etiam aliis examinatoribus saltem tribus; quorum vota si paria aut singularia fuerint, accedere possit ipse vicarius quibus magis ei videbitur.

Sexto. Curabit idem vicarius ut singulis annis in diœcesana synodo probentur examinatores saltem sex, ex quibus tres ipse eliget, eosque congregabit, qui secum examen perficiant ad singulas vacantes parochiales. Et si duo vel unus tantum ex dictis examinatoribus cum vicario, vel omnes tres aut etiam sex absque vicario seipsos congregaverint, ac examen perfecerint, nullum erit.

Et si ex dictis examinatoribus aliqui intra annum suæ electionis mortui fuerint, tota facultas examinandi una cum vicario ad superstites, etiamsi unus tantum superesset, spectabit eo anno durante.

Septimo. Si contingat sequentibus annis nullos examinatores eligi in synodo diœcesana, illi sex qui semel præcedente anno ex decreto concilii fuerint electi, pro legitimis habeantur, etiam post lapsum annum suæ electionis, et sic in officio suo perseverare possint, donec alii servata forma concilii electi fuerint. Et si ex dictis sex examinatoribus aliqui mortui fuerint, curabit vicarius ut, lapso anno, alii in locum mortuorum sufficiantur seu eligantur in synodo diœcesana : alioquin qui supererunt pro legitimis non habeantur.

Octavo. Examen et approbatio pro legitimis non habeantur ad parochiales vacantes, si antea ad alias parochiales quæ prius vacaverint fuerint facta; ita ut non sufficiat quem judicatum fuisse idoneum præteritis mensibus aut annis ad aliquas parochiales, sed semper opus

sit novo examine et nova approbatione ad ipsam parochialem de cujus collatione singulis vicibus agetur.

Nono. Examinatores ex pluribus examinatis, non unum solum, sed plures quos judicaverint idoneos significabunt vicario; et ex istis pluribus per examinatores indicatis, non ipsi examinatores, sed ipse vicarius eliget quem cæteris magis idoneum judicaverit. Hæc enim facultas nullo modo examinatoribus competit, cum soli Episcopo a concilio sit attributa, cujus loco erit vicarius, sede vacante.

Decimo. Ipse etiam vicarius solus, absque examinatoribus scribet litteras ad sanctissimum Dominum nostrum, ad quem collatio parochialis spectabit (1), *quibus præcipue testabitur vacasse parochialem, propositum fuisse edictum, et ex examinatis fuisse tot idoneos a tribus saltem examinatoribus judicatos; se vero ex istis idoneis talem cæteris magis idoneum judicasse et elegisse.*

Undecimo. Capitulum aut decanus ecclesiæ cathedralis nullum jus sibi vindicet proponendi edictum, aut deputandi seu eligendi vel convocandi coram se examinatores, nec jubendi aut curandi ut coram se aut examinatoribus ab eo deputatis examen fiat (*multoque*) (2) *minus eligendi magis idoneum, aut litteras testimoniales de eo scribendi; sed hæc omnia, ut supra dictum est, exequetur partim synodus diœcesana, partim vicarius, sede vacante, constitutus, quem capitulum omnino* (*ut supra quoque in principio injunctum est*) *constituere debebit, ex dicto capite* 16 (3).

Duodecimo. Multo magis idem capitulum abstineat a conferendo parochialem in commendam temporalem ei qui magis idoneus fuerit judicatus; maximeque etiam caveat ne concedat omnes fructus ipsius parochialis eidem,

(1) Nempe secunda ex regulis Cancellariæ, quæ hic vigere supponuntur, collationem beneficiorum vacantium, vacante sede, reservat Summo Pontifici.

(2) Deest *multoque*; sed videtur illa vox supplenda.

(3) Nempe sessionis 24 concilii Tridentini.

dicta commenda durante; quoniam concilium hæc omnia prohibuit, dum statuit debere Episcopum, statim habita notitia vacationis parochialis, idoneum in ea vicarium cum congrua fructuum portione constituere; quod munus (ut supra quoque dictum est) obibit præcise vicarius, sede vacante, deputatus.

Cavebitque etiam ipse (1) *a dicta commenda et concessione omnium fructuum; et illud quoque sibi interdictum sciet, ne eum quem magis idoneum ipse judicaverit constituat vicarium in parochiali, aut ei quoquomodo præficiat, donec collatio fiat : sed debebit omnino a principio vacationis, et antequam ullum examen fiat, constituere in ea alium vicarium, qui curam animarum interea gerat, donec parochialis fuerit a Sede Apostolica collata magis idoneo.*

Hæc celebris declaratio, quæ totam formam concursuum in conferendis beneficiis parochialibus, non solum vacante sede, sed etiam plena (ut recte advertunt auctores cum Garcia, parte XI, c. 2, n. 9), tam præclare determinat, ita etiam clare exponit quænam sint in hac materia capituli et vicarii capitularis partes, ut quidquam addi fere supervacaneum sit. Ad quædam tamen præcipua puncta rem totam de qua in præsenti paragrapho agimus, reducemus.

I. Potest, sede vacante, vicarius capitularis quoad concursus pro beneficiis parochialibus omnia quæ peragere posset ipse Episcopus, usque ad electionem inclusive, et usque ad collationem exclusive. Id sequitur invicte ex præmissa Sacræ Congregationis concilii declaratione, et ita etiam concludit Leurenius. (Tract. de Capitulo, sede vac., quæst. 530.)

II. Potest ergo apponere edictum de concursu, ad concursum vocare, concurrentes examinare, ex approbatis digniorem eligere, curare ut in synodo diœcesana eligantur examinatores, ac proinde etiam hanc synodum celebrare;

(1) Nempe vicarius capitularis.

potest administrationem vacantis beneficii committere alicui vicario seu œconomo idoneo, modo ille non sit idem ac is qui in concursu pro eodem beneficio obtinendo judicatus est magis idoneus, et eidem assignare partem congruam fructuum, non autem omnes fructus.

III. Ab his omnibus excluditur capitulum; ita ut in ea sese intromittere nequeat.

IV. Hæc autem doctrina in prædicta declaratione Sacræ Congregationis concilii contenta, a canonistis tanquam regula certa recipitur. Ex quibus adducere sufficiat celeberrimum cardinalem de Luca : « Planum ac receptum dixi « quod concursus fieri debeat coram vicario ad præscriptum « concilii Tridentini deputato ad exercitium universæ juris« dictionis episcopalis in diœcesi, non autem coram capi« tulo, juxta declarationem Sacræ Congregationis (*loquitur « de declaratione modo transcripta*) registratam apud Gar« ciam. Idque summa ratione; quoniam concilium loquitur « de Episcopo vel vicario, et sic de unico officiali; unde « sub nomine vicarii contenti in decreto conciliari veniat « deputatus a capitulo. Ac etiam quia prorsus incommo« dum videtur hujusmodi actum explicari in pleno capi« tulo, ubi ob ingeniorum et affectionum nimiam discre« pantiam, scissuræ et pleraque inconvenientia resultare « possent. » (De Parochis, dicursu 5, a n. 4.) Idem evolvit citatus auctor in Annotationibus ad concilium Tridentinum (disc. 23, n. 30).

CAPUT VI.

QUOMODO EXPIRET POTESTAS CAPITULI ET VICARII CAPITULARIS.

§ I.

An expiret antequam novus Episcopus ostenderit capitulo litteras provisionis apostolicæ?

Certum est ante præsentatas capitulo litteras confirmationis et provisionis apostolicæ, non deficere jurisdictionem in capitulo, sive in vicario capitulari. « Sedis vacatio, etsi « quantum est de jure communi, duret solum usque ad « confirmationem, institutionem seu provisionem a Sede « Apostolica factam, ita ut per dictam confirmationem, in- « stitutionem seu provisionem acquiratur novo prælato « exercitium jurisdictionis ante apprehensionem possessio- « nis, adeoque jam cesset jurisdictionis habitualis existentia « penes capitulum, ejusque administratio in vicario capitu- « lari; hodie tamen post extravagantem *Injunctæ* (de Ele- « ctione, inter extrav. comm.), non ante cessat sedis va- « catio, quam confirmationis, institutionis et provisionis « hujusmodi apostolicæ litteræ sint expeditæ, et actualiter « præsentatæ ipsi capitulo, cujus prælati sedes vacabat; « prout expresse disponitur per dictam extravagantem. » (Leurenius, Tract. de Capitulo, sede vac., quæst. 615.)

In citata autem extravaganti sic decernit Bonifacius VIII: *Præsenti itaque perpetuo valitura constitutione sancimus ut Episcopi et alii Prælati superiores... quocumque nomine censeantur, qui apud dictam sedem promoventur, aut confirmationis, consecrationis vel benedictionis munus recipiunt, ad commissas eis ecclesias et monasteria, absque dictæ sedis litteris hujusmodi eorum promotionem, confirmationem, consecrationem seu benedictionem con-*

tinentibus, accedere, vel bonorum ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumant : nullique eos absque dictarum litterarum ostensione recipiant, aut eis pareant vel intendant. Quod si forsan contra præsumptum fuerit, quod per Episcopos, prælatos... et alios prædictos medio tempore actum fuerit, irritum habeatur... Capitula vero et conventus ecclesiarum et monasteriorum ipsorum, ipsos absque hujusmodi dictæ sedis litteris recipientes vel obedientes eisdem, tamdiu sint a beneficiorum suorum perceptione suspensi, donec super hoc ejusdem sedis gratiam meruerint obtinere.

Fatendum est aliquos auctores contrarium sustinuisse, inter quos Parisius (de Resignatione, l. VII, quæst. 23, n. 46) qui auctoritate Rotæ in hanc opinionem inductus fuit. Verum est etiam tribunal Rotæ primo in hunc sensum abiisse (in Burgensi, 28 januarii 1583). At vero decisio illa, ut refert Leurenius (loco supra citato) : « Dein melius examinata « dispositione dictæ extravagantis *Injunctæ*, revocata fuit « per aliam ei contrariam in eadem causa Burgensi (3 ju- « nii 1583); et hanc decisionem ultimam, et revocatoriam « prioris, fuisse postmodum sæpius a Rota canonizatam ait « Gonzalez (1). Atque ex his concluditur ad expirationem « potestatis capituli ejusque vicarii requiri, non solum pro- « positionem in consistorio, factamque in eo promotionem, « et dein litterarum expeditionem, etiam cum certa prædi- « ctorum scientia habita a capitulo; sed insuper opus esse « actuali ostensione et præsentatione dictarum litterarum, « sive brevis loco ipsarum, facta capitulo.

« Seclusa etiam extravaganti *Injunctæ*, æquum videtur « non posse Episcopum ingerere se administrationi et juris-

(1) Verbi gratia, in Tarraconensi 11 decembris 1702, sic legitur : « Idem « practicari solet ab Episcopis, qui bullas apostolicas ostendere tenentur capi- « tulo, ut possessionem episcopatus capere possint ; non ad effectum petendi « licentiam a capitulo, sed ut ei notificent collationem in sui personam factam. » (In appendice decisionum selectarum Monacelli, decisio 46.)

« dictionis exercitio, nisi dictis litteris præsentatis capitulo, « de cujus præjudicio agitur, et de tollenda ei administra- « tione et jurisdictione habita ab eo, sede vacante, a qua « prius desistere non tenetur. »

Cavendum ergo est (ut ibidem advertit Leurenius), a paucis quibusdam auctoribus qui ante ostensas capitulo litteras jurisdictionem confirmato Episcopo attribuunt. Decretalis enim *Injunctæ* Bonifacii VIII, rem clare definivit, et pro jure communi habenda est. (Vide Barbosam, de Episcopo, alleg. 54, n. 60; — alleg. III, n. 35; — Azorium, Instit. morales, parte II, l. III, c. 29, quæst. 9; — Dianam, Resolut. morales, parte V, tract. 2, res. 47; — Lotterum, de Re benef., l. I, q. 27, n. 30.)

§ II.

An aliquis juxta concordata præsentatus seu nominatus a Gubernio ad episcopatum, possit ante confirmationem apostolicam diœcesim administrare? An talis possit in vicarium capitularem eligi? An consuetudo vi cujus utrumque prædictum in praxim reduceretur aliquid valere censenda sit?

Ad tres illas quæstiones omnino negative respondendum est. Discussionem autem illam ad tractatum *de Episcopo* remittimus, ubi doctrinam contrariam habendam esse tanquam prorsus damnabilem et damnatam ostendimus. Nedum ergo capitulum et vicarius capitularis cedere debeant, dum possessionem apprehendere tentaret qui nominatus tantum est a Gubernio, et nondum confirmatus fuit a Summo Pontifice, talem statim Sedi Apostolicæ denuntiare debent, utpote qui intrusionem molitus sit; si vero a potestate civili manutentus, nihilominus de facto administrare incipiat, tenentur, et quidem sub gravi, capitulum et vicarius capitularis populum universum diœcesis certiorem facere, ne talem ut pastorem recipiant, cum sit intrusus et schismaticus, atque omni jurisdictione destitutus.

Quod si capitulum ipsum (quod Deus avertat) manus prævaricationi dedisset, nominatum a Gubernio in vicarium capitularem eligendo, tota administratio talis vicarii capitularis nullitatis vitio laboraret. Tunc autem quilibet de clero, præsertim curam animarum habentes, deberent populum christianum admonere. Ad quod si utile reputaretur in cœtum convenire, non videtur dubium quin versentur in eo casu exceptionali, in quo clerum sese congregare posse absque Episcopi licentia dicimus parte IV, cap. 7, § 3. Quamprimum autem relatio ad Apostolicam Sedem expedienda esset.

§ III.

Quomodo capitulum et vicarius capitularis teneantur novo Episcopo rationem reddere suæ administrationis.

« Potest successor Episcopus rationem exigere a capitulo « et ejus vicario. Et si Episcopus vicarium illum culpabilem « invenerit, potest eumdem punire; juxta declarationem « Sacræ Congregationis concilii quæ sic habet : Congregatio « concilii censuit Episcopum posse rationem administra- « tionis officii gesti a vicario capituli, sede vacante constituto, « exigere, atque alicujus delicti reum compertum punire, « auctoritate sibi tributa a decreto concilii (c. 16, sess. 24), « idque etiamsi a capitulo fuisset absolutus. » Ita Leurenius (Tract. de Capitulo, sede vac., quæst. 620), cum communi doctorum sententia. Nec ullum de hac re ambigendi locum reliquit textus Tridentinus : *Episcopus vero ad eumdem ecclesiam vacantem promotus, ex iis quæ ad eum spectant, ab eisdem œconomo, vicario, et aliis quibuscumque officialibus et administratoribus, qui, sede vacante, fuerunt a capitulo vel ab aliis in ejus locum constituti, etiamsi fuerint ex eodem capitulo, rationem exigat officiorum, jurisdictionis, administrationis, aut cujuscumque eorum muneris; possitque eos punire qui*

in eorum officio seu administratione deliquerint; etiamsi prædicti officiales redditis rationibus, a capitulo vel a deputatis ab eodem, absolutionem aut liberationem obtinuerint. (Sess. 24, c. 16.) Formulam ad puniendum vicarium capitularem qui deliquisset, vide in appendice, n. XV. « Atque ex his omnibus (ait Leurenius, loco cit.) concluditur « teneri vicarium capituli *ad syndicatum*, sive stare syn- « dicatui, quod nihil est aliud quam teneri illum Episcopo « rationes reddere administrationis suæ. »

« Hunc autem syndicatum (ait Monacelli, part. III, tit. 1, « formula 41, adnot. 1). Episcopus facere non omittat, nec « reputet hanc omissionem esse levem; qu a concilium Tri- « dentinum (capite 16 sessionis 24) non consulit, aut hor- « tatur Episcopum, ut recipiat rationem administrationis « officii a vicario et aliis officialibus capituli, sed ei præcipit « et imperat illis verbis *rationem exigat;* et per consequens « Episcopus scienter omittens id facere contra præceptum « concilii, non est immunis a culpa mortali, per textum « satis clarum in capite *Nulli fas* (19 dist.) et ex aliis ju- « ribus ad hoc probandum adductis a Fagnano (in c. *Quo-* « *niam*, n. 22, de Constit.; — et in c. *A crapula*, n. 21, « de vita et hones. cleric.) Idque optima ratione a concilio « ordinatum fuit, quia inde non parva proveniunt bona: « hoc enim timore perterriti vicarii capituli, æquius officio « funguntur suo. »

Formulam qua Episcopus notificet habendum fore syndicatum vicarii capitularis, vide in appendice, n. XVI.

TRACTATUS CONCLUSIO.

Antequam ab ista de Capitulis tractatione manum retrahamus, nonnullis quæ oboriri facile possent querelis obviandum esse existimavimus. Apud cæteras quidem, præter Galliam, regiones, nullis offensioni fore doctrinam expositam speramus: non enim novam neque ab ea quam in scholis suis tanquam communem et probatam haurire solent, dissimilem reperient. At vero in Gallia (pro ea quæ de capitulorum natura et juribus non parum invaluit opinione, atque eorumdem jam consueta ab ultimi concordati tempore ordinatione), non deerunt forsan viri, doctrinæ etiam et pietatis gravitate conspicui, qui doleant non paucas a nobis commotas quæstiones atque conclusiones deductas, praxi a non parvo tempore in ea regione obtinenti adversas. Objicient scilicet intempestivam scriptionem, apertam tumultibus et dissidiis viam: unde minus prudentis et ecclesiarum Galliæ utilitati consulentis ingenii, notam in nos forte torquebunt.

Qua quidem nocivi magis quam proficui exitus expectatione, eos primo intuitu affici nedum miremur, eadem et nos aliquantisper detenti hæsimus.

At diligentius perspecta re, omnis evanuit cunctatio. Imprimis enim, interruptum tot annis in Gallia juris canonici studium nunc tandem reviviscere, strenue ad id non paucis de clero animum convertentibus, notum omnibus est. Silente ergo me, jus commune de capitulis expendissent procul dubio alii, ac praxim præcipue illam Galliæ quæ videtur a communi regula recedere serius ocius ad crisim vocassent. Non erat ergo cur institutiones juris canonici edens, truncas eas emitterem, ad vitandas quæ jam vitari nequeunt disceptationes.

Quid autem eventura commemoro, cum jam et facta

eadem et in manualia seminariorum Galliæ introducta constet? Quæstiones illas de praxi hodierna quoad Galliæ capitula non ego primus exagito : in medium eas adduxerunt præter cæteros, etiam dictorum manualium auctores. — Fateor, inquis, at diversis conclusionibus, et jus episcopale firmantibus, non convellentibus. — Diversis utique, subjiciam ego, at plene et audacter mendacibus. Neque aliqua saltem probationis specie falsam quam junioribus propinant clericis doctrinam munire curant; quodque fuerat huc usque apud heterodoxos etiam inauditum, jus commune dicunt id ipsum quod jus illud reprobat; sententiam doctorum communem, quod sententia illa unanimis explodit; praxim in Gallia olim obtinentem, quam constat contrariam extitisse : idque in classicis seminariorum libris. Atque ut unum inter multa, exempli gratia, referam, dum affirmant collationem canonicatuum ad Episcopum ex juris communis præscripto exclusive pertinere, idque tanquam extra controversiam omnem proferunt, frustra quæres de tam aperte falso asserto vel minimam probationis larvam. Quorum manualium unum nuper fuit a Sacra indicis Congregatione confixum. Atque utinam, hac suadente animadversione, tandem removeantur a seminariis Galliæ alii non minus nocivi libri; quibus sub fucato episcopalem auctoritatem muniendi prætextu, rebellionis erga Sedem Apostolicam funestissimum germen incautis clericorum generationibus injicitur, episcopalis ipsa auctoritas a fundamento corroditur, et ecclesiis tempestatum ac turbinum nubes aliquando explosuræ coacervantur. — Laudandi, inquis, auctores illi, quod firmandæ Episcoporum auctoritati desudent — quasi inconcussa illa præsulum auctoritas fictitio et mendaci jure firmari possit, et non potius vero et certo; aut mendaciis, alioquin lapsura, indigeat! Hujus profecto auctoritatis hostes non propugnatores reputandi qui hoc arenaceo et ridiculo fundamento eam superexstruunt. Sibi forte gratulantur, quod aliquibus Galliæ Episcopis sic adulando gratum

fecerint : at neque hoc ipsos assecutos existimaverim. Quis enim venerabilium horum præsulum non injuriam duxerit falsa sibi tribui jura, atque iis auctoritatem suam fulciri commentis, quæ debeant a Sede Apostolica reprobari? Quasi non præsto sint in orthodoxæ doctrinæ et veri juris ecclesiastici promptuariis ditissima præsidia, quæ eam invincibilem atque omnibus presbyterianismi moliminibus inaccessam faciant. Dum ergo quæstiones de capitulis præsentem Galliæ ecclesiarum statum spectantes attigimus, nobis incœptum non imputetur. Præierant alii falsa de iisdem spargentes, quæ confutandi incumbebat necessitas.

Quod vero occasione eorum quæ in nostro tractatu exposuimus aliqua forte oriri possit Episcopos inter et capitula Galliæ disceptatio, non est cur adeo reformidetur. Præsto est enim Romæ permanens tribunal, Sacra nempe Congregatio concilii ad dubia hujusmodi jura declaranda. Jam vero lites quæ tam facile unica possunt et solent responsoria epistola dirimi, nedum nocivæ æstimandæ sint, id potius afferunt utilitatis, quod animos, non facile aliter quieturos, pacificet atque in solidam concordiam adducat. Excutiendam autem hanc a centro unitatis dependentiam, atque Apostolicæ Sedis in declarandis juribus interventum, ille solus dixerit, qui schismatici jam veneni aliquid incautus hausit, nec quibus malorum monstris opinio hæc sit fœta attente ponderavit.

Objicere nobis vicissim quis poterit in erroneas nos ivisse conclusiones, nec omnia sat validis auctoritatibus munivisse. Ad quod promptum responsum est : nos scilicet, si talia exciderint, corrigere esse paratos. Maximi nominis canonistas non piguit errata fateri et retractare. Quanto magis nos id decet, in difficilibus præsertim et fere nondum expensis quæstionibus, quibus recentes Galliæ mutationes ortum dedere. Atque ideo advertet lector, dum occurrerunt hujusmodi ad præsentem diœceseon Galliæ statum juris communis applicationes, non absolute affirmando, sed do-

ctioribus rem expendendam relinquendo, conclusiones nos deduxisse.

De iis vero quæ inutiliter abundare in tractatu hoc viderentur, utpote nullam in Galliis applicationem habentia, faveat lector recordari nos non pro Gallia tantum scripsisse, licet diligentiori cura quæ hujus regionis ecclesiis propria sunt pertractemus.

Tractatum denique istum, sicut et alios editos aut proxime edendos, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ omnium matri et magistræ, cui totis nos præcordiis adhærere, et usque ad mortem in omnibus adhærere velle profitemur, humillima qua par est et promptissima voluntate, judicio, correctioni atque omnimodæ animadversioni subjicimus.

SUPPLEMENTUM I.

ADDITIO AD QUÆSTIONEM : AN PENSIO A GUBERNIIS GALLIÆ ET BELGII CANONICIS ET PAROCHIS SOLVI SOLITA RATIONEM HABEAT BONI ECCLESIASTICI, ET PRO VERO BENEFICIO SIT HABENDA?

Probavimus supra (pagina 177) hujusmodi pensiones naturam bonorum ecclesiasticorum induisse, et pro veris beneficiis esse habendas. Quod confirmavimus responsione Sacræ Pœnitentiariæ ad dubium ibi relatum, *An salaria*, etc. Hæc responsio est diei 19 januarii 1819, et refertur in publicatione periodica cui titulus *Mélanges théologiques* (5e série, 1er cahier, pag. 121). Ibidem autem alia citatur in eumdem sensum responsio anni 1823, his scilicet verbis : « 2° An honoraria sacerdotibus a Gubernio data, seu ex « functionibus ecclesiasticis provenientia, sint bona quasi « patrimonialia ? — Sacra Pœnitentiaria ad proposita dubia

« ita respondendum censuit... Ad 2^{dum}, alias fuisse a selecta « Congregatione Sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalium re« sponsum : quod si agatur de pensionibus constitutis loco « reddituum quos beneficiarii antea percipiebant ex fundis, « seu loco suorum beneficiorum, eas censeri redditus eccle« siasticos, non quasi patrimoniales. Secus vero si agatur de « stipendiis quæ dantur laborantibus inserviendo fun« ctionibus ecclesiasticis tanquam merces operis, et ad ope« rantis sustentationem : hæc enim bona censentur quasi « patrimonialia. Datum Romæ in Sacra Pœnitentiaria, die « 9 januarii 1823. J. B. Bussi, S. P. regens. »

Hinc patet, tanquam aperte falsam et in consectariis practicis illicitam, rejiciendam omnino esse opinionem domini Emery, e sulpitiana familia presbyteri, qui sic habet in præfatione libri cui titulus *Nouveaux opuscules de Fleury*, pag. 45 et 46 : « L'Église a été dépouillée en totalité de ses « biens : il n'y a donc plus de biens ecclésiastiques et qu'on « puisse dire *consacrés à Dieu* : il n'y a donc plus de bé« néfices. Les cures, les canonicats et même les évêchés sont « bien encore aujourd'hui des offices, mais ne sont plus des « bénéfices; si l'on veut parler correctement, on ne peut « plus leur donner ce nom, puisque le bénéfice est défini, « *le droit perpétuel de percevoir quelque portion du revenu « des biens consacrés à Dieu, accordé à un clerc par l'au« torité de l'Église, à raison de quelque office spirituel.* « Or les cures, les canonicats, les évêchés, ne donnent plus « un tel droit : les curés, les chanoines, les évêques, tirent au« jourd'hui leur subsistance, non des biens appartenant à « l'Église et consacrés à Dieu, *ex bonis Deo dicatis*, puis« qu'il n'existe plus de tels biens, mais d'une pension que le « Gouvernement leur assigne sur le trésor de l'État, semblable « à celle que reçoivent les fonctionnaires publics. »

Erravit dominus Emery, 1° dum affirmavit nullum remansisse in Gallia bonum ad Ecclesiam pertinens. Si enim Ecclesia amisisset omne jus in hujusmodi bona, vel quia

sacrilego furto ei ablata sunt, vel quia ipsa per concordatum anni 1801 horum bonorum dominium absolute et sine conditione transtulisset in Gubernium et cæteros in quorum manus hæc bona devenerant; atqui utrumque falsum est. Imprimis enim dominus rei alicujus non perdit rei illius dominium ex eo quod aliquis fur eam subripiat; nec per furtum potest fur acquirere dominium rei quam furatus est. Hoc doctrinæ monstrum profecto fuit a mente citati auctoris alienum. Sed neque verum est ecclesiam, per concordatum anni 1801 transtulisse absolute et sine conditione Gubernio et aliis bona ecclesiastica detinentibus horum bonorum dominium. Transtulit quidem, sed ea conditione ut in eorum locum solveretur annua pensio sufficiens ad congruam cleri sustentationem. Ergo facta non fuit simplex donatio horum bonorum, sed *commutatio* in redditum annuum. Id clare in textu ipso concordati exprimitur. Ergo ille redditus annuus est bonum ad Ecclesiam pertinens. Aliunde certum est bona ecclesiastica non perdere naturam bonorum ecclesiasticorum quando in redditus perpetuos convertuntur; sed isti redditus perpetui tam sunt bona ecclesiastica quam terræ vel domus vel alia immobilia aut mobilia quæ in ipsos fuerunt commutata; ergo pensio Gubernii Ecclesiæ debita et per pactum promissa, est et ipsa certissime bonum ecclesiasticum, et rationem beneficiorum ecclesiasticorum vere habet.

2° Erravit dominus Emery, dum asseruit hujusmodi annuæ solutioni non convenire definitionem beneficii ecclesiastici. Nam ista pensio cuilibet Episcopo, parocho et canonico soluta, est *portio bonorum Deo dicatorum*, cum sit portio bonorum ecclesiasticorum in formam redditus annui commutatorum. Et ista portio assignatur cuilibet Episcopo, canonico et parocho *auctoritate Ecclesiæ*, cum Sedes ipsa Apostolica per concordatum antiqua beneficia in hujusmodi pensionem commutarit. Et talis portio assignatur *in perpetuum* cuilibet Episcopo, canonico et parocho; ita ut non possit Gubernium, sine injustitia et furto, semel in-

stituto Episcopo, canonico aut parocho pensionem hanc subtrahere, nisi Ecclesia eum a suo beneficio deposuerit. Et dicta portio assignatur *ratione officii spiritualis*, ut patet. Ergo dicta pensio habet omnes conditiones requisitas ad constituendum proprie dictum bonum ecclesiasticum, et proprie dictum beneficium; estque revera bonum Deo dicatum. Unde, si Gubernium pensionem hanc, ad terminos concordati intellectam, non solveret, furtum faceret, et quidem rei sacræ seu boni ad Ecclesiam stricte pertinentis; et furtum hoc non minus injustum et sacrilegum esset, quam fuit prior direptio bonorum ecclesiasticorum.

3° Erravit dominus Emery dum pensionem annuam clero solutam assimilavit pensionibus quæ a Gubernio solvuntur cæteris munere aliquo civili fungentibus. Nam dum Gubernium pensionem solvit, verbi gratia, canonico, illam solvit titulo justitiæ et ratione contractus. Gubernium nempe accepit fundum seu terram quæ olim constituebat beneficium; et ea terra Gubernio concessa est ea conditione ut solveret tantum, id est, sufficientem et decentem pensionem; et Gubernium per contractum sese obligavit ad hujus pensionis solutionem pro fundis quos ipsi (1) Ecclesia dedit. Ii vero qui aliquo munere civili funguntur, non dederunt Gubernio suam aliquam terram, pro qua recipiant pensionem suam annuam; sed Gubernium hanc pensionem eis solvit tantummodo pro eorum laboribus. Unde sine injustitia potest Gubernium supprimere munia civilia quibus non indiget, et simul pensiones quas pro hujusmodi muniis solvebat. At minime potest sine injustitia supprimere *convenientem*

(1) Dum dicimus Gubernio datos fuisse Ecclesiæ fundos, intelligimus vel Gubernio ipsi, vel iis qui, Gubernio permittente et vendente, ea bona rapuerant, aut jam sic rapta emerant. Gubernium quippe postulavit ut detentores hujusmodi bonorum non inquietarentur ab Ecclesia; id est, ut Ecclesia eis cederet eorum bonorum dominium. Id vero non concessit Ecclesia nisi sub conditione quotannis solvendæ a Gubernio convenienti pensione pro sustentatione cleri.

pro clero pensionem; quia si eam supprimeret, hoc ipso deberet Ecclesiæ restituere summam æquivalentem veteribus bonis ecclesiasticis, cum ea bona non fuerint ab ecclesia Gubernio et aliis ea detinentibus concessa, nisi sub conditione dictæ pensionis.

4° Erravit dominus Emery ponendo principium ex quo sequeretur non minus erroneum quam exitiale consectarium. Nam pensio prædicta vel est bonum ad Ecclesiam pertinens, vel non : si prius, ergo est bonum ecclesiasticum, quia bona quæ ad ecclesiam pertinent, sunt procul dubio bona ecclesiastica : si posterius, ergo Ecclesia non potest pensionem illam repetere et exigere quatenus *ad se pertinentem;* ergo Gubernium non tenetur *ex justitia* pensionem hanc illi solvere; ergo Gubernium eam pensionem ex mera liberalitate seu ex mero beneplacito solvit, atque eamdem sine ulla injustitia, quando ipsi visum fuerit, supprimere potest. Ergo dominus Emery sustinendo pensionem hanc non esse bonum ecclesiasticum, æquivalenter sustinuit posse eam a Gubernio sine ulla injustitia supprimi.

Quæ quidem doctrina multum placere debuit illis sectæ volterianæ viris qui, sub Restauratione et sub Ludovico Philippo, toties in camera deputatorum idem clamitarunt; Gubernium scilicet ad solvendam hujusmodi pensionem ex justitia non teneri. Logice tamen ipsi ratiocinabantur, nec sicut dominus Emery in apertam contradictionem cadebant : nam simul sustinebant potuisse legitime Gubernium de antiquis bonis ecclesiasticis disponere, et sibi ea usurpare.

Summe ergo dolendum est opinionem quam confutamus propugnatam fuisse a viro catholico, eoque non parvæ auctoritatis ob suam, et Congregationis ad quam pertinebat, gravitatis famam.

SUPPLEMENTUM II.

ADDITIO AD QUÆSTIONEM : UTRUM HODIE IN GALLIA CANONICATUUM COLLATIO AD SOLUM EPISCOPUM PERTINEAT, EXCLUSO CAPITULO?

Probavimus supra (parte II, cap. 4, § 10) neque per concordatum anni 1801, neque per subsecuta Sedis Apostolicæ decreta, derogatum fuisse quoad Galliam juri communi circa præbendarum canonicalium collationem; eam proinde collationem exclusive ad Episcopum non pertinere.

At non tantum Sedes Apostolica non concessit Galliarum Episcopis exclusivum jus canonicatus et dignitates conferendi, sed apertissimo documento eos certiores fecit præfatum jus minime ad ipsos pertinere. Nam, eo ipso die quo legatus pontificius cardinalis Caprara suum concordati executoriale decretum promulgavit (die nempe 9 aprilis 1802), simul transmisit Cenomanensi Episcopo indultum apostolicum, quo, *de specialissima gratia* ipsi liceret *pro prima hac vice* dignitates et canonicatus vacantes conferre. En verba ipsa indulti : *Primo futuro Episcopo itidem Cenomanensi, de specialissima gratia, eadem auctoritate apostolica indulgemus, ut dignitates omnes etiam principales et canonicatus, a primæva erectione vacantes, pro prima hac vice, idoneis ecclesiasticis viris libere ac licite conferre possit.* Ergo Cenomanensis Episcopus, attento jure communi et concordato, carebat facultate canonicatus et dignitates *libere ac licite* conferendi; alioquin facultatem hanc Sedes Apostolica ipsi pro *prima hac vice* non transmisisset. Si vero jus illud non habuit Cenomanensis Episcopus, nec habuerunt cæteri Galliarum præsules, utpote paris omnino in hac re conditionis. Cæterum mihi dubium non est quin simile indultum aliis etiam Episcopis expeditum

fuerit; cujus documenti exemplaria in episcopatuum Galliæ archiviis debent reperiri (1). Præ oculis tamen non habeo nisi præcitatum exemplar ad Cenomanensem præsulem directum, cujus authenticitatem omnino testari possum. Jam vero tanti momenti documentum me compellit ad aliquatenus corrigendum quæ supra, de contraria consuetudine in Galliis post concordatum invecta, disserui. Dum scilicet quæstionem illam tractavimus (parte II, cap. 4, § 10), aliquatenus hæsimus dubii an per possessionem quadraginta annorum qua jam gaudent Galliæ Episcopi, jus exclusivum collationis acquisiverint. Nunc vero, attentis cardinalis Capraræ prædictis litteris, nobis videtur dicendum illam possessionem non valere. Introducta enim fuit contra expressam dispositionem, Sedis Apostolicæ auctoritate munitam; et licet Summus Pontifex siluerit, videns hanc dispositionem ab Episcopis non servari, silentium illud non supponit ipsius consensum; cum, ob articulos organicos et alia hujusmodi, tacere prudenter patuerit, ne reclamando et urgendo, pejora excitaret incommoda. Præterea supponi non debet Summus Pontifex consentire in læsionem juris tertiæ alicujus personæ, nisi id exprimat : Porro dicta praxis Episcoporum erat læsiva juris capituli. Quibus perpensis, videtur concludendum ad eos tantum Episcopos pertinere jus exclusivum dignitates et canonicatus conferendi, qui post concordatum expressam de hac re facultatem a Sede Apostolica obtinuerunt; cæteros vero, nonobstante quadragenaria praxi, potestate hac destitui, et vigere quoad ipsos jus commune circa dignitatum et canonicatuum collationes. Quod tamen dictum velim salvo semper superiorum judicio.

Ut autem a Sede Apostolica tribuatur Episcopo facultas conferendi privative ad capitulum, an sufficiat formula qua Summus Pontifex declararet collationes dignitatum et cano-

(1) Paucis abhinc diebus certior e Gallia per epistolam factus sum, præfatum documentum in Rupellensi diœcesi revera reperiri.

nicatuum omnium *ad Episcopum pertinere?* Negant nonnulli canonistæ, et dicunt per talem formulam excludi quidem collationes ex jure communi Papæ reservatas, non autem jus capituli. Tali scilicet formula Summus Pontifex renuntiat juri conferendi quasdam hujusmodi præbendas, sibi alioquin reservatas; sed censetur integrum relinquere jus collativum capituli, nisi contrarium expressis terminis enuntiet. Quidquid sit de sensu prædictæ formulæ, nempe, *ad Episcopum pertinere dignitatum et canonicatuum collationem*, aliqua extant exempla hujusmodi facultatis a Sede Apostolica Episcopis concessæ. Quoad diœcesim Brugensem in Belgio, his terminis facta reperitur illa facultas, in bulla erectionis capituli : « Futuris autem temporibus, archidia« conatum, primam post pontificatum dignitatem, quovis« modo et quandocumque vacare contigerit, nobis et « Apostolicæ Sedi affectam et reservatam dicimus atque « decernimus, et per Datariam apostolicam litteras colla« tionis et omnimodæ provisionis expediri jubemus : reli« quas autem dignitates, canonicales præbendas ac man« sionarias ab Episcopis pro tempore existentibus, ut in « prima earum provisione, personis idoneis et in sacris « ordinibus constitutis, semper et in perpetuum libere con« ferri, reservationibus et affectionibus cessantibus, statui« mus et ordinamus; exceptis tamen canonicalibus theolo« gali ac pœnitentiaria præbendis, quas prævio examine et « concursu ad præscriptum concilii Tridentini et apostoli« carum constitutionum, tum hac prima vice, tum perpe« tuis futuris temporibus, per Episcopum conferri volumus « atque mandamus. » (Collectio epistolarum pastoralium Brugens. episc. tom. I, pag. 110.)

SUPPLEMENTUM III.

CONTINENS PARAGRAPHUM OMISSUM PAGINA 383, NEMPE, QUIBUSNAM IN CASIBUS TENEATUR EPISCOPUS CAPITULI CONSILIUM REQUIRERE.

Duobus modis jura indicant quandonam ab Episcopo requirendum sit consilium capituli: per principium nempe generale, et per expressam aliquorum casuum determinationem. At vero licet aliquod negotium sub dicto principio generali comprehendatur, vel etiam sit de numero eorum casuum qui specialiter a jure exprimuntur, non continuo sequitur debere Episcopum in illo expediendo negotio consilium capituli ex obligatione adhibere: nam simul ex jure communi certum est, et a doctoribus communiter admissum, dari posse in favorem Episcopi consuetudinem legitime præscriptam, vi cujus a tali obligatione eximatur. In solvenda ergo hac difficili quæstione, non tantum attendendum est quid jus commune decernat, sed etiam quomodo jus illud per consuetudines contrarias soleat moderari. Rem totam pro posse elucidamus in sequentibus propositionibus.

Propositio 1ª. — *Tanquam certa admittenda est regula generalis, debere Episcopum in omnibus arduis negotiis consilium capituli exquirere: at simul certum est dari posse consuetudinem quæ Episcopum a tali regula, ex parte saltem, eximat.* — In agnoscendo illo generali principio concordant canonistæ. Unum tantum citabimus, cum res extra controversiam posita sit: « Capituli consilium « (ait Ferraris, voce *Capitulum*, art. 3), de primo ad ultimum requiri debet in omnibus arduis Ecclesiæ negotiis. « (Cap. *Novit* 4; cap. *Quanto* 5; cap. *Pastoralis* 9, *de « iis quæ fiunt a prælatis sine consensu capituli.*) Ecclesia « enim habet senatum, cœtum presbyterorum (id est, capi-

« tulum), sine quorum consilio prælato nihil agere licet, « ut legitur in capite, *Ecclesia habet senatum*, 7, caus. 16, « q. 1. Et facit ad hoc concilium Tridentinum, sessione 24, « capite 12, de Reformatione, circa finem, ibi : *ut merito « ecclesiæ senatus dici possit.* Adeoque pro arduis Eccle- « siæ negotiis expediendis esset semper requirendum hujus « ecclesiastici senatus consilium. At vero fere ubique habe- « tur in plurimis consuetudo contraria ; qua legitime ex- « tante, non amplius requiritur ipsius capituli consilium. » (Textu expresso in capite *Non est* 3, *de consuetudine*, in 6.)

In propositione, dum affirmavimus dari posse consuetudinem quæ Episcopum a prædicta obligatione eximat, addidimus, *ex parte saltem :* nam utrum per consuetudinem ita præscribere possit Episcopus contra præfatam obligationem, ut nunquam et in nullis rebus teneatur capituli consilium adhibere, speciali propositione infra expendimus.

Propositio 2ª. — *Dantur speciales casus in quibus jura expresse decernunt requirendum ab Episcopo esse Consilium capituli : ast etiam in his casibus potest Episcopus a tali obligatione per consuetudinem contrariam legitime præscriptam eximi.* — Hujusmodi casus aliquos, prout a Ferrario (loco supra citato) exponuntur, transcribimus :

« In processionibus decernendis, dirigendis, atque de- « ducendis consilium capituli est requirendum, non autem « consensus exigendus. (Sacra Congregatio rituum in Elbo- « rensi, 28 martii 1628; et in Comensi, 7 februarii 1632 : « ubi declaravit ad Episcopum pertinere, cum capituli ta- « men consilio, indicere publicas processiones, et præscri- « bere quomodo et quo sint dirigendæ.) Quod per vicarium « generalem, absente Episcopo, requirendum quoque esse ab « eodem capitulo, censuit eadem Sacra Congregatio. » (In Vigiliensi, 28 septembris 1630.)

« Consilium capituli requirere tenetur Episcopus casu

« quo canonicatus et portiones omnes suæ ecclesiæ cathe-
« dralis aliquem ordinem presbyteratus vel diaconatus an-
« nexum non habent; ut scilicet cum prædicti sui capituli
« consilio designare et distribuere valeat, quibus quisque
« ordo in posterum debeat esse annexus.

« Episcopus antequam indicat et publicet synodum diœ-
« cesanam, requirere debet saltem consilium capituli juxta
« regulam capitis *Quanto, de iis quæ fiunt a prælatis sine
« censensu capituli.* (Rota, in Barbastrensi coram Pamphi-
« lio, 7 junii 1585.) Episcopus enim prudens antequam de-
« creta synodi promulget, debet prius in privatis congres-
« sibus a viris doctrina, prudentia et pietate præstantibus,
« et deinde ex obligatione a capitulo collegialiter coadunato
« consilium exquirere, licet solus potestatem legislativam
« statuendi habeat, et consilium sequi non teneatur. (Sacra
« Congregatio concilii, in Hispalensi, 26 novembris 1689.)
« Et sic, quod Episcopus in decernendo et statuendo ea
« quæ sibi bene visa fuerint in synodo diœcesana, teneatur
« requirere consilium capituli, non autem illud sequi in
« casibus in jure expressis, decrevit eadem Congregatio.
« (In dicta Hispalensi, 15 januarii 1695.) Requisitio tamen
« consilii capituli facta per edictum sufficit ad sustinendam
« validitatem synodi, prout censuit Sacra Congregatio con-
« cilii. » (In Ostanensi, 15 decembris 1696.)

Addit Ferraris, et ita etiam tenent veteres canonistæ, necessario requirendum esse capituli consilium in judiciis criminalibus et condemnationibus clericorum et sacerdotum, et in beneficiatorum exauctoratione : at parte VI, capite 3, ostendimus id jam verum non esse; et posse Episcopum, ob generalem consuetudinem quæ in jus commune jamdudum transiit, absque capituli consensu, atque etiam consilio, procedere in judiciis criminalibus omnium suorum subditorum. Quod nempe possit absque capituli consensu procedere, tanquam certum tradimus; quod vero id possit absque consilio capituli, saltem valde probabile videtur; quia vi-

detur illa etiam consuetudo *generaliter* invaluisse et in jus commune transiisse. Si tamen constaret eam alicubi nondum esse legitime præscriptam, ibi remaneret requirendi capitularium consilii necessitas. Item addit Ferraris: « Re« quiritur capituli consilium in clericorum ordinationibus. » (Cap. *Episcopus sine consilio* 6, dist. 24, ibi: Episcopus sine consilio clericorum suorum clericos non ordinet.) Id quidem olim verum erat; sed hanc juris communis dispositionem immutavit Tridentina synodus; ita ut jam minime in ordinandis clericis requiratur capituli consilium.

Licet autem quoad prædictos, et quosdam forsan alios casus, capituli consilium jura expresse requirant, remanet semper certum, et a doctoribus communiter admissum principium, posse consuetudinem contrariam in favorem Episcopi prævalere. Unde in hac re valde attendenda est consuetudo, utpote quæ jus capituli de quo agimus in multis restringere potest. An autem legitima censenda foret consuetudo nunquam omnino requirendi consilium capituli, breviter expendendum venit.

Propositio 3ª. — *Non videtur valida consuetudo, etiam quadragenaria, nunquam et in nullis rebus capituli consilium expostulandi.* — Id quidem expresse tractatum apud auctores non reperio; ideo forte quod hujusmodi casum chimericum existimaverint. Mihi tamen videtur ejusmodi consuetudo posse sat validis argumentis invalida demonstrari. Tali enim consuetudine fraudaretur ecclesia scopo ab ipsa principaliter intento in capitulorum institutione. Siquidem ideo vult existere capitula, ut sint *Consilium Episcopi et ecclesiæ senatus, ut provideatur consilio Episcoporum*. Porro si capitularium consilium in nullis adhibet Episcopus, inutile redditur ad principalem hujusmodi finem capitulum. Ergo non potest Sedis Apostolicæ legitime præsumi consensus in prædictam consuetudinem; ergo consuetudo hæc, utpote consensu etiam tacito legislatoris destituta, nunquam poterit legitime præscribere.

Aliunde non in parvum cederet rei catholicæ detrimentum dicta consuetudo, cum æquivaleat suppressioni capituli quoad præcipuum et essentialem ipsius finem. His et similibus rationibus argui posse videtur contra prædictæ consuetudinis valorem. An tamen rigorose concludi possit illegitima, doctioribus expendendum relinquo.

Scholium. — Ex modo discussis, videntur circa consuetudines prædicto capitulorum juri contrarias posse hæc duo concludi :

1° Si generalis in toto moraliter orbe catholico evasit consuetudo non requirendi capitularium aliqua in re consilium, æquivalet novo juri communi, et per ipsam prioris juris communis dispositionibus derogatur. Hinc Episcopus ecclesiæ recens erectæ, poterit hujusmodi consuetudinem generalem et ipse sequi, licet nullam propriæ diœcesis consuetudinem allegare possit.

2° Si vero agatur de consuetudine aliquibus ecclesiis particulari, vi cujus a requirendo in tali et tali casu capituli consilio se exemptum contendat Episcopus, debebit legitime præscripta probari; alioquin suum capitulo jus permanere censendum erit.

APPENDIX

IN QUA COLLIGUNTUR UTILIORES QUÆDAM FORMULÆ.

I.

Formula deputationis vicarii capitularis per capitulum.
(Apud Monacelli, t. I, n. 2.)

Nos Archidiaconus, canonici et capitulum cathedralis ecclesiæ N., sede vacante, per mortem bonæ memoriæ N.

Episcopi. — Admodum reverendo Domino N., juris utriusque doctori salutem in Domino sempiternam.

Cum ex sacrorum canonum dispositione, cathedralium ecclesiarum capitula in locum deficientium Episcoporum (præsertim si ex humanis eripi contigerit) subrogentur, ejusque in spiritualibus et temporalibus succedant; eorumque munus sit viduitati Ecclesiæ ita consulere, ut ministrorum solertia atque diligentia incommoda minime sentiri permittant : ne igitur supradicta Ecclesia culpa nostra aliquid detrimenti patiatur; Nos canonicis sanctionibus et Sacri concilii Tridentini decretis, ut par est, obtemperando; vocatis omnibus et singulis canonicis; intra tempus octo dierum, a præfato concilio statutum, ad vicarium, qui vices nostras sustinere debeat, deputandum; congregatisque his qui debuerunt, potuerunt, voluerunt interesse; habitis capitulariter secretisque suffragiis; sine votis omnium, sed majoris partis interessentium et ut præmittitur congregatorum; te advocatum reverendum Dominum N., juris utriusque doctorem supradictum, de cujus probitate, scientia, et sollicitudine plurimum in Domino confidimus, generalem in spiritualibus et temporalibus vicarium et officialem nostrum in prædicta ecclesia cathedrali, civitate et diœcesi, tenore præsentium deputamus, facimus, creamus et constituimus pro tempore sedis vacantis : cum omnibus ac singulis facultatibus, privilegiis, honoribus, oneribus, emolumentis, præeminentiis et prærogativis ad hujusmodi munus exercendum debitis, necessariis, opportunis.

Dantes tibi plenam et liberam potestatem omnia et singula exercendi quæ capitulo, sede vacante, in utroque foro a jure permittuntur; et proinde causas omnes tam civiles quam criminales et mixtas, etiam hæresis, et matrimoniales, audiendi, cognoscendi, terminandi, ac decidendi, cum facultate excommunicationem aliasque ecclesiasticas censuras et pœnas, etiam pro ecclesiarum immunitate et libertate tuenda, ferendi et infligendi; resignationes beneficiorum

cum causa recipiendi, præsentatos ad beneficia jurispatronatus instituendi, et nova cum reservatione dicti juris dotandi, et super interstitiis dispensandi. Necnon ea omnia faciendi, mandandi et exequendi, quæ nos facere, mandare, vel exequi possumus, etiamsi requirerent speciale mandatum (*si vicarius deputatus non esset doctor, addatur :* cum voto tamen consultoris idonei juris utriusque doctoris, tibi bene visi, in sententiando et procedendo ad actus quoscumque irretractabiles et qui consilio videbuntur indigere). Præcipimus itaque universo clero hujus civitatis et diœcesis, aliisque hujus ecclesiæ jurisdictioni subjectis, quatenus te in vicarium et officialem nostrum generalem, ut præmittitur, recipiant, tibique tanquam tali in omnibus pareant et obediant. Dantes tibi voces et vices nostras, contradictores et rebelles pœnis et censuris ecclesiasticis compescendi. In quorum fidem præsentes scribi jussimus per infra scriptum nostræ Curiæ notarium, et manu propria subscripsimus, sigilloque capituli jussimus muniri. Datum, etc.

II.

Quomodo aptari posse videatur præcedens formula ad præsentem statum ecclesiarum Galliæ.

1° Ubi dicitur *Nos archidiaconus*, substituenda est qualitas quæ in unoquoque capitulo primæ post episcopalem dignitati competit. In multis enim locis archidiaconus non est prima dignitas.

2° Ubi dicitur *juris utriusque doctori,* nihil ponendum si non sit doctor; vel exprimendus ejus doctoratus prout est, si sit doctor aliter quam in utroque jure.

3° Ubi dicitur *secretisque suffragiis,* delendum *secretisque*, si vota non fuissent secreta : probavimus enim formam suffragii secreti, licet multo laudabiliorem non absolute requiri.

4° Ubi dicitur *sine votis omnium sed majoris partis*, in casu unanimitatis, substituendum esset : *ex unanimi suffragio omnium* interessentium.

5° Ubi dicitur *Te advocatum*, supprimenda vox *advocatum*.

6° In Gallia supprimi possunt hæc : *præsentatos ad beneficia juris patronatus instituendi et nova cum reservatione dicti juris dotandi*, eo quod applicationem non habeant.

7° Ubi dicitur *cum voto tamen*, etc., omittenda est a capitulo istius voti manifestatio in Gallia, donec adsint in diœcesibus sufficienti numero clerici gradibus academicis ornati.

8° Si in aliqua diœcesi jam a multo tempore, verbi gratia, a prima sedis episcopalis vacatione post concordatum anni 1801, aliqua ab hac diversa formula vigeret, nihil obstat quin servetur, modo alias aliquo vitio formæ non laboret; jus enim hujusmodi formulam non determinavit; unde quælibet ecclesia suum stylum, præsertim antiquitate jam venerandum, laudabiliter in hac materia sequitur. Puto tamen serio revisendas esse formulas a non sat peritis in quibusdam Galliarum regionibus introductas.

III.

Formula erectionis canonicatus. (Apud Monacelli, tit. 2, formula 4.)

N. Episcopus N. — Testatorum pias voluntates, ut exequantur, libenter intendimus. Sane sicut accepimus NN. in humanis agens in ultimo, cum quo decessit, testamento, inter alia per eum disposita voluit, et mandavit, quod ex suis bonis unum canonicatum cum præbenda in ecclesia cathedrali N. erigeretur, et institueretur, dictusque canonicatus pro prima vice per dilectum Nobis in Christo N. dicti tes-

tatoris executorem testamentarium, pro futuris vero vicibus per N. nominaretur prout in dicto testamento plenius continetur: Volens propterea idem N. executor præmissa executioni demandari facere, nobis humiliter supplicavit, quatenus auctoritatem nostram ordinariam interponere dignaremur. Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati, in dicta ecclesia cathedrali N. unum canonicatum unamque præbendam præter illos, qui ad præsens existunt pro uno presbytero, de clero sæculari, qui ad instar veterum dictæ ecclesiæ N. canonicorum, locum, et stallum in choro, ac vocem in capitulo habeat; Necnon in ea in processionibus, ac missarum, et aliorum divinorum officiorum celebrationibus, cæterisque universis actibus publicis, et privatis aliis dictæ cathedralis canonicis se conformari, ac in eadem personaliter residere, eique in divinis deservire debeat, et teneatur auctoritate nostra ordinaria, habito consensu nostri capituli, ac alias omni meliori modo, quo possumus cum honoribus, et oneribus universis perpetuo erigimus, et instituimus, illique sic erecto, et instituto pro ejus dote, et præbenda, et onerum supportatione bona stabilia fructifera hæreditaria d. N. et per d. N. executorem testamentarium assignata in territorio N. vocabulo N. valoris... ut constat in actis nostræ curiæ, tradimus, applicamus, et appropriamus; ita quod liceat canonicatum obtinenti per se, vel per alium, nomine dicti canonicatus et præbendæ, propria auctoritate corporalem, realem, et actualem possessionem bonorum hujusmodi cum omnibus juribus, et pertinentiis suis libere apprehendere et apprehensam perpetuo retinere, illorumque fructus, redditus, et proventus, jura, obventiones, et emolumenta quæcumque percipere, erigere, levare, locare, dislocare, ac in suum usum convertere, et utilitatem, cujusvis licentia desuper minime requisita... (1).

(1) Reliqua pars formulæ quam non transcribimus, continet concessionem jurispatronatus.

... In quorum, etc.

N. Episcopus N.

Lectum, latum, et publicatum fuit supradictum decretum erectionis canonicatus die... in Aula.... præsentibus N. N. testibus.

N. Cancellarius episcopalis.

IV.

Formula erectionis præbendæ theologalis. (Apud Monacelli, tit 2, form. 5.)

N. Episcopus N. — Cum in decreto consistoriali nostræ electionis ad episcopatum N., et in ipsis litteris apostolicis desuper expeditis, Sanctissimus D. N. Pius IX, nostram conscientiam oneraverit ad erigendam in hac nostra cathedrali ecclesia præbendam theologalem juxta præscriptum Sacri concilii Tridentini, hucusque a nostris prædecessoribus nunquam erectam. Volentesque propterea nos ejusdem Sanctissimi D. N. Papæ, ut decet parere mandatis, et decretis prælibati concilii Tridentini promptam pro viribus dare executionem: Hinc est, quod vacante canonicatu ejusdem cathedralis, quem dum viveret obtinebat N. illius ultimus possessor, qui extra Romanam curiam de mense N. proxime præteriti diem suum clausit extremum, canonicatum prædictum modo vocantem, et cujus collatio ad nos spectat, in præbendam præfatam theologalem vigore dicti Sacri concilii Tridentini erigimus, et instituimus pro uno idoneo canonico, qui per se ipsum singulis diebus dominicis anni, et servata forma ejusdem concilii, exceptis temporibus vacationis de jure permissis, lectionem Sacræ Scripturæ publice in eadem cathedrali ecclesia, clero populoque, modo et super materiam a Nobis, et successoribus nostris præfiniendam, habeat, quique in posterum perpetuis futuris temporibus canonicus theologus nuncupetur. Cui quidem præbendæ

theologali sic erectæ, attenta exiguitate reddituum canonicatus, ad hoc ut idem canonicus theologalis ejusdem onera alacrius et commodius subire valeat, etiam nunc pro tunc, et quando casus vacationis evenerit, vigore ejusdem concilii, perpetuo unimus, annectimus et incorporamus beneficium simplex sancti N., erectum in ecclesia N., quod nunc possidet N., liberæ collationis, cum omnibus suis juribus, redditibus et proventibus, sine tamen præjudicio hodie possidentis : ita quod idem dicto beneficio ut præmittitur postea vacante, licite corporalem, realem et actualem possessionem ejusdem, auctoritate propria libere apprehendere, illiusque fructus et proventus percipere et in suos usus convertere et retinere possit, cujusvis alterius superioris licentia minime requisita : et ita erigimus et unimus respective tam ordinaria quam delegat auctoritate, ac alias omni. Datum, etc.

N. Episcopus N.

Lectum, latum, et publicatum fuit supradictum decretum erectionis præbendæ theologalis in Aula, etc., die... præsentibus N. N. testibus specialiter adhibitis, et vocatis.

N. Cancellarius episcopalis.

V.

Quomodo præcedens formula aptari posse videatur præsenti statui ecclesiarum Galliæ.

1° Si Episcopus neque in decreto consistoriali, neque in litteris apostolicis mandatum a Summo Pontifice acceperit de erigenda præbenda theologali, loco verborum quæ occurrunt initio formulæ, poni potest : *Cum in unaquaque cathedrali ecclesia sacrum concilium Tridentinum præscripserit erigi præbendam theologalem, hucusque... volentes igitur nos decretis prælibati...*

2° Si collatio canonicatus in theologalem erigendi esset

simultanea, nec simultanea divisa fuisset per turnum, ita ut ex turno non pertineret ad Episcopum, omittenda essent hæc verba : *Cujus collatio ad nos spectat.*

3° Si Episcopus ad quem pertinet modum, materiam et tempus lectionum a canonico theologali habendum determinare, aliter quam *singulis dominicis* vellet fieri lectiones, hæc apte mutanda forent in formula.

4° Si nulla fiat unio beneficii theologali præbendæ, omittenda est tota pars formulæ ad hanc unionem relativa, et dicendum in fine : *Et ita erigimus tam ordinaria...*

VI.

Erectio præbendæ pœnitentialis. (Apud Monacelli, tit. 2, formula 6.)

Cum in hac nostra cathedrali ecclesia N. erecta adhuc non fuerit præbenda pœnitentialis, Nos Sanctissimi D. N. Pii IX jussionibus in litteris apostolicis nostræ promotionis ad episcopatum factis, et decretis Sacri concilii Tridentini obedire volentes. Hinc est, quod vacante canonicatu nostræ cathedralis, quem dum viveret obtinebat N. illius ultimus possessor, qui extra romanam curiam de mense N. diem suum clausit extremum, canonicatum prædictum modo vacantem, et cujus collatio, et provisio ad Nos spectat, in præfatam præbendam pœnitentialem vigore decreti concilii Tridentini, cap. VIII de Reform. sess. 24 erigimus, et instituimus pro uno canonico juris utriusque doctore, aut in sac. Theologia vel jure canonico licentiato, aut alias aptiori, ætatis (si fieri potest) quadraginta annorum, quique in posterum futuris perpetuis temporibus canonicus pœnitentiarius nuncupetur, cum onere confessiones fidelium nostræ jurisdictioni subjectorum ad cathedralem ecclesiam confluentium, præsertim diebus festis solemnioribus sacramentaliter audiendi, et tempore quo frequentius accedunt in sede con-

fessionali a nobis destinata, pœnitentes absolvendi, et horis opportunis confiteri volentibus sui copiam faciendi, cum indultis, et gratiis in lucrandis fructibus, et distributionibus dictæ præbendæ, dum confessiones audit ab eodem Sacro concilio, et decretis Sacræ Congregationis concessis, ac aliis facultatibus opportunis, et ita auctoritate ordinaria, ac apostolica delegata, et omni alio meliori jure quo possumus, et debemus erigimus, et instituimus. Datum, etc.

N. Episcopus N.

Lectum, latum, et publicatum fuit supradictum decretum erectionis præbendæ pœnitentialis in Aula N. die... præsentibus N. N. ad id specialiter adhibitis, et vocatis.

N. Cancellarius episcopalis.

Nota. Quomodo illa formula aptari possit præsenti statui ecclesiarum Galliæ, satis patet ex dictis ad præcedentem.

VII.

Collatio canonicatus cathedralis vacantis per obitum.
(Apud Monacelli, tit. II, formula 12.)

Dilecto, etc. J. U. D. N. familiari nostro, clerico loci N. etc. — Grata familiaritatis obsequia, quæ nobis hactenus impendisti, et adhuc sollicitis studiis impendere non desistis : nec non litterarum scientia, vitæ ac morum honestas, aliaque laudabilia probitatis, et virtutum merita quibus personam tuam juvari percipimus, Nos inducunt, ut tibi reddamur ad gratias liberales. Cum itaque canonicatus, et præbenda nostræ cathedralis ecclesiæ N. quorum collatio, provisio et omnimoda dispositio ad Nos hac vice spectare dignoscuntur, et quos quondam N. qui extra Romanam Curiam de mense N. diem clausit extremum possidebat vacaverint et vacent ad præsens : Nos volentes Tibi præmissorum obsequiorum, et

idoneitatis intuitu gratiam facere specialem, canonicatum, et præbendam prædictos sicut præmittitur vacantes, cum plenitudine juris canonici, ac omnibus suis fructibus, proventibus, juribus, et pertinentiis universis, Tibi auctoritate ordinaria tenore præsentium conferimus, et de eisdem providemus : Teque coram nobis personaliter constitutum per annuli traditionem, et bireti capiti tuo impositionem investimus, et in realem, corporalem, et actualem possessionem auctoritate nostra per N. cui vices nostras committimus immitti mandamus; amoto quolibet alio illicito detentore : recepto prius per Nos et per Te præstito ad Sancta Dei Evangelia corporali juramento, quod Nobis, et successoribus nostris Episcopis obediens eris, et fidelis, et Sanctæ matri Ecclesiæ : eisdemque canonicatui, et præbendæ, ac ipsi ecclesiæ cathedrali secundum ipsius statuta, laudabiles consuetudines, et ordinationes deservies, et deservire facies in divinis, juraque, et libertates prædictorum manutenebis, et pro posse defendes, nihilque quod ad dictum canonicatum, et præbendam pertinet alienabis, sed alienata, et distracta ad jus, et proprietatem eorumdem reduces, et pro juribus reduci procurabis. Quo circa mandamus omnibus dignitatibus, et canonicis Rev. capituli, ut Te in fratrem, et concanonicum recipiant, et stallum in choro, locumque, et vocem in capitulo tradant, et assignent, Teque in talem habeant, tractent, et portionem de redditibus universis faciant, prout habent alii canonici, responderi : emissa tamen prius per Te ipsum professione fidei coram nobis, aut vicario nostro generali, et postea coram capitulo. Et ita conferimus, providemus, et assignamus, ac exequi mandamus omni, etc. Datum, etc.

N. Episcopus N.

Loco † sigilli. N. Cancellarius episcopalis.

VIII.

Collatio canonicatus et præbendæ ecclesiæ collegiatæ.
(Apud Monacelli, tit. 2, formula 15.)

N. Episcopus N.

Dilecto, etc.

Cum, sicut accepimus, canonicatus et præbenda in Collegiata ecclesia N. loci N. hujus nostræ diœcesis, quos Rev. canonicus N. illorum ultimus possessor obtinebat, per obitum ejusdem de mense N. vacaverint et vacent ad præsens, ne divinus cultus in dicta collegiata ecclesia detrimentum patiatur, eidem de idoneo canonico providere volentes, Tibi cujus vita et morum probitas ac virtutum merita, quæ Nobis ipsis nota sunt, et aliorum fide dignorum commendantur testimonio, prædictos canonicatum et præbendam, præmisso, sive alio quovis modo vacantes, cum illis forsan annexis, et omnibus juribus, honoribus, oneribus, et pertinentiis suis universis, auctoritate nostra ordinaria, ac omni alio meliori modo, jure et forma quibus melius possumus, conferimus et assignamus, de illisque coram Nobis, flexis genibus, humiliter constitutum et acceptantem, per bireti tuo capiti impositionem, cum juris canonici plenitudine investimus, recepto prius a Te, etc. Quo circa, etc. (*et sequere ut in formulis præcedentibus, prætermissa obligatione emittendi professionem fidei, ad quam non tenetur canonicus collegiatæ*). Datum, etc.

N. Episcopus N.

Loco † sigilli. N. Cancellarius episcopalis.

Hæc formula respicit casum quo ex speciali jure ad Episcopum pertineret collatio canonicatuum collegiatæ. Vidimus enim collationem illam ad capitulum regulariter pertinere.

IX.

Collatio beneficii ad capitulum cathedrale spectantis.
(Apud Monacelli, tit. 2, formula 16.)

Universis, etc. Nos N. N. et N. N. Dignitates, canonici et capitulum cathedralis N. — Salutem in eo qui vivit et regnat.

Cum itaque beneficium seu capellania perpetua ad altare N. erectum, cujus collatio, provisio et omnimoda dispositio ad capitulum nostrum quoties vacat pertinet pleno jure, quod seu quam N. dum viveret obtinebat, per illius obitum de mense N. secutum vacaverit et vacare noscatur ad præsens : Nos volentes dilectum nostrum clericum N., in ætate legitima constitutum, apud nos de litterarum scientia, vitæ ac morum honestate aliisque virtutum meritis multipliciter commendatum, horum intuitu favore prosequi gratioso, beneficium seu capellaniam sic vacantem, cum omnibus juribus, honoribus, oneribus ac pertinentiis suis, præfato N. auctoritate nostra, et omni alio meliori jure quo possumus, tenore præsentium conferimus, assignamus ac providemus : ipsumque clericum N. in corporalem, realem, et actualem possessionem, seu quasi dicti beneficii, seu capellaniæ, juriumque et pertinentium prædictorum, poni et induci mandamus, ac ponimus et inducimus per præsentes : cum jam receperimus ab eodem in forma solita et consueta juramentum præstari solitum. In quorum omnium testimonium præsentes expediri, et sigillo capituli per nostrum secretarium muniri jussimus hac die, etc. (*et sequitur subscriptio dignitatum et canonicorum*).

X.

Instrumentum installationis canonici. (Apud Barbosam.)

In nomine Domini. Amen. Per hoc præsens publicum possessionis instrumentum notum sit quod anno... die... mense... coram venerabilibus et circumspectis viris Dominis N. decano, atque N. N. et N. canonicis ecclesiæ cathedralis N..... in loco capitulari dictæ ecclesiæ propter, et ad infrascripta capitulariter congregatis, atque capitulum ipsius ecclesiæ. N..... facientibus, et repræsentatis, in mea notarii publici, testiumque infrascriptorum præsentia personaliter constitutus honorabilis vir D. N. principalis pro se ipso publice dixit et exposuit, quod nuper talis dignitas, seu canonicatus et præbenda in dicta ecclesia N., per mortem quondam N. ultimi eorumdem canonicatus, et præbendæ, seu dignitatis N. dum vixit possessoris extra Romanam Curiam defuncti vacarit, et de eadem, aut de eisdem per NN..... provideri obtinuit, prout in litteris provisionis ibidem in medium exhibuit, ipsisque DD. decano, canonicis et capitulo intimavit, plenius continetur. Quapropter dictus N. se et ad prædictorum canonicatus et præbendæ vel dignitatis præfato ecclesiæ N. admitti, ac in et ad corporalem, realem, et actualem possessionem eorumdem, vel ejusdem cum omnibus juribus, et pertinentiis per eosdem Dominos, decanum, canonicos et capitulum recipi et admitti, sibique de illarum fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus et distributionibus universis integre respondere instanter postulavit. Quibus quidem litteris in dicto capitulo lectis et intellectis, dicti Domini decanus, canonici, et capitulum eumdem Dominum N. personaliter, in et ad prædictorum canonicatus, et præbendæ, vel dignitatis N. in præfata ecclesia corporalem, realem, et actualem possessionem cum omnibus juribus, et pertinentiis suis vigore di-

ctarum litterarum concorditer, et nemine contradicente receperunt, induxerunt, ac ad canonicatum, et præbendam præfatos, aut dignitatem N. admiserunt, et in signum vere et realis adeptæ possessionis hujusmodi dictus decanus ipsi Dom. N. stallum in parte dextera (vel sinistro choro) dictæ ecclesiæ, necnon locum in capitulo realiter assignavit. Super quibus omnibus et singulis dictis Dom. N. per me notarium publicum infrascriptum fieri petiit instrumentum. Actum in N. sub anno, die et mense quibus supra : præsentibus ibidem pro testibus N. N. et N. in dicta civitate residentibus ad præmissa vocatis, habitis et rogatis, et dicti Dom. decanus, ac duo vel tres ex dictis Dominis capitularibus pro toto dicto capitulo, suis hic se subscripserunt nominibus, etc.

XI.

Invitatio capituli ad concilium provinciale. (Ex actis Mediolanensibus.)

N. Archiepiscopus, etc., canonicis ac capitulo ecclesiæ N. salutem in Domino. Deo bene juvante Nos concilium provinciale, hoc anno die decimo mensis maii de more in basilica nostra metropolitana habebimus.

His igitur nostris, vos ad illud invitare voluimus. Quare aliquos certos procuratores ad constitutam eam diem huc mittatis licet, qui et ipsi præsentes in concilio adsint, et nos instruere iis de rebus possint quæ ad vos vestrumque capitulum aliqua ratione pertineant. Valete in Domino, Datum, etc.

XII.

Procuratio capituli deputatis ad synodum provincialem. (Ex actis Mediolanensibus.)

In nomine Domini, etc. Et pro eis comparendum, inter-

veniendum, et assistendum in concilio provinciali in præfata ecclesia metropolitana N. sub illustr. et reverend. DD. N. Archiepiscopo, ac in quibuscumque sessionibus superinde fiendis et tenendis, et quibuscumque congregationibus privatis et generalibus tam in palatio archiepiscopali N. quam in dicta ecclesia et alibi servandis et tenendis, ac eorum votum dicendum et ferendum, ac omnia alia faciendum, quod, præf. R. D. constituentes facere possent, si personaliter adessent. Et generaliter, etc. Dantes, etc. Et volentes, etc. Promittentes, etc. Revelantes, etc. Et de prædictis, etc. Actum, etc.

XIII.

Formula ad requirendum consilium capituli quoad decreta synodalia. (Ex Monacelli.)

Die..... mensis..... anno.....

Convocato coram illustrissimo et reverendissimo D. N. Episcopo in mansionibus palatii episcopalis hujus civitatis N. capitulo cathedralis, nempe N. et N. N. et N. Dignitatibus, et canonicis majorem partem capituli constituentibus, ibique capitulariter congregatis, fuerunt per me infrascriptum de mandato ejusdem D. N. Episcopi intelligibili voce lecta decreta, et ordinationes, quæ evulgari, et publicari debent in proxima futura synodo habenda die..... super quibus explecta lectura, idem D. N. Episcopus consilium eorumdem DD. Dignitatum et canonicorum sic capitulariter congregatorum requisivit, qua per eos requisitione audita, propositum, et determinationem d. D. N. Episcopi de synodo agenda, et decreta per me, ut supra ipsis præsentibus, et audientibus lecta in ea publicanda, laudaverunt, et approbarunt. In quorum, etc., præsentibus N. N. testibus, etc. Datum, etc.

XIV.

Litteræ commendatitiæ pro canonico. (Apud Monacelli, tit. 4, formula 7.)

N. Episcopus N. — Dilecto, etc. Canonico nostræ cathedralis, etc... Tibi, ut liti, quam habes Romæ super... assistere possis, et facilius ad optatum finem illam perducere, ab hac civitate, Urbem versus discedendi, licentiam concedimus, et impertimur. Attestantes te esse canonicum sacerdotem sæcularem optimis moribus imbutum, scientiaque præditum, missamque publice celebrasse et celebrare, nec te esse de aliquo crimine inquisitum, neque coudemnatum, nullaque alia censura ecclesiastica, aut pœna innodatum, quod sciamus. Rogantes propterea omnes, et singulos ecclesiarum ministros, ad quos declinabis, ut te in talem recipiant, et admittant missamque et alia divina officia celebrare sinant. Præsentibus ad tres tantum menses ad formam Sac. Concil. Trid. sess. 24, cap. 12. De Reform. valituris. In quorum, etc. Datum, etc.

N. Episcopus N. N. Cancellarius
Loco † sigilli. episcopalis.

XV.

Suspensio contra vicarium capitularem ex eo quod in administranda diœcesi reus a novo Episcopo repertus sit. (Apud Monacelli, part. III, tit. 1, formula 3, edit. Venetiis, 1772, pag. 532.)

Visis actibus syndicatus N. vicarii gen. capituli proxime præteritæ sedis vacantis, ex quibus constat de concessione litterarum dimissorialium ad ordines favore clerici N., et clerici N., *non arctatis intra annum* sedis vacantis, expe-

ditarum, et Episcopo N. directarum : eoque monito ad dicendum causam quare non debeat declarari suspensus, *et nihil quod relevet deducto,* dicimus prænominatum N., qui formam sibi a Concilio Trid. præscriptam *in cap.* 10, *sess.* 23, non servavit, *esse suspensum* totaliter ab officio, et beneficio, prout nos suspensum declaramus, et denunciamus, eique, ac capitulo intimari volumus et mandamus, etc.

N. Episcopus. N. N. Actuarius.

XVI.

Notificatio Episcopi de syndicatu habendo circa administrationem vicarii capitularis. (*Italice,* apud Monacelli, parte III, tit. I, inter adnotationes ad form. 41 ; illam formulam in latinum vertimus.)

Volens (prout et tenetur) dominus N., in hac ultima sedis vacatione vicarius capitularis, illustrissimo et reverendissimo Episcopo rationem reddere administrationis sui officii, juxta dispositionem Sacri concilii Tridentini (c. 16, sess. 24); notum fit omnibus qui sese ab eo gravatos existimarent, tempore quo prædictum munus gessit, vel qui putarent se posse justa de causa reclamare emendationem pro illato aliquo præjudicio sive ecclesiæ, sive capitulo aut locis piis, sive jurisdictioni et immunitati ecclesiasticæ; ipsos debere, intra terminum decem dierum a præsenti publicatione, exponere et exhibere illustrissimo Episcopo sua gravamina aliaque postulata : quippe quæ, elapso prædicto termino, jam non audientur nec admittentur. Datum, etc.

N. cancellarius episcopalis.

XVII.

Sententia declaratoria Contra vicarium capitularem qui in visitanda diœcesi exegit procurationem indebitam. (Apud Monacelli, parte III, tit. I, formula 4, p. 533, edit. Venetianæ, 1772.)

Attento recursu parochi et cleri loci N. contra N. vicarium generalem capituli præteritæ sedis vacantis, super prætenso gravamine eis tempore visitationis illato, in exactione procurationis, visis probationibus per eos deductis, ex quibus satis constat de excessa exactionis et munerum receptione, monito et audito eodem N, dicimus eum censuram suspensionis ab officio et beneficio, contentam in constitutione concilii Lugdunensis quæ incipit *Exigit*, a concilio Tridentino (in c. 3, sess. 24) innovatam, incurrisse, et esse denunciandum, prout nos suspensum declaramus et denunciamus, donec de duplo a nobis liquidando supradictis plene satisfaciat, et intimari volumus et mandamus.

N. Episcopus (sive N. vicarius generalis) N.

N. Actuarius.

XVIII.

Sententia suspensionis ad tempus contra canonicum choro non debito modo assistentem. (Apud Monacelli, parte III, tit. I, form. 7, — editio Venet., 1772, pag. 538.)

Visa et attenta informatione capta, ex qua constat canonicum (sive presbyterum) N. et canonicum N. decreti concilii Lateranensis et nostri edicti super devota et studiosa diviniorum officiorum celebratione et interessentia, etiam post paternales admonitiones nostras, transgressores et vio-

latores existere, ipsos a divinis (seu ab officio) per tres menses suspendimus, et suspensos totaliter declaramus et denunciamus, et intimari et ad valvas capituli publicari mandamus.

N. vicarius generalis.

N. Actuarius.

FINIS TRACTATUS DE CAPITULIS.

INDEX

JUXTA MATERIARUM ORDINEM.

FINIS INDICIS.